HET

LEESKABINET.

HET

LEESKABINET.

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN.

July–Dec.

VOOR 1851.

DERDE DEEL.

MET PLATEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
HENDRIK FRIJLINK.
1851.

INHOUD.

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

EEN BEZOEK TE TYRUS EN EEN RIT NAAR DE BRONNEN VAN SALOMO.

De hedendaagsche stad Tyrus, of Tsour (zoo als men haar thans gewoonlijk noemt), ligt op eene uitgestrekte landtong, aan beide zijden door eene schoone baai begrensd. Tot ver oostwaarts vindt men zandhoogten, onder welke het grootste gedeelte der oude en roemrijke zeehaven bedolven ligt. Gelijk een profeet voorspeld had, is zij thans weinig meer dan een eenvoudig visschersdorp geworden.

De haven, schoon klein, levert eene betere en veiliger ankerplaats op, dan de opene reede van Beyroet, dat thans voor de aanzienlijkste zeehaven van Syrië wordt gehouden; want de ruïnen der werf en huizen beschutten haar krachtig tegen het geweld der zee en winden.

Terwijl ik over de zijde der boot keek, die ons naar het strand bragt, merkte ik op, dat de bodem der zee bijna geheel uit gebrokene kolommen en verbazende massa's metselwerk scheen te bestaan, en toen wij aan land stapten, was het eerste, waar wij den voet op zetteden, eene marmeren zuil van grooten omvang; deze en tallooze andere zuilen lagen hoopen bij hoopen opeengestapeld, en strekten zich tot bij de stad zelve uit. In elke rigting kon men bouwvallen eener vroegere grootheid zien, en wel inzonderheid de overblijfselen der eenmaal vermaarde waterleiding, die uit Salomo's bronnen het water naar de stad bragt.

Nadat aan het Turksche tolhuis het gebruikelijke onderzoek had plaats gehad, bood de zoon van den Oostenrijkschen consul (een jonge Arabier, die vloeijend Fransch en Italiaansch sprak) zich aan, om ons in de stad rond te leiden. Gelijk in de meeste Arabische en Turksche steden, zag alles er hier morsig en armoedig uit. De huizen waren slecht gebouwd en vervallen, de straten naauw, stofferig en benaauwd, opgevuld met half naakte kinderen, die aan zeere oogen leden, — met honden als wolven, van een grimmig uitzigt, — kleine ezels, zwaar beladen, — luije, rookende Turken, gesluijerde vrouwen, en wat niet al meer. Als gewoonlijk bewonen de Turken en de Christenen elk een afzonderlijk ge-

deelte der stad, en zijn hier, wat het getal betreft, vrij gelijk verdeeld, namelijk omstreeks tweeduizend van ieder.

Na eene wandeling door de voornaamste straten en bazars, die weinig aantrekkelijks hadden, gingen wij eene der poorten uit naar de zandvlakte. Het eerste voorwerp, dat hier de aandacht tot zich trekt, is een half verwoeste toren, doorzaaid met kogels, uit de vereenigde vloten der Engelschen en Turken daarop geschoten, ten tijde dat Syrië aan het bestuur van Ibrahim-Pasja ontweldigd werd. Rondom ligt een verwaarloosde en verwilderde tuin, die in zijne verwarde struiken en verlepte boomen een volmaakt beeld van woeste en troostelooze eenzaamheid biedt. Den toren verlatende, wandelden wij de zandvlakte over, totdat wij kwamen bij hetgeen op het eerste gezigt een groot konijnenhol of de ingang der woning van een of ander wild dier scheen te zijn. Onze Arabische vriend noodigde ons binnen te treden, en ging ons terstond als wegwijzer voor, door eerst zijne beenen er in te steken, en vervolgens op handen en voeten langs het losse en afhellende zand uit ons gezigt te glijden. Ik volgde gemakkelijk; maar mijn reisgezel, de kapitein C***, die alles behalve mager was, had meer moeite er meê, en bleef meer dan eens in zijne nederdaling steken, waarna hij telkens met vernieuwde drift zijnen togt hervatte. Bij het flaauwe licht onzer papieren lantaren, die wij aanstaken, zagen wij, dat wij ons in het welbehouden overblijfsel eener uitmuntende vesting bevonden. De enge galerij, waarin wij waren, was blijkbaar vroeger boven den grond geweest; want er waren kijkgaten op gelijke afstanden van elkander, om het licht in te laten. Nadat wij een eind ver den gang ingegaan waren, stremde een poel water onzen voortgang, en daar wij volstrekt niet wisten, of dit van het zand boven was afgedropen en opgehoopt, of uit eene bron opgeborreld, — iets, dat onzen gids even onbekend was als ons — achtten wij het raadzaam ons onderzoek niet verder dien kant uit voort te zetten. Later evenwel vernamen wij, dat deze vestingwerken nog tot op een aanmerkelijken afstand verder zeewaarts konden worden gevolgd, en zeker zou, door gravingen onder deze zandheuvels, menig belangrijk en kostbaar overblijfsel der eenmaal magtige stad worden aan het licht gebragt.

Wij keerden nu langs den zelfden weg terug, en na met eenige moeite, wegens de losheid van het zand, uit ons hol geraakt en weder in het daglicht gekomen te zijn, traden wij op nieuw de stad binnen. Door verscheidene naauwe gangen en stegen kwamen wij aan de ruïnen eener fraaije kerk, die zeer oud scheen geweest te zijn; een gedeelte der muren, der boogvensters, en vooral van den toren, stond nog overeind; maar de grootste helft van het gebouw lag onder het zand begraven. Een wenteltrap leidde naar boven in den toren, en wij klauterden de gebrokene treden op. Toen wij den top hadden bereikt, trof mij de schoonheid van het gezigt op de baaijen, de verre bergen, door de ondergaande zon met een zachten glans bestraald, en het omliggende landschap. Omlaag, even buiten de muren, lag het Turksche kerkhof en de uitgestrekte zandvlakten vol gaten, waar steenen en marmeren pilaren van het oude Tyrus uit gedolven waren, de eersten, om naar onderscheidene havens langs de kust tot het bouwen van moderne woningen te worden uitgevoerd, en de laatsten, om er molensteenen van te maken. Van ons hoog standpunt neêrgedaald, traden wij een kot met een plat dak binnen, dat naast den toren was gebouwd, en door een talrijk gezin arme Arabieren werd bewoond, van welke wij voor een piaster een *specimen* van rooden gepolijsten granietsteen kochten, dat van eene reusachtige zuil was afgebroken, welke met nog eene andere voor de deur lag, en zeker eenmaal gediend had om het dak der kerk te schragen. Kapitein S*** kocht ook een fraai vet schaap met een vervaarlijken staart, voor vijfendertig piasters.

De kerk verlaten hebbende en de stad doorgegaan zijnde, kwamen wij aan het ellendige overblijfsel van IBRAHIM-Pasja's huis en barakken. Daar was geen steen op den anderen gelaten; alles was eene verwarde massa van gruis, rotsblokken en onkruid. Twee kameelen lagen op eene plek, waar eenmaal eene kamer was geweest; elders had een troep ezels hun nachtkwartier genomen; en uit nog een ander voormalig vertrek kwam een hoopje bruine, naakte kinderen een voor een, om de Franken aan te gapen, vervolgens weg te loopen, en zich bevreesd tusschen de gebrokene muren te verbergen. Daar de avond begon te vallen, keerden wij naar de haven terug, met voornemen om aan boord te gaan; maar nu noodigde

ons de gids, eene nabij liggende *chan* binnen te treden, om de dochter van den waard te zien, die voor de *belle* van Tyrus doorging. Zulk eene uitnoodiging kon niet van de hand worden gewezen; wij stapten dus in, en werden vriendelijk door den kastelein en zijne vrouw ontvangen. Kort nadat wij op den divan hadden plaats genomen en onze lange pijpen aangestoken, verscheen de beroemde schoonheid. En schoon was het meisje inderdaad: fijne gelaatstrekken, heldere olijfkleur met een rooden tint, zachte, volle en kwijnende oogen, dubbel glansrijk door de *chol*, waarmede de lange zijden wimpers bestreken waren, bevallig als eene *gazelle*, en met lang golvend haar, dat van gouden munten en juweelen blonk. Hare kleeding deed hare schoonheid nog meer uitkomen. Haar hoofd prijkte met een karmozijn rood kapje, fraai met goud gestikt, en waarvan een gouden kwast afhing; dit kapje zat coquet op de eene zijde; zij droeg een satijnen jakje, met goud en veelkleurige zijde gestikt, van voren open, zoodat haar boezem onbedekt was; een lange zijden gordel was in breede plooijen om hare tengere leest gewonden; daarbij een korte zijden rok en eene lange satijnen broek, terwijl hare voetjes in een paar nette en aardige pantoffels staken. Door zulk een beminnelijk wezen bediend te worden, was een buitenkansje, dat ons allen bewoog, ons vertrek uit te stellen, en den avond in haar gezelschap door te brengen. Wij bestelden dus een *souper*, dat weldra regt op zijn Arabiers werd opgedischt. Terwijl wij in het midden der kamer kruiselings in het rond zaten, zette onze schoone bedienster eene kom frisch en welriekend water voor ons, om de handen er in te wasschen, en reikte elk beurtelings een met goud omzoomden handdoek. Daarna kwamen de waard en waardin binnen met het maal, bestaande uit stukjes gebraden vleesch en vet, aan lange pennen als spit geregen, — eijeren, in olie en boter gestoofd, — gepofte *kouser*, eene soort van vogel, gekookt en met rijst en gehakt vleesch opgevuld, — een schotel met de vermaarde Oostersche *pilau*, — *rubba*, een mengsel van raauw vleesch met rijst, meel en specerijen in een vijzel gestampt, — eene zeer lekkere soort van stekelig zeegras, ingemaakt, — heerlijk gebak, onder den naam van *buccliwars* bekend, en waar Damascus zoo beroemd om is, — en eindelijk dadels,

olijven, dun, halfbakken brood en koffij. De schotels, waarop het eten was gebragt, dienden tevens voor borden, en messen of vorken waren er niet; daarvoor dienden de vingers, die wij allen te gelijk in den schotel staken, en wegens de voormelde afwassching hadden wij daar weinig tegen.

Het was een regt aangename avond, dien wij aldus sleten, vooral daar onze lieve oppasster altijd bij ons bleef. Men sloeg nu ook voor, om den volgenden dag de Salomo's-bronnen te bezoeken, en er werden dus paarden besteld. Na een afscheidsglas arak te hebben gebruikt, roeide men ons weder naar ons vlottend logies.

Daar zondag een feestdag was, inzonderheid voor de Christenen, trokken de *Cheviot* en de *Entreprise*, als de twee eerste koopvaardijschepen, die immer in de haven van Tyrus eene lading hadden ingenomen, natuurlijkerwijze eenige opmerkzaamheid tot zich, en daar de Arabieren, zoo als men weet, nieuwsgierig zijn, was het niet te verwonderen, dat bijna de geheele Christelijke bevolking den volgenden morgen uittoog, om ons te bezigtigen. De eene boot na de andere kwam van wal af, elk met hare welgepakte levende vracht; de bootslieden konden zich niet herinneren ooit op éénen dag zooveel *para's* te hebben gebeurd, en de nieuwsgierigheid, die allen aan den dag legden, ging zoo ver, dat zij eerst in de kajuit gingen, vervolgens in het ruim, daarna in het galjoen, vandaar tot aan het eind van den boegspriet. Zij, die klimmen konden, stegen zelfs tot in de groote mars, en een jonge spitsboef dook onder de kiel, waarschijnlijk om naar het koperbeslag te kijken. Onder degenen, die aan boord stapten, bevond zich ook onze schoone vriendin; maar dat akelige gedrocht, de zeeziekte, bedierf haar vermaak en hare schoonheid geheel, en zij was blijde ons maar spoedig vaarwel te zeggen. De Engelsche consul en zijn zoon (Arabieren) dineerden bij ons; maar ook zij begonnen scheeve gezigten te trekken, en marcheerden ijlings af, na eerst evenwel overal om verzocht te hebben, van een accordeon af tot een wimpel toe, en wij moesten scherp toezien, dat zij niet bij vergissing het een of ander medenamen, hetgeen zeer wel had kunnen gebeuren.

Na den eten gingen wij aan wal, en na eerst een bezoek van pligtpleging bij onzen consul te hebben afgelegd, — de

man bewoonde, in het voorbijgaan gezegd, een net huis, en had een aardig vrouwtje, wier hoofd eene massa van gouden munten was, — bestegen wij onze paardjes, en reden terstond naar de bronnen. Onze weg liep ongeveer twee mijlen ver over de zandvlakte en langs het strand; vervolgens door een moerassig land, voornamelijk door langpootige kraanvogels en kikkers bewoond; en eindelijk kwamen wij aan een ellendig dorpje, waar de beroemde bronnen gelegen zijn. Hier zagen wij bouwvallen van schoone waterleidingen, die eene schilderachtige vertooning maakten, door de kruipende, zamengestrengelde waterplanten, die met trossen en festoenen er om hingen, zoowel als door de tallooze menigte zwarte geiten, die op bijna ieder hoog en gevaarlijk punt stonden. Doch naast deze heerlijke overblijfselen van vervlogene dagen zag men ellendige leemen hutten, door lieden, die er even ellendig uitzagen, bewoond. Afgestegen zijnde, kuijerden wij het dorp door, en bezochten eerst de twee kleinere bronnen. Deze liggen hooger dan de grond er om heen, en zijn met een stevigen rand van metselwerk omringd; doch haar omtrek is niet zoo groot als ik verwacht had, bedragende slechts ongeveer dertig voet middellijns. De jongen, die bij ons was, trok zijne kleêren uit, en dompelde er zich in. Na eene lange poos onder water te zijn gebleven, kwam hij boven met eenige stukken ouden, door het water afgesleten steen, waarvoor wij hem, tot zijn groot genoegen, een piaster gaven. Wij bezochten vervolgens een kleinen graanmolen van den eenvoudigsten aanleg, door de altijd vloeijende bronwateren in beweging gehouden wordende. Daarop gingen wij eene brug, uit een gevallen boom bestaande, over, en kwamen nu bij de grootste en voornaamste bron. Even als de andere twee, ligt deze op eene hoogte, en is omringd met sterk metselwerk van eene achthoekige gedaante, hebbende aan ééne zijde een driehoekig uitstek, waarin het water gestadig opborrelt, gelijk het ook in het centrum doet. De diepte dezer bron is onbekend, ofschoon men haar dikwijls heeft trachten te peilen; en bij eene gelegenheid, dat er Engelsche oorlogschepen voor Tyrus lagen, zegt men, dat vier mijlen lijns vruchteloos gebruikt zijn. De Arabieren hebben een zonderling geloof omtrent den oorsprong dezer bronnen. Zij zeggen, dat, toen

ALEXANDER de Groote hier kampeerde en gebrek aan water had, de duivel aanbood, hem er van te voorzien en deze bronnen maakte, waartoe hij het water van Bagdad haalde (geen kleine afstand, ter loops gezegd). Men zeide ons, dat het water niet voor al te goed werd gehouden, en dat de maag van de drinkers er door opzwol. Ook hadden werkelijk de meeste dorpelingen een ziekelijk en waterzuchtig voorkomen.

Terwijl wij eenige ververschingen gebruikten, uit dun brood, zure melk en eijeren bestaande, verhaalde men ons het volgende zonderlinge geval, dat in het dorp was gebeurd. Eene arme getrouwde vrouw, die hoog zwanger was, zat aan haar sober avondeten, toen zij plotseling van haren stoel viel, en schijnbaar dood was. Daar het in alle warme landen de gewoonte is, de dooden zoodra mogelijk te begraven, werd het lijk den volgenden morgen vroeg naar een kelder of gewelf gebragt, dat aan de familie toebehoorde, en daar bijgezet. In den avond kwam toevallig een vreemdeling voorbij, en hoorde een allerakeligst geluid uit die grafplaats komen. Hij nam de vlugt, en maakte alarm. De man en betrekkingen spoedden zich naar den grafkelder, braken dien open, en vonden tot hunne onuitsprekelijke ontzetting de vrouw op eene vreeselijke wijze verminkt bij hare ijdele pogingen om uit haren schrikkelijken kerker te ontkomen, en nu werkelijk dood; maar tevens aan hare zijde een pasgeboren, levend kind. Men nam het arme wicht mede naar huis, en het is thans, groot geworden, een voorwerp van nieuwsgierigheid en eerbied tevens.

Te Tyrus teruggekomen, moesten wij eene onaangename kwelling ondervinden. De kapiteins hadden hun scheepsvolk vergund aan wal te gaan, en het gevolg daarvan was, dat al de matrozen dronken waren. Zij hadden onzen consul geslagen en op eene onbeschofte wijze beleedigd, en met elk, dien zij ontmoetten, willen vechten. Ik moest als tolk tusschen den consul en de kapiteins dienen. De eerste wilde, dat de matrozen vastgezet zouden worden; maar de kapiteins zochten door goede woorden te verkrijgen, dat men hen liet gaan, terwijl zij beloofden, hen den volgenden morgen voor den consul te zullen brengen. Daarmede werd dan eindelijk genoegen genomen, en de rebellige onderdanen werden niet

zonder moeite en plukharen aan boord gebragt, terwijl wij den consul naar zijn huis vergezelden, om daar over het geval te spreken, eene pijp te rooken, en zijne woedende gramschap te doen bedaren.

DE LAATSTE DAGEN VAN LOUIS PHILIPPE.

De Engelsche journalen hebben wel in het algemeen, na den dood van Louis Philippe, de vroegere levensperioden van dezen Koning aan eene zeer gestrenge, dikwijls zelfs onbillijke kritiek onderworpen; maar het ontbreekt ook niet aan opstellen, waarin ten minste het laatste tijdvak zijns levens met meer toegevendheid beoordeeld wordt. Zulk een opstel ontleenen wij aan het *Quarterly Review*.

Nadat de Koning en Koningin der Franschen, ten gevolge der Februarijrevolutie van 1848, in Engeland waren gekomen, besloten zij hun incognito onder den naam van Graaf en Gravin van Neuilly te behouden. De Koning nam de levens- en handelwijze van een eenvoudig particulier aan, hetgeen hem reeds daarom niet moeijelijk viel, daar de wisselingen uit het leven zijner jeugd, en zelfs de omstandigheden, onder welke hij in 1830 de kroon aanvaardde, de hem aangeborene eenvoudigheid van leven in hem bevestigd hadden. Voorzeker, nooit offerde een vorst, die genoodzaakt was den troon vaarwel te zeggen, minder van zijne gewone levenswijze op, dan Louis Philippe.

Het dagelijksch leven van den Koning was op de volgende wijze ingerigt. Hij stond niet vroeg op, daar hij de gewoonte had van tot laat in den nacht te werken. Tusschen 10 en 11 ure gebruikte hij het ontbijt in den kring zijner familie; daarop las hij tot 1 ure de aangekomene brieven en journalen; na 1 ure ontving hij de bezoeken van Franschen en Engelschen, die elkander bij voortduring en in groot getal op-

volgden. Met hen onderhield zich de Koning over de meest verschillende onderwerpen, en zijne vloeijende spraak, het welgekozene zijner uitdrukkingen, zijn rijke schat van kundigheden, en meer nog zijne openhartigheid en opregtheid, verbaasde hen, die hem nog niet gehoord of maar zelden gezien hadden; ja somwijlen stonden zelfs zij, die in meer vertrouwden omgang met hem leefden, verbaasd over de wijze, waarop hij zich over de belangrijkste onderwerpen uitliet, of wanneer een onderwerp van gesprek zijne belangstelling bijzonder opwekte.

Wij hebben eene interessante brochure aangetroffen, getiteld *Une visite au roi Louis Philippe*, waarin de schrijver over deze gesprekken uitweidt, en waarvan wij eenige uittreksels willen mededeelen, dewijl dit boekje niet alleen een juist denkbeeld omtrent de wijze van het onderhoud des Konings geeft, maar ook de regtvaardiging bevat, en wel uit zijn eigen mond, omtrent eenige punten van zijn gedrag, die in Frankrijk en Engeland de meeste afkeuring ondervonden hebben. De brochure is zonder opgave van schrijver in het licht gegeven; uit de nadere bijzonderheden blijkt echter, dat het een zekere Lemoine was, die dit bezoek bij den Koning aflegde. Hij verhaalt, dat hij den Koning niet kende, en geene zaak hem bij Z. M. dreef, maar dat een vriend te Parijs hem verzocht had eenige brieven voor den Koning en de prinsen te Londen op de post te doen. Toen hij, bij zijne komst te Londen, gehoord had, dat de bewoners van *Claremont*, en inzonderheid de Koningin, plotseling onpasselijk waren geworden — ten gevolge van de oxydatie der buizen, door welke het water voor huiselijk gebruik moest heenloopen — besloot de reiziger zijne brieven in persoon af te geven, en naar de gezondheid der koninklijke familie te vernemen, ofschoon hij toen nog niet wist, of hij wel tot den dienstthebbenden adjudant zou kunnen doordringen, en volstrekt geen hoop had om den Koning zelf te zien. Wij willen het verslag van dit geïmproviseerd bezoek verkorten, doch zooveel mogelijk de uitdrukkingen van den verteller behouden, die, aan de etiquette der Tuileriën denkende, zeer verbaasd was over de gemakkelijkheid, waarmede men tot de nieuwe koninklijke residentie werd toegelaten.

»Ik kende geen woord Engelsch," dus verhaalt de schrijver.

»Toen ik aan het station kwam (*Station Esher*), zag ik mij door koetsiers omringd, die mij slechts de woorden toeschreeuwden: »*Claremont! Claremont!*" Ik stapte, zonder een woord te spreken, in het eerste het beste rijtuig, en liet mij er heen brengen.

»Naauwelijks was dit een kwartier lang door eene bekoorlijke, ofschoon eenzame streek voortgereden, toen ik bemerkte, dat wij een landgoed binnenreden, dat bijzonder goed onderhouden scheen, en welks ijzeren hek wijd open stond. Ik begreep dadelijk, dat dit hek aan *Claremont* behoorde, en verwachtte nu alle hinderpalen, waarvoor ik bevreesd was geweest. Inderdaad, toen het rijtuig het hek binnenreed, trad een portier uit een huisje, dat ik niet had opgemerkt, en bekeek ons met een half vriendelijken, half nieuwsgierigen blik.

»Daar mijn koetsier maar voortreed, zonder naar het scheen met den portier zijn hoofd te breken, meende ik, tot geruststelling van mijn geweten, mijn hoofd uit het rijtuig te moeten steken en den portier iets toe te roepen; maar het rijtuig was reeds te ver, dan dat ik mij had kunnen doen verstaan. Ik zag nog even, hoe de portier mij in de verte met de hand wenkte, alsof hij wilde te kennen geven, dat het goed was.

»De laan, die wij thans doorreden, was lang en gekronkeld. Ik keek bij voortduring voor mij uit, en verwachtte den een of anderen oppasser of bediende te ontmoeten; maar ik ontdekte geen menschelijk wezen: het laatste toevlugtsoord der koninklijke familie scheen aan ieder toe te behooren, die er maar wilde binnendringen.

»Eindelijk hield het rijtuig stil. De koetsier opende het portier, en zeide iets in het Engelsch, waarop ik mij wel wachtte te antwoorden. Ik bevond mij thans aan eene breede, regtopgaande stoep van eenige treden. Daar, aan het einde er van, eene groote glazen dubbele deur bereid scheen zich voor mij te openen, snelde ik die stoep op, stiet een der deuren open, en bevond mij thans in een voorportaal, waar in een hoek een bediende, in de liverei van het huis ORLEANS, half zat te dutten. Ik ging naar hem toe, en vroeg hem of er ook mogelijkheid bestond, om een van 's Konings adjudanten te spreken.

»»Uw naam, Mijnheer?" — »Ik ben hier onbekend; hier is mijn kaartje. Daar ik brieven voor den Koning en de prinsen bij mij heb, die men mij verzocht heeft hier te bezorgen, is het misschien veroorloofd bij deze gelegenheid naar den welstand der koninklijke familie te vernemen." — »Als gij zoo goed wilt zijn, mij die brieven over te geven, zal ik ze dadelijk den Koning ter hand stellen, en tevens den generaal D*** (*) van uwe komst verwittigen, die zich zeker haasten zal u de gewenschte inlichting te geven."

»Ik gaf mijne brieven af, werd in de bibliotheek gebragt, en verzocht eenige minuten daar te vertoeven, dewijl de generaal D*** zich juist bij den Heer VATOUT bevond, die ernstig ziek lag, en wiens toestand hopeloos was.

»Ik had naauwelijks tijd gehad om te gaan zitten, of eene deur ging open, en de Koning in eigen persoon trad binnen. Hij had mijn kaartje in zijne hand, en sprak mij bij mijnen naam aan.

»»*Bonjour*, *Monsieur* LEMOINE! Men heeft mij gezegd, dat gij op *Claremont* zijt gekomen, om naar onze gezondheid te vernemen. Ik dank u voor dit teeken van deelneming, en kom u zelf het antwoord brengen. Gij hebt toch geen bijzondere haast, maar zult wel een kwartiertje den tijd hebben?" — »Ik ben volkomen meester van mijn tijd, en zal mij gelukkig achten dien ter beschikking van Uwe Majesteit te stellen." — »Ik dank u voor uwe vriendelijkheid; wees zoo goed plaats te nemen. Ik zie van tijd tot tijd Franschen, en wel Parijzenaars; maar ik zie er nooit genoeg, en het doet mij steeds wel, wanneer ik hen, die zich onzer nog herinneren, eenige oogenblikken bij mij kan behouden." — »Nu, Sire! ik denk wel, dat dat getal groot zal wezen." — »Meent gij?" antwoordde hij met een treurigen blik. Maar alsof hij zich van zijne smartelijke gedachte wilde losrukken, voegde hij er terstond glimlagchend bij: »Maar ik vergeet, dat gij bezorgd waart over onze gezondheid. Gij hebt derhalve in de dagbladen gelezen, wat hier aan de hand is ge-

(*) De redactie van het *Quarterly Review* meent, dat met deze D*** de generaal DUMAS bedoeld wordt. De *Revue Britannique* verzekert echter, bij de overname van dit artikel, dat het niemand anders dan de generaal D'HOUDETOT kan wezen.

weest? Ik had wel mogen lijden, dat men er niet van gesproken had. Het is eene beuzeling; niets anders dan slecht water.” — »Maar Uwe Majesteit schijnt er niet door geleden te hebben, ten minste naar haar voorkomen te oordeelen.” — »Neen, ik ben niet ziek geweest; ik ben bijna de eenige uitzondering. Mijne kinderen hebben echter veel geleden, en lijden nog; de Koningin houdt het bed: ik echter heb niets bespeurd. Voor het overige heeft dat alles niets te beduiden, en al mijne zieken zullen met Gods hulp binnen eenige dagen weder op de been zijn. Slechts een enkele, vrees ik, ligt zonder hoop.” — »Een Uwer Majesteits zonen?” vroeg ik met levendigheid. — »Neen, geen zoon, maar een zeer dierbare vriend; want het ongeluk heeft hem getrouw bevonden — de arme Vatout. Zijne kwaal is echter niet het gevolg van het water, maar eene organische ziekte.” — »Is er geene hoop meer?” — »Geene,” zeide de Koning, terwijl hij te vergeefs de tranen trachtte te verbergen, die in zijne oogen kwamen. »Hij zal verre van Frankrijk sterven, en helaas, sterven in ballingschap is dubbel sterven.”

»Daar echter de grijze monarch waarschijnlijk bemerkte, dat de pijnlijke aandoening, die hij niet wederstaan kon, ook op mij begon te werken, zeide hij, terwijl hij begon te glimlagchen:

»»Maar ik zou niet willen, dat gij slechts hier waart gekomen om smartelijke indrukken te ontvangen; laten wij die sombere gedachten varen, en spreken wij over Frankrijk. Wat weet gij mij daarvan te vertellen? Welk nieuws brengt gij mede?” — »Sire!” gaf ik ten antwoord. »Frankrijk gelijkt een zieke, die aan eene ongeneeslijke kwaal lijdt. Hij wentelt zich op zijn ziekbed heen en weder, en tracht zijne pijn te verligten, door eene nieuwe positie te zoeken. Maar helaas! niets is er wat hem verligting aanbrengt. Weldra komt de ligging, die hij beter achtte, hem onuitstaanbaar voor, zoodra hij haar heeft ingenomen; hij verlaat die op nieuw, en neemt weder eene andere in, die hij vroeger reeds onverdragelijk heeft gevonden, en die hij op nieuw zal verlaten, daar zij hem thans nog onverdragelijker voorkomt.” — »Arm Frankrijk!” riep de Koning uit, doch vervolgde eene poos daarna: »Maar wat zegt men wel van mij?” — »Van wie spreekt Uwe Majesteit? van uwe vrienden of van uwe vij-

anden?" — »O, wat mijne vijanden zeggen, daarover bekommer ik mij niet; maar de gevoelens van mijne vrienden zou ik wel willen weten."

»Ik aarzelde eene poos met antwoord te geven. De Koning bemerkte dit, en zeide: »Denkt gij, dat ik bang ben om de waarheid te hooren? Ik heb die nooit gevreesd, en nu heb ik meer dan ooit het regt haar te leeren kennen. Spreek!" — »Nu, Sire!" zeide ik zonder aarzelen: »Uwe vrienden beklagen er zich over, dat gij in Februarij het spel zoo spoedig hebt opgegeven."

»De Koning sprong van zijn stoel op, en riep met eene levendigheid, die men in hem op zijne jaren niet ondersteld zou hebben:

»»Daar hoor ik nu binnen vierentwintig uren voor de tweede maal het zelfde verwijt! Heeft men dan geheel vergeten, hoe de dingen hebben zamengehangen? Weet men dan niet, dat iedereen — ministers, vrienden, onderhoorigen — kortom, *iedereen* — mij gezegd heeft: »Als gij toegeeft, *dan wordt er geen droppel Fransch bloed vergoten*"? Weet men dan niet, dat men met deze zelfde woorden mij vroeger tot verandering van ministerie bewoog? dat men met de zelfde woorden mijnen afstand verkreeg? en kon, mogt ik anders handelen, dan ik gehandeld heb? Men heeft mij gezegd, dat de burgeroorlog op het punt was van uit te barsten; ik wilde echter de kroon om den prijs van burgerbloed niet. Men heeft mij gezegd, dat de nationale garde de reform verlangde, en dat er, bij weigering, bloed zou stroomen; niet het bloed van oproerlingen en vrienden van wanorde, maar het bloed van het ware volk. Daarop teekende ik wat men van mij verlangde, en gaf bevel om de troepen te laten terugtrekken. Zoodra ik geteekend had, riep iedereen — let wel, *iedereen* — dat de opstand voorbij was, en binnen weinig uren de rust zou wederkeeren. Maar dit was niet zoo. Weldra kwam men weder bij mij, en zeide, dat de verbitterde nationale garde zich niet meer met een ministerie Thiers-Barrot vergenoegde; men verlangde mijnen afstand van den troon. Men voegde er zeker bij, dat een strijd mogelijk was, en de overwinning aan de troepen zou blijven, maar ook veel zou kosten; want er was geen questie van het onderdrukken van den opstand, maar van een burgeroorlog. Dit woord was

mij genoeg: ik onderteekende mijne abdicatie, en wel ter gunste van mijnen kleinzoon. Ik vroeg daarop, of men nog iets meer van mij verlangde. Men antwoordde mij, dat ik het regentschap aan de Hertogin VAN ORLEANS zou opdragen. Tot dusver had ik op alles, wat men in Frankrijks naam van mij verlangde, *ja* gezegd; want alles, wat men van mij verlangd had, was slechts eene inbreuk op *mijne* regten; maar men ging verder: men wilde de wet geweld aandoen, en ik wederstond.

»»Gij verlangt," zeide ik, »eene onwettigheid, en daarom geef ik niet toe. Gij hebt eene wet betreffende het regentschap gemaakt, waarin gij deze magt aan den Hertog VAN NEMOURS opdraagt. Dat was toen uw verlangen. Ik heb geratificeerd wat gij gemaakt hebt. Thans bevalt u de wet, die gij gemaakt hebt, niet meer, en zonder u om regt of onregt te bekommeren, wilt gij de wet schenden. Daartoe geef ik mijnen bijstand niet: mij is de wet heilig, en wat men ook zeggen moge, nooit heb ik iets gedaan wat onwettig was. Ik bemin de Hertogin VAN ORLEANS; ik ken en schat meer dan iemand de buitengewone hoedanigheden, die zij bezit; maar om het regentschap aan haar op te dragen, zou men eene wet moeten schenden, en dat doe ik niet." — Men drong er niet verder op aan. Thans herhaalde ik de reeds eenmaal gedane vraag, of men eenig ander offer van mij, van mijne trouw voor het vaderland verlangde. »Uwe verwijdering," gaf men mij ten antwoord. — »En wanneer ik mij verwijder," vroeg ik, »is dan alles afgeloopen?" — »Alles. De nationale garde zelve zal de barricaden opruimen." — »En mijne kleinzonen en hunne moeder zullen geen gevaar loopen — daar staat gij mij borg voor?" — »Ja." — »Wel nu, dan zal ik mij verwijderen, en zal mij gelukkig achten, wanneer ik aldus het vergieten van Fransch bloed verhinderd heb." — Op deze wijze, Mijnheer, en om deze redenen heb ik Parijs verlaten. Hoe men er andere redenen voor vinden kan, begrijp ik niet. Om openhartig met u te spreken, mijne grootste smart ligt niet in het verlies van een troon, ook niet in mijne verbanning, maar in het onverklaarbaar stilzwijgen, dat *zij* over mij in acht nemen, die zoo veel tot mijne verdediging hadden kunnen zeggen. Toen ik nog in het bezit der magt was, zeide men

tot mij: »Sire, gij zijt de hoeksteen van den Europischen vrede; als gij er niet meer zijt, is het met de rust der wereld gedaan." Wanneer men zoo tot mij sprak, glimlachte ik ongeloovig, en dacht: »Mijne schouders zijn niet sterk genoeg om zulk een zwaren last, als de rust der wereld is, te torschen. Het zijn vleijers, of vrienden die het aandeel overdrijven, dat ik misschien aan de instandhouding van den algemeenen vrede heb." Thans, op den dag, waarop mijn troon instortte, en het revolutionaire vuur plotseling van het eene einde van Europa tot het andere, in Lombardije, in Sicilië en in Hongarije, losbarstte, heeft zich geene, zelfs geene enkele stem opgedaan, die gevraagd heeft: »Had dan deze man, dien wij zoo even veroordeeld hebben om in ballingschap te sterven, geen aandeel aan de algemeene welvaart, die juist op het oogenblik, waarop deze man valt, voor een algemeen verval plaats maakt? Zijn wij hem geen enkel woord van afscheid, van beklag of van aandenken schuldig?" —

»Bij deze woorden was de Koning, die zich aan de magt zijner denkbeelden had overgegeven, van zijnen stoel opgesprongen, en ging met groote schreden de bibliotheek op en neder, terwijl hij geheel scheen te vergeten, dat er een getuige van de uitstortingen zijns harten tegenwoordig was. Ik volgde met verbaasden blik dezen man, uit wiens geheele wezen nog eene zoo groote kracht sprak, en van wien de radicale dagbladen reeds sedert tien jaren zeiden: »De Koning wordt oud; de Koning is oud; de Koning sterft." Ik bewonderde de ijzeren vastheid van dit ligchaam, den krachtigen toon van 's mans woorden, de levendigheid en ongedwongenheid zijner gebaren. Welligt drukte zich op mijn gelaat de verbazing uit, die mij beving; want de Koning bleef voor mij staan, en zeide:

»Gij schijnt mij niet te hooren; waar denkt gij aan?" — »Ik denk, Sire, dat Uwe Majesteit nog lange jaren de Franschen gelukkig had kunnen maken." — »De Franschen," antwoordde de Koning, »bekommeren zich om geen geluk; zij gelijken zoo zeer de Atheners, dat zij het evenzeer moede zouden worden een gelukkig volk te wezen, als Athene het moede werd naar Aristides, den regtvaardigen bijgenaamd, te luisteren."

»Waarschijnlijk vreesde de Koning, dat ik de kortswijl, die hij zich veroorloofd had, in ernst zou opvatten; hij werd derhalve weder ernstig, ging weder bij mij zitten, en vervolgde:

»»Ik heb misschien eenig regt om mijne vrienden te beschuldigen; ik heb misschien eenig regt om mij te verwonderen, dat onder zoovele journalen, in Frankrijk zoowel als daarbuiten, die, zoo lang ik koning was, mij den Napoleon des vredes noemden, zich geen enkel heeft opgedaan, dat na mijnen val openlijk beweerd heeft, dat deze val onverdiend was, dat ik mijn vaderland had bemind, en het eenige diensten had bewezen. Maar het Fransche volk beschuldigen wil ik niet. Het heeft mij zien vallen, en is onverschillig bij mijnen val gebleven; het heeft mij zien weggaan, zonder er in het minst door getroffen te worden. Maar dat is zeer natuurlijk. Sedert achttien jaren praatte men het onder alle vormen, in alle dagbladen voor, dat in den Koning alle ondeugden vereenigd waren: de Koning was hebzuchtig en gierig, een man zonder trouw, geloof en schaamte; wanneer men aan de ongelukkige klassen der maatschappij de verbeteringen weigerde, waarop zij aanspraak hadden, dan geschiedde het, omdat de politiek des Konings bekrompen, hard en persoonlijk was. En toen nu deze egoïst weigerde tegen Franschen het zwaard te trekken, ter bescherming dier kroon, welke Franschen hem gegeven hadden, — toen hij niet zonder eenige edelmoedigheid van den troon afsteeg, op welken hem achttien jaren te voren de eenparige roep des lands verheven had, — geloofde het volk, dat Frankrijk vrijer zou ademhalen; en zonder haat of toorn, maar met diepe, onomstootelijke overtuiging zeide het: »Al onze ellende zal ophouden; want de *Koning* gaat, dat is, de ondeugd, het despotismus, het ongeluk des volks, de schande des lands — kortom, de autoriteit, die van Frankrijk nog meer gehaat dan gevreesd wordt." En ik herhaal het nog eens: het volk had gelijk zoo te spreken, toen het dezen koning zag vallen, dien iedereen aanviel en niemand verdedigde."

»»Sire, veroorloof mij u te herinneren, dat uwe vrienden, uwe ministers, u dikwijls, nu eens in de journalen, dan eens in de kamers, verdedigd hebben." — »Men heeft mij verdedigd, zegt gij? Ja wel, somwijlen, *pro forma*, in het

voorbijgaan, als uitzondering; maar waarachtig en grondig — nooit. Mijne ministers dachten er slechts aan, om zich de hun toevertrouwde portefeuille te verzekeren; zij hadden geen tijd om de populariteit, de waardigheid, de eer van den Koning te redden. Vele beschuldigingen zijn reeds in de eerste dagen mijner regering mij naar het hoofd geworpen; men had ze met een enkel woord kunnen wederleggen — men heeft ze zonder antwoord gelaten. Zoo zijn ze dan tot daadzaken geworden. Om er slechts ééne aan te halen, wil ik u alleen de geschiedenis met het programma van het stadhuis in het geheugen roepen. Hoe dikwijls heeft men in de dagbladen gezegd: »Helaas, ware de Koning slechts aan het programma van het stadhuis getrouw gebleven!" of wel: »Frankrijk is op den dag, toen de Koning het programma van het stadhuis bezwoer, bedrogen geworden. Had men dit programma opgevolgd, dan zou alles beter zijn gegaan. Maar het berouwde den Koning, dat hij dit programma had aangenomen in een oogenblik, waarop hij alles beloofd en alles aangenomen zou hebben, om maar den troon, het doel zijner eerzucht, te beklimmen." De waarheid echter is, dat ik den troon met wederstreving, met eene soort van voorgevoel van hetgeen de toekomst zou meëbrengen, heb aanvaard, en hem eerst toen aannam, toen ik door de smeekende beden bestormd werd van hen, in wie ik vertrouwen stelde; nadat men mij eerst bewezen had, dat ik alleen het land voor den schrik der anarchie kon beveiligen. Het programma van het stadhuis echter heb ik nooit geschonden, om de eenvoudige reden, dat men niet schenden kan wat nooit bestaan heeft."

»»Hoe?" riep ik: »het programma van het stadhuis heeft nooit bestaan?" — »Nooit." — »De 94 gedeputeerden, die op het stadhuis kwamen, om den Hertog VAN ORLEANS de betrekking van luitenant-generaal van het koningrijk op te dragen, hebben geen verdrag gesloten?" — »Een verdrag? Wie zou daaraan gedacht hebben! Ik was nog geen koning, en had reeds hovelingen. Ik zal u vertellen wat er op het stadhuis gebeurd is. De Heer VIENNET las de verklaring van de kamer der afgevaardigden voor, die ik reeds in het *Palais royal* had gehoord en goedgekeurd. Ik antwoordde met eene korte rede, die in den *Moniteur* werd afgedrukt, en

waarin ik voornamelijk te kennen gaf dat het bloedvergieten mij griefde, en dat was alles."

»Maar de woorden van LAFAYETTE: »Sire, gij zult het hoofd van de beste der republieken zijn?""

»Ook dit is niet in het *Hôtel de ville*, maar acht dagen vroeger in het *Palais royal* gesproken. En ik heb er terstond op geantwoord: »*Neen, niet de beste der republieken; want de beste deugt niets.*" — »Nu dan!" begon de generaal LAFAYETTE weder: »eene monarchie, omringd door republikeinsche inrigtingen." — »O ja," gaf ik ten antwoord: »eene monarchie, omringd door republikeinsche inrigtingen, bevalt mij, maar geen republiek." Maar waar is bij dit alles van een programma de rede?"

»»Nergens, Sire! Maar waarom heeft men, gedurende de achttienjarige regering van Uwe Majesteit, dit nevelbeeld van een programma, waarmede men zoo dikwijls de hartstogten heeft opgehitst, niet vernield?" — »Waarom? Ja, dat moet nu nog gevraagd worden! Dikwijls heb ik zelf die dollemanspraat, die over dit programma verbreid werd, willen wederleggen; maar men heeft er zich altijd tegen verzet." — »Verzet? Van wien spreekt Uwe Majesteit?" — »Van mijne onderscheidene ministers." — »En de wil van den Koning heeft over dien van zijne ministers niet gezegevierd?" — »Ach! gij zijt als zoo vele anderen: gij herinnert u alles, wat men over de personele politiek van den Koning heeft geschreven, over de onbedwingbare hardnekkigheid des Konings, en gij denkt, dat mijn wil geen hinderpalen zou hebben gevonden. Hij vond die overal en altijd — en dat moest ook wezen. Ik had zelfs geen regt om mij daarover te verwonderen. Wel had ik mijne eigene denkbeelden in de politiek; wel deed ik mijn best, om, wanneer in mijne tegenwoordigheid over een vraagstuk beraadslaagd werd, datgene door te zetten, wat ik als naauwgezet koning en Franschman voor het beste hield: maar mijne meening werd steeds bestreden, en zeer levendig bestreden door die mijner ministers, welke er niet in deelden; en wanneer ik de vlag moest strijken, ging men verder. Dit kwam mij *zeer dikwijls* over, bij belangrijke zoowel als bij minbeduidende aangelegendheden; dit geschiedde mij *altijd* in alle geschilpunten, die slechts mij betroffen. Ten opzigte der historie met het pro-

gramma van het stadhuis heb ik alle mogelijke moeite aangewend, om het zoo ver te brengen dat de zaak wederlegd werd. Het is mij niet mogelijk geweest. Men heeft mij steeds beloofd, dat men zich daartoe van eene gelegenheid zou bedienen; maar óf die gelegenheid heeft zich niet opgedaan, óf men heeft er zich niet van willen bedienen; want nooit is er in dit opzigt iets geschied. Eindelijk, dat eeuwig talmen moede, bragt ik zelf met eigene hand deze wederlegging op schrift. Ik trachtte haar zoo duidelijk en bepaald op te stellen als mogelijk was, en onderteekende haar: *Een burger van Parijs.* Ik wilde haar nu doen drukken. Alvorens dit te doen, besloot ik echter haar aan Casimir Perier mede te deelen, en zijne toestemming te bekomen; want geheel op mijzelven heb ik nooit iets gedaan. Casimir Perier las mijn opstel, en prees het zeer. — »Nu, dan zullen wij het laten drukken," zeide ik. — »De Hemel beware ons daarvoor!" riep hij uit. »Hoe? de Koning zou zich in de disputen van den dag mengen! De Koning zou zijn werk, zijnen persoon aan de openlijke discussie prijsgeven!" — »Maar ik heb het stuk immers niet onderteekend?" — »Dat doet niets ter zake. Men zal zeer spoedig vernemen, dat het opstel van den Koning zelven komt; want in den tijd, waarin wij leven, wordt alles bekend, inzonderheid wanneer men er zich op toelegt om iets stil te willen doen. Men zal derhalve spoedig weten, dat »een burger van Parijs" niemand anders is dan Zijne Majesteit Louis Philippe; en bedenk eens, hoe men er dan den spot meê zal drijven!" — »Gij hebt gelijk," gaf ik ten antwoord; »maar wat zullen wij dàn doen? Want ik verklaar u ronduit, ik wil niet, dat deze logen nog langer circulere; zij zou spoedig eene waarheid worden, en dat mag niet gebeuren, zoowel in het belang der monarchie als in dat der autoriteit, die nog meer aanspraak op achting dan op magt heeft." — »Nu, Sire!" antwoordde Perier: »laat mij dat opstel dan, en ik beloof Uwe Majesteit eene volkomene voldoening." — »Gij zult derhalve deze wederlegging laten drukken?" — »Ik zal haar in het licht geven." — »Maar zoo, dat zij door geheel Frankrijk gelezen kan worden?" — »Door geheel Europa; want ik zal haar eerst voorlezen, wanneer ik er in eene belangrijke redevoering opmerkzaam op gemaakt zal hebben." — »O,

dat is zeer goed," riep ik, »en beter dan wat ik wilde doen. Ik dank u voor een zoo uitmuntend idée." — CASIMIR PERIER nam mijne wederlegging aan, en legde haar in zijne portefeuille, waaruit zij nooit weder is te voorschijn gekomen."

»»En Uwe Majesteit heeft nimmer op de vervulling der belofte, die de minister u deed, aangedrongen?" — »Ik heb er zeer dikwijls op aangedrongen; maar men heeft mij steeds geantwoord, dat men de *gelegenheid* moest afwachten — dien zeldzamen vogel, die voor den Koning nooit kwam."

Wanneer de Koning zich op deze wijze beklaagde over den geringen lust zijner ministers, om hem wegens het zoogenaamde programma van het stadhuis te verdedigen, bedacht hij wel niet genoegzaam, welk deel elk zijner ministers persoonlijk aan de Julij-revolutie had genomen, en aan welke verlegenheid, aan welk gevaar zelfs zich verscheidenen onder hen blootstelden, wanneer zij het getimmerte omverwierpen, door middel waarvan zij zich tot magt verheven hadden. WILLEM III van Engeland beklaagde zich nagenoeg op de zelfde wijze over zijne ministers, die hem op den troon hadden geplaatst; en om billijk jegens allen te zijn, moet men in beide gevallen zich wel herinneren, dat de ministers de vertegenwoordigers van het democratisch beginsel waren, in welks naam de twee omwentelingen hadden plaats gehad, terwijl de beide monarchen zich weldra van de noodzakelijkheid eener restauratie en eener versterking van het monarchale beginsel overtuigden, daar zij eene autoriteit uitoefenden, tegen welke hunne ministers nog niet lang geleden, onder JAKOB II en onder KAREL X, oppositie hadden gemaakt.

CASIMIR PERIER gaf slechts een blijk van wijsheid, toen hij, meer in het belang van eenige zijner collega's dan in zijn eigen, zwarigheid maakte om over de geruchten, ten opzigte van het voorgevallene op het stadhuis, eene discussie uit te lokken. Dit was zijne verontschuldiging, en de Koning had dit moeten begrijpen. Maar eene dergelijke verontschuldiging was niet voorhanden ten opzigte van andere nalatigheden, over welke hij, gelijk hij zeide, zich dikwijls had moeten beklagen. Daartoe behoorde onder anderen de geschiedenis van het houtvellen, waardoor hij, zoo als men

beweerde, de bosschen van den staat had vernield, terwijl hij zich, en wel met regt, beroemde, als een goed huisvader alles te hebben beheerd, wat de staat hem had toevertrouwd. Daartoe behoort in de eerste plaats het voorgevallene omtrent het afsluiten der lang loopende rekening tusschen den staat en de civiele lijst. Louis Philippe laat zich tegen den Heer Lemoine daarover op de volgende wijze uit:

»»Gij herinnert u, dat na hartstogtelijke debatten, waarin men mijne hebzucht zoo hevig aanviel — eene ondeugd, die zoo tot zekerheid was geworden, dat zelfs mijne vrienden haar niet durfden bestrijden — de minister van financiën, in een besluit, den Koning tot schuldenaar van den staat voor 4 millioen francs verklaarde. De Heer de Montalivet kwam tegen dit besluit voor den raad van state in appèl. Sedert werd er over deze zaak niet meer gesproken; en waarom? Omdat de raad van state zich overtuigd had, dat de staat mij ruim 50 millioen schuldig was. Toen de minister van financiën mij de vrij onverwachte tijding bragt, vroeg ik hem, wanneer hij dit besluit door de kamer dacht te laten ratificeren. »Nooit," gaf hij mij ten antwoord; »want wanneer ik de kamer op nieuw met de afsluiting der rekening wilde lastig vallen, wanneer ik zelfs voor haar met den gruwel voor den dag durfde komen, dat de staat aan Uwe Majesteit 50 millioen francs schuldig is, dan zou de urn geen zwarte kogels genoeg kunnen bevatten, om nog in de zelfde zitting het ministerie te doen vallen, waaraan ik de eer heb toe te behooren."

»»Maar, Sire! op deze wijze voor een pligt terug te deinzen, is eene groote zwakheid."

»»Och neen, het is slechts ministeriële politiek. Het ongeluk van dit alles is slechts, dat men, door mij zonder verdediging aan de hatelijkste en ongegrondste aanvallen prijs te geven, zonder het te vermoeden, den val, niet van een monarch, maar van eene monarchie voorbereidde. Men baande voor de omwenteling den weg en groef voor den stroom van Februarij het bed. Gij hebt toch ook gezien, met welke wonderbare gemakkelijkheid deze ongeloofelijke omwenteling voltooid werd. Gij hebt gezien, hoe weinig men zich om gematigdheid of patriotismus bekreunde, van welke mijne familie en ik in dezen ernstigen tijd zoo vele

bewijzen gaven. Gij hebt gezien, dat de laster, wel verre van te zwijgen, nadat ik verwijderd was, uit mijn ongeluk nieuw voedsel trok. Ik ging heen, ontbloot van alles, en intusschen drukte men in de journalen, dat ik, in het vooruitzigt op hetgeen nog komen moest, mij reeds vooraf een gouden ballingsoord bezorgd had. Men noemde de millioenen, die voor mijne rekening in Amerika en in Engeland waren aangelegd; men gaf de namen mijner bankiers op, en zeide van welke straten te New-York en van hoe vele *squares* te Londen ik eigenaar was. En dat alles zou ik van de ontzaggelijke besparingen hebben aangekocht, die ik op mijne civiele lijst gemaakt had. En daar zulk een millionair, als ik, niets meer noodig had, sequestreerde men mijne goederen! Wat ik tegen den onbekendsten burger van Frankrijk nooit zou hebben toegelaten, dat veroorloofde men zich zonder de minste bedenking tegen mij. Men strekte de hand naar de bezittingen mijner familie uit, naar de inkomsten, die het persoonlijk eigendom mijner kinderen waren. Arme kinderen! wat hadden zij gedaan! Leeft er in geheel Frankrijk wel een enkel burger, die zijn vaderland meer kon beminnen, dan zij het bemind hebben? Is er een soldaat, die bereidwilliger zou zijn geweest om zijn bloed voor Frankrijk te storten? Maar zij waren mijne zonen; dat was genoeg om hen in mijn ongeluk meê te slepen. Men wilde dat den Koning, der Koningin en hunnen kinderen, die groote misdadigers, alles ontbreken zou! Men wilde dat de familie Orleans in het land der ballingschap de armoede zou gevoelen. Nu, mijne vijanden kunnen tevreden zijn: wij hebben die gevoeld. Maar hiermede wil ik niet zeggen, dat het mij in dit edele Engeland aan dienstaanbiedingen zou hebben ontbroken; waarlijk niet! Zij zijn mij te gemoet gekomen; zij hebben zich onder allerlei vormen van onbaatzuchtigheid verborgen; maar ik heb ze afgewezen." —

»Het is onmogelijk de levendigheid, kracht en inwendige overtuiging te schilderen, welke de Koning in het laatste gedeelte van zijn gesprek aan den dag legde. Somwijlen werd bij de verontwaardiging, welke de edele grijsaard te vergeefs trachtte te onderdrukken, zijn anders zoo helder gelaat beneveld; somwijlen werden zelfs zijne oogen vochtig; maar dit alles was slechts voorbijgaande: de wil des

konings beteugelde de gevoeligheid van den mensch; en bij de laatste woorden, die hij sprak, was zijne stem weder vast geworden, en zijn gelaat had, ofschoon het zijne levendige uitdrukking behield, zijnen welwillenden ernst weder aangenomen.

»Ik behoef er wel niet bij te voegen, dat dit belangrijke gesprek mij dermate betooverde, dat ik het gaarne nog wat verlengd zou hebben. De generaal D*** kwam echter, om te zeggen, dat Lady C*** nog altijd in het salon wachtte, en Lord JOHN RUSSELL ook gekomen was. Ik stond op; want bij den naam van RUSSELL had de Koning glimlagchend gezegd: »Een minister? Ik heb die vroeger nooit laten wachten; des te minder zal ik het nu doen." Daarop wendde hij zich tot mij, met de woorden: »Zal ik u vóór uw vertrek nog wederzien?" — »Wanneer ik Uwe Majesteit niet lastig val, zal ik nog eens afscheid komen nemen." — »Gij zult mij het grootste genoegen doen."

Eenige dagen later kwam ik weder op *Claremont*, daar ik naar Parijs moest terugkeeren. Het huis was verlaten. De ziekte der prinsen en prinsessen had een meer ernstig karakter aangenomen, en de familie had zich naar Richmond begeven.

Ik snelde derwaarts. Op het station Richmond hoorde ik eenen geëmployeerde Fransch spreken; ik vroeg naar de woning van de familie ORLEANS. Hij duidde mij die aan; het was — een logement.

Ik begaf mij daarheen, en vernam dat men verscheidene dagen zeer ongerust was geweest. De Prins VAN JOINVILLE had inzonderheid zeer veel van krampen uitgestaan. Eindelijk had de onvermoeide zorg van Dr. GUNÉAU alle gevaar doen wijken. Men zeide mij, dat de Koning, die het bed zijns zoons geen oogenblik verlaten had, zeer afgemat was. Ik verwijderde mij derhalve, zonder eene poging te doen om hem nog eens te zien. Ik wilde mij geen verwijt op den hals halen, dat ik mijne belangstelling tot indiscretie had gedreven.

»Den volgenden morgen vertrok ik naar Parijs, en kwam hier juist aan, om dat nevelig, regenachtig en sneeuwerig feest bij te wonen, dat men het *feest der constitutie* genoemd heeft. Ik had de koninklijke waardigheid in een logement verlaten, en zag *Monsieur* MARRAST onder een troonhemel."

Wij hebben reden om te gelooven, dat, eenige kleine misstellingen er buiten gerekend, die bij de herinnering aan zulk een gesprek wel moesten insluipen, de brochure van den Heer LEMOINE zeer naauwkeurig, zelfs ten opzigte van stijl en uitdrukking is; want wij weten, dat LOUIS PHILIPPE gewoonlijk in dezen geest sprak, wanneer het gesprek over het zelfde onderwerp liep. Zijne gesprekken waren echter even zoo verscheiden als de lijst zijner bezoekers, maar onderhoudend en leerzaam voor allen, en met ieders karakter strookende. De gebeurtenissen zijns levens waren een vruchtbare tekst, over welken hij steeds bereid was openhartig te spreken. Even als andere koningen, die in talent verre beneden hem staan, bezat hij een verwonderlijk geheugen, zoowel ten opzigte der geschiedenis van zijn huis, als van de menigvuldige gebeurtenissen zijns tijds. Ofschoon hij de hedendaagsche letterkunde niet scheen te hebben bijgehouden, was hij er toch mede bekend. Zijne Engelsche vrienden verbaasde hij door zijne diepe kennis van SHAKSPEARE, en de fragmenten, die hij uit dezen dichter aanhaalde, toonden, dat hij meer gemeenzaam met hem was, dan zelfs menig Engelschman van goede opvoeding. In de laatste weken zijns levens kwamen SCRIBE en HALÉVY naar Engeland, om hunne naar SHAKSPEARE's *Tempest* bewerkte opera ten tooneele te brengen. LOUIS PHILIPPE was een vriend van het tooneel en stelde veel belang in deze opera, niet alleen als kunstwerk in het algemeen, maar ook wegens de auteurs, van welke de een — SCRIBE — bovenal een voorwerp van zijne bijzondere welwillendheid was. Hij ontving hem op *Claremont*, waar hij ziek lag, en doorliep met hem de bijzonderheden van het stuk, terwijl hij het aan eene verstandige kritiek onderwierp, en met SHAKSPEARE's origineel vergeleek. Daarop ging het gesprek op eenige andere stukken van SHAKSPEARE over, onder anderen op *Hendrik VIII*, waarin hij een uitmuntend onderwerp voor eene opera zag; en hij wist zijn denkbeeld met zooveel vuur voor te dragen, dat SCRIBE dadelijk aan het bewerken van den tekst ging.

De Koning sprak en schreef het Engelsch met eene zeldzame juistheid. Dit laat zich daaruit verklaren, dat hij vroeg-

tijdig met de Engelsche taal onder de leiding van Mevrouw DE GENLIS bekend werd, en hij zich herhaalde malen in Engeland en Amerika heeft opgehouden. Voor het overige bezat hij in het algemeen veel aanleg in het aanleeren van vreemde talen, zoodat hij, onder anderen, het Hoogduitsch, Italiaansch en Spaansch als een inboorling dier landen sprak; ja, in het vorige jaar verraste hij JENNY LIND nog met een compliment, dat hij in zeer goed Zweedsch tot haar rigtte.

Men verhaalt elkander nog eene andere anekdote. Toen een heer hem schertsenderwijze Mr. WILLIAM SMITH noemde, zinspelende op den naam, dien hij had aangenomen om van Frankrijk naar Engeland over te steken, antwoordde de Koning lagchende: »O, ik heb nog een Engelschen naam en van ouderen datum. Ik ben ook Mr. GEORGE WHITE." — »Hoe dat?" — »De zaak is aldus. Na de honderd dagen stelde ik een verslag op over het aandeel, dat ik aan de gebeurtenissen van dien tijd genomen had, en wilde het slechts in een klein getal exemplaren, die ik voor vertrouwde vrienden bestemde, laten drukken. Te dezen einde rigtte ik te mijnen huize, in Twickenham, eene drukkerij op, waarin twee drukkersknechts bij geslotene deuren werkten. Maar in weêrwil van deze maatregelen vernam ik tot mijne groote verbazing, dat, wanneer slechts een enkel exemplaar van mijn werk, hetzij door misbruik van vertrouwen of door nalatigheid, in vreemde handen viel, het tegen mijn wil nagedrukt en ongestraft uitgegeven kon worden. Om dit te verhinderen, was er geen ander middel, dan het werk in *Stationers-hall* te laten registreren. Ik verloor derhalve geen oogenblik met daarheen te gaan, en mij, tegen betaling van 2 *sh.*, het eigendomsregt op mijn werk, onder den naam van GEORGE WHITE van Twickenham, te verzekeren."

Het is het zelfde werk, waarvan eenige exemplaren in de Tuileriën werden gevonden, toen dit paleis door het goede volk geplunderd werd. Een dezer exemplaren viel in handen van een drukker, en is onder den titel van *Mon Journal. Événements de* 1815, *par* LOUIS PHILIPPE D'ORLÉANS, *ex-roi des Français*, in twee deelen in druk verschenen.

Maar keeren wij tot het dagelijksch leven van LOUIS PHILIPPE in zijne ballingschap terug.

Nadat hij eenige uren aan bezoeken of zijne bezigheden

had gewijd, maakte hij bij mooi weêr eene wandeling te voet, die dikwijls vrij lang was. Ook ging hij, bij zulk weêr, met de Koningin en eene harer staatdames wel eens uit rijden, en wel in een rijtuig, dat zich alleen onderscheidde door eenvoudigheid. Wat hij het eerst uit Frankrijk terug ontving, was eene zijner fraaije koetsen; maar hij bediende er zich maar zelden van.

Tegen half zeven des avonds werd het *diner* opgedragen, dat in de eerste dagen der ballingschap hoogst eenvoudig was, in evenredigheid met 's Konings inkomsten. Later werd zijne tafel die van een welgesteld landeigenaar gelijk; zij was namelijk rijkelijk met eenvoudige en gezonde spijzen bezet, zonder dat pracht of uithaal daarbij eenigzins in aanmerking kwam. Al zijne kinderen en kleinkinderen, zelfs de jongsten niet uitgezonderd, aten te gelijker tijd en aan de zelfde tafel met hem. De Koning had iets buitengemeens patriarchaals in zijn karakter, en was nooit gelukkiger, dan wanneer hij door zijne geheele familie omringd was. Voor hen, die de eer hadden zijn gast te zijn, was het iets nieuws, al deze kinderen, waarvan twee of drie nog zeer jong waren, onder de oudere leden der koninklijke familie, onder de staatdames en ordonnans-officieren en onder Engelsche en Fransche gasten aan tafel te zien zitten. De Koning — misschien in navolging van Engelsche zeden en gebruiken, die hij reeds sedert lang had aangenomen — bediende als gastheer iedereen, zoo als hij ook reeds in de Tuileriën gedaan had, en scheen op zijne bedrevenheid hierin en zijne opmerkzaamheid voor allen trotsch te wezen; hij zelf was zeer matig. Dadelijk na het dessert stonden alle gasten op eene beweging der Koningin op, en volgden Hunne Majesteiten in het salon.

Daar werd nu de koffij voorgediend, en eene poos later de thee. Dat was de blijde tijd voor de kinderen! Een der prinsen vertoonde dan het een of ander — eene tooverlantaren, bij voorbeeld, of iets anders. Somwijlen sprongen zij ook in het salon rond, klauterden tegen den leuningstoel des Konings op, en bestormden dien, alsof het de bres eener vesting was, en daar had de Koning dan regt schik in. De Koningin, de prinsessen en de dames werkten intusschen aan eene ronde tafel; somwijlen nam de Koningin ook deel

aan een partijtje whist. Doorgaans zat de Koning in het andere gedeelte van het salon, las de journalen, of onderhield zich intusschen met personen, die hem een bezoek kwamen geven. Wanneer het gesprek op een twijfelachtig punt kwam te vallen, wendde hij zich tot het voortreffelijk geheugen en het oordeel der Koningin, of aan een der prinsen, van wien hij dacht, dat met het onderwerp bekend moest wezen: b. v. aan den Hertog VAN NEMOURS, ten opzigte van algemeene politiek; aan den Hertog VAN AUMALE, ten opzigte van Afrika, of over zaken, die oudheid- en letterkunde betroffen; aan den Prins VAN JOINVILLE, over het zeewezen, de werktuigkunde, en zoodanige landen als hij op zijne reizen had bezocht. De prinsen antwoordden over 't geheel met eene juistheid en overleg, die den trots huns vaders volkomen regtvaardigden.

Van nature, en voor een gedeelte ook wel ten gevolge der ervaringen uit zijn eigen leven, was LOUIS PHILIPPE zeer toegevend in zijn oordeel over de menschen, en vooral jegens zijne vijanden. Een voorbeeld hiervan mogen wij den lezer niet onthouden. Op zekeren avond las men op *Claremont* een dagblad, waarin het verslag voorkwam omtrent de zitting, in welke de wet der verbanning tegen het huis ORLEANS door de nationale vergadering was aangenomen, een maatregel, die elk lid der familie diep bedroefde. De persoon, die voorlas, begon met de lijst der meerderheid, en noemde derhalve ook een naam, dien men aan deze zijde niet verwacht had. Bij dien naam riep een der prinsen vol misnoegdheid en verbazing uit: »Hoe? hij?" — De Koning viel hem bedaard in de rede, en zeide: »Sla deze lijst maar over, en begin met degenen, die voor ons gestemd hebben; — en," zich tot de prinsen wendende, »laten wij het overige vergeten."

Zijn ligchaam was steeds zoo krachtig geweest als zijn geest. In de laatste jaren begon hij een weinig gebukt te loopen; maar hij leide niettemin in al zijn doen de vlugheid aan den dag, een echten Franschman eigen. Als een bewijs daarvan, en tevens om een blijk van de kieschheid en den tact zijner beleefdheid te geven, zal ik van een bezoek gewagen, dat hij in den winter van 1848 bij Sir ROBERT PEEL op *Drayton-Manor-house* afleide. Toen de koninklijke familie, ten ge-

volge van ongesteldheid, *Claremont* moest verlaten, had Sir ROBERT PEEL met veel voorkomendheid *Drayton-manor* ter harer beschikking gesteld. De Koning nam wel het aanbod niet aan, maar was deswege toch zeer dankbaar, en meende Sir ROBERT niet beter zijnen dank te kunnen bewijzen, dan door een bezoek, hetwelk den laatsten de gelegenheid verschafte den Koning op zijn kasteel te kunnen ontvangen. Om het compliment nog te meer in het oog te doen loopen, deed de Koning de reis heen en terug (omstreeks 260 Eng. mijlen) in éénen dag, en deze dag was bijna de kortste van het jaar, de 18de December. Hij verliet des morgens *Claremont*, en was des avonds weder terug, — eene waarlijk groote inspanning voor een man van 75 jaren.

In de oogen van gewone opmerkers scheen de Koning zijne kracht, gezondheid en werkzaamheid van ligchaam en geest tot aan het einde van Februarij des vorigen jaars te behouden. Om dezen tijd begaf hij zich, ten gevolge eener ligte ongesteldheid, naar Richmond, om verandering van lucht te genieten. In Maart keerde hij naar *Claremont* terug, naar het scheen aanmerkelijk hersteld. In de eerste week van Mei echter werd hij door eene algemeene zwakte aangetast, die zich inzonderheid in de beenen vertoonde, hetgeen op zijn uitwendig voorkomen zulk een invloed had, dat een zijner bezoekers, die hem na eene afwezigheid van acht dagen wederzag, over deze verandering verbaasd stond. Eenige dagen lang hield de Koning het bed; daarop scheen hij weder te herstellen, en den 22sten Mei ging hij naar St. Leonard, om daar eenige weken door te brengen. (*) Daar zijne geheele ziekte slechts in de zwakte zijner beenen scheen te bestaan, en hij voor het overige zijne gewone opgeruimdheid behield, maakte men zich niet bijzonder ongerust, ofschoon zijn arts reeds sedert het begin des jaars voor een organisch lijden gevreesd had. Aan de gedachte, dat er een ernstig gevaar voorhanden was, zijn echter waarschijnlijk de bezoeken toe te schrijven, welke THIERS, GUIZOT, DUCHÂTEL en anderen, in den loop der maand Junij, te St. Leonard

(*) St. Leonard is eene voorstad van de oude stad Hastings; de mode der zeebaden heeft aldaar, als door tooverij, langs de kust eene fraaije stad doen verrijzen. De Koning woonde, even als te Richmond, in een logement.

afiegden; wij gelooven echter, dat deze heeren Engeland verlieten in de hoop, dat men het gevaar overdreven had, en de doorluchte zieke nog wel beter zou worden.

Op den 18den Julij reisde de Koning van St. Leonard naar Londen, dewijl hij de eerste communie van den Graaf van Parijs wenschte bij te wonen. Deze plegtigheid, die den 20sten Julij in de Fransche kapel plaats had, was, ook buiten haar godsdienstig karakter, indrukwekkend. Aan de eene zijde van het koor zag men de eerwaardige gestalten van den Koning en de Koningin, benevens hun talrijk gezin; aan de andere zijde, tegenover hen, zaten de kinderen van edele geslachten, de speelmakkers van den prins, die opzettelijk uit Frankrijk waren overgekomen, om de heilige plegtigheid bij te wonen. Het geheel scheen eene soort van hulde aan den erfgenaam der monarchie. Het was de laatste maal, dat de Koning zich in het openbaar vertoonde. Bij zijne terugkomst op *Claremont* scheen zijne beterschap hoe langer hoe meer toe te nemen; ten minste vertoonde zich geen bijzonder kenteeken, hetwelk de ongerustheid had kunnen vermeerderen, die zijn toestand sedert eenigen tijd verwekt had; slechts zij, die hem dagelijks en in den kring der zijnen zagen, konden zich niet geruststellen. Op den 23sten Augustus at hij, als naar gewoonte, met zijne familie — maar voor de laatste maal.

Op den avond van den 24sten dineerde eene dame op *Claremont*, voor welke de Koning bijzondere hoogachting koesterde. Hij verscheen niet aan tafel, maar kwam na den eten, uit achting voor haar, in het salon, en knoopte met zijne gewone opgeruimdheid een gesprek met haar aan. Deze inspanning ging echter boven zijne krachten, en op het oogenblik, dat hij het salon wilde verlaten, viel hij in onmagt. Hij kwam echter weder bij, en nadat men hem te bed had gebragt, sliep hij meer dan tien uren achtereen, waardoor hij zich zeer verkwikt gevoelde. Hij had, zoo hij zeide, zijn leven lang nooit zóó goed geslapen. Het moest zijn laatste slaap hier op aarde zijn.

Tegen den middag van den 25sten Augustus vond zijn geneesheer, dat eene hevige koorts den lijder had aangetast; des doctors ondervinding zeide hem, dat des Konings laatste uur naderde. Na een kort beraad besloot hij zijnen patient datgene,

wat hij voorzag, mede te deelen, en hij deed het in tegenwoordigheid der Koningin. Voor een oogenblik liet de Koning, bij het hooren hiervan, eene soort van ongeloovige verrassing als ook eenige smart blijken; weldra echter herstelde hij zich weder, en schikte zich in zijn lot met den moed en de kalmte, die hem gedurende zijn gansche leven waren eigen geweest. Hij bleef een tijd lang met de Koningin alleen. Niemand kan zeggen wat er tusschen deze twee echtelingen voorviel, die zoo lang en zoo volmaakt gelukkig door en voor elkander waren. Toen eindelijk een der getrouwste dienaren van den monarch de kamer mogt binnentreden, zag hij den Koning in zijn gewonen leuningstoel zitten, terwijl de Koningin voor hem stond, beide onbewegelijk, zonder tranen, elkander strak aanziende. Geen woord werd er gesproken, totdat de Koning met eene vaste, ofschoon nu en dan afgebrokene stem de volgende woorden sprak, die wij getrouwelijk kunnen teruggeven: »Gij hebt waarschijnlijk gehoord, mijn vriend, wat er gebeurd is.... men heeft mij mijn afscheid gegeven.... ik moet weg.... wij moeten scheiden.... zoo het schijnt, wil de goede God mij tot zich roepen." De laatste phrase herhaalde hij een paar maal, met eene ligt bewogene stem. Toen hij zich daarop herinnerde, dat hij vier maanden te voren eenige aanteekeningen had geschreven, die, zoo wij denken, op zijne terugkomst in Frankrijk in 1814 betrekking hadden, zeide hij, dat hij midden in eene anekdote was blijven steken, die hij nog wenschte ten einde te brengen. Hij verlangde het bosje sleutels, dat hij steeds bij zich droeg, keerde zich toen tot den generaal DUMAS, die naast hem stond, en duidde hem de plaats aan, waar hij het papier zou kunnen vinden, dat hij hem verzocht te halen. Toen de generaal niet scheen te weten, van welken sleutel hij zich moest bedienen, zeide de Koning met een glimlach: »Ik heb u nooit zoo ver kunnen brengen om mijne sleutels te leeren kennen." Hij nam hem daarop het bosje sleutels af met eene sidderende hand, die niet aan zijne sterkte van ziel beantwoordde, zocht er den regten sleutel uit, en gaf den vorm van het geschrift op, en de plaats, waar de generaal het vinden kon.

Toen deze het geschrift gevonden en gebragt had, zeide de Koning tot hem: »Mijne hand is reeds te koud om te

schrijven; ik zal u dicteren." De generaal ging zitten, en begon te schrijven. Twee kleine tusschengevallen toonden, dat LOUIS PHILIPPE in dit ernstige oogenblik in het volkomene en vrije gebruik zijner geestvermogens was. Zonder naar het papier te kijken, zonder naar het laatste woord te vragen, dat hij vier maanden te voren geschreven had, vervolgde hij zijn verhaal met het woord, dat de zin der phrase vorderde. Daar hij dacht, dat de generaal in zijn cahier schreef, zeide hij: »Ik hoop niet, dat gij in mijn manuscript schrijft?" De generaal liet hem zien, dat hij op een los blad schreef, 'twelk hij op het manuscript had gelegd. — Een heeft ons berigt, dat de anekdote, welke de Koning wenschte ten einde te brengen, op zichzelve van geen bijzonder belang was, en LOUIS PHILIPPE haar dikwijls verteld had, maar dat hij haar wenschte te eindigen, om in zijn handschrift niet midden in een verhaal te blijven steken, waarmede een hoofdstuk zijner gedenkschriften sloot.

Na dit dictaat, dat slechts weinige oogenblikken innam, dicteerde de Koning aan de Koningin nog een soort van codicil tot zijn testament, om eenigen zijner oudste en getrouwste vrienden een blijk zijner vriendelijke herinnering na te laten. Daarop gaf hij den wensch te kennen om de heilige sacramenten te ontvangen, liet zijnen *aumonier*, den abt GUELLE, roepen, en verlangde dat men al zijne kinderen en kleinkinderen, die toen op *Claremont* aanwezig waren, benevens hunnen en zijnen hofstoet, kortom zijn geheel huis, bijeen zou roepen, om deze laatste plegtigheid bij te wonen. In hunne tegenwoordigheid vervulde LOUIS PHILIPPE al zijne godsdienstpligten met de volkomene berusting van een Christen, met de vastheid van een wijsgeer, en met eene eenvoudigheid, welke het ware karakter van menschelijke grootheid is. De Koningin en al zijne kinderen bleven langen tijd rondom zijn bed verzameld, knielende, weenende en biddende, terwijl de Koning met volkomene kalmte een vriendelijken blik toewierp aan ieder, die voor een oogenblik zijne oogen tot hem ophief.

Zijne koorts nam gedurende den nacht toe, zonder echter in het minst zijne opgeruimdheid van geest te storen. Hij scheen zelfs eene aanmerkelijke beterschap te bespeuren, zoodat hij weder hoop begon te koesteren; want om vier ure

des morgens, op den 26sten, zeide hij tot den geneesheer, dien hij had laten roepen: »Inderdaad, Doctor! ik bevind mij zeer wel, en geloof dat gij mij wat fopt, en ik ditmaal nog niet weg moet." In plaats van antwoord te geven, voelde de doctor hem den pols, en schudde het hoofd; maar de Koning hervatte weder met eenige levendigheid: »Ei, lieve doctor! dat is geen *fair trial* (*); want ik heb juist gehoest, en dat zet den pols aan." Men ziet, hoe helder zijn geest nog was, en hoe zeer hij zich aan de vlugtige hoop vasthield. Het waren bijna de laatste woorden, die hij sprak; maar ook nadat hij had opgehouden te spreken, onderscheidde zijn blik met welwillendheid de personen, die om hem heen stonden. Eindelijk sloot hij de oogen, en blies ten 8 ure des morgens den laatsten adem uit.

Zijn stoffelijk overschot werd op maandag 2 September naar de Katholijke kapel te Wegbridge gebragt, waar het voorloopig werd bijgezet. Onder de personen, die het lijk vergezelden, bemerkte men den Hertog VAN MONTMORENCY, den generaal BERTHOIS, den generaal Graaf VAN CHAMBANNES, den generaal Graaf D'HOUDETOT, de generaal Graaf DUMAS, de gezanten van België, Spanje, Napels, Braziliё, Portugal, enz. De Graaf VAN CHAMBORD liet, als blijk van deelneming, voor LOUIS PHILIPPE eene lijkmis te Wiesbaden lezen, waar hij zich toen bevond. Ook in Frankrijk werden op verscheidene plaatsen lijkmissen gevierd, zoo als te Versailles, te Amiens, en te Parijs zelfs in de kapel der Tuileriën, met toestemming van den generaal CHANGARNIER, die de plegtigheid zelf bijwoonde, en een groot aantal lieden van aanzien. Onder de tegenwoordige omstandigheden zijn dit demonstratiën, die met een plegtig protest tegen de omwenteling van 1848 gelijk staan.

(*) Een der lievelingsgezegden van den Koning, dat hij steeds in den mond had. Het beteekent een *onpartijdig verhoor* of *onderzoek*.

HOED U VOOR DEN EERSTEN STAP!

GEEN VERDICHTSEL.

Door W. H. WARNSINCK, Bz.

Op een schoonen someravond zat ARNOLD, in eene peinzende houding, voor zijne schrijftafel. Vrolijk scheen het licht der ondergaande zon in de kamer, die hij, met nog een klein slaapvertrekje, binnen's huis bij burgerlieden bewoonde; maar zijn gelaat teekende alles behalve opgeruimdheid. Met het hoofd op de hand geleund, staarde hij op een aanteekenboekje, loosde een diepen zucht, en mompelde toen bij zichzelven: »Ja, daar is geen bidden voor; dat wisseltje moet betaald worden. Maar overmorgen? het is onmogelijk! en betaal ik niet, dan ben ik zeker, dat GERRITSEN doen zal wat hij gedreigd heeft, en komt mijn broeder er achter, dan is de drommel los. Dat nu ook de vader van LOUIS moest komen te sterven, en dat hij naar Utrecht moest! Hij zou mij anders wel geholpen hebben. Het is een beroerde historie! Ik weet er mij waarachtig niet uit te redden."

Hij zweeg, stond op, sloeg de armen over elkander, en wandelde, in eene peinzende houding, het vertrek op en neêr.

Daar werd op de kamerdeur getikt, en op zijn antwoord »binnen!" verscheen zijne hospita, een brief in de hand houdende:

»Van de weduwe SLUITER, Meneer! Ik moest hem maar overgeven. Er hoeft geen rapport, zeî het meisje, als Meneer thuis was." — »Goed, Jufvrouw!" Deze sloot de deur weder , en vertrok.

De brief werd geopend. Hij behelsde het verzoek, om het inliggend bankpapier, ten bedrage van *f* 300, aan den Heer ROELOFSEN ter hand te stellen, zijnde een jaar interest van eene hypotheek ten laste der weduwe, en waarvan de vervaltijd den volgenden dag inviel.

Arnold sloot den brief in zijn lessenaar, en hervatte zijne kamerwandeling. Van lieverlede scheen zijn gelaat zich op te helderen.

»Ja," dus begon hij andermaal te spreken, »dat kan goed losloopen! Dit geld redt mij uit de verlegenheid. Over drie weken ontvang ik de halfjarige toelage van mijn broeder, en dan is alles weêr in orde! Roelofsen is niet om het geld verlegen; welligt denkt hij er niet eens aan, dat de verschijndag daar is, en doet hij dit, dan is er wel een excuus te vinden; hij is een schikkelijk man, en dus van dien kant geen bezwaar. Kom! die bui is alweêr overgewaaid," dus eindigde hij, op zijn horlogie ziende. »Ik kon nu nog wel een paar uur naar mijn collegie gaan. Ik had er straks geen lust in; maar nu dat pak van het hart is, zou ik mij hier maar zitten te vervelen."

Arnold ging. Hij was geheel anders te moede, dan een half uur te voren. Geen wonder! hij kon nu overmorgen betalen, en drie weken later Roelofsen voldoen. Waarover had hij zich dus te verontrusten? Ja, die *f* 300 waren wel de *zijne* niet; maar hij zou immers het overschot van het bedrag van dien wissel er later weder bijvoegen: daarin stak toch niets kwaads, en geen mensch werd er door benadeeld.

In diervoege dacht Arnold, en er was niemand, die hem in vertrouwen te kennen gaf, dat hij op den onregten weg den *eersten* stap gedaan had, terwijl hij de gevolgen niet berekende.

De houder van den wissel, niet bijzonder gerust nopens eene prompte betaling, had besloten om het presenteeren van dit papier niet aan een bediende over te laten, maar verscheen daartoe in eigen persoon. Arnold scheen de bedoeling van den man te raden, en daarom gaf hij zich, tegenover den Heer Gerritsen, het voorkomen, als baarde eene rigtige voldoening hem niet de minste hindernis; zijne ijdelheid voelde zich gestreeld, en toen de houder den wissel voldaan teekende, kon Arnold niet nalaten op zekeren toon te zeggen: »Gij ziet, dat ik woord houd, en dat ge u geen oogenblik hadt behoeven te verontrusten!" — »Dat is nu eigenlijk het woord niet," hernam de ander, maar ver-

heugde zich toch inwendig, dat hij van de zaak zoo gelukkig was afgekomen.

ARNOLD had zeer goed geredeneerd. De Heer ROELOFSEN dacht aan de betaling niet, of, zoo hij er al aan dacht, hij keurde het minder noodzakelijk er over te spreken. Anders was het met de weduwe, en ARNOLD ontving eene boodschap om bij haar te komen. Natuurlijk was de eerste vraag, of hij de *f* 300 ontvangen en uitbetaald had; de tweede, of hij ook eene kwitantie had ontvangen.

Die kwitantie kwam er misselijk in; want deze kon hij niet vertoonen. Te zeggen, dat hij het ontvangene nog onder zich had behouden, met andere woorden, de waarheid te spreken, dorst hij niet, en met de snelheid der gedachte nam hij de toevlugt tot eene, zoo hij waande, onschuldige logen. Hij antwoordde zonder te aarzelen: »O ja, dadelijk, den volgenden morgen; maar de Heer ROELOFSEN stond juist gereed om uit te gaan, waarop ik hem gezegd heb, dat hij de kwitantie op zijn gemak kon opmaken. Daar is dus geen kwaad bij; dat loopt van zelf los." De weduwe nam met dit antwoord genoegen.

Er moesten nu nog maar ruim veertien dagen verloopen, alvorens hij het geld van zijnen broeder ontving. Hij zou alsdan dadelijk den Heer ROELOFSEN voldoen, en de kwitantie kunnen toonen.

Zóó dacht ARNOLD; maar hij bedacht er niet bij, dat hij, door te liegen, een tweeden stap op den verkeerden weg gedaan had. Er zouden wel meerdere stappen volgen.

ARNOLD administreerde de zaken voor de weduwe, en hij ontving na drie dagen berigt, dat zij hem wenschte te spreken. Er moest iets aan een huis van haar gerepareerd worden, en dat moest ARNOLD beredden. Maar aan het eind der conversatie bragt de vrouw de kwitantie alweder ter sprake. Het heette toen, »dat hij den Heer ROELOFSEN nog niet weder ontmoet had."

Dat vragen begon hem toch te verontrusten. »Maar wanneer hij nu eens zijnen broeder verzocht, om hem eene week vroeger de gewone toelage ter hand te stellen, dan was alle bezwaar uit den weg geruimd!" Zoo gezegd, zoo

gedaan. Maar hoe groot was zijne teleurstelling, toen hij des middags ter beurze vernam, dat zijn broeder plotseling ongesteld was geworden. Dadelijk snelde hij naar diens woning, en vond daar zijn broeder in eene ijlende koorts te bed liggen. Aan eene vooruitbetaling viel dus niet te denken niet alleen, maar alle vrees bestond, dat hij ook op den gewonen tijd zijne toelage niet zou kunnen bekomen. Thans besloot hij aan eenigen zijner beste vrienden *f* 200 ter leen te vragen; maar die *beste* vrienden waren, zeer toevallig, niet in de mogelijkheid hem te helpen.

Het pijnlijkst van de zaak was, dat hij, ter zake van die reparatie, nu en dan de weduwe moest gaan spreken, en deze vroeg dan alweder naar de bewuste kwitantie. Nu had hij den Heer Roelofsen gesproken; maar de zaak der kwitantie was dien Heer door het hoofd gegaan. Zeker zou hij die wel spoedig in handen hebben. Met dit vertelsel nam de weduwe genoegen; maar Arnold begon toch te begrijpen, dat hij zich niet lang meer met zulke en dergelijke uitvlugten behelpen kon. Er moesten maatregelen genomen worden; want zijns broeders ongesteldheid bleek eene hevige zenuw-zinkingziekte te wezen, en van dien kant bestond dus geene hoop.

Zij, die zich in benarden toestand bevinden, zoeken doorgaans in uitstellen een armhartig redmiddel. Zóó was het ook met Arnold. Toen op zekeren dag die noodlottige kwitantie al weder ter bane kwam, wist hij, om een nieuw excuus te vinden, niet beters te zeggen, dan dat de Heer Roelofsen gezegd had den inhoud dier kwitantie gaarne gelijkluidend te willen maken met die van het vorige jaar, en dat hij, Arnold, dus verzocht, of de weduwe hem die kwitantie bij gelegenheid eens wilde ter hand stellen. Haast was er niet bij. Door deze nieuwe uitvlugt werd tijd, en daarmede veel gewonnen.

Maar toen Arnold des avonds uit zijn collegie mistroostig te huis kwam, vond hij reeds de kwitantie, in een couvert gesloten, op zijne schrijftafel liggen. Thans hielpen geene uitvlugten langer; binnen twee, drie dagen moest nu de zaak aan een eind komen; maar hoe?

Wij zeiden, dat Arnold mistroostig te huis kwam; en geen wonder! Hij was op den ongelukkigen inval gekomen,

om dien avond de fortuin te dwingen, en zijn geluk in het spel te zoeken; maar de wispelturige had hem den rug toegekeerd, en hij had ruim *f* 60 verloren. Treurig en lusteloos zat hij neder, de oogen op het couvert geslagen; werktuigelijk opende hij het, en de kwitantie lag voor hem.

»Was ik maar van dat lastig gevraag ontslagen!" zoo sprak hij. »Met ROELOFSEN zou ik de zaak wel op de lange baan kunnen schuiven.... en.... komt tijd, komt raad!.... Wordt DIRK beter, dan zal alles wel in orde komen. Wist ik het oude wijf maar den mond te stoppen!"

Daar schiet hem, bij het schier wezenloos turen op die kwitantie, eene gedachte te binnen. Hij zelf had, een jaar te voren, die kwitantie geschreven, en door ROELOFSEN doen teekenen. Wanneer hij ook nu eens eene gelijkluidende schreef?.... Maar.... de handteekening?.... Zou het dan zoo moeijelijk wezen die na te maken?.... Zou het eene vervalsching wezen?.... Bewaar ons!.... Hij zou immers.... had hij maar eenig uitstel.... die *f* 300 eerlijk teruggeven!.... Het was geen schurkenstreek; verre van daar! — Zóó dacht ARNOLD.

Maar steekt er niets kwaads, ongelukkige, in uwe overleggingen? Waarom wordt ge dan beurtelings bleek en rood, en waarom beeft de pen in uwe hand, bij het nemen van eene eerste proeve, om de naamteekening van den Heer ROELOFSEN na te bootsen?

Een romanschrijver van beroep zou hier eene welkome gelegenheid hebben, om bij een tooneel, als wij daar met weinige woorden schetsten, uit te weiden in bespiegelingen over de zwakheid van den mensch, die, na éénmaal den regten weg te hebben verlaten, hoe langer hoe meer afdwaalt op de paden der verkeerdheid. Maar wij, die een eenvoudig en waarachtig verhaal leveren, vertrouwen van onze lezers, dat zij, zelve bereids die zedekundige opmerkingen gemaakt hebbende, ons daarvan volgaarne zullen willen verschoonen. Men sla liever nog eens het oog op den ongelukkigen ARNOLD, van kwaad tot erger overslaande, en bedenke wat er in zijn binnenste moet zijn omgegaan bij dat tien- en twintigmaal neêrschrijven van H. C. ROELOFSEN!

Vierentwintig uren later had de weduwe de echte kwitantie terug en de valsche in handen. Geen schijn zelfs

van eenig kwaad vermoeden kwam in haar binnenste op. Naar hare meening was nu alles in orde.

Weder waren eenige weken verloopen, toen Arnold ter beurze door den Heer Roelofsen werd aangesproken met een »Apropos! betaalt de weduwe Sluiter dit jaar geen interest? Denk daar eens aan, bij gelegenheid." — »Zeker, Mijnheer! maar de goede vrouw is sedert eenigen tijd zeer ongesteld geweest," was het ontwijkend en logenachtig antwoord.

Wij weten niet, of wij het voor Arnold een geluk of ongeluk moeten noemen; maar de Heer Roelofsen was zelden om geld verlegen, en, welligt ook uit dien hoofde, toegevend en inschikkelijk. Weken verliepen althans, zonder dat hij er aan dacht zijne vraag te hernieuwen. Arnold dacht er des te meer aan.

Deze had intusschen andermaal zijn geluk in het spel beproefd, en andermaal had hij verloren. Toen hij alzoo eindelijk de toelage zijns broeders, na diens herstel, ontving, behoefde hij dit bedrag te zeer voor zijne dagelijksche behoeften en enkele loopende zaken, dan dat hij er aan denken kon de ƒ 300 af te betalen. Thans hoopte hij — wie is de rampspoedige, die zich niet met de hope op uitkomst vleit? — dat eene kleine speculatie, voor eenige maanden met een zijner vrienden gedaan, gunstig mogt afloopen: er zat nu reeds eenig avans op, maar men wachtte op eene nog grooter winst.

Zoo verliep de eene maand na de andere, en Arnold begon aan zijn onzekeren toestand te gewennen, toen de Heer Roelofsen eene vernieuwde aanvraag deed. Die vraag was wel, voor een oogenblik, ontwijkend te beantwoorden, maar de ongelukkige besefte, dat hij die rol op den duur niet kon volhouden. Hij kwam dus een paar dagen later met het logenachtig verhaal ter bane, dat de weduwe Sluiter in het vorig jaar belangrijke reparatiën aan hare verhypothekeerde eigendommen had moeten doen, waarvan zij de rekeningen in het loopende had moeten voldoen, en dat hij daarom, in haren naam, voorstelde met de betaling der interest te wachten, tot er een vol jaar verschenen was. Zij

zou dan twee jaren gelijktijdig aanzuiveren. De inschikkelijke man, te inschikkelijker vermits de zaak eene weduwe gold, nam in dit voorstel genoegen. ARNOLD had nu voor maanden lang rust, indien zijne zorgeloosheid dien naam mogt dragen.

Tegen het ten einde spoeden van het voor hem noodlottig jaar werd hij uit zijne gewaande rust opgewekt door de treurige ondervinding, dat zijne speculatie, in stede van winst, een aanzienlijk verlies had opgeleverd. Een deel van het geld, dat hij tot deze speculatie had gebruikt, had hij van zijnen broeder te leen ontvangen, en deze vorderde nu zijn voorschot terug, niet zonder eene strenge boetpredikatie over de mislukte onderneming te houden.

Had ARNOLD die strafrede bedaard aangehoord en om uitstel verzocht, dan ware de zaak vermoedelijk tot eene minnelijke schikking gekomen; maar de hooghartigheid van ARNOLD kon de broederlijke bestraffing niet verdragen, en op hoogen toon gaf hij zijnen broeder te verstaan, dat het hem hoogst onaangenaam was, zulke aanmerkingen te moeten hooren, en dat hij, voordat ééne maand was verloopen, het geleende geld met groot gemak kon teruggeven! Op de vraag, vanwaar dat geld dan komen zou, werd het bitse antwoord gegeven, dat het zijne zaak was daarvoor zorg te dragen. Hartstogt en hoogmoed hadden die woorden doen spreken; maar ARNOLD's innerlijke overtuiging had daaraan geen deel, en later had hij een diep berouw, zich zoo onbedachtzaam te hebben uitgelaten.

Als naar gewoonte betaalde de weduwe den interest van het verloopen jaar, en thans was de weg aan ARNOLD bekend, dien hij had te volgen. Spoedig had de misleide vrouw weder eene kwitantie met eene valsche naamteekening in handen, en een uur later had broeder DIRK het geleende geld terug ontvangen, met de niet bijzonder vriendelijke opmerking, dat hij nu eens zag hoe zijn broeder woord wist te houden. ARNOLD dacht daarbij gewis niet aan het bekende: *hoogmoed komt voor den val.*

Nu was de broeder tot zwijgen gebragt, en de weduwe

zou naar geene kwitantie meer vragen. Maar zou de Heer Roelofsen altijd stil zijn?....

Die vraag drukte zwaar op het hart van Arnold; maar hij had een antwoord gereed. Hij kon gezegden heer wel eenigen tijd met uitvlugten en voorgevens paaijen, en hielp dit al eens niet, welnu, spoedig ontving hij de gewone toelage zijns broeders, en daarmede kon, nevens eenige gelden, die hij onder zich had, voor het minst één jaar worden afbetaald. Roelofsen zag dan den goeden wil der weduwe en.... zou verder wel geduld willen oefenen.

O ja, de Heer Roelofsen is zeer daartoe gezind, vooral waar er zaken met eene weduwe te vereffenen zijn; maar hij is tevens een man van orde, en zijne zucht om inschikkelijk te wezen, verhindert hem niet scherp toe te zien. Vertel hem van daag, dat de weduwe ziek te bed ligt; zeg hem eene week later, dat zij eene zuster heeft verloren: ik vrees, dat hij eindigen zal met al die excusen vreemd te vinden, en dat hij eenig wantrouwen zal beginnen te koesteren!....

En dat was dan ook zoo. Een en andermaal had hij de genoemde of andere ontwijkende antwoorden ontvangen, en het begon hem te verdrieten daarover bij herhaling met Arnold te spreken. Op een achtermiddag vatte hij de pen op en schreef een vriendelijk briefje aan de weduwe; haar beleefdelijk herinnerende aan de voldoening van *twee* jaren verschuldigde interest.

Den volgenden ochtend kwam de dienstmaagd van den Heer Roelofsen hem de komst melden van den Heer van Sluis.

Van Sluis? Die naam is mij onbekend! Wat is het voor een heer, Mietje?" — »Een fatsoenlijk man, Mijnheer! hij is al op jaren; hij verlangt u te spreken." — »Laat hem binnenkomen!"

De Heer van Sluis trad de kamer in, er niet bijzonder minzaam uitziende.

»Uwé is Mijnheer Roelofsen?" — »Ja wel, Mijnheer! Wien heb ik de eer te ontmoeten?" — »Van Sluis. Uwé zal mijne zuster beter kennen dan mij: de weduwe Sluiter, die

gisteren avond een brief van u ontvangen heeft, waarover zij zóó ontroerd is, dat zij dadelijk om mij heeft gezonden, en nu ziet uwé mij hier; want het is mijne zuster niet mogelijk bij u te komen." — »Ik weet niet, dat mijn geschrijf van dien aard geweest is, dat het uwe zuster zoo zeer heeft kunnen ontroeren. Ik heb in zeer vriendelijke termen geschreven, en mij dunkt, dat ik eenig regt had, om, op eene beleefde wijze, op de voldoening der verschuldigde intressen aan te dringen." — »En als mijne zuster aan Mijnheer nu niets schuldig is?" — »Dat uwe zuster in dit denkbeeld verkeert, kan wezen; maar ik ben van het tegendeel overtuigd." — »Spreek zoo niet, Mijnheer! dat mijne zuster betaald heeft, kan door uwé wel niet zijn opgeschreven." — »In dat geval zou ik het verzuim dadelijk hebben moeten ontdekken; want met het einde van elke maand heb ik de gewoonte mijne kas op te maken." — »Ja, dat kan zijn, Mijnheer! maar ge zult toch niet willen, dat mijne zuster tweemaal betalen zal?" — »Voorzeker niet; maar dan zou behooren bewezen te worden, dat zij ééns betaald had, en dat zou haar, naar ik geloof, moeijelijk vallen." — »Niet zoo moeijelijk, als Mijnheer denkt." — »Mij dunkt, dat de kwitantiën voor het betaalde dit moeten uitwijzen." — »En als ik dan Mijnheer die kwitantiën vertoonen kan?" — »Niets zal mij aangenamer wezen, hoewel ik zeker ben, dat men er te vergeefs naar zal zoeken." — »Niet te vergeefs, Mijnheer!" antwoordde VAN SLUIS, eene portefeuille voor den dag halende, waaruit hij de twee bewuste kwitantiën nam en aan den Heer ROELOFSEN overhandigde. — Deze bekeek die eene poos met niet weinig bevreemding, en zeide toen: »Die kwitantiën zijn noch door mij geschreven, noch onderteekend; wilt gij eens zien?" De Heer ROELOFSEN nam een papier, plaatste daarop zijne gewone handteekening, en vroeg: »Is dat nu mijne hand? Oordeel zelf, Mijnheer! Maar hoe komt gij aan deze stukken?" — »Mijne zuster heeft die van den Heer ARNOLD ontvangen." — »Dan heeft ook de Heer ARNOLD die kwitantiën gemaakt." — »Wel, dat is een schurkenstreek! Ik ga dadelijk naar den commissaris van politie. De dief en falsaris moet in handen der justitie; hij moet op het schavot!" — »Bedaar, mijn goede Heer!" — »Bedaren? neen! het kwaad moet gestraft worden." — »En ook uwe zuster scha-

deloos worden gesteld. Bedenk evenwel, dat daarvan niets komt, wanneer gij de zaak openbaar maakt. Wij moeten een anderen weg op, om te redden wat te redden valt." — »In Gods naam! Maar wat dan, Mijnheer?" — »Wees gerust! Laat mij die valsche stukken, en ik zal...." Maar, zonderling en toevallig genoeg, kwam ARNOLD juist de woning van den Heer ROELOFSEN voorbij. Deze tikte tegen de glazen, en gaf aan ARNOLD een wenk, dat hij hem wenschte binnen te zien. De meid werd geroepen en gelast den heer in de zijkamer te laten, en nu vervolgde de Heer ROELOFSEN tegen VAN SLUIS: »Houd u nu doodstil, en laat mij begaan!"

ARNOLD trad de kamer in, maar ontstelde zigtbaar op het gezigt van den ouden heer.

ROELOFSEN had de beide kwitantiën in de hand genomen, en hield die, bij het intreden van ARNOLD, achter zijnen rug verborgen; maar na de wederzijdsche begroeting hield hij de beide papieren vlak voor de oogen van ARNOLD, zag hem scherp aan, en zeide op een bedaarden, maar ernstigen toon: »Als gij mijne handteekening eens weêr namaakt, ARNOLD! moet ge het wat beter doen."

ARNOLD was door dien onverwachten en hevigen aanval, die het begane wanbedrijf als zeker stelde en geene ontkentenis toeliet, als vernietigd; hij verbleekte, begon te beven, en sprak: »Och, Mijnheer! maak mij niet ongelukkig!" met deze woorden alzoo eene volledige bekentenis afleggende.

De oude Heer VAN SLUIS, naar het schijnt altijd bevreesd dat zijne zuster het gelag zou moeten betalen, kon nu niet langer stilzwijgen, en, in eene dreigende houding opstaande, voegde hij den armen zondaar allerlei fraaije namen toe, met de bedreiging tevens, dat hij dadelijk zou heengaan en de zaak aangeven. »Schobbejak, daar je bent! moest je mijn zuster zóó bedriegen! Dat zal je opbreken! Ik loop aanstonds naar de politie, en je zult naar het cachot!"

Hierop volgden, van de zijde van ARNOLD, de demoedigste beden om hem niet ongelukkig te maken, vervolgens een verhaal, hoe hij tot de zaak gekomen was, de betuiging, dat hij geen voornemen had gekoesterd iemand te benadeelen, en het dringend verzoek om ééne maand uitstel, als wanneer hij de *f* 600 zeer zeker zou voldoen.

»Wat gij verdiendet," antwoordde de Heer ROELOFSEN

hierop, »zult gij zelf zeer goed kunnen begrijpen; maar, om den wille uwer betrekkingen, verzoek ik den Heer VAN SLUIS van dit voornemen af te zien. Aan den anderen kant kan ik uw verzoek om uitstel niet aannemen, om de eenvoudige reden, dat gij u alle vertrouwen onwaardig hebt gemaakt, en uwe woorden bij mij niet het minste geloof verdienen. Er is dus maar één middel om u buiten de handen van het geregt te houden. Gij gaat, met den Heer VAN SLUIS, dadelijk van hier naar uwen broeder DIRK, en geeft hem kennis van de geheele zaak. Is uw broeder geneigd om uwe schuld af te doen, of daarvoor eene promesse af te geven, dan zullen deze bewijzen van uwe schuld worden vernietigd, en wij zullen het gebeurde geheim houden."

Maar nu volgden de dringendste smeekingen, dat broeder DIRK van de zaak onkundig mogt blijven.

»Hoor, mannetje!" sprak nu de Heer VAN SLUIS, »dat begint mij te vervelen. Ge hebt kort en goed te kiezen of te deelen! Ge gaat met mij naar uw broeder, of ik ga alléén naar den commissaris van politie, en verzoek Mijnheer ROELOFSEN u zoo lang hier te houden."

Door den nood gedrongen, koos ARNOLD het eerste.

Een uur later was de oude Heer VAN SLUIS terug. Hij bragt aan den Heer ROELOFSEN eene promesse, door den broeder van ARNOLD geteekend, tegen overgifte van de twee valsche kwitantiën. Er was een hevig tooneel voorgevallen! Aanvankelijk had de broeder zijne tusschenkomst geweigerd; maar op de bedreiging, dat de zaak dan maar den breeden weg op moest, had hij zich eindelijk laten overhalen om de schuld over te nemen, ten einde die nader met den armen zondaar te verrekenen. Van weêrszijden was alle geheimhouding beloofd.

Ondanks die belofte was het gebeurde een doorn in het oog der familie, en een half jaar na het gebeurde verliet ARNOLD den vaderlandschen grond, om zijn geluk in de Oost-Indiën te beproeven; in stede daarvan vond hij er den dood.

Ook zijn broeder is sedert gestorven, en daarmede kon de belofte van geheimhouding als opgeheven worden beschouwd.

De Heer ROELOFSEN deelde aan ons deze treurige geschiedenis mede, als een van de duizend en ééne proeven, welke de gevolgen zijn van een *eersten* misstap, die, helaas! alras door anderen gevolgd wordt. Gelukkig werd ARNOLD in zijnen misdadigen loop nog in tijds gestuit, en door eene bedachtzame menschlievendheid voor openlijke schande bewaard. Ware het eerste niet gebeurd, dan zou hij vermoedelijk van kwaad tot erger zijn vervallen, en het misbruiken van vertrouwen ware welligt door eigenlijk gezegden diefstal gevolgd geworden. Had men hem der openlijke schande prijs gegeven, dan ware hij waarschijnlijk voor zijn geheel volgend leven reddeloos verloren geweest. Immers, wat waren de gevangenissen in vroegere dagen anders, dan hoogescholen voor het aanleeren van allerlei wandaden en zedeloosheid?

En hiermede besluiten wij dit verhaal, waarin, om den wille van nageblevene betrekkingen, alléén de namen der handelende personen door ons *verdicht* zijn geworden.

DE GROOTE TENTOONSTELLING VAN KUNST EN NIJVERHEID TE LONDEN.

Door G. H. NAGEL.

Van al de wisselingen in het lot van volken en steden, door de Geschiedenis geboekt, kan er geene een treffender contrast vertoonen, dan de toestand van het thans zoo groote en magtige Londen met zijne koningin — die nu vooral, bij de zegepraal der kunst en nijverheid onder hare bescherming en in hare hoofdstad, den naam van *Victoria* (alsof zij de *overwinning* zelve ware) verdient — en het Londinium, als hoofdstad eener Romeinsche provincie vóór 1800 jaren, tijdens de regering van Keizer NERO, wiens gouden huis of paleis (*aurea-domus*) mogelijk in pracht en rijkdom, schoon zeker niet in verfijnde en bevallige kunst, het »glazen paleis", met wat er in is, heeft overtroffen. Toen werd dat

Londen door eene Britsche Koningin (BOODICEA (*)), uit wraak over de schandelijke behandeling, haar en hare dochters door Romeinsche gezaghebbers aangedaan, geplunderd en in brand gestoken, en de inwoners, die zich niet door de vlugt konden redden — Romeinen en hun toegedane inboorlingen — vermoord. Die koningin moest voor hare daad, waartoe zij door de teugellooze heerschzucht en losbandigheid der meesters van den *orbis terrarum* (der geheele toen bekende wereld) gedreven was, boeten. Haar talrijk maar ongedisciplineerd leger was niet bestand tegen de krijgskunde en onversaagdheid van den Romeinschen veldheer SUETONIUS, en de wanhopige moed der koningin, die zelve aan het hoofd van haar volk streed, kon haar niet voor eene verschrikkelijke nederlaag bewaren. Zij eindigde door vergift haar leven. Dat was de eerste, ons door de geschiedschrijvers der oudheid bekende Britsche koningin, — hoe verschillend van de tegenwoordige in magt en geluk!

Na de bovengemelde verwoesting heeft Londen — dat van de vroegste tijden af eene aanzienlijke handelsstad moet geweest zijn en daarbij reeds aan de Romeinen een vermakelijk verblijf hebben opgeleverd (†) — nog menigmaal de rampen des oorlogs ondervonden. Saksen en Denen, de laatsten vooral, hebben er vreeselijk huis gehouden. In 983, 1077, 1086, 1135 en 1212 heeft de stad zwaar door brand geleden; bij den laatstgemelden kwamen 3000 personen om het leven. Doch de verschrikkelijkste ramp van dien aard was de bekende brand van 1666, die evenwel aan geen of aan zeer weinige menschen het leven kostte, en waaruit Londen veel prachtiger dan te voren, en met het ontzagwekkende kunstgewrocht zijner St. Paulus-kerk verrijkt, herrezen is.

De bevolking van Londen is ook van tijd tot tijd, en vooral sedert het begin dezer eeuw, geweldig toegenomen. In 1377 moet het 25,000 inwoners hebben gehad. In 1636 werd het getal op 700,000 (binnen de muren der *City*) begroot; maar de *Lord-Mayor* (Sir EDWARD BROMFIELD), die den census had

(*) Zoo vinden we haren naam in eene BLAEUW'sche editie van *Tacitus*; elders BOUDICEA of BOADICEA. De overleden koning, haar man, heette PRASUTAGUS, en zijn volk de *Iceni*.

(†) TACITUS, die onder NERO en eenige volgende keizers leefde (in de 1ste eeuw na CHRISTUS), spreekt althans van de *amoenitates* dier plaats.

belast, was, naar men toenmaals zeide, verkeerd onderrigt geworden, en het getal der inwoners zoo groot niet. Dit zou ook daaruit kunnen opgemaakt worden, dat Dr. BRACKENBRIDGE het in 1754 slechts op 751,812 schatte, eene telling, die men voor juist aannam.

Volgens den census van 1801 werd Londen door 864,845 personen bewoond. Dit getal was tien jaren later reeds tot 1,099,104 geklommen, bedraagt thans ongeveer 2 millioen, en daar Londen zich zoo ver naar buiten kan uitstrekken, als speculatie en bouwmaterialen toelaten, is het moeijelijk te gissen, hoe veel millioenen men in eene volgende eeuw nog te Londen zal kunnen tellen.

We zijn van de praal en vreugde der groote exhibitie eenigzins afgedwaald, en moeten nu onze vorige taak hervatten. Het genoegen moet echter meer binnen het gebouw en bij de feesten, bals, concerten, SOYER's *symposium* en in de vele andere plaatsen van vermaak heerschen, dan wel er buiten, want behalve drie of vier ongelukken met spoortreinen, waarbij vele reizigers zijn omgekomen, verminkt of zwaar gekwetst, heeft een beklagenswaardig voorval in de *City* algemeene verslagenheid en rouw verwekt. Een uitgestrekt, hoog gebouw, dat in *Gracechurch-street* werd opgerigt, stortte, terwijl er een aantal arbeiders aan het werk was, plotseling met een vervaarlijken slag in, zoodat het als eene vormlooze massa de straat bedekte en de meesten der werklieden onder het puin bedolven werden. Ontsteltenis en verwarring heerschten in het rond; doch weldra bragt men de noodige hulp aan: dooden en gekwetsten werden opgegraven; zeven menschen hadden bij dit ongeluk het leven verloren, en van een twaalftal verminkten en zwaar gekwetsten lieten eenigen weinig hoop op herstel.

Gebeurtenissen van dien aard kunnen evenwel in het vervaarlijk groote Londen niet zeldzaam zijn, en men verwondert er zich weinig over; maar dat, terwijl alles door de vertooning in het glazen paleis opgetogen is, vreugde en genot overal heerschen, — een rijke, die goede beenen heeft, om het uitgestrekte »paleis" te doorwandelen, oogen, om al het fraais te bezien, en geld, om te koopen wat hem aanstaat, — dat zulk een rijke Londenaar thans door zelfmoord een einde aan zijn leven maakt, zou men, in weêrwil van al hetgeen over

die *manie* der Engelschen, somtijds wat overdreven, gezegd is, naauwelijks willen gelooven.

En toch heeft den 20sten Mei zekere heer James Young, in *Augustus-street*, *Regents-park*, woonachtig, en een schatrijk man, zich op eene gruwelijke wijze van het leven beroofd. In den morgen zijne woning verlaten hebbende, om eene wandeling te doen, heeft hij eerst eenige zaken in de stad verrigt, zich vervolgens naar een spoorweg begeven, en op het oogenblik, dat hij een trein zag aankomen, zijn hoofd over een rail gelegen, zoodat het een oogenblik daarna, in het centrum der linie, onder de rijtuigen rolde. De wacht aan het bijgelegen station had de beweging van den rampzalige gezien en een waarschuwend sein gegeven; maar de tijd was te-kort, om te *stoppen*.

Onder de feesten, die ter eere der vreemde gasten te Londen gegeven zijn, merken wij vooral dat op, hetwelk door de plaatselijke gecommitteerden voor de exhibitie te Londen aan de buitenlandsche gecommitteerden gegeven is, deftig en kostbaar moet geweest zijn, en de deelnemende toejuiching eener talrijke menigte hebben gaande gemaakt; — en eene fête, waarop *Monsieur* Soyer de letterkundigen van alle natiën in zijne beroemde eetzaal of *symposium* onthaald heeft. Daarbij werd eene vervaarlijke *rundvleesch-baron* (*a baron of beef*) door zes in het wit gekleede koks, onder muziekgeschal, op tafel gebragt. De Heer Soyer had het volgende programma voor dien maaltijd vervaardigd en uitgegeven:

SYMPOSIUM.

Gore-House, *Kensington*.

Soyer's *Grand Banquett Demi-chaud-froid to the literati of all nations.*

TRENTE DEUX POTAGES.

Douze potages à la Gresham.
» » *à la Palestine* (*clair*).
» » *à la Purée d'Asperges.*
» » *à la Prince of Wales.*

VINGT-HUIT POISSONS.

Turbots à la Mazarin.
Rougets en Matelotte Normande.
Saumons à la crême.
Filets de Sole et boudins de Turbot à la Cracovienne.

ONZE RELEVÉS.

Cinq hanches de Mouton au jus de groseille. Cinq quartiers d'Agneau de maison.

LE RÔTI-MONSTRE DE BOEUF.

QUATRE VINGT ENTRÉES CHAUD-FROIDS.

Galantines à la volière.
Mayonaises de volaille.
Escaloppes de Mironton de Homards.
Aiguillette de poussins à l'écarlate.
Nouveaux pâtés de foie de volaille à la Symposium.
Jambons à la Westphalienne.
Langues de boeuf à la Montpellier.
Poulets à la crême.
Poulets braisés à la Bechamel.
Plats de Canetons au jus d'orange.

RELEVÉS.

Dix culottes de Boeuf à la Garrick.

ENTREMÊTS.

Quinze gelées de fraises à l'ambroisie.
Vingt crêmes fouettés aux fruits.
» *Turbans de meringues à la crême.*
» *Côtelettes d'Agneau glacées au café.*
» *Tartelettes à la comte d'Orsay.*
» *Pâtisserie assortie aux abricots.*
Neuf jambons glacés en surprise.
Rissolante frappée à la Symposium.

VINGT RISSOLETTES À LA POMPADOUR.

ASPERGES EN BRANCHES AU BEURRE.

QUARANTE EPIGRAMMES D'AGNEAU AUX COMCOMBRES.

Daar zou men waarachtig van watertanden!

AALTJE, de volmaakte en zuinige keukenmeid, zou door zulk een lijstje aan hare volmaaktheid beginnen te twijfelen, en hare zuinigheid zou er voor schrikken. Ook HARENBROEK en GROS, en hoe al onze kokkinnen en koks meer mogen heeten, kunnen bij *Monsieur* SOYER wel een lesje gaan halen, al zou het maar alleen zijn in de kunst om nieuwe namen voor oude spijzen te fabriceren.

»Maar waarom die omslagtige keukenlijst meêgedeeld?" vraagt men misschien. Omdat ze wel degelijk tot ons onderwerp behoort, daar de gastronomie en gastrologie bij deze exhibitie bijzonder in eere staan, en SOYER's nijverheid tafelvertooningen heeft daargesteld, zonder welke de Groote Tentoonstelling voor de rijke Engelsche lekkerbekken en vele bezoekers uit den vreemde de helft harer aantrekkelijkheid zou missen.

Om met het kostbaarste der uitgestalde goederen te beginnen, noemen wij, na de reeds gemelde juweelen van Koningin VICTORIA, in de eerste plaats de goud- en zilverwerken, juweelen en sieraden, door de firma FROMENT MEURICE te Parijs ingezonden, eene bijdrage, die de glorie der Fransche exhibitie wordt genoemd. Grooter lof kan aan die uitstekende fantastische teekeningen, in kostelijk metaal gewerkt, niet gegeven worden, dan hetgeen een Engelsch blad er van zegt, namelijk, dat de tijden van BENVENUTO CELLINI in die heerlijke kunstwerken schijnen herboren te zijn.

Uit Zuid-Amerika is door Chili een klomp gouderts gezonden, van 300 pond gewigt, en een klomp zilver, een der grootsten, die ooit in Europa is gezien, ter waarde van 6000 gulden. De lijst der minder kostbare, maar algemeen nuttiger metalen en mineralen, uit de meeste landen in en buiten Europa gezonden, zou veel te omslagtig voor ons berigt worden; — dit zij alleen er van gezegd, dat, na de

producten van Engeland en zijne koloniën, de ingezondene monsters uit Oostenrijk, Italië, Spanje, Portugal, Frankrijk (dat echter thans, in Junij, nog niet geheel uitgepakt is), België, Griekenland, Wurtemberg, Rusland en Zweden bijzondere belangstelling wekken, terwijl ook China door 70 pakken met materialen, in de zoo beroemde porseleinfabrieken van dat land gebruikt wordende, tot den rijkdom van dit gedeelte der Tentoonstelling eene belangrijke bijdrage geleverd heeft. Onder de overige belangrijke en kostbare bijdragen worden, na de heerlijke fonteinen en standbeelden, die nevens de prachtige en eerwaardige boomen en geurige planten een verrukkelijk aanzien aan het transept geven, de Fransche sjaals, het tapijt- en behangselwerk der *Gobelins*, porselein van *Sèvres*, prachtige vuurwapenen, pianofortes, enz., met uitbundigen lof door Engelsche berigtgevers en vreemde bezoekers vermeld.

Onder de buitenlandsche inzenders van goederen — die trouwens voor een gedeelte vrij traag met hunne contributiën zijn geweest — komt, wat het getal der voorwerpen betreft, de eerste plaats toe aan Frankrijk en Oostenrijk. Pruissen draagt den palm weg in de beeldhouwkunst; want de dichterlijke *Amazone* van Kiss is een overheerlijk stuk, en buiten twijfel het schoonste bronswerk van onzen tijd. Wij hebben vroeger de landen opgenoemd, die aan de exhibitie deel nemen. Van die allen is Noord-Amerika het laatste opgedaagd, en *John Bull* is uit dien hoofde niet zeer met *Broeder Jonathan* ingenomen, die zijne traagheid niet eens door de kwaliteit zijner artikelen heeft trachten te vergoeden.

»De Vereenigde Staten" — zegt een Londensch berigtgever — »maken, *oppervlakkig* beschouwd, eene heele vertooning met de ruimte, die hun toegekend is, en slechts voor die van Frankrijk onderdoet; maar ongelukkig is die vertooning maar schijn. Evenwel is geene afdeeling te groot berekend geweest, indien maar elke staat eene contributie zijner voornaamste artikels had gezonden, of indien de groote Republiek zoo digt bij ons had gelegen als Ierland; want dan zou het te kort komende nog in het laatste oogenblik hebben kunnen aangevuld worden. Wij hebben echter het regt niet, om *Broeder Jonathan* een verwijt daarover te doen; want wij moeten niet vergeten, dat de Vereenigde Staten

niet slechts de verste reis moeten afleggen (*), maar daarenboven een volslagen gebrek hadden aan die gouvernements-schikkingen, welke Oostenrijk vooral, en verders Frankrijk met zijne buren, ja zelfs Tunis en Egypte, in staat hebben gesteld zoo respectabel voor den dag te komen. Zij waren ook daarbij in de war geraakt door strijdige geruchten omtrent den goeden uitslag en den omvang der exhibitie. En buitendien bestaat hun voornaamste product, dat voor eene tentoonstelling geschikt is, uit ruwe voortbrengselen, bij wier inzending niemand belang heeft. Onder hunne manufacturen zijn er zeer weinige, die zij konden hopen hier af te zetten. Amerikaansche manufacturen van de zelfde soort als die, welke uit Europa zijn aangevoerd, konden alleen als curiositeiten door eene gouvernements-schikking worden gezonden. Particuliere personen doen selden zulk eene nuttelooze moeite.

»In de Britsche afdeeling zijn de geëxhibeerde mineralen, en een gedeelte der machinerie van manufacturen, bij wege eener plaatselijke inteekening verzonden; en dit kon natuurlijk in geen noemenswaardige mate in die pas gekoloniseerde Westersche Staten, waar wij het nieuwsgierigst naar zijn, plaats hebben.

»Evenwel kan niemand er aan twijfelen, of de mannen der »Staten" zouden, indien zij maar het minste begrip hadden gehad van de soort van Paleis, dat hunne bijdragen stond te ontvangen, en van het getal der nieuwsgierige kijkers, die er naar verlangden, wel hun best hebben gedaan om wat meer te zenden.

»Californië stelt ons verschrikkelijk te leur. Men had ons proeven beloofd van goud in zand en in quartz, van de ruwe machinerie, om goud te wasschen en goud te zuiveren, benevens monsters van de menigvuldige edelgesteenten, waaraan men zegt dat het echte *Dorado* zoo rijk is. Maar tot nog toe hebben wij niets dan eene machine, om goud bevattend quartz te malen, en 100 pond kwikzilver, bijdragen van een *gentleman* in het onromantische oord der oude *Burlington-street* te Londen."

(*) De Engelschman behoefde hier aan de Britsche koloniën niet te denken; maar hij vergeet de Zuid-Amerikaansche landen.

Dat Brittannië zelf een zeer groot aandeel aan de Tentoonstelling genomen en haar met zijne fraaiste en prachtigste kunstwerken en edelste producten verrijkt heeft, is bekend; wij zullen nog slechts een woord van de bijdragen zijner koloniën en onderhoorigheden zeggen, waarover het bij uitstek voldaan is. Die bijdragen bestaan in houtsoorten, granen, vruchten, mineralen, enz. Aan het hoofd der contribuërende gewesten staan: *Canada*, *Nieuw-Schotland* en *Nieuw-Brunswijk;* dan volgen de *Kaap de Goede Hoop*, *Nieuw-Zuid-Wales*, *Port-Philip*, *Zuid-Australië*, *Van-Diemensland*, *Nieuw-Zeeland*, *Bermuda*, *St. Helena*, *Ceilon* en *Malta*. Vooral mag ook *Britsch Indië* niet vergeten worden, dat, met zijne heerlijke manufacturen en talrijke onbekende producten van waarde, eene aanzienlijke en in het oog vallende ruimte beslaat.

Een der meest bezienswaardige kunstwerken is het rekbare model van een man, door zekeren graaf Dunin vervaardigd, en een meesterstuk van werktuigkunde en vernuft. De romantische aanleiding tot dit werk verdient hier wel eene plaats.

Graaf Dunin, een Pool, was in zijne jeugd, als beticht van deelneming aan een opstand zijner landslieden, met ballingschap gestraft; doch verlangende om naar zijn vaderland terug te keeren, en de landgoederen zijner voorouders in bezit te nemen, leide hij zich op de werktuigkunde toe, om zijn werkelijk of ondersteld vergrijp jegens den Russischen Keizer te boeten, door te toonen, dat hij, indien men hem vergunde terug te keeren, ten nutte van zijn vaderland werkzaam zou kunnen zijn. Hij zag zijnen wensch vervuld, en de graaf Dunin trekt thans in het Glazen Paleis, door zijne hier voren gemelde mansfiguur, talrijke nieuwsgierigen tot zich. De figuur stelt een man voor, vijf voet lang en geproportioneerd als de Apollo van het *Belvidère*; zij kan, met behoud der evenredigheid, tot zes voet en acht duim worden uitgezet; en daar de bedoeling met dat kunstwerk is, het kleeden eener armée gemakkelijk te maken, is het zoodanig ingerigt, dat elk deel zich naar de bijzondere proportiën van ieder persoon kan voegen. Om daartoe te geraken, werd de fijnste bere-

kening der kunst vereischt, en het aantal schroeven, veeren en raadjes maakt deze machine tot een wonder van menschelijk vernuft. De kleêrmakers staan er met verwondering naar te kijken; maar de kostbaarheid der constructie maakt het werktuig te duur voor hunne beurs. Het is een verwonderlijk gezigt, als het model gerekt of uitgelegd wordt, en dit is de oplettendste beschouwing waard. Als wij zeggen, dat het getal der stukken, platen, radertjes, veeren, schroeven, pennen, enz., die het geheel vormen, meer dan 7000 bedraagt, zal men ligt begrijpen, dat dit voorwerp onder de zeldzaamheden van kunst behoort.

Onder de weinige bijdragen van Noord-Amerikaansche nijverheid — het gezondene bestaat meestal uit voortbrengselen der natuur — vermelden wij, meer als kostbaarheid dan als kunstwerk, een stel tuig voor een vierspan, door een Nieuw-Yorkschen zadelmaker ingezonden. Het geheele werk is met solied zilver opgelegd, en zal wegens den hoogen prijs bezwaarlijk een kooper in Engeland vinden, of het zou een aanstaande Lord-Mayor of nieuw gekozen Sheriff moeten zijn. Geen Franschman of Duitscher zal er op bieden.

Met verwondering beschouwt men ook eene bedstede, die, zoo de exhibiteur geen grootspreker is, voor een zwaren slaper onschatbaar moet zijn. Op wat uur namelijk men verkiest, en dat op een horologie *ad hoc* gezet wordt, snelt een gedeelte der bedsteê in de hoogte, en werpt den slaper netjes midden op den vloer. Dat wint *porren* uit! Maar de uitvinder zou nog verder kunnen gaan, en met die aardige bedstede de uitvinding van een werktuigkundige uit Manchester, waarvan verleden jaar in een dagblad melding is gemaakt, verbinden. Door die uitvinding sprongen namelijk op een bepaald uur de dekens tegen den zolder, terwijl zich tevens eene lamp ontstak, en een ketel water met een paar eijeren aan den kook ging — en dat wel in tien minuten tijds.

Huizen van patent-vilt, en van ijzer, en eene draagbare tent, in het fatsoen van een vervaarlijken paraplui, trekken mede de nieuwsgierige blikken der wandelaren door het onmetelijke kunstgebouw tot zich.

De Afrikaansche afdeeling van Tunis verdient ook eene bijzondere vermelding. De Bey heeft eene groote menigte voorwerpen gezonden, onder het opzigt van den commissionair SY HAMDA ELMKADDEN. Alles is echter meer curieus dan kostbaar of belangrijk. De Turk, bij die goederen geplaatst, een goed gehumeurd en vriendelijk man, heet met wilde gebaren elken bezoeker welkom, en biedt der nieuwsgierige jeugd allerlei lekkers uit confituurpotten aan.

Doch het is voor ons bestek — wij herhalen het — geheel onmogelijk, om van al de wonderen der kunst, van al de kostbare producten der nijverheid, van al de nuttige, heilzame en edele voortbrengselen der natuur te gewagen. Men raakt er in verdwaald en zou geen einde er aan vinden. Hoe veel zou er niet vergeten worden, dat op bewondering en lof aanspraak heeft! Wanneer de eereprijzen zullen toegewezen zijn, hopen we gelegenheid te hebben, op het materiële onderwerp der exhibitie terug te komen, terwijl we ons nu bij het historische zullen bepalen. Evenwel mogen we, na hetgeen over de Nederlandsche bijdragen gezegd is, de natuurlijke voortbrengselen van Java en de *Moluccos* niet vergeten, waarvan proeven — door Hollanders of Engelschen, is ons onbekend — zijn ingezonden. De koffij uit de residentiën Soerabaya en Pasoeroean (*) wordt goedgekeurd, doch niet met die uit Madras gelijk gesteld; onze gouvernements-theesoorten worden niet bijzonder geprezen, en minder geschat dan de Assam-thee (†). De Javasche kaneel wordt ver beneden de Ceylonsche gesteld; maar de muskaatnoten, foelie, kruidnagelen, peper enz. der *Moluccos* worden zeer geroemd.

Van den toeloop, dien het Glazen Paleis heeft, en van de menigvuldige bezoeken door de Koningin, Prins ALBERT, enz. wordt dagelijks in de couranten melding gemaakt. Dat de talrijkste entrée-billetten op den eersten *shilling*-dag zijn

(*) De Engelsche berigtgever verwart zeker de namen der havens (reeden), waar de koffij zal ingescheept zijn, met de producerende districten — denkelijk wel, de Preanger Regentschappen of Cheribon, enz.

(†) Uit Bengalen.

TENTOONSTELLING TE LONDEN. AFDEELING VAN TUNIS.

uitgegeven, laat zich begrijpen; als ook, dat de opbrengst dien dag niet zoo veel heeft bedragen als op den vorigen vijf-*shillings*-(drieguldens-) dag, toen zij 5000 £ bedroeg. Wel was de toeloop groot; maar toch niet zoo groot als men verwacht had, en alles is zonder kleêrscheuren — zoo als men zegt — afgeloopen. »Alles," zegt de *Morning-Cronicle* bij die gelegenheid, »ging zeer betamelijk toe; geen de minste wanorde of krakeel had er plaats. Hier en daar zag men nog al veel jonge knapen, niet van werkvolk, maar van winkeliers, en dit kleine volkje scheen de waren meer te bevoelen en te betasten, dan aan de uitstallers lief kon zijn. Ook waren er groepen van meisjes, die er soms vrij slordig uitzagen, elkander toeriepen, als er een scheen achter te willen blijven, en over het geheel de exhibitie als een gewone kermisvertooning schenen aan te zien. Het ontbrak evenwel ook niet aan weetgierige kunstenaars en industriëlen, die alle belangrijke voorwerpen met oplettendheid gadesloegen. De rare, opgezette dieren, door een der *Zollverein-Staaten* ingezonden, verwekten het gewone gelach, en de standbeelden en fonteinen, in het schip van het Paleis, waren omringd door groepen, die nog besluiteloos schenen, waar ze hare inspectie zouden beginnen.

»Wij herhalen het, alles ging ordelijk toe, en alles doet hopen, dat de geest van onderzoek en weetlust, die heden zoo blijkbaar een aantal werktuigkundigen, schrandere en ijverige mannen bezielde, zich verder en alom zal verspreiden — en dat de *shillings*-ontvangsten trapsgewijze zullen toenemen, even als met de vijf-*shillings*-opbrengst het geval is geweest. En het is aangenaam te mogen voorzien, dat alles bij voortduring door orde, goeden wil en goed humeur zal worden gekenschetst."

Door den Hertog VAN WELLINGTON zijn de chefs der corpsen in het geheele rijk gemagtigd, om aan officieren, onderofficieren en manschappen — beurtelings de helft — een verlof van 14 dagen toe te staan, ten einde de Groote Tentoonstelling te kunnen bezigtigen. Dit zal denkelijk met behoud van het volle tractement geschieden; maar zoo er geen vrij entrée aan die gunst verbonden is, zal menig Engelsch soldaat of korporaal wel liever zijn *shilling* in een *gin-shop* of *gin-palace* brengen, dan aan eene bedaarde en ordelijke in-

spectie van kunstwerken opofferen, die, hoe fraai ook, slechts eene vlugtige aantrekkelijkheid voor hem hebben en geene blijvende belangstelling bij hem verwekken kunnen. Een Britsch soldaat wordt overigens wel betaald — dertien *pence* (vijfenzestig cents) daags bij de infanterie, en een paar *pence* meer bij de kavalerie en artillerie, — zoodat korporaals, en vooral onderofficiers, het in Engeland veel beter hebben dan duizenden onvermoeide en bekwame arbeiders, die vaak den soldaat zijne soldij en dagelijksch rantsoen van twee pond — niet zoogenaamd *kommies*, maar fijn wittebrood — benijden.

Dat de dames vooral er genoegen in scheppen om het »Kristallen Paleis" te bezoeken, en zich in de aanschouwing der fraaije, schitterende artikels van opschik en weelde verlustigen, is natuurlijk, en sommige van haar kunnen wel *gedacht* hebben, wat *Punch*, in een gefingeerden brief van eene Jufvrouw of Mevrouw FITZPUSS aan Jufvrouw of Mevrouw MACTHISTLE, de eerstgenoemde in de pen geeft, onder het opschrift: HOE WE JAGT OP DEN PRINS MAAKTEN.

»Lieve JANET!

»De zondvloed van *shillings* heeft zich over het Kristallen Paleis uitgestort, en ik heb nu een oogenblikje tijd om u alles er van te vertellen. Voor het eerst, sedert den wondervollen 1sten (de zondagen laat ik er natuurlijk buiten), zit ik weêr in mijn klein kamertje, dat vroeger zoo lief een *boudoir* was, maar nu zoo treurig is als een gevangenhok en zoo koud als een ijskelder. CHARLES zegt, dat komt er van, omdat ik me zoo lang heb opgehouden tusschen de tapijten van Perzië, de sluijers uit Turkije, de sjaals en het borduurwerk uit Cachemire, — en daar is mogelijk wel iets van aan; want sedert den 1sten Mei ben ik altijd in den vroegen morgen, terstond na het ontbijt, naar het paleis van dien grooten toovenaar PAXTON in *Hydepark* gereden, waar ik uren lang niets heb gedaan, dan mij in te beelden, dat ik eene voorname prinses uit de Arabische Duizend-en-een-nacht was, en bezitster van den *Koh-i-noor*, om er zoo vaak het mij gelustte meê te pronken.

»Ge kunt dus wel begrijpen, lieve JANET, hoe hard het

mij moest vallen, om elken avond in *Bakerstreet* te huis te komen, met CHARLES, die altijd in een kwaad humeur was, en het Kristallen Paleis naar de maan wenschte. Evenwel, ik wist, dat het *graauw* den 26sten als een stortvloed zou binnen dringen, en besloot dus mij de laatste minuut van mijn abonnements-*ticket* ten nutte te maken. Toen CHARLES mij dat kocht, dacht hij niet — gelijk hij naderhand onaardig genoeg was te zeggen — dat het mij eens huis en haard, man en familie zou doen verwaarloozen. Alsof ik, na den 24sten, met de Arabische nachtvertelsels, de Perziaansche tapijten, de Turksche sluijers en alles moest vergeten, en weêr zoo lusteloos worden als ooit. Maar al die mooije vertooningen, al die wonderwerken, waartusschen wij dames bij duizenden wandelden en zaten, en zaten en wandelden, als koninginnen op haar krooningsfeest, — dat alles was niets in vergelijking met het aangename genoegen van Prins ALBERT te volgen, waar hij ook heenging, en hem te omzweven — zoo als een oud heer zeide — gelijk bijen een bremstruik.

»Ge moet weten, lieve, dat de Koningin en de Prins altijd zeer vroeg opstaan; dus kunt ge wel gissen — — neen, dat kunt ge niet, in uwe wildernis, — maar ge zoudt het kunnen, indien de levensmanier te Londen u beter bekend was, — ge zoudt kunnen gissen, zeg ik, wat het te zeggen had, elken morgen, een poosje na negen ure, op en uit, en in het glazen paleis te zijn, om klaar te staan, als de Koningin en de Prins kwamen, zoodat ze geen voet konden verzetten, zonder door ons gevolgd te worden. Wel, wat gebeurde er! Op een morgen kwam Zijne Hoogheid alleen. Ik was — dat moet ik bekennen — wel een beetje verlegen geweest, als de Koningin ons op zoo eene zachte verwijtende manier kon aankijken; maar, wat Zijne Koninklijke Hoogheid Prins ALBERT betreft — het was klaar te bespeuren, toen hij pas binnen kwam, dat hij het hart niet had om dames koel aan te zien, en dus, lieve, kunt ge er op aan, dat we van zijn goedigen aard best mogelijk partij trokken.

»In één woord, lieve! we verlieten hem niet. Hij was zoo vriendelijk, zoo goed. Misschien had Z. H. K. wel een oogenblikje willen alleen gelaten zijn, om den koophandel en al die dingen van de vreemde natiën te bestuderen; maar

hij trok niet eens een scheef gezigt; hij glimlachte heel wel-gemanierd, — want het heeft zeker zijn koninklijk gemoed wel een beetje moeite gekost, om dat te doen.

»Ge zult lagchen, lieve, als ik u zeg, dat we Zijne Koninklijke Hoogheid inderdaad van het eene eind der wereld naar het andere volgden. Kwam hij in de Oost-Indiën binnen te vallen — fluks waren wij te Bombay, Calcutta, Madras en Singapore. Maakte hij een uitstapje naar China, ook daarheen volgden we hem. Kuijerde hij naar Zwitserland — wip, genoten we met Zijne Koninklijke Hoogheid de frissche lucht van het land van Willem Tell. Ging hij staan voor de juweelen der koningin van Spanje — terstond waren we daar alle zoo digt opeengepakt, dat er omtrent drie agenten van politie noodig waren, om — zoo als ze het in hunne gemeene taal noemden — »het boeltje op te ruimen."

»Maar alle genoegens — ook dat van de Prinsenjagt — moeten een eind hebben! Hier zit ik nu weêr te huis in mijn donkeren, akeligen hoek, en sluit mijne oogen, om ten minste in verbeelding die heerlijke tapijten, die lieve sluijers, die bekoorlijke sjaals te zien. Maar toch — ik kan de treurige gedachte niet verbannen, dat ik weêr te huis ben — weêr in de *Bakerstreet*, weêr — zoo als Charles met een grimmigen lach, een lach om iemand bang te maken, nog heden zeî — weêr aan den kring mijner familie, met al zijne pligten, teruggegeven.

»Ik denk, lieve, dat ik, na verloop van eenigen tijd, wel aan die verandering zal gewend raken. Wensch mij intusschen het beste, en heb een beetje medelijden met uwe genegene en droevige vriendin

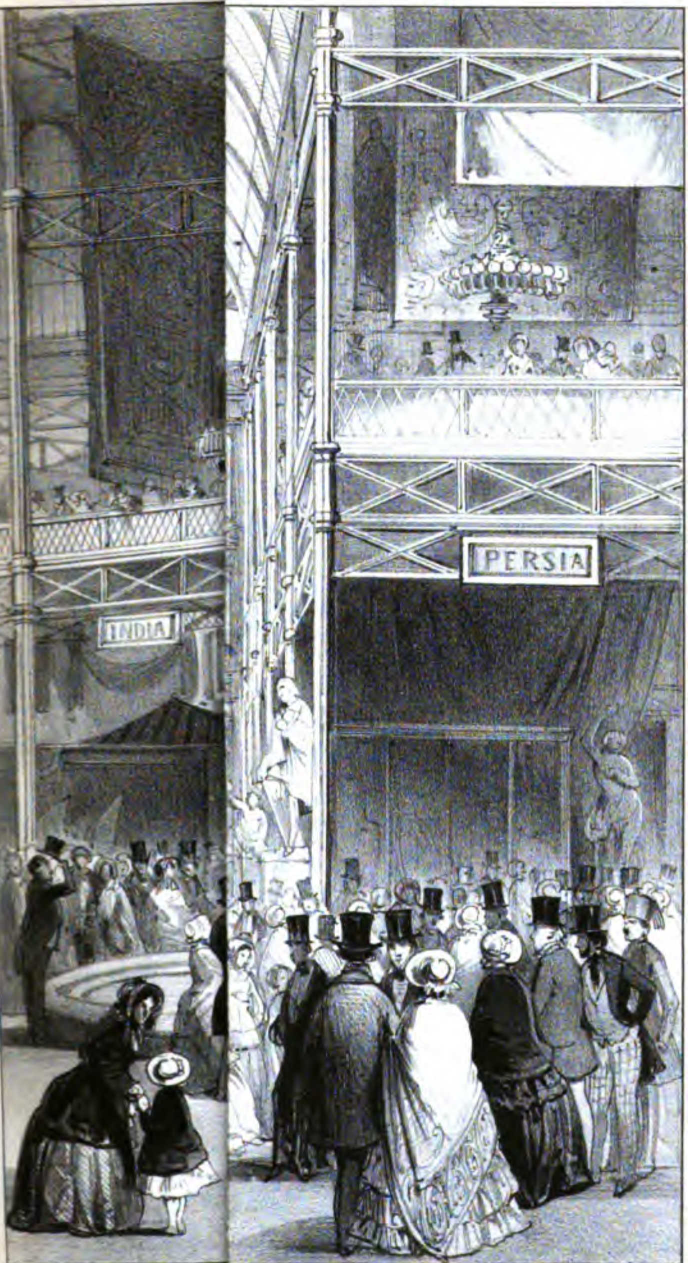
Julia Fitzpuss."

Een der Fransche schrijvers, die de Londensche exhibitie bijwonen — de bekende Jules Janin — zou niet bijzonder gesticht zijn met hetgeen *Punch* op een geheel anderen toon dan die, waarop het *Illustrated News* van hem gewaagd heeft, van hem vertelt, — indien namelijk Janin het verstond, iets, waaraan *Punch* doet twijfelen: »*Monsieur* Jules Janin kreeg verleden week voor het eerst een Engelsch exemplaar van *Clarisse Harlowe* in handen. Dat was eene tref-

fende ontmoeting! De vermaarde feuilletonist kende, naar het bleek, de schoone vreemdelinge in het eerst niet, en wilde haar heel onverschillig met een vouwbeen opensnijden, toen een vriend hem den naam op het titelblad toonde. Dat schokte het gevoel van den Franschen criticus al te zeer; hij kreeg een kleurtje, en bekeek het Engelsche formaat van *Clarisse Harlowe* met de levendigste nieuwsgierigheid van alle kanten, alsof hij de trekken er van zocht te herkennen; hij speelde er meê en liefkoosde het als een lang-verloren kind. Na een geheelen achtermiddag in die teugellooze vervoering te hebben doorgebragt, hield hij het boek aan de lippen, kuste het met vaderlijke teederheid, en legde het zorgvuldig boven op een deeltje, dat hij uit zijnen zak had gehaald. Het was de Fransche vertaling van *Clarisse Harlowe*. Hartstogtelijk omknelde hij de beide deelen, en zeide met eene door aandoening afgebrokene stem: »*Embrassez vous bien, mes enfants, et tâchez à comprendre, que vous êtes deux soeurs, qui se voient pour la première et la dernière fois.*" Daarop rukte hij ze van elkander, als ware de nederige *Clarisse* van RICHARDSON niet waardig met *la belle Clarisse de Monsieur* JULES JANIN om te gaan. Lieden, die daarbij tegenwoordig zijn geweest, zullen nooit, zeggen zij, die ontmoeting vergeten.

Wanneer men thans, na doorgeworstelde, alles behalve pleizierige zeeziekte — waarvan ook degenen, die vroeger herhaalde zeereizen hebben gedaan, zelden verschoond blijven — zich te Londen bevindt, haast men zich om, óf te voet, wanneer men het geluk heeft gehad digt bij *Hydepark* onder dak te kunnen komen, of per *safety-cab*, per *omnibus* of eenig ander der tallooze huurrijtuigen, het Glazen Paleis te bezoeken. Het hooge *transept*-dak steekt boven de boomen uit, en valt reeds op een afstand in het oog. Het reusachtige gebouw — gelijk men het gelieft te noemen, ofschoon geen reus immer zoo hoog boven andere menschen heeft uitgestoken, als dit gewrocht alle huizen of paleizen in grootte overtreft — binnengelaten zijnde, wordt men eerst in een kantoorkamertje of bureau geleid, legt zijn entréegeld neêr (hetwelk afgepast moet zijn, want aan wisselen is niet te denken), en treedt door eene soort van ijzeren kruisgewijzen

draaistijl, die slechts één persoon te gelijk doorlaat, binnen. Die draaistijl loopt, naar men zegt, onder den grond, en oefent daar, door een schrander uitgedacht mechanismus, eene zelfwerkende contrôle uit, waardoor het getal binnenkomenden wordt opgeteekend. Aangenaam wordt men, bij het inkomen, terstond verrast door het gezigt der twee heerlijke groene olmboomen, die zich, tegen elkander over, tot aan het schitterende gewelf verheffen en den geest verrukken. Die prachtige fontein in het midden van het gebouw, zoo hoog als een gewoon huis van twee verdiepingen, is mede een der eerste voorwerpen, die den blik geboeid houden. En dan al de pracht en heerlijkheid, die men gretig in eens zou willen overzien, terwijl men zich, hoe veel paleizen en particuliere bazars men ook bezigtigd hebbe, in een tooverrijk waant verplaatst te zijn, — die verbazend groote en hooge kunstwerken, — het Fransche orgel, — de Leeuw van Munster, — de Amazone uit Berlijn, — de kolossale standbeelden te paard van Koningin VICTORIA en Prins ALBERT, — een reusachtige Engelsche spiegel met gouden lijst, den geheelen muur eener kamer ter lengte van 10 en ter hoogte van 6 ellen bedekkende, — een aantal kunststukken van brons en glas, te groot om onder de galerijen plaats te vinden — dat alles staat te midden van het *transept*; men gaat, alvorens de lange wandeling door de tallooze gangen te beginnen, er om heen, of zet zich, om alles op zijn gemak te kunnen bezien, op rood overtrokkene rustbanken met leuningen, die er bij geplaatst zijn. Waarheen men voor het overige zijne schreden rigt, nergens wordt men door het minste gedrang opgehouden; overal is ruimte genoeg om te gaan; hier en daar wordt nog uitgepakt; Frankrijk, Rusland en Amerika waren den 26sten Junij nog niet geheel daarmeê ten einde, of hadden ten minste al hunne waren nog niet behoorlijk ten toon gesteld. Voor de uitstallingen ontbreekt het ook nergens aan ruimte; de afmeting voor elke natie is naar eene verstandige en milde berekening — eer bezorgd om te weinig dan om te veel te geven — geschied. Dat de politie, die overal agenten en handlangers geplaatst heeft, zich wel eens vergissen zal, en eerlijke lieden met een wantrouwend oog begluren, terwijl schelmen mogelijk *sans façon* en ongehinderd, met vlugge vingers *à la* Bosco, of liever *à*

INDIA
PERSIA

la WILJALBA FRIKEL — want toestel laat zich hier niet wel gebruiken — iets, dat hun aanstaat, weggoochelen, is ligt te begrijpen. Eenige arme drommels van Fransche politie-agenten moeten zelfs in het Glazen Paleis zich door hunne schurkachtige en dus zeker bedriegelijke physionomiën bij hunne Engelsche *confrères* hebben verdacht gemaakt en naar het bureau van politie zijn gevoerd, waar hunne onschuld en respectabiliteit door voldoende passen aan het licht werden gebragt.

Laat ons nu weêr tot afwisseling — want het relaas der Londensche exhibitie moet gevarieerd zijn gelijk die vertooning zelve — een brief inzien, door een Parijzenaar in het begin van Junij uit Londen geschreven.

»Men begint," dus luidt die brief, »hier min of meer ongerust te worden wegens het klein getal, of liever wegens het wegblijven, der verwachte gasten van het vaste land. Men had overal zulke reusachtige toebereidselen gemaakt; men rekende op de vijf millioen *logés*, waar ik zelf op gerekend heb, zoo als ge uit mijn vorigen kunt zien. En nu blijkt het, dat juist de vrees voor een te groot gedrang te weeg brengt, dat er in het geheel geen gedrang is; trouwens, zoo iets is al meer gebeurd. Londen zelf was niet zonder zorg voor de waarschijnlijke gevolgen zijner voordeelige speculatie. Men vreesde, dat er gebrek aan levensmiddelen zou ontstaan, of dat men genoodzaakt zou worden een logies bij de musschen op de boomen van *Hydepark* te zoeken. De oude wijven *van beide sekten* (gelijk een Engelsch blad zich met eene toevallige geestigheid uitdrukt) waren bang door de kannibalen van het vaste land gebraden en opgegeten te zullen worden. En ziet — nu worden de ossen alleen door die uitgehongerde *travellers* (reizigers) verzwolgen, en dat nog maar in de verhouding van een achtste tot de berekening van *John Bull*. Men spreekt onder anderen van eene tafel *à douze cents couverts*, waar de gasten op het oogenblik van de soep juist het getal van — *twaalf* uitmaakten! Eén percent — dat is toch te gek. De kamers zijn te geef; want de helft van Londen is verhuisd, om plaats voor het overige gedeelte der wereld te maken. Ik heb in *Bed-*

ford-Square een heerlijk *premier*, uit drie prachtig gemeubileerde kamers bestaande, voor *three a half guineas* (44 gulden) per week zien aanbieden. En zoo met de rest; — het is om dol te worden! De *logeurs* zijn ziek van droefheid, en de koks willen ten minste eenig gebruik van hun braadspit maken, door zichzelven er aan te rijgen.

»Om van het Kristallen Paleis te spreken, ge kunt u niet verbeelden aan wat een gevaar we ontsnapt zijn, bij het bekijken der exhibitie, — gevaar namelijk voor onze geldbeurs, een meubel, dat men te Londen vooral niet te huis mag laten. De touristen, die *sans souci* en met veel geld rondknijeren, hebben groote kans, om met weinig geld en veel *souci* naar bed te gaan, en niet op hun horologie te kunnen zien, hoe laat het is. De *pick-pockets* — de drommelsche beurzesnijders — zijn daar schuld aan! Een dier snaken liet zich een paar dagen geleden betrappen, terwijl zijne hand in een *buitenlandschen* zak verdwaald was; — de magistraat veroordeelde hem tot negen maanden *hard labour*, en maakte tevens bekend, dat elke gaauwdief, die bij de uitoefening zijner functiën gepakt wierd, zonder genade of exceptie zou gedeporteerd worden. Dit schijnt toch een beetje den schrik te hebben gebragt onder de nijvere luidjes, die, zonder uit te stallen, slechts aan inpalmen denken. Men is evenwel erg beducht geweest, dat de beroemde *Koh-i-noor* zou gestolen worden, en heeft tegen zulk een *coup* suffisante maatregelen genomen, zoodat de *Berg van Licht* geen gevaar loopt, uit zijne vergulde kooi, waar men den schitterenden gloed toch naar genoegen zien en bewonderen kan, te verdwijnen.

»Men zegt, dat behalve JULES JANIN, KARR, enz. thans ook onze dramatische schrijver BOULÉ te Londen is aangekomen. Ik heb hem nog niet ontmoet, en hoop maar, dat hij Engelsch kan stamelen. (*)

(*) Van dien *Monsieur* BOULÉ herinneren we ons onlangs gelezen te hebben, dat hij geweldig hakkelt. Eens kwam hij, met een manuscript in de hand, bij den directeur van het *Théâtre des Variétés*, Mr. ROQUEPLAN, dien hij om de gunst verzocht, hem een stuk te mogen voorlezen. » In hoeveel bedrijven?" vroeg ROQUEPLAN. — » Een enkel." — » Best, lees op, maar wat gaauw; want ik heb niet meer dan een half uur tijd." — Mr. BOULÉ begint, stottert, en maakt geen voortgang. De tijd verloopt, hij raakt aan het haspelen, en weert zich, dat het zweet hem van het voorhoofd gudst.

De tentoonstellers hebben het steeds druk over de zamenstelling en de uitspraken der gezworenen. De ernst, waarmede men dit onderwerp behandelt, toont den naijver en de ambitie der uitvinders, fabrikanten en arbeiders, en doet hunne pogingen, om elk in zijn vak uit te munten, op eene vereerende wijze kennen.

De jurys zijn nu voor goed zamengesteld, en men zegt, dat hunne leden uit de bekwaamste en aanzienlijkste mannen voor elk departement uit Europa bestaan. Reeds sedert den 12[den] Mei zijn die gezworenen[1], ijverig maar stil, onder het toezigt en met de hulp van gedeputeerden — tot die gewigtige en vereerende dienst speciaal benoemd — in het gebouw bezig met de ten toon gestelde voorwerpen naauwkeurig te onderzoeken, en vele dames zullen wel denken, dat die heeren uit bloote nieuwsgierigheid en tot tijdverdrijf het mooije goed bekijken. Dat onderzoek heeft, zoo als gezegd is, stil en zonder den minsten omslag plaats. De politie houdt de bezoekers tegen, die te digt bij zouden komen, en deze jurymannen gaan met hunne memorieboeken in de hand, als bij tooverspel, van de eene plaats naar de andere, treden binnen, waar zij verkiezen, wanneer ze verkiezen en hoe ze verkiezen. Alles bevoelen en betasten zij — een voorregt, waar de liefste vingers te vergeefs naar jeuken; — kortom, deze gezworenen schijnen een meer gepriviligeerd ligchaam te zijn, dan de koninklijke commissionairs of het uitvoerend committé zelven. Zij halen, wie hun gevalt, bij de exhibitie, doen allerlei vragen, willen alles van de tentoonstellers zorgvuldig weten, en niemand verhindert hen

---

De onbarmhartige uurwijzer toont hem tien minuten, en het eerste tooneel is nog niet uit. Hij doet eene geweldige poging, wil galopperen, maar hakkelt driemaal over elke lettergreep. De wijzer gaat zijn gang; twintig minuten zijn er al om. In doodsangst springt hij eerst eenige coupletten en vervolgens een paar geheele tooneelen over, en komt ademloos, koortsig en in zweet badende aan het slot. »Het kan schikken," zegt Mr. ROQUEPLAN. »Een stuk, waarin alle personen stotteren, is wat nieuws; maar de minnares hadt ge toch behoorlijk moeten laten spreken." — »*Pardon-nez*," antwoordde de verblufte schrijver, »nie-ie-mand stot-tot-ot-tert in mijn — stuk." — »Hoe?" hervatte Mr. ROQUEPLAN driftig: »dan hale de duivel het heele stuk, want dat vond ik de eenige aardigheid er in."

in dat onderzoek, en voor elke belemmering zijn ze veilig, die gelukkige gezworenen! Maar het moet ook gezegd worden, dat zij eene allermoeijelijkste en gewigtigste taak te vervullen hebben, want men verwacht van hen de zegepraal der kunst, de bevrediging der vooruitzigten, de erkenning der verdiensten van ongeveer 15,000 lieden, wier hoop op belooning natuurlijk geëvenredigd is aan het denkbeeld, dat elk van zijne eigene talenten heeft.

De gezworenen zijn voor de dertig klassen in vijf groepen verdeeld, te weten:

Groep	A,	vier	hunner	voor	ruwe materialen.
»	B,	zes	»	»	machinerie.
»	C,	tien	»	»	geweven fabricaat.
»	D en E,	acht	»	»	ijzerw., meubelen enz.
»	F,	twee	»	»	gemengde manufactur. en schoone kunsten.

Zij staan onder het oppertoezigt van de volgende heeren:

Dr. LYON PLAYFAIR, F. R. S. (*), speciale gecommitteerde.

GEDEPUTEERDEN.

Professor WILSON, F. R. S. E. (†), voor Groep A.
Kolonel LLOYD, F. R. S., voor Groep B.
Mr. GEORGE WALLIS, voor Groep C.
Kapitein BOSCAWEN IBBETSON, F. R. S., voor Groep D.
Sir STAFFORD NORTHCOTE, Bar[t]. voor Groep. E.
Luitenant WARD, R. E. (§), Secretaris voor het Departement.

Het werk der gecommitteerden en gezworenen is natuurlijk van een privativen en confidentiëlen aard.

De toewijzing der prijzen zal ons later in de gelegenheid stellen van best gekeurde voorwerpen der exhibitie te spreken. Intusschen maken wij nog met genoegen melding van hetgeen in den *Illustrated Catalogue* van het *Art-Journal* over Junij voorkomt omtrent een tweede voorwerp der inzendingen uit Nederland, namelijk eene kookkagchel of fornuis, in den

(*) *Fellow Royal Society*, lid der Koninklijke Maatschappij.
(†) E beteekent mogelijk *Engineer*, ingenieur, bouw- of werktuigkundige.
(§) R. E., *Royal Engineers*, van het Koninklijke Genie-corps.

Engelschen tekst *Hall-stove* genaamd, en door eene nette afbeelding voorgesteld. De berigtgever zegt er woordelijk dit van: »*We introduce here a* Hall-stove, *manufactured by Mr.* H. C. GRAAMANS, *of Rotterdam: it possesses nothing new in its shape, but the ornamentation is in good taste, and stands out in bold relief from the flat. The Dutch have long been celebrated for their decorative furniture of every description; much of their carved work finds its way to England, and several contributions in this style will be found in the Exhibition.*" Wij zien dus verdere loffelijke vermelding van vaderlandsche nijverheidsproducten te gemoet, en verheugen ons in die hoop.

Inderdaad zijn het de exhibiteurs zelve, die het minste genot van de tentoonstelling hebben. Terwijl *al* de toeschouwers met onbezorgd genoegen door het »glazen paleis" zwerven, en hunne verrukte blikken van het eene kostbare en fraaije voorwerp naar het andere, van een pronkend kunststuk naar een nog heerlijker dwalen, zijn de eigenaars, de uitstallers zelve van de vreugde verstoken, die elk ander geniet. Hunne eigene uitstalling vordert hunne geheele oplettendheid, en voor al de schoonheid en pracht, die hen omringt, hebben zij geene oogen, en *kunnen* die niet hebben, afgetrokken, bezorgd als ze zijn door en voor hunne eigene waar. De berekening van winst of verlies, de balans der *hoop* op belooning en voordeelig debiet, en der *zekerheid* van zware uitgaven, aan het verblijf in eene voor de meesten vreemde stad verbonden, om van de ongerustheid omtrent hunne affaires en betrekkingen te huis niet eens te spreken, dit alles zal wel menigeen, die thans de schatten, door hem vertoond, door duizenden bekeken, vaak bewonderd ziet, terwijl men hemzelven, den heer of vertooner er van, naauwelijks met een blik verwaardigt, het »Oost west, thuis best" in de gedachten roepen.

Meer dan eens is, gedurende het schrijven van dit verslag, twijfeling bij ons opgekomen, of deze groote internationale tentoonstelling, de eerste in hare soort, niet ook bestemd is om de laatste te zijn, en velen te Londen schijnen er evenzoo over te denken.

Tot op heden is aan de exhibiteurs geenszins die milde

behandeling ten deel gevallen, die zij regt hadden te verwachten; velen moeten belemmering hebben ondergaan in de ontpakking en schikking hunner goederen, en allen is, na hunne reis- en transportkosten, het voorregt — waarop zij in billijkheid mogten rekenen — van *vrijen* toegang ontzegd. Zij moeten voor hunne admissie betalen, even als elk, die slechts door nieuwsgierigheid naar het »glazen paleis" wordt getrokken, en niets van hetgeen er in vertoond wordt het zijne mag heeten.

Men hoopt nog, dat Prins ALBERT, wiens gunstige tusschenkomst in dit geval is verzocht, eene betere beschikking daaromtrent voor de tentoonstellers zal bewerken. Zij, die het door hem ontworpene grootsche plan tot stand hebben doen komen, hebben ten minste aanspraak op eene beleefde erkenning en waardering van de moeite, die zij hebben aangewend, de kosten, die zij hebben gedragen, en het risico, waaraan zij zich onderwerpen.

Een Engelschman laat zich in het *Art-Journal* te dezen opzigte aldus uit: »Van den beginne af is men hier in alles, wat de exhibitie betreft, meer te werk gegaan in den geest van winkelhouders, *die er zich op toeleggen om zooveel mogelijk te winnen en te profiteren*, dan als uitvoerders eener grootsche onderneming, verheven en heilig in haren oorsprong en in haar doel, om eene edele belangstelling en onbepaald vertrouwen te wekken."

Bij gelegenheid eener vergadering van ontevredene exhibiteurs, op *Crosby-Hall* gehouden, deed een hunner de zeer gepaste opmerking, »dat gewoonlijk de aanleggers van een feest ook deel aan het feest namen; maar dat zij in het tegenwoordige geval niet eens de vergunning hadden om hunne gasten op te wachten."

Doch, terwijl we dit schrijven, is er mogelijk reeds eene gunstige beschikking te dezen aanzien door het Britsch Bestuur genomen, want de Koningin heeft zich herhaalde malen met exhibiteurs onderhouden, vriendelijk naar hunne belangen onderzoek gedaan, en zich omtrent de voornaamste producten inlichting en kennis verschaft. De exhibiteurs moeten steeds gretig elke gelegenheid aangrijpen, om Koningin VICTORIA, die bijna dagelijks de tentoonstelling bezoekt, te spreken, en een hunner moet door sterke gemoeds-

beweging, terwijl hij haar vóór de anderen zocht te naderen, in flaauwte zijn gevallen. Hoop en vrees zijn gewis in de uiterste mate aan dat ten toon stellen verbonden, en de beslissing der gezworenen, die langzaam en met kennis van zaken hunne gewigtige taak voortzetten, wordt door elk met ongeduld verbeid.

Er zijn — zegt een Londensch blad — verschillende geruchten in omloop, betreffende de geheime maatregelen, door de politie genomen, om de complotten en kwade praktijken tegen te gaan, die men vermoedt dat het gevolg zullen zijn der talrijke bijeenkomsten van misnoegde buitenlanders, vlugtelingen en anderen, thans in onze hoofdstad aanwezig, of die er nog tijdens de tentoonstelling worden verwacht. Wij voor ons zijn daar niet voor bevreesd. Die heeren zullen den bodem van Engeland niet gunstig vinden voor revolutionaire bewegingen en werken van duisternis. Zamenzweringen, Frankrijk betreffende, moeten in Frankrijk worden beraamd. Komplotten, om de Oostenrijkers uit Lombardije enz. te verdrijven, moeten bezuiden de Alpen worden gesmeed. De politie is echter waakzaam, of er ook iets mogt gebeuren, en de volgende anecdote bewijst het.

Een heer had voor den duur der tentoonstelling een knap gemeubileerd huis nabij *Knightsbridge* verhuurd. Vernemende, dat de huurder het weêr aan een geheelen troep Franschen, die meer naar den *faubourg St. Marceau* dan naar den *faubourg St. Germain* roken, had afgestaan, besloot hij *en passant* er eens aan te gaan, om naar zijne meubels te kijken. De deur werd door eene soort van Engelschen knecht geopend, die er morsig uitzag en al het werk scheen te moeten doen. De huisheer poogde iets omtrent de bewoners van hem te weten te komen; maar de kerel was zoo dom, dat hij er niets uit kon krijgen. Het waren vreemde luî, zeide hij; hij kon niet verstaan wat zij praatten. Ze kwamen binnen als andere menschen. Dan eens waren er minder in huis, en dan eens meer. Hij wist volstrekt niet, hoe laat zij des avonds te huis kwamen. *Hij* ging maar slapen. Hij deed zijn werk, en de rest ging hem niet aan.

De huisheer wilde maar eens rondzien, en vond in eene

kast een aantal roode vlaggetjes en revolutionaire zinnebeelden. Hij stond verbaasd. De botmuil van een knecht kon hem geen de minste opheldering geven, en de huisheer spoedde zich onverwijld naar het hoofdbureau der politie in *Scotland-Yard.* Daar werd hij vriendelijk ontvangen en verzocht zich niet ongerust te maken. Men kende het huis, hield een naauwlettend oog er op en op zijne meubelen. Er was geen gevaar bij. Men wist alles omtrent de roode vlaggetjes en de zinnebeeldige teekens; de kerels waren bloote windmakers, en anders niet. Men vroeg hem, of hij op hunnen Engelschen knecht had gelet. »Ja, de grootste botterik uit Londen." — »Een goede komediant, niet waar?"— Het was juist een allerknapste spion; hij sprak Fransch, Duitsch en Italiaansch, alsof hij in die landen geboren was; hij hoorde alles, zeî niets, maar ging stilletjes elken avond, als zijn werk gedaan was, zijn rapport over al het doen en zeggen van zijne meesters aan het bureau brengen.

Vroeger hebben we van den *Koh-i-noor* of »berg van licht" gesproken. Elk had de buitensporigste verwachting van zijnen omtrek en glans. Men dacht, dat die diamant ten minste half zoo groot als een molensteen moest zijn, of op zijn minst zoo dik als eene vuist, en ieder meende, dat hij als een gekristalliseerd vuurwerk moest lichten en flonkeren. Het gevolg van dit overdreven denkbeeld is, dat men dagelijks bij het rondgaan om de vergulde kooi, waar de diamant in opgesloten is, koorsgewijze hoort klagen: »Lieve tijd, is dat alles? Is dat nu de *Koh-i-noor?* Ik dacht, dat hij veel grooter zou wezen. Het lijkt wel een klompje glas. Een netjes gesneden stuk kristal zou even mooi zijn." Dus zal de vertooning van den *Koh-i-noor* den populairen eerbied voor groote diamanten niet weinig doen dalen. Het is ook inderdaad strijdig met het gezond verstand, wanneer men een stukje gekristalliseerde steenkool op drie millioen guldens of nog meer schat. Sommige voortbrengsels der glasfabrieken hebben fraaijer gloed. In een der galerijen van de tentoonstelling is eene collectie te zien van namaaksels der grootste bekende diamanten, en naar den *Koh-i-noor* en de diamanten, door den Heer Hope

ingezonden, te oordeelen, zien die valsche steenen er even goed uit als de echte.

De »Roos van Hope," een blaauwe saphier, is thans voor het eerst publiek te zien. Hare groote waarde ligt meer in de kleur dan in de grootte, want de tint van den steen verhoogt den nominalen prijs acht- of tienvoudig. De historie, hoe de Heer Hope in het bezit van dien steen is gekomen, verdient melding.

In 1821, tijdens de krooning van George IV, was die steen de eigendom van eenen Heer Elliason, een groot diamantkooper, die hem op 60,000 p. St. taxeerde, maar voor 30,000 £ wilde afstaan. De Koning zou hem gaarne gekocht hebben, maar de prijs was hem te hoog. Hij bood den koopman evenwel de enorme som van 1000 £, om den steen slechts éénen dag tusschen de diamanten der kroon te mogen dragen. Terwijl daarover onderhandeld werd, kwam de Heer Hope bij Elliason, vroeg naar den prijs, en bood in plaats der 30,000 £, die de koopman vorderde, 13,000 £, waarvoor hij een *bon* aanbood; terwijl hij dit deed, legde hij tevens zijn horlogie op tafel, en gaf Elliason drie minuten bedenktijd. — »Drie minuten?" riep deze uit. »Drie minuten? Maar dat kan niet; hoe wilt ge dat ik in zoo'n korten tijd mij bedenk?" — »Drie minuten!" — Elliason stond verstomd. Het horlogie tikte, tikte — de minuutwijzer ging al voort en voort. Elliason keek zijn kalant er eens op aan. Deze bleef koel en bij zijn stuk. De drie minuten waren bijna verstreken. De koopman maakte eene snelle beweging met de hand naar den steen, maar bedacht zich en nam langzaam het papier op. »Ge hebt hem schandekoop, vent, schandekoop!" zeî Elliason. — De kooper maakte van den diamant geen gebruik, zoo als George IV had willen doen, om er meê te pronken, maar alleen om zijne mineralogische verzameling te verrijken. Hij plaatste den diamant bij andere *specimina*, onder de rubriek »Brandbare mineralen."

De vloed van nieuwsgierigen naar het »glazen paleis" duurt onafgebroken voort; van dag tot dag komen uit alle gedeelten van het Britsche rijk nieuwe gasten te Londen aan.

Het koude en natte weder in Mei en de eerste helft van Junij heeft echter velen teruggehouden, en is bovenal ongelukkig geweest voor degenen, die hun verblijf te Londen niet konden rekken, om gunstiger weêr af te wachten, en dus óf hunne weetgierigheid — want zij, die wij bedoelen, behoorden tot de arbeidende, nijvere klassen — onbevredigd moesten laten, óf slechts onder onaangename omstandigheden konden voldoen.

Hoe veel aandeel elk inwoner van Groot-Brittanje aan de tentoonstelling neemt, is op eene, zeker onverwachte manier gebleken uit de bijdrage, door een gek in het krankzinnigengesticht te Lincoln ingezonden, en bestaande in eene teekening met de pen van het voornoemde gesticht en van de kathedraalkerk dier stad, met een berigt van den inzender, dat hij nooit had leeren teekenen, en dat dit zijn proefstuk was. Hij verzocht verder de koninklijke gecommitteerden, om hem te doen afhalen en in de Amerikaansche afdeeling te plaatsen. »Als ik een bedrieger ben," luidde zijn brief, »wil ik mijn leven lang de Amerikanen als slaaf dienen. Ik ben een profeet. Ik wil mijn ontslag verzoeken, en laat de lieden van alle natiën maar komen, om iemand te zien, die dood is geweest." Bij dien brief was een levensberigt van den man gevoegd, gedeeltelijk in druk, waarin verhaald werd, dat men hem in 1833 te Boston, in Noord-Amerika, adergelaten had, tot er de dood na volgde, en dat hij, na een langdurig verblijf in den hemel, als profeet naar de aarde was teruggezonden. Hij verzocht dringend, dat zijn geval onder de oogen der Koningin mogt worden gebragt, en dat geschiedde ook. Hare Majesteit gaf haar medelijden met den ongelukkige te kennen, en merkte bij deze gelegenheid op, dat die bijdrage een curieus bewijs opleverde der algemeene belangstelling in de exhibitie, vermits diegenen zelfs, wier toestand hen geheel van de wereld afzonderde, daaraan deel namen.

Hoewel ons voornemen is, niets meer van de tentoongestelde goederen te zeggen, dan na de toekenning der prijzen, vinden we echter in een artikel van het *Illustrated London News*, betreffende de ingezondene »dierlijke zelfstan-

digheden, tot menschelijk voedsel gebruikt of geschikt," eenige regels, die we hier overnemen, daar toch zeker geene medaille door de bedoelde voorwerpen zal worden behaald. »Na de melk moet het bloed beschouwd worden als al de vereischten tot voedsel te bezitten, ofschoon wij er tegen zouden opzien, om bloedbrood, hetzij van os, koe, kalf, lam of schaap te proeven, van al hetwelk stalen zijn ingezonden door Mr. Bocchierr. Onder deze voedingsartikelen bevinden zich *specimina* van gepreserveerd bloed van gezonde mannen en vrouwen, welker waarde en lekkerheid we ter beoordeeling overlaten aan de kannibalen, die welligt de exhibitie zullen komen zien. Die laatstgenoemde *specimina* beschouwen we niet slechts als eene schandvlek voor het gebouw, maar als eene schandvlek voor de 19de eeuw; want wie zal zeggen, dat de onttrekking der levens-vloeistof aan het ligchaam van een gezonden man of vrouw niet ziekte of ontijdigen dood ten gevolge kan hebben? We vertrouwen dus, dat aan hen, die de afdeeling »menschelijk voedsel" bezigtigen, de vertooning van zulke verfoeijelijke dingen moge bespaard worden,' waartoe het uitvoerend committé ze dient te doen wegruimen. We hebben geen ondervinding, in hoeverre bloed tot voedsel kan worden gebruikt, en zouden het dus niet eens kunnen aanbevelen in het fatsoen van bloed-bonbons, onder die bijdragen voorkomende. Natuurlijk zouden ze in tijden van hongersnood misschien zeer dienstig worden bevonden."

Onder de lekkernijen der tentoonstelling behooren ook eetbare slakken, door Chinezen en Indianen geëxhibeerd. Ze zien er gansch niet appetijtelijk uit — dikke, gedroogde, zwarte massa's. Vrij wat verkieslijker, maar ook kostbaarder, zijn de vogelnestjes, door de zelfde volkeren ingezonden, en waarvan de beste soort geheel wit is, en min of meer naar gedroogd eiwit gelijkt, terwijl de anderen met veêren zijn vermengd. Men gebruikt ze in soep, en volgens de hedendaagsche chemisten bevatten ze meer voedingsstof dan misschien eenige spijs van gelijken omvang.

DE GEHEIME POLITIE TE LONDEN,

OF

DE KUNST OM DIEVEN TE VANGEN.

Er zijn dieven *en* dieven, even als er goede en slechte politie is. Een lompe vlegel, met handen als lood, — een onnoozele hals, zonder stijl of school, — dringt op eene linksche manier tusschen eene groep menschen door, steekt zijnen arm tot aan den elleboog in iemands zak, om er een zijden zakdoek uit weg te nemen, of doet drie knoopen van iemands vest springen, om hem zijn horlogie te ontrukken. Maar is dat nu een kunstenaar, die zijn werk verstaat? Opmerkzaam gemaakt door den schok, keert gij u schielijk om, ziet den vent wegloopen, en roept: »houdt den dief! houdt den dief!" Een diender treedt den kerel in den weg, pakt hem bij zijne lurven, en smijt hem in de gevangenis. Maar is dat nu politie? Lieve Hemel, dat is slechts het *abc* van de politiewetenschap; ieder voorbijganger kan het zelfde doen.

Laten wij onzen tijd de eer geven, die hem toekomt. De diefstal is thans de fijnste, geraffineerdste kunst; derhalve is ook de politie, zijn tegenwigt, eene zeer omvangrijke en diepzinnige wetenschap geworden, in zooverre zij zich ten doel stelt om jagt op dieven te maken.

Men veroorlove ons eene gelijkenis. In eene met de veiligheidspolitie na vermaagschapte spheer bevindt zich de tolwachter, die, op een smokkelaar passende, genoodzaakt is, vooraf aan alle listen en verkleedingen te denken, waarvan zijne tegenpartij zich zou kunnen bedienen; hij moet zich in de plaats van deze stellen, en zich afvragen, wat hij doen zou, indien hij, in plaats van een tolwachter, een smokkelaar was. Doet echter de tolwachter, indien hij met geduld en volharding de duizend listen zijns vijands nagaat en tracht te verijdelen, wel iets anders, dan dat hij, bij zijne schaakpartij, tegen de list des smokkelaars gelijke list overstelt?

Het zelfde geldt ook van den echten policieman. Alle

slangen- of kattenlist, die de vaste klant der dievenherbergen ontwikkelt, moet ook de vertegenwoordiger van de veiligheidspolitie bezitten. Snelheid van vingers, ligtheid van hand, zekerheid van blik, moet den bekwamen agent der openbare magt zoo wel eigen zijn, als de beproefde moed, de voorzigtigheid, de koelbloedigheid, het ondoordringbare aangezigtsmasker van den misdadiger. Even als de persoon, wiens spoor hij volgt, moet hij, wil hij zijnen last behoorlijk vervullen, in gaauwdievenstreken volleerd zijn: hij moet de kunst verstaan om aan gevoelige zielen een geheim te ontrukken, terwijl hij ze over verdicht ongeluk tranen ontlokt; hij moet zich in iedere verkleeding weten te regt te vinden, op ieder uur, zoo bij dag als bij nacht, zijn gelaat kunnen veranderen; zijn hoofd moet eene onuitputtelijke bron zijn van hulpmiddelen, zijne tong zeer bewegelijk; hij moet vlug van begrip en steeds bereid om te handelen zijn. Maar ook geduld, eene goede dosis onverschilligheid, inzonderheid echter onomkoopbaarheid en de onverwrikbaarste geregtigheidsliefde, zijn de natuurlijke vereischten van zijn karakter.

De gewone diefstal is ruw, lomp en onbehendig; maar om in het voorbijgaan te stelen, zonder een spoor achter te laten, — binnen te dringen, zonder dat men weet hoe, — te ontsnappen, zonder dat men weet door welke middelen, — de brieventasch en geldkist van een bankier te leêgen, zonder zigtbare sporen van inbraak, — iemand zijn geld te ontfutselen, zonder de beurs zelve en het kleingeld aan te raken, — zijne kunsten uit te oefenen, terwijl de bestolenen er met opene oogen bij zitten, — al het zilverwerk uit een huis weg te nemen in den korten tijd, welken de bediende noodig heeft om in het salon te gaan en te berigten, dat er opgedragen is, — geheele balen goederen uit de meest bezochte magazijns weg te gappen, even als de goochelaar zijne balletjes onder de bekers weggoochelt, — wisselbrieven, met onderscheidene endossementen er op, zoo mooi na te maken, dat ze zonder de minste zwarigheid betaald worden — zie, dat is de kunst op haren hoogsten trap van volmaking. Hierin doet zich eene geheele reeks van vrije scheppingen op, — eene ernstige studie van waarschijnlijkheidsberekening, — eene verdienste, welke, om volkomen erkend en beloond te worden, eene diepe kennis, eene zorg-

vuldige doorgronding van de middelen en wegen, de werkzaamheid eener politie vereischt, die harer tegenpartij de baas is.

Zulk eene weldadige politie bestaat te Londen. Iedere afdeeling er van bezit, buiten haar gewoon personeel, twee beambten, die bij uitsluiting voor de ontdekking van dieven bestemd zijn. Het hoofdkwartier van dit keurbataillon telt zes serjants en twee inspecteuren. De hoogere politie, met welke zich zoo vele menschen bezig houden, en die zoo weinigen kennen, is derhalve een corps van 42 mannen, zonder uniform, en met het moeijelijkste gedeelte der politie belast. De geheime pogingen van een heirleger bandieten tegen te werken, de duizenden van schurken, die slechts van misdaden leven, na te gaan en op te sporen, is reeds eene moeijelijke taak. De ambtenaren van de ontdekkingspolitie moeten ook nog in de familiegeheimen indringen, en daarbij noodzakelijk de grootste omzigtigheid ontwikkelen.

Het onderscheid tusschen de gewone en de buitengewone politie is nagenoeg als volgt. Na het *diner* begeeft uwe vrouw zich naar hare kamer, om zich voor het bal aan te kleeden. Naauwelijks zit zij voor haar toilet, of zij geeft een gil; want haar juweelkistje is ledig: of zij laadjes of andere kleine bergplaatsen opent, er is niets meer in te vinden. Zonder het tooisel, dat zij aan heeft, zou zij eene Quakerin gelijk wezen. Al wat maar eenige waarde had, is weg: de geschenken uit de bruidsdagen, het miniatuurportret, dat bij ongeluk in goud en diamanten gezet was, de brillanten van wijlen grootmama, de breloques van papa, de gouden speld, het laatste verjaargeschenk, zelfs het zilveren deksel van het toilet, dat door oom John, in Februarij 1848, met gevaar zijns levens uit Parijs werd medegebragt, — alles is verdwenen. 't Is waar, de flacons zijn onaangeraakt gebleven, en hun inhoud ook. Men ziet er uit, dat de dader heeft weten te geven en te nemen: heeft hij al het overvloedige genomen, hij heeft toch het noodzakelijke achtergelaten, al ontbreekt er dan ook een ditje of een datje aan. Hij heeft het ook min verkieselijk geacht zich met groote pakkaadje te belasten; alles wat niet van edelgesteente is, bevindt zich nog op zijne plaats. De pop van Mary ligt nog in de bergère, waar het lieve kind haar gelaten heeft; de stoelen

staan nog waar zij altijd stonden; de fraaije pendule tiktakt nog op den marmeren schoorsteenmantel; de kamer is nog zoo zindelijk, als op het oogenblik toen het reinigende kamermeisje haar verliet. Uwe vrouw roept, schreeuwt, trekt het schelkoord kapot; — wat is er aan de hand? Al uwe huisbedienden loopen de trappen op en af. Men komt in de kamer van Mevrouw bijeen. Gij vraagt; gij wilt eens laten blijken, dat gij er slag van hebt: men weet niets; men heeft niets gezien; de een denkt er dit, de ander begrijpt er dat van. Dit alles komt u verdacht voor. Gij hebt geen verdenking tegen iemand in het bijzonder, maar wantrouwt iedereen. De kamenier vergiet een stroom van tranen; de keukenmeid zegt, dat zij het op hare zenuwen krijgt. Eindelijk komt gij op het punt, waarmede gij hadt moeten beginnen: gij zendt naar de politie, en beleedigt daardoor al uwe dienstboden, die uwen twijfel voor een vermoeden houden en brommend naar de bediendenkamer terugkeeren.

N°. 49 van de gewone politie komt. Zijn goedhartig gelaat tracht zich een air van gewigt te geven. Zijne groote kalfsoogen gluren in alle hoeken, bekijken alle gezigten, tot dat van de huiskat toe. Hij probeert de sloten, de grendels, onderzoekt den toestand der vensterluiken, en komt eindelijk op de plek, waar de schatten verdwenen zijn. Na den afloop van dit ballet-pantomime verklaart hij met den ernst van een regter, dat er eene inbraak heeft plaats gehad. Gij brengt hem onder het oog, dat deze inbraak ten minste geen sporen heeft achtergelaten; hij stemt dit toe, en erkent tevens, dat voorwerpen zonder waarde niet eens aangeraakt zijn. Dat alles weet gij zoo goed als hij. Gij staat op heete kolen, en bidt onzen Lieven Heer, dat de goede man eindelijk tot een besluit kome. De politieman neemt eindelijk een besluit: hij trekt u met zekere plegtigheid in eene vensterverdieping, verbergt zijne lantaren, en vraagt u op een somberen toon, of gij van uwe »booijen" wel zeker zijt. Uit deze woorden meent gij te moeten opmaken, dat hij daaraan zelf twijfelt, en gij laat hem zijnen gang gaan. Thans begeeft hij zich naar de slaapkamer der dienstboden, en haalt uit de stroomatras van een uwer meiden een vod van een ring en een lor van een tandenstoker te voorschijn, die hij u met een air van gewigt laat kijken. Tot dusver hebt

gij altijd op uwe dienstboden vertrouwd; maar nu — gij spreekt terstond van hen te laten in hechtenis nemen; uwe vrouw treedt tusschenbeide, en smeekt u daarvan af te zien. Ook de politieman aarzelt; hij wil niets alleen doen, maar eerst met zijn inspecteur spreken. Daarbij blijft het, en een verhoor is bijna niet te vermijden.

Verbeeld u eens voor een oogenblik uwe zaak in de handen van dezen eerlijken N°. 49. Het is tien tegen een, dat gij niet zoo spoedig en zonder kleerscheuren van de zaak zult afkomen. Bedenk maar eens de onaangenaamheden en de kosten, die er waarschijnlijk op zullen loopen. In de eerste plaats wacht u eene aanklagt wegens laster, in den naam van uwe valsch betichte en in hunnen goeden naam getaste dienstboden. Zoo iets kost geld, en nog al veel ook; want wie slechts van goede getuigenissen leven kan, houdt die in waarde. Daarbij komt, dat het thans veel voeten voor u in de aard zal hebben om u weder door getrouwe dienaren omringd te zien; want uw naam is thans in de livereiwereld gehaat, en uw huis wordt bij alle leveranciers in de buurt aan de kaak gesteld. Dit is met geen geld af te koopen; het werkt nog na jaar en dag; en wanneer gij de talooze oneerlijkheden in uw huis er bij rekent, en, als gevolg daarvan, het telkens verwisselen van dienstboden, dan zult gij spoedig inzien wat slechte bedienden kosten.

Gelukkig echter voor u, verstaat de inspecteur zijne zaak, en zendt u dadelijk een fatsoenlijk man, met een vriendelijk gezigt, maar doordringenden blik, die zich als lid van de ontdekkingspolitie bij u aanmeldt. Tien minuten zijn voor den nieuw aangekomene toereikend, om zich licht in de zaak te verschaffen; vijf, om zijn onderzoek ten einde te brengen. Zoo zeker, als een kunstliefhebber op het eerste gezigt den maker van eene schilderij herkent, zoo schielijk als een lekkerbek bij het eerste teugje weet welk soort van wijn het is, dien men hem voorzet, herkent ook de agent der ontdekkingspolitie den auteur van het kunststuk, dat men hem voor oogen legt, uit de wijze waarop het bewerkt is. Al weet hij ook den eigenlijken meester nog niet op te geven, hij herkent toch de school, waaruit het is voortgekomen. Om zich nog te beter daarvan te kunnen overtuigen, werpt hij slechts een blik op het terras voor het huis, op de vensters der

zolderkamertjes, en dadelijk weet hij, waaraan hij zich te houden heeft.

»Nu, Mijnheer!" zegt hij tot u, terwijl hij den trap afgaat: »ik ken die school; daar steekt een dansmeester achter." — »Een dansmeester?" roept uwe vrouw: »dat is onmogelijk! Onze kinderen leeren bij *Monsieur* PETITPIED, en deze is zoo braaf, als iemand wezen kan. Nog laatst..." — »Gij begrijpt mij niet," valt de politiebeambte uwe echtgenoot in de rede. »Wat wij in de dieventaal *dansmeester* noemen, is eene bijzondere klasse, eene specialiteit van schurken, van welke één u bestolen heeft. Ieder dievencomplot heeft eene leerschool of methode, en iedere school heeft haren naam. Geef eens even acht, als 't u gelieft, dat van N°. 82 tot aan het einde der straat de huizen slechts half gebouwd zijn. De weg voor de dieven was geheel gebaand; zij hadden slechts den top van een dezer gebouwen te beklimmen, en dan zoo tot aan uwen zolder voort te gaan." — »Maar daar zijn nog zoo vele daken, waarover ze dan heengeklauterd zouden hebben. Wat zou die heeren kunnen bewegen om *ons* bij voorkeur met een bezoek te vereeren?" — »Gij hebt misschien meer gemakkelijk vervoerbare artikelen van waarde gehad dan de anderen, zoo als, bij voorbeeld, de juweelen van Mevrouw." — »Maar hoe konden zij dan weten hoeveel juweelen mijne vrouw had?" — »Door vragen en spionneren. Men heeft misschien meer dan eene maand geloerd en alles afgeneusd, voordat men tot de daad overging. Men heeft uw huis bewaakt, uwe gewoonten nagegaan en afgekeken, het uur onderzocht, waarop gij gewoon zijt te eten. Vervolgens heeft men een dag gekozen, en terwijl gij, wegens het bal, met uw *diner* alle mogelijke haast maaktet, en uwe dienstboden handen vol werk hadden, heeft men zijn slag geslagen. Waarschijnlijk heeft men wel twintigmaal de reis over de daken beproefd voordat men het daarover eens was, door welk dakvenster men het best naar binnen kon klimmen. Zoodra dit punt beslist was, is de dief zonder gerucht te maken uwe woning binnengeslopen. Niets is eenvoudiger." — »En blijft ons eenige hoop, dat wij de juweelen terug zullen krijgen?" vraagt gij met ongerustheid. — »Ik hoop van ja; ik heb reeds een kameraad uitgezonden, om eenigen

van die heeren in hunne schuilplaatsen te bewaken; want ge begrijpt wel, dat er geen tijd te verliezen is, daar de helers zich zullen haasten om de diamanten uit te breken, en het gouden monteersel te smelten."

Hier loost uwe echtgenoote een diepen zucht.

»Het is haast middernacht," dus gaat de politieagent voort. »Wij willen zien, of er zich geene buitengewone drokte in de nabuurschap mijner bandieten vertoont; of hunne fornuizen niet wat sterker rooken dan naar gewoonte; of hunne smeltkroezen niet aan den gang zijn. Het zou mij verwonderen, zoo ik den inklimmer niet reeds kende. Het verbergen van tandenstokers en ringen in matrassen, om uwe dienstboden te compromitteren, is juist zijne manier."

Den volgenden morgen blijkt, dat alles juist zoo is afgeloopen, als de politie-agent voorspeld had. De beambte van de ontdekkingspolitie komt bij u, terwijl gij aan het ontbijt zit. Gij hebt den ganschen nacht geen oog toegedaan; hij bemerkt dit, en legt u eene volledige lijst der u ontstolene juweelen voor, laat u er zelfs eenige van zien, opdat gij in staat zoudt zijn hunne identiteit te bevestigen. Drie maanden later ontvangt gij twee derden van uw eigendom terug; uwe vrouw is buiten zichzelve van blijdschap; en de dief, dien men intusschen magtig is geworden, wordt voor vijftien jaren naar eene strafkolonie gezonden.

Dit geval is er een, zoo als er bijna alle dagen voorkomen. De staf van het ontdekkingsbataillon heeft intusschen ten taak om veel moeijelijker geheimen te ontsluijeren. De diefstallen, die hij moet nasporen, zijn zoo listig aangelegd en gelukken dikwijls zoo volkomen, dat het genie van den mensch bijna ontoereikend schijnt om er de auteurs van op te sporen. Hoe zal men in dezen doolhof den regten weg kunnen vinden? Onverschillig; de agent der ontdekkingspolitie gaat moedig aan zijne taak, en zijne oogen zien door eene plank, waar geen gat in is. Een half jaar geleden werd het voornaamste gedeelte der bagaadje van een reiziger gestolen, die in een van de eerste hotels gelogeerd was. Er bestond geen verdenking tegen iemand; geen het minste spoor eener inbraak was voorhanden. De ambtenaar van de ontdekkingspolitie mogt vragen en onderzoeken zooveel hij wilde, hij kon niets op het spoor komen. Reeds wilde hij de kamer

verlaten, toen hij op iets trapt, dat op het vloertapijt ligt; het is een overhemdsknoopje. Hij raapt het op, en vergelijkt het, zonder een woord te spreken, met de knoopen der overhemden, die nog in den koffer zijn. Hierbij behoorde het niet; het kwam derhalve ergers anders van daan — maar van waar?

De politie-agent blijft bedaard aan de deur van het hotel oppassen. Het duurt geruimen tijd. Eindelijk treedt een der logeergasten naar buiten, aan wien juist dat noodlottige knoopje ontbreekt. De agent ziet het, vergelijkt — de overige knoopen komen er mede overeen. De afloop is nu gemakkelijk te raden. Een onderzoek volgt; de kamer van den man met de knoopen wordt doorzocht, eenige der gestolene voorwerpen gevonden, en om van deze tot de andere te komen, en den dief tot bekentenis te brengen, is het werk van tweemaal vierentwintig uren.

De aristocratie der dievenwereld te Londen bestaat uit circa 250 personen. Het zijn de meesters, de fijnste kunstenaars dezer kunst, en de politie vereert hen met eene meer dan gewone onderscheiding.

Het talent van deze Doctors der dievenkunst bestaat daarin, om zich nooit met de wetten in vijandelijke aanraking te brengen. Niemand kan beter in de regtsgeleerdheid ervaren zijn dan zij, en verscheidenen hunner zouden den schrandersten advokaat nog wel een lesje kunnen geven. Uit dien hoofde valt het ook zeer moeijelijk hen te pakken. Een dezer meesters, met name CLARK, had zijn »*petit metier*", zoo als de Franschen dergelijke kostwinning noemen, ongehinderd vijfentwintig jaar lang uitgeoefend. Toen hij zijne jaren kreeg en zijne krachten afnamen, kwiteerde hij zijne affaire, en zette zich te Boulogne neder, waar hij van zijne spaarpenningen als een voornaam heer leefde, en zoowel een aangenaam »buiten" als een prachtig hotel in de stad had. De man deed, zoo als van zelf spreekt, op zijn ouden dag veel goed aan de armen.

Een andere gaauwdief van zijne soort, tevens het hoofd eener bende, met name WHITE, bereikte op gelijke wijze, zonder dat de justitie hem ooit iets doen kon, zijn tachtigste jaar. Bij ongeluk echter was deze alles behalve een economist; hij leefde alleen van eene uitkeering, welke de bende

hem betaalde. Toen echter zijne oudere kameraden deels gestorven, deels gedeporteerd waren, verklaarden de jongere leden, dat zij niets aan hem te danken hadden, en hem ook niets geven zouden. De man moest op zijnen ouden dag nog in een armhuis worden opgenomen, waar hij overleed.

Maar dit zijn uitzonderingen; dergelijke schelmen houden het op zijn hoogst vier jaren vol. Zij spelen een hoog spel, en zetten somwijlen groote sommen in; van daar zijn zij ook steeds in het bezit van aanzienlijke kapitalen, om in geval van nood iets te kunnen wagen. Het genootschap geeft hun onbepaalde volmagt voor hunne reiskosten; zij winnen ook inderdaad slechts bij groote bijeenkomsten eenen rijken oogst, en dan moeten zij met fatsoen voor den dag kunnen komen. Voor een jaar of zeven kwam een viertal van deze eerwaardige lieden van eene tentoonstelling van vee, die te Liverpool had plaats gehad. Het ontdekkings-bataillon was hun niet gevolgd; het wachtte hen op bij den terugkeer. Een agent paste hen vier dagen lang aan het station van *Euston-Square* op, en zag hen eindelijk, elegant gekleed, uit een wagen van de eerste klasse stappen. Zonder opzien te baren, legde hij op hunne bagaadje beslag. Zij verlangden als lieden van fatsoen behandeld te worden. De vrederegter vervulde gaarne hunnen wensch, en bragt hen in eene aparte kamer, waar zij hem 50 pond St. aanboden, zoo hij hen vrijliet. Dit werd natuurlijk afgeslagen. De inhoud van hunne bagaadje bestond uit gouden doekspelden, horlogiën, van welke eenige zeer kostbaar waren, kettingen, ringen, snuifdozen, — kortom, uit een geheelen goudsmidswinkel. Gelukkig voor hen, kon het grootste gedeelte der bestolenen niet worden opgespoord; de anderen zagen tegen de proceskosten op, en de dieven kwamen er met eenige dagen gevangenis af.

Eene misdaad te straffen, is veel; maar haar te voorkomen, is nog beter. Om derhalve de vlugt dezer roofvogels te beperken, hebben de valkeniers van de hooge politie steeds twee ambtenaren onder zich, aan wie de taak is opgedragen om met elken dief van eenige beteekenis kennis te maken. Het gevolg hiervan is, dat reeds het zien van een ambtenaar der veiligheidspolitie dergelijke *chevaliers d'industrie* in hunne operatiën tegenhoudt en hunne ondernemingen verijdelt. Dit

is eene andere en niet minder belangrijke hoedanigheid dezer inrigting.

Gij bevindt u bij het jubilé der hoogeschool te Oxford. Terwijl gij den grooten trap van het hotel *de Gouden Leeuw* opklimt, om u in de eetzaal aan tafel te zetten, komt u een elegant heer tegen. Zijn geborduurd vest, zijne fraai gelakte laarzen, zijne keurige handschoenen en zijn aristocratisch voorkomen duiden u een aanzienlijk vreemdeling aan, een der zoodanigen, die men te Parijs gewoon is een *Russische prins* te noemen. Gij denkt misschien, dat die heer het groote bal wil bijwonen, dat bij MARTON gegeven wordt. De onbekende werpt u in het voorbijgaan een blik toe, slechts één, maar die scherp, schielijk en vol beteekenis is. Vlei u echter niet te zeer: deze blik geldt niet uwe gelaatstrekken, maar slechts uw gouden horlogie, dat gij juist uithaalt, om te weten of het etenstijd is. Verleid door de veêren van den mooijen vogel, treedt gij beleefd op zijde, om hem plaats te maken. De elegante heer geeft u uwe beleefdheid dubbel terug, braauwt met het zuiverste Parijsche accent een bewonderenswaardig *par-r-r-don*, en groet u tevens met zooveel beleefdheid, dat gij den wensch bij u voelt opkomen, dat hij wat Engelsch mogt verstaan, opdat gij nader kennis met hem zoudt kunnen maken.

Aan den voet van den trap gaat bedaard een ander heer op en neder, — iemand, die er als een eerlijk, eenvoudig, welgesteld man uitziet, en niets sombers of afschrikkends op zijn gelaat heeft. Maar naauwelijks heeft uw onbekende hem bemerkt, of hij wordt bleek van schrik, en tracht vruchteloos weder zijne tegenwoordigheid te erlangen; het is hem alsof een kogel tusschen zijne beenen is doorgevlogen van geest: zijne wangen verbleeken; zijne tanden klapperen op elkander; zijne lippen klemmen zich aaneen, en kunnen toch het woord »verd.... vent!" niet terughouden. Hij zou wel het hazenpad willen kiezen, maar hij kan niet; want de blik van dien man boeit hem aan de plek, waar hij staat. Beneden aan den trap begint hij met hem een gesprek, maar zoo zacht, dat men hem naauwelijks verstaan kan. De twee sprekenden verwijderen zich; al, wat gij kunt verstaan, is, dat de man met de vriendelijke gelaatstrekken op het vertrek van den eleganten heer met den trein van zeven uur aandringt.

Gij beeldt u thans in, een armen duivel van een dansmeester in zijn zondagspak voor u te hebben, die wegens eenige schulden vervolgd wordt. Uw goedhartig gemoed wordt getroffen, en bijna zoudt gij lust hebben om u borg voor hem te stellen; maar hoe luid ook uw medelijden moge spreken, uwe maag spreekt nog luider. De knecht komt naar u toe, en meldt u, dat er is opgedischt. Gij werpt nog een oog op de groep, die het hotel verlaat, en snelt naar de eetzaal.

Tegenover u is eene tafel voor vier gasten gedekt, waaraan slechts drie personen zitten; de vierde ontbreekt. De drie aanwezige gasten zien er als eerlijke winkeliers uit. In hunne houding is niets elegants, maar ook niets gemeens of ruws.

»Waar duivel blijft hij?" vraagt een der gasten. »Hij weet toch, dat het hier is?" — »Zullen wij op hem wachten?" vraagt een ander. — »Mij dunkt van neen. *Waiter*, draag maar op."

Die goede menschen, denkt gij verder, weten zeker nog niet hoe zij zich in zulk een hotel moeten gedragen. Men zou bijna denken, dat zij nog nooit met zilver hebben gegeten. Willen zij misschien weten hoe zwaar de couverts zijn? Daar weegt een eene vork op de vingers, even als een goudsmid of lombardhouder zou doen. En wat zetten zij vreemde gezigten! Maar natuurlijk; ze zijn van buiten; anders zouden zij die figuren op de sauskom niet met zulk eene komische naïviteit bekijken.

Het gesprek bij uwe buren wordt voortgezet. De visch wordt opgedragen. Hij, die tegenover u zit, werpt een gretigen blik op het deksel der vischkom. Zoodra de knecht zich verwijderd heeft, tikt hij met zijne nagels op het deksel, en fluistert op een vragenden toon: »Zilver?" — »Neen, verzilverd," antwoordt de aangesprokene, en na een oogenblik stilzwijgens begint het gesprek op nieuw. Na den eten worden de flesschen opgezet; men lacht; men wordt warm. Dat het geen sterke drinkers zijn, kunt gij wel aan hen zien; maar gij staat verbaasd, dat zij zoo alles door elkander kunnen drinken; zoo iets hebt gij nog nooit bijgewoond. Zij drinken sherry op punsch, champagne op sherry, en daartusschen met portwijn aangezetten porter. Zij zijn vrolijk, zeer vrolijk,

maar toch niet uitgelaten. Een van hen vertelt zeker eene geestige anekdote; want de anderen barsten in lagchen uit. Maar wat zal dat beteekenen, en waar komt die nieuwe persoon van daan, die met de handen op de tafel leunt? Van waar die verandering in het voorkomen der gasten? Zij zwijgen plotseling en slaan de oogen neder, onder den doordringenden blik van den zonderlingen waarnemer.

De onbekende begint den aanval. »Gij hebt toch geld genoeg bij u?" — »Zeker," luidt het antwoord. — »Dan zult gij de zaak met den waard wel kunnen afdoen," merkt de eerste weder aan, in welken gij tot uwe verbazing den vreeselijken man herkent, die den Franschen heer uit zijn paradijs gejaagd heeft. »En hoe staat het hier?" vervolgt hij. — »Er ontbreekt geen zilveren lepeltje aan," antwoordt het drietal uit één mond. — »Inderdaad?" zegt de man, terwijl hij zijnen blik over het zilver laat gaan. — »Gij kunt er op aan." — »En," voegt de rustverstoorder er bij, terwijl hij de anderen scherp aanziet, »gij hebt van morgen niets gedaan?" — »Niets, op onze eer!"

Het gesprek wordt al fluisterend vervolgd; het woord »zeven-uurs-trein" moet gij echter alweder hooren. Gij begrijpt niets meer. Die menschen schijnen u te oud, om scholieren van den Franschen dansmeester te zijn; zouden zij misschien zijne assistenten wezen?

Intusschen komt de waard zeer schielijk en met eene kleur als bloed met zijne rekening aanloopen; ook de *waiter* komt, neemt de tafel af, en telt zeer naauwkeurig het zilver na. Zoodra alles betaald is, verwijderen zich de drie gasten stilzwijgend uit de zaal, door hun spook gevolgd, en hebben veel van schapen, die men naar het slagthuis geleidt.

Dit alles maakt uwe nieuwsgierigheid gaande. Gij gaat hen na tot aan het stationsgebouw, en ontmoet hier uwen vriend, den Franschman, die zich bitter tegen hen beklaagt, dat hij door zijnen vijand zoo is afgescheept; de drie anderen zuchten als uit éénen mond. Zooveel is zeker, dat de vreeselijke man uit het logement de *Deus ex machina* van de geheele zaak is. Daar de nieuwsgierigheid u geen rust laat, spreekt gij hem aan, en gaat eenige malen met hem op en neder. Met een paar woorden geeft hij u de noodige inlichting.

»Ik ben," zegt hij, »een lid van de ontdekkings-politie." —

»En deze heeren?" — »Deze heeren zijn leden van de Londensche school." — »Wat meent gij daarmede?" — »Eene dievenbende van dezen naam. Dat viertal, naar wie gij vraagt, zijn de chefs van het complot. Had ik ze laten begaan, dan hadden zij hun slag geslagen, en wie weet wat zij hadden uitgevoerd. Die Franschman staat aan het hoofd van den heelen troep." — »Maar waarom zijn zij zoo gehoorzaam?" — »Omdat het mij maar één woord behoeft te kosten, en zij worden als zakkenrollers opgepakt en voor eenige weken achter de traliën geplakt. Dat weten zij zeer goed."

De agenten der ontdekkings-politie zijn zoo geoefend op deze jagt, dat zij uit het gezigt van hen, die aan hunne bescherming zijn aanbevolen, kunnen zien of zij iets hebben uitgevoerd. Voor eenige weken gingen twee dergelijke agenten, die hun volk volkomen kenden, *the Strand* door. Zij zagen twee elegants een juwelierswinkel binnentreden. Zij wachtten hunne terugkomst af, en toen zij hen goed aankeken, merkten zij aan een zeker oogknippen, dat zij iets gegapt hadden. Zij volgden de dieven, en bemerkten na eenige minuten, dat een voorwerp uit de hand van den een in die van den ander overging. Hunne zaak zeker, gingen zij op hen los, en vonden bij hen twee gouden lorgnetten en verscheidene ringen van waarde. De zaak was niet te loochenen, en de schuldigen bekenden.

DE HEIDENS IN HET KONINGRIJK POLEN.

Behalve Spanje en de Donau-vorstendommen zal men bezwaarlijk in Europa een land kunnen opnoemen, dat zoo met allerlei uitvaagsel des menschdoms is opgevuld, als het tegenwoordige koningrijk Polen. Volgens een verslag van de opperwoodschap-commissariaten, bevonden zich in het jaar 1841 niet minder dan 1887 nationale Heidens in het land. Men onderscheidt namelijk twee klassen: 1°. de Heidens, die als zoodanig geboren zijn, en 2°. het liederlijk volk, dat de levenswijze der Heidens nabootst, en zich hunne privilegiën

aanmatigt; de laatste worden ook wel *Poolsche Heidens* genoemd. Hij, die bekend is met de wijze hoe die Heidens aan den kost komen en leven, weet ook wat het te beduiden heeft, wanneer zich op eene uitgestrektheid gronds van 2300 vierkante mijlen omstreeks 2000 van dat volkje ophouden.

In het geheele Russische gebied is het eene gewoonte of pligt der Russische gouverneurs, om den weg, welken een lid der keizerlijke familie voornemens is te betreden, vooraf van »verdacht volk en bedelaars" te zuiveren. Welligt heeft dit gebruik een keizerlijk bevel ten grondslag, zoo als men uit de volgende gebeurtenis zou kunnen opmaken.

Toen Keizer Nikolaas bij zijn voorlaatst bezoek te Warschau ook de citadel bezocht, trok een zonderling rumoer zijne aandacht, dat uit eene groote loods of schuur kwam, die zich op een afstand in den uitersten hoek van den wal bevond. Hij liep regtstreeks naar deze loods toe, en verlangde, dat zij geopend zou worden. Maar noch de kommandant, noch de intendant der citatel had den sleutel. Beiden waren in groote verlegenheid. Eindelijk hoopte de intendant, dat Z. M. ook wel eene mondelinge kennisgeving voor lief zou nemen, en verzekerde, dat zich in die schuur niets anders bevond, dan de bedelaars van Warschau, die vóór de komst van Z. M. waren opgepakt en tot zijn vertrek daar opgesloten moesten blijven. Volkomen bevredigd, zeide de Keizer slechts: »o zoo!" en ging toen verder.

Van dergelijke maatregelen blijven de Heidens verschoond. Terwijl men op den weg van de Keizerlijke Majesteiten en Hoogheden alles oppakt en in gevangenhokken sluit, wat tot de groote korporatie van het bedelaarsgespuis behoort of schijnt te behooren, laat men de Heidens bedaard langs de zelfde wegen hun kamp opslaan, ofschoon zij zich aan het oog van zulke doorluchtige reizigers toch wel niet aangenamer zullen voordoen. Hunne kleeding is inderdaad walgelijk. Mannen zoowel als vrouwen hebben niets anders om of aan, dan een grooten lap linnen, waarin twee gaten zoo zijn ingesneden, dat de naakte armen er doorheen gestoken kunnen worden. Aan den hals worden de twee boventippen van dezen mantel of rok, of hoe men het kleedingstuk noemen wil, bijeengeknoopt, terwijl het boven de heupen door een gordel wordt bijeengehouden. Deze gordel wordt dikwijls door de

Heidens, inzonderheid door de jonge vrouwen, met allerlei daaraan gehangene stukjes glas, metaal enz. versierd. De beenen, van de knieën af, blijven naakt, en het hoofd onbedekt. Het haar — meestal koolzwart en gekruld — wordt bij de mannen niet geknipt en bij de vrouwen niet opgemaakt of gevlochten. Het hangt zoo maar wild om het hoofd en langs de schouders neder; men tracht er echter, door vetachtige zelfstandigheden, zooveel glans aan te geven, als mogelijk is. Dit en het behangen van den uit boomschors of wilgenvlechtsel gemaakten heupgordel kunnen dan ook als de eenige bewijzen dienen, dat het deze klasse aan ijdelheid niet geheel en al ontbreekt.

Dit volkje treft men in Polen bij stammen of horden van ten minste vier familiën aan, waarvan de hoofden man en vrouw, derhalve getrouwd zijn. Stammen van zeven familiën komen nooit voor, daar *zeven* een bij de Heidens gevreesd getal is. Zijn er bij den stam reeds zes familiën, dan wordt geen huwelijk van een zevende paar gesloten: de gelieven kunnen echter met elkander omgaan zoo als zij verkiezen; daar wordt niet naar gekeken. Bevinden zich bij een stam acht familiën, en een er van houdt, door overlijden van man of vrouw, op eene familie uit te maken, dan moet een der overigen volgens het lot den stam verlaten, indien niet de een of ander bereid is dit vrijwillig te doen; of zij, op wie het lot valt, moeten eene familie uit een anderen stam weten over te halen om zich bij haar te voegen, zoodat het getal *acht* weder compleet is. Is zoo min het een als het ander te doen, dan behelpt men zich door een nieuw huwelijk te voltrekken, waardoor het getal weder tot acht familiën gebragt wordt. In het laatste geval gebeurt het dikwijls, dat men zelfs kinderen met elkander verbindt. Het denkbeeld omtrent huwbaarheid is intusschen nog ruimer dan bij de Poolsche Joden: deze verlangen ten opzigte van het mannelijk geslacht den ouderdom van veertien, van het vrouwelijk dien van twaalf jaren; de Heidens hebben voor beide seksen het tiende jaar als dat van huwbaarheid vastgesteld.

Bij de Heidens worden alle misslagen aan den lijve, en wel door stokslagen, gestraft, welke straf steeds door de oudere personen der zelfde sekse van hem of haar, die iets misdreven heeft, voltrokken wordt. De kinderen boven de

zeven jaren zijn eene soort van gemeen goed; slechts die onder dezen leeftijd zijn de eigendom hunner ouders, en deze mogen hen alleen kastijden. Van iets, dat naar opvoeding gelijkt, is natuurlijk geen spraak. Even als de volwassenen geen ander levensprincipe kennen dan het laagste instinct, laat men ook de kinderen even als katten en honden opgroeijen. Reeds hieruit is op te maken, hoe het met de godsdienst van dit »seltsaem volck," zoo als vader CATS hen noemt, geschapen is, ofschoon zij in Polen tot de Roomsch-Katholieke, in Turkije tot de Mohammedaansche en in Rusland tot de Grieksche kerk gerekend worden. In Polen houden zij zich slechts aan één kerkelijk voorschrift, dat des doops, en wel uit winzucht. Te dezen einde verzuimen zij niet de geheele omstreek tot getuige van den Christelijken doop huns kinds uit te noodigen, hetgeen hun dikwijls aan geschenken nog al wat opbrengt. Het wil echter wel gebeuren, dat de oogst zoo ruim niet uitvalt, als zij hadden verwacht, en dan brengen zij het zelfde kind op een der kerspelen nogmaals ten doop. Op deze wijze had in 1839 zekere Heiden, met name IBSIN, zijn kind niet minder dan vijfmaal laten doopen.

Bij bevallingen is de hulp van een verloskundige of vroedvrouw geheel onbekend. Eene getrouwde vrouw wordt door haren man, eene ongetrouwde door haren vader bijgestaan. Het wordt echter voor iets zeer lofwaardigs gehouden, zoo zij alle hulp weigert en zichzelve weet te helpen. Voor de Heidinnen in Polen wordt te dezen einde eene soort van kraambed van mos onder een jongen berken- of eikenboom gereed gemaakt, en de takken daarvan naar beneden gehaald en in den grond vastgestoken, zoodat er eene soort van prieeltent uit ontstaat. Dit geldt echter voor bevallingen, die in den zomer plaats hebben; des winters wordt een afzonderlijke hoek in het hol, waarin de bende haar verblijf houdt, ingeruimd, en door takken van pijn- of denneboomen afgeperkt, die voorts zooveel mogelijk met kamperfoelie, klimop enz. behangen worden. Gedurende de geboorte begeven zich al de vrouwen van den stam naar de naastbij gelegene dorpen, om linnengoed voor de barende vrouw te bedelen; de mannen en kinderen daarentegen blijven voor de grot, en onderhouden een smeulend vuur. Met buiten-

gemeene zorg wordt tot na de bevalling het uitslaan van de vlam verhinderd. Zoodra het kind er is, laat men de vlam opflikkeren, en voedt die door vet kienhout. Tevens wordt nu onverwijld boven dit vuur een groot stuk vleesch gebraden, en een paar uur later, wanneer de geheele kraamzuivering is afgeloopen, eenige sneden daarvan der kraamvrouw aangeboden en door haar genuttigd.

Ten opzigte van den jonggeborene heeft nu nog eene ceremonie plaats, daarin bestaande, dat het kind tot op het hoofdje na in de aarde bedolven wordt, waar het eene poos zoo moet blijven. Vervolgens wordt het, zoo als het uit de aarde komt, morsig en wel, in gebedelde lompen gewikkeld, aan zijne moeder ter hand gesteld. Op den dag van de tweede volle maan is het andermaal een voorwerp van belangstelling voor den geheelen stam. Nadat het door de moeder uit de lompen of windsels genomen en voor de eerste maal gewasschen is, komt het in handen van het opperhoofd des stams, die steeds de oudste getrouwde man is. Hij bindt om het jonge schaap een gordeltje, maakt dit aan de punt van een langen stok vast, en zwaait het kind zoo zevenmaal om een brandend vuur heen. Door deze ceremonie is het eerst inderdaad en plegtig in het verbond der Heidens opgenomen, en mag nu tot aan zijn zevende jaar geen kleedingstuk, van welken aard ook, dragen.

Eerst na deze plegtigheid brengt men het kind tot den Christelijken doop. Maar de meeste geestelijken maken zwarigheid om een Heidenkind in de kerk te doopen. Doorgaans geschiedt het voor de geslotene kerkdeur, op het kerkhof, en wel onder een crucifix. Misschien komt dit ook wel daar van daan, dat de Heidens nooit hunne handen te huis kunnen houden, al zouden ze ook nog zoo'n klein eind kaars uit de kerk stelen. Behalve de vele peetooms — gewoonlijk boeren — is steeds de geheele stam Heidens tegenwoordig, behalve enkelen, die van de afwezigheid der boeren-peetooms gebruik maken, om in derzelver woningen intusschen hun slag te slaan. Ik woonde drie doopplegtigheden van Heidens bij. De boersche peetooms in hunne lompe plunje, met hunne domgeloovige, goedhartige troniën, de volslagenste ruwheid in de ijselijkste onvrijheid geperst; daarbij de troep deels geheel, deels half naakte, zwarte Heidens, met hunne

gelaatstrekken zonder geloof, vol spot en gaauwdievenhebzucht, de volkomenste ruwheid eener rustelooze, bijna dierlijke vrijheid; daar tusschen de geestelijke, met zijn bewustzijn van de beteekenis der godsdienstige plegtigheid en zijn verdriet over het misbruik er van. Er doen zich hier contrasten op, die het tafereel tot het vreemdste op de wereld maken.

Wat de echtverbindtenissen betreft, hiertoe hebben de Poolsche Heidens de geestelijkheid niet noodig. Het voltrekken hiervan wordt door de aanvoerders van den stam verrigt onder eene menigte ruwe en afzigtelijke plegtigheden, bij welke de geheele stam, zonder onderscheid van geslacht of ouderdom, medewerkt — slechts kinderen beneden de zeven jaar zijn hiervan uitgesloten. Hierbij komen tooneelen voor, zoo walgelijk, dat wij geen kans zien er eene schets van te geven.

Deze huwelijken zijn intusschen eigenlijk slechts voor de vrouw verbindend, die hierbij op zich heeft genomen haren man overal te volgen, en zich buiten zijnen wil nooit meer van haar te scheiden. Mogt de Heidin hierin soms weigerachtig zijn, dan heeft de Heiden het regt om haar dood te slaan. En dit gebeurt zelfs nu en dan. Vrees voor de wetten des lands spoort den Heiden natuurlijk tot voorzigtigheid aan, zoodat hij zich wel wachten zal zijn moordregt op eene levendige plek te doen gelden. De zaak zelve komt echter nu en dan voor; maar zij wordt doorgaans eerst ontdekt, wanneer de dader reeds lang in veiligheid is.

Over 't geheel intusschen moet het den autoriteiten zeer moeijelijk vallen, de Heidens op hun pad te volgen; want 's morgens ziet men hen zich op eene uitgelezene en welingerigte plek zoo op hun gemak kampeeren, dat men niet anders denkt of zij zullen er al hun leven blijven; en 's avonds zijn ze zoo spoorloos verdwenen, dat men niet weet waar ze gestoven of gevlogen zijn. In dorpen houden zij het nooit lang uit; men ontdekt hen daar altijd slechts doortrekkende. Hunne rustplaats zijn de bosschen, wier minst toegankelijke plekken zij inzonderheid voor verblijf van eenigen tijd uitkiezen. Vinden zij geen hol of grot, dan graven zij eene verdieping in de aarde, over welke zij een dak van takken, biezen en graszoden oprigten. Den grond van deze

plek bedekken zij verscheidene voeten hoog met rijs en kalmusbiezen, dat eene aangename, zachte rustplaats oplevert.

Deze legerplaats zou men wel met de web eener spin kunnen vergelijken. Immers van hier af worden alle mogelijke veedieverijen beproefd, en zij gelukken des te gemakkelijker, daar de Poolsche veehoeders van het waaktalent der honden nog weinig partij hebben weten te trekken. Daar de Heidens doorgaans zeer talrijk zijn, dringt hunne behoefte hen tot groote of herhaalde diefstallen. Zij zijn derhalve eene vreeselijke plaag voor den burger-boer en landedelman, en het is nog altijd voor dezen een geluk, dat de Heidens nooit lang op de zelfde plaats kampeeren. Hunne lafhartigheid is grenzenloos, weshalve zij ieder gevaar door schielijke verandering van verblijf zoeken te ontwijken. Zoo lang zij rusten, leven zij slechts van veedieverij, en gebruiken niets dan vleesch, met paddestoelen en knofloof. Brood vindt men niet bij hen, of het moest een stuk zijn, dat men hun op hunne bedeltogten gegeven heeft; maar zij houden er niet van, en weigeren het doorgaans, wanneer het hun wordt aangeboden.

Ongaarne verlaten zij een bosch in de nabijheid van groote steden. Ligt echter het bosch, waar zij zich ophouden, nabij een dorp, waarin geen edelman woont, dan spelen de vrouwen hier voor waarzegsters en de mannen voor wonderdoctors. Hunne vreemde taal, die, hoe vermengd ook met Poolsche klanken en spraakwendingen, den boeren echter onverstaanbaar is, betoont hun bij hunne gaauwdieverijen groote hulp, daar zij op de onnoozele boeren den zelfden betooverenden en hun zelven onbegrijpelijken indruk maakt, als het Latijn in de kerk.

Maar de misdaden der Heidens zijn veel grooter. Waar zij voor geene ontdekking behoeven te vreezen en eenigen buit denken te maken — al bestond die ook in een stuiver of wat — zijn zij zelfs tot roof en moord in staat. Evenwel wagen zij zich daarmede nooit aan personen, die in de omstreek te huis behooren. Vreemde reizigers daarentegen zijn alles behalve veilig voor hen. Vier door Heidens gepleegde moorden zijn mij tijdens mijn verblijf in Polen bekend geworden, en bij ieder was eene vrouw het slagtoffer. Bloote rooverijen, aan reizigers gepleegd, komen

ook dikwijls voor. De misdadigers zijn meestal nooit uit te vorschen, en de justitie weigert doorgaans ronduit eenige moeite te doen om hen te vervolgen. Zoo werd een vriend van mij, nabij het stadje Grojec, van zijn rijpaard en al zijne reisbehoeften en kleederen beroofd, tot zelfs zijn hemd en zijne kousen toe. Toen een herbergier in het stadje hem van kleederen had voorzien, begaf hij zich onverwijld naar het politiebureau, en verlangde dat men de dieven zou achterna zitten. Maar men wees hem koeltjes af met de woorden: »Wie zal hier Heidens vangen? God weet waar ze op dit oogenblik zijn! En al kreeg men er ook, dan zullen er toch zeker die niet onder wezen, die de daad gepleegd hebben."

Het is naauwelijks te begrijpen, dat de Russische regering deze nomaden sedert 1831 weder vrijen toegang en speelruimte in Polen verschaft, waar men buitendien toch reeds zoo veel canaille heeft. Van vele kanten wordt er gedacht, dat de Heidens, even als de Joden, in velerlei opzigt door de overheden als politieke middelen gebruikt worden. Zeker is het, dat vele gouverneurs dikwijls met Heidenbenden verkeerden, hen op hunne kampeerplaatsen in de bosschen bezochten, en de opperhoofden somwijlen uren lang in hunne kamer behielden. Dat daarachter iets anders stak dan een bloot welgevallen aan dat walgelijke menschenras, zal wel door niemand betwist worden. Men zou zeker kunnen twijfelen, of *wezenlijke* Heidens behendigheid en beschaving genoeg bezitten, om zich tot politieke operatiën te laten gebruiken; maar de *valsche* zijn van de echte niet te onderscheiden, en niets dan gewone spions, die onder de gedaante van Heidens door het land worden gezonden, en wier aantal dikwijls groot genoeg is.

MENGELINGEN.

Maatregelen van Fransche uitgevers tegen Belgischen nadruk. — Dat de Belgische boekhandel voor een groot gedeelte van het nadrukken van Fransche werken

bestaat, weet ieder. Werden die nadrukken alleen in België gedebiteerd, dan zou het kwaad voor de eigenaars van den wettigen druk zoo groot niet wezen, maar ook voor de nadrukkers weinig voordeel, waarschijnlijk zelfs verlies, opleveren; doch alleen een ruim debiet buiten 's lands kan de zaak winstgevend maken. Wat haar intusschen nog ergerlijker maakt, is de onbeschaamdheid, waarmede de nadrukkers hunne waar, als letterkundige nieuwigheden, in de dagbladen dikwijls annonceren vóór de uitgave van den wettigen druk, met berigt dat hun nadruk *gelijktijdig* met den eerstgemelden het licht zal zien, en zoo daardoor, als door het verspreiden van prospectussen en bestellinglijsten, den oorspronkelijken uitgevers inderdaad groot nadeel berokkenen.

Het is intusschen niet te ontkennen, dat de Parijsche uitgevers eenigzins zelve oorzaak dier Belgische industrie zijn. Waardoor is die uitgelokt? Door den enorm hoogen prijs, dien zij op vele bij hen uitgegevene werken stellen. Wie zal *f* 30.— betalen voor de wijduiteengedrukte en daardoor lastige Parijsche editie van een werk, wanneer hij een Belgischen nadruk, beknopt en netjes uitgevoerd, voor *f* 3.— kan bekomen? Dit is den Parijschen uitgevers reeds lang onder het oog gebragt; doch zij hebben zich steeds verontschuldigd met de hooge *honoraria*, die zij aan hunne auteurs hadden te betalen, en die hun niet toelieten hunne editiën goedkooper te stellen.

Maar nood leert bidden. Bij de verwachte uitgave van DE LAMARTINE's *Histoire de la Restauration* meenden eenige van die Belgische heeren weêr hun slag te slaan, en wisten de uitgevers van de Belgische dagbladen *l'Emancipation* en *l'Indépendance* (waarschijnlijk voor geld en goede woorden) over te halen den koopgrage lezers de blijmare hunner *réproduction* van genoemd werk mede te deelen. De eigenaars van den wettigen druk intusschen vonden dit toch *un peu fort par exemple*, en zonden aan beide dagbladen den volgenden brief:

»Mijnheer!

»Geloof schenkende aan de verzekering van eenige Belgische uitgevers, hebt gij in uw blad aangekondigd, dat DE LAMARTINE's *Histoire de la Restauration* tusschen den 15den en 20sten dezer maand te Brussel het licht zou zien. Ver-

oorloof ons, u te berigten, dat men van uw goed vertrouwen op eene onbeschaamde wijze misbruik heeft gemaakt. Men heeft u — om ons van eene beleefde uitdrukking te bedienen — iets doen zeggen, wat niet waar is, en ook niet waar zijn kan.

»Wij verwachten van uwe loyaliteit, dat gij uwe lezers van de dwaling, waarin gij hen misschien gebragt hebt, zult doen terugkomen. Verzeker hun derhalve, dat, in geval inderdaad op den 20sten April te Brussel eene *Histoire de la Restauration* is uitgekomen, deze onecht is, ten minste geen werk van DE LAMARTINE. Het echte manuscript van DE LAMARTINE's *Histoire de la Restauration* bevindt zich in onze handen, en behoorlijk achter slot; en om een begin te maken met in dit opzigt de beloften van nadrukkers te logenstraffen, zoo als wij ook nog verder hopen te doen, berigten wij bij deze, dat wij in April de *Histoire de la Restauration* niet *willen* uitgeven.

»Gij kunt uwe lezers er ook nog bij vertellen, Mijnheer, dat, indien zulke »eerlijke lui," als waartegen wij thans te veld trekken, maatregelen mogten hebben genomen, om zich de drukproeven van het ons toebehoorende werk te bezorgen, dit op geene andere wijze heeft kunnen geschieden, dan door eenige ongelukkigen eene misdaad te doen begaan, die door de wet als »huisdiefstal" wordt aangeduid. Wij kunnen echter hier bijvoegen, dat wij, in overeenkomst met de daartoe bevoegde authoriteiten, alle maatregelen hebben genomen om hen te doen oppakken en met hunne medepligtigen aan de Fransche en Belgische justitie in handen te leveren.

»Hoe doortrapt en hoe weinig verlegen in de keus hunner middelen de nadrukkers ook mogen zijn, kunnen wij hun de verzekering geven, dat zij ditmaal menschen gevonden hebben, die zich niet zoo maar goedschiks laten uitplunderen; dat voorts onze oorspronkelijke uitgaven op alle punten der buitenlandsche markt zullen aangekomen zijn, voordat nog eene schaduw van een exemplaar, ja van een vel, hun onder de oogen is gekomen; en dat wij eindelijk, zoo ten opzigte van fraaiheid van uitvoering als van goedkoopheid, aan hunne schelmachtige concurrentie geenszins den voorrang zullen laten.

»Meld voorts nog aan uwe landlieden, Mijnheer, gij, die tot de Belgische letterkunde behoort, dat gij die letterkunde *moet* beschermen; dat de verderfelijke industrie, die uw land in zijne bescherming houdt, eene doodvijandin der letterkunde is; en dat zij uwe eigene litteratuur in den kiem verstikt en elke ontwikkeling verhindert. Help ons derhalve die gehate rooverij van het werk des geestes uitroeijen, en uwe schrijvers, uwe geleerden, uwe kunstenaars, zullen er u eeuwig dankbaar voor zijn; want ook wij zullen alsdan hun talent beloonen, hunne werken verspreiden, en met vreugde aan de voortbrengselen van hunnen geest de groote markt van Frankrijk openzetten.

»De Uitgevers van de *Histoire de la Restauration*,
»Charles Gosselin, Pagnerre, Furne, Lecou, Lippert."

Van deze kennisgeving hebben voorts zoo even gemelde uitgevers een aanzienlijk getal afdrukken, ter verspreiding, aan hunne correspondenten buiten 's lands toegezonden, en daarbij tevens eene tweede kennisgeving gevoegd, houdende, dat zij, gelijktijdig met de editie op groot papier, ook eene *goedkoope* zullen leveren, die de Belgische nadrukken in prijs evenaren en in fraaiheid en correctheid van druk overtreffen zal.

Het laatste doet, zoo als *wij* zouden zeggen, »de deur digt."

Het Nijlpaard in *Regents-park* te Londen. — Sinds de tijden der Romeinsche keizers, toen men het Nijlpaard soms in den circus te Rome zag, is geen levend dier van die soort in Europa vertoond, en sinds kort is, door de bemoeijingen van Abbas-*Pasja*, in *Regents-park* een levende *hippopotamus* aangekomen.

Het dier werd op de volgende wijze gevangen. Een gezelschap Nijlpaarden-jagers, dat aan het bovengedeelte van den Nijl, waar de oevers met struiken begroeid zijn, heenliep, wondde een groot Nijlpaard — het moederdier — met eenen kogel in de nabijheid der hersenen; maar het beest bleef op de plaats, waar het zich bevond, en verliet zijn jong niet. De jagers merkten spoedig de oorzaak dezer hardnekkigheid, en zochten het jonge dier op, dat verschrikte en in de rivier sprong. Het werd daaruit door gepaste mid-

delen in eene boot opgeheven. Daarna werd het met groote zorgvuldigheid behandeld, en in kleine dagreizen verder gebragt tot aan Kaïro, nadat het gedurende de geheele reis met koemelk was gevoed, waarvan het eene geweldige hoeveelheid gebruikte. Te Kaïro werd het aan boord van den *Repin* naar Engeland ingescheept, en, daar aangekomen, met een extratrein naar Londen gebragt, waar het zeer spoedig in *Regents-park* in de menagerie eene plaats verkreeg. Opmerkelijk is het, dat het dier aan zijnen oppasser — de Arabier — reeds zoo gehecht geworden was, dat het dezen als een hond naliep.

Het dier is zeven voet lang, en heeft eenen omtrek van even zoo vele voeten. De pooten zijn zoo kort, dat de buik bijna op den grond rust. Aan elken poot zijn vier teenen, en elke teen is van eenen hoef voorzien. De staart is kort, niet behaard, aan den wortel dik, aan het einde minder van omvang, maar niet puntig. De huid is naakt, op den rug en aan de zijden donkerbruin, rondom de ooren, oogen, den mond, de keel en den buik helder en vleeschkleurig. De hals is dik; gezigt en bek zijn hard; de ooren klein. De opening van den mond is geweldig groot en naar de oogen opgetrokken, zoodat het dier steeds schijnt te lagchen of ten minste te grimlagchen. Dit, verbonden hiermede, dat de oogen sterk uitpuilen en in alle rigtingen heen en weder rollen, geeft aan het dier een tamelijk vreemd uitzigt.

Op het land is zijn gang traag. De Arabier gaat met een bos groen voeder voor hem uit, en het Nijlpaard kruipt zijnen oppasser achterna, en plukt nu en dan eenige halmen uit hetgeen hem wordt voorgehouden. Als hoofdzakelijk voedsel nuttigt het Nijlpaard meel, met melk aangeroerd. Nadat het het een of ander genuttigd heeft, begint het te knorren. Men geeft het dan water, en het neemt daarvan iets in zijnen bek, om het dadelijk aan beide hoeken weder uit te spuwen.

In het bad is het dier oneindig vlugger dan op het land. Met weinig moeite gaat het de trappen af, die naar het water leiden, en duikt en zwemt dan met een gemak, dat men zich niet zou hebben voorgesteld. Als een ballaststeen ligt het soms acht minuten lang op den bodem van het bad, en kan dan weder als kurk op het water drijven.

In den korten tijd, dat het dier door zijnen oppasser is verzorgd, heeft het zulk eene gehechtheid voor dezen verkregen, dat het zelfs niet slaapt, indien zijn oppasser niet nabij hem ligt, zoodat het hem soms kan aanraken. Om evenwel zorg te dragen, dat de oppasser niet de *dupe* worde van die vriendschappelijkheid, heeft men des nachts tusschen hem en het dier een traliewerk aangebragt, waardoor het Nijlpaard somtijds zijnen poot steekt, om zich te overtuigen, of zijn oppasser wel in zijne nabijheid rust.

Bij gelegenheid der groote wereld-tentoonstelling is dit berigt welligt voor velen, die zich daarheen zullen begeven, niet onbelangrijk.

Eene ingemetselde pad. — Reeds meermalen is verhaald, dat padden vele jaren, in muren of iets dergelijks ingemetseld, kunnen blijven leven, zonder eenig voedsel. Het volgende levert daartoe weder eene bijdrage.

Wij lezen in een Engelsch journaal: In 1849 werd bij het doorbreken van eenen muur te Bamborough (Northumberland) eene pad, die in het midden des muurs was ingemetseld, levend gevonden en bevrijd. — Een metselaar, met name GEORGE WILSON, had, bij het bouwen van genoemden muur, zestien jaar te voren, op eene ligtzinnige wijze het dier in eene kleine ruimte in den muur gemetseld, en alles met kalk toegestreken, zoodat er zelfs bijna geen lucht kon doordringen. Toen de pad gevonden werd, was zij eenigzins verstijfd; maar in zeer korten tijd kroop zij weder voort, en verschool zich spoedig onder eenen hoop steenen. Het is bijna ongeloofelijk, hoe een dier zoo lang in zulk een toestand kan blijven leven.

HET PROCES BOCARMÉ.

In eene der meest gezegende provinciën van België, in Henegouwen, omstreeks zes uren ten westen van Bergen en ruim vier uren ten zuidoosten van Doornik, verheft zich het schilderachtig gelegen kasteel *Bitremont*, dat tot de gemeente Bury, arrondissement Peruwelz, behoort. De oorsprong van het kasteel *Bitremont* dagteekent van de vijftiende eeuw; doch van het karakter van dien tijd heeft ieder volgend tijdvak iets weggenomen, en er van het zijne iets aan toegevoegd, en op deze wijze is uit de sombere, krijgshafte sterkte der vijftiende eeuw een dier elegante heerenhuizen geworden, zoo als tegenwoordig der aristokratische familiën ten verblijve dienen. Slechts weinig getuigt van den vierhonderdjarigen ouderdom der muren; de breede grachten des kasteels herinneren misschien nog het meest daaraan. Van binnen echter is *Bitremont* met al de gerijfelijkheden van een heerenhuis uit de negentiende eeuw voorzien, en wenteltrappen, wapenzalen en burgtinnen hebben voor elegante boudoirs en prachtige salons plaats gemaakt. *Bitremont* was voorheen een eigendom van het oude grafelijke geslacht DE MERODE, uit welks handen het in de zeventiende eeuw aan ROBERT VISART, Heer van Soleilleval, overging, die, ten gevolge van de onder HENDRIK VIII plaats gehad hebbende bloedige vervolgingen, uit Engeland naar Henegouwen de wijk had genomen. Ter gunste van eenen LOUIS VISART, kapitein bij de Waalsche infanterie, werden de oorkonden van het graafschap Bury en Bocarmé, die gedurende den zevenjarigen oorlog verloren waren gegaan, door de Keizerin MARIA THERESIA vernieuwd, en in het bezit van deze VISARTS DE BOCARMÉ bevindt zich tot op den huidigen dag het kasteel *Bitremont*, dat in het laatst des vorigen jaars het tooneel eener ijselijke gebeurtenis werd, die door de hooge maatschappelijke betrekking der daarin betrokkene personen niet minder opzien baarde, dan in der tijd de moord, aan de Hertogin DE PRASLIN gepleegd.

Graaf HIPPOLYTE VISART DE BOCARMÉ bewoonde met zijne

echtgenoote LYDIE, geb. FOUGNIES, sedert eenige jaren het kasteel *Bitremont.* Op den 20sten November des vorigen jaars kwam aldaar, zoo als ook vroeger eenige malen gebeurd was, LYDIE's eenige broeder, GUSTAVE FOUGNIES, ten bezoek, en stierf nog op den zelfden dag, in de zelfde kamer, waar hij juist met het grafelijk paar het middagmaal had gebruikt. Eene vreeselijke verdenking rees weldra in de omstreek op tegen de eigenaars en bewoners van het kasteel *Bitremont*, en reeds op den 22sten November vervoegde zich de justitie ter eerste instructie derwaarts. Voordat wij echter omtrent de met den dood van GUSTAVE FOUGNIES gepaarde omstandigheden in bijzonderheden treden, moeten wij den lezer in korte omtrekken de personen afschetsen, die in dit ijselijk drama betrokken zijn, en uit wier vroeger leven reeds de openbare meening alle redenen tot verdenking geput had.

HIPPOLYTE VISART DE BOCARMÉ, zoon van Graaf JULIEN DE BOCARMÉ en IDA, Marquise DE CASTELEER, zag in 1819 te Weltevreden, op het eiland Java, het licht. (*) Een vreeselijke storm had het schip, dat de ouders van onzen HIPPOLYTE aan boord had, op het einde der reis nog bezocht. Verscheidene dagen bevond men zich tusschen leven en dood, blootgesteld aan alle ontberingen en schrik, en het ijselijke van dezen toestand is welligt niet zonder invloed op HIPPOLYTE geweest, die, even nadat het wrak aan land was geworpen, ter wereld kwam. Geen schijn van leven was bij zijne geboorte bemerkbaar, en slechts met het zoute zeewater gelukte het allengs teekenen van leven bij hem op te wekken. Van deze rampvolle geboorte bleef HIPPOLYTE zwakkelijk en ziekelijk van ligchaam, aan krampen en zenuwaandoeningen blootgesteld, terwijl zijn gestel aan den anderen kant de overdrevenste prikkelbaarheid liet blijken. De eerste jaren zijns levens moesten bijna onafgebroken aan den dood ontworsteld worden, en al de kunst der geneesheeren moest aan het kind worden beproefd, om het, ondanks eigene zwakheid en den invloed van een ongezond klimaat, in het

(*) Den ouden BOCARMÉ heb ik in 1823, 1825 en 1826 dikwijls te Buitenzorg op Java ontmoet. Hij was bekend als een ferm jager op tijgers, en heeft veel geld van ons gouvernement getrokken voor tijgervellen, die hij leverde. G. H. NAGEL.

leven te behouden. Naar allen schijn zou evenwel HIPPOLYTE door den invloed van het laatste bezweken zijn, indien zijne moeder hem niet op zevenjarigen leeftijd naar Europa had teruggebragt. De zeereis werkte op zijn zwakkelijk gestel zeer voordeelig, en het Europische klimaat deed het overige. Alleen de ziekelijke prikkelbaarheid week niet; de knaap bleef somber en afgetrokken, ligt tot toorn geneigd, waarvan krampen en zenuwtoevallen doorgaans het gevolg waren. Op school vertoonde HIPPOLYTE weinig of geen aanleg, en uit het in de nabijheid van Parijs gelegen instituut, waarin men hem gebragt had, keerde hij, naauwelijks met de allernoodigste kundigheden voorzien, weder terug.

Zoo was hij vijftien jaar oud geworden, toen zijn vader hem mede naar Amerika nam, naar de bosschen van Arkansas, waar nu de jongeling vier jaren lang een eigenaardig leven leidde. Verre van alle beschaving, was de jagt zijne uitsluitende bezigheid; avontuurlijke gevechten met de wilde dieren des lands en met de Indianen, zoo als wij uit de romans van COOPER kennen, maakten de tijdkorting en bezigheid van den jongen HIPPOLYTE uit, en voegden bij zijnen reeds niet al te zachtzinnigen aanleg nog het listige en argwanende, den Indianen en jagers zoo eigen. In de gevechten, wier tooneel de bosschen van Arkansas waren, leerde HIPPOLYTE het eerste bloed vergieten.

Hoezeer evenwel het ligchaam van HIPPOLYTE door zulk een leven moest verharden, liep hij toch gevaar het slagtoffer van eene in Arkansas heerschende boosaardige koorts te worden. Op het ziekbed geworpen, bragt hij acht maanden onder smarten en ontberingen door, en verliet half hersteld zijn ziekbed, om naar Europa terug te keeren, waarheen zijne moeder hem riep. Hier gekomen zijnde, herstelde hij van lieverlede. Thans was de vraag, hoe zijne opvoeding verder te voltooijen. Men zond hem te dezen einde naar een instituut te Rijssel. Maar een verblijf van acht maanden alhier was ook van zeer weinig vrucht. Het ontbrak den jongman meer aan vatbaarheid dan aan ijver en goeden wil om te leeren, waarbij nog eene met zekere wildheid gepaarde eigenzinnigheid kwam, die hem b. v. voor alle godsdienstige grondbeginselen ongevoelig maakte. Alleen met de wiskunde was hij in dit tijdvak meer bekend ge-

worden, zoo als hij van nu af steeds eene besliste liefde voor de afgetrokkene wetenschappen liet blijken.

Een later verblijf bij zijnen grootvader op het kasteel *Bitremont* oefende juist ook geen gunstigen invloed op HIPPOLYTE uit. Deze grootvader, een ongevoelige vrek, behandelde zijnen kleinzoon alles behalve minzaam, waartoe intusschen het karakter van de laatsten misschien wel eenige aanleiding gaf. De spoedig daarop volgende dood van dezen grootvader veranderde den toestand van den kleinzoon, en hij, die tot dusver op het kasteel slechts was toegelaten, zag zich op eens heer en meester er van. Zijne moeder, wier betrekkingen haar niet veroorloofden hare blijvende woonplaats te Bury te vestigen, was nu bovenal bedacht om HIPPOLYTE in het huwelijk te doen treden; zij kon echter, bij de zonderlinge luimen van dezen, geruimen tijd geene zoogenoemd geschikte partij voor hem vinden, tot eindelijk het toeval wilde, dat HIPPOLYTE met LYDIE FOUGNIES in aanraking kwam.

LYDIE's vader, een bierbrouwer van beroep, had, zoo in deze betrekking als door onderscheidene speculatiën in het vak van droogerijen, een vrij aanzienlijk vermogen verworven, en dit grootendeels in landerijen aangelegd, welker beheer hem in de laatste jaren zijns levens — hij overleed in 1846 — voornamelijk bezig hield. De naam en faam, waarin hij stond, was niet van de beste, en lage eigenbaat en winzucht wikkelden hem met zijne naburen in allerlei geharrewar; daarbij spreidde hij eene domme praalzucht ten toon, die hem tot de belagchelijkheid dreef om zich naar een der door hem gekochte landgoederen »Baron DU BOIS" te noemen. Van deze zucht was iets op zijne twee kinderen, GUSTAVE en LYDIE, overgegaan, en toen de laatste den 5den Junij 1843 met den Graaf HIPPOLYTE VISART DE BOCARMÉ voor het altaar trad, voerde haar welligt meer de grafelijke titel dan genegenheid in de armen van den haar toevertrouwden echtgenoot. Misschien droeg ook LYDIE's romanesk karakter evenveel tot deze keuze bij: smaak en vorming had zij aan de nieuwere Fransche litteratuur te danken, van welker overspanning des geestes zij zich meer had eigen gemaakt, dan voor het werkelijk leven deugt. Zij schreef zelfs romans, en was over 't geheel eene soort van Fransche romanheldin, voor welke natuurlijk een man als HIPPOLYTE, die in

drie werelddeelen geleefd had en aan den Indischen prins DJALMA, in SUE's *Juif errant*, herinnerde, een zekere bekoorlijkheid moest hebben. De oververfijnde Europesche vrouw had hier eenen half wilde te temmen.

Voor HIPPOLYTE was het huwelijk met LYDIE FOUGNIES, ofschoon hij haar zeer genegen was, inderdaad echter slechts het middel om zijne vrij slecht staande geldmiddelen te verbeteren. LYDIE's vader was, zoo als wij reeds gezegd hebben, vrij vermogend, en ofschoon hij zijne dochter, bij haar huwelijk, slechts de geringe som van 2000 francs jaarlijks medegaf, stond na zijn overlijden aan de jonge lieden eene rijke nalatenschap te wachten, die zij zelfs meenden dat hun geheel ten deel zou vallen, daar GUSTAVE FOUGNIES, LYDIE's broeder, van een zeer ziekelijk en zwak gestel was, dat hem, zoo als men meende, noch aan een huwelijk kon doen denken, noch hem over 't geheel een lang leven beloofde. Eene gril van zijnen vader opvolgende, had hij, toen hij nog een kind was, een paard beklommen, was gevallen, en had zich daarbij aan de knie bezeerd. Vijftien jaren lang had hij ten gevolge daarvan kreupel geloopen, en de vreeselijkste pijnen uitgestaan, alleen om het been niet geheel te verliezen, en eindelijk, toen de pijnen al te zeer toenamen, had hij toch tot eene smartelijke amputatie zijne toevlugt moeten nemen: het dijbeen werd digt bij de heup afgezet, en GUSTAVE ging van toen af op een kunstig van zink gemaakt been aan een kruk. Dat hij in zulk een toestand ongehuwd zou blijven en zijn erfdeel ten slotte aan de BOCARMÉ's ten deel moest vallen, was derhalve allerwaarschijnlijkst.

Wat wij tot dusver omtrent de grafelijke bewoners van het kasteel *Bitremont* gemeld hebben, is, ofschoon de verwaarloosde opvoeding en de aanleg van den Graaf HIPPOLYTE DE BOCARMÉ geen gunstig licht op hem werpen, toch nog niet geschikt om grond tot de verdenking op te leveren, die zich bij de tijding van den plotselingen dood van GUSTAVE FOUGNIES verhief. Wij moeten derhalve de levensbetrekkingen van het grafelijk paar verder vervolgen, om ons het schielijk uitgesproken verdict der openbare meening te verklaren.

Graaf HIPPOLYTE DE BOCARMÉ had op een grooter huwelijksgoed zijner vrouw gerekend. Het geringe jaargeld van 2000 francs, dat LYDIE's vader jaarlijks uitbetaalde, was, gepaard

met de 3000 francs, welke HIPPOLYTE's eigene inkomsten beliepen, bij lang na niet toereikend om de hofhouding goed te maken, die op het kasteel *Bitremont* gevoerd werd. Drukkende geldverlegenheden deden zich weldra op, en ten gevolge daarvan huiselijke oneenigheden, welke ook door de vrij kort op elkander volgende geboorten van vier kinderen, van welke nog drie in leven zijn, niet werden bijgelegd. Bij de groote hofhouding kwamen nog de ongeregelde hartstogten van HIPPOLYTE, en wanneer aan de eerste LYDIA mede deel had, moest zij onder de laatsten bovenal lijden. De Graaf vereenigde in zich de gebreken van al de volken, onder welke hij beurtelings geleefd had; zijne opvliegendheid maakte hem tot een schrik van allen, die hem nabij kwamen, en de teederheid, die tusschenbeide bij hem doorstraalde, deed de hem tot eene tweede natuur gewordene heerschzucht niet vergeten; hij was het getrouwe beeld van een Napoleon, die alles voor zich doet buigen en geen anderen wil nevens zich duldt. Tegen zulk een karakter kon de van wil zwakke, ofschoon beschaafde LYDIE niet lang kampen, en zij onderwierp zich zonder tegenspraak aan de overmagt van haren echtgenoot, die haar zoo min ligchamelijke mishandelingen bespaarde, als voor eene vrouw grievende vernederingen, zoo als de formele opname van buiten het huwelijk verwekte kinderen in de gemeenschappelijke woning. Terwijl hierbij de voortdurende geldverlegenheid eene nooit uitdroogende bron van huiselijken twist werd, vormde zij aan den anderen kant wederom een band tusschen beide echtgenooten, voor wier gemeenzame uitgaven geld en altijd geld bezorgd moest worden. Kort na zijn huwelijk reeds was de Graaf zijnen notaris 43,000 francs schuldig, en ofschoon LYDIE's vader, bij zijnen dood, zijne dochter 5000 francs jaarlijksche inkomsten in vaste goederen naliet, was dit echter te weinig, om de slechte finantiën der bewoners van het kasteel *Bitremont* te herstellen. Van LYDIA's erfgoed moest allengs 95,000 francs springen; met 15,000 francs had haar broeder GUSTAVE hen geholpen, en bij dit alles beliepen de kleine loopende schulden alleen nog bij de 7000 francs. Dienstboden en werklieden bleven onbetaald, en de Graaf liet zelfs de juweelen zijner vrouw den weg naar de bank van leening te Brussel nemen. De finantiële ruïne was

onvermijdelijk, indien niet een gelukkig toeval — den rijken broeder van LYDIE spoedig deed sterven.

Dat dit zijn wensch was, daarvan maakte de Graaf DE BOCARMÉ dikwijls geen geheim. GUSTAVE FOUGNIES leefde hem te lang; en ook LYDIE gedacht aan haren broeder niet altijd in zusterlijke uitdrukkingen. Tusschen GUSTAVE en het grafelijk paar heerschte eene zekere spanning, zoo als tusschen hen, van wie men eene nalatenschap te wachten is, en hen, die er op zitten te vlassen, dikwijls genoeg voorkomt, en deze spanning nam nog toe, toen GUSTAVE in 1850 plotseling zijn oogmerk te kennen gaf om in het huwelijk te treden. Zekere Mejuffer DE DUDZEELE had zijne genegenheid verworven en beantwoord; en DE BOCARMÉ's lieten nu, daar hun het gevaar dreigde een gedeelte van GUSTAVE's vermogen verloren te zien gaan, geen middel onbeproefd om het voorgenomen huwelijk te verijdelen: intrigues door derde personen hadden plaats; naamlooze brieven, vol van den lompsten laster omtrent Mejuffer DE DUDZEELE, werden aan GUSTAVE, en omtrent dezen aan Mejuffer DUDZEELE geschreven; doch na eenig weifelen bleef GUSTAVE bij zijn voornemen, en kort voor den tijd, ter uitvoering bepaald, kwam hij nog eens, ter regeling van eenige geldzaken, te *Bitremont*, waar hij den 20sten November des vorigen jaars zijn einde moest vinden.

Op deze onder het publiek meer of minder bekende daadzaken grondde het nu zijn eerst, ligt verklaarbaar verdict, dat in den Graaf DE BOCARMÉ een moordenaar ontwaarde, in GUSTAVE FOUGNIES een vermoorde; en tusschen beide in zweefde het beeld van de Gravin LYDIE, door de openbare meening niet geheel en al van deelneming aan de misdaad vrijgesproken. De ontzetting der menschen was des te grooter, daar GUSTAVE algemeen geacht en bemind was, en in hun oordeel over de tragische gebeurtenis op *Bitremont* meenden zij des te minder te dwalen, daar de kwade naam en faam, de slechte zeden en de pijnlijke geldverlegenheid van HIPPOLYTE DE BOCARMÉ algemeen bekend waren.

Het eerste regterlijk onderzoek op het kasteel *Bitremont*, twee dagen na den dood van GUSTAVE FOUGNIES, had terstond de inhechtenisneming van den Graaf en de Gravin ten gevolge. De justitie vond, dat hier iets had plaats gehad, wat op zijn minst ten hoogste verdacht was, en de duisternis over den

dood van GUSTAVE begon aanmerkelijk licht te worden. Het verhoor van de dienstboden op het kasteel stelde vooreerst het volgende vast. De Gravin LYDIE had, na de komst van haren broeder GUSTAVE, de dienstboden, die anders in de vertrekken af en aan liepen, door allerlei buitengewone boodschappen en bevelen uit hare nabijheid weten te houden; GUSTAVE's koetsier was onder een nietig voorwendsel het land ingezonden, de gouvernante met het oudste kind, die anders aan tafel plagten mede te eten, naar hare kamer verbannen, zoodat de beide echtgenooten zich met GUSTAVE alleen bevonden. Aan tafel bediende de kamenier der Gravin, EMERENCE BRICOURT; maar ook zij moest zich verwijderen, nadat er voor de tweede maal was opgedragen, en toen zij tusschen licht en donker eens in de eetzaal kwam, om het licht aan te steken, werd zij door de beide echtgenooten met een gelijktijdig »neen, neen, straks!" afgewezen. De Gravin was haar op den voet gevolgd, en had in de keuken nieuwe bevelen, gelijk aan de vroeger gegevene, uitgedeeld. Evenzoo had ook de Graaf kort daarna de eetzaal verlaten, om, dewijl GUSTAVE weder dacht te vertrekken, bevel te geven om in te spannen. In het oogenblik, toen de Graaf naar de eetzaal terugkeerde, kwam het kindermeisje JUSTINE THIBAUT van de bovenste verdieping af, met oogmerk om het avondeten voor de kinderen uit de keuken te halen, uit welke de Gravin ten laatste insgelijks de dienstboden verwijderd had. (Wij moeten hierbij doen opmerken, dat uit de keuken alles, wat in de eetzaal voorviel, gehoord kon worden.) Op de laatste treden van den trap gekomen, hoorde JUSTINE in de eetzaal plotseling een zwaren val, en terstond daarna GUSTAVE's smeekende stem: »*O, o, de grace, Hippolyte!*" JUSTINE snelde doodelijk ontsteld naar de keuken, en zag weldra de Gravin de eetzaal uitkomen en eene voordeur sluiten, door welke het van de zaal komende gerucht gemakkelijker naar de keuken kon doordringen. JUSTINE wist naauwelijks wat er bij dit ontzettende tooneel in haar omging; zij nam de wijk naar de plaats, waar zij het gesmoorde gekerm uit de eetzaal nogmaals hoorde, en kwam eindelijk weder op de bovenverdieping aan. De kamenier EMERENCE, die zich hier bevond, liep nu op hare beurt naar beneden, om hare diensten aan te bieden,

Gustave Fougnies

Gravin de Bocarmé

Toestel
om Nicotine te maken

Graaf de Bocarmé

doch vernam nergens eenig gedruisch meer, en werd eindelijk door de Gravin, die haar aan den voet van den trap in het oog kreeg, teruggezonden. Reeds deze omstandigheden, voor, gedurende en na de laatste oogenblikken van GUSTAVE FOUGNIES, waren voor het grafelijk echtpaar ten hoogste bezwarend, en de toestand, waarin GUSTAVE's lijk werd aangetroffen, vermeerderde nog de verdenking. De door de artsen waargenomene lijkschouwing leverde het volgende resultaat op. Aan het voorste gedeelte van den neus bevond zich eene aanmerkelijke kwetsuur; op de linker wang talrijke sporen van nagels, naar het scheen; ter linkerzijde van den neus vertoonde zich de huid als door een bijtend vocht ingevreten, en eene dergelijke zelfstandigheid had op de tong, in den mond, in de keel en in de maag talrijke sporen achtergelaten. Uit dit alles maakte de wetenschap het besluit op, dat een bijtend vocht aan GUSTAVE FOUGNIES nog bij zijn leven in den mond was gedroppeld, en de doorvreting van de geheele holte en een gedeelte van het strottenhoofd had veroorzaakt; een gedeelte van dit vocht was onder het ingieten gestort, waarvan de aan de linkerzijde van den hals ingebetene plekken kwamen; de kwetsuren in het gezigt eindelijk waren een gevolg van de inspanningen, die men aanwendde, om dat vocht in te gieten, en het geschreeuw van het slagtoffer te smoren. Tot dusver de wetenschap over GUSTAVE's dood; en wanneer de Gravin daags daaraanvolgende een bediende naar GUSTAVE's verloofde en hare moeder zond, om aan deze beide »*coquines*" te melden, dat GUSTAVE aan eene beroerte was overleden, was ook dit voor het grafelijk paar eene verzwarende omstandigheid te meer.

Daarbij kwam nog, dat Graaf HIPPOLYTE aan de linkerhand en aan het tweede lid van den middelsten vinger kwetsuren droeg, die ontwijfelbaar een beet verrieden; evenzoo werden aan zijne vingers de zelfde sporen van nagels aangetroffen, die in het gezigt van GUSTAVE te zien waren. Eindelijk toonde de chemische analyse aan, dat GUSTAVE FOUGNIES vergiftigd was geworden, en wel door nicotine, een uit tabaksbladen getrokken organisch alkali, dat tot de hevigste vergiften behoort. De sporen van het vergift aan het ligchaam van GUSTAVE had men door ingieten van en afwasschen met azijn zoeken te verwijderen.

Het onderzoek nam nu zijnen geregelden loop. De in den zamenhang met al de overige omstandigheden opregt schijnende bekentenissen der Gravin legden den Graaf formeel de vergiftiging van GUSTAVE te laste; de Graaf daarentegen ontkende dit stellig, doch bleef in zijne verklaringen over de wijze, hoe GUSTAVE's dood door nicotine had kunnen plaats hebben, duister en vol tegenspraak met zichzelven. Om te zien, in hoever het geregtelijk onderzoek op het drama van *Bitremont* een ijselijk licht wierp, willen wij nu den Graaf en de Gravin naar de regtbank van assises te Bergen (Mons) vergezellen.

De debatten begonnen den 27sten Mei dezes jaars, onder levendige belangstelling van de geheele bevolking. De procureur-generaal beschuldigde »ALFRED GABRIËL GÉRARD HIPPOLYTE VISART Graaf DE BOCARMÉ en LYDIE VICTORINE JOSÈPHE FOUGNIES, echtgenoote van genoemden Graaf DE BOCARMÉ, van op den 20sten November 1850, te Bury, uit eigene beweging een aanslag te hebben gemaakt op het leven van GUSTAVE FOUGNIES, beider schoonbroeder en broeder, en wel door middel van zelfstandigheden, welke meer of minder schielijk den dood ten gevolge moesten hebben, of ten minste zich aan deze daad te hebben medepligtig gemaakt, deels door aanwijzing te geven tot het begaan er van, deels door de middelen te bezorgen, die, volgens hun weten, tot het volbrengen der daad dienen konden, of deels door den dader of de daderes, in de omstandigheden, welke de daad voorbereidden, verligtten of ten einde bragten, wetende wat zij deden, te hebben geholpen en bijgestaan."

De op de bank der beschuldigden verschijnende echtgenooten hebben den zelfden ouderdom — 32 jaar. De houding van den Graaf heeft het voorkomen van vastheid; die der Gravin is zeer gedrukt. Aan den voet van het tribunaal liggen op verscheidene tafels de verschillende bewijsstukken, waaronder eenige bokalen, welke ligchaamsdeelen van den ongelukkigen FOUGNIES bevatten. De Gravin is in het zwart gekleed en gesluijerd; de Graaf, wiens gelaat eene levendige uitdrukking heeft, laat zijnen blik over de menigte gaan, alsmede over de getuigen, waarvan er 101 verhoord moeten worden, voorts over de gezworenen en snelschrijvers, kortom, over alles; op zijne vrouw alleen werpt hij geen

blik. Beschouwen wij nu zoo kort mogelijk, wat de verhooren opleveren.

Vooreerst is het eene uitgemaakte zaak, en de Graaf Bocarmé zelf ontkent het niet, dat hij het was, die de nicotine bereidde, aan welke Gustave Fougnies stierf. In het jaar 1849 begon Bocarmé zich met het aankweeken van giftplanten af te geven, en in Februarij 1850 leide hij, onder den valschen naam van Bérant, bij den Heer Loppens, hoogleeraar in de scheikunde te Gent, een bezoek af, om wegens de tot het bereiden van vegetabile oliën noodige toestellen inlichting te vragen. Hij maakte hierbij gewag van de gewoonte der Amerikaansche Indianen, die hunne pijlen met zeker plantensap vergiftigen. Hoofdzakelijk liet hij zich uit over de wijze om de olie — dat is de nicotine — uit den tabak te trekken, en naar de van den Heer Loppens ontvangene aanwijzingen bestelde hij hierop bij den koperslager van den Berghe een destilleerketel, dien hij den 11den Maart ontving. Bocarmé begon nu zijn werk, geruimen tijd echter met zoo slecht gevolg, dat hij verscheidene malen naar Gent terugkeerde, om bij Loppens raad te vragen, en zelfs in het laboratorium van dezen twee dagen lang arbeidde. Aan zijne volharding gelukte het eindelijk de gewensche nicotine te verkrijgen, en eenige proeven, die hij daarmede op katten en eenden nam, beantwoordden volkomen aan zijne verwachting. Tot het aanschaffen van verdere benoodigdheden, om de zaak meer in het groot te drijven en volgens de manier van Schlösing te werk te gaan, welke Loppens den Graaf als de beste had opgegeven, deed Bocarmé in October nieuwe reizen naar Brussel. Teruggekeerd zijnde, arbeidde hij dag en nacht met rusteloozen ijver, en op den 10den November had hij eindelijk twee fleschjes vol zuivere nicotine verkregen. Dit vocht diende acht dagen later, om Gustave te vergiftigen. De fleschjes zelve echter waren na zijnen dood nergens te vinden, terwijl de chemische toestellen, die tot bereiding er van hadden gediend, en mede verdwenen waren, na verloop van zes weken in een verborgen hoek werden teruggevonden. Eenige scheikundige werken en brieven uit Gent, die tot de chemische werkzaamheden van den Graaf betrekking hadden, waren door dezen dadelijk na Gustave's vergiftiging verbrand.

Wij gelooven aan den wensch der lezers te voldoen, wanneer wij hier iets over de hoedanigheid der nicotine inlasschen. Men gebruikte de nicotine tot dusver niet anders dan tot chemische proeven in de laboratoriën, en nog nimmer was zij tot een misdadig doel aangewend. Hare vlugtige eigenschappen, nog meer echter de groote moeijelijkheid om haar te bereiden, beletteden haar eene plaats in te nemen onder de vergiften, die tot een misdadig doel kunnen worden aangewend. De nicotine is het wezenlijke hoofdbestanddeel van den tabak; het geeft dezen den reuk en de werkzame hoedanigheden, inzonderheid echter de eigenschap om het neusslijm te prikkelen. Tot snuiftabak gebruikt men derhalve ook zoodanige tabakssoorten, die, zoo als b.v. de Virginia, zeer rijk aan nicotine zijn. De nicotine wordt door destillering uit de bladen der tabaksplant verkregen. Zoo lang zij in geslotene buizen bewaard wordt, vertoont zij zich als een olieachtig, helder en kleurloos vocht; aan de lucht blootgesteld, neemt zij allengs eene in het donkerbruin spelende kleur aan; zij is van brandenden smaak, en van zulk een scherpen tabaksreuk, dat eenige droppels toereikend zijn om een geheel vertrek te verpesten. In water lost zich de nicotine op, even als zij zich met alkohol, vette oliën en essences vermengt; aan de inwerking van lucht blootgesteld, bederft zij schielijk, terwijl zij de in de lucht aanwezige zuurstof opslorpt, en in eene bruine stof van harsachtig voorkomen verandert. Volgens SCHLÖSING, die zich over de chemische hoedanigheden dezer stof het naauwkeurigst heeft uitgelaten, heeft men uit 10 kilo Virginia 400 grammen nicotine verkregen. Kortom, de nicotine is een der hevigste vergiften, welks werkzaamheid op de dierlijke levensverrigtingen met het blaauwzuur vergeleken kan worden.

Als oogmerk, bij het bereiden der nicotine, beweerde Graaf BOCARMÉ, dat hij de verschillende tabakssoorten chemisch had willen onderzoeken, ten einde, bij zijn voornemen om naar Amerika te gaan en zich daar op de tabakscultuur toe te leggen, de noodige kundigheden en ondervinding op te doen. Op het kasteel *Bitremont* intusschen, waar de chemische werkzaamheden van den Graaf voor de bedienden geen geheim konden blijven, werden zij opgegeven als proeven om *eau de Cologne* te maken. In het geheel verbruikte

de Graaf 100 pond tabak voor zijne bewerkingen, waarbij hij zich van de handreikingen eens eenvoudigen dagblooners bediende, die insgelijks van meening was, dat men *eau de Cologne* maakte. De Graaf had intusschen zijne bedienden ten strengste verboden van deze chemische proeven buiten het kasteel te reppen. Dat de Graaf de nicotine met een kwaad oogmerk bereidde, daarover hebben de verhooren en geregtelijke debatten elken twijfel opgeheven; niet zoo geheel echter over den omvang der medepligtigheid, waaraan de Gravin deelachtig was. Het is bewezen, dat de Gravin zich voor de scheikundige werkzaamheden van haren man interesseerde, en dat zij wist met welk doel hij werkzaam was. Zij beweert, dat haar zedelijke dwang was aangedaan, en onder dezen dwang had zij de tot de proefnemingen van den Graaf betrekking hebbende brieven geschreven, wier valsche onderteekeningen daarmede geregtvaardigd moesten worden, dat men bij de titellooze namen minder hooge prijzen voor de verlangde artikelen hoopte te betalen. Maar was het ook zedelijke dwang, wanneer de Gravin telkens met ijver naar de werkzaamheden in het laboratorium vernam, — wanneer zij zelfs, ofschoon zij wist dat het de bereiding van de vreeselijke nicotine gold, op zekeren dag den Graaf in tegenwoordigheid van zijnen helper lagchend zeide: »Gij zult toch wel zorgen dat de *eau de Cologne* goed is?"

De Graaf beweert zijne volkomene onschuld aan de vergiftiging van zijn schoonbroeder, aan wien door zijne eigene zuster, bij vergissing, de nicotine, die op het buffet stond, in plaats van wijn zou zijn ingeschonken. Hiertegen echter spreken alle hoofd- en bijomstandigheden, die gedeeltelijk den lezer reeds bekend zijn, gedeeltelijk nog bekend moeten worden. Wij blijven derhalve bij het verdedigingsstelsel van den Graaf, dat vol van allerlei tegenspraak is, geen oogenblik langer stilstaan, en willen bij de laatste oogenblikken van den ongelukkigen Fougnies kortelijk vertoeven, zoo als die volgens de onderscheidene getuigenissen hebben plaats gehad.

Uit het voorgaande weet den lezer reeds, dat, toen Gustave Fougnies den 20sten November 1850, des avonds na vijven, weder van het kasteel *Bitremont* dacht te vertrekken, de Graaf Bocarmé de eetzaal had verlaten, ten einde bevel

te geven om in te spannen. Toen BOCARMÉ weder naar de zaal terugkeerde, was het oogenblik gekomen. Hij wierp zich op zijn kreupelen schoonbroeder, zoodat deze op den grond viel. Op het zien hiervan, zou de Gravin het vertrek verlaten hebben. Eene vreeselijke worsteling — ten minste alle sporen getuigen hiervan — zal nu tusschen den Graaf en GUSTAVE hebben begonnen; de laatste, die, in weêrwil van zijn verminkt ligchaam, nog al kracht in zijne armen had, verweerde zich tegen zijnen moordenaar zoo goed hij kon. Onder voortdurende worsteling gelukte het eindelijk den Graaf zijn slagtoffer het doodelijke vergift in den mond te schudden. GUSTAVE kreeg een gedeelte daarvan naar binnen, spuwde het overige uit, het bijtende sap spatte hem over gezigt, hals en handen, en met de eene hand voer hij, nog altoos worstelende, den Graaf in den mond, die zich hierdoor zelf vergiftigd achtte. De verschillende bij den Graaf waargenomene kwetsuren, waaronder de beten in zijne hand, getuigen alle van de hevigheid der worsteling.

De eerste zorg van het grafelijke echtpaar, na den dood van GUSTAVE, was nu, alle sporen, welke tot ontdekking der begane misdaad konden leiden, uit te wisschen, nadat men alvorens nog voor de dienstboden eene kleine komedie had gespeeld, om het te doen voorkomen, alsof de overledene op eens door eene beroerte getroffen zou zijn geweest. Toen de bijgeroepene dienstboden op de plek verschenen, waar de daad was gepleegd, was de Graaf bezig met aan GUSTAVE, die reeds een tijd lang overleden was, nog in schijn pogingen te doen om hem met azijn bij te helpen. Hij schudde letterlijk een stroom van azijn over het lijk uit, en ging hiermede — waarbij hij de kenmerken van vergift blijkbaar wilde verwijderen — nog geruimen tijd voort, onder voorgeven van hoop om hem nog te redden. Maar een sterke, vreemde reuk drong in de zaal door de azijnlucht heen; ook trof men hier en daar op den grond bloedplekken aan. De grond moest nog des nachts worden schoongemaakt; verscheidene kleedingstukken liet de Gravin in azijn uitwasschen; andere voorwerpen werden terstond verbrand; de Graaf zoowel als de Gravin betoonden zich daarbij onrustig en ontroerd, en toen zij later in hun slaapvertrek waren teruggekeerd, vertelde BOCARMÉ zijne vrouw — zoo als

deze laatste opgeeft — de bijzonderheden van zijne worsteling met GUSTAVE, en nam ook, daar hij zich zelf vergiftigd achtte, een braakmiddel in. Den volgenden morgen was het grafelijke paar er op nieuw op bedacht, om de ontdekking der misdaad te voorkomen. Eene inspectie ter plaatse, waar het feit gepleegd was, werd reeds gevreesd, en BOCARMÉ begon, in het uitzigt hierop, aan de dienstboden letterlijk voor te schrijven, wat zij zouden moeten antwoorden, niet, zoo hij zeide, omdat hij bang voor de justitie was, maar alleen om zich van het altijd lastige onderzoek zoo spoedig mogelijk af te maken. Het gedrag der beide echtgenooten was in alle opzigten verdacht, en onder de dienstboden kiemde de eerste verdenking van eene plaats gehad hebbende vergiftiging, die ook later door het geheele geregtelijk onderzoek tot eene onbetwistbare daadzaak werd.

De hoofdschuldige in dit vreeselijke drama bleef de Graaf BOCARMÉ, die zich zelfs nog, toen hij reeds in hechtenis genomen was, nog meer belastte door zijne geheime pogingen — die echter ontdekt werden — om zijne vrouw de leugenachtige verdediging mede te deelen, die hij voor het geregtshof in acht nam, en die elke medepligtigheid van hem zou afwentelen. Bij het ingieten van het vergift schijnt de Gravin niet behulpzaam geweest te zijn. Maar is hare schuld daarom veel geringer? De vermoorde was haar eigen broeder; zij zag maanden lang de toebereidselen tot het bereiden van het vergift voor hem; op den noodlottigen dag, toen GUSTAVE op *Bitremont* kwam, zeide haar man des morgens: »Ditmaal krijgt hij zijne portie." Hoe angstig wist zij de dienstboden uit de nabijheid der eetzaal te houden! hoe zorgvuldig maakte zij alle schikkingen, die de wandaad begunstigden! Een enkel waarschuwend woord van haar had haren broeder kunnen redden; zij had meer dan eens gelegenheid dit woord te spreken, en — zij deed het niet. GUSTAVE moest sterven. Nog eens: is de schuld van LYDIA veel geringer dan die van haren echtgenoot? De gezworenen van Bergen hebben het gemeend. Op de hun den 14den Junij voorgelegde acht vragen, van welke vier op den Graaf en vier op de Gravin betrekking hadden, en die zich van de vraag omtrent de schuld aan den moord van GUSTAVE FOUGNIES tot aan medekennis en medepligtigheid uitstrekten, verklaar-

den zij den Graaf BOCARMÉ schuldig, doch beantwoordden al de ten opzigte zijner vrouw gedane vragen met *neen*. Het geregtshof veroordeelde hierop den Graaf tot den dood.

Dat de Graaf in appel is gekomen, weet men uit de dagbladen.

HET INQUISITIEPALEIS TE VALLADOLID.

EEN VERHAAL.

Naar het Hoogduitsch van C. VON WACHSMANN.

In het midden eener zandige, doch niet geheel onvruchtbare vlakte ligt Valladolid, het Pincium der Ouden, dat zich reeds in de verte door vele torenspitsen aankondigt. Als voormalige hoofdstad van het rijk, »waarin de zon niet onderging," telde Valladolid ten tijde van KAREL V over de honderdduizend inwoners. Toen echter het hof naar elders verlegd werd, zonk ook de welvaart dezer stad. De grooten des rijks en de meeste welgestelde ingezetenen volgden den koning naar Madrid; kunsten en nijverheid vervielen hoe langer hoe meer; het getal inwoners daalde tot op twintigduizend; en sedert dien tijd nam niets meer toe dan — morsigheid en monniken.

Hoe statig Valladolid zich ook, uit de verte beschouwd, moge voordoen, hoe majestueus het zich langs den oever van de Pisuerga moge uitstrekken, levert de stad van binnen evenwel een hoogst somber, melancholisch gezigt op. Een aanzienlijk gedeelte der elfduizend, meestal uit drie à vier verdiepingen bestaande huizen ligt in puin; en echter getuigen deze nog, door de overblijfselen van beeldhouwwerk aan de façaden en zuilengangen, van den verwelkten bloei van vroegere eeuwen. Het duidelijkste loopt de vorige grootheid van Valladolid op de *Plaza mayor* in het oog. Dit plein ligt in het middenpunt der stad, en neemt zulk eene ruimte in, dat op de driedubbele rij balcons der huizen, die het omringen, het geheele getal der tegenwoordige inwoners, namelijk twintigduizend menschen, plaats kan vinden.

Een nog treuriger indruk maakt het aan een einde der stad gelegen plein *el Campo grande.* Het is een der grootste pleinen van Europa. Wat het tot eenig in zijne soort maakt, is, dat het door *vijftien* kerken, grootendeels met kloosters verbonden, omringd wordt. Ziet de reiziger uit het Noorden lange rijen van vermomde gestalten, in zwarte, grijze, witte of blaauwe hulsels, uit welke niets dan het donkere, spookachtige oog des dragers door ingesnedene gaten heenkijkt, over het ruime plein trekken, — ziet hij monniken van alle kleuren met trotsche schreden en opgeheven hoofd door de rijen dezer boetelingen heendringen, — bemerkt hij, hoe zoowel de met lompen bedekte voetganger, als de trotsche, met haast in zijn rijtuig stappende grande, bij den eersten klokslag, die het *Angelus Domini* aankondigt, stilstaat, en vervolgens op het gelui van alle klokken der talrijke torens, waarmede de kerk van San Domingo instemt, alles — monniken, boetelingen, grandes en bedelaars — plotseling op de knieën valt, en slechts hier en daar een der eersten weder opstaat, om met trotsch opgeheven hand der knielende menigte zijnen zegen uit te deelen — dan denkt hij in het Benares van Europa verplaatst te zijn.

Maar het *Campo grande* heeft nog eene andere, smartelijker beteekenis. Het was de geregtsplaats dier vreeselijke geestelijke regtbank, die noch den zwakken grijsaard, noch de bloeijende maagd, noch zelfs den zuigeling verschoonde, en waarvan het noemen van den naam alleen den fiersten held van Castilië van schrik deed verstijven. Hier werden de *auto's da fe* gehouden; hier eindigden op den brandstapel mannen hun leven, die de roem huns vaderlands waren, en daarbuiten in hooge en welverdiende eere stonden. Om hare onbegrensde magt te bewijzen, — om het sidderende land te toonen, dat noch de nabijheid van den troon, noch zelfs het graf bescherming bood, liet hier de inquisitie op den 21sten Mei 1559 den aalmoezenier en hofprediker van Keizer Karel V, Dr. Augustin Cazalla, levend verbranden, en het tot stof verterende gebeente eener edele vrouw, dat van Donna Eleonora de Bibero, dat in de kapel van het klooster *San Benedito el real* rustte, uit het graf opdelven. Men gaf de overblijfselen der in haar leven algemeen geachte vrouw aan de vlammen over, hare woning werd tot

op den grond geslecht, en eene schandzuil op de ledige plaats opgerigt. Eerst in 1809 werd het afschuwelijke gedenkteeken, dat dweepzucht had opgerigt, vernietigd; maar het jaar te voren — waarin de gebeurtenissen, in dit verhaal vervat, voorvielen — bestond het nog: trotsch prijkte nog het zwart-en-witte lam, met de brandende fakkel in den bek, met den poot op den wereldbol, boven den ingang van het inquisitiepaleis, en herinnerde het ijselijke opschrift »*Exsurge, Domine, exsurge! Judica causam tuam!*" aan de verledene tijden.

In het jaar 1808 — het was laat in het najaar, maar het weêr kon met dat eener lente in het Noorden vergeleken worden — zat voor de deur van een wijnhuis aan den *Espolon viejo* — de aan den oever der Pisuerga gelegene voornaamste wandelplaats der ingezetenen — een klein gezelschap Fransche officieren. Zij hadden kleine glaasjes, gevuld met den zwartrooden wijn van Valdepeñas, voor zich staan, en de waard van de *botilleria*, die met veel drokte heen en weêr liep, scheen over den drinklust der Franschen best in zijn schik.

Het gezelschap der laatsten bestond uit twee jonge en twee oudere mannen, en het gesprek liep grootendeels over het militaire leven. Een der oudere officieren, wiens epauletten het kenteeken van kapitein droegen, had zich, naar het scheen, van den draad des gespreks meester gemaakt, en daarbij opmerkzame toehoorders gevonden, zoo als in militaire kringen — die zich juist daardoor van andere bijzonder onderscheiden — meestal het geval is, zoodra oudere standgenooten iets van de lotgevallen uit hun leven mededeelen. Dat intusschen de loopbaan van den verteller rijk aan ervaring geweest kon zijn, toonde reeds het geheele voorkomen van den man, die ook den jongelieden groot belang scheen in te boezemen. Ofschoon de spreker nog de vijftig niet achter den rug scheen te hebben, was toch zijn haar reeds voor een groot gedeelte met grijs, doormengd. Men zag aan zijne gelaatskleur, dat hij wind noch weêr ontzien had, om het door de zon verbleekte roode lintje te verdienen, dat uit zijn knoopsgat keek; en dat hij ook den vijand in de oogen had durven zien, bewees een groot litteeken, dat, van het voorhoofd af, dwars over het pokdalige

aangezigt liep, en zich in een zwaren knevelbaard verloor. De twee jongelieden luisterden met groote aandacht naar het verhaal van den kapitein; maar de vierde man in het gezelschap, die, ofschoon hij slechts kapiteins-epauletten droeg, evenwel *Monsieur le Major* genoemd werd, viel slechts nu en dan den spreker in de rede op den beslissenden toon, welken de oudere adjudant-majoors — grootendeels zeer ervarene soldaten — in die dagen zoo ligt aannamen, en daarmede hunne kameraden, het meest echter den bataillonskommandant, gaarne tiranniseerden.

»Ziet!" riep de man met het litteeken, in den ijver des gespreks. »Naar mijn gevoelen moet de Keizer, in plaats van den pas der Somosierre te forceren, regtstreeks naar den grooten weg voortrukken. Wij steken dan bij Dueñas over den Carrion.... Maar," hier hield de spreker een oogenblik stil, terwijl hij vol ongerustheid een blik op den weg wierp, »daar komt mijn bediende; die zal ons vertellen, hoe het met Mijnheer DE SACY staat."

Een grenadier, wiens mouwen met drie *chevrons*, het teeken van langdurige dienst, bedekt was, trad naar zijnen heer toe, en rapporteerde, dat hij den luitenant DE SACY niet in zijn kwartier had aantroffen, maar toch het berigt had achtergelaten, waar kapitein VAUTRÉ te vinden was.

»Hij kan derhalve weêr uitgaan!" riep de kapitein met een tevreden glimlach, terwijl hij den soldaat toeknikte, ten teeken dat hij kon heengaan, en den waard tevens de ledige wijnkruik toeschoof. »Toen wij vóór drie weken de stad binnendrongen, en de arme jongen aan mijne zijde dat schot kreeg, was het alsof ik door den grond zou zinken. Zoo als ge weet, zwierven wij sedert dien dag in het gebergte rond, en ik ontving geene andere tijding dan dat hij nog leefde. Van daag heb ik reeds den ganschen dag naar hem gezocht; maar de duivel mag een enkel persoon in een grooten puinhoop vinden, dien zij eene stad noemen."

»Gij hebt altijd zooveel belang in DE SACY gesteld," zeide een der jongere officieren, »dat daarmede welligt vroegere lotgevallen in uw leven...." — »Precies," antwoordde kapitein VAUTRÉ, terwijl hij langzaam, als in herinnering verzonken, zijn glas leêgde. »Ik ken den jongman van kindsbeen af. Ik was zijn leermeester te Chateau la Tour, toen

8*

ik nog kapelaan was." — »Och kom, kapitein!" riepen de twee jonge officieren uit éénen mond. »Zoudt gij geestelijke zijn geweest?" — »Waarom zou dat niet mogelijk wezen?" vroeg de adjudant-majoor glimlagchend, terwijl hij bedaard de asch van zijne cigaar blies. »Zoo iets is wel meer gebeurd. Denk maar eens aan den Prins van Benevente, die, als Bisschop van Autun, aan het outer des vaderlands de mis heeft gelezen, of aan den Hertog van Otranto, die, na calot en soutane met de driekleurige sjerp verwisseld te hebben, te Lyon een half dozijn menschen voor den kop liet schieten." — »Malligheid, kapitein!" riep een der jonge officieren, in lagchen uitbarstende. »Al trokt gij ook drie miskleeden over elkander aan, niemand zou u voor een priester houden." — »*Sacré bleu*, dat wil ik wel gelooven," gaf kapitein VAUTRÉ lagchend ten antwoord. »Sedert de sabel der Mammelukken mij deze »lange rust" in het gezigt geteekend heeft, heb ik alle geestelijk aanzien verloren." — »Sneuvelde de vader van Mijnheer DE SACY — want zoo noemt gij hem altijd — niet op den dag der Pyramiden?" vroeg de adjudant. »Ik weet het niet precies meer; ik was toen bij het corps drommedarissen." — »Hij sneuvelde in Opper-Egypte," antwoordde de kapitein vol ernst. »Wanneer ik hem echter steeds Mijnheer DE SACY noem, doe ik het vooreerst, omdat ik nooit iemand gekend heb, die het predicaat van een *gentilhomme* meer verdiende dan hij; ten tweede, omdat ik het mij uit vroegere betrekkingen zoo heb aangewend; en ten derde, omdat ik het zoo wil." — »En ten vierde, omdat niemand er iets tegen heeft in te brengen," sprak de adjudant minzaam. »Wees geen gek, VAUTRÉ!" — »*Sacré*.... Nu, ik wil niet vloeken!" riep de kapitein vol drift. »De naam SACY behoort Frankrijk toe, waaraan hij sedert eeuwen tot eer verstrekt. Ik kan eens en vooral die nivelleurs niet lijden, die alles in het slijk willen halen, omdat zij zelve daaraan toebehooren. — Ik meen u niet, DUTAILLIS!" voegde hij er bij, terwijl hij den tegenspreker de hand reikte; »maar het is toch niemand onverschillig, of hij in het huis van den maire der stad of in dat van den beulsknecht ter wereld kwam. Ook ik behoor tot eene goede familie." — »Dat zou ik denken!" riep de adjudant lagchende. »Gij zijt uit Champagne, en daar heeft men tot

spreekwoord: *Tu es un enfant de bonne famille; ton voisin a une vache.*"

»Zoudt gij ons niet eens willen vertellen, wat u noopte het priesterkleed met de leeuwenhuid te verwisselen?" begon een der jonge officieren, toen hij bemerkte, dat VAUTRÉ zich door de aanmerking van den adjudant onaangenaam vond aangedaan. — »Dat zal veel wijn kosten; want in dit weergasche klimaat wordt mij bij het spreken dadelijk de keel droog," merkte de kapitein met een glimlach aan. »Maar ik zal toch doen wat ik kan. Ziet, kinderen! mijn vader was een vrij welgesteld wijngaardenier te Epernay. Hij stierf; mijn oudere broeder erfde de nalatenschap; ik moest priester worden — dat was toenmaals zoo in den regel — en zoo kwam ik als *vicaire* te Chateau la Tour. Mijn pastoor had nooit veel te eten of te drinken; op het kasteel was het een zoowel als het ander; en derhalve waren wij natuurlijk veel meer op het kasteel dan in de hoe langer hoe meer in puin vallende woning van den pastoor; want Mijnheer DE SACY — de oude heer namelijk — was welgesteld en gastvrij. Nu brak de omwenteling uit. Die schelmen van advokaten hadden het voornamelijk op de priesters gemunt; allen moesten den eed van constitutie afleggen. Ook mijn pastoor deed het. Ik zeide hem, dat hij een schoft was, wierp hem het brevier in het gezigt, trok de soutane uit, en ging naar het kasteel. Mijnheer DE SACY zeide, dat ik gelijk had, verbood den pastoor het huis, en ik werd leermeester bij den kleinen ARMAND."

»Hij schijnt weinig bij u geleerd te hebben," viel de adjudant den spreker droogjes in de rede. »Van u heeft hij toch zeker de gewoonte niet om steeds water onder den wijn te gieten."

»Val mij met geen gekheid in de rede," riep de kapitein verdrietig, »maar hoor verder! De stand van zaken werd nu voor ieder, die niet tot de heffe des volks behoorde, hoe langer hoe gevaarlijker. Dagelijks verwachtte Mijnheer DE SACY zijne gevangenneming; wij beraadslaagden of wij ons naar de Vendée zouden begeven. Toen trad hij op zekeren morgen met eene courant in de hand mijne kamer binnen. »VAUTRÉ!" riep hij: »wij gaan niet naar de Vendéërs; wij gaan en dienen onder de blaauwen!" Ik dacht dat hij gek was geworden. Thans las DE SACY mij de oorlog-

verklaring van het buitenland voor. Nu, meende hij, was er geen vraag meer, welke partij men te kiezen had. »Het vaderland," sprak hij, »is in gevaar. De vreemdelingen willen Frankrijk verbrokkelen, Parijs verwoesten — wij moeten ons bij de verdedigers des lands aansluiten." Zoo gezegd, zoo gedaan. Mevrouw DE SACY ging met den jongen ARMAND naar Parijs, wij naar de armee. Mijn patroon kreeg zijn vroegeren graad van kapitein; ik werd gemeen soldaat in de compagnie, die hij kommandeerde. De oorlog werd, zoo als gij weet, met afwisselend fortuin gevoerd. Eindelijk kwam de *petit caporal*, die thans de keizerskroon draagt, aan de beurt. Nu werd tot de expeditie naar Egypte besloten; onze halve brigade werd ook daartoe bestemd. Mijnheer DE SACY — hij was *chef de bataillon*, ik serjant geworden — snelde naar Parijs, om vrouw en kind nog eens te zien; hij trof zijne vrouw als lijk aan. Haastig keerde hij nu naar Toulon terug. ARMAND, bijna nog een kind, vergezelde hem. De jongman trad insgelijks onder de banier. Zoo zeilden wij naar het Oosten. Hoe het in Egypte toeging, weet gij. De tijd, toen de driekleurige vlag in het gezigt der Pyramiden wapperde, is in ieder Fransch soldatenhart als de dierbaarste herinnering ingegraven. Kinderen!" riep de kapitein, en zijne oogen fonkelden van vreugde der herinnering: »toen was alles nog echt spul. Toen waren er nog geen graven, baronnen of dergelijk gesnor bij het leger; er waren *ridders*, zonder dat men ze zoo noemde, en ieder Franschman was er een. Wanneer ik aan die tijden denk, — wanneer ik aan KLEBER denk, als de god des oorlogs aan het hoofd der kolonne post vattende, — aan den stillen, ernstigen DESAIX, den fieren MURAT, en aan al die anderen — en nu, de kamerheeren, de *maitres de requêtes*, de stalmeesters, en hoe dat volk verder heeten mag, dat wij mede in de wereld rondslepen.... Maar naar den duivel er mede! *Hij* is toch nog de oude; en laat het dus wezen zoo als het wil! Maar waar ben ik ook gebleven? O ja, bij de Pyramiden. Nu ziet, zoo marcheerden wij ook op een dag naar Opper-Egypte. Het was een raar soort van eene expeditie. Wij hadden al onze geleerden, het geheele instituut van Kaïro, bij ons. Maar de geleerden hadden ezels, en op de ezels waren mathematische instrumenten en levensmiddelen en

vrouwen; kortom, de kolonne zag er uit als de uittogt van de kinderen Israëls, zoo als ik dien eens, door middel van eene oude prent, aan de schooljeugd te Chateau la Tour heb trachten uit te leggen. Het oogmerk van den generaal *en chef* was, dat het instituut de ruïnen van Thebe zou meten en opnemen. De bedekking van het geheele convooi was aan de divisie FRIAND — waartoe wij behoorden — toevertrouwd. In het eerst ging alles goed. Wij zagen en hoorden niets van de Mammelukken, en Mijnheer DE SACY, wanneer hij een blik over onzen zoo bonten trein wierp, beweerde dikwijls, dat MURAD-Bey verdiende gehangen te worden, indien hij deze gelegenheid verzuimde om ons een tik te geven. Maar al te spoedig bleek echter, dat de Mammeluk den strop niet verdiende. Wij waren namelijk op zekeren morgen uit onzen bivouak opgebroken; de kolonne was in marsch; onze halve brigade formeerde het hoofd er van; FRIAND reed naast onzen kolonel. Nu was het de gewoonte van den generaal, om, wanneer hij vergenoegd was, bij zichzelven een soldatenliedje te neuriën; en ditmaal zong hij dan ook:

» *Les hussards sont des pillards*,

en was juist regt aan den gang, toen er een dozijn schoten bij de voorhoede valt, het geschreeuw »*Allah! Allah!*" zich van verscheidene kanten doet hooren, en troepen Mammelukken eensklaps uit eene dalkloof stormen. De zaak was niet om te lagchen; een geoefende blik kon de vijandelijke ruiterij gerust op acht à tienduizend man schatten. Dit was echter nog niets geweest; wij waren eene divisie goede troepen; maar stel u nu het helsche spectakel voor, dat de vrouwen en de geleerden maakten, toen zij de Arabieren als een stormwind vlak op ons aan zagen komen! De een schreeuwde en tierde nog erger dan de ander, en er was een geoefend oor noodig, om te onderscheiden wie onder hen allen eigenlijk den prijs in het levenmaken verdiend had. Daarbij kwam nu het vloeken van den kommandant, het geroffel der trommen, het getoet van den voltigeerhoren — kortom, het was een leven, dat iemand hooren en zien verging. Mij kwam het voor, dat, bij den algemeenen schrik, de ezels zich nog het best hielden; ten minste, zij bleven op de

plek, waar zij waren, terwijl zooveel vrouwen en geleerden in de gelederen mijner compagnie drongen, dat ik op het vermoeden kwam, dat zij mijn vroegeren geestelijken stand hadden gegist, en nu verlangden dat ik haar nog, vóór haar uiteinde, in de gaauwigheid de absolutie zou uitdeelen.

»Hoe erg intusschen het geweld ook ware, Generaal Friand verloor zijne tegenwoordigheid van geest niet. Hij gaf het slagbevel. En hoe luidde het?« »*La division formera un quarré; les ânes et les savants au milieu!*" Onder luid gelach, zoo als ge wel denken kunt, werd de manoeuvre ten uitvoer gebragt. De Mammelukken deden den aanval, en werden teruggeslagen. Maar zij waren niet mak. Hun aanval werd verscheidene malen herhaald; eindelijk wierpen eenige razenden zich in onze bajonetten. Een van hen — een officier — werd van het paard geworpen; hij ligt op den grond; ik snel naar hem toe, om hem krijgsgevangen te maken. In dit oogenblik voel ik een sabelhouw in het gezigt; dadelijk snelt de Sacy naar mij toe; hij steekt den Mammeluk overhoop; doch deze rukt in het vallen eene pistool uit den gordel, het schot knalt, en mijn vriend, mijn beschermer ligt op den grond. — Vrienden!" zeide Vautré na eene poos, terwijl hij zich omkeerde en met zijne vuist over de oogen streek: »wat ik toen gevoelde, laat zich niet beschrijven; maar zooveel zeg ik u: ik zou deze epauletten, ja zelfs dit litteeken willen geven, indien dat schot niet gevallen was. Het gevecht was intusschen ten einde. Mijn kommandant leefde nog maar weinige uren. »Vautré, ik beveel u mijnen Armand aan!" dit was zijn laatste woord. — Nu weet gij, waarom de jongen mij zoo dierbaar is."

»Sacy is een goed kameraad en heeft bij Durango dapper gevochten," merkte een der jonge officieren aan. — »Daarom is hij ook zoo gezien bij het regiment," zeide de andere.

»Ik dank u voor uwe goede meening, beste Fleurieu!" dus deed zich eene welluidende stem hooren; en een jong officier, met fijne, schrandere gelaatstrekken, die ongemerkt was binnengekomen, wierp zich met de woorden »dierbare kapitein!" aan de borst van den gelitteekenden.

»*Eh, voilà* Armand!" riep de laatste vrolijk, terwijl hij opsprong en den jongeling aan zijn hart drukte. »Derhalve weêr beter en op de been? Nu, gij hadt mij toch, op de

eene of andere manier, wel iets van u mogen laten weten; dan zoudt gij mij veel hartzeer bespaard hebben." — »Gij hebt lang aan uwe wond geleden," sprak de adjudant, minder barsch dan naar gewoonte. »De bruine schoft, die dat schot naar u deed, had niet slecht gemikt." — »De kogel zat op eene ongemakkelijke plaats," antwoordde ARMAND glimlagchend. »Hij trof mijne heup. Maar vriendelijke oppassing deed mij spoedig herstellen." — »Vriendelijke oppassing?" riep Kapitein VAUTRÉ. »Hoe kwam die naar Spanje? Met mij heeft in dit verwenschte land nog niemand een vriendelijk woord gesproken. Ja, zelfs wanneer ik iemand van mijn voormaligen stand ontdekté, zag hij er altijd uit, alsof hij wilde zeggen: »O, had ik u maar op de plek, waar ik u hebben wilde!""

»En toch," hernam ARMAND glimlagchende, »heb ik mij in een geestelijk huis, hier in de stad, zeer wel bevonden. Wat zoudt gij zeggen," vervolgde hij, zich tot zijn jongsten kameraad keerende, »wanneer ik u vertel, dat ik zoo te zeggen in het paleis der inquisitie ingekwartierd ben? En zoudt gij niet denken, dat ik u iets op de mouw speldde, indien ik er bijvoeg, dat vrouwelijke verzorging mij daar weder op de been heeft gebragt?" — »Niet mogelijk!" riepen de jongelieden uit één mond. — »Misschien heeft de een of andere goedhartige domheer u door zijne oude huishoudster laten oppassen," zeide de adjudant-majoor.

»Mis geraden," riep ARMAND lagchend. »Doch hoor mij aan. Verleden jaar, toen wij van den veldtogt uit Pruissen waren teruggekeerd, bezocht ik de baden van Bagnères. Veel *beau-monde* was daar verzameld; inzonderheid trok zekere Spaansche Gravin MONTENERO, wegens eene allerbeminnelijkste nicht, die bij haar was, de algemeene opmerkzaamheid tot zich. Ik bevond mij dikwijls in haar gezelschap; en stel u nu mijne verrassing voor, toen ik, na mijne verwonding in een zijgebouw van het inquisitiepaleis hier te Valladolid ingekwartierd, daar de Gravin en de beminnelijke TERESA DE ROCCA wedervind! De Gravin is de zuster van den vicaris-generaal — die intusschen naar Madrid de vlugt heeft genomen, — terwijl TERESA de dochter van een oud gepensioneerd generaal is, die insgelijks in de hoofdstad woont."

»Gelukkige, die gij zijt!" sprak een der jongere kameraden van Armand. »Terwijl men *ons* met den rug aanziet en wij ten hoogste uit een tandeloozen mond een »*buenos tardes!*" of »*ave Maria purissima!*" hooren, en, om niet voor duivelskinderen door te gaan, »*sin pecoado concebida!*" moeten antwoorden, zit *gij* daar als een kleine sultan tusschen eene vriendelijke tante en bekoorlijk nichtje." — »Het nichtje is lief, dat moet ik zeggen!" zeide Armand lagchend. »Maar de tante zou vriendelijker kunnen wezen, zonder dat men er haar minder respect om toedroeg. Het is waar, ik kan in het geheel niet zeggen, dat ik ergens gebrek aan heb moeten lijden, toen ik gewond daar in huis werd gebragt; maar zoodra de kogel uit de heup was gehaald, en ik in het vertrek kon rondhinken, was natuurlijk, bij het hooren van den naam der Gravin, mijne eerste gedachte haar te gaan bedanken, en de oude kennis te vernieuwen." — »En zij?" vroeg de ander. »De Gravin ontving mij met de grootste koelheid," hernam Armand. »Toen ik haar aan de vergenoegde dagen herinnerde, die wij te Bagnères hadden doorgebragt, antwoordde zij slechts, dat de smart en de schande, van haar vaderland door vijandelijke benden vertrapt te zien, haar iedere genoegelijke herinnering had ontroofd, en dat ik haar daarom moest verschoonen, indien ze mij niet zoo goed mogt ontvangen als ik verwachtte." — »Eene echte Spaansche vrouw!" riep de adjudant uit. »Maar ge zeidet daar iets van vrouwelijke oppassing. Hebt ge de nicht daar ook meê bedoeld?" — »Juffer Teresa," gaf Sacy met een ligten blos ten antwoord, »bragt zich zeker meer dan hare tante onze vroegere vriendschapsbetrekking te binnen; evenwel zou ik de tante te kort doen, als ik beweerde, dat het mij in haar huis aan iets had ontbroken; neen, zij scheen er zelfs eene eer in te stellen, om mij rijkelijk van al het noodige tot verpleging en gemak te voorzien. Zoo vaak echter, als ik haar daarvoor mijnen dank wilde betuigen, hield zij zich alsof ze nergens van wist, en alles zonder haar toedoen of order was geschied."

»Zijt ge dikwijls met de dames in gezelschap geweest?" vroeg een der officieren. — »Bijna altijd," antwoordde Armand. »De Gravin, al gedroeg zij zich nog zoo fier en onvriendelijk, scheen het in het eerst nog al gaarne te zien, en —

wat denkt ge wel? — zij scheen zelfs min of meer te hopen, dat ze mij voor de Spaansche zaak zou winnen." — »Hoe?" riep VAUTRÉ uit. »Was het wijf mal? Ge hebt toch zeker een ferm »*bien vous fasse*" geantwoord? *Sacré*...." — »Ik heb gesproken als een Franschman," hernam ARMAND met een bedaard lachje. »Het is immers eene vrouw! Wie zou haar zoo iets kwalijk nemen? Ze sprak wel van dien tijd af — het is nu zoo wat acht dagen geleden — bijna geen woord meer tegen me. Buitendien was er nog iets in den weg, maar dat doet hier niet toe." — »Hoor eens, ARMAND!" zeide VAUTRÉ ernstig, terwijl hij zijn glas leegde en het werktuigelijk den waard toeschoof, om het weder te vullen. »Er gebeuren dagelijks moorden; nog van daag heeft men weêr drie van onze soldaten, met messteken doorboord, op de straat gevonden. Eene vrouw, die men gramstorig heeft gemaakt, is gevaarlijk; een Spaansche vrouw is dan eene halve duivelin. Ik denk dat ge wel zoudt doen u een beetje in acht te nemen." — »O, daar is geen gevaar bij!" riep ARMAND lagchend uit. »Voor het overige kan een geval, dat mij heden nacht is gebeurd, u overtuigen, dat ik des noods op mijne hoede zou wezen." — »Wat is dat geweest?" viel de kapitein hem in de rede. »Zeg, ARMAND, heeft men u aangerand?" — »Och neen!" antwoordde de jongeling luchtig; »een levendige droom heeft mij bedot, anders niet." — »Vertel dat!" riep DUTAILLIS, de adjudant, uit. »Is de Gravin met een dolk verschenen, of het knappe nichtje? *Allons*, zeg op!" — »Ja, ja! Vertellen maar!" riepen de jonge officieren.

»Het is eigenlijk de moeite niet waard!" hernam SACY. »Maar komaan, als ge het dan weten wilt. Zoo als ik u heb gezegd, bewoon ik een zijgebouw van het paleis der inquisitie, dat evenwel aan het hoofdgebouw vast is. Dit laatste staat zoo goed als leêg; slechts eenige priesters, gedeeltelijk oude lui, zijn er nog in, maar ze dragen de Dominikaner pij niet meer, en zijn als gewone geestelijken gekleed. Drie hunner zijn steeds dischgenooten der Gravin, en een, die nog jong en voor een monnik zeer beschaafd is, schijnt bij haar in een bijzonder goed blaadje te staan. Daar de Gravin mij, op mijn verzoek, toestond aan de gemeene tafel te eten, onderhield ik mij veel met Pater ANSELMO, die goed Fransch spreekt. Die monnik is van het begin af zeer vriendelijk en ge-

dienstig jegens mij geweest, en zelfs sedert eenige dagen, gedurende welke de Gravin bijna geen woord tegen mij gesproken heeft, is zijne vriendelijkheid niet verminderd. Zie nu eens! Gisteren avond komt Anselmo bij me op de kamer, een lief vertrekje met uitzigt op den tuin. Wij spraken lang en breed over de tijdsomstandigheden; en — wat denkt ge wel? — eindelijk geeft mij de monnik niet onduidelijk te kennen, dat ik zeker compagnies-kommandant bij de garde zou worden, indien ik tot de Spanjaarden overging." — »*Mort de ma vie!*" riep Vautré, terwijl hij zich langs zijne knevels streek. »Hoe dorst die rekel dat te doen? Ge hebt hem toch terstond de deur uitgegooid?" — »Ik heb hem uitgelagchen!" antwoordde de jongeling. »Maar, toen hij zijn voorstel formeel herhaalde, en zeî, dat hij voor de gevolgen instond, wees ik hem de deur, en voegde er bij, dat ik, zoo hij nog één woord sprak, Generaal Kellermann, den gouverneur, rapport zou doen." — »Gij zijt als een meisje, Armand!" riep Vautré knorrig, terwijl hij zijn glas op tafel stiet. »Met woorden doet men zoo iets niet af. Ge hadt hem ten minste een schop dienen te geven."

»Het was op *mijne* kamer, kapitein!" zeide Sacy, het hoofd schuddende. »Luister nu maar. Ik zal wel tot middernacht op de kamer heen en weêr zijn geloopen; toen ging ik eindelijk naar bed, maar kon van ergernis niet slapen. De maan scheen helder. Naast mij lag deze zakkoker." Armand haalde een rood marokijnen portefeuille uit zijn uniform. »Daar zit als naar gewoonte een vuurslag enz. in, maar ook dit pistooltje. Het ding was met een goeden kogel geladen, en schiet drommels scherp. Ik heb het te Parijs gekocht, voor dat we afgemarcheerd zijn. Ik heb zoo die portefeuille in de hand, en denk aan het een en ander, toen het op eens mij toescheen, dat ik in de naaste kamer zachtjes hoorde fluisteren. Dat kwam mij onwaarschijnlijk voor, daar de muren dik zijn, en — zoo dacht ik althans — er geene deur op uitkomt; maar het gefluister duurt voort. Nadat ik nogmaals *qui vive* had geroepen, terwijl ik, doch ten onregte, meende, dat de spreker zich buiten in den gang bevond, werd alles stil. Maar een goed half uur daarna hoor ik een gekraak achter eene oude groote kast, die toegesloten op mijne kamer staat; het was alsof er eene deur openging. In het eerst

hield ik me zoo stil als een muis, en riep vervolgens nog eens *qui vive!* Nu begint het binnen in het oude meubel te stommelen. Ik het bed uit, en mijn pistooltje tegen de kast gelost. Nu werd alles weêr stil; maar het kwam mij voor, een zacht gekreun te hooren, en alsof iemand met langzame en slepende treden zich verwijderde."

»Vervloekt!" riep de kapitein uit. »Ge hebt toch onderzocht wat het was?" — »Wel zeker," antwoordde ARMAND. »Ik vond tot mijne verwondering de kast open. De rug er van was eene deur, die in een zijvertrek uitkwam; deze stond ook in hare hengels open. Het zijvertrek zelf was ledig." — »En geen spoor?" vroeg een officier nieuwsgierig. — »Volstrekt niet," antwoordde SACY. »Het vreemdste was, dat de kogel, die door de deur der kast was gegaan, noch daar noch in het zijvertrek te vinden was." — »Er zijn vrouwen en monniken in het spel!" riep VAUTRÉ, terwijl hij met zijne bruine vuist op tafel sloeg: »en geloof me, ARMAND, dan is de duivel er ook terstond bij. Maar kijk eens! wat komt daar de straat af galopperen? Verd...., dat is de Keizer!"

De officieren sprongen schielijk op, en stelden zich in postuur.

In vliegenden ren kwam de groote veldheer, met een talrijken stoet van maarschalken en generaals, op zijn Arabischen schimmel aanspringen. De beroemde grijze jas bedekte gedeeltelijk de groene jageruniform, de kleine hoed het gladde haar. Hoe ligt zou men den kleinen man over het hoofd hebben kunnen zien, en toch waren aller oogen slechts op *hem* gevestigd. Vergeefs deed de schoone, dappere KELLERMANN, de zoon, zijn zwart Andalusisch ros steigeren; onbemerkt sprong de dapperste der dapperen, de onverschrokken NEY, aan 's Keizers zijde; niemand lette op den moedigen aanvoerder der garde te paard, den Hertog VAN ISTRIA, met zijn streng gezigt en vreemden staart, noch op den grimmig kijkenden LOISON met zijn verminkten arm: elk zag slechts het kleine mannetje, dat aan het hoofd van den trein in vliegenden galop kwam aanjagen. Nu was hij in de nabijheid onzer bekenden aangekomen; een blik op de groep der officieren, en — wie beschrijft hunne verbazing! — de Keizer deed zijn paard stilhouden.

Hij scheen heden bijzonder vriendelijk en welwillend.

»Ah, mijn oude VAUTRÉ!" riep hij met eene min of meer schorre stem, door het snuiven der rossen bijna onverstaanbaar gemaakt. »*Eh bien*, *Monsieur le curé*, hoe gaat het? Wel oudje, hoe staat het u aan in Spanje?" — »*Ma foi*, *Sire!*" antwoordde VAUTRÉ, terwijl hij zich over de knevels streek, en het gezigt tot een afgrijselijken lach vertrok, »ik zou moeten liegen, als ik zeide, dat ik hier bijzonder veel schik heb. Het is hier als in Egypte: veel kogels en veel eer, maar weinig te bikken. Maar Uwe Majesteit is nu bij ons, en dan is alles wel."

Het wolkje, dat zich bij het begin van VAUTRÉ's woorden op het voorhoofd des veldheers had vertoond, was bij het einde er van weder verdwenen.

»Heb je geen schik hier, oudje?" vroeg de Keizer lagchend. »Nu, dat zal wel gaan. Dáár liggen de Guadarrama's. Zij zijn niet hoog. Mijne adelaars vliegen er over. Binnen veertien dagen staan wij voor Madrid. Daar zullen ze de witte vlag hijschen. Dan hebt ge alles in overvloed. — Hoe heet gij?" vroeg de Keizer, nu ARMAND aanziende, en zijn oog drukte zigtbaar vriendelijkheid uit. — »SACY!" antwoordde deze met eene buiging. — »Broeder van dien van het achtste regiment dragonders? Maar neen, ik vergis me," zeide de Keizer. »Ge zijt de zoon van hem, die in Egypte gesneuveld is. Men heeft u geprezen. Bij Dorango — niet waar? Ik ben over u tevreden. Adieu!"

De Keizer sprak een woordje tot een ordonnansofficier. Voort sprong de trein en begroef onze bekenden onder het stof.

»Gij krijgt de ridderorde, ARMAND, dat wed ik!" zeide de kapitein met een lach van tevredenheid. »Die woorden »ik ben tevreden" zijn meer waard dan de geheele zak vol praatjes, waar de Maarschalk u op onthaalde. Maar, kinderen, weg. Het is tijd voor het appel. Heidaar, bruine gaauwdief! hoe staat het met de rekening?"

VAUTRÉ trok zijn beursje uit. De rekening was weldra vereffend, en een adjudant ging met de beide jongere officieren, na eenige afscheidswoorden gewisseld te hebben, schuins de wandelplaats over naar de *Plaza mayor*, terwijl de kapitein met zijn jongen vriend den *Espolon viejo* af ging.

»Hoor, Armand!" zeide Vautré, terwijl hij onder het voorwaarts stappen zijn arm in dien van zijn makker strengelde. »Dat geval van verleden nacht staat me niet aan. Zoo levendig en duidelijk droomt niemand. Hebt ge anders niets bemerkt?" — »Niet het minste," antwoordde de jongeling. »Mijn oppasser wilde eenige bloeddroppels op de trappen hebben bespeurd; maar ik ben gaan kijken, en heb volstrekt niets kunnen zien. Het eenige, wat mij in het oog viel, was, dat Pater Anselmo heden niet aan tafel is gekomen." — »Ziet ge wel?" riep de kapitein opmerkzaam uit. — »Na onzen twist van gisteren avond is dat wel te begrijpen," merkte de jongeling aan. — »De duivel mag daarop vertrouwen!" zeide de kapitein, en schudde het hoofd. »Die kerels zijn schurken van top tot teen. Ik zal u iets zeggen, jongenlief! Laat uw goed in mijn kwartier brengen. We hebben beiden plaats in het kleine nest." — »Daar zal ik wel op passen!" zeide Armand lagchende. »Wat denkt ge wel? Zulk eene lafhartige voorzigtigheid zou mij geen eer doen." — »Dat kan ik niet zien," hernam Vautré. »Al is men nog zoo dapper, men behoeft daarom nog geen lust te hebben, om zich, gelijk een kalf, in het bed te laten kelen. — »De Gravin zou er achter komen," zeide Armand verder, »en al deed zij dat niet, zou ik mij toch voor mijzelven moeten schamen, als ik voor een mogelijk gevaar uit den weg ging." — »Welaan!" zeide de kapitein. »Ge wilt zelf niet van kwartier veranderen; dan zal ik het u doen. Ik gelast u als kapitein een ander logies te betrekken; de fourier zal u binnen een uur een ander billet brengen." — »Ik verzoek u dringend dat niet te doen!" riep Armand ontsteld uit. »Ik verlang volstrekt in dit kwartier te blijven." — »Gij hebt nog niet alles gezegd, Armand!" zeide Vautré, terwijl hij stilstond, en den jongman scherp aankeek. »Ik zou denken," voegde hij, mismoedig voortgaande, er bij, »dat ik een beetje uw vertrouwen verdien." — »Wanneer zou ik ooit een geheim voor u hebben gehad, mijn vaderlijke vriend!" zeide de jongman blozend, terwijl hij zijn makker bij de hand vatte. »Weet dan, het is de nabijheid van Teresa de Rocca, die mij aan dat huis ketent." — »Dat is iets anders," sprak Vautré met een peinzenden hoofdknik. »Waarom mij dat niet terstond gezegd?

Intusschen, welk plan hebt gij met die kennismaking? Ik denk, dat ARMAND DE SACY, de zoon van ARCHAMBAUD ARMAND DE SACY, geene lage oogmerken kan hebben?"

De laatste woorden sprak VAUTRÉ met nadruk uit.

»Gij doet mij niet meer dan regt, mijn waarde en geachte vriend!" zeide ARMAND op een hartelijken toon. »Ik bemin TERESA onuitsprekelijk, en ben niet zonder hoop van door haar weder bemind te worden. In afkomst ben ik haar niet ongelijk, en dat komt in Spanje in aanmerking; en wat vermogen betreft, heb ik genoeg voor ons beiden." — »Ge wilt dus het meisje trouwen?" zeide VAUTRÉ vergenoegd. »*Bon*, daar valt niets tegen in te brengen. Maar hebt gij bedacht, dat de Keizer niet gaarne ziet, dat officieren trouwen?" — »Dat weet ik," viel ARMAND hem in rede; »maar het is mij ook bekend, dat, zoo de partij gelijk en in andere opzigten eervol is, hij niet ligt zijne toestemming weigert. Dat TERESA's vader generaal en een oud beproefd krijgsman is, geldt bij den Keizer als eene aanbeveling." — »*Sacré bleu!* Men moet zeggen, dat ge alles al heel fraai hebt overlegd!" riep VAUTRÉ lagchend. »Hoe denkt ge de zaak nu verder aan te leggen?" — »Ik schrijf morgen aan TERESA en aan de Gravin," antwoordde de jongman. — »Goed, doe dat!" riep de kapitein uit. »Maar beloof me, dat, zoo ge een onbeschoft antwoord van de laatste ontvangt — want bij de eerste zult ge wel zeker van uwe zaak wezen..." — »Dan ben ik morgen in uw logies," zeide ARMAND. »Hoe zou ik dan nog de Gravin onder de oogen durven komen?" — »En van nacht," hernam VAUTRÉ schertsende, »laat ge uw oppasser in uwe kamer slapen, opdat uwe aanstaande tante niet haren neef door de monniken in zijn bed late doodslaan." — »Dat zal wel losloopen!" zeide ARMAND lagchende. »Zij zal mij nog wel vierentwintig uren tijd gunnen."

Onder soortgelijke gesprekken kwamen onze bekenden bij hunnen troep aan, en na gedane inspectie zeiden zij elkander onder hartelijke omhelzing vaarwel.

Toen ARMAND te huis was gekomen, begaf hij zich, naar gewoonte, in den achter de woning liggenden tuin. Hij wist, dat hij de Gravin en TERESA aldaar zou aantreffen, en dat was ook werkelijk het geval. De Gravin scheen reeds bij de veertig jaren oud, kon nog schoon heeten, maar had een

trotsch gelaat en bijna mannelijke houding; TERESA echter, zonder eene uitstekende schoonheid te kunnen heeten, was allerbekoorlijkst. Zij scheen dezen namiddag geweend te hebben, en sprak slechts weinig. Dat was ook het geval met de Gravin, zoo lang het gesprek niet op de gebeurtenissen van den dag viel; maar dit had alras plaats, en nu barstte de Gravin in een stroom van verwenschingen tegen Frankrijk en zijnen Keizer los. ARMAND luisterde daar niet eens naar, zoo drok had hij het met de lieve TERESA aan te zien. Hij wachtte den ganschen avond met ongeduld, of de Gravin niet voor een oogenblik het veld zou ruimen en hem gelegenheid geven om TERESA alleen te spreken; maar zij scheen de wenschen van den jongman te hebben geraden, en verroerde zich niet van de plaats. Zoo vaak TERESA — hetgeen buitendien maar zelden het geval was — zich in het gesprek mengde, viel de tante haar in de rede, en het onaangename discours over de zaken van den dag ving dan op nieuw aan. Lang verdroeg het meisje dit; maar toen dit tooneel meermalen en telkens verdrietiger herhaald werd, en ARMAND, pijnlijk daardoor getroffen, in zijne verlegenheid TERESA vroeg, of zij niet heden als naar gewoonte het gezelschap door haar gezang wilde vervrolijken, ontwaakte de geest der Spaansche vrouw; zij greep naar de luit, en begon, de Gravin moedig aanziende, het eerste vers van het bekende liedje:

Madre, la mi madre,
Guardas mi poneis?
Si yo no me guarda,
No me guardareis.

(Moeder, stelt ge wachters
Over mij — waartoe?
Niets zal mij behoeden,
Zoo ik 't zelf niet doe.)

Dit vers gezongen hebbende, maakte TERESA eene buiging voor hare tante, wierp een smartelijken, veelbeteekenenden blik op ARMAND, en verliet den tuin. Ook de Gravin stond nu op.

»Gij ziet, *Señor*," zeide zij met een lachje, dat haar verdriet maar slecht verborg, »dat Mejuffer mijne nicht ku-

ren heeft, zoo als alle meisjes. Gelukkigerwijze lijden die kuren schipbreuk aan den vasten wil van zich er niet om te bekreunen, en de vastheid van den mijnen is nog door niemand in twijfel getrokken. Vaarwel!"

Met eene kleine buiging verliet de Gravin den tuin, en ook Armand zocht zijne kamer op. Lang ging hij hier op en neêr. Hij ontwierp honderd plannen, hoe hij zijne bedoelingen aan de Gravin zou voordragen en ondersteunen. *Daarop* kwam hij altijd terug, dat zulks niet mondeling maar schriftelijk moest geschieden. Ofschoon Teresa nooit uitdrukkelijk haar gevoelen ten zijnen opzigte had te kennen gegeven, meende hij toch zeker van hare genegenheid te zijn; maar even zeker verwachtte hij een hevigen tegenstand van de zijde der Gravin. Den meesten troost putte hij echter daaruit, dat het meisje haren vader als een uitmuntend man had afgeschilderd, en alles toch ten slotte van dezen afhing; dat de oorlog, die dezen welligt niet zou vergunnen zijne dochter aan een vijandelijk officier ten huwelijk te geven, niet eeuwig kon duren. Eerst laat begaf zich de jongman, onder soortgelijke overdenkingen, ter ruste.

Naauwelijks was de morgen aangebroken, toen een onderofficier den jongman de dagorder bragt. De kapitein, zeide hij met een halven glimlach, had hem gelast zich te haasten. Welk eene aangename verrassing! In de dagorder stond, dat de Keizer den luitenant Sacy, die zich bij Durango had onderscheiden en te Valladolid gekwetst was geworden, het kruis van het legioen van eer schonk.

Naauwelijks bevond Armand zich alleen op zijne kamer, of hij gaf aan de vreugde van zijn hart lucht.

»Een goed voorteeken!" riep hij uit. »Mijn geluk begint heden eerst regt te bloeijen! Nu ras aan het werk! Aan de Gravin en Teresa geschreven!"

Het zou vervelend wezen, den inhoud dier brieven woordelijk mede te deelen; men begrijpt wat er in een minnebrief en in een huwelijksvoorstel kan worden gezegd.

Dienstzaken vergunden Armand heden niet het gemeenschappelijk middagmaal bij te wonen, en dat was hem des te aangenamer; hoe zou hij ook in de onzekerheid, waarin hij met betrekking tot het gewigtigste belang van zijn leven verkeerde, uren tegen over de Gravin of Teresa kunnen

zitten! Het was reeds laat in den namiddag, toen ARMAND in zijn logies terugkeerde. Met een kloppend hart brak hij hier een brief van de Gravin open. De inhoud was koel, maar beleefd; men zeî ja noch neen. De zaak was van zoo veel gewigt, schreef zij, dat men er met elkander over spreken moest; daartoe zou zij ARMAND tegen den avond laten verzoeken.

Met groote stappen mat de jongman intusschen zijne kamer. Hij kon den bepaalden tijd naauwelijks afwachten, en toch was het alsof hij een knellend gevoel ontwaarde, zoo vaak hij toevallig de van zijn kogel doorboorde deur der kast tegen den muur aanzag. Hij kon zichzelven toch geen duidelijk begrip maken van die onaangename gewaarwording, en zocht zich al meer en meer te overreden, dat het gebeurde in dien nacht slechts een buitengewoon levendige droom was geweest; maar dat drukkende gevoel liet zich niet verjagen. Eindelijk werd het avond, en een oude dienaar der Gravin trad de kamer binnen. Met vele buigingen gaf hij te kennen, dat de »*Señor official*" bij de Gravin werd gewacht. Op de vraag, of Juffer TERESA zich bij háar bevond, antwoordde hij, dat deze sedert den middag onpasselijk was en hare kamer hield.

ARMAND vergezelde nu den bediende, en wilde juist den gang inslaan, dien hij zoo dikwijls was doorgewandeld, toen de oude man hem haastig te kennen gaf, dat zijne meesteres, om niet gestoord te worden, zich in een ander vertrek had begeven, waar hij last had den waarden *Señor* te brengen.

Nadat beiden eenige trappen op- en afgeklommen waren, kwam het ARMAND voor, dat hij het zijgebouw reeds voorbij moest wezen, en zich in het belendende Paleis der Inquisitie bevinden. Toen hij den oude daaromtrent ondervroeg, zeide deze, dat het inderdaad zoo was, en voegde er bij, dat Zijne Eminentie, bij het vertrek met zijne geestelijken, Mevrouw de Gravin had verzocht, het opzigt over zijne woning te willen houden.

Nadat de bediende ARMAND in eene ruime kamer, ouderwets maar prachtig gemeubileerd, had gebragt, verwijderde hij zich, om de Gravin te waarschuwen, en ARMAND bekeek nu oplettend de plaats waar hij zich bevond. Stoelen, sofa

en muren waren met geel fluweel bekleed; de laatste waren van het gestukadoorde plafond af, tot aan den ingelegden vloer, met schilderijen in olieverw bedekt. Men zag er eene uitstekend schoone *Mater dolorosa*, en eenige donkere rotsachtige landschappen van SALVATOR ROSA; al de overige stukken hadden meer of min betrekking op de Inquisitie. Hier, in een ruw duister oord, zochten twee roofgierige wolven een zwart en wit gevlekt lam te bekruipen, maar deinsden schuw achteruit voor de vurige stralen, die uit de oogen van het lam schoten. »*A tergo lupi, a fronte praecipitium!*" stond onder het schilderstuk. Daar digt bij hing een tweede. Van de spits eener rots schoot een baardgier naar beneden, en was op het punt om met bek en klaauwen een slapend kind te pakken, toen een adelaar, die boven hem zweefde, den roover de scherpe klaauwen in den nek sloeg. »*Hoc pugnatur!*" stond er onder.

De historische schilderijen waren nog afschrikkender. Op het eene werd een Christenkind door een aantal Joden met bloeddorstige blikken gekruisigd. Op het tweede verbrandden de moordenaars het lijkje. Op het derde werden zij zelve verbrand (*). Het zou den lezer vermoeijen, indien wij hem al de voorwerpen een voor een wilden optellen, die ARMAND gelegenheid had in dat uur te beschouwen, en het zal genoeg zijn, er bij te voegen, dat zijne gemoedsstemming er niet vrolijker door werd.

Toen ARMAND omtrent een kwartieruurs had gewacht, verscheen de Gravin eindelijk. Zij hield den brief van den jongman open in de hand, en keek vriendelijker dan naar gewoonte.

»Kom bij mij zitten, Mijnheer DE SACY!" zeide zij, terwijl zij op de sofa plaats nam. »Neen, hier!" voegde zij met een lachje er bij, toen de jongman zich naast de ottomane wilde nederzetten, terwijl zij een stoel voor zich schoof. »Ge moet vlak tegen mij over gaan zitten; om te kapituleren, moet men elkander goed aanzien."

ARMAND nam eerbiedig plaats op een tabouret voor de sofa, midden op een vierkant van den vloer, dat alleen niet met

(*) Onder de booggewelven der groote kerk te Toledo, achter naar het kleine binnenhof toe, ziet de reiziger die voorwerpen *al fresco* geschilderd.

gekleurde arabesken was ingelegd, gelijk al het overige gedeelte der kamer.

»Mijnheer DE SACY!" zeide de Gravin na eene poos: »als wij gewone tijden beleefden, dan zou ik het voorstel, dat ge in dezen brief doet, zeer vereerend voor mijne nicht en zelfs aangenaam noemen. Gij stamt van een der oudste Fransche geslachten af; de naam uwer familie wordt in de geschiedenis der oorlogen en der kabinetten met roem vermeld; gij hangt van niemand af, zijt een rijk man, en — ik spreek ronduit, zoo als ge ziet — mijn nichtje mag u, als ik mij niet vergis, wel lijden. Ook is TERESA een man van uwen stand wel waardig: zij is van ouden Spaanschen adel, niet arm, bevallig, en vol talenten, zoodat de partij in elk opzigt gelijk staat." — »O, wat zijt ge goed, Mevrouw de Gravin! »Zie...." — »Val me niet in de rede, Mijnheer DE SACY!" hernam de Gravin koeltjes. »Ik heb van *gewone tijden* gesproken, maar die beleven wij thans niet. Er is eene ongehoorde misdaad begaan; een volksmoord is door den man bedreven, die, met de list en de magt van een helschen geest uitgerust, op Frankrijks troon zit. Misken mij niet, Mijnheer! en denk niet, dat ik zoo kleingeestig ben om de talenten van dien man te loochenen. Dat zou het zelfde zijn, als het licht der zon of het schitteren van den bliksemstraal te willen ontkennen. Maar hij heeft als een dief en moordenaar jegens Spanje gehandeld. In vredestijd is hij Spanje binnengeslopen, heeft Spanjaarden te Madrid door MURAT doen neêrsabelen, heeft ons vervolgens den belagchelijken flaauwert gegeven, om ons te regeren, en eindelijk — wat nog het ergste is — heeft hij Spanjaarden verleid, om tegen hun vaderland te strijden. Ge ziet, dit is geen gewone oorlog, door soldaten gevoerd; hier strijdt volk tegen volk; en schande den zoon, der dochter des vaderlands, die vrede met den vijand maakt, voordat het vaderland dien gemaakt heeft!" — »Als ik u wel begrijp, Mevrouw de Gravin," viel ARMAND haar in de rede, »zou eene verbindtenis tusschen TERESA en mij eerst na den vrede...." — »Gij begrijpt mij volstrekt niet," sprak de Gravin ras. »Heden, nog dit uur, moet het vaststaan, of ge ooit TERESA's echtgenoot kunt worden! Ge hebt slechts ja te zeggen, slechts ééne voorwaarde te vervullen; en zoo gij wilt, legt de priester nog

heden uwe handen ineen. Daar sta ik borg voor." — »En die voorwaarde is?" vroeg ARMAND verbaasd en eenigzins onthutst. — »Het is TERESA's hand alleen niet, die gij verkrijgt," dus ging de Gravin voort. »Ook eer en aanzien." — »En de voorwaarde?" herhaalde ARMAND. »Ik verlang niets dan de hand van TERESA." — »Welaan dan!" zeide de Gravin. »De voorwaarde is, dat ge nog heden met ons Valladolid verlaat, en langs geheime wegen u naar Asturië begeeft." — »Hoe!" riep ARMAND uit. »Ik zou deserteren? Dat nooit!" — »Niemand kan er dien naam aan geven," antwoordde de Gravin. »De Fransche officier neemt zijne demissie; hij behoeft ze niet te verzoeken; dat is een oud gebruik in Frankrijk. Zoodra gij in veiligheid zijt, geeft ge uw regiment kennis, dat gij de dienst verlaat, en dan wordt ge als kapitein bij het Spaansche leger aangesteld: daar sta ik voor in. Gelooft ge misschien niet wat ik zeg? Lees dan dezen openen brief der *Junta*, die mij magtigt om u die mededeeling te doen, en waarbij u daarenboven eene ridderorde wordt beloofd, als gij het voorstel aanneemt." — »Nooit doe ik dat, Mevrouw de Gravin!" viel ARMAND haar in de rede; »en gesteld, dat ik mijn pligt zoo verre verzaakte, wat belang zou uw vaderland..." — »Daarbij hebben?" vroeg de Gravin. »O, zeer veel belang. Het voorbeeld van een jong, geacht man, die een beroemden naam draagt, zou navolgers vinden; menig ander..." — »Des te meer moet ik dat aanbod van de hand wijzen!" riep de jongman uit. »Nooit zal ik mij onteeren, al wierd ook TERESA's hand het loon daarvoor." — »Die is het loon van uwe toestemming!" riep de Gravin. — »Mij dunkt," antwoordde ARMAND bescheiden, »dat, zonder u, Mevrouw de Gravin, te kort te doen, Juffer TERESA ook iets in te brengen..." — »Ze weet *niets* van uw brief," hernam de Gravin, terwijl zij dien van het meisje ongeopend te voorschijn haalde. »TERESA weet niet, dat gij haar wilt trouwen. Wij vertrekken nog dezen nacht, en — daar geef ik u mijn woord op — ge ziet haar nooit weder. Binnen een paar weken trouwt zij met een jongman, die sedert lang naar hare hand dingt. Nu, Mijnheer DE SACY, neem uw besluit. Nog van daag wordt TERESA uwe vrouw, of ge ziet haar nooit weêr."

ARMAND zweeg een oogenblik, door droefheid gefolterd.

De Gravin meende dat hij besluiteloos was, en drong des te meer aan.

»Mijnheer DE SACY," zeide zij, »het valt u moeijelijk te besluiten om voortaan tegen Franschen het zwaard te trekken, en daar hebt ge toch ongelijk in. Let maar eens op welk leger van Europa gij wilt: overal vindt ge Franschen, die het zelfde doen, en toch meest allen een hoogen rang bekleeden. Denkt ge, dat een van hen bedoelt tegen Frankte strijden? Neen, allen zeggen, dat zij slechts tegen den man, die Frankrijk onderdrukt, het zwaard hebben getrokken." — »Dat zeggen zij, ja!" hernam ARMAND; »maar de geschiedenis noemt het eenmaal anders, en — dat wil ik ter hunner eere gelooven — ook thans reeds hun geweten. »Mevrouw de Gravin!" dit voegde de jongeling met eene vaste stem er bij, »mijne gevoelens voor TERESA zullen nooit veranderen, maar ik kan even zoo weinig de hoop laten varen, dat ik haar eens de mijne zal mogen noemen; in alle geval, er moge gebeuren wat er wil, nooit verlaat ik mijn vaandel." — »En dat *moet* ge toch, Mijnheer DE SACY!" zeide de Gravin met geveinsde koelheid, maar in haar oog flikkerde een dreigend vuur: »ik zeg u, dat ge *moet*. Bedenk u wel, eer ge mijn welmeenend voorstel afwijst en u in het verderf stort."

ARMAND bleef op een stelligen toon weigeren.

»Nog eens!" zeide de Gravin eindelijk, terwijl hare lippen beefden. »Ge wijst mijn voorstel onherroepelijk af?" — »Ja!" antwoordde de jongeling op een vasten toon. — »Ook, als het verlies van TERESA er van afhangt?" — »Ook dan, hoe droevig mij dit zij!" — »Ook met gevaar van uw leven?" riep de Gravin nu bevende van toorn uit. — »Al had ik duizend levens te verliezen!" sprak de jongman. — »Welaan dan!" hernam de Gravin, terwijl zij als eene furie den jongeling aankeek. »Onderga dan uw lot, ellendige knecht van den tiran!"

Haastig greep de Gravin een koord, dat als een gewoon schelkoord naast de sofa aan den muur hing. Zij trok er aan, en oogenblikkelijk voelde ARMAND den vloer onder zijne voeten bewegen. Hij begon te waggelen en zocht zich vast te houden, maar met de snelheid van den bliksem zakte hij naar beneden; hij geraakte buiten kennis, en voordat hij nog

regt wist wat er met hem gebeurde, bevond hij zich in de diepste duisternis. Men lachte hem van boven al spottend uit, en verscheidene deuren vlogen met gekraak digt.

Zoodra Armand geheel bij zichzelven was gekomen, tastte hij met de handen rondom zich. Hij voelde een kouden, vochtigen steenen vloer. Hij stond op. Rondom hem was het geheel donker. Hij stiet, na langzaam voortgestapt te zijn, weldra tegen muren, die van vochtigheid dropen. Hij kon er niet aan twijfelen: hij bevond zich tusschen de muren van een onderaardschen kerker.

Half buiten zinnen viel Armand onwillekeurig neêr tegen den muur zijner gevangenis. In stomme wanhoop had hij eenige minuten doorgebragt, verschrikkelijk gefolterd door het denkbeeld van in deze duisternis welligt van honger te moeten sterven. Reeds dacht hij er aan, om zich met den degen, dien hij op zijde droeg, te doorsteken, toen hem plotseling inviel, dat zijn zakkoker, behalve het pistool, nog een endje kaars, en gereedschap om het aan te steken, bevatte.

»Nu zal ik het terrein eens kunnen opnemen!" riep Armand uit, terwijl hij zich met al den moed der jeugd en al de onbezorgdheid van een Franschman aan de hoop overgaf. »Komt dan iemand in mijn kerker, zoo steek ik hem ter neêr, en baan mij, met pistool en degen in de vuist, een weg naar buiten."

Weinige oogenblikken verliepen, en de kaars brandde.

Met verbazing keek Armand in het rond. Zijn kerker bestond niet uit één vertrek, maar uit eene geheele rij van vertrekken. Geen er van had vensters, en alleen dat, waarin de jongman zich bevond, was van eene deur voorzien. Armand begaf zich uit het eene vertrek in het andere. Slechts dat, waarin hij zich bevond, was geheel ledig; in de anderen zag hij gereedschappen, die zeer vreemd waren, en wel inzonderheid in de kamer allernaast zijn kerker. In het midden daarvan stond eene lange, met een zwart kleed bedekte tafel, met twaalf dergelijke stoelen er om heen. Aan stevige ringen in den muur hingen kettingen af; de arm- en beenboeijen, die er aan vast waren, bewezen, dat zij tot het ketenen van gevangenen hadden gediend. Aan sterke ijzeren, in het gewelf stekende haken hingen houten katrollen met touwen, en strikken er aan, welker bestemming

ARMAND niet zou begrepen hebben, indien een ander werktuig hem geen duidelijke opheldering dienaangaande had gegeven. Dat werktuig zag er uit als eene houten goot of brug, ter lengte van een man. Regts en links waren gaten, om datgene, wat men er in had gelegd, er aan vast te bieden. De bodem der goot was insgelijks vol gaten, die bestemd schenen om vocht te laten afloopen. Met ontzetting herinnerde ARMAND zich van een pijnig-instrument te hebben gehoord, waarin men den ongelukkige, die tot marteling bestemd was, vastsnoerde, en vervolgens, ten einde hem tot bekentenis te noodzaken, door een linnen buis zoo lang water in zijn mond liet loopen, totdat hij bekende of stikte. Tot vermeerdering van schrik en afgrijzen zag hij eene ledige kruik en een doek, waaraan hij bloedvlekken meende te bespeuren, op den grond liggen.

Met afschuw wendde ARMAND zich van dat vreeselijke gereedschap af; zijn voornemen, om den eersten, die zich in den kerker vertoonde, te doorsteken, en dan op de eene of andere wijze vrijheid of dood te verwerven, werd meer en meer bevestigd. Nog bleef er een zijvertrek, waar hij nog geen voet had gezet, te onderzoeken, en hij trad er in. In het begin scheen dit vertrek hem geheel ledig toe; doch hoe verbaasd stond hij, toen hij op den achtergrond eene menschelijke gedaante meende te zien: Zijn degen vloog uit de scheede, en met dezen in de eene en de brandende kaars in de andere hand, liep hij op de gedaante los. Hij stond voor een houten beeld.

De jongeling was even getroffen als verbaasd, bij het aanschouwen der levensgroote figuur van een bont geschilderd Maria-beeld, dat als *Mater-dolorosa*, met zeven dolken in de borst en wijd geopende armen, digt aan den muur stond. Men kon dit figuur geen kunststuk, maar toch ook geen knoeiwerk noemen. De reden, waarom men dit beeld hier in den diepsten kerker had opgerigt, kon ARMAND niet beseffen, maar hij zou haar weldra raden. Zijn oog viel namelijk op ontelbare kleine blinkende sterren, waarmeê de kleeding der gedaante van de borst tot op de voeten, maar vooral de binnenkant der hoogopgehevene uitgespreide armen, bezaaid was. Bij naauwkeurige bezigtiging ontdekte de jongeling, dat die sterren uit eene zamenvoeging van duizenden, slechts

eene streep uit het hout stekende, glinsterende stalen punten bestonden. Juist bekeek ARMAND de figuur oplettend van alle kanten, toen hij digt bij de voeten er van op een plankje trad. Hoe ontstelde hij, toen binnen in het beeld een schelle toon klonk, en de gedaante hare armen begon te bewegen! Met een onwillekeurigen kreet deinsde hij terug, ziende, dat die beweging voortduurde, en de gedaante eindelijk de armen sloot, alsof zij iemand daarmede omvat hield. Nu begreep de jongeling alles. Zoodra een ongelukkige de eerste graden der pijnbank had doorgestaan, zonder iets te bekennen, werd hij voor dat beeld gebragt, nogmaals tot bekentenis vermaand, en, dit niet batende, genoodzaakt zich in de armen der gedaante te werpen, als wanneer pijn, bijgeloof en angst hem onfeilbaar de bekentenis ontrukten.

»Schandelijk! Schandelijk!" riep ARMAND uit. »Levend althans zullen de moordenaars mij niet in handen krijgen."

Aan alle leden bevende, snelde hij in zijne kamer terug.

Het eindje kaars was intusschen bijna uitgebrand. Hij zag het belang, om het overschot er van te behouden, te wel in, om niet de noodzakelijkheid te bevroeden van het licht vooreerst uit te blazen. Alvorens dit evenwel te doen, begaf hij zich nabij den ingang, en trachtte de ligging er van des te naauwkeuriger te onthouden, daar hij voornemens was dengenen, die binnen mogt komen, terstond te dooden, en zich dan meester van de sleutels zijner gevangenis te maken. Toen echter de kaars uitgeblazen was, maakten de vreeselijkste denkbeelden zich meester van des jongelings ziel. Zal mogelijk wel iemand buiten mij dezen kerker betreden? Is het welligt niet de hongerdood, waartoe men mij heeft veroordeeld? Deze vragen herhaalde hij zichzelven onophoudelijk, en wierp zich, toen het eene uur na het andere verliep en het naar zijne meening reeds nacht moest zijn, wanhopig op den vloer.

In het kasteel te Valladolid ging het intusschen druk toe. De Keizer had hier zijn hoofdkwartier gevestigd. Ofschoon het reeds donker was geworden, prijkte de omtrek dezer plaats echter met de helderheid van den dag. Vóór het kasteel bivouakkeerde een bataillon der oude garde, en groote, op het plaveisel aangestokene vuren verhieven zich hoog in

de lucht en zonden dikke rookzuilen naar den helderen sterrenhemel. Ordonnancen van allerlei kavalerie en verschillende uniformen, de teugels hunner paarden over den arm geworpen, hielden luide gesprekken met elkander; slechts twee grenadiers te paard stonden als twee kolossale beelden, met de beeremuts op het hoofd en de lange regte sabel in de vuist, stilzwijgend naast twee schildwachts te voet bij de deur van het paleis. Ook in de onderste verdieping van het gebouw ging het zeer luidruchtig toe: rapporterende officieren, pages — deze laatsten schoone, volwassene jongelingen, — bedienden in donkergroene liverei met gouden nestels, koeriers met stof bedekt, hunne lederen tasch op de borst, stormden trap op, trap af. Slechts de officier van de wacht en de kommanderende ritmeester van het *escadron de service* gingen met klinkende stappen in druk gesprek de voorzaal op en neder, en de eerste riep, wanneer het rumoer om hem heen te erg werd, aan de schreeuwers een barsch »*Silence, s'il vous plait!*" toe. Door eene openstaande deur echter zag men de grenadiers der wacht, deels op de met satijn overtrokkene divans, deels op de met stroohoopen bedekte vloeren, met geweer en wapens, lang uitgestrekt liggen. In de bovenste vertrekken, die gedeeltelijk met officieren van alle wapenen, doch voornamelijk slechts tot de mindere graden behoorende, tot stikkens toe waren opgevuld, ging het minder luidruchtig toe; en zoo verminderde het gedruisch allengskens naar de audientiezaal toe, waar nog slechts een zacht gesis gehoord werd. Aller oogen staarden op eene deur, waar een huissier voor stond, en die slechts dan openging, als de kamerheer des Keizers, Graaf DE TURENNE, buiten kwam, om een der maarschalken of generaals in het kabinet van den monarch binnen te leiden. Zij, die in de audientiezaal stonden, hadden intusschen een halven kring geformeerd, met uitzondering eener kleine groep, waarbij men den Hertog VAN ISTRIA opmerkte, die met zachte stem, maar levendige gebaren, tot eenige generaals der kavalerie sprak. Een groot gedeelte van den halven kring werd door eene talrijke deputatie van de magistraat en de geestelijkheid van Valladolid gevuld. Onder de laatsten bevonden zich eenige prelaten, die zich, door het blinkende kruis op de borst en den violetkleurigen tabbaard, van de mindere, in het zwart

gekleede geestelijken en van de weinige meêgekomene monniken onderscheidden. Zij stonden tamelijk eenzaam en verlaten tusschen de militairen in; slechts een oudachtig officier met kolonels-epauletten, zijnde de plaatselijke kommandant, sprak nu en dan eenige woorden tot dezen of genen, en kreeg talrijke buigingen, met allerlei gebaren en schouderophalen vergezeld, daarvoor terug.

Het gezelschap mogt zoo omstreeks een uur hebben gewacht, toen de kamerheer schielijk uit het kabinet zijns meesters trad, een woord aan den wachthoudenden huissier zeide, deze de dubbele deur opentrok, en een luid »*l'Empereur!*" uit zijn mond door de vergadering klonk. Ieder was nu stil als een muis. De Keizer trad buiten. Hem volgden Koning Joseph, Generaal Kellermann en verscheidene maarschalken en generaals. Alles boog zich tot den grond.

Napoleon keerde zich, bij het uittreden, tot den Maarschalk Bessières, en sprak een paar minuten lang ernstig met den beroemden aanvoerder der ruiterij, die regt als eene kaars, en zonder de lippen te bewegen, zijnen meester aanhoorde.

De physiognomie des Keizers was heden dreigend, en voorspelde een storm. Doorgaans stond zijn gelaat, welks regelmatige trekken naar het antieke geleken, effen en kalm. Sprak hij tot soldaten, vooral tot gemeenen, onderofficieren of officieren van minderen rang, dan straalde de goedheid uit zijn lichtbruin oog, en een innemend lachje speelde om de dunne lippen en den fijn besneden mond; werd zijn binnenste daarentegen door onaangename gewaarwordingen bewogen, en vorderden de omstandigheden, dat hij die verborg, dan rimpelde zich zijn voorhoofd, terwijl de mond zich tot een glimlach dwong; zijn oog keek duister, en zijn lachje had dan iets van dat grijnzen, hetwelk zijne vijanden toenmaals aanhoudend bij hem willen hebben waargenomen. Alsdan brak gemeenlijk bij de minste aanleiding een onweêr los, dat des te vreeselijker werd, naar mate de dwang geduurd had, die het tot dusverre terughield.

Ook heden scheen 's Keizers gemoed door het een of ander onaangenaam geschokt te zijn; want de gelaatstrekken, waarvan wij zoo even spraken, lieten zich ten duidelijkste bespeuren. Terwijl hij nog met Bessières sprak, liet hij zijn blik een paar malen door de vergadering glijden, en ging ver-

volgens haastig, en met de armen over elkander geslagen, op de deputatie der Spaansche geestelijkheid af.

»Waarom hebt ge de soutane niet aangetrokken?" vroeg de Keizer op een barschen toon. »Hier is uw Koning!" Hij wees op JOSEPH. »Waarom komt ge niet vóór hem met het koorhemd aan, zoo als het behoort? O, ik weet het wel; dat moet eene soort van protestatie beteekenen, eene heimelijke koppigheid; maar ik zal u wel tot rede brengen. Ha! als het de Prins van Asturië was, dan waart ge hem met vaandel en wierookvat te gemoet gegaan." — »Sire! Sire!..." stamelde de oudste prelaat. — »Zwijg!" riep de Keizer nog driftiger uit, en zijne stem nam een bijzonderen, schorren en toch klinkenden toon aan. »Gij zijt het, die het volk opruit! Waarom zingt gij niet »*Domine, salvum fac regem Josephum!*" in de groote kerk? Gij denkt, dat ik het niet weet? Abuis. Ik ken uwe woelingen heel wel, en zal.... Maar wat is dat voor een leven daar buiten in de dienstkamer? Kolonel DUMONT, Graaf TURENNE, gaat eens zien wat er gaande is."

Men sprak ook nu zoo luid in eene der voorkamers, dat de Keizer er wel op letten moest, en het was ook iets te ongehoords, dat iemand eene dergelijke vrijheid nam, dan dat aller oogen zich niet terstond naar de deur zouden hebben gekeerd. De Kolonel DUMONT kwam juist terug.

»Er staat een kapitein van de linie in de voorkamer," zeide hij; »Kapitein VAUTRÉ, van het negenenzestigste. Hij zegt Uwe Majesteit te moeten spreken; — iets van belang." — »Laat hem hier komen!" riep de Keizer snel. »VAUTRÉ komt niet zonder reden."

De kapitein vloog op een wenk van den ordonnans-officier de kamer in en naar den Keizer toe. Hij hield een blad papier in de hand.

»Sire!" riep hij: »ARMAND!.... ARMAND DE SACY!" — »Wel, kapitein!..." antwoordde de Keizer, ziende dat VAUTRÉ geheel buiten adem was, en niet voort kon spreken. — »*Ma foi*, Sire, ik weet het niet," hernam de kapitein. »Hij is vermoord, of zit ergens vast. Deze brief...." Zonder een woord te spreken nam de Keizer den brief uit de hand van den kapitein. Het was naar het scheen eene vrouwenhand, en in het Fransch.

»Mijnheer!" zoo luidde hij: »de Luitenant ARMAND DE SACY »heeft u dikwijls zijn vriend genoemd, en daarom wend ik »mij tot u in den grootsten angst. Men heeft den Heer DE »SACY in het paleis der inquisitie bescheiden, om hem te »spreken, en hij is niet teruggekomen. Ik heb reden om te »vermoeden, dat hij daar gevangen gezet of misschien ver- »moord is. Spoed u, om hem te redden, als het nog moge- »lijk is; dit wenscht iemand, die het grootste belang in »hem stelt."

»Wie heeft u dien brief gebragt, kapitein?" vroeg de Keizer snel, terwijl hij hem in de hand frommelde. — »Men heeft hem aangenomen, terwijl ik er niet was," antwoordde VAUTRÉ. »Zoodra ik hem gelezen had, ben ik naar het kwartier van ARMAND geloopen. De Gravin MONTENERO, bij wie hij logeerde, en die allernaast het Paleis der Inquisitie woont, is in het vallen van den nacht met hare nicht op reis gegaan. Het nest is leêg, en ARMAND is verdwenen."

Nu brak des Keizers gramschap op nieuw los.

»Dat is uw werk!" riep hij, de geestelijken aansprekende. »Er is een officier verdwenen, denkelijk vermoord. Maar gijlieden staat met uw hoofd voor hem in. Gij hebt hem omgebragt, of althans aanleiding daartoe gegeven. *La corde au cou, voilà ce que vous méritez, scélérats!* (*) Verbeeldt ge u, moordenaars die ge zijt, dat ik die daad maar zoo zal laten passeren, dan bedriegt ge u. Mijn geduld is ten einde. Kolonel PARTARIEUX LAFOSSE! Gij zijt plaatselijke kommandant. Neem die menschen in arrest. Laat ze terstond naar de wacht brengen. *A la grand' garde!* begrepen? Niemand mag bij hen worden toegelaten; ze zullen mij voor gijzelaars dienen. Gij, Generaal KELLERMANN, laat terstond twee eskadrons jagers te paard stijgen, om patrouilles in de stad te maken. Het volk moet uit elkander worden gehouden. Neem dan de grenadiers van het negenenzestigste, en de sapeurs van de geheele divisie. Eene compagnie moet het Paleis der Inquisitie omsingelen, en ieder, die er uit wil, aanhouden; de andere compagnie wordt met een of twee man in alle kamers, van het dak af tot in de kelders en gewelven,

(*) Des Keizers eigene woorden.

verdeeld, om op het minste geritsel acht te kunnen slaan. Alle deuren moeten geopend of door de sapeurs ingeslagen worden. Vinden zij niets, dan moeten de tamboers in alle gangen en kamers een roffel slaan, om te toonen dat zij er zijn, en alles moet zich dan stilhouden. Wordt er zoo nog niets ontdekt, laat dan al de muren open breken, en alle kelders doorgraven. Ik moet luitenant SACY terug hebben, dood of levend! — Gij, Kapitein VAUTRÉ, zult de grenadiers kommanderen, en gij, Generaal KELLERMANN, zult in persoon daar bij zijn, en mij rapport brengen van het gebeurde. Zoodra het dag wordt," hier wendde de Keizer zich weêr tot den plaatselijken kommandant, »laat ge bij de regering hout vragen voor galgen; voor iedere poort laat ge ééne galg maken, en ééne op de *Plaza mayor*. Voor elken Franschman, die voortaan te Valladolid vermoord wordt," de Keizer strekte zijn arm tegen de leden van den *Ayuntamienta* of regeringsraad uit, terwijl hij hen dreigend aanzag, »laat ik een van u ophangen. Pakt u weg!"

Nog geen uur daarna was het Paleis der Inquisitie opgepropt vol met Fransche soldaten. In alle kamers vlamden pikfakkels, in alle gangen klonk de stem der grenadiers, in alle hoeken kraakten deuren, en Kapitein VAUTRÉ liep hijgend en bezweet trappen op en af. De Generaal KELLERMANN ging met zijn adjudant, zonder een woord te spreken, in de eetzaal heen en weêr, en keek tusschen beide eens naar eene schaar van sapeurs, duchtige baardmannen, die op de orders van hun beroemden en hooggeachten aanvoerder schenen te wachten. Juist stormde VAUTRÉ de deur in.

»Niets gevonden, Generaal!" riep hij uit. »Drie gevangenhokken hebben we ontdekt, en de stokoude monniken, die er in zaten, — twee, naar hun zeggen, om bagatellen, die ze tegen de discipline hadden begaan, en de derde wegens slecht gedrag — in vrijheid gesteld. Maar de huislui moeten zeker gedrost zijn; er is geen spoor van hen te zien." — »Dan zullen we het eens met de trom proberen," zei de generaal bedaard. Laat overal in het huis den marsch slaan. Tusschen beiden kunnen de hoornblazers hen eens afwisselen. Als DE SACY nog leeft, zal hij zich dan wel aanmelden; zesendertig trommels en twaalf horens moeten in dit oude huis vol gewelven een leven maken om dooden op te wekken."

VAUTRÉ verdween. Een oogenblik daarna rommelde en dreunde de generaal-marsch de lange gangen door, en werd brullend door de hooge gewelven weêrkaatst. Daartusschen schetterden de horens der voltigeurs. De generaal had niet te veel gezegd: het was een geraas om dooden uit het graf te doen verrijzen. Dat had zoo wel een kwartier geduurd, en alles was stil geworden, toen een onderofficier in de kamer snelde.

»De kapitein laat zeggen, dat men onder den vloer van eene kamer een flaauwen slag heeft gehoord, als of er een pistool werd afgeschoten," zoo luidde het rapport van den serjant. — »Voorwaarts, sapeurs!" riep KELLERMANN, terwijl hij de deur uit en den gang door liep. De baardmannen hem na met klinkende passen, de bijl op schouder. — »Is het hier?" vroeg den generaal, toen hij in de kamer trad, die wij door ARMANDS gesprek met de Gravin hebben leeren kennen. — »Hier is het, generaal!" zeide VAUTRÉ verblijd. »We meenen ook nu en dan te hooren spreken." — »Aan het werk, jongens!" riep KELLERMANN, en de bijlen der sapeurs drongen krakend in den geruiten vloer. — »Ik ben er doorheen," riep weldra een oude sapeur. De troep hield een oogenblik met het werk op, en een helder »*Vive l'Empereur!*" klonk uit de diepte. — »Hij is het!" riep VAUTRÉ, die, terwijl hij de blijde aandoening, waardoor hem het water in de oogen kwam, trachtte te verbergen, zijn gezigt zoo afschuwelijk vertrok, dat de generaal tegen wil en dank moest lagchen. »Ik ken hem aan de stem. Nu, voorwaarts, brave jongens!"

Er waren maar weinige oogenblikken noodig, om de opening tot eene meer dan genoegzame ruimte uit te kappen.

»Gooit een touw af, of bezorgt me een ladder!" riep ARMAND nu naar boven.

Spoedig werd door grenadiers een ladder aangebragt, en KELLERMANN, VAUTRÉ, de geheele troep klom naar beneden.

Sprakeloos wierp ARMAND zich aan de borst van zijnen vriend. Tranen rolden uit des kapiteins oogen, tusschen de dikke knevels. Om niet zwak te schijnen, bromde VAUTRÉ een aantal vloeken tegen de papen. »Als de Keizer niet het heele domkapittel van Valladolid laat ophangen," zeide hij, »is het regt de wereld uit."

Nieuwgierig trok nu het krijgshafte gezelschap al de gewelven door, die onzen lezer reeds bekend zijn; vooral bekeek ieder het Mariabeeld. Kellermann bezigtigde het beeld, waar een raderwerk in stak, naauwkeurig, en liet de machine verscheidene malen werken; een schootsvel der sapeurs diende voor misdadiger, en werd telkens, van duizenden naaldsteken doorboord, uit de moorddadige omarming getrokken.

Op Armand's verzoek brak men de deur van de gevangenis open. Zij was van buiten versch toegemetseld; maar, om het werk te bedekken, had men het zoo aangestreken, dat het naar den ouderen muur geleek. De generaal nam nu Armand mede naar het kasteel. De Keizer hoorde het verhaal van den jongman opmerkzaam aan. Daarop keerde hij zich naar Joseph.

»Escoiquiz had gelijk," zeide hij peinzend. »Dat wordt een leelijke oorlog."

Nog den zelfden nacht moest Vautré zijn jongen vriend mededeelen, op welke manier hij van het gevaar, waar deze in verkeerd had, was verwittigd geworden. Armand overtuigde zich al meer en meer, dat het niemand dan Therese kon geweest zijn, die het eerst om hulp had geroepen. Die overtuiging sloot tevens eene andere in, namelijk, dat zij hem beminde, en hierdoor werden hem zelfs de uitgestane gevaren lief. »Zal ik haar wederzien? Zal de bedreiging der Gravin, dat Theresa binnen weinige dagen met een ander moet trouwen, worden vervuld?" Deze vragen kwelden hem onophoudelijk, en met vreugde vernam hij het bevel, dat men naar Madrid zou marcheren.

Veertien dagen daarna was de bergengte van Somosierra ingenomen. Madrid werd belegerd, en hardnekkig door de Spanjaarden verdedigd. De Franschen bestormden die hoofdstad. Suizend vlogen de geweldige ijzeren ballen tegen de muren, dat de steenen bij hoopen er aftuimelden, gelijk de bladeren van een boom door stormwind. Terwijl de artillerie van den heuvel zoo bezig was, stonden de regimenten van het voetvolk met het geweer in den arm er bij, en menigeen in het tweede of derde gelid had ook wel een kort aarden pijpje in den mond, en rookte onbemerkt door; de voltigeurs alleen kwamen van beide kanten in den gezwinden pas aangerukt, en formeerden zich in kolonne.

Het in den beginne flaauwe, maar toch wel gerigte vuur der Spanjaarden zweeg eensklaps, en men bespeurde eene belangrijke bres in den muur. Ook het vuur der Franschen zweeg een oogenblik; vier ligte stukken rolden den heuvel af naar den kant der vijanden toe; een zwart slijm droop van den mond der achterblijvende kanonnen.

»Voorwaarts, voltigeurs!" riep de Keizer, terwijl hij zijn hoed in de hoogte zwaaide. Een donderend »*Vive l'Empereur!*" was het antwoord, en de *colonne d'attaque* rukte aan. Nu begon een vreeselijk vuur uit de bres. De kogels van het klein geweer zoowel als die van het geschut sloegen in de kolonne; maar nu openden ook de Fransche veldstukken hunnen mond. »*De la mitraille, toujours de la mitraille!*" riep bij herhaling de ordonnans-officier des Keizers, die de kolonne aanvoerde, en weldra werd de bres door den vijand verlaten. VAUTRÉ liet nu de bajonet vellen; de korte slagen van den stormmarsch en het kommando van aanval klonken, en met de fierheid van een orkaan stormden de Franschen de bres in.

Op de binnenplaatsen van het *Retiro* (het versterkte kasteel van Madrid, waar de koningen uit het Oostenrijksche stamhuis hun hof hadden gehouden) had intusschen een vreeselijk gedrang plaats. De linietroepen der Spanjaarden wilden, na zich dapper gehouden te hebben, langzaam voor de overmagt achter de verschansingen, bij het *Prado* en in de *Alcala*-straat opgeworpen, retireren; doch hun voornemen mislukte.

Reeds vroeger, en terwijl men had willen kapituleren, waren gewapende kerels uit het volk, door eenige heethoofden en schreeuwers van rang aangevoerd, onder een verschrikkelijk getier en het geroep, dat men de stad wilde verraden, in het kasteel gedrongen. Zij — dus riepen ze — wilden alleen het *Retiro* tegen de Franschen verdedigen! En werkelijk had de kommandant, uit zwakheid of ergernis, het gespuis een post van belang overgelaten. Reeds na de eerste kanonschoten waren de aanvoerders der bende, nadat een paar van hun volk gevallen waren, gelijk bij zulke gevallen doorgaans plaats heeft, stil en bedaard weggeloopen, waarop hunne ondergeschikten ook hun post in den steek lieten en het kasteel begonnen te plunderen. Nu drongen de over-

winnaars er binnen, en juist toen de Spanjaarden hunnen aftogt in goede orde wilden beginnen, kwam het plunderende graauw uit de zalen en kamers aanzetten.

De bevelhebber der Spanjaarden, een man van gevoel, die zich niet, zoo als de omstandigheden anders wel vorderden, met gevelde bajonet een weg door het gespuis wilde banen en het aan de wraak der Franschen overlaten, keerde zich nu tegen den aandringenden vijand. Zoo stonden de zaken, toen VAUTRÉ aan het hoofd der voltigeurs door de bres rukte. Met den geoefenden blik des krijgsmans, die bij de Pyramiden, aan de Po en aan den Rijn had gestreden, ging hij, snel als de bliksem, den vijand te lijf. De Spanjaarden maakten zich ter verdediging gereed; maar het angstig schreeuwende graauw maakte dit onmogelijk, want het brak de gelederen door. In een oogenblik deden de voltigeurs alles uiteen stuiven. Van het binnenplaatsje af, waar men het ruiterstandbeeld van PHILIPS ziet, tot aan den weg naar het *Prado*, was het pad der zegepralende Franschen met lijken bedekt. Overal zag men de wit-en-zwarte uniform — het regiment *Africa* had hier gevochten — vermengd met de bruine mantels van het vertrapte gepeupel, ter aarde liggen. Meer dan duizend Spanjaarden werden op de binnenplaatsen en in de vertrekken van het *Retiro* gedood.

Met de kalmte, waardoor die beroemde phalanx, thans door Russisch ijs en de wateren der Berezina bedekt, zich onderscheidde, waren zoowel het bataillon, dat de *colonne d'attaque* had ondersteund en waarbij ARMAND stond, als de twee regimenten, die het *Retiro* moesten bezetten, met geweer in den arm, onder trommelslag en janitzaren-muziek, over hopen van lijken heen, het slotplein opgerukt.

De ordonnans-officier des Keizers, die den aanval had bestuurd, was intusschen op de borstwering gesprongen, welke de bezetting ook naar de stadszijde langs het *Prado* had opgeworpen. Men kon van hier, over de laatstgemelde, regts tot in den omtrek van het klooster *de los Recoletos*, en links tot naar de poort van *Atocha*, benedenwaarts zien. Met het schrander oog van den strijdbaren valk, keek de officier de straat van *Alcala*, die zich daarheen uitstrekte, in, en sprong vervolgen van zijn post naar beneden.

» Kommandant," dus sprak hij tot VAUTRÉ, die nu door

de gelederen liep, om de rotten vol te maken en nieuwe secties te formeren: »ons dagwerk is niet ten einde. In de *Alcala*-straat, nabij het *Crux de Malta*, ligt eene verschansing door linietroepen bezet, en het zou, vooral wanneer zij, gelijk waarschijnlijk is, met geschut is voorzien, niet raadzaam zijn, haar aan te tasten, voor dat ze van hieraf gedemonteerd is. Maar aan den ingang dier straat bevindt zich een geweldige hoop volks: laat ons dien aanvallen; zonder twijfel wil men het paleis des Hertogs DEL INFANTADO plunderen, want daar pakt men zich opeen. Wat dunkt u? zouden we dat bruine gespuis niet de straat indringen en op de troepen werpen, die zeker dan niet meer in staat zullen zijn te vechten?" — »Ik ben gereed!" sprak VAUTRÉ, met een grimmigen lach. — »Ge hebt eenig verlies geleden," zeide de kolonel, met een vlugtigen blik op de grenadiers. We zullen het bataillon DES SOUTIENS medenemen. Voorzigtigheid is altijd goed." — »Maakt de poort open," riep VAUTRÉ den sapeurs toe; »en nu voorwaarts!"

Als een orkaan, onder een donderend »*Vive l'Empereur!*" stortte de kolonnen de poort uit, dwars over het *Prado* naar de straat van *Alcala*. Gelijk de aanvoerder der Franschen had voorspeld, drong de huilende, tierende menigte voor een groot gedeelte de straat in; maar de aanvoerder der Spaansche troepen dreef haar met geweerschoten terug. Aldus ingesloten tusschen vriend en vijand, waren de meesten reddeloos verloren. Die overbleven, wierpen zich in dolle wanhoop op de Spanjaarden, en deze, op die wijze belet zich te verdedigen, namen de vlugt. De Franschen zouden ongehinderd tot op het plein der *Puerta del sol* in het hart der stad hebben kunnen dringen, maar hun bevelhebber, de orders van zijn chef volgende, hield hen terug aan het eind der *Alcala*-straat.

Het bataillon, waarbij ARMAND geplaatst was, had intusschen eene voorwaartsche beweging gemaakt, om den aanval der voltigeurs te ondersteunen. Men had bemerkt, dat een gedeelte van het graauw, door wanhoop gedreven, en om hun leven te redden, de deuren van eenige huizen, tusschen het paleis des Hertogs DEL INFANTADO en dat van het kabinet van naturaliën gelegen, hadden opengebroken, en daar de wijk genomen. Enkele Franschen waren in hunne

drift de vlugtelingen gevolgd, hadden hen neêrgesabeld, en waren hier en daar aan het plunderen geraakt. Juist klonk weder uit een der huizen een geweldig rumoer.

»Zie toch eens, wat daar gaande is, Mijnheer DE SACY!" zeide de bataillons-kommandant. »Jaag de plunderaars met sabelhouwen er uit, en noteer hunne namen."

ARMAND snelde het huis in. Een grijsaard, lang van postuur, met grijze haren, maar nog kras van voorkomen, liep hem te gemoet; hij had eene versche, doch, naar het scheen, ligte wond in het gezigt.

»*Señor!*" riep hij. »Gij zijt officier; ik ben het ook geweest. Bescherm ons tegen uwe soldaten! Red mijne dochter! Men wil de kamer openbreken, waar zij zich schuil houdt."

ARMAND vloog den trap op. Hij vond drie of vier soldaten bezig eene deur te open te breken. De meubels der kamer, waar zij zich bevonden, waren stukgeslagen; kleêren en allerlei goed lag verstrooid op den vloer. »Weg, ellendige plunderaars!" riep de jongman. »Zijt gijlieden Franschen?" En met een dozijn sabelhouwen en ribbestooten dreef hij, niettegenstaande hun gemor, hen de deur uit en den trap af. »Vergeef hun dat misdrijf, Mijnheer!" zeide ARMAND, terwijl hij den ouden man, die zich het bloed van het voorhoofd wischte, bij de hand n m. »Ge zijt, naar uw zeggen, ook soldaat geweest, en het is u dus bekend, dat er bij ieder leger slechte sujetten zijn. Maar ge kunt er staat op maken, dat die rekels gestraft zullen worden, en ik denk u spoedig in persoon te kunnen melden, dat zij loon naar werk hebben gekregen." — »Laat dat maar loopen, jongman!" zeide de oude, terwijl hij ARMAND vriendelijk aanzag. »Ik ben grijs geworden onder de wapenen, en heb in beide halfronden den oorlog met al zijne gruwelen gezien. Wél hem, die zeggen kan, dat hij zijne hand steeds vrij van zonde heeft gehouden!" — »Waarschijnlijk is Madrid morgen in onze magt," zeide ARMAND, terwijl hij afscheid nam. »Sta mij toe..." — »Ik bid u, mij te komen bezoeken," viel de oude heer hem in de rede. »Ik heet DE ROCCA, en ben luitenant-generaal buiten dienst."

De naam ROCCA trof ARMAND geweldig. Hij wilde iets zeggen; maar de trom deed zich hooren, en met een paar sprongen was hij den trap af.

Zonder vervolgd te worden, trokken de Franschen naar het *Retiro* terug.

Slechts weinige uren verliepen er nog, en men begon te kapituleren. Daags daarna werd Madrid door de Franschen bezet.

Met wat hoop en vrees ARMAND, zoodra de dienst het toeliet, zich naar de *Alcala*-straat spoedde, laat zich naauwelijks beschrijven. De generaal ontving den jongman zeer vriendelijk.

»Ge moet kennis met mijne dochter maken," hief hij aan. »Ze is mijn eenige steun in mijn ouden dag; het eenige gezelschap, dat ik in deze ongelukkige tijden, die mijn vaderland thans drukken, om mij heen mag zien."

De deur ging open, en — TERESA trad binnen.

Met den kreet »SACY!" bleef zij als een steenen beeld staan. ARMAND vloog haar te gemoet.

»Ge zijt ARMAND DE SACY?" riep de generaal verwonderd en verblijd uit. »Een lid onzer familie heeft zich zwaar aan u bezondigd, en het strekt mij tot vreugde, dat een ander er van ten minste alles heeft gedaan, om de mogelijkheid uwer redding te bewerken." — »Zeg, mij alleen gered heeft!" riep de jongeling uit. »Zonder TERESA zou het met mij gedaan zijn geweest." — »De handelwijze mijner nabestaande jegens u heeft ons voor altijd van elkaâr gescheiden," zeide DE ROCCA, terwijl hij den jongman bij de hand vatte. »Denk intusschen niet, dat bloeddorst of boosaardigheid in het Spaansche karakter liggen, ofschoon dit veel van zijne vroegere waarde verloren heeft; maar wat we zijn, hebben ons de monniken gemaakt."

ARMAND was regt verheugd over het toeval, waardoor hij TERESA wederzag. Hij was er nu slechts op bedacht, om haar niet andermaal te verliezen. Er waren slechts weinige dagen noodig, om het met den generaal eens te worden; met TERESA was hij het reeds door het toeval, dat de minnenden hereenigd had. Alles kwam er nu maar op aan, om de vergunning des Keizers te verwerven. VAUTRÉ werd in het geheim getrokken en gevraagd, hoe men daartoe zou kunnen geraken.

»Als ge hem een request overhandigt, ARMAND," zeide de kapitein nadenkend en met den vinger aan den neus, »is

het nog de vraag, hoe zijn humeur is, terwijl hij het leest. Het is beter, dat de generaal om audientie voor u allen verzoekt. De kleine korporaal weigert niets aan een oud soldaat en aan eene dame; maak daar staat op. Ik voor mij zal naar het paleis gaan en zorgen, dat men het verzoek om audientie niet ten onregten tijde doe. Ik heb kennissen onder zijn gevolg."

Den volgenden dag kwam VAUTRÉ in allerijl, van de *Puerta del sol* af, het huis inloopen.

»Ge moet maar komen," zeide hij. »Na het ontbijt wil hij u spreken. »Een Spaansch generaal, eene dame en ARMAND DE SACY? Ik ben nieuwsgierig, wat die mij te vertellen hebben," heeft hij gezegd en terstond de audientie toegestaan. »Vooral, ARMAND, moet ge een kort verzoekschrift stellen; van veel gepraat houdt hij niet."

Het request was weldra gereed, en de generaal, TERESA en ARMAND reden de Segoviasche poort uit. Daar buiten hield de Keizer zijn verblijf in een onaanzienlijk landhuis, dat niemand vroeger zou vermoed hebben, eens tot logies voor den beroemden veroveraar te zullen dienen, terwijl het nieuwe kasteel, de residentie der koningen, gereed was om hem te ontvangen, en honderden zijner krijgslieden in het *Retiro* als dollemans huis hielden, en den boel kort en klein sloegen. Met kloppende harten volgden de jonge lieden den generaal, die met een kruis op de borst, en een vrij ouderwetschen uniform-rok aanhebbende, den tuin en een gang door, naar het gebouw toe trad, zonder op de militairen, die hem met groote oogen aankeken, te letten.

»De Keizer zit nog aan het ontbijt," zeide een der officieren uit het gevolg; »daarna komt hij deze zaal door, en dan...."

Maar in dit oogenblik ging de dubbele deur eener naaste kamer open, en de Keizer, door eenige generaals gevolgd, trad er buiten. Zijn gelaat stond opgeruimd. De aangekomenen ziende, stond hij stil, keek den generaal en TERESA strak aan, en reikte ARMAND de hand toe, om zijn request aan te nemen.

»Wat wilt ge? wat kan ik voor u doen?" sprak NAPOLEON tot den ouden man, die hem als militair groette. De Keizer scheen eenigzins nieuwsgierig; maar zijn gezigt stond, schoon

ernstig, niet onvriendelijk. — »Sire! ons verzoek is een en het zelfde," antwoordde ROCCA, terwijl hij de hand naar het verzoekschrift uitstrekte.

De Keizer doorliep het request; hij scheen zich te bedenken, maar toonde geen het minste misnoegen.

»Ge hebt gediend? waar? hoe lang?" begon de Keizer, zich naar den generaal keerende. — »Sedert mijne jeugd, Sire!" gaf de oude ten antwoord. »Ik heb tegen Frankrijk in den revolutietijd gestreden; we hadden toen zoo weinig geluk als tegenwoordig. Daarna heb ik in Amerika gediend." — »Uw land voert oorlog tegen mij, op eene wijze, die tegen oorlogs- en volkerenregt strijdt." — »Het is de kamp van den zwakken tegen de overmagt," zeide de generaal bedaard. »Hij laat zich verontschuldigen, zoo niet billijken." — »Dagelijks worden er Franschen vermoord," zeide de Keizer ernstig. — »Ieder, die billijk denkt, beklaagt zulke wanbedrijven, al werd de moordenaar er ook toe getart," antwoordde de generaal. — »Verontschuldigt gij den moordenaar?" vroeg de Keizer bits. — »Ik beklaag hem, zonder hem te verontschuldigen," antwoordde de generaal. — »Een echt Spanjaard!" zeide NAPOLEON met een blik op zijne generaals.

Nu viel zijn oog op TERESA. Zijn blik werd vriendelijk.

»En gij, jonge dame!" zeide hij, met een gunstig lachje. »Nu Mijnheer DE SACY nog pas de Inquisitie is ontkomen, wilt gij hem op nieuw tot een gevangene maken." — »Ik denk hem intusschen niet te vermoorden, Sire!" antwoordde TERESA blozend en met een glimlach, terwijl zij haar groot zwart oog vriendelijk naar den monarch keerde. — »Dat geloof ik gaarne," hernam NAPOLEON. »Maar ondertusschen geeft hij zich op genade of ongenade over, en op die voorwaarde zouden uwe landslieden ons ook wel pardon willen schenken."

Hij trok bij deze woorden TERESA tamelijk hard bij het oorlapje.

»Mijnheer DE SACY," zeide NAPOLEON nu verder op eenen ernstigen toon, terwijl hij een snuifje nam, »ik sta uw verzoek toe. Ik houd er wel niet van, dat officiers zoo jong trouwen; maar laat dat nu maar doorgaan. Ge trouwt eene Spaansche vrouw, en ik wil toonen, dat het mijn wensch

is, vriendschappelijk met de inwoners van dit land om te gaan. Vooreerst gaat ge, als kommandant van het kasteel, naar Aranjuez, en naderhand, wanneer ge de order daartoe hebt gekregen, treedt ge weêr bij uw regiment in."

De Keizer liet het gelukkige drietal, met eene vriendelijke beweging der hand, gaan.

Weinig dagen daarna werden Armand en Teresa in de kerk van *San Isidoro*, bij de *Puerta del sol* liggende, in den echt verbonden. De *beau-monde* van Madrid pleegt die kerk het meest te bezoeken, en men zegt, dat daar menige vrijaadje aangeknoopt en menig huwelijk gesloten wordt. Er was dan nu ook een geweldige toeloop. Hoewel echter menig aardig mondje het Spaansche meisje berispte, dat zij een Franschman hare hand gaf, keek toch intusschen het vurige zwarte oog geen zier minder op den knappen soldaat, die deze hand ontving. Kort na de huwelijks-voltrekking begaf het jonge paar zich naar Aranjuez.

Thans, nu die moeijelijke oorlogstijden voorbij zijn, leven Armand en Teresa, door een talrijk gezin omringd, op het landgoed van den eerstgenoemden, aan den oever van den Cher, waar ook Generaal de Rocca begraven ligt.

De Gravin Montenero vond haren dood bij het beleg der stad Astorga, waar zij zich ter woon had neêrgezet en door een kogel werd getroffen, terwijl zij, aan het hoofd eener bende vrouwen, den belegerden ammunitie op de wallen hielp brengen.

DE GROOTE TENTOONSTELLING VAN KUNST EN NIJVERHEID TE LONDEN.

Door G. H. Nagel.

Nog altijd blijft de nieuwsgierigheid naar de wonderen van het Glazen Paleis levendig, de toeloop groot, de ontvangst aanzienlijk. Een getal van tusschen de zeventig- en tachtigduizend menschen heeft op éénen dag de exhibitie bezocht;

waarschijnlijk echter zullen velen daarvan bij herhaling zijn gekomen; want een Brit zal zijn *lunch* of *dinner* niet ligt aan het vermaak ten offer brengen, en een frugalen maaltijd in het Paleis voor lief nemen.

De touristen, die van Londen huiswaarts keeren — schoon eenstemmig in hunnen lof van den rijkdom, de pracht en de schoonheid der uitgestalde voorwerpen, en nog in den geest bekoord en verrukt door het aanschouwen dier zegepraal van kunst, vernuftige vinding en bevallig talent — hebben echter meestal tegen al dat liefs en aangenaams eene ledige beurs en wie weet hoeveel teleurstelling in de weegschaal te leggen. Dit zal ook wel het geval zijn geweest met zekeren vreemden bezoeker, die eerst met grooten en billijken ophef van den luister, die het inwijdingsfeest der Tentoonstelling omgaf, gewaagd hebbende, nagenoeg aldus voortgaat:

»Het volle uur, dat tusschen de aan- en terugkomst van den koninklijken stoet verliep, werd door de tallooze massa van nieuwsgierige toeschouwers op onderscheidene wijzen doorgebragt. De knapste cijferaar zou niet in staat zijn om het getal der verzamelde menigte, die in en om het park van de eene plek naar de andere slenterde, met een schijn van naauwkeurigheid op te geven. Duizenden verdreven zich den tijd met op het gras zittende te kouten, een cigaartje te rooken of een snuifje te nemen, of langs de oevers der Serpentine te kuijeren. Die rivier bood een treffend tooneel aan. Van den eenen tot den anderen oever, van de brug naar het veerhuis, was zij geheel omzet met een verbazenden hoop menschelijke wezens, terwijl op haar spiegelvlak het modelfregat met een salvo uit twintig vuurmonden de opening van het Nijverheids-Paleis verkondigde. Onder de vertooningen *buiten* het reusachtige gebouw, terwijl daar *binnen* de groote inwijding plaats had, — vertooningen, die werkelijk dienden om den tijd te korten — dien ik in de eerste plaats van het opmarcheren der troepen te spreken; vervolgens van de plotselinge verschijning eens luchtbols, wel een uur hoog in den zonneschijn zwevende; van het beklimmen der boomen door mannen en kinderen, die met de vlugheid van eekhorentjes daarbij te werk gingen, in de streelende hoop, van zonder entréebiljet toch iets van de

wonderen in het Glazen Paleis, door het schitterende dak heen, te zien te krijgen. Mannen en vrouwen, die zich het postje hadden toegeëigend van standplaatsen te bezorgen, waren drok in de weer, om aan de naastbijzijnden een tal van stellaadjen voor een *penny* of een paar *pence* ter beschikking te stellen, waar men, op het gevaar af van plotseling een *billet de parterre* te nemen, zich op de voeten in evenwigt moest zien te houden. Het gras, dat nog maar een paar uren geleden met zijn frisch en liefelijk groen prijkte, had nu, door al die menschen neêrgetrapt, eene afzigtelijke stofkleur gekregen. Daar bier en sterke drank verboden waren, bestond het beste, dat men ter verkwikking kon opdoen, in een slok melk. De vrolijke, dartele vergadering — want ieder was opgeruimd en nergens was een knorrig gezigt te zien (of het zou om te lagchen moeten geweest zijn) — de jolige vergadering, hief bij de terugkomst van het *corps diplomatique* en de burgerlijke geregtspersonen spotachtige hoera's aan, waarin de bedoelde heeren zoowel pret hadden als zij zelven. Maar dat hoera roepen deed ook een paar vlugge paarden voor een rijtuig, waar twee aanzienlijke bezoekers in zaten, schuw worden en zoo geweldig steigeren, dat de disselboom brak en de heeren uit moesten stappen, om te voet hunnen weg te vervolgen; en had men die dwaze vreugdekreten niet bij tijds in een paar andere gevallen doen ophouden, dan zouden er nog meer en grooter ongelukken zijn gebeurd. De Prins-Alberts-poort of boog, en alle andere passages van belang, waren door de menigte belegerd en geheel bezet."

Daar tabak, cigaren en snuif onder ons, Hollanders, artikels van dagelijksche consumtie, allerbelangrijkste, onmisbare producten zijn, willen we eens zien, wat een Engelschman in zijn berigt over de plantaardige zelfstandigheden, in het Glazen Paleis uitgestald, van die voorwerpen zegt:

»Wij meenen den tabak niet onder de producten, tot voedsel dienende, te moeten rangschikken. Die plant wordt, zoo als onze lezers weten, op onze velden aangekweekt, maar heeft hier de kracht niet, die zij elders bezit. Mogelijk denken zij, die van dit verderfelijke kruid gebruik

maken, er weinig aan, met welk eene vergiftige zelfstandigheid zij te doen hebben, daar eene geringe hoeveelheid er van, in de maag komende, den dood kan veroorzaken; terwijl tabak als geneesmiddel zoo sterk werkt en zoo onzeker is, dat zeer weinige doctoren het voorschrijven. Men gebruikt dit product echter op driederlei wijzen: men kaauwt het, of snuift het als poeder op, of ademt den rook er van in, en *drinkt* het, zoo als men het oudtijds noemde. Men zegt, dat het gebruik er van, bij zware vermoeijenis, ongevoelig voor den honger maakt en als prikkel voor het zenuwstelsel dient; maar wij houden het er voor, dat men best doet zich met geen oogmerk hoegenaamd er van te bedienen. Daarom hebben we dan ook niet veel lust, om van de talrijke proeven, hier vertoond, te gewagen. Zoowel in de Engelsche afdeeling als in de buitenlandsche is er een overvloed van te vinden. Liefhebbers van de pijp treffen die in allerlei fatsoen, en daaronder uitstekend fraaije en kostbare, hier aan; vooral hebben de inzenders uit het *Zollverein* een zeer aanzienlijken voorraad er van bijgedragen, en daarmede eene ruimte gevuld, die voor nuttiger kunstwerken had kunnen dienen."

»Het is," zegt de Londensche *Charivari*, »de moeite waard, op een *shillings*-dag vooraan op de galerij plaats te nemen, en gemakkelijk, met ruimte voor de beenen, neêrgezeten, de tooneeltjes, die omlaag plaats hebben, gade te slaan.

»De groote hoop wemelt onophoudelijk heen en weêr langs den vloer, als eene onmetelijke zee van dwaallichten. Men kan er niet naar zien zonder te knipoogen. Het is eene *quadrille* van kleuren, eene dwarreling van prismatieke stralen, om den armen *Koh-i-noor* van nijd te doen verbleeken. Daar dansen ze in de grilligste figuren *poules*, *pastorales*, tallooze *pantalons* — *grandes rondes* zonder eind om de kristallen fontein heen. *Cavaliers seuls*, naar dames kijkende, en *chaînes de dames*, die niet vaneen te krijgen zijn, maar zich guirlandesgewijze langs de geheele lengte van het gebouw uitstrekken. Men verbeelde zich nu dat alles in eene drijvende, stijgende, dalende, hortende beweging, terwijl tallooze partijen onstuimig ginds en herwaarts midden door

snellen en balanceeren, en men zal nog maar een flaauw denkbeeld hebben van de manier, hoe de *été* met eene joligheid, die men er nooit aan gekend heeft, bij de exhibitie van dit jaar wordt doorgedanst. De begoocheling van dien dans kunnen we slechts vergelijken bij het schouwspel, dat eene reeks der heerlijkste schilderijen, op een zomerdag gezien door de vensters van een extra-spoortrein, twintig mijlen in het uur loopende, zou opleveren.

»Na eene wijl evenwel verflaauwt de spoed eenigzins van dit gekleurde vliegende panorama, en het oog, aanvankelijk verblind door die grenzelooze schittering, krijgt allengskens zijne krachten weder, en kan zich op afzonderlijke voorwerpen vestigen. *Hier* onderscheidt het een zonnig korenveld van dameshoeden, bevallig voor- en achterwaarts golvende, als om met eene neiging de schoonheid van het tooneel te begroeten; *daar* valt het op een norsch veld van zwarte manshoeden, in lijnen, als een pas geploegde akker voortloopende. *Hier* ziet men een kostelijken tuin, bloeijende met de schitterende tinten der mode; *daar* spreidt zich een grenzeloos plantsoen uit van jongens, die naar populieren gelijken, en van mannen, stevig en dik als eiken. Het tooneel groeit voor uwe oogen aan, en verkrijgt als 't ware eene stem: *hier* spreekt een standbeeld; *ginds* springt eene heldere fontein in de hoogte, en lacht van blijdschap als een kind. Het is — zonder overdrijving, maar met geestvervoering gesproken — een levend hoofdstuk van BOCCACCIO, overluid met de oogen gelezen.

»Maar wij moeten met den luchtbol onzer verbeelding naar de aarde dalen. Wat een geweldige hoop dringt daar rondom die vergulde monster-vogelkooi van den *Koh-i-noor*, eene vogelkooi, waar menige fraaije dame hare bank in de kerk voor zou willen ruilen, mogt ze die in haar salet ophangen. Wat een boël katten — met twee beenen namelijk — zouden er naar springen! De helft der dames, die al hijgende elkander stooten en knijpen, om dien kostbaren steen maar te zien blinken, moeten met bedrukte harten en hoeden onverrigter zake heengaan, en op hoop leven van den volgenden dag gelukkiger te zijn.

»Maar dat arme juweel! — er moet iets aan haperen, want het wil maar niet flikkeren.« Men heeft het onlangs

met gaslicht opgehelderd, maar dat heeft het denkelijk nog maar doffer gemaakt. Er ligt iets treffends in, dat een zieke diamant de hulp inroept van een zijner arme nabestaanden; want beiden — diamant en gas — stammen van de zelfde steenkoolfamilie af, en die familie moet, ter loops gezegd, omtrent de oudste der wereld zijn, want zij telt meer voorgeslachten onder de aarde, dan eenige andere familie. Maar dit is op verre na de eerste maal niet, dat de *Koh-i-noors* der maatschappij slechts schijnen met het licht, dat zij van hen ontleenen, die in een minderen rang werkzaam zijn! Maar het uitbreiden en toepassen dier schitterende moraal laten wij aan anderen over.

»Heeft men genoeg naar den *Berg van Duisternis* gekeken, dan verfrissche men zijne pijnlijke oogen bij de kristallen fontein. Daar is het groote, het algemeene *rendez-vous*, — het depôt voor verdwaalde kinderen, — het klein-entrepôt van alle levende artikels. »Bij de fontein daar zal je me vinden," schijnt het groote deuntje der exhibitie te zijn, en de aandoenlijke tooneelen, die hier somtijds plaats grijpen tusschen man en vrouw, na eene angstvolle scheiding van mogelijk vier of vijf uren, zijn meer dan genoegzaam om iemand natte oogen te doen krijgen, vooral wanneer men digt bij den rand staat.

»Een lief gezigt heeft men ook van de galerij op de kleine gastmalen, die een of tweemaal daags nabij de fontein worden gehouden, als de *shilling*-gasten bij de uitstalling worden genoodigd. »Bier mag NIET op de ververschingsplaats worden gedronken;" de arme lui moeten zich dus met water behelpen. Maar het zintuig van den smaak moge murmureren; al de overige zinnen gaan te gast, en in de afdeeling van Portugal wordt men zelfs op een lekker snuifje getracteerd. En dan die *eau-de-Cologne*-fonteinen, — die, vreemd genoeg, overal bij de exhibitie springen, behalve in het *Keulsche* vak der Pruissische afdeeling! De liefhebbers van dien geur moeten nu en dan den edelmoedigen schenker wel verbaasd doen kijken. Boeren en boerenknechts houden hunne zakdoeken bij, om ze nat te maken, en zijn niet eens altijd in hun schik met den uitslag. De boerenneus heeft, naar het schijnt, nog wat opvoeding noodig, om de fijne lekkerheid van *eau de Cologne* wel te vatten; maar één bui-

tenknaap was zoo geweldig ingenomen met het nieuwe genot, door zijn neus gesmaakt, dat hij, niet voldaan met zijn zakdoek tweemaal vol te krijgen, zijn flaphoed afnam, en dien vóór de *Hebe* der fontein ten doop hield.

»Een ander vermakelijk gezigt van de galerij levert de uitstalling van Amerikaansche nieuw-model-pistolen op. Hier mag men alles vrij aanraken, zoo vrij, dat wij het standbeeld der »Grieksche slavin" dienen geluk te wenschen, dat ze niet geladen zijn, of anders viel ze, als een gevolg van den haat, dien de Amerikanen alles, wat naar slavernij zweemt, toedragen, zonder twijfel spoedig van de hoogte, die zij als model-slavin van de model-republiek bekleedt. De heeren, die deze pistolen (*revolvers*) hanteeren, zijn meestal officieren; maar we merkten één persoon op, die zoo dringend om inlichting vroeg nopens het gebruik en het geheim dier werktuigen, dat we niet twijfelden, of hij was voornemens, bij de eerste gelegenheid de beste, de theorie in praktijk te brengen. Wij hopen, dat de politie dien weetgierigen persoon wel in het oog zal houden, want het zou al te gek wezen, dat Amerika als eene *school voor Engelsche huisbrekers* werd bezocht, om kosteloos het gebruik der *revolvers* te leeren.

»Het wordt laat, en we hebben bijna moeite om de voorwerpen duidelijk te zien. Maar het geschreeuw van een kind lokt ons naar het Amazonebeeld, en daar zien we een jong gepluimd heertje, dat zijn mama heeft verloren. De politie neemt het kind teêrhartig op, en morgen zullen we denkelijk eene advertentie in de courant zien, zoo wat van dezen inhoud:

»»Gisteren, bij het standbeeld der Amazone, een kind gevonden, een lilakleurig hoedje met roode pluimen op hebbende, en antwoordende op den naam van »Robby." Het kind had, toen men het vond, een teenen rateltje in de eene en een stuk peperkoek in de andere hand. Zoo iemand op het bureau der politie, *Princes gate*, naauwkeurige opgave kan doen omtrent de betrekkingen van het kind, zal het dadelijk er aan worden teruggegeven.

»»NB. Men verzoekt dringend, het kind zoo spoedig mogelijk te doen afhalen, dewijl het nog niets gedaan heeft dan huilen, sedert men het opgenomen heeft."

Indien de Groote Tentoonstelling over eenige jaren mogt herhaald worden, zal de afdeeling »Werktuigkunde" misschien verrijkt worden met eene uitvinding, die al de nijverheid, waarmeê men thans pronkt, geheel in de schaduw zal stellen. De Heer ALFRED SMEE, schrijver van een werk over *Electro-Biologie*, heeft thans een nieuw boekdeel in het licht gegeven, getiteld *The process of thought* (de wijze van denken, of de gedachtenloop), waarin hij zegt: »Uit de wetten, die ik reeds ontvouwd heb, blijkt, dat het denken naar vaste stelregels kan geschieden. Terwijl ik mij van die stelregels bediende, viel het mij in, dat men werktuigen zou kunnen maken, die, aan gelijke wetten ondergeschikt, de zelfde resultaten zouden leveren, welke misschien naar sommiger meening alleen door de werking des geestes of van het verstand konden verkregen worden."

Kortom, Mr. SMEE acht het mogelijk, een denkenden toestel te vervaardigen, en gewaagt zelfs van een *rationaal* en *differentiaal* werktuig, door wier vereenigde kracht hij de werking van den geest wil doen nabootsen. Zoo Mr. SMEE met die machine teregt mogt komen, zal hij zeker eene groote dienst aan krankzinnigen bewijzen; want ieder, die zijn verstand verloren heeft, zal dan even zoo gemakkelijk aan een kunstbrein kunnen geraken, als iemand, wiens been afgezet is, aan een houten been. Advertentiën, waarbij die van HOLLOWAY's pillen, GOLDBERGER's kettingen en DU BARRY's revalenta Arabica (mogelijk de »Racahout des Arabes" van LANGRENIER onder een anderen naam) maar onnoozele bluf moeten wezen, zullen dan de publieke aandacht trekken op »Eene geheel nieuwe soort van verstandelijke vermogens," of »Nieuwe ontdekking in het vak van breinen," of »JAN (of PIET's) patent kunstbrein, gegarandeerd nooit te bederven of uit te vallen." De toenemende volmaking van verstandelijke machinerie zal aan dit fabrikaat eene grootere fijnheid en sterkere werking kunnen verschaffen, en we zullen dan eerstdaags automatische dichters en muzikanten krijgen, door stoom of electriciteit, in stede van genie gedreven. Kabinetten zullen letterlijk door eene verbeterde manier van kabinetwerken tot stand komen, en de functiën der »kamers"

zullen door instrumenten, die wetgevende wijsheid en wijze wetgeving fabriceren, worden vervuld. Tot nog toe evenwel schijnt het niet, dat er zoodanige denkmachine, met eene enkele ezels-kracht gelijk staande, werkelijk is geproduceerd.

De beleefde en gastvrije ontvangst, die aan de buitenlandsche bezoekers der Tentoonstelling te Londen te beurt valt, en waarover inzonderheid de gecommitteerden der onderscheidene natiën, die ook, behalve in Londen zelf, te Birmingham, door het committé aldaar gevestigd, luisterrijk zijn onthaald geworden, tevreden moeten zijn, schijnt zich voornamelijk tot de zoodanigen te bepalen, wier pen men vreest of zoekt te winnen, tot de »geletterden", en wel speciaal tot de Fransche *hommes de lettres.* Terwijl b. v. aan JANIN, KARR en den vermaarden uitgever L'AVOCAT — bekend, onder anderen, door de uitgave van *Paris, ou le livre des cent et un* — de meeste eer wordt bewezen, valt aan minbekende Franschen, die zich, naar de manier van hun land, met een *collier de barbe, favoris et moustaches* op de Londensche straten vertoonen, dikwijls eene bejegening naar den ouden John-Bullschen trant te beurt. Zulk een *Monsieur* kuijert fier en zonder erg langs de huizen; op eens schiet hem een kerel op zij, die hem een scheermes voorhoudt, en in een erbarmelijk geradbraakt Fransch hem dat instrument, als overheerlijk voor zijn baard en knevels, aanbeveelt. De Franschman lacht in het eerst; maar andere scheermesverkoopers komen aangerukt, en spoedig ziet hij zich door zoo vele lustige en lastige kooplui omringd, dat hij moeite heeft om zijn weg te vervolgen, door al dat plagen zijn geduld verliest, en door Fransche vloeken en dreigementen de bende, met een troep straatjongens versterkt, van het lijf zoekt te houden. Dat gaat echter zoo gemakkelijk niet, en de gebaarde vreemdeling mag blijde zijn, als hij eindelijk een koffijhuis of taveerne passeert, waar hij zich bergen kan.

Kortelings werd een jonge Franschman, CHARLÈS FORNE genaamd, door het bureau van politie in *Marlborough-street* tot een arrest van zes weken veroordeeld, omdat hij, op onder-

scheidene plaatsen der groote exhibitie, eenige geringe voorwerpen, in wol, katoen, tarwe, steenkool en steen bestaande, had ontvreemd. Hij was onder anderen naar de afdeeling van tarwesoorten in de zuidelijke galerij gewandeld, had een glazen stolp opgeligt, die eenige proeven tarwe bedekte, en er eenige korrels uitgehaald; vervolgens was hij naar een zak tarwe gegaan, en had er een handvol uitgenomen en in zijn zak gestoken; van daar had hij zich naar de Fransche afdeeling begeven, en er eenige zijden foulards en andere voorwerpen bekeken, maar zonder iets te nemen; en eindelijk had hij de Amerikaansche afdeeling bezocht, en aldaar uit eene Indiaansche korenschoof een korrel getrokken; voorts eenige katoen- en wolbalen bekeken, en eene beuzeling er uit genomen. Toen hij nu het gebouw wilde uitgaan, was hij door een agent van politie of *constable*, die hem overal gevolgd was en gadegeslagen had, aangehouden. Behalve de gemelde voorwerpen vond men kleine stukjes steen en steenkool in zijne zakken, een en ander uit *specimina* der Tentoonstelling genomen. De hoeveelheid der granen, die men hem ontnam, bedroeg omtrent een half maatje; het overige bestond uit nagenoeg twee oncen katoen en een once wol. Alles te zamen had geen de minste geldwaarde. De gevangene verklaarde, student te zijn en volstrekt geen voornemen te hebben gehad om de artikels, die men bij hem vond, te stelen. Hij had slechts beuzelingen als proefjes genomen, onbewust dat hij daarin misdeed, en geenszins willens om zich die toe te eigenen.

Dat de omnibussen, die naar *Hydepark* rijden, thans vooral een mengelmoes van allerlei slag van lieden bevatten, kan men ligt denken. »A propos van omnibussen," verhaalt een reiziger. »Onlangs bood men mij in een dier rijtuigen, dat een aantal personen naar de exhibitie bragt, twee dingen aan, die ik nooit te voren in een omnibus had gezien. Vooreerst bood een heer, die er als een geestelijke uitzag en vooraan zat, aan elk der passagiers een gedrukt tractaatje aan, waarvan hij een pakje uit een zijner zakken had gehaald; hij lachte, terwijl hij dit deed, elk onzer minzaam toe. Weldra waren we allen in theologie verdiept. De kneveltjes, die

ik droeg, deden hem mij waarschijnlijk voor een vreemdeling aanzien; want zoodra wij elkander aankeken, haalde hij een pakje uit een anderen zak te voorschijn, en overhandigde mij beleefd eene brochure in het Fransch, over de godsdienstige verschijnselen of phases der exhibitie. En daarbij bepaalde zijne dienstvaardigheid zich niet; want toen hij, naar ik vrees, mijne oogen van het geschrift zag afdwalen, haalde hij een derde pakje voor den dag, en bood mij een Hoogduitsch tractaatje aan. Hij had er voor alle natiën en tongen.

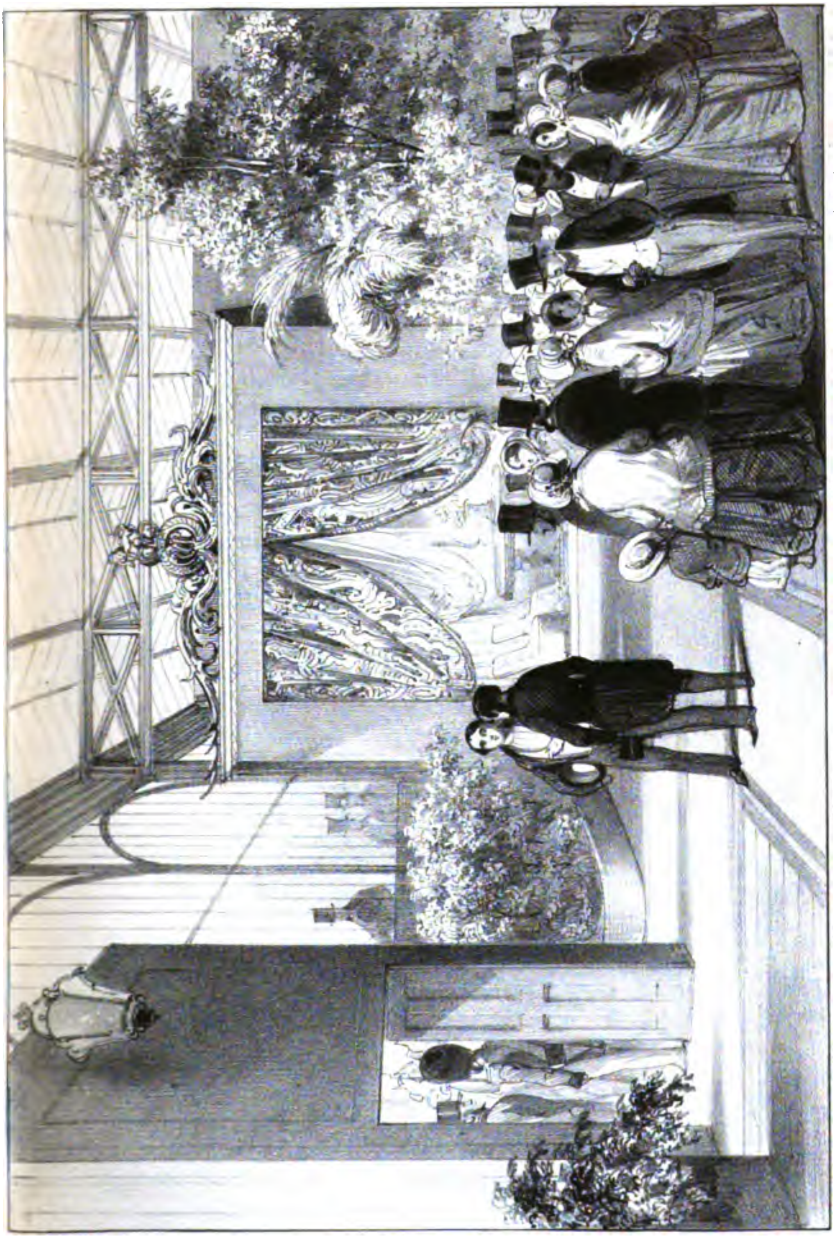
»Het andere aanbod, dat mij gedaan werd, geleek in het geheel niet naar het vorige. De edelmoedige man, die het deed, was een vrolijke boerenknaap, naar het scheen uit het westen van Engeland. Hij zat nog naauwelijks, of haalde eene half volle flesch uit zijn zak, die hij luidkeels roemde als »eerste Jamaica-rum." Hij hoopte dat het gezelschap ze lusten zou, zoo wel als hij. Na een poosje toevens ziende, dat niemand verlangen liet blijken om te proeven, toonde hij zich zeer verwonderd daarovér; maar dat zou zeker, naar hij dacht, zijn, omdat hij geen glas had; dat kwam er evenwel niet op aan, want de dames zouden het eerst drinken. Intusschen had hij de kurk uit de flesch getrokken, veegde den hals en de opening netjes met een blaauw katoenen zakdoek af, en reikte ze beurtelings aan drie dames toe, die zich bedwongen om niet te schateren van lagchen. Zij weigerden echter beleefd, maar met stellige woorden. »Wel, heb ik van me leven!" zeî de boer, geheel verbaasd: »men zou waarachtig zeggen, dat er medicijn in was." Toen ook de heeren niet wilden drinken, raakte de goede ziel geheel van zijn stuk. »Wel, wel!" bromde hij, terwijl hij de flesch andermaal afveegde, alvorens in eigen persoon er een aanval op te doen: »nou mot ik toch zeggen, dat ik in mijn heel leven nog zoo geen volk heb gezien, dat geen goeijen drank lustte, als ze voor niks te krijgen was. Maar alëvel dames en het heele gezelschap, ik drink op men eigen gezondheid!" En dat deed hij ook ferm, kurkte toen de flesch weêr digt, en verzekerde ons, »dat het hem goed deed aan zen ouwe ribben."

Mogelijk is het de zelfde snaak of althans een »neefje" van hem geweest, die bij het bekijken van het voortreffelijke

model der stad Liverpool — een der meesterstukken van de exhibitie (*), dagelijks door een kring van bewonderende toeschouwers omringd — zich verbeeldde Londen in het klein te zien, en aan twee of drie luidjes, die hem voor een knappen bol schenen te houden en tot hun gids of *cicerone* te hebben gekozen, de voornaamste plaatsen van Liverpool als interessante punten van Londen aanwees, terwijl hij de uitmuntende voorstelling niet genoeg wist te roemen. Zoo toonde hij aan zijne begunstigde toehoorders, die met open mond daar stonden en de beweging van zijn vinger met starende blikken volgden, de lijnen der straten aan, als *the Strand*, *Fleetstreet*, *Piccadilly*, enz. »Wij hebben," zegt het *Illustrated London News*, »zelden eene meer complete exhibitie van domheid gezien."

Een Engelsch schrijver (Babbage) spreekt in zijn onlangs uitgekomen werk: *The exposition of* 1851 etc., dus over den maatregel door het uitvoerend committé genomen, om de prijzen der ten toon gestelde voorwerpen niet op elk artikel aan te duiden: »Dit niet vermelden van den prijs is nadeelig voor de kunst en voor den kunstenaar, vooral omdat het publiek nu buiten staat is om een regt begrip van de commerciële waarde der voorwerpen te krijgen; zoo ontstaat er ook geene eigenlijke publieke meening daaromtrent, om de beslissing der gezworenen te gemoet te komen; en dit is eene zaak van groot belang, daar de industriële gezworene van de kennis en de aanmerkingen dergenen, die om hem heen zijn, partij moet trekken. Alsdan kan hij veel van hetgeen hij hoort aan eigen onderzoek toetsen; daardoor wordt het oordeel des publieks rijper, en erlangt de uit-

(*) Wanneer men voor dit model, dat uit Liverpool zelf is gezonden, staat, waant men de straten, pleinen en dokken dier stad in de vroege helderheid eener zomeravond-schemering voor zich uitgespreid te zien. De begoocheling, door die treffende voorstelling van groote en kleine gebouwen, in stad en voorsteden, van fabrieken, stapelplaatsen van allerlei aard, — van schepen in de dokken en op de rivier, met technische naauwkeurigheid gemodelleerd, — de begoocheling, daardoor bij den aanschouwer verwekt, houdt hem opgetogen, en meer dan één Franschman roept daarbij onwillekeurig uit: »*Mon dieu, quel commerce! quelle foule de bâtiments!*"

spraak der gezworenen een grooter gewigt. Indien bij elk artikel de prijs was opgegeven, zou het oog van een ervaren beschouwer menige aanleiding vinden, om verder onderzoek en aanvragen te doen, en dat zou tot belangrijke uitkomsten kunnen leiden."

De plaat, hier bijgevoegd, vertoont den ingang of de wachtkamer voor Koningin VICTORIA, aan de noordzijde van het Glazen Paleis opgerigt en gestoffeerd. In het verschiet ziet men een juweeltje van een *boudoir*, waar dagelijks een hoop nieuwsgierigen naar staat te kijken — wel te weten op een eerbiedigen afstand, want er is een cordon, onder het toezigt van een dienaar der politie, om heen getrokken. Dit prachtige appartementje bestaat hoofdzakelijk uit tapijt- en behangselwerk van groote waarde, zijnde van binnen bekleed met bleek-lichtblaauwe en witte geribde zijde. Het ameublement is even lief en bevallig als kostbaar en schitterend. De sofa en stoelen zijn van verguld beeldsnijwerk, met lichtblaauwe damast-zijde overtrokken. Het tapijt is uitstekend fraai gebloemd Brusselsch werk. Vazen met geurige bloemen zijn hier en daar geplaatst, en verhoogen den aangenamen indruk, dien deze vertooning maakt.

EENE WELGEMEENDE HUWELIJKS-AANVRAAG.

»Op mijne eer, FRED," zeide Kapitein RHATIGAN, toen hij zich op zekeren morgen bij een vriend aan het ontbijt bevond, en, terwijl hij sprak, een ansjovis op zijne vork balanceerde, »op mijne eer, er zit niets anders voor u op; gij zult er toe moeten overgaan." Na dit gezegd te hebben, loosde hij een diepen zucht, en stak daarop den ansjovis in zijnen mond.

De aangesproken vriend, die geen eetlust scheen te hebben, stond naast den schoorsteen in een grooten kop thee te roeren, en scheen, zoover men uit zijne gelaatstrekken kon opmaken, over een onderwerp na te denken, dat juist niet tot de aangenaamsten moest behooren. Hij was een nog jong man, ofschoon niet meer in den eersten bloei der jeugd;

want een rasch leven had de kleur zijner wangen verbleekt en ligte rimpels op zijn voorhoofd geploegd. Maar in weêrwil dezer toevalligheden waren zijne gelaatstrekken schoon, en zijn juist niet zeer uitgelezen huisgewaad was niet in staat zijne welgemaakte gestalte te verbergen. Zijn voorkomen was de type van zoo vele jonge lieden, die hun vermogen verkwisten, zich van hunne ware vrienden verwijderen, eindelijk gezondheid en goeden naam verliezen, en óf vroegtijdig door een ongeval of onmatigheid aan hun einde komen, óf een treurig bestaan voortslepen, tot zij eindelijk ten grave gedragen worden, door niemand betreurd noch beweend. Juist in dit oogenblik was het lot van Frederick Pierrepoint Fitz-Mortimer een waar hazardspel; er schenen echter meer gegronde uitzigten op een plotseling ongelukkig einde, dan op een langer duur van zijn tegenwoordig bestaan voorhanden.

Naauwelijks vijftien jaren oud, was hij in militaire dienst getreden, met een aanzienlijk vermogen, een ruim inkomen en de schoonste hoop; in den ouderdom van tweeëntwintig jaren was hij majoor bij een regiment dragonders, en ofschoon hij ook wat al te zeer de vermaken najaagde, ging hij toch met rassche schreden voort op de baan van eer. Op zijn vijfentwintigste jaar hadden verliezen in het spel hem genoodzaakt om bijna alles te verkoopen, en op zijn negenentwintigsten geboortedag had hij alle graden, die een speler en verkwister te gronde rigten, doorgeloopen. Zoo stond hij nu, figuurlijk gesproken, op zijne laatste beenen. Niet alleen waren zijne middelen van bestaan, zijn crediet en zijne laatste hulpbronnen geheel uitgeput, maar ook zijn persoon zelf werd door de wet ernstig bedreigd, in zoover hare strafbepalingen zich op iemand lieten toepassen, die tot over de ooren in schulden steekt, en veel meer wissels geaccepteerd heeft dan hij ooit betalen kan. Om deze alles afdoende reden was het dan ook, dat hij een paar kamers op de eerste verdieping van een huis in de sombere, afgelegene straat *Lisson-Grove* bewoonde, welke woning hij eerst sedert eenige dagen tegen zijne vorige aan de Surrey-zijde verwisseld had.

»Gij meent toch geen arrangement of gevangenis?" vroeg de theedrinker. — »Geen gedachte er aan," antwoordde Kapitein Rhatigan. »Aan een vergelijk zou voor u weinig

te verdienen vallen. En wat gijzeling betreft, zoudt gij, zoo ge er in het ernstigste geval met drie jaren afkwaamt, ten slotte er nog erger aan toe zijn dan nu." — »Dat weet ik waarlijk niet!" riep FITZ-MORTIMER. »*Nog* erger dan nu is *niet* mogelijk." — »*Wel* mogelijk," antwoordde zijn vriend koelbloedig. »Ik geloof echter niet, dat uw toestand door een verblijf van drie jaren in *Queens Bench* verbeterd zou worden, ten ware de oppercommissaris van het *Insolvent-Debtors-Court* zin in u kreeg, en u bij zijnen dood zijn geheel vermogen naliet." — »Maar wat, in 's Duivels naam, hebt gij mij dan voor te stellen?" riep FITZ-MORTIMER. »Zeg wat gij te zeggen hebt!" — »O, als het dáárop aankomt, zult gij niet lang wachten. Het werkt als een bad bij koud weêr: het eerste induiken is het gevoeligst. Houd den adem maar in, en gij zult het hooren: *Gij moet trouwen*." — »Ik trouwen? Ik zie niet in, hoe dat mij zou helpen." — »Ook niet, wanneer uwe vrouw u een mooi sommetje aanbragt?" — »Een mooi sommetje? Kom! daar is immers geen denken aan. Verwenscht zij mijn afgedragen rok!" — »Des te meer reden hebt gij, FRED, om de kans te wagen. Waarlijk, nooit was zulk eene poging noodzakelijker dan op dit oogenblik." — »Maar, over de behoefte aan geld nu eens heengestapt, hoe komt men aan eene vrouw?" — »Wel, FRED, hoe kunt ge dat nu vragen! Gij moet eene advertentie in de courant doen plaatsen." — »Eene advertentie?" — »Wel zeker. Gij moet berigten, dat gij eene vrouw zoekt. Gij zijt de eerste niet onder vele honderd trouwgragen, die het zoo hebben aangelegd. Ik zelf heb zoo gedaan," vervolgde Kapitein RHATIGAN, terwijl hij zich over de kin streek. »Want wat ik deed, kwam op het zelfde neêr: ik heb namelijk eene advertentie van dien aard beantwoord." — »En hoe liep die zaak af? Ik wist waarlijk niet dat gij getrouwd waart." — »Ik ben het ook nooit geweest, beste vriend! maar ik had het kunnen wezen, indien de omstandigheden mij begunstigd hadden." — »En waar en wanneer is dat gebeurd?" vroeg FITZ-MORTIMER.

»Dat zal ik u vertellen," antwoordde zijn vriend. »Luister! Toen ik op half soldij werd gesteld, bragt ik een saizoen te Londen door, en verdeelde mijn verblijf aldaar tusschen mijne woning in *Northumberland-Court*, waar ik sliep en

ontbeet, *Rappert-street*, waar ik middagmaalde, *Offley's* en *Coal-hole*, waar ik den avond doorbragt, en zeker huis in *Jermyn-street*, waar ik bij de roulette zoo lang pointeerde, tot deze met mij zelf, dat heet met al wat ik bezat, een einde maakte. Toen ging ik naar Jersey, om te sparen. Het leven is daar wel goedkoop genoeg; maar er waren op dat eiland zoo veel van mijn soort, dat, wanneer de driemaandelijksche betaaldag kwam, wij van alle middelen nog meer ontbloot waren dan ooit. De Hemel weet hoe dit zou hebben afgeloopen. Om kort te gaan, op zekeren morgen, toen ik juist op het punt stond om een klein pleiziertogtje op zee te doen, tikte mij een deurwaarder op den schouder; ik gaf hem een oorvijg, dat hij op den grond viel, en stak van wal. De eigenaar van de boot gaf mij echter te kennen, dat mijn misdrijf verbanning ten gevolge zou hebben, en zoo was het ook. Ik stak over naar Granville, en betrok gedurende de twee jaren mijn half soldij door den consul te Saint-Malo, terwijl mijn verblijf zich een tijd lang tusschen deze plaats en Lamion verdeelde, waar jagt en vischvangst voordeelig en aangenaam zijn. Eindelijk echter werd ik dit leven moede, en daar ik juist eenige ponden sterling op zak had — want men kan in Bretagne haast geen geld uitgeven, al wil men ook — besloot ik naar Parijs te gaan. Een inboorling dezer hoofdstad intusschen, die van de suiker leeft, welke hij in de koffijhuizen in zijn zak steekt, kan daar zeer goed van bijna niets rondkomen; maar iemand van goeden eetlust, zoo als ik, die aan zijne flesch Port-a-port gewoon is, en daarenboven van een pretje houdt, zal het zeer moeijelijk vallen er zich met half soldij doorheen te werken. Ik werd dan ook te Parijs niet rijker dan ik op Jersey geweest was, dat wil zeggen, ik ging hoe langer hoe meer achteruit.

»Op zekeren morgen, terwijl ik mij schoor, — waarbij men, zoo als ge weet, tijd heeft om over zijne zaken na te denken — viel mijn blik op een stukje gedrukt papier, waaraan ik juist mijn scheermes wilde afvegen, en vestigde zich op het met groote hoofdletters gedrukte woord HUWELIJK. »Huwelijk!" herhaalde ik bij mijzelven. »Dat is juist wat u ontbreekt, TIM RHATIGAN, wanneer bij de andere partij de *nervus rerum gerendarum* te huis is." Ik nam het papier op, om

de advertentie te lezen. Zonder mij juist op mijne houding, die ik mij te Kamerijk bij het occupatieleger eigen gemaakt en op Jersey en in Bretagne voltooid had, iets te laten voorstaan, geef ik u toch mijn woord, dat ik, wat de kennis der Fransche taal betreft, voor niemand behoef onder te doen; immers, ik was tolk in ons hoofdkwartier geweest. De advertentie luidde aldus: »Het oude, door de regering geprivilegeerde Huwelijks-bureau SAINT-MARC, N°. 8, *rue des Colonnes*, hoek *rue de la Bourse*. Personen, die in het huwelijk wenschen te treden, kunnen zich in het volste vertrouwen tot Mad. SAINT-MARC wenden. Hare betrekkingen in de voornaamste klassen der maatschappij stellen haar in staat de grondigste inlichting te geven omtrent jonge weduwen en jonge dochters, wier vermogen of huwelijksgift van twintigduizend tot twee millioen francs opklimt. Brieven franco."

»Ik weet niet hoe gij er over denkt, FRED, maar het schoone geslacht hechtte van oudsher de blikken op TIM RHATIGAN's gestalte, en toen ik mij dien morgen in den spiegel bekeek, dacht ik dat het geen ongelijk had. »Twee millioen!" zeide ik tot mijzelven: »dan wil ik terstond op het hoogste nommer zetten." Ik trok dadelijk mijne uniform aan, en begaf mij, daar ik de zaak liever mondeling dan schriftelijk wilde behandelen, na het ontbijt op weg naar de *rue des Colonnes*. Mad. SAINT-MARC was zoo zeer aan een *hoog* leven gewoon, dat zij haar bureau op de vierde verdieping had opgerigt. Ik klom honderd en veertien trappen op, waarbij ik ieder oogenblik misstapte, tot ik eindelijk al hijgende voor de kamerdeur van Mad. SAINT-MARC stond. Deze dame, die er zeer eerwaardig uitzag, was in een tamelijk afgedragenen sjaal gedost. Zij sprak met een bijzonder *flux de bouche* van de groote sommen, waarover zij te beschikken zou hebben, indien zij ze had; maar hetgeen ik juist weten wilde, kwam niet ter sprake, en even zoo min kon ik haar overhalen om mij in te schrijven, voordat ik veertig francs op de tafel had gelegd, *pour entamer les affaires*, zoo als zij zeide. Zij schreef toen mijnen naam in haar privaat notitieboek — ik gaf haar dien van mijn twaalfden neef, Lord BRATTAGHAN, op — en vroeg mij, hoe groot mijne aanspraken ten opzigte van het vermogen waren, en of ik aan eene weduwe of eene jonge dochter de voorkeur gaf.

»»Eene weduwe zijt ook gij, naar het schijnt?" zeide ik. »Gij ziet er uitnemend uit, en ik heb niets tegen eene weduwe. Het voornaamste echter is, dat mijne aanstaande *veel* mede ten huwelijk brengt. Geef mij derhalve het beste wat gij hebt."

»Thans wilde zij echter weten hoe groot *mijn* vermogen was, daar het een vereischte was, dat de contracterende partijen *sur le même pied* stonden. »O, wat mijn vermogen betreft," zeide ik, »dat bestaat grootendeels uit staatspapieren, die in secure handen berusten. Zij zijn de mijne, wanneer de agent ze uitbetaalt; en mijn grondeigendom bevindt zich in het moeras van Kilmahady: daaraan komt niemand; dat is volkomen verzekerd." — »Hoeveel brengt alles te zamen op?" vroeg zij. — »Tienduizend *per annum*," antwoordde ik voor de vuist; want, dacht ik, al te groote bescheidenheid zal mij niets helpen, en of ik wat meer of wat minder zeg, het kost mij evenveel.

»Zij bladerde nu in een dik boek, waarin reeds vele namen schenen te zijn ingeschreven, en vroeg mij, nadat zij haren blik over eenige bladzijden had laten loopen, of ik gewoon was naar de kerk te gaan. — »O ja," antwoordde ik; »als er eene digt bij mijne woning is, ga ik er wel eens in." — »Gij zoudt derhalve niet ongenegen wezen mij in eene kerk te ontmoeten?" — »Volstrekt niet, Madame!" gaf ik ten antwoord. — »Zeer wel, Mylord! Kom dan overmorgen om tien uur voor den middag in de kerk *Saint-Roch*. Gij zult mij ter regter zijde van den ingang vinden, en voordat de dienst is afgeloopen, zal ik u een half dozijn jonge dames wijzen, om uit te kiezen, en als gij uwe keuze gedaan hebt, u aan de dame voorstellen."

»Dat scheen mij alles open en opregt toe te gaan. Ik nam derhalve van Mad. Saint-Marc vrij beleefd afscheid. Zoodra ik op straat was, begon ik over de zaak na te denken. Ik wist uit ondervinding, dat de Fransche dames zeer gevoelig zijn, vooral tegenover een *bel-homme*, die een zwaren bakkebaard heeft. »Maar," zeide ik tot mijzelven, »zij zijn ook op een elegant, innemend voorkomen gesteld, en bij mij zullen zij dat vinden, al zou ik er ook mijn laatsten sou voor moeten uitgeven." Ik begaf mij derhalve dadelijk naar een magazijn van kleederen in het *Palais-royal*, waar

een groote voorraad voorhanden was, en zocht mij uit wat ik het elegantste vond. Met rok en vest zag het er intusschen slecht uit: geen der laatsten was breed genoeg voor mijne borst.

»»*Vous avez des épaules énormément fortes*, *Monsieur!*" zeide de kleerenkunstenaar. — »Gij hebt gelijk," zeide ik, »en als mijne schouders er niet waren, zoudt gij het genoegen niet hebben mij van daag bij u te zien." — De man beloofde intusschen mij naar wensch te zullen bedienen, indien ik slechts vierentwintig uren wilde wachten, en hij hield woord.

»Hadt gij mij op den afgesproken morgen zien uitgaan, gij zoudt mij ongetwijfeld bewonderd hebben. Een helderbruine rok met metalen knoopen en fluweelen kraag was toenmaals het modernste, en zoo een droeg ik ook naar de laatste snede. Het vest koos ik naar mijn eigen smaak: ik zocht er een uit van satijn, met drie breede strepen, zwart, rood en geel, even als een Belgische tamboer-majoor. Ter eere van mijn land had ik een groenen halsdoek, die mijn donkerbruinen baard en mijne frissche gelaatskleur uitnemend deed uitkomen; voorts Nankinsche spanbroek, Hessische laarzen met vergulde sporen, en een fraaijen suikerbroodvormigen hoed."

»Gij moet inderdaad gevaarlijk voor het schoone geslacht geweest zijn," merkte FITZ-MORTIMER aan. — »Ik was het inderdaad, FRED! Geen heer, veel minder nog eene dame, die mij tegen kwam, kon de blikken van mij afwenden. Evenzoo ging het, toen ik de kerk binnentrad, waar het klinken mijner sporen eene tooverachtige uitwerking scheen te weeg te brengen. Ik geef u mijn woord, de schoonen zagen hoe langer hoe zeldzamer naar de groote waskaarsen. Eindelijk ligtte Mad. SAINT-MARC, die digt bij een pilaar over den rug van een stoel stond te leunen, het hoofd op en pinkoogde mij toe, hetgeen zooveel zeggen wilde, als dat zij reeds iets voor mij op het spoor had. Terwijl ik met mijne oogen de rigting der hare volgde, ontdekte ik een klein, rond persoontje, dat aandachtig scheen te bidden, maar toch tusschenbeide met hare zwarte oogen naar een beloofd voorwerp rondgluurde. Ik bemerkte terstond aan de uitdrukking op het gezigt van Mad. SAINT-MARC, dat ik dit voorwerp was, en toen ik vervolgens wat digter bij haar kwam, fluis-

terde zij mij toe, dat ik haar op eenigen afstand zou volgen. Ik liet mij dit geen tweemaal zeggen, en toen de twee dames zich verwijderden, zag ik nabij de plaats, waar NAPOLEON op den 18den Brumaire stond, de oude dame de jonge naderen, en haar als eene bekende aanspreken. Er werd aan weerskanten veel gelagchen en gepraat, en vervolgens de rigting naar de *Tuileriën* ingeslagen. In plaats van door de *Porte des Feuillants* te gaan, maakte ik een omweg, en kwam over de *Place de la Concorde* in den tuin van het paleis; ik deed dit echter niet voordat Mad. SAINT-MARC mij had toegewenkt, dat alles in orde was. Zij koos het zuidelijk gedeelte van den tuin, omdat die het schaduwrijkste en eenzaamste is, en minder door oude Engelsche dames wordt bezocht, die een hekel aan de zich daar bevindende standbeelden hebben. Hier trof ik mijne nieuwe vriendin, benevens hare bekende. De laatste was zoo rond en glad als een ei, bruinachtig van gelaatskleur, zwart van haar en van oogen, met een altoos glimlagchenden mond, zeer fraaije tanden en lieve oogen, — kortom, een beminnelijk wezen, zelfs wanneer zij minder rijk was geweest, dan Mad. SAINT-MARC mij verzekerde. De jonge dame scheen vijf- à zesentwintig zomers te tellen. Dat zij zeer sieflijk gekleed was, zal ik naauwelijks behoeven te zeggen, want eene jonge Fransche vrouw is in hare kleeding altijd zeer zorgvuldig, zoodra zij weet, dat iemand haar opmerkzaamheid schenkt.

» Mad. SAINT-MARC was natuurlijk zeer verrast, toen zij haren ouden vriend, Lord BRATTAGHAN, hier zoo onverwacht ontmoette; ik zal echter op de wijze, waarop zij dezen naam uitsprak, geen aanmerkingen maken. Lord BRATTAGHAN van zijnen kant kweet zich van de bij dergelijke gelegenheid gebruikelijke groeten op eene wijze, welke zelfs Prins TALLEYRAND bevredigd zou hebben, zoodat de kleine weduwe geen den minsten argwaan koesterde, en zich niet minder beminnelijk toonde, dan zij schoon was. Wij wandelden omstreeks een half uur in den tuin der *Tuileriën* rond, tot eene menigte menschen, die naar de *Champs Elysées* stroomden, aan de schoone weduwe — haar naam was D'EST-ANGE — de vraag ontlokte, wat deze toeloop te beduiden had. Mad. SAINT-MARC antwoordde, dat het heden de eerste dag van

het feest te St. Cloud was, waarbij zij de aanmerking voegde, hoe aangenaam het zijn moest op een zoo schoonen dag daar heen te rijden. Als een man, die zijne wereld verstaat, kon ik niet nalaten mij aan te bieden om haar te vergezellen. In het eerst wilde Mad. D'EST-ANGE daarvan niets weten; zij had naauwelijks de rouw afgelegd, haar rijtuig was niet bij de hand, en vijftig andere tegenwerpingen meer. Gij weet echter, FRED, dat ik eene groote overredingsgave bezit, en zoo gelukte het mij dan ook spoedig, alle bedenkelijkheden uit den weg te ruimen, en daar mij een huurkoets in de *rue de Florentin*, geheel in de nabijheid, bekend was, waren wij weldra op weg naar St. Cloud.

»Het was geen slecht maal, dat ik daar bij onze aankomst bestelde. Beroemd is het digt bij de brug gelegen huis wegens de uitmuntende paling, die men daar eet, en die Mad. SAINT-MARC zich voortreffelijk liet smaken; even zoo min liet Mad. D'EST-ANGE zich noodigen. De Chambertin was overheerlijk, en eenige flesschen Champagne, die daarop volgden, bragten ons in de beste luim, om onder de kastanje-boomen in het Park een dansje te wagen, waarbij Mad. SAINT-MARC met een nog flinken *chevalier de St. Louis* haar best deed. Deze was haar zwager door haar eerste huwelijk, zoo als zij zeide. Zij noemde hem Graaf DE VRAIN CANAILLE, of zoo iets. Wat er tusschen mij en de schoone weduwe voorviel, behoef ik u niet te zeggen, FRED! Genoeg, ik bemerkte, voor dat de avond voorbij was, dat ik een zekeren indruk op haar had gemaakt; want zij staakte haar lagchen, en begon in plaats daarvan diep te zuchten. Ik vroeg haar naar de reden van haar hartzeer, en zij antwoordde: »O, hoe jammer, dat een zoo schoone dag zoo spoedig voorbij is, om nooit weder te keeren!" — »Maar," merkte ik aan, »er is nog meer van de visch, die wij gegeten hebben, en wanneer de dag van heden voorbij is, dan volgt er een andere op." — »Helaas ja!" antwoordde zij: »de dag van morgen met al zijne eenzaamheid en zwaarmoedigheid, dubbel verdonkerd door het genoegen van het tegenwoordige uur."

»Het overige van het gesprek, zult ge wel kunnen raden. Het was de bekende geschiedenis: ik drukte haar de hand, gevoelde een eenigzins sidderenden tegendruk, en toen ik

bij onze aankomst te Parijs met den huurkoetsier afrekende en uitstapte, om te voet naar mijne woning terug te keeren, terwijl zij zitten bleef, om naar de hare in de *rue de Varennes* te rijden — want zij wilde mijn geleide volstrekt niet verder aannemen — had ik met zoo veel goeden uitslag mij eene plaats in haar hart verzekerd, als een militair maar eenigzins wenschen kan.”

»En is het daar nu meê uit?” vroeg FITZ-MORTIMER, al geeuwende.

»Zoo! zijt gij moede? misschien zelfs een beetje jaloersch? Niet ieder is zoo gelukkig als TIM RHATIGAN. Het gevolg was, dat ik den anderen morgen geen gras onder mijne voeten liet groeijen, toen ik mij op weg naar de *rue des Colonnes* begaf. Mad. SAINT-MARC vond ik in eene even zoo goede luim, als waarin ik zelf was. Zij verzekerde mij, wat ik reeds wist, namelijk, dat ik op de schoone indruk had gemaakt. Ik verzocht, mij iets naders daaromtrent mede te deelen; maar voordat zij zich verder uitliet, eischte zij andermaal eene zekere som. Dat was zoo het gebruik, zeide zij, in den tegenwoordigen stand van zaken. Daar ik haar gezegd had, dat ik rijk was, kon ik niets daartegen inbrengen, en gaf haar de verlangde 200 francs, ofschoon dit de leêgte, die de uitgave van den vorigen dag in mijne beurs gemaakt had, aanmerkelijk vergrootte. Zij werd nu wat handelbaarder en zeide mij, dat Mad. D'EST-ANGE met haren doopnaam DÉSIRÉE heette, dat zij de weduwe van een Fransch Pair was, die voor een paar jaren was gestorven, en haar een aanzienlijk vermogen had nagelaten, wel niet geheel twee millioen francs, maar toch meer dan anderhalf millioen, gedeeltelijk in rente, gedeeltelijk in vaste goederen, maar voornamelijk op hypotheek uitgeleend. Het bevond zich in handen van curatoren, die echter op verlangen wel een bewijs van het geheele bedrag zouden geven. — Deze verklaring bevredigde mij niet bijzonder. Ik had gehoopt dat het geld zich in de handen der weduwe zelve zou bevinden; met curatoren en dergelijken had ik ongaarne te doen. Ik maakte echter tegen Mad. SAINT-MARC geene aanmerkingen hier over, maar zeide dat alles voortreffelijk was, en vroeg hoe de heeren heetten, opdat ik hun terstond mijne opwachting zou kunnen maken. »Gij zijt haastig,

kapitein!" zeide zij. — »Verliefd, wilt gij zeggen," gaf ik ten antwoord. — »Goed, verliefd of niet, de welvoegelijkheid moet voor alle dingen in acht genomen worden."

»Ik hield mij zoo goed als ik kon, en de afloop der bijeenkomst was, dat Mad. SAINT-MARC beloofde mij aan een der curatoren voor te stellen; de twee anderen waren, zoo zij zeide, op hunne kasteelen, in het zuiden van Frankrijk. Nadat ik een plan bedacht had, dat mijns inziens het meest vooruitzigt op goed gevolg aanbood, dacht ik ook aan Mad. D'EST-ANGE. Ik had eenige moeite om haar te kunnen spreken, want Mad. SAINT-MARC verzekerde, dat het tegen de etiquette was, haar nu reeds een bezoek te geven; dat zij er echter niets onvoegzaams in vond, indien wij in hare tegenwoordigheid bijeen kwamen, en misschien zou het voor mij het aangenaamste zijn, zoo ik eene *loge grillée* in de *Opéra comique* nam, waartegen ook Mad. D'EST-ANGE niets zou hebben in te brengen. Zoo moesten er derhalve weêr veertig francs uitgegeven worden. Het was mij echter onverschillig, op welke wijze de bijeenkomst tot stand gebragt werd. Nadat ik de loge betaald had, bevond ik, dat mijn geld mooi ten einde liep, en begon er over na te denken, hoe ik mijne beurs weder zou kunnen vullen, daar ik in mijn tegenwoordigen toestand altijd van geld voorzien moest wezen.

»Ik kende, door tusschenkomst van mijn vriend HARDIS, een Israëliet, met name MOZES, een soort van provisie-agent, die mij eens op een wissel, kort voor het verval van mijn half soldij, geld had gegeven. Naar dezen begaf ik mij nu heen. Hij woonde op een klein kamertje in eene straat, nabij de *rue de Castiglione*, en nadat hij dertig percent voor interest- en commissieloon had afgetrokken, gaf hij mij het overschot. Dit fleurde mij heelemaal op. Ik ging eerst met mijn vriend HARDIS bij VERY dineren, en daarop gingen wij te zamen naar de Opera, daar ik iemand noodig had, om de oude dame gezelschap te houden.

»In den loop van den avond, terwijl wij op de tweede bank der loge bijeen zaten, schudde ik mijn hart voor DÉSIRÉE uit. Ik zeide haar namelijk, dat ik smoorlijk op haar verliefd was, maar dat mijne tante, *Lady* BLARCY, van wie ik nog eene aanzienlijke nalatenschap te wachten had, tegen alles, wat Fransch was, zeer was ingenomen, en mij hare

toestemming tot mijn huwelijk zeker zou weigeren, waarom de eenige uitweg voor mij was, dat wij ons stil wegpakten en ons onderweg lieten trouwen."

»Door mijne bewijsgronden overtuigd, en naar het scheen even zoo verliefd op mij, als ik op haar, gaf de schoone weduwe hare toestemming. Wij spraken af, dat wij ons den volgenden nacht zouden verwijderen, en ik nam op mij een rijtuig tot onze vlugt in gereedheid te houden, terwijl zij beloofde, met hare bagaadje in een fiacre op den hoek van de *rue Saint-Denis* op mij te wachten. Ons voornemen was naar Brussel te gaan. Nog slechts een handdruk werd op dien avond, nadat het stuk uit was, aan de logedeur gewisseld. Den volgenden morgen had ik veel te doen. Om echter geen verdenking op te wekken, besloot ik aan de afgesprokene bijeenkomst met den curator bij Mad. SAINT-MARC gevolg te geven. Daar deze bijeenkomst echter tegen den avond bepaald was, bleef mij tijd genoeg, om mijne toebereidselen op mijn gemak te nemen. Tegen vijf ure beklom ik wederom de Jakobs-ladder in de *rue des Colonnes*.

»Ik trad zonder complimenten bij Mad. SAINT-MARC binnen, waardoor het misschien kwam, dat ik haar in een vertrouwelijk gesprek met een raar soort van een oud heer verraste, die bij mijn binnentreden met zijn rug naar de deur toe zat. »Ha, daar is onze klant!" zeide de dame tot gemelden ouden heer. »Goeden dag, Mylord! de curator is u voorgekomen." — De curator keerde zich bij deze woorden om, en — verwenscht! — op wien vielen mijne blikken? op het oude schurkengezigt van den kleinen Jood, die eerst den vorigen dag mijn wissel van dertig pond sterling had gedisconteerd.

»»Mylord?" zeide hij, terwijl hij zijne hand boven de oogen hield, en mij scherp in het gezigt zag. — »MOZES?" riep ik. — »Ja, Mijnheer! ik ben MOZES, en als ik mij niet bedrieg, zijt gij Kapitein RHATAGAN." — »Hoe!" riep Mad. SAINT-MARC: »kent gij Mijnheer?" — »Of ik hem ken?" antwoordde de andere; »dat zou ik denken." Bij deze woorden haalde hij eene zwart lederen brieventasch te voorschijn. »Voor den duivel," dacht ik, »nu is alles verloren!" En zonder verder een woord te spreken, sloeg ik MOZES zijn hoed

diep in het gezigt, om hem ten minste voor zoo lang onschadelijk te maken, tot ik mij verwijderd had, wierp tevens tafel en stoel van Mad. SAINT-MARC omver, en schoot den trap af, als een emmer in een put. Ik snelde vervolgens regtstreeks naar mijne kamer, en daar ik geheel reisvaardig was, betaalde ik mijne rekening, jaagde in eene cabriolet naar de plaats waar ik het rijtuig besteld had, in een oogenblik waren de paarden aangespannen, en voor een vijf-francs-stuk bood de koetsier zich aan, zoo lang te toeven, tot de fiacre, die ik verwachtte, zou zijn aangekomen.

»Ik moet nu kort wezen, FRED! het einde der historie is niet zoo pleizierig, als het begin. Toen het donker begon te worden, kwam de fiacre, en ik zag DÉSIRÉE, die uit het portier keek. Dadelijk snelde ik naar haar toe, en terwijl ik haar juist de hand wilde geven, om uit te stappen, voelde ik mij bij den kraag pakken. Bij het licht der lantaren ontdekte ik een Franschen deurwaarder en den kleinen MOZES, met twee gendarmes achter zich, om zich van mijnen persoon te verzekeren. Ik kneep mijne vuist zamen, met oogmerk om den heelen troep neder te boksen; maar DÉSIRÉE gaf eene gil van schrik en viel in onmagt, en terwijl ik haar mijne zorgvuldigheid wijdde, bond men mij de handen. Dien avond, en vele volgende dagen, bragt ik in *Saint-Pelagie* als gevangene door, ten gevolge der klagt van den kleinen MOZES, die weigerde mijn wissel naar Londen ter incassering te zenden, om zich, door mijne inhechtenishouding, voor het verlies zijner provisie bij de zaak van Lord BRATAGHAN's huwelijk te wreken."

»En wat werd er van de weduwe D'EST-ANGE?"

»Toen ik eindelijk ontslagen werd, berigtte mij de kleine MOZES, dat de schoone weduwe een ander had getrouwd; en dat was ook zoo. Een Engelschman met een aardig vermogen, met name Mr. SMITH, had zich met haar in den echt begeven. Wat mij echter troostte, was hetgeen ik verder vernam. Mijne schoone weduwe was niets meer of minder dan eene grisette, eene bloemenmaakster uit de *rue Saint-Dénis*; ik mogt derhalve nog van geluk spreken, dat ik op die manier van haar was afgekomen."

»Kapitein RHATIGAN, uwe geschiedenis mag zeer interessant wezen, om aan te hooren; maar ik vind daarin waarlijk

geene aanmoediging, om tot het door u voorgestelde middel mijne toevlugt te nemen."

»Wel, ik was de dupe, omdat ik aan zulk eene advertentie geloof sloeg. Plaats gij eene advertentie, en laat een ander de dupe wezen."

»Daaraan heb ik niet gedacht," antwoordde FITZ-MORTIMER met een veelbeteekenenden blik. »Wel nu, ik wil het eens beproeven. Maar eerst en vooral moet gij mij zeggen, welke wending men aan zulk eene advertentie geeft."

»Ik zal ze u dicteren, als gij maar schrijft," zeide de kapitein, schoof zijnen stoel een weinig terug, en strekte zich op zijn gemak uit, om zijne gedachten te verzamelen, terwijl FITZ-MORTIMER zich gereed maakte om het hem gedicteerde op te schrijven.

Daar het stilzwijgen hem echter te lang duurde, liet hij zelf zijne gedachten van stapel loopen, als volgt: »Een heer, die eene vrouw zoekt, welke..."

»Neen, zoo moogt ge niet beginnen!" riep zijn vriend. »Dat zou wezen, alsof gij eene vrouw zocht om uw goed te wasschen. Schrijf maar kort en goed, met groote letters, als hoofdregel: WELGEMEENDE HUWELIJKS-AANVRAAG. Dat is het aas, dat den visch aan den angel brengt."

FITZ-MORTIMER schreef: WELGEMEENDE HUWELIJKS-AANVRAAG, en vroeg toen: »Hoe verder?"

»Geduld maar! Ik had het daar juist, toen ge mij daar in de rede vielt, en nu ben ik het op eens weder kwijt. Wacht maar! Huwelijks-aanvraag. *Een heer van omstreeks dertig jaren* — gij zijt wel zoo oud nog niet; maar in *dit* geval moet men zich niet *al* te jong voordoen. Dertig is een uitmuntende leeftijd: nog jong genoeg om te behagen, en toch reeds geposeerd. Derhalve — *van omstreeks dertig jaren...*"

»Verder! verder!" riep FITZ-MORTIMER.

»*Van een gunstig voorkomen en onberispelijke zeden....*"

»Zou het niet beter wezen eerst de zeden en dan het voorkomen te nemen?" viel de schrijver zijnen vriend in de rede.

»Volstrekt niet. Men ziet eerst op het voorkomen van een man. Al waren uwe zeden de beste, die er op de wereld te vinden waren, als gij er een bogchel op liet volgen, zoudt gij, verlaat u op mijn woord, weinig koopers vinden.

Begin daarom gerust met het gunstig voorkomen. Zeden en de rest kunnen er zonder nadeel op volgen."

»Best; nu verder!"

»*Koestert den wensch om een wettig huwelijk aan te gaan* — de laatste woorden tweemaal onderstreept, FRED, dan worden ze met klein kapitaal gezet — *met eene dame, die eenige jaren jonger is....*"

»Eenige jaren jonger?" merkte FITZ-MORTIMER aan: »dat zou kunnen afschrikken; we moeten niet al te veel vergen."

»Integendeel," zeide de kapitein. »Denkt gij, zoo wij zeiden »eenige jaren *ouder*," dat gij dan een enkel antwoord zoudt krijgen? Ik geloof niet, dat men eene volwassene vrouw vinden zal, die niet ten minste tien jaren jonger zijn wil dan ze is, of in allen gevalle tien jaren jonger dan haar man. Het kost immers niets te zeggen hoe oud men is. Troost u, FRED, en denk dat uwe persoonlijke hoedanigheden daarbij in een des te voordeeliger licht zullen verschijnen."

De kapitein dicteerde verder: »*In het bezit eener benijdenswaardige onafhankelijkheid....*"

»Dat wil zeggen, op de manier van Lord BRATTAGHAN...."

»Het kan wezen; maar iedere zaak heeft twee zijden. Wie heeft regt om zich onafhankelijk te noemen, zoo gij het niet hebt? Zoover ik weet, hebt gij in de laatste drie jaren van bijna niets geleefd, en hoe langer gij zoo blijft voortleven, hoe onafhankelijker gij er bij wordt. Derhalve: *In het bezit eener benijdenswaardige onafhankelijkheid, is zijn oogmerk meer, eene met hem harmoniërende ziel te vinden, dan....*, dan...., ja wacht, daar heb ik het! dan — *een Californië te ontdekken.* — Niets staat beter dan weinig pretensie, voornamelijk in geldzaken."

»Heel goed, maar ik heb immers iets van dien aard noodig."

»Stil, FRED! wij komen er juist aan. — *Wel verre van door hebzuchtige beweegredenen te worden gedreven, is hij niettemin, zoowel aan zijne eigene positie als aan die zijner aanstaande levensgezellin, verschuldigd openlijk te verklaren, dat hij een niet onaanzienlijk vermogen bij de dame onderstelt, die hem met hare hand zou willen vereeren.* — Ik geloof, dat dit niet te figuurlijk is, om verstaanbaar te wezen. Dunkt u ook niet, FRED?"

»Neen, zeker niet," antwoordde FITZ-MORTIMER, terwijl hij het gedicteerde opschreef.

»Nu," vervolgde de kapitein, »moeten wij het lokaas nog een beetje vergulden; derhalve verder: *De redenen, die zoodanige verwachting bij hem regtvaardigen, zijn eenvoudig de volgende. Van hooge geboorte en in de voornaamste kringen te huis zijnde* — eens was dat toch het geval met u, en wat eens gebeurd is, kan meer gebeuren — *zou hij onmogelijk, zelfs met den besten wil, zijne gewone spheer kunnen beperken, in welke het hem* — nu komt het mooi vergulde lokaas voor de dochter van een rijken landeigenaar of de weduwe van een handelaar in koloniale waren — *een aangename pligt zal wezen zijne beminnelijke wederhelft in te leiden....*"

»Beminnelijk zegt gij daar. Maar gesteld eens, dat zij vervloekt leelijk was?" merkte FITZ-MORTIMER op een twijfelachtigen toon aan.

»Niemand *denkt* dat te wezen; ieder trouwgrage vrouw of meisje gevoelt zich door het compliment gestreeld. En inderdaad, zij *zijn* beminnelijk. Het is evenzoo als wanneer men een burgemeester edelachtbaar, een geestelijke weleerwaardig noemt; het een behoort bij het ander. Maar hoe ver waren wij ook? Juist, bij den aangenamen pligt; maar nu verder: *Zoo het lot haar tot dusver tot minder schitterende kringen beperkt mogt hebben, dan de zijne zijn.* — Hoe vindt ge dat? Is die gedachte niet gelukkig uitgedrukt?"

»Uitmuntend; ga maar voort."

»*Zijne persoonlijke inkomsten zijn wel volkomen toereikend* — hm! hm! — *voor de behoeften van een schitterend* ongehuwd *leven* — wij zullen er een beetje sentimenteelheid overheen strooijen — *maar zij zouden ontoereikend wezen om de uitverkorene van zijn hart in staat te stellen eenen haarzelve volkomen waardigen rang in te nemen, en* — als dat geen effect maakt, dan maakt niets ter wereld meer effect — *met al degenen gelijken tred te houden, die in de marmeren zalen, in de paleizen der grooten en rijken, of in het van goud en juweelen blinkende bereik des troons gewoon zijn te leven.*"

»De laatste beeldspraak is wel wat stout, RHATIGAN!"

»Stout? Zooveel te beter. De fortuin is den stouten gunstig. Het is voor het overige slechts eene poëtische wending, om der trouwgrage dame te kennen te geven, dat gij haar

aan het hof zult introduceren; en dat daartoe boven alle dingen geld, veel geld noodig is, spreekt van zelf. Gij ziet derhalve, de slotphrase doet de deur digt. Eindelijk nog een woord: *Van zijne* persoonlijke *geschiktheid, om het huiselijk leven tot een elysium te maken, wil hij hier niet spreken; hij acht het echter aan zichzelven verpligt hier bij te voegen, dat hij een hart heeft, tot welks maagdelijke kamers de giftstroom van menschelijke verdorvenheid den weq nog niet gevonden heeft; een hart, onbevlekt door elke ondeugd, en niet oververzadigd van de genietingen der wereld.* — Zulke reinheid van zeden treft; daar geef ik u mijn woord op. — *Zijne inborst is even zoo levendig als standvastig, en de edelste, zich in hemelsche liefde ligt ontbindende aandoeningen doorgloeijen zijn geheele wezen. Voorts is hij altijd even vrolijk en opgeruimd.* — Ten slotte willen wij eene nog nooit gehoorde plaats uit Shakspeare aanhalen. — *Al deze hoedanigheden te zamen genomen, is hij de aandacht van alle ongehuwde dames waardig, het zij ze van hare vroegere echtgenooten beroofd zijn, of nog in maagdelijken staat voortzweven.* — Daarmede basta! Beter, Fred, had ik u op geene manier ter wereld kunnen voorstellen, al hadt ge er mij ook nog zooveel voor willen geven. Nu nog maar onderaan: *Brieven worden franco verzocht aan de letters F. P.*, poste restante, *bureau in* Curzan-street. *Op de grootste bescheidenheid en geheimhouding kan men zich onbepaald verlaten.*"

»Het zal mij benieuwen, of dat van eenig gevolg zal wezen," zeide Fitz-Mortimer, terwijl hij de pen nederleide.

»Laat ons nu eens hooren, hoe het geheel zich voordoet," zeide Kapitein Rhatigan. »Geef eens hier! Welgemeende huwelijks-aanvraag. *Een heer van omstreeks dertig jaren, van een gunstig voorkomen en onberispelijke zeden, koestert den wensch om* een wettig huwelijk aan te gaan *met eene dame, die eenige jaren jonger is. In het bezit eener benijdenswaardige onafhankelijkheid, is zijn oogmerk meer, eene met hem harmoniërende ziel te vinden, dan een Californië te ontdekken. Wel verre van door hebzuchtige beweegredenen te worden gedreven, is hij niettemin, zoowel aan zijne eigene positie als aan die zijner aanstaande levensgezellin, verschuldigd openlijk te verklaren, dat hij een niet onaanzienlijk vermogen bij de dame onderstelt, die hem met hare hand zou willen vereeren De redenen, die zoodanige verwachting bij hem regtvaardigen, zijn eenvoudig*

de volgende. Van hooge geboorte en in de voornaamste kringen te huis zijnde, zou hij onmogelijk, zelfs met den besten wil, zijne gewone spheer kunnen beperken, in welke het hem een aangename pligt zal wezen zijne beminnelijke wederhelft in te leiden, zoo het lot haar tot dusver tot minder schitterende kringen beperkt mogt hebben, dan de zijne zijn. Zijne persoonlijke inkomsten zijn wel volkomen toereikend voor de behoeften van een schitterend ongehuwd *leven, maar zij zouden ontoereikend wezen om de uitverkorene van zijn hart in staat te stellen eenen haar zelve volkomen waardigen rang in te nemen, en met al degenen gelijken tred te houden, die in de marmeren zalen, in de paleizen der grooten en rijken, of in het van goud en juweelen blinkende bereik des troons gewoon zijn te leven. Van zijne* persoonlijke *geschiktheid, om het huiselijk leven tot een elysium te maken, wil hij hier niet spreken; hij acht het echter aan zichzelven verpligt hierbij te voegen, dat hij een hart heeft, tot welks maagdelijke kamers de giftstroom van menschelijke verdorvenheid den weg nog niet gevonden heeft; een hart, onbevlekt door elke ondeugd, en niet oververzadigd van de genietingen der wereld. Zijne inborst is even zoo levendig als standvastig, en de edelste, zich in hemelsche liefde ligt ontbindende aandoeningen doorgloeijen zijn geheele wezen. Voorts is hij altijd even vrolijk en opgeruimd. Al deze hoedanigheden te zamen genomen, is hij de aandacht van alle ongehuwde dames waardig, het zij ze van hare vroegere echtgenooten beroofd zijn, of nog in maagdelijken toestand voortzweven. Brieven worden franco verzocht aan de letters* F. P., poste restante, *bureau in* Curzan-street. *Op de grootste bescheidenheid en geheimhouding kan men zich onbepaald verlaten.*"

»En nu," vroeg Fitz-Mortimer, »in welke courant moet de advertentie geplaatst worden?" — »In de *Sunday-Times*, dat spreekt van zelf," antwoordde de kapitein. »Het zou majesteitsschennis wezen aan een ander blad te denken." — »Wat zal het kosten?" vroeg de eerste, terwijl hij met een bedrukt gezigt in zijn vestzakje tastte. — »Dat is onverschillig," zeide Rhatigan. »Daar het idée van mij komt, wil ik ook voor de betaling zorgen. Als gij eene rijke weduwe komt te trouwen, kunt ge mij dat kleine uitschot teruggeven." En met deze woorden vertrok de kapitein, om de advertentie naar het bureau der courant te brengen.

Wij moeten thans den lezer verzoeken ons naar het kantoor van de Heeren EASUM EN GLUC, procureurs in *Essex-street*, *Strand*, te volgen. Wij zullen echter in 't vervolg van den Heer GLUC alleen gewagen, daar zijn compagnon, de Heer EASUM, zich in persoon aan de firma onttrokken en alleen zijnen naam er aan achtergelaten heeft.

Op zekeren morgen in November zat de Heer GLUC op zijn kantoor verdiept in het Engelsche dagblad *the Times*. Het was niet het inleidend artikel, dat hem boeide, — niet het register der bankroetiers, — zijn begeerige blik was veeleer gerigt op een slag, die nog geleverd moest worden, en vol gretigheid verslond hij het eerste half dozijn advertentiën, dat in de tweede kolom der courant te vinden was. Nadat hij ze alle schielijk had doorgeloopen, begon hij de eene na de andere te onderzoeken, ze overluid te lezen, en zijne aanmerkingen er bij te maken:

»»NAASTE BLOEDVERWANT. Indien de naaste mannelijke bloedverwant van den overledenen MATTHEW TIMBLEWELL *Esquire*, van *Buckram Lodge*, in het graafschap Westmoreland, zich vervoegen wil bij den Heer JOSEPH PARKES, N°. 28 *Bury-street*, *St. James*, zal hij iets vernemen, dat voor hem zeer aangenaam zal zijn." Dat is zeer eenvoudig. De naaste mannelijke bloedverwant van den ouden TIMBLEWELL is zijn neef, TOM SKIRTS, een verkwister, die in ieders schuldboek staat, en wel, dank zij de acceptatiën, die ik hier heb, niet het minst in het mijne. Hij moet eenmaal van zijn oom erven; maar een poosje zal dat nog wel duren, want de oude man is nog zoo frisch als een hoen. Maar TOM SKIRTS laat zich niet zien, en zou wel onzigtbaar kunnen blijven. Ik moet hem in alle gevallen zien op te sporen, en hem mijne voorwaarden stellen. Hij heeft op den dood van zijnen oom gehoopt, en dat aas zal hem waarschijnlijk vangen. Hij zal er zich weinig om bekreunen, wie JOSEPH PARKES is. — Laat nu zien, wat er verder staat!

»»Mogten deze regelen den een of anderen menschenvriend onder de oogen komen...." Neen, dat is niet van mij. Verder! »LEES HIER. De menschen, die voor omstreeks drie maanden onderzoek deden naar een knaap, met name AUGUS-

TUS BROWN, zullen op schriftelijke en franco aanvrage, onder de letters A. B., *Jerusalem Coffeehouse*, volkomene inlichting bekomen, zoo omtrent zijn verblijf, als omtrent alles wat zij in eenig ander opzigt omtrent hem zouden verlangen te weten. Bijzondere redenen maken eene persoonlijke bijeenkomst voor 's hands nog onraadzaam." Dat was eene gelukkige ontdekking van mij; die zal mij ten minste vijfhonderd pond sterling opbrengen. Ouders, die het vermogen er toe bezitten, moet men het opvangen van een eenig kind goed laten betalen. Hij zou misschien in Engeland zijn gebleven, tot hij den behoorlijken ouderdom had bereikt om op zee te gaan, en misschien zijn omgekomen, als ik hem niet had opgespoord."

»»AAN EENEN VRIEND. Uw brief is mij geworden. Geef een adres op, en uwe vriendin zal u als vriendin schrijven." Een goede vriend ben ik ook van zulke schoften. Het zou mij weinig moeite kosten, Mijnheer MORLEY, om u tot deportatie te doen veroordeelen; maar dat geeft niets. Geld is mij nuttiger dan de bevrediging der wet. Geld alleen maakt den mensch, en een mensch zonder geld is een geraamte gelijk. Hij biedt halve winst aan; vriendlief, zulk eene zaak is goed twee derden waard. Wij zullen zien."

De Heer GLUC las nog eenige door hem ingezondene advertentiën van dezen aard. Van die allen scheen hij meer of minder persoonlijk voordeel te verwachten; en inderdaad had de tweede kolom van *the Times* zich hem als eene goudmijn betoond, sedert hij op dezen tak van industrie gekomen was. Een grimlach had den hoek van zijn mond in plooijen getrokken, toen hij die advertentiën las; in het oogenblik echter, toen hij ophield, verdween deze uitdrukking, en zijne gelaatstrekken namen de gewone somberheid weder aan. Hij dacht thans aan iets anders.

»Die schoft van een FITZ-MORTIMER!" bromde hij. »Ik wenschte, dat ik dien nog eens in handen kreeg! Het scheelde zoo weinig; een half uur later, en hij zat in *Queens Bench* achter de traliën. Een troost echter is het, dat hij niet ver van hier kan wezen. Had hij vleugels, dan zou hij ze nu zeker niet ongebruikt laten. Aan den anderen kant echter weet hij ook, dat Londen altijd nog de veiligste plaats is om zich te verbergen. — Binnen!" riep hij, daar op dit oogenblik

aan de deur geklopt werd. »Wat hebje, GRIPER?” vroeg hij vrij barsch, toen het hoofd en de schouders van een zijner ondergeschikten van achter de deur zigtbaar werden.

Het antwoord werd op niet minder scherpen toon gegeven, ofschoon de spreker zijn best deed om de uitwerking hiervan door eene gezigtsverdraaijing te verzachten, die een glimlach moest verbeelden.

»Ik breng u eene tijding, die u zeker aangenaam zal wezen,” zeide GRIPER. — »Goede tijding? Kom toch binnen; blijf daar zoo niet staan. Nu, wat is er? Wat hebt ge?” — »Majoor FITZ-MORTIMER...” — »Duivels, is het waar?” riep GLUC, zich in de handen wrijvende. »Zoo gaauw al? Is hij betrapt?” — »Neen, Mijnheer, dat niet; maar ik geloof, dat ik hem op het spoor ben; ik ben er zelfs zeker van.” — »Uitmuntend; laat hooren!” — »Gij herinnert u, Mijnheer, dat ik verleden zaturdag over die zaak van CRIBBIT naar *Baringhall* ben geweest.” — »Ja, en verder?” — »Toen ik van daar terugkwam, begon het reeds donker te worden; maar het was toch nog licht genoeg om het een en ander te zien, voor iemand die zijne oogen weet te gebruiken. Op het oogenblik, dat ik aan het einde van *Bridge-street* de straat wilde oversteken, ontwaarde ik plotseling een groot dik man met een rooden bakkebaard, die het bureau der *Sunday-Times* inging.” — »FITZ-MORTIMER heeft geen rooden baard,” zeide GLUC; »maar hij kon zich toch op de eene of andere manier wel vermomd hebben.” — »Neen, Mijnheer! *hij* heeft zeker geen rooden baard, maar een zijner vrienden heeft dien toch. Herinnert gij u misschien Kapitein RHATIGAN?” — »Wat? Die Iersche half-soldij-officier, die LEVY EN SALOMONS het onderste boven bokste, toen zij verleden week *Lambeth-house* wilden binnentreden? Die is geen schot kruid waard. Zoo arm als hij is, kan men toch niets met hem uitvoeren. Wat deed hij?” — »Ik volgde hem in het bureau; want, dacht ik, als ik weet wat *hij* daar zoekt, dan brengt dit mij misschien op het spoor van FITZ-MORTIMER. In allen geval kan ik hem in het oog houden en hem misschien tot aan zijne woning volgen. De kapitein begaf zich aan het betaaltafeltje, en zeide: »Worden hier de advertenties aangenomen?” — »Ja, Mijnheer!” — »Wat zal dit kosten?” vroeg hij vervolgens, terwijl hij een stuk papier uit zijn vest-

zak haalde en over de traliën heenreikte. — »*Huwelijks-aanvraag*," antwoordde de klerk, in het papier kijkende: »dat kost het dubbele eener gewone advertentie." — »Dat kan me niet schelen," riep de ander alweêr. »Ik vraag wat het kost." — »Twee guinjes." — »Onbeschaamd!" bromde de kapitein, zijne beurs uithalende. »Hier is het geld. Maar zorg, dat de advertentie eene goede plaats krijgt." — »Zij zal boven aan eene kolom staan, Mijnheer!" antwoordde de klerk, door des kapiteins goud tot beleefdheid gestemd.

»Dat weet ik nu," zeide ik tot mijzelven: »maar thans wil ik ook zien, waar hij verder heengaat. Hij verliet het bureau, en ik volgde hem op de hielen, *Fleetstreet* af, *the Strand* door, dwars *Leicester-Square* over, en naar *Regentstreet*, waar hij in een omnibus stapte, om naar *St. Johnswood* te rijden. Ik wilde juist ook instappen; maar er was nog slechts voor één persoon plaats, wat mij noodzaakte van verdere vervolging af te zien."

»Is dat alles wat gij hebt mede te deelen?" vroeg GLUC. — »Neen, Mijnheer!" zeide GRIPER. »Gisteren kocht ik het laatste nommer van de *Sunday-Times*, en daar staat alles duidelijk in, zoo als gij zelf zien kunt."

Met deze woorden haalde GRIPER het nommer uit zijn zak. GLUC rukte het hem uit de hand. Hij zocht en vond de bewuste advertentie, en terwijl hij haar las, maakte hij er op de volgende wijze zijne aanmerkingen bij: »*Onberispelijke zeden* — die liederlijke hond! — *In het bezit eener benijdenswaardige onafhankelijkheid* — ja, zeer benijdenswaardig, zoo als het veldhoen op den misthoop — *aanzienlijke geboorte* — *beminnelijke bruid* — *minder hooge kringen* — ja, gemeene kroegen en kotten — *marmeren zalen*, *paleizen*, *van goud en juweelen schitterend* — het is erg! En toch zijn er malle vrouwlui, die zich door dergelijke kwakzalverij nog laten beet nemen. *Elysium* — Ja, vriend! gij zult een elysium in *Queens Bench* achter de traliën vinden, voordat gij acht dagen ouder zijt. — F. P. — dat spreekt van zelf; dat is niets anders dan FREDERICK PIERREPOINT. — *Post office*, *Curzan-street*. — Best! Nu, jonge heer, weet ik eindelijk, waar gij te vangen zijt! — GRIPER, gij hebt in deze zaak bijzonder uw best gedaan. Den eersten den besten keer, dat er iemand wordt opgehan-

gen, zult gij een vrijen dag hebben. Eene kleine uitspanning zal u goeddoen."

Griper nam het aanbod zoo min aan, als hij het van de hand wees, overtuigd van in de gunst zijns meesters in allen geval bijzonder gerezen te zijn. Zoodra hij zich verwijderd had, las Gluc de advertentie nog eens over.

»Mijne gedienstigen daar beneden, zelfs Griper, kunnen allerlei soort van schrijfwerk namaken, maar voor eene vrouwehand is hun schrift te vloeijend; bovendien zou hun stijl hen verraden. Neen, ik wil eene grap voorwenden, en Emma de advertentie laten beantwoorden. Zij zal mijne ware beweegredenen niet vermoeden. Haar handschrift en mijn stijl zullen goed bijeen passen."

Nadat hij deze zaak zoover geschikt had, legde hij het nieuwsblad weg, en begaf zich weder aan zijne gewone bezigheden.

De dochter van den procureur was het volstrekte tegenbeeld van haren vader. Toen Emma geboren werd, gevoelde de natuur, dat zij der wereld eene schadeloosstelling voor den vader verschuldigd was. Zij schonk het kind een gunstig uiterlijk, en in plaats van de verstoktheid en gewetenloosheid, welke het karakter van den vader kenmerkten, op de dochter te doen overgaan, schonk zij aan deze integendeel een goed hart, een helder verstand, en voor het overige al wat men aan openhartigheid, eerlijkheid, teederheid en groothartigheid zou kunnen verlangen. Niet minder begaafde zij haar met schoonheid, en schonk haar een geest, voor alle voordeelen der opvoeding ontvankelijk, zoodat zij op tweeëntwintigjarigen leeftijd zulk een bekoorlijk schepsel was, als men heinde en ver kon aantreffen. Zij was wel een beetje *schwärmerisch*, maar was dit in de gunstigste beteekenis, die men aan dit woord hechten kan. Emma had hare lieftalligheid aan het weinige verkeer met haren vader te danken, die gelukkig te zeer met zijne eigene plannen bezig was, dan dat hij tijd had kunnen vinden om zijne grondbeginselen haar in te prenten. Veel had Emma onbetwistbaar te danken aan de zorgvuldigheid, die hare tante, eene zuster van hare overledene moeder, aan haar

besteedde. Zij was eene goede, hartelijke vrouw, en hare lessen gingen bij het jonge meisje, dat door de natuur reeds zoo ruim bedeeld was, niet verloren.

Vriendelijker dan naar gewoonte, sprak Gluc op dien dag met zijne dochter aan tafel; hij vertelde een paar historietjes, en was zelfs grappig. Nadat hij zich op die wijze den weg had gebaand, kwam hij tot de zaak, en terwijl hij zich hield, alsof hij het nommer van de *Sunday-Times* voor het eerst inzag, deed hij het voorkomen alsof de huwelijks-aanvraag van Fitz-Mortimer hem toevallig in het oog liep. Hij las zijne dochter de advertentie voor, en zeide, toen hij bemerkte dat Emma haar vrij komiek vond, dat het eene aardige grap zou wezen den opsteller er van eens beet te nemen.

Het denkbeeld van eene »aardige grap" bij zulk een ernstig man, als haar vader, wekte Emma's verwondering. Nadat zij zich echter had overtuigd, dat het hem inderdaad ernst met de »grap" was, en niet in het minst vermoedende dat iemand door zulk eene »grap" eenig wezenlijk leed kon geschieden, maakte zij geene zwarigheid om de zaak te beschouwen zoo als hij die beschouwde. Lagchende zeide zij, dat zij de opregtheid van den bewusten plaatser dier advertentie wel eens op de proef wilde stellen.

Gluc gaf ten antwoord, dat den windzak regt wedervoer, wanneer men hem een beetje voor het lapje hield, en hem des avonds op de eene of andere plaats bescheidde, om hem daar eene poos in de koude te laten staan klappertanden. Emma ging zitten, om de advertentie, die haar vader had voorgelezen, met een sentimenteelen brief te beantwoorden, welken Gluc haar in de pen dicteerde. Toen zij dien geëindigd en nog eens overgelezen had, kneep Gluc zijne dochter teeder in de wangen, kuste haar zelfs, en beloofde haar uit eigen beweging eene nieuwe guitar.

Hoe verwonderd Emma ook over haars vaders buitengewoon goede luim mogt wezen, was zij toch te vergenoegd om over de mogelijke oorzaak na te denken, en met veel ligter hart, dan sedert geruimen tijd, ging zij naar bed. Had zij kunnen vermoeden, dat de »grap," aan welke zij de hand had geleend, bestemd was om iemand in een strik te vangen, dan zou zij in wanhoop zijn geraakt; want zon-

der zelve te weten waarom, bespeurde zij eenig medegevoel voor den inzender der bewuste courant-advertentie. De reden van dit medegevoel eischt echter eenige opheldering.

Toen in den vorigen zomer Emma met hare tante zich op het eiland Wight ophield, werd haar op zekeren avond op het bal een zeer schoone en naar het scheen in hooge achting staande officier, een majoor, met name Fitz-Mortimer, voorgesteld, met wien zij vervolgens niet alleen verscheidene malen had gedanst, en in wiens gezelschap zij had gewandeld en toertjes te paard gemaakt, maar tusschen wien en haar zich ook een zekere graad van vertrouwelijkheid had ontwikkeld, die bij langer vertoef tot een meer innig gevoel zou zijn overgegaan. Tot eene verklaring was het echter niet gekomen, en wel, zoo als Emma vermoedde, ten gevolge van een inwendig hartzeer, dat, zelfs te midden der grootste opgeruimdheid, dikwijls den majoor overviel. Bovendien was deze kennismaking plotseling afgebroken en juist op het oogenblik, dat Emma zich aan de hoop had overgegeven, den majoor aan haren vader voorgesteld te zien, welke laatste zijn oogmerk had te kennen gegeven, om zijne dochter gedurende de vacantie voor eenige dagen te bezoeken. Van dat oogenblik af had zij Fitz-Mortimer niet meer gezien, en ook niets van hem gehoord; maar of zij ook niet meer aan hem had gedacht, dat zou eene andere vraag wezen.

Ofschoon een kniesoor in alle overige opzigten, was Gluc toch vrij mild voor zijne dochter. Hij gaf haar in verscheidene dingen toe, die vaders anders weigeren. Tot deze behoorde ook het verlof om er eene kamenier op hare eigene hand op te mogen nahouden. Zij vond die in zekere Lucy Smith, die hare meesteres bijzonder was toegedaan.

Den tweeden morgen na het opstellen van den beantwoordingsbrief, bevond Lucy zich toevallig digt bij de half open staande kantoordeur, en vernam daar binnen uitbarstingen van buitengewone vrolijkheid onder de klerken; daarbij hoorde zij nu en dan den naam van Fitz-Mortimer, zoodat deze het onderwerp van al dat gelach en die spotternij scheen te wezen.

Lucy haatte nu wel dat kantoorvolk in den grond van haar hart, en ging hen op twintig schreden afstands uit

den weg; doch hier moest zij, zonder zich groot geweld aan te doen, blijven staan, om te hooren, wat er aan de hand was met dien man, die, voor zoover zij wist, de minnaar van hare jufvrouw was. Zij legde het oor aan de deur, en hoorde hoe de goede Mijnheer Griper met de hem eigene uitvoerigheid zijne ontmoeting van den vorigen zaturdag vertelde. Hetgeen wij reeds weten, overslaande, vervolgde Griper aldus: »En toen zeî de baas tegen me, Griper, zeid'i, we moesten dien jongen windbuil eens een poets spelen, zeid'i. Ik heb op de advertentie geantwoord, zeid'i, en hem op den hoek van *Berkeley-Square*, tegenover *Hay-hill*, van avond ten zeven ure bescheiden, zeid'i. Hij denkt daar door eene dame te worden opgewacht, zeid'i, die ten gevolge van een huwelijks-advertentie smoorlijk op hem verliefd geraakt is, zeid'i. Gij, Griper, zeid'i, zijt de knapste van al mijne klerken en bedienden, zeid'i; gij moet derhalve de jonge dame voorstellen, zeid'i. Maar ga eerst naar *Cursitar-street*, zeid'i, en zeg aan Sloman, zeid'i, dat hij voor een touw om iemand te knevelen zorgt, zeid'i, want dat er iemand in hechtenis moet worden genomen, zeid'i. Het vonnis is er toch, zeid'i, en daarom behoef ik geen oogenblik met de executie te wachten, zeid'i. Zeg ook aan Sloman, zeid'i, dat hij ook nog voor een paar dienders zorgt, zeid'i, want dat de majoor geen gemakkelijke is en zich wel verweeren zal, zeid'i. En daarom ga ik nu heen, om den dienders alle mogelijke voorzigtigheid aan te bevelen," voegde Griper er bij, »en wanneer ik terugkom, zal ik mij als eene dame verkleeden."

»Dan zult ge toch voor eene ondoordringbare voile moeten zorgen," merkte een der klerken aan. »Maar nog iets: heeft de oude dien brief zelf geschreven?" — »Wel, waarempel niet," antwoordde Griper; »en dat is juist het mooiste van de heele klucht. Hij heeft hem door Miss Emma laten schrijven, opdat er geen twijfel zou wezen, of de brief kwam van eene vrouw."

Lucie stond als versteend, en kon met geen mogelijkheid begrijpen, hoe men hare meesteres had kunnen overhalen, om tegen iemand werkzaam te wezen, dien zij zoo gaarne tegen de listen en lagen van haren vader beschermd zou hebben. Zij geraakte bijna in verzoeking om het kan-

toor in te gaan en het geheele komplot, een voor een, de waarheid te zeggen. Intusschen bedacht zij zich nog bij tijds, en besloot liever onverwijld naar hare meesteres te gaan, en deze van al, wat zij gehoord had, kennis te geven. Weinige minuten later stond zij met van toorn gloeijende wangen en fonkelende oogen voor EMMA, en ontdekte haar het zwarte verraad. EMMA was niet minder verontwaardigd dan hare kamenier. De verbittering, dat zij zich tot zulk een komplot had laten gebruiken, streed in haar binnenste met eene zekere schaamte, toen zij vernam, dat FITZ-MORTIMER, van wien zij een zoo hoog denkbeeld had gekoesterd, tot de armzaligste van alle hulpmiddelen zijne toevlugt had kunnen namen, van namelijk in publieke bladen eene vrouw te vragen. »Al ware onze kennismaking," dus sprak zij, »slechts vlugtig geweest, dan zou toch FREDERICK de laatste man zijn geweest, dien ik tot zulk een stap in staat had geacht. Maar na hetgeen hij op den laatsten dag van onze ontmoeting tot mij zeide, en meer nog na hetgeen ik daarop antwoordde, en waardoor hij wel beseffen moest, dat de betrekking, waarin wij stonden, meer dan gewone vriendschap was — o, de gedachte is veel, veel te wreed, om daarbij te vertoeven." Een stroom van tranen volgde op deze woorden, en gaf, naar het scheen, aan hare gedachten eene andere rigting. »Maar," ging zij voort, »wanneer ik hem toch ongelijk had aangedaan! Misschien is hij door bitteren nood tot een stap gedreven, die hij in zijn binnenste verfoeit. Maar neen," riep EMMA weder na eene korte poos, »de advertentie kan slechts een voortbrengsel van ligtzinnigheid zijn geweest, — eene grap, al is zij dan ook naauwelijks te verontschuldigen: de wijze, waarop zij gesteld is, bewijst het duidelijk genoeg. Iemand, als hij, zou toch nooit kunnen denken, dat eene vrouw, die haar gezond verstand bezit, op zoo iets acht zou kunnen slaan! En zijne dwaasheid kan voor hem zeer kwade gevolgen hebben; mijns vaders hebzucht, zijne geslepenheid om schuldenaars te pakken, laten hem niet rusten voordat hij ze in de gijzeling gebragt en het laatste kleedingstuk ontnomen heeft. Derhalve waren dan geldverlegenheden en schulden de oorzaak van zijne zwaarmoedigheid, zijn stilzwijgen! Waarom sprak hij mij daarvan niet? Hij wist niet, dat ik een van mijnen va-

der onafhankelijk vermogen bezit; en misschien was hem ook dit niet onbekend, maar verhinderde zijn eergevoel hem, zich over dit onderwerp uit te laten. Na al wat tusschen ons besproken was, deed hij er kwalijk, zeer kwalijk aan, mij niet te vertrouwen. Ik voor mij wil thans ten minste beproeven of ik hem voor de hem gespannen strik beveiligen kan. LUCY, wat zoudt gij doen, zoo gij in mijne plaats waart!”

»In uwe plaats, Mejuffer, zou ik wel weten wat ik doen zou.” — »En wat dan, LUCY?” — »Wel, ik zou mij zelve naar het *rendez-vous* begeven, hem voor het gevaar waarschuwen, hem zijn trouweloos gedrag onder den neus wrijven, en hem dan voor altoos uit mijne oogen verbannen.” — »Maar,” zuchtte EMMA, »dan zou hij, door het ongeluk overweldigd, tot den een of anderen wanhopigen stap gedreven worden. Waarschuwen wil ik hem wel; ik wil hem ook zijn gedrag verwijten; maar hem aan de ellende ten prooi laten — neen, LUCY! dat kan ik niet; de gedachte alleen zou mij het hart doen breken.” — »Als ik zeide, Mejuffer, dat gij hem voor altoos uit uwe oogen verbannen moest, heb ik dat juist niet woordelijk gemeend. Men zegt soms iets dergelijks, om vrijers af te schrikken, die ons slecht behandelen.”

EMMA echter was nu eenmaal bezig met de gedachte, hoe zij FITZ-MORTIMER tijdig genoeg kon waarschuwen. »Die dienders zullen vroeg genoeg op de afgesprokene plaats wezen, LUCY! daar kunt gij op aan.” — »Dat is zoo, Mejuffer! maar de majoor, in het vooruitzigt op hetgeen hij te wachten heeft, is er misschien nog eerder. En de anderen zullen waarschijnlijk wel zorg dragen, om zich niet te spoedig te vertoonen. Wanneer men aan den hoek van den tuinmuur van den Markies VAN LANDSDOWNE staat, kan men beide zijden van *Berkeley-Square* en *Hay-hill* overzien, zonder zelf gezien te worden, en ik wed dat de dievenvangers zich in de laan verschuilen en wachten tot hun slagtoffer aankomt. Mijn raad zou derhalve wezen, dat gij, Mejuffer, en ik ons aankleeden en van voiles voorzien, en ten half zeven een rijtuig naar het *Square* nemen; gij kunt vooreerst in GUNTHER's konfituurwinkel gaan, en daar wachten tot ik mij aan den hoek plaats en oppas. Ik ken den majoor van aanzien

even zoo goed als gij, Mejuffer, en zoodra ik hem in het oog krijg, dan — verlaat u daarop — dan is hij ook voor zijne vervolgers in veiligheid."

Niet zonder groote tegensparteling gaf Emma tot de uitvoering van dit plan hare toestemming. De zorg voor de redding van haren beminde droeg eindelijk over alle bedenkelijkheden de zege weg.

Fitz-Mortimer was vlijtig met schrijven bezig, terwijl zijn vriend Rhatigan naar *Curzon-street* was gegaan, in de vaste overtuiging, dat op de advertentie iets volgen moest. Weldra keerde hij naar Fitz-Mortimer terug, en wierp triomferend een brief op tafel. »Ik zeide u immers wel, dat het van gevolg zou wezen, Fred? Woorden, als de onze, kunnen niet onopgemerkt blijven."

Fitz-Mortimer nam den brief op, en kreeg eene kleur, toen hij zijn oog op het adres wierp. Schielijk maakte hij het zegel los, en begon te lezen. Velerlei gedachten vlogen als wolken over zijne gelaatstrekken; hij leide den brief neder; daarop nam hij hem weder op, en bekeek het schrift naauwkeurig; geen woord ontslipte echter zijne lippen. Kapitein Rhatigan zag hem scherp aan.

»Wat duivel is er met dien man voorgevallen?" riep hij eindelijk uit. »Gij verandert van kleur als eene Fransche vlag, eerst wit, dan rood, en dan allebei te gelijk, met eene tint van blaauw er in. Uwe grootmoeder is toch niet uit haar graf opgestaan? Zeg mij, wat de brief inhoudt, en keer hem niet telkens om en om, alsof het een pannekoek was." — »Inderdaad, Rhatigan, ik weet niet, wat ik er van moet zeggen. De brief is niet van mijne overledene grootmoeder, zoo veel is zeker; maar ik zou er op durven zweren, dat ik de hand ken. Alleen de stijl brengt mij in de war; de inhoud is net zoo gek, als de advertentie zelf." — »Wat? de advertentie gek? En dat durft gij mij in het gezigt zeggen, nadat ik mij zoo veel moeite heb gegeven om u eene vrouw te bezorgen? Laat kijken den brief!" — De kapitein las hem, en verklaarde hem voor een volmaakt model van vrouwelijke teederheid. »Maar," zeide hij, »gij zegt dat het schrift u bekend is?" — »Slechts eene toeval-

lige gelijkenis, FRED! Gij zult u EMMA nog wel herinneren, van welke ik u verleden zomer op het eiland Wight vertelde?" — »Ge meent de dochter van dien ouden advocaat, of procureur — wat was hij ook? — die zoo dikwijls tegen u is opgetreden, en die u eindelijk van het eiland verjoeg, juist op het oogenblik dat ge uw hart lucht wildet geven?" — »Juist, de zelfde. Dit handschrift gelijkt het hare op een prik. Maar EMMA leest de *Sunday-Times* niet, en al had zij ook eens een nommer er van onder het oog gekregen, dan zou zij toch zulk eene huwelijks-aanvraag nooit beantwoord hebben. De gelijkenis kan derhalve slechts toevallig wezen. Maar hoe gek het ook moge schijnen, reeds het bloote gezigt van dit schrift, dat op het hare zoo zeer gelijkt, wekt het denkbeeld aan een schacherhandel achter den rug van den oude bij mij op. Om de waarheid te zeggen, RHATIGAN, ik heb dezen morgen, terwijl gij afwezig waart, inderdaad aan EMMA geschreven; daar ligt mijn brief nog op den lessenaar. Ik had haar niets mede te deelen dan mijn ongeluk; maar ik wilde haar ten minste nog eens vaarwel zeggen." — »Maar, FRED! gij wilt toch het lieve meisje, dat u van avond op *Berkeley-Square* bescheiden heeft, niet te vergeefs laten wachten?"

FITZ-MORTIMER wilde eerst antwoorden, dat hij met deze zaak en het *rendez-vous* niets meer te doen wilde hebben; maar wanneer hij weigerde er heen te gaan, vreesde hij zijn welmeenenden, heetbloedigen Ierschen vriend te beleedigen, die zijn plan, om FRED er weêr bovenop te helpen, voor onfeilbaar hield. Hij gaf derhalve zijne toestemming, en na een sober avondmaal begaven beide vrienden zich op weg.

Het was vrij mistig, maar toch niet zoo, of men kon ten minste op twintig passen van zich af zien. Zoo kon dan ook LUCY, die reeds op den bewusten hoek had post gevat, de twee rijzige gestalten zien aankomen, toen het juist kwartier voor zevenen sloeg. De houding der beide aankomenden was zoo bepaald militair, dat zij omtrent de personen geen twijfel meer koesterde. Schielijk trad zij naar hen toe. Daar LUCY echter den in den brief aangeduiden geruiten sjaal niet droeg, stapten de twee mannen voorbij, zonder notitie van haar te nemen, tot zij hare hand op FITZ-MORTIMER's arm leide. »Keer schielijk om," fluisterde zij beiden toe, ging

daarop een eind weegs vooruit, en bleef onder eene lantaren staan, welker licht hare gelaatstrekken volkomen bescheen.

»Hemel, LUCY!" riep FITZ-MORTIMER uit: »wat is dat? Gij hier? Wat kan dat te beduiden hebben?" — »Ik kan noch mag u hier iets vertellen," gaf zij ten antwoord; »want voor dat weinige minuten verloopen, zijn u hier menschen op de hielen, die u in hechtenis willen nemen. Gij zult alles weten, zoo ge mij wilt volgen."

LUCY hield hare belofte, en de drie personen hadden nog geen groot eind weegs afgelegd, of FITZ-MORTIMER was reeds van het complot onderrigt, als ook daarvan, dat EMMA in den konfituurwinkel van GUNTHER wachtte, om hem te spreken.

»Hoe groot is dan het getal van onze vervolgers, schoon kind?" vroeg de kapitein, terwijl hij LUCY schelmachtig bij de kin pakte. — »Ik geloof twee, Mijnheer!" gaf LUCY glimlagchend ten antwoord. »Groote kerels; en dan nog de kantoorlooper GRIPER, die zich als vrouw verkleed heeft; maar dien behoeft gij naauwelijks meê te rekenen." — »God zij hem genadig, als ik hem onder mijne vuisten krijg! — Kom, FRED! leen mij uw mantel eens even; wij zijn beide even groot, en des nachts zijn alle koeijen zwart; zij zullen mij, hoop ik, voor u aanzien. Dien procureurs-hondsvod hoop ik te verworgen, en als dit mij gelukt, wil ik die andere twee met pleizier laten loopen."

Zoo gezegd, zoo gedaan. FITZ-MORTIMER en LUCY slopen ongemerkt den konfituurwinkel van GUNTHER binnen, terwijl kapitein RHATIGAN stout naar den hoek van het plein toe stapte. Weinige minuten later sloeg het zeven uur, en terwijl hij naar *Berkeley-street* heenkeek, ontdekte de kapitein twee stevige kerels, die kwamen aankuijeren, en vervolgens de laan insloegen, welke den tuin van Lord LANDSDOWNE van dien van den Hertog VAN DEVONSHIRE scheidt. Bijna gelijktijdig kwam eene vrouwelijke gestalte met zeer onvrouwelijke schreden *Hay-Hill* af. Zij ging dwars de straat over, en hoestte, toen zij de zoo even aangeduide laan voorbijkwam; eene schorre stem beantwoordde het gegeven teeken.

De gedaante naderde: zij had een geruiten sjaal om, en droeg een digten zwarten sluijer, zoodat men hare gelaatstrekken niet herkennen kon. Toen zij kapitein RHATIGAN tamelijk digt voorbij stapte, vroeg zij, zonder haar hoofd om

te keeren, met eene zachte stem: »Zijt gij F. P.?" — »Ja," antwoordde deze, terwijl hij zijne stem zooveel mogelijk matigde. — »Gij hebt mijn brief dus ontvangen?" — »Zeker," was het antwoord. — »Laat ons verder gaan," fluisterde de dame: »men zou ons hier kunnen zien. Ik beef aan al mijne leden."

»Gij begint te vroeg," zeide de kapitein bij zichzelven. Intusschen bood hij de vermeende dame zijnen arm, en beiden stapten *Berkeley-street* af. Op eens echter schoten de twee verborgene dienders uit hunne hinderlaag, en pakten den kapitein bij den kraag. Deze was op den overval voorbereid, en gaf, van zijne ellebogen gebruik makende, elk der beide aanvallers zulk een pomp op de borst, dat zij, achteruit tuimelende, loslieten.

»Dat is hij!" gilde de vermeende dame met eene veranderde stem. Maar dat was ook alles, wat Griper voor den dag kon brengen; want in het zelfde oogenblik kreeg hij zulk eene ongemakkelijke oorvijg, dat hij beseffeloos op den grond viel.

Ten gevolge der opschudding, door een en ander veroorzaakt, was er intusschen veel volk bijeengekomen. Dat twee mannen met elkander boksen of bakkeleijen, maakt niets uit; dat mag het Engelsche gemeen wel eens zien; maar de persoon, die nu voor oud vuil op den grond lag, was ongelukkig in vrouwenkleêren. »Die wijvenbeul! hij slaat zijne vrouw dood!" riep er een. — »Dat is een beest!" riep een tweede. Een derde had er weêr wat anders bij te voegen. Kortom, de kapitein zag wel, dat hij zoo voorzigtig mogelijk een goed heenkomen moest zien te zoeken. Na derhalve met zijn rotting nog een beetje geschermutseld te hebben, hield hij zich maar alsof hij de overwonnen partij was, waarop de dappere dievenvangers, op het gevaar van hun leven af, zich van zijnen persoon meester maakten, en kapitein Rhatigan naar het digtstbijgelegen cab-station bragten, om van daar naar de woning van den Heer Sloman in *Cursitar-street* te rijden. Griper krabbelde eindelijk met veel moeite overeind, hinkte hen na, en stapte, zoo bont en blaauw als hij was, in eene andere cab, om langs den kortsten weg naar de club van den Heer Gluc te rijden, en dezen het berigt van Fitz-Mortimer's inhechtenisneming over te brengen.

Gluc was niet weinig in zijn schik, en begaf zich onver-

wijld naar *Cursitar-street*, om zich in het gezigt van zijn slagtoffer te verheugen. Hij verzocht, dat men hem bij den gevangene brengen zou, en men deed het. GLUC en de kapitein keken elkaâr eens aan. »Ik meen den ander," zeide GLUC, »weet ge? Die zoo aanstonds gearresteerd is." — »Er is geen ander gearresteerd," zeide SLOMAN; »ook hebben wij niemand anders hier in huis." — »Duivels!" riep GLUC: »dan hebt gij den verkeerde gepakt!" — »Ja, dat is ook zoo," zeide kapitein RHATIGAN, »en ik ga niet van de plaats, voordat ik schadeloosstelling heb ontvangen."

Dat de kapitein woord hield en GLUC zoo tam maakte, dat men hem om een vinger kon winden, zullen wij naauwelijks behoeven te melden. Tot schavergoeding werd een aardig sommetje uitbetaald, en GLUC moest bovendien beloven van alle verdere geregtelijke maatregelen tegen FITZ-MORTIMER af te zien.

In den konfituurwinkel van GUNTHER was het intusschen FITZ-MORTIMER gelukt zich met EMMA te verzoenen. Hij had haar verhaald, hoe hij ten opzigte van de huwelijks-aanvraag alleen aan de luim van het oogenblik toegegeven en slechts zijnen vriend daarmede een pleizier gedaan had; vervolgens had hij haar zijnen toestand openhartig blootgelegd, zijne neiging tot het spel bekend, en opregt beloofd daaraan nooit meer te denken. EMMA geloofde hem op zijn woord, de verzoening volgde, en later de verloving.

Toen kapitein RHATIGAN op den trouwdag met de jonggehuwden de kerk verliet, fluisterde hij FREDERICK in het oor: »Nu, vriendje! Heb ik niet gezegd, dat eene opregt gemeende huwelijks-aanvraag u nog eens geluk zou aanbrengen?"

HIJ WAS BEMIND.

Naar het Fransch van JULES SANDEAU.

In het werkelijk leven ziet men somtijds eenen zamenloop van omstandigheden, eene aaneenschakeling van gebeurte-

nissen, zoo zonderling, dat de verbeelding van dichters en romanschrijvers ze in hare grilligste luimen niet zou kunnen verdichten. De verbeelding, wat zij ook doen moge, blijft bijna altijd beneden de werkelijkheid. Eenige jaren geleden wandelde een jongman, van een schoon mannelijk voorkomen, op eenen herfstavond, eenzaam en treurig op het kerkhof van *Père-Lachaise.* Met bitterheid dacht hij aan zijnen nog pas begonnen levensloop; hij was nog niet ouder dan vijfentwintig jaren. Hij dacht aan de hinderpalen, welke den mensch bij het intreden van elke loopbaan verwachten, en aan zijne talrijke en arme familie. Onbekend, zonder bescherming, zonder betrekkingen in de wereld, zag hij eene dreigende toekomst voor zich; reeds voordat hij den worstelstrijd begon, gevoelde hij zich reeds door ontmoediging overweldigd. Hij was het kerkhof opgegaan, zonder te weten waarom; de nieuwsgierigheid deed hem daar vertoeven. Onder al de dooden, die hem omringden, was er niemand, aan wien hij met leedwezen dacht; de dooden, die hij beweend had, rustten ver van Parijs. Hij wandelde langzaam voort, en las verstrooid de hoogmoedige of huichelachtige grafschriften. Nu en dan stond hij stil, om eenen half uitgesletenen naam te ontcijferen, en bewonderde met eene geheime aandoening van afgunst die gedenkteekenen, waaraan bouw- en beeldhouwkunst hunne pogingen hebben vereenigd, om de geheugenis van menschen te bewaren, die zich beroemd hebben gemaakt, of ook alleen maar rijk geweest zijn. Bij zichzelven dacht hij, dat, als de dood hem trof, vergetelheid, diepe vergetelheid hem geheel zou verzwelgen, zijn naam op eenen steen weldra zou uitslijten, en de steen zelf weldra onder het onkruid zou verdwijnen.

Zoo mijmerende kwam hij op het hoogste terras, en beschouwde van daar Parijs, dat reeds in de avondschemering lag gedompeld. Het gezigt dier woelige stad, waarin zoo vele jongelieden, arm en eenzaam als hij, met de zelfde bezwaren worstelden, vergrootte zijne zwaarmoedigheid. Hij zette zich, met het hoofd tusschen de handen, op het gras neder, en voelde tranen over zijne wangen rollen. Hij dacht er niet aan om het leven te verlaten; maar met schrik zag hij den strijd te gemoed, die hem te wachten stond, en hij schreide.

Als iemand toen tot hem gezegd had: »Daar, waar gij nu zit, op dat terras, vanwaar gij de stad der levenden en de stad der dooden overziet, zal zich voor u, voor u alleen, om uwe nagedachtenis te vereeuwigen, een gedenkteeken verheffen, waarop koningen afgunstig zouden kunnen zijn. Uw gelaat, thans met tranen besproeid, zal in marmer worden gebeiteld; het beeld der smart zal aan de voeten van het uwe geknield zijn; boven uw lijk, in eene kostbare sarcophaag nedergelegd, zal nacht en dag eene getrouwe lamp branden; men zal in uw graf afdalen, als in eene onderaardsche kerk; en daar, bij u, aan een marmeren altaar, zal een priester komen bidden en de heilige dienst verrigten. Die trotsche grafsteden, die gij zoo even met heimelijke afgunst hebt beschouwd, zullen zich voor de uwe vernederen." Voorzeker, als iemand dit gezegd had, de jongman zou deze voorspelling voor eenen dwazen droom hebben gehouden, of als zijn ligtgeloovig hart haar had willen aannemen, zou hij zich verheugd hebben bij de gedachte, dat zulk eene tombe slechts aan den roem of den rijkdom ten deel valt.

En toch, het zij hij ongeloovig en ligtgeloovig geweest ware, hij zou zich bedrogen hebben; en ware de toekomst hem in al hare waarheid ontsluijerd, dan zou geene blijdschap over zijne bestemming tot eer of rijkdom, maar ontzetting over zijn rampspoedig lot hem vervuld hebben.

Twee jaren later was hij den kamp om eene plaats in de maatschappij moede, en afgemat door eene nuttelooze worsteling, ter neêr geslagen, kwijnend, verzamelde hij al wat hij nog bezat, en begaf zich naar Italië. Hij reisde op de nederigste wijze, dikwijls te voet, als een kunstenaar of als een pelgrim.

Te Como aangekomen, deden het bekoorlijke van het landschap en de helderheid en stilte van het meer hem daar vertoeven. Eens bragt het toeval hem naar eene der villa's, welke die verrukkelijke oevers bezoomen. Zijne mannelijke schoonheid zou reeds genoeg zijn geweest om iemands oogen te trekken; maar bovendien gaf de zwaarmoedigheid aan zijn gelaat zekere romaneske poëtische uitdrukking, die nieuwsgierigheid en welwillendheid moest uitlokken. Die villa behoorde aan de Gravin S***, nog jong, schoon, sedert eenige jaren weduwe, en verbazend rijk. In eene laan van haar

park ontmoette zij den droefgeestigen reiziger, en zij kon hem niet zien zonder zich aangedaan te gevoelen. Na eenige woorden van gewone beleefdheid te hebben gewisseld, traden zij in een gesprek, dat tot aan den avond duurde, zonder dat zij er aan dachten om de uren te tellen. Des avonds namen zij afscheid, met belofte om elkander weder te zien. Dat wederzien had ook plaats, en eenige maanden later kwam de jongman, die Parijs zoo armoedig uitgerust had verlaten, in een rijtuig met vier paarden terug; hij was echtgenoot van de Gravin S*** geworden, en kwam een prachtig hotel op de *Chaussée d'Antin* in bezit nemen. Zes weken later stierf hij; en nu rust zijn lijk op de plek, waar hij zich een paar jaren vroeger treurig en moedeloos had neêrgezet.

Het is daar, dat de Gravin, als eene nieuwe Artemisia, een inderdaad koninklijk praalgraf heeft doen bouwen, dat thans pas voltooid is, en waarvan het beeldwerk aan den beitel van Motelli is toevertrouwd, een jong Milaneesch kunstenaar, wiens talent in Lombardije naar verdienste op hoogen prijs gesteld wordt. De menigte verdringt zich om dat prachtig grafgesteente, en vraagt aan welk beroemd man het dankbare vaderland het heeft toegewijd; zij zoekt den naam van den zegevierenden veldheer, den vermaarden redenaar, den verhevenen dichter, die daaronder slaapt. Voorbijgangers! hij, die daar slaapt, heeft nooit een veldslag gewonnen, nooit het spreekgestoelte beklommen, nooit een dichtregel geschreven; de eenige gaaf, welke de Hemel hem schonk, was de dierbaarste, streelendste, benijdenswaardigste van allen: hij was bemind.

HET PROCES BOCARMÉ.

Aan het slot van dit artikel, op bladz. 112, kan men nog voegen: »alsmede dat zijn beroep in cassatie is verworpen, en de Graaf den 19den Julij, des morgens omstreeks half zeven ure, te Bergen zijn vonnis door middel der guillotine heeft ondergaan."

HERINNERINGEN UIT LA PLATA.

Naar het Engelsch.

Wij moeten vooraf waarschuwen, dat wij geen het minste voornemen hebben, om ons met de ingewikkelde Plata-kwestie te bemoeijen, die zoo wel in het Hooger- als in het Lagerhuis niet genoemd kan worden, zonder de banken terstond te doen ledig loopen; ons doel is alleen datgene te beschrijven, wat bij het bezoek van een land, waar alles er zoo origineel uitziet, het meest in het oog valt.

Wanneer men den mond der breede en modderige Platarivier nadert, die uit de vereeniging van twee groote stroomen, de Uruguay en de Parana, ontstaat, begroet het gezigt van het stadje Maldonado den reiziger in de verte, en nadat hij de twee eilanden Lobes en Flores voorbij gevaren is — het eerste een stapel van barre rotsen, het tweede een weinig vriendelijker van voorkomen, en met een hoogen vuurtoren op het verhevenste punt — bevindt hij zich spoedig voor de stad Monte Video voor anker, die aan de zijde van eene kreek is gebouwd, en aan den anderen kant den berg heeft, die, hoewel hij niet zeer hoog is, toch, dewijl hij zoo alleen staat, bijzonder het oog trekt. Het onbeduidende groepje heuvelen, aan het eind der kreek, dat zich uitstrekt tot de kleine hoogte Cerrito, welke het hoofdkwartier van het belegeringsleger is, brengt slechts weinig afwisseling in de eentoonigheid van het omgelegen vlakke land.

Het voorkomen der stad zelve van binnen is geenszins zoo akelig, als men verwachten zou van eene plaats, welke eene belegering van zoo vele jaren heeft doorgestaan, en schijnt te beloven, het even lang te zullen uithouden als het oude Troye. Er zijn vele vrolijk versierde winkels, en de huizen zijn nog in goeden staat. Er heerscht zekere handelsdrukte, vooral in de nabijheid der kade; maar wat het tooneel de meeste levendigheid geeft, is het groot aantal militairen, die men overal ontmoet, en waaronder de nette, zindelijke Engelsche mariniers en de zeelieden van het Fransche eskader, dat de plaats bezet houdt, een treffend contrast vormen met het woeste uitzigt der soldaten van het vreemde verdedigings-

legioen, dat hoofdzakelijk uit Genuezen en Basken bestaat. Buiten de poort, naar het binnenste des lands loopende, heeft men het begin eener fraaije, breede straat, in den Franschen trant aangelegd, en die men het vrolijke en behagelijke heeft zoeken te geven, dat een kenmerk onzer overzeesche naburen is. De oorlog heeft echter dezen vreedzamen arbeid geheel gestuit. Tusschen de binnenste en buitenste verschansingsliniën der verdedigers heeft men het Engelsche kerkhof, dat met eene heg was omzet. Alle spoor van die heg is echter door het kanonvuur verdelgd, en al wat men nu ziet, is eene woestenij, met een geschonden overschot van een grafsteen hier en daar.

De kamp der belegeraars en het hoofdkwartier van hun bevelhebber is bij de Cerrito, omtrent een uur van de stad, en bestaat uit eenige rijen van kleine hutten, van klei en zoden gebouwd. Aan alle kanten ziet men hier de verwoestende werking van den langdurigen oorlog. Al de landhuizen der rijke kooplieden in de stad liggen half of geheel in puin; hunne tuinen en plantsoenen zijn vernield; de *saladoros* (omheiningen, waarin het vee wordt geslagt en de huiden bereid worden), met hunne loodsen en schuren, zijn hoopen vuilnis geworden; en de weinige boomen, die hier en daar groeijen, zijn afgebroken of ontworteld; terwijl tusschen de zwart geblakerde muurbrokken roode monteringen en flikkerende bajonetten blinken, en op den waggelenden kant van half ingevallene balkons schildwachten zitten uit te kijken; want de voorposten des vijands zijn overal geplaatst, waar zij eenige beschutting vinden, tot in de onmiddelijke nabijheid der stad. Wat echter het geheele tooneel iets zeer origineels geeft, is de tegenwoordigheid der schoone sekse onder al dat krijgsgewoel; want de aanzienlijkste familiën der *Banda oriental* zijn den president der republiek gevolgd, toen hij door Franschen invloed uit zijne hoofdstad werd verdreven, en hebben zich dus reeds sedert jaren aan het rumoer en de ongemakken des oorlogs moeten gewennen. Aan alle kanten ziet men elegant gekleede vrouwen uit leemen hutten te voorschijn komen, of in de overgeblevene vertrekken eener half verwoeste villa bij elkander schuilen. Elk hoekje in den omtrek van het kamp, dat maar de minste schuilplaats aanbiedt, is voor deze dames tot

woning ingerigt; en door den langen duur van het beleg schijnen zij zich ook reeds aan de bezwaren en ontberingen van haren toestand gewend te hebben, waaronder zij al de levendigheid van manieren bewaren, welke de vrouwen van Spaansche afkomst zoo bijzonder kenmerkt. Hoe woest en akelig het tooneel in het rond ook wezen moge, moet hare tegenwoordigheid toch strekken, om alle moedeloosheid onder de troepen tegen te werken en tevens hunnen ijver aanvuren. Venus is gereed om Mars zijne wapenen te helpen aangorden. Hij strijdt onder hare oogen en vindt zijne belooning in haren goedkeurenden glimlach. En een fraai manhaftig corps vormen zij inderdaad, die soldaten der *Banda oriental*. De manschappen dragen een mantel van blaauw laken, eene puntige muts van de zelfde stof, en eene wijde broek van wit katoen. De kavalerie is met karabijnen en sabels, de infanterie met geweren en korte messen gewapend. De officieren prijken met ronde buizen en spannende broeken van blaauw laken, met roode koorden belegd, mutsen met rood passement en lange zilveren sporen. De baard wordt algemeen zeer lang gedragen; vooral is dit een kenmerk der troepen van Buenos-Ayres, waarvan een corps bij de belegeraars dient.

Een togtje van eenige uren, de rivier op, brengt naar de reede van Buenos-Ayres, van waar de stad met hare vele torens een fraai gezigt aanbiedt. Langs den waterkant loopt de *alameda* of met boomen beplante openbare wandelplaats, met een fort aan beide einden. De lucht is zoo buitengemeen helder en doorschijnend, dat de stad Colonia aan de overzijde der rivier, welke hier eene breedte van dertig (Eng.) mijlen heeft, van deze wandelplaats dikwijls duidelijk zigtbaar is.

Het water is te ondiep, om een groot schip nader bij de stad te laten komen, dan op de buitenste reede, en men wordt met booten aan land gebragt, hetwelk men echter niet kan bereiken zonder de hulp van eene ruw gemaakte kar, met twee magere paarden en een haveloozen postiljon, die op een half kwartier gaans van den oever in het water staat, om op de boot te wachten. Zoo wordt men naar den wal gesleept, terwijl de paarden over verborgene klippen en zandbanken door het water flodderen, met stooten en schok-

ken, die den reiziger dikwijls haast uit het wrakke rijtuig doen vliegen, en onder een troep woeste Gaucho-jongens te paard, die uit liefhebberij door het water rijden en hunne paarden laten springen en steigeren.

De komst van een oorlogschip in eene vreemde haven brengt altijd zekere opschudding onder de bevolking te weeg, en nu ook had zich een groote hoop volk op den waterkant verzameld, om de reizigers af te wachten. Iets eigenaardigs van dien volkshoop, dat terstond in het oog valt en aan het geheele tooneel iets zeer buitengemeens heeft, is, dat ieder, die een hoed op heeft, ook een helderrood lint om dien hoed draagt, terwijl het vest van ieder, die een vest draagt, de zelfde levendige kleur heeft; en dat verder ieder man, van welken ouderdom, stand of kleeding, een lang zwierend rood lint in een knoopsgat of op eene andere wijze voor de borst heeft, waarop met zwarte letters het bloeddorstige opschrift staat, dat den vreemdeling ook boven elken winkel, op elken deurpost, boven elke courant, elk openbaar of onderhandsch document in het oog valt, en de hevigheid van den partijhaat in dit land aanduidt: »*Viva la confederacion Argentina! Mueran los salvages Unitarios!*" (Leve de Argentijnsche confederatie! Dood aan de barbaarsche Unitariërs!)

Het voorkomen der stad is geheel en al Spaansch, en in dit opzigt verschilt zij zeer van Monte Video, waar de vermenging van vele vreemdelingen, vooral Franschen en Italianen, met de ingeborene bevolking grootendeels de locale kleur heeft doen verdwijnen, en die eigenaardigheden, waaraan men den oorsprong van een volk herkent, heeft uitgewischt. En toch, terwijl het hooge *cabildo* (stadhuis), met zijn plein en de arcaden daarom heen, en de huizen van ééne verdieping en met platte daken terstond aan Oud-Castilië herinneren, en terwijl de geheimzinnig rondsluipende monnik met zijne bruine pij, de statige *hidalgo* met zijn stijven gang en trotsche houding, en de bekoorlijke *señora*, vlug voorttrippelende met hare sierlijke mantilla en zwarte kanten, zich als levende typen van het moederland vertoonen, zijn al de bijsieraden der schilderij geheel Zuid-Amerikaansch, en karakteristieke trekken van het verwijderde en onbeschaafde gewest, waarin de stad gelegen is. Het zal bijna noodeloos zijn er bij te voegen, dat, daar al de be-

standdeelen van het tafereel, hetzij tot de oude of de nieuwe wereld behoorende, even schilderachtig zijn en even sterk op de verbeelding werken, de aldus voortgebragte zamenstelling eenen buitengemeenen indruk moet maken.

De Gauchos of bewoners der Pampas (gelijk de vlakten genoemd worden, die zich van den oever der Plata tot aan den voet der Andes uitstrekken) ontmoet men in alle gedeelten der stad. Zij komen daarheen om betaling voor hun vee te ontvangen, of ook alleen vermaakshalve, en zijn in alle opzigten eene zonderlinge soort van menschen. Half veehoeders, half soldaten, krijgshaftig, ongebonden en zwerfziek, wonen zij in een of anderen afgelegen hoek der Pampas in eenen toestand der ruwste eenvoudigheid, zich alleen bezig houdende met paarden te vangen en de aan hunne zorg toevertrouwde kudden na te rennen; een beroep, dat hen een wonderbare bedrevenheid in het paardrijden doet verwerven. Van hunne kindsheid af is vleesch het eenige voedsel, en zout daarbij de eenige weelde, die zij kennen; alleen bij zeldzame gelegenheden, als zij in de stad komen en met hunnen veehandel bijzonder winst hebben gedaan, of met hun morsig spel kaarten, dat gewoonlijk half uit hun gordel komt kijken, buitengemeen gelukkig in het *Monte* zijn geweest (een eenvoudig spel, waarvan zij hartstogtelijke liefhebbers zijn), binden zij de voorpooten van hun paard voor een bakkerswinkel aan elkander, en vergunnen zich de buitensporigheid van eene snede brood, een kost die in dit land zeer duur en zeldzaam is, daar al het meel uit de Vereenigde Staten moet aangevoerd worden.

Deze lieden slijten hun leven te paard, en beschouwen het te voet gaan als de grootste vernedering. Hunne paarden zijn doorgaans klein en leelijk, maar kunnen de grootste vermoeijenis doorstaan. Het is zeldzaam eenen Gaucho te ontmoeten, die er niet goed uitziet, en velen zijn bijzonder schoone mannen, met een gebogen neus, een kleinen, fijn gevormden mond, heldere bruine oogen, eene even heldere bruine gelaatskleur, en andere kenmerken van den Spaanschen stam. Men zegt ook dat velen dezer havelooze avonturiers zich op eene edele afkomst zouden kunnen beroemen.

Het zou moeijelijker zijn zich een costuum te verbeelden, schilderachtiger dan dat van deze lieden, of meer geschikt

om eene welgevormde gestalte te doen uitkomen. Een vilten hoed, laag van bol en breed van rand, met een breed rood lint, of eene puntige muts van rood laken, bedekt het hoofd, en daaronder draagt men een bont gekleurden zijden doek, die doorgaans over den nek afhangt. Een breede mantel of *poncho*, van zwarte, roode of gestreepte wollen stof, en eene ronde buis daaronder, zijn de bedekking van het bovenlijf; om de lendenen wordt een lang stuk rood of bont doek gewikkeld, een *chiripa* genoemd, dat doorgaans tot ver over de knieën hangt, en maar weinig zigtbaar laat van de *calconcillos*, of wijde witte broek, die met franjes over den voet hangt. Een wollen gordel of *faja*, met kwasten, is om de middel gewonden, en een lederen gordelriem, of *tirador*, doorgaans van voren met vier of vijf dollars, tot een knip gefatsoeneerd, gesloten, dient om geld en andere dingen van waarde mede te dragen. Het mes, *cuchillo*, is achter in de *faja* gestoken; en laarzen, uit de huid van paardenpooten vervaardigd, en aan het einde open, zoodat de teenen er doorheen komen, met ijzeren of somtijds zilveren sporen, ten minste acht duim lang, voltooijen de uitrusting. De *recado*, of ligte houten zadel, dient des nachts tot hoofdkussen, met het stuk geverwde schapenvacht, *pellon*, daarover heen, en het levendig gekleurde paardendek, waarop de zadel met een breeden buikriem bevestigd wordt, bekleedt de plaats van ander beddegoed. De teugel is doorgaans van zekere bijzondere soort van gras vervaardigd, zeer net gevlochten en meer of minder met metaal versierd, en het gebit heeft een rond stuk staal in het midden, dat telkens, wanneer het paard zijne tong beweegt, een ratelend geluid maakt. De *lazo* wordt opgerold achter den zadel gedragen, alsook de *bolas*, die om vee te vangen en in den oorlog wordt gebruikt, en voor het geduchtste wapentuig des lands wordt gehouden. Het bestaat uit drie looden ballen in leder genaaid en aan korte riemen vastgehecht, die met de einden aan elkander verbonden zijn. De Gaucho slingert dit wapen met nimmer missende juistheid naar de achterpooten van het dier, dat hij jaagt, en doet het zoo in een oogwenk nederstorten. De stijgbeugels, waarvan de ruiter weinig gebruik maakt, zijn driehoekig van fatsoen, en slechts zoo groot, dat de groote teen er in kan geplaatst worden. Kluisters, om het paard de voorpooten

te binden, als de ruiter afstapt, eenige riemen in voorraad, en een beker, van eene kleine pompoen gevormd, met een gat er in, om de *mate* of Paraguay-thee uit te drinken, die door een rietje wordt opgezogen, en misschien eenige repen raauw vleesch, die aan den zadelknop hangen, behooren onder de voorwerpen, welke deze eenvoudige kinderen der woestijn op hunne togten medevoeren, en duiden aan, hoe gering in getal hunne behoeften zijn.

De vrouwen van dezen stam, de Gauchitas, welke men somtijds in het gezelschap harer mannen op een zadelkussen ziet rijden, zijn over het algemeen bevallig, en hebben deftige manieren en zekere sierlijkheid in hare bewegingen. Hare kleeding bestaat uit eene katoenen japon van een levendig gekleurd patroon, en het haar binden zij met een rood lint in een zijden zakdoek op.

De Gaucho is een hartstogtelijk liefhebber van tooneelvoorstellingen, en zal een rid van vele mijlen doen, om zich dit vermaak te verschaffen. Altijd ziet men een aantal paarden op de boven beschrevene manier voor de twee groote theaters van Buenos-Ayres vastgebonden, terwijl de ruiters binnen zijn. Doorgaans is het stuk eene vertaling van een bloedig Fransch melodrama, en een aantal vuurpijlen, voor het gebouw afgestoken, dient tot aankondiging, dat de vertooning beginnen zal; doch eer dit geschiedt, komen al de acteurs en actrices voor op het tooneel, en roepen: »*Viva la confederacion Argentina! Mueran los salvages Unitarios!*" en in welken tijd het stuk ook spele, of welk costuum de vertooners dragen, zij moeten altijd het roode lint met dat opschrift op de borst hebben, en ook, als zij hoeden en vesten dragen, zich aan het politie-reglement te dien aanzien onderschikken. Op zon- en feestdagen is er, behalve de theaters, ook een groot hanenmat open, dat eene menigte Gauchos lokt, die onder het gevecht der gevederde strijders hartstogtelijk wedden, en daarbij woedende gebaren maken. Eerst gaat het geld van de eene hand in de andere over, dan volgen kleederen, paarden, paardentuig, en het laatste van alles de sporen, die, als zij van zilver zijn, eene aanzienlijke waarde hebben. Dan komt de gramschap mede in het spel: de messen vliegen uit de scheede, en misschien ziet men den volgenden morgen, onder de *Cabildo*-colonade,

een bloedig lijk ten toon gelegd, met een bordje naast het roode lint op de borst, voor aalmoezen van voorbijgangers, om tot zielmissen van den doode te besteden.

Onder de Engelsche kooplieden, die te Buenos-Ayres wonen, heerscht zeer veel gezelligheid, en de reiziger vindt bij hen eene gastvrije ontvangst. Ook heeft hij niet veel moeite, om in den gezelligen kring der inboorlingen door te dringen, en weldra ontvangt hij algemeene uitnoodigingen tot de huizen der hooge ambtenaren, waar des avonds *tertullia's* worden gehouden. Het vermaak op dien avond bestaat doorgaans in het gezang van eenige dames, hetwelk, zoo het al niet kunstig is, toch gewoonlijk een natuurlijken smaak en aangeboren muzikaal gevoel verraadt; daarna volgt dansen, dan een pandspelletje of iets dergelijks, alles door vrolijke gesprekken verlevendigd. Nu en dan wordt onze reiziger door een der heeren naar een aangrenzend salon genoodigd, waar hij een voorraad van keurige cigaren en *cigaritos* vindt, welke, gelijk al wat het huis bevat en het huis zelf, inderdaad, volgens de eenigzins weidsche Spaansche beleefdheid, *a la desposicion de Usted* zijn; en als hij bij het groote gezelschap terugkomt, vindt hij zich misschien reeds geëngageerd voor een rijtoertje op den volgenden dag, waartoe eene der dames intusschen het plan heeft geopperd, en dat hem voorzeker in staat stelt om zijn notitieboekje te verrijken met dingen, waarvan hij nooit gedroomd heeft.

Vroeg op den volgenden morgen stijgt hij te paard, en wordt door een der heeren van het gezelschap, die hem komt afhalen, naar het *rendez-vous* gebragt. De dames komen zeer eenvoudig gekleed, geheel *à la Gauchita*, en rijden op gewone vrouwenzadels. De fraaije zilveren sporen der heeren en het fraaije paardentuig, insgelijks met zilver versierd, flikkeren daarentegen in den zonneschijn. Ook de vuurroode vesten en linten verhoogen het schilderachtige van het schouwspel. Eenige soldaten, ruiters namelijk, insgelijks met rood uitgemonsterd, en met roode linten aan de staarten van hunne paarden gevlochten, benevens een aantal Gauchos, rijden achter den stoet mede, als deze buiten de stad op het open veld is gekomen, waar men, vooral digt bij de stad, eene menigte krengen van paarden, runderen, schapen en kleinere dieren vindt liggen. Doch hoewel het oog zich mag er-

geren, de neus wordt nooit beleedigd; want schoon de ontbinding in dit gewest zeer snel voortgaat, is verrotting onbekend, hetgeen aan de bijzondere zuiverheid of eenige andere eigenschap der lucht is toe te schrijven. De wegen, waar men wegen heeft, bestaan hier en daar uit lijken van dieren, die in groote kudden uit het binnenland naar de stad worden gedreven, en die van vermoeijenis nedervallen of bij regenachtig weder in de poelen verzinken. Beenderen vormen dan den grondslag van den weg, en worden, naarmate zij zich opstapelen, door het ontbonden vleesch zamengepakt, terwijl lage muren, uit ossenhorens bestaande, zeer gepaste kaden voor zulk een rijpad vormen.

Hetzij dit aan het vrolijke gezelschap of aan den versterkenden invloed der morgenlucht moet toegeschreven worden, zeker is het, dat het eerste gezigt der Pampas, wanneer hij die, na eene geheele voorstad van afgezonderde hutten te zijn doorgereden, bereikt, volstrekt niet dien akeligen indruk van naargeestige eentoonigheid op hem maakt, dien hij verwacht had; en ook volgende bezoeken maken in dit opzigt geene verandering, maar stellen den vreemdeling veeleer in staat, om in het eigenaardige voorkomen der streek, zoo al geene nieuwe schoonheden, dan toch nieuwe merkwaardigheden te ontdekken.

Deze uitgestrekte vlakten bieden het oog als het ware eene zee, een oceaan van groen aan, zich in het onmetelijke uitbreidende, zoo ver het gezigt kan reiken, zonder een enkel voorwerp, waarop de blik kan rusten, behalve nu en dan een hooge distel of alleenstaande *ombio*-boom met zijn donker loof. Daarentegen wordt het tooneel verlevendigd door eene ontelbare menigte van paarden en runderen, die zich hier vergasten aan den weelderigen overvloed der natuur, welke in dit gewest geene behoefte heeft aan menschelijke hulp, die altijd bekrompen en ontoereikend is. Hier, waar men geen spoor van eenig gebrek bemerkt, zijn kunstmiddelen tot ontwikkeling en verbetering geheel onnoodig; de natuur zelve doet alles met onbeperkte mildheid en onverbeterlijke naauwkeurigheid; want, gelijk *Sir* FRANCIS HEAD in zijn werk over dit gedeelte van Zuid-Amerika zegt, op de uitgebreide grasvlakte der Pampas vindt men honderd mijlen ver geen enkel onkruid.

Eene lange karavaan van hooge overdekte karren met twee wielen, door ossen getrokken, vertoont zich nu en dan aan den gezigteinder, en vervolgt haren slakachtigen togt over de vlakte, om de producten der provincie Mendoza, aan den voet der Andes, ter inscheping naar Buenos-Ayres te brengen; of men ontmoet eenige troepen Gauchos, die naar de hoofdstad trekken, of hun vee naar een *corral* drijven (eene omheining van digt bijeen in den grond geplante staken) in de nabijheid eener eenzame *estancia* of hoeve, die met hare puntgevels eenigzins naar de boerenwoningen in het noorden van Holland gelijkt.

Het kleine viervoetige dier, *biscacho* genoemd, vertoont zich overal, en blijft bij den ingang van zijn hol den reiziger zitten aankijken, tot hij vlak nabij komt. Volwassen heeft dit beest de grootte van een das, met een kop als die van een konijn, en lange knevels. Men moet onder het rijden zeer oplettend zijn om de holen dezer *biscachos* te vermijden, waarin menig paard de pooten breekt.

Doch geen zoodanig ongeluk treft een paard van het gezelschap, waarbij onze reiziger zich bevindt, en er gebeurt ook niets anders, dat de algemeene vrolijkheid kan storen. De heeren zijn alle vol beleefdheid, en de dames leggen alle die ongedwongenheid, vriendelijkheid, openhartigheid en vrijdom van coquetterie aan den dag, die hare landgenooten in Europa onderscheidt, en den vreemdeling zich in haar gezelschap terstond op zijn gemak doet bevinden. En toch, tot schande voor des reizigers onromaneske ziel, begint hij, na een galop van eenige uren, zich moede te gevoelen, is hij blijde als men omkeert, om weder huiswaarts te rijden, en denkt hij met verrukking aan een gefluister over een collation, dat hij heeft opgevangen. Visioenen van eene rustplaats naast zijne »beminde van een dag," niet alleen in een schaduwrijk boschje, en luisterende naar haar bevallig gekout in hare eigene welluidende taal, maar ook aan eene tafel, beladen met het vette des lands en met volle glazen, tot hare eer geledigd, vervullen met hardnekkigheid zijne prozaïsche verbeelding. Misschien zal *Palermo*, het landhuis des gouverneurs op den oever der rivier, misschien eene nette zindelijke *quinta* (villa) de plaats van het gewenscht onthaal wezen; of misschien is het de stad zelve, waarheen

men terugkeert en waar de tafel reeds staat aangeregt. Maar neen, men houdt op bij den ingang der ongeregelde voorstad, waar de weg door een hoogen muur wordt bezoomd, die ongetwijfeld de koele boschjes verbergt, waarvan onze reiziger droomt. Hij snuift reeds den geur op der bebloemde grasperken, die zich met den nog aangenamer geur der smakelijke schotels zal vermengen. Pomona en Bacchus zullen hem hand aan hand begroeten. Hoor! de hooge deur gaat knarsend open, de stoet rijdt binnen, en de reiziger, al had hij zijn brein jaren lang gepijnigd, had niets kunnen bedenken, verder van zijne genoegelijke verwachtingen verwijderd, dan het schouwspel is, dat hij nu voor oogen heeft. Eene plek gronds, zonder het minste spoor van groen, bedekt met witte beenderen en afval van raauw vleesch en ingewanden, waarin varkens zich wentelen en zeemeeuwen hun kost komen halen, terwijl een afschuwelijke stank van versch bloed den geheelen dampkring vervult; want deze plek is niets anders dan een *saladero* of slagtperk. Onze reiziger heeft reeds vele landen gezien en wordt niet ligt viesch; maar nu deinst hij toch bijna terug voor een tooneel, dat hier te lande voor vermakelijk wordt gehouden, maar voor oningewijden inderdaad afzigtelijk en walgelijk is. Evenwel drijft de nieuwsgierigheid hem voort, en het voorbeeld der anderen volgende, werpt hij de teugels van zijn paard aan een oppasser toe, stapt af, en wandelt met het geheele gezelschap naar de hier en daar gebouwde schuren, om ossen met eene *lazo* uit de *corrals* te zien slepen, en door halfnaakte mannen, die tot aan de knieën in het bloed en de ingewanden staan, messen in de hersenen en de keel te zien steken. Het roode vocht vloeit in een onafgebroken stroom, de uitwasemingen van het lillende vleesch benaauwen de ademhaling, en onze reiziger ziet verbijsterd rond naar zijne schoone gezellinnen, die alle opgetogen staan te kijken naar hetgeen hier te lande als een der grootste vermakelijkheden wordt beschouwd. Het is waar, het teedere meisje aan den arm van onzen reiziger geeft een gil, doch het is alleen van schrik, niet van afgrijzen. Het bloed van den ongelukkigen stier, die een paar schreden van haar af in doodsangst ligt te stuiptrekken, spuit verder dan zij gedacht had, en had haar neteldoeksch kleedje haast bespat.

Behalve dit akelige schouwspel in de slagt-schuren, ziet men nog een aantal mannen, *peons* genaamd, (want de Gaucho verwaardigt zich niet om een dier te vangen of te dooden, dan alleen op de opene vlakte) overal tusschen de beenderen en varkens ronddraven, om de weerspannige runderen na te zetten, die, pas van hunne vrije weiden komende, te wild en te vlug zijn om zich naar den noodlottigen *corral* te laten drijven, en nu door de messen hunner vervolgers worden afgemaakt, die doorgaans handig genoeg zijn, om in den zadel bukkende hun slagtoffer eerst den pees van een poot door te snijden, en het dan te laten voortstrompelen, tot zij eene kans waarnemen om het dier het mes in de hersenen te steken, waartoe zij het dikwijls op den rug springen.

Geheel versteld staat onze reiziger echter, wanneer hij, een huisje vlak in het midden van dit bloedbad naderende, daar het feestmaal vindt aangeregt, waarvan hij zoo romanesk had gedroomd. Doch eer het teeken gegeven wordt om op het onthaal aan te vallen, knarst de deur van den *saladero* nogmaals op zijne hengsels, en laat de zonderlingste cavalcade binnen trekken, die men zich verbeelden kan, en welke, tusschen de doode en stervende runderen doorslingerende, langzaam naar de feestzaal komt. De trein bestaat uit een vervaarlijken wagen, omtrent zoo groot als een omnibus, en nagenoeg eveneens ingerigt, geheel rood geschilderd, met vier magere paarden er voor, en op ieder paard een soldaat, insgelijks in het rood. Een aantal soldaten en bedienden te paard vergezelt deze wonderlijke equipage, welke den gouverneur toebehoort en een gezelschap uit de *beau monde* der stad bevat, dat zich met het reeds aanwezige troepje komt vereenigen.

En nu klinken de glazen, en rammelen de borden, en komen messen en vorken in drukke beweging, en doet onze reiziger zijn best om het afschuwelijke tooneel buiten de deur te vergeten, en houdt hij zijne oogen hardnekkig van het venster afgewend, en zijn de dames, even als vroeger, de vriendelijkheid zelve voor hem, en ontvangt hij menig lekker hapje van haar eigen bord, dat hem, volgens het oude Castiliaansche gebruik, met haar eigen vork in den mond wordt gestoken; en dan verlangt men naar muziek, en wor-

den de guitars uit den rooden wagen gehaald, en vermengen de teedere volksliederen van Andaluzie hunne klagende toonen met het bulken der rampzalige dieren voor de deur, en klimmen eenigen van het gezelschap op de *azotea* (het platte dak van het huis), om beter te kunnen·zien wat er beneden omgaat, of vermaken zich met dansen, terwijl anderen nog eens in de schuren gaan kijken, of eene wandeling doen tusschen de geslagte beesten en op eene nabijgelegene omheinde plek, bijna overdekt met huiden, daar uitgespannen om te droogen en omringd met groote gebouwen, waarin men de beenderen verbrandt en het vet smelt. Doch de tijd wacht naar niemand; ook aan den vermakelijksten dag moet eens een eind komen, en ten laatste wordt dus de roode wagen weder opgepakt. Eer het gezelschap echter naar de stad terugkeert, neemt het nog een omweg, om de plek te bezoeken, waar een riviertje, de Boca genoemd, zich in de Plata stort. Het is hier, dat de huiden en talk in schuiten worden geladen, die hunne vracht vervolgens naar de schepen op de reede brengen.

De verschijning van de equipage des gouverneurs, met zulk een aanzienlijken ruiterstoet, doet uit de huizen en *pulperias* (drankwinkels) eene menigte van matrozen en landlieden te voorschijn komen, die hun genoegen over zulk eene praalvertooning aan den dag leggen, door een aantal vuurpijlen af te steken, schoon het nog helder daglicht is.

Eene goede gelegenheid om met de wijze van oorlogvoeren in dit land en vele eigenaardigheden van de ruwe bewoners der Pampas kennis te maken, wordt den reiziger aangeboden op een bezoek van een kamp, eenige mijlen van Buenos-Ayres. De hutten der soldaten gelijken, wat hunne grootte en hunne bouwstof betreft, naar die der *Banda-oriental*-troepen bij de Cerrito; maar die der officieren zijn doorgaans beter, velen daarvan zelfs net gemeubileerd, en in het midden staat een klein huis, opzettelijk gebouwd ten gebruike des gouverneurs, als hij de troepen komt inspecteren.

Gelijk gewoonlijk is onze reiziger, bij zijne aankomst, als vreemdeling het voorwerp van bijzondere oplettendheid, en wordt terstond aan de officiers-tafel genoodigd, om aan een echt Engelsch luncheon deel te nemen, bestaande uit gebottelde porter, Cheshiresche kaas en de grootste weelde

des lands, namelijk brood, met een kop *mate* en eene cigaar daarna, om de spijsvertering te bevorderen. De kommanderende generaal leent hem vervolgens een versch paard, en vergezelt hem, aan het hoofd van een aantal zijner officieren, op een ritje in het kamp en in den omtrek.

De troepen, met hunne roode vesten en puntige mutsen, vormen een aardig contrast met het groen van alles in het rond. Een regiment, bestaande uit de langste manschappen, die men heeft uitgelezen, heeft borstplaten van zwart metaal; maar hoewel dit hun een meer krijgshaftig voorkomen geeft, bederft het eenigzins het pittoreske hunner geheele montering, en geeft daaraan een half Europeschen stempel. Het zelfde zou men kunnen zeggen van eene compagnie grenadiers in de stad, die bij groote gelegenheden paradeert, en haar aanzijn te danken heeft aan de zucht des gouverneurs, om de beschrijving der republikeinsche garde van Dumouriez te verwezenlijken, met welk oogmerk hij dit corps lange, uitgesnedene rokken, driekante hoeden, korte spanbroeken en tot over de knieën reikende slopkousen heeft gegeven; niets ontbreekt er aan dan poeder en een staart, om hun geheel het uitzigt van echte *gardes françaises* te geven.

Het belangrijkste, dat in het kamp de aandacht des reizigers trekt, is misschien een regiment, dat uit inboorlingen, Indianen der Pampas, is zamengesteld, waarvan een groot aantal door schrik tot onderwerping is gebragt, sedert de gelukkige veldtogten, welke de tegenwoordige gouverneur van Buenos-Ayres eenige jaren geleden tegen hen heeft ondernomen, en die bij de Argentijnsche republiek in dienst zijn getreden.

Deze lieden beslaan een gedeelte van het kamp, op eenigen afstand van de andere troepen, en zoodra zij den generaal en zijn gezelschap zien aankomen, vliegen zij hunne hutten uit, en springen onder een wanluidend geschreeuw te paard, terwijl twee hunner opperhoofden den generaal te gemoet galopperen, en aan onzen reiziger worden voorgesteld, dien zij met vuur de hand drukken. Zij zijn klein van gestalte, gelijk de meesten van hun volk, maar zeer wel geëvenredigd; hunne kleur is zeer donker, en bij zwarte haren en oogen, hebben hunne gezigten eenigzins den Kalmukschen

vorm. Zij zijn op de manier der Gauchos gekleed, maar tamelijk haveloos en morsig.

De manoeuvres, welke dit corps tot vermaak van ons gezelschap verrigt, bewijzen eene groote vlugheid en buitengemeene bedrevenheid in de rijkunst. Behalve de *lazo*, de *bolas* en het lange mes der Gauchos, heeft elk ruiter eene lans van ten minste achttien voet lengte, die van dik riet gemaakt is, met een ijzeren punt, waaraan een groot bos bontgekleurde vederen is vastgemaakt, welke ten oogmerk hebben bij eene charge de paarden des vijands te doen schrikken. En wee het paard, dat schichtig wordt en den staart laat zien; want dan wordt oogenblikkelijk de *bolas* om zijne achterpooten geslingerd, en even snel wordt het ros en den ruiter de keel afgesneden, terwijl zij op den grond liggen te spartelen. Bij verscheidene geveinsde terugtogten, waarvan onze reiziger getuige is, toonen de ruiters de grootste behendigheid om zich in vollen galop in den zadel om te keeren, en het noodlottige werptuig met de lans van de pooten hunner paarden af te wenden, of met het zelfde oogmerk hunne *ponchos* achterna te laten slepen.

Bij het verlaten van het Indiaansche kamp, wordt onzen reiziger nog het vermaak aangeboden, om het gewone kunststuk der Gauchos te zien verrigten, om met de *lazo* of *bolas* een wild veulen te vangen, en het beest terstond te zadelen, te toomen en te bestijgen, hetwelk alles met ongeloofelijke snelheid wordt verrigt, hoewel het inderdaad geene gemakkelijke zaak is.

In het midden van het kamp teruggekomen, vindt onze reiziger in het huis des gouverneurs een goeden maaltijd gereed, waaraan hij met den generaal en een talrijk gezelschap van officieren plaats neemt. De muzikanten van het regiment der kurassiers staan voor de deur te spelen, en menigten van Gauchos en soldaten verzamelen zich in het rond, om aan de vrolijkheid deel te nemen. Aan den eenen kant brandt een groot vuur, dat — vreemd genoeg — wordt gestookt met krengen van verschillende dieren, welke in de Pampas de gewone brandstof uitmaken, en, als zij in de lucht gedroogd zijn, even goed branden als takkebossen.

Verschillende soorten van smakelijk gebraad worden op den gloeijenden brandstapel bereid door soldaten, die, met

opgestroopte armen en staken in de hand, gedurig het vuur opstoken. Op den heetsten hoek, het bovenstuk van een paard, dat vrolijk opvlamt, wordt de hooggeachte nationale schotel gereed gemaakt, *carne con cuero* (vleesch met de huid) genoemd, en bestaande uit de vleezigste deelen van een stier, die met de huid er om worden gebraden, zoodat de sappen van het vleesch niet kunnen wegloopen.

Terwijl de uitvoer van la Plata, in huiden en talk bestaande, geen onaanzienlijke tak van den Engelschen handel uitmaakt, is de invoer van even groot belang; want, hoe vreemd het moge schijnen, als men het lompe maaksel dier voorwerpen ziet, worden bijna al de sporen, gebitten, stijgbeugels en ijzeren gereedschappen, die in dit land gebruikt worden, door Engeland geleverd. Eene poging van Duitschland om met zijne goedkoopere waren die van Sheffield en Birmingham te verdringen, is niet gelukt. Het Sheffieldsche mes klinkt op den nagel, het Duitsche, hoewel het even fraai blinkt, doet dit niet; dit is de eenvoudige proef, waaraan de Gaucho zich houdt.

De *ponchos* der armere klasse zijn ook gewoonlijk van Manchestersch katoen gemaakt, waarvan de patronen naar die der Indianen worden gevolgd, en bovendien worden allerlei kleine staalwaren van Engelsch maaksel in groote hoeveelheid naar Buenos-Ayres verzonden.

HET GEDENKTEEKEN VOOR FREDERIK DEN GROOTEN, TE BERLIJN.

Reeds bij het leven van den grooten koning hadden zijne legerhoofden plan om een groot standbeeld voor hem op te rigten; de koning weigerde echter zijne toestemming. Onder FREDERIK WILLEM II werd de zaak weder ter sprake gebragt, en in het begin der tegenwoordige eeuw eene koninklijke toestemming deswege uitgevaardigd; ook werd toen reeds de plaats aangeduid, welke het grootsche ge-

GEDENKTEEKEN VOOR FREDERIK DEN GROOTEN, TE BERLIJN,

wrocht thans inneemt. Koning WILLEM FREDERIK III verloor de zaak niet uit het oog, en in 1830 ging men inderdaad tot de uitvoering over. Er werden verscheidene schetsen gemaakt, en wat de hoofdzaken betreft, is die behouden, welke door RAUCH toen reeds geleverd is. In Mei 1840, bij het eeuwfeest van den dag der troonbeklimming, werd de eerste steen door den tegenwoordigen koning, toenmaals kroonprins, gelegd, dewijl de koning zelf reeds ziek te bed lag. In 1842 had RAUCH het levensgroote model van paard en ruiter voltooid. Op den 11den Julij werd het standbeeld gegoten; tegen het einde van 1849 waren de laatste voornaamste gedeelten van het te gieten werk voltooid, en men kon een begin maken met het gedenkteeken op te rigten.

Dit — zoo als het zich thans in zijn geheel voordoet — heeft eene hoogte van 43 voet. Hiervan komen op het onderstuk van graniet 5 voet. Op dit verheft zich het voetstuk van brons, tusschen vooruitspringende consoles, dat aan de voorzijde de inscriptie der inwijding, aan de drie overige zijden de namen van verdienstelijke mannen uit den tijd van FREDERIK DEN GROOTEN draagt. De inscriptie vermeldt eenvoudig, dat dit gedenkteeken ter eere van FREDERIK DEN GROOTEN, door den laatst overledenen koning besloten en begonnen, onder den thans regerenden voltooid werd. Eene kroon, met scepter en zwaard, palm- en lauwertak, zinspeelt op FREDERIKS heldhaftigheid.

Op dit bronzen gedeelte verheft zich, uit gelijk metaal, het voornaamste onderstuk van het gedenkteeken, met standbeelden van een groot aantal helden en mannen van uitstekenden geest. Aan de hoeken treden figuren te paard te voorschijn, namelijk de generaal-veldmaarschalk Hertog FERDINAND van Brunswijk, de generaal Prins HENDRIK van Pruissen, de generaal HANS JOACHIM VON ZIETHEN en de generaal FRIEDRICH WILHELM VON SEIDLITZ. De afdeeling daarboven stelt in relief tooneelen uit FREDERIKS leven voor, bijv. de koning in de kamer van een Silezischen wever, enz.

Het geheel wordt gekroond met het standbeeld te paard van den heldhaftigen koning, voorgesteld zoo als hij in zijn leven door de hoofdstad reed, doch hier met den koningsmantel versierd.

Op den 31sten Mei 1851 werd het kunststuk ingewijd. De

beroemdheden echter, zoo te paard als te voet, die, van hout vervaardigd, slechts voorloopig op hare plaats waren gezet, zijn intusschen weder weggenomen.

DE ACHTERBLIJVER.

TAFEREELEN UIT DE VENDÉE.

1.

DE ADDERJAGER.

Het gaat met volken als met menschen: het toeval geeft hun somwijlen plotseling eene rol, op welke zij in 't geheel niet voorbereid waren. Uit landbouwers en herders worden door omstandigheden en zonder voorbereiding zegepralende legers. Vandaar de zonderlinge contrasten tusschen de historische physiognomie eener bevolking en haar eigenlijk karakter. Dit loopt vooral den vreemdeling in het oog, die de Vendée doortrekt. De reiziger, die dit gewest betreedt, dat vijf republikeinsche legers verslond, verwacht een vurig, krijgshaftig menschensoort te vinden, dat met het geweer op den rug den ploeg bestuurt, even als de Amerikanen van het westen; en tot zijne groote verbazing ziet hij eene kalme, stilzwijgende, langzame bevolking, die, even als het span zijner reusachtige stieren, in hare kracht schijnt te slapen en aan niets dan rust te denken.

Als zoodanig doen zich inzonderheid de bewoners van het voormalige Poitou — thans het departement der Vendée — voor. In de vlakte treft men zeker een levendiger, meer opgeruimd menschensoort aan; in de overige gedeelten des lands echter vindt men een bedaard, stilzwijgend volk, welks kracht voornamelijk in zijn geduld bestaat. Eerst moest het geloof geweld aangedaan, de conscriptie ingevoerd, de aan den adel en den priesterstand gewijde achting geschonden worden, voordat zich de Vendéërs tot eenen opstand lieten vervoeren, die aan Frankrijk 300,000 krijgs-

lieden kostte. Hun fanatismus was vreeselijk, gelijk dat van alle vredelievende menschen, die met geweld uit hunnen toestand van kalmte en rust worden opgewekt.

Wanneer voor het overige het karakter van de bewoners der Vendée slechts in enkele schaduwtrekken afwisselt, is het echter geheel anders met het land zelf gesteld. Niets biedt meer verscheidenheid aan dan zijne voortbrengselen, niets levert grooter contrast op dan zijne landschappen. De westelijke grens is dor en akelig; beklimt men echter naar het noorden toe het gebergte, dan vindt men niets dan landhoeven, die in weelderig groen verborgen liggen; boven de boomen steken kerktorens uit, terwijl holle wegen zich door de bosschen kronkelen. Alle velden zijn hier met levende heggen omzoomd, boven welke ranke boomen uitsteken, wier met gebladerde bewassene stammen zich voordoen, alsof een digt bosch in de lucht zweefde. De beuken, eiken en platanen vermengen hunne takken met elkander, en vormen een ontzaggelijk groen dak, op hetwelk de geelachtige bloesems van den wilde-kastanjeboom en de witte sterren van den kersenboom een sierlijk borduurwerk vormen. Wanneer de boschaadje zich van tijd tot tijd opent, dan ziet men dat ook de opene plekken met bloeijend riet of heiderozen getooid zijn.

Komt men daarentegen in het vlakke veld, dan verdwijnt op eens alle boomgroei. In Julij acht men zich in Beauce met zijne onafzienbare korenvelden verplaatst; maar in September, na den oogst, is het land een Steenachtig Arabië, en men ziet niets, zoo ver het oog reikt, dan een grijzen grond, met witachtige kalksteenen bezaaid, die men bijna voor beenderen van menschen of dieren zou kunnen houden. Maar men late zich door deze dorheid niet afschrikken, en zette zijnen weg naar het zuiden voort. Bereikt men het marsland, dan verandert alweder op eens het voorkomen des lands. Vast land is hier slechts eene zeldzaamheid, en door kunst te weeg gebragt. De geheele streek is een landelijk Venetië, waar het graan op palen tot rijpheid schijnt te komen, en de kudden op drijvende weilanden schijnen te weiden. Wij spreken hier van de natte mars. (*) Dat ge-

(*) *Mars*, laag, moerassig land. Ofschoon het woord bij WEILAND niet voorkomt, is het toch niet verouderd, zoo als blijken kan uit *de Mars* bij Zutfen en elders in ons vaderland.

deelte namelijk, dat onder den naam van Klein-Poitou bekend is, en welks droogmaking de Vlaming HUMFRIED BRADLEY onder HENDRIK IV begon, is een Holland in het klein, met zijne duizenden kanalen, uitwateringen en togtslooten, sluizen, zijlen en overlaten.

Ik kende de marslanden der Vendée slechts uit eenige plaatsen in de Gedenkschriften van Mad. DE LAROCHEJAQUELIN, toen de gelegenheid zich voor mij aanbood om ze te bezoeken. Er moest namelijk met den zoon van een der *cabaniers* (hutbewoners) van Klein-Poitou worden beraadslaagd over de beste wijze om van een kortelings drooggemaakten plas ten algemeenen nutte partij te trekken, terwijl men hem daar wenschte te vestigen. Ik schreef aan GUILLAUME BLAISOT, en noodigde hem tot eene bijeenkomst te Marans uit; en daar ik de oevers der Autise en der Sèvre wenschte te bezoeken, begaf ik mij onmiddelijk naar Maillezais, vanwaar ik vervolgens te water naar de plaats dacht te vertrekken, welke ik aan GUILLAUME in mijnen brief had opgegeven.

Ik stond in de deur der herberg, in verwachting dat men mij een schuitje zou kunnen bezorgen, toen ik een reiziger zag aankomen, dien ik aan zijn glimmenden hoed en aan zijn houten been terstond voor NICOSE BÉRARD, bijgenaamd »het factotum," herkende. BÉRARD behoorde tot die raadselachtige lieden, die van eene onbekende kostwinning leven, en die men daar te lande gemeenlijk onder den naam van »boschloopers" kent. Ik had hem ruim eene week te voren leeren kennen op eene wijze, die der vermelding waardig is.

Juist had ik de kom van het groote meer bezocht, dat jaren geleden een gedeelte der kantons des Essarts, Chatonnay, Saint-Hermine en Chataigneraye overdekte. Toen ik langs den linker oever van het kleine riviertje Mère opwandelde, dat het bosch van Vouvant doorsnijdt, was ik aan die breede doorbraak gekomen, die aan het water eenen toegang tot den oceaan schijnt te hebben verschaft, en die uit de overlevering den naam van *Deluge* bekomen heeft. Daar was ik blijven staan, getroffen door de verhevene woestheid van het landschap. Allerwege verhieven zich over elkander heen gestorte rotsen, sommige met een fluweelachtig mos bekleed, andere bijna verscholen onder een mantel van doornen en kamperfoelie. Hier drong het water al schui-

mende door de groenachtige rotsgevaarten; daar vormde het, als in een tooverkring teruggehouden, enkele zwartgraauwe modderkuilen. De stilte in deze eenzaamheid was zoo groot, dat men het vallen van een verdroogd blad en het sidderen van den tak hoorde, op welken een vogel zich nederzette. Wanneer zich voor een oogenblik een flaauw windje verhief, bragt het toonen te weeg, als van een orgel.

Geruimen tijd bleef ik verzonken in het luisteren naar deze melodiën, en kon er mij slechts met groote inspanning aan ontrukken. Toen ik een der boschpaden had doorwandeld, bevond ik mij plotseling aan den ingang eener enge opene plek, die rondom door rotsen ingesloten en slechts hier en daar met distelen en riet begroeid was. In het midden dezer plek stond een man, geheel in geel leder gekleed, en zoo in zijne kleeding gebakerd, dat men naauwelijks zijne oogen zien kon. Voor hem bevond zich, op een ijzeren pot met vuur, eene pan, welker inhoud men reeds uit de daaruit opstijgende dampen geraden zou hebben, al had men ook geen sporen van verschgestorte melk op den grond aangetroffen. De man draaide zich links en regts om zijne eigene as, terwijl hij met onrustige opmerkzaamheid naar zijne voeten keek. Weldra zag ik, dat hij bukte en eene slang, die door den geur der kokende melk gelokt was, greep, en in de pan wierp. Op het woedend gesis, dat hierop volgde, bewoog zich het gras, en verscheidene slangen snelden toe; de man in geel leder trapte ze een voor een op den kop, en wierp ze toen in een vaatje, dat met een klapdeksel gesloten was. Terwijl hij zich hierbij omkeerde, kreeg hij mij in het oog.

»Terug!" riep hij met eene stem, die onder zijn lederen masker vrij spookachtig klonk. »Ziet gij niet, dat dat adders zijn?"

Ik sprong terug, en plaatste mij, op geruimen afstand van daar, op een kleinen, geheel onbewassen heuvel, van welken ik al de bewegingen van dezen zonderlingen jager kon gadeslaan. Verscheidene malen herhaalde hij zijne manoeuvre, en eindelijk goot hij al de melk uit zijn pot op den grond. Toen hij zich verzekerd hield, dat er geen slang in den omtrek meer te vinden was, deed hij het klapdeksel van het vaatje digt, hing het aan een riem over zijn schouder,

nam den vuurpot en de melkpan op, en stapte naar den heuvel toe, waarop ik de wijk had genomen. Hier eerst nam hij zijn lederen bekleedsel af, en ik zag een grijsaard met een goedhartig gelaat voor mij, wiens kleeding zijnen stand niet ligt verraden zou hebben. Naar den vorm van zijn bruine buis te oordeelen, zou men hem voor een boer uit de Vendée hebben gehouden. Zijn houten been en zijn naar boven gekamd haar gaven hem het voorkomen van een soldaat; zijn gewaste hoed echter zou een matroos in hem hebben doen vermoeden. Toen hij de plek ontdekte, waarop ik veiligheidshalve de wijk had genomen, begon hij te lagchen.

»Het schijnt," zeide hij, in beter Fransch, dan in die omstreek gesproken wordt, »dat Mijnheer geen liefhebber van die vergiftige beestjes is. Nu, ik neem het hem niet kwalijk; snippen vangen is veiliger, en wat ik hier heb, is geen wild voor stedelingen."

Ik vroeg hem, wat hij daarmede dacht uit te voeren.

»Weet Mijnheer dat niet?" gaf hij ten antwoord. »Het is voor de apothekers." — »Voor theriakel? Maakt men die dan nog?" vroeg ik. — »Nog maar somwijlen," gaf de adderjager ten antwoord, terwijl hij het hoofd schudde. »Voorheen bragt dit gewurmte mij nog al vrij wat op, maar tegenwoordig geeft het geen droog brood meer." — »Gij hebt derhalve die kostwinning reeds lang bij de hand?" — »Lang? Sedert het jaar zes van de eene en ondeelbare repukliek," gaf hij ten antwoord; »sedert ik bij Aboukir mijn been verloor. O, toen was het nog een goede tijd voor ons! Toen waren er overal zooveel dooden, dat de levenden gemakkelijk spel hadden. Wie een nachtleger verlangde, had de eerste de beste deur maar open te doen; het was tien tegen een, zoo de bewoners niet vertrokken waren, om nooit weêrom te komen. En daar men zoo langen tijd jagt op menschen had gemaakt, was het wild in overvloed voorhanden. Men kon de patrijzen zoo maar met de handen grijpen, en de hazen met stokken doodslaan. Maar die pret is voorbij. Als men nu geen papieren er voor heeft, mag men zelfs geen onnoozele musch schieten."

Dit alles werd niet op eens gezegd, maar van tijd tot tijd, en na ruime tusschenpoozen, die ik met mijne vragen aanvulde. De adderjager en ik gingen naar Fontenay toe. Van

nature zeer spraakzaam, en buitendien nog opgewekt door den blijkbaren hoorlust van zijnen medgezel, had mijn geleider mij weldra zijne geheele geschiedenis medegedeeld. Ik vernam, dat hij Nicose Bérard heette, doch door de menigvuldigheid zijner bezigheden den bijnaam van *factotum* had gekregen. Hij was opgevoed in het weeshuis van Sables-d'Olonne, en met zijn zestiende jaar als scheepsjongen op het eskader van de republiek gekomen. Na het einde van den oorlog was hij naar de Vendée teruggekeerd, en had het zwervend leven begonnen, dat hij sedert dien tijd leidde. Zooveel ik toen kon opmaken, had Bérard in zijn kort zeemansleven vele gewoonten van een sterken geest aangenomen, die echter met het zonderlingste bijgeloof vermengd waren. Zoo twijfelde hij, b.v., aan God, doch geloofde aan tooverheksen, en ofschoon hij met de hel den spot dreef, sprak hij niet zonder angst van spoken. Opgevoed op de grens van twee tijdvakken, dat van twijfel en dat van geloof, had hij van elke slechts de vooroordeelen aangenomen.

Toen ik hem te Maillezais wederzag, herinnerde ik mij, dat hij, bij onze eerste ontmoeting, van een ophanden zijnde uitstap in de natte mars gesproken had. Hij vertelde mij, dat hem het vangen van bloedzuigers, welke kostwinning hij met voordeel tegen de adderjagt verwisseld had, inzonderheid derwaarts trok. Hij zelf zocht plaats in eene schuit, om naar Marans te gaan, en verblijd over het toeval, dat mij veroorloofde met dezen rondzwerver nader bekend te worden, bood ik hem eene plaats aan in het vaartuig, dat men mij juist gebragt had.

Naauwelijks hadden wij Maillezais achter den rug, of wij bevonden ons in de natte mars. Ik kon mij niet verzadigen in de beschouwing van het vreemde tooneel, dat zich voor mij aanbood. Zoo ver het oog reikte, scheen het water het hoofdbestanddeel van het landschap te wezen. Hier en daar verhieven zich kleine, met groen bedekte eilandjes; men noemt ze *mottées*. De grootere gebruikt men tot hennep- en vlasvelden; op de kleinere groeijen beuken en wilgen. De laatsten, in rijen geplant, even als de groenten in onze tuinen, ontwikkelden een buitengewonen wasdom; ieder stam geleek een boschje. Van tijd tot tijd voer ons vaartuig

voorbij rietbosschen, die meer voordeel opleveren dan het vruchtbaarste land. Duizenden van eenden bedekten het marsland. Ons vaartuig voerde ons ook voorbij drijvende weilanden, en op de hoogste plekken verhieven zich hutten — even als de ajoupa's der wilden — gebouwd van rietbundels, die door wilgentakken vastgebonden waren. In het midden dezer soort van bijenkorven zag men de vlam van den haard flikkeren, welker rook, bij gebrek aan een schoorsteen, door alle openingen der hut heendrong en deze met een blaauwen nevel omhulde. Hier leven de bewoners van het land, *huttiers* genaamd, afstammelingen van die Colliberts, welke de oude kronijkschrijvers ons als afgodendienaars, als vereerders van den regen afschilderen. Zij bouwen op de grootere eilandjes (*mottées*) marsboonen, drijven veeteelt, en fokken ontzaggelijke massa's van eenden, die zij, benevens de opbrengst hunner visscherij, te Maillezais of Marans verkoopen. Hun grootste inkomen komt echter uit de marsen zelve: hier vindt men duizenden van visschen, waarmede de kanalen zoo opgevuld zijn, dat het water naauwelijks kan afloopen. De rijkste vischvangst bestaat in eene soort van aal met een gelen buik, die zij *pibeaux* noemen. De bewoners van het land zijn bijna altijd op het water, en komen zelden vóór donker in hunne woning terug. Wanneer de herfst-overstroomingen de hutten onbewoonbaar maken, halen zij hunne boot in, en deze dient dan der geheele familie tot verblijf.

De inwoners staan nog altijd in den kwaden reuk der Colliberts, hunne voorzaten. De bewoners der vlakte beschuldigen hen, dat zij geen zuiver denkbeeld van de achting voor vreemd eigendom te bebben. Maar naar de handelwijze van Bérard te oordeelen, scheen het mij toe, dat de bewoners der vlakte in dit opzigt weinig boven die der marslanders vooruit hebben. Telkens, als mijn makker met het houten been een strik bemerkte, die aan een wilgenstam was vastgemaakt, trok hij dien naar zich, schudde den inhoud der takken in de boot, en eigende zich op deze wijze de bloedzuigers toe. Ik bragt hem onder het oog, dat deze soort van vischvangst eigenlijk diefstal was; maar hij haalde al lagchend zijne schouders op, en zeide: »De vos, wiens vel gij neemt, vergoedt u slechts de waarde van uwe gestolene

hoenders. Wat men een dezer hutbewoners afneemt, is niets dan terugname van hetgeen zij u ontstolen hebben. Toen ik met mijne koopwaar in de hutten rondliep, hebben de vrouwen mij dikwijls genoeg veters en naalden ontfutseld."

Tot dusver hadden wij in het voorbijvaren de hutten slechts van buiten aanschouwd. Ik was zeer nieuwsgierig er eens een van binnen te zien, en liet de schuit voor eene hut stil liggen, die zeker eene halve eeuw oud scheen te wezen. Het slijk, waarmede men het dak had digtgestopt, was geheel en al met groen overdekt, en geleek wel een terras. De huislookbloesem daarop en een jonge wilg ontwikkelden hunne zilvergrijze bladen boven het dak; de deur was eene opening van onregelmatigen vorm, en niet hooger dan een voet of vier. In het midden der hut verhieven zich twee balken, die door een dwarsbalk waren vereenigd: dit was de haard. De rook, die geen uitgang kon vinden, had de wanden der hut van binnen met een zwart, glimmend smeer bedekt. In den achtergrond der hut lagen op rietstroo drie koeijen, en voor hare ruif hing een wilgentak, om ze voor ziekten te bewaren; een bijgeloof, dat men in de geheele Vendée aantreft.

Het huisraad bepaalde zich tot eenige potten en pannen, eene bank, en een hoop aarde, waarop eene matras van mos lag. Op deze lag eene vrouw, die de tering had, eene dagelijks voorkomende ziekte in het marsland. Zij was alleen en bibberde van koude. Een der koeijen stak van tijd tot tijd den kop naar haar uit, keek met hare strakke oogen in het bleeke gezigt van de zieke, en omwikkelde haar met den damp van haren heeten adem. Bérard naderde het bed, en zeide:

»Nu, vrouwtje! de ziekte is u in de beenen geschoten; gij kunt niet meer werken, en nu moet uw man het werk van twee doen."

De zieke opende de oogen, keek ons een voor een aan, doch sprak geen woord.

»Uw man is zeker bij de netten?" vroeg mijn medgezel op nieuw. — »Hij is naar den pastoor gegaan," gaf de vrouw zeer zacht ten antwoord.

Ook ik naderde thans, en vroeg, of het niet beter was, dat hij een doctor haalde. — De zieke schudde het hoofd.

»Hier valt niets meer te helpen," zeide zij; »mijn uur is gekomen. — »Malligheid, lieve vrouw!" zeide BÉRARD. »Zoo moet gij niet spreken. Zoo lang er leven is, is er hoop. De hoop is als het waterhoen, dat ook onderduikt, maar om telkens weêr boven te komen."

Zij zag hem met hare koortsachtig gloeijende oogen aan, en prevelde: »Ik heb een teeken ontvangen." — »Een teeken?" herhaalde BÉRARD. »Heeft de doodvogel op uw dak geschreeuwd?" — »Neen," zeide de oude vrouw, terwijl zij zich langzaam oprigtte, het dek over hare borst zamensloeg, en met eene zachte stem fluisterde: »Ik heb de witte boot gezien."

Deze woorden bragten een zigtbaren indruk op BÉRARD te weeg, als ook op den visscher, die ons vergezelde.

»Hebt gij wel goed gekeken?" vroeg de laatste. — »Ja, ja," antwoordde de zieke op afgebroken toon. »Het is nu drie dagen geleden. Mijne voeten konden nog gaan. Ik had juist versch gras gesneden voor mijne roode koe, toen ik daar beneden, bij de drie heuvels, de witte boot in een lijkdoek uit het boschje zag komen. Achter haar kwam de gele hoester (*). Toen hij voorbij ging, hoorde ik zijn gekuch; een booze ademtogt drong tot mij door, en ik zeeg ter aarde. Mijn man vond mij liggen, en droeg mij naar de hut, waaruit ik niet meer komen zal dan in mijne kist."

Mijne twee medgezellen zagen elkander zwijgend aan. Ik trachte de vrouw te overreden, dat zij het misschien in hare koorts gedroomd had; zij was echter weêr op haar stroolegger gezonken, en scheen mij niet meer te hooren. Wij keerden naar de schuit terug en vervolgden onzen weg.

Thans vernam ik van BÉRARD, dat de witte boot (*la niole blanche*) in het marsland het zelfde beduidt, als de lijkwagen in het overige Frankrijk: ieder, die haar gezien heeft, moet binnen het jaar sterven. Ik vond onder dezen bijzonderen vorm een bijgeloof terug, dat onder alle volken en te allen tijde geheerscht heeft.

De wijze, waarop BÉRARD de bekentenissen van de oude vrouw had opgenomen, deed mij zien, dat hij in het alge-

(*) De gele hoester (*tousseur jeune*) is het phantome van de catarrhale galkoorts, welke het vierde gedeelte der bevolking van het marsland wegraapt.

meen bijgeloof deelde; toen ik hem echter daarover nader ondervroeg, wilde hij er niet voor uitkomen. Hij wist dat de stedelingen niet zoo ligtgeloovig zijn, en was bang dat ik hem zou uitlagchen. Vergeefs trachtte ik zijn vertrouwen te winnen; mijn rondzwervende philosoof scheen zich een weinig te schamen, dat bij deze gelegenheid zijne twijfelzucht hem in den steek liet. Daar ik van deze zijde niets op hem kon verkrijgen, trachtte ik hem ten minste over het land en de menschen uit te hooren, die ik wilde bezoeken. Toen hij den naam »Jerôme Blaisot" hoorde, wiens zoon mij was aanbevolen, werd hij opmerkzaam.

»Jerôme Blaisot," herhaalde hij: »wel, dien ken ik niet sedert van daag of gisteren. Toen ik in het land kwam, was hij *sixtain* (*) in de omstreek van Vix."

Ik vroeg wat hij er voor een was.

»O, hij is een eerste held," gaf Bérard lagchend ten antwoord. »In zijne jeugd heeft hij door de commissarissen der republiek zooveel menschen naar de guillotine zien brengen, dat hij nu nog begint te beven, als hij den veldwachter ziet aankomen." — »En hoe houdt hij zijne boerderij?" — »In beteren staat dan al de andere pachters van Neder-Poitou, dank zij zijne dochter Loubette, die het fierste meisje in het geheele marsland is." — »Heeft hij ook niet nog een zoon?" — »Ja wel; de lange Guillaume." — »Dien wil ik juist een bezoek geven."

Bérard opende den mond, om mij te antwoorden, doch bedacht zich weder, en zweeg. Ik vroeg hem, of de lange Guillaume geen knap werkman was. — »Dan moest hij de broeder van Loubette niet wezen," gaf hij ten antwoord. — »En denkt gij dat ik hem te huis zal treffen?" — »Niemand kan zeggen, wie komt of wie gaat."

In den toon van Bérard lag eene zoo plotselinge terughouding, dat zij mij in het oog moest vallen; doch ik bleef daarbij niet stilstaan. De eigenaardigheid der streek, die wij doorvoeren, trok mij voor 't overige bij voortduring van het gesprek af. Somwijlen waren wij van alle kanten omringd door digt boschaadje van olmen, wilgen en riet, en hoorden niets dan het geschreeuw der watervogels, zoodat

(*) Een pachter, die het land ten voordeele van den eigenaar bebouwt, en tot loon het zesde gedeelte van den oogst bekomt.

wij in de wildernissen van Amerika waanden verplaatst te zijn; dan opende zich weder plotseling een uitzigt, en liet ons weiden, akkers en dorpen zien. Later kwamen wij inhammen voorbij, die vol schuitjes lagen, en daarop verdween alles weder achter digt geboomte, in welks eenzame paden een muilezeldrijver de lange rijen zijner beesten leidde, en de eenzaamheid met het zingen van een volklied afbrak. Met verrukking hoorde ik deze gezangen, in welke de oude tijden leefden, en wier godsdienstige wijzen door de echo van het bosch werden teruggekaatst.

De avond was reeds lang gevallen, toen wij te Marans aankwamen. Ik liet mij in de herberg brengen, die Blaisot mij had opgegeven en waar ik hem zou aantreffen. Toen ik echter den waard naar hem vroeg, zeide deze dat er niemand gekomen was. Mijn brief was intusschen reeds sedert verscheidene dagen van Fontenay verzonden. Ik kon mijne bevreemding niet verbergen.

»Mijnheer verwacht Jerôme?" vroeg de waard. — »Neen; zijnen zoon Guillaume," riep Bérard met drift. — »Den langen Guillaume?" vroeg de waard, terwijl hij mij met een zonderlingen blik aanzag. — »Weet gij dan eene reden, die hem verhinderd kan hebben te komen?" vroeg ik. — »Niemand kent de zaken van een ander," antwoordde hij aarzelend. »Maar morgen is het marktdag, en dan zal er wel iemand van de Blaisots wezen."

Dit gaf mij weder hoop. Daar ik geschreven had eerst tegen den avond te zullen komen, had Guillaume zijne reis misschien tot 's anderen daags uitgesteld, omdat zijne eigene zaken hem dan te Marans riepen. Niettemin bevreemdde mij de zonderlinge verlegenheid, waarmede men van den jongman sprak. De waard had zich, toen hij mij had geantwoord, verwijderd, alsof hij zich aan eene nieuwe vraag wilde onttrekken; ook Bérard was heengegaan. De volgende dag moest mij over dit geheim opheldering geven.

2.

DE NIOLE BLANCHE.

Hendrik IV heeft ons eene korte beschrijving van Marans

en zijne omstreken in een brief aan de schoone CORISANDRA achtergelaten. »Ik kwam tegen den avond te Marans aan," dus schrijft hij. »Het is een eiland, dat door met geboomte omringde marsstreken wordt ingesloten, en waar men bij elke honderd schreden een kanaal ontmoet, om het hout op booten te laden. Het water is helder en heeft weinig val; de kanalen zijn van verschillende breedte. In deze eenzame streken treft men duizenden van tuinen aan, tot welke men slechts door middel van booten komen kan. Het eiland heeft twee uren in omvang. Eene rivier, die het doorsnijdt, stroomt voorbij den voet van het kasteel, dat midden in het vlek staat, en even zoo bewoonbaar is als Pau. Er zijn weinig huizen, waarvan de deur niet dadelijk aan het water uitkomt."

Marans is thans de stapelplaats voor alle producten der Vendée. Reeds vroeg in den morgen was ik door het getier op de markt uit mijnen slaap gewekt. Het stadje vulde zich met marsbewoners (*huttiers*), die de opbrengst hunner jagt en visscherij bragten, en met boeren (*cabaniers*), die wol en hennep te koop hadden. Ik zag zware karrèn, met twaalf ossen bespannen, voorbij rommelen, welke het graan der vlakte en het onder den naam van *cosses de Marans* bekende beukenhout naar de schepen voerden.

Ik wachtte nog altijd op den langen GUILLAUME; maar de tijd verliep, zonder dat iemand kwam opdagen. Eindelijk besloot ik in de kroegen der voorsteden, waar de bewoners van Neder-Poitou gewoonlijk hunnen intrek namen, berigten in te winnen; maar al mijn onderzoek was vruchteloos. In de laatste herberg vond ik BÉRARD, omringd door schippers, en bezig met een zijner veelvuldige industriën uit te oefenen. Hij prikte op den voorarm van een jongen boer een dier onuitwischbare tatoweringen, die met eene naald gemaakt en met buskruid ingewreven worden. De voormalige matroos riep mij bij zich, om zijn bijna voltooid werk te bewonderen.

Hij behoorde blijkbaar tot de Chinesche school; niet zoo zeer wegens de fijnheid der teekening, als wel ten opzigte van de vrijheid van vorm en de verwaarloozing der perspectief. Men zag eerst eene soort van parallelogram, dat een altaar voorstelde; hier boven fladderde iets, dat, zoo als

ik hoorde, twee duiven moest verbeelden. Aan de regter zijde van het altaar verhief zich een kruis, aan de linkerzijde eene lelie, en daaronder een doodshoofd met kruisgewijs geplaatste beenderen. Bérard liet mij zijne teekening stuk voor stuk bewonderen.

»Mijnheer ziet, dat alles hier bijeen is," zeide zij. »Fier-Gas zou het niet beter kunnen krijgen, al was hij ook koning van Frankrijk." — »Als men goed betaalt, kan men ook wat goeds verlangen," merkte degene, dien men Fier-Gas noemde, met zekeren nadruk aan. — »Ik heb u ook alles gegeven," antwoordde Bérard: »het altaar der liefde, de godsdienst, de koninklijke bloem, en den dood. Wat wilt ge meer? In het geheele land zijn er slechts twee, die dit teeken hebben: gij en Sauvage le Bien-Nommé." — »Dan ben ik de eenige," zeide Fier-Gas; »want Bien-Nommé ligt in het water." — »Wat zegt ge?" riep Bérard vol ontsteltenis. — »Men heeft zijn lijk nog niet," zeide de boer; »maar men heeft zijne omgeslagene schuit gevonden, en sedert heeft zich Sauvage niet weêr vertoond." — »En hoe is dat dan toegegaan?" — »Dat weet nog niemand; sommigen zeggen, Bien-Nommé heeft de zeevrouw gezien." — »Het spook?" — »Die haar haar om de schuit windt, en deze in den grond trekt."

Sommigen der aanwezigen schuddeden het hoofd, alsof zij twijfelden; niemand echter bestreed het verhaal van Fier-Gas. Slechts één van hen maakte de aanmerking, dat sedert eenigen tijd op de huisgezinnen van Neder-Poitou eene booze toovermagt drukte. Deze laatste woorden schenen Bérard mijne verijdelde hoop van den vorigen avond te herinneren; hij vroeg mij, of ik niemand van de familie Blaisot gevonden had. Ik verhaalde hem mijne nuttelooze nasporingen, en verscheidene der aanwezige boeren verzekerden mij, dat niemand van de Blaisots zich te Marans bevond. Er bleef mij niets anders over, dan mij zelf naar de boerderij van Blaisot te begeven; ik gevoelde echter eenige verlegenheid, hoe ik daar komen zou zonder den geleider, op wien ik gerekend had. Bérard bood zich terstond aan om een wagen te huren, waarmede hij mij naar het drooggemaakte marsland wilde brengen, hetwelk men Neder-Poitou noemt. Ik nam zijn aanbod aan, en hij verlangde nog maar een

uur tijd, om met FIER-GAS klaar te komen. Ik keerde nu naar mijn logement terug, waarheen ik hem bescheidde, en gebruikte daar het middagmaal.

Hij liet lang op zich wachten, en toen hij eindelijk kwam, bemerkte ik, dat hij wat te diep in het glaasje gekeken had. Hij bragt mij den gemakkelijksten wagen mede, dien hij had kunnen vinden. Het was eene kleine kar, waarop twee planken lagen, om op te zitten. Ik stapte, zonder eenige aanmerking te maken, op, en wij sloegen den weg naar Chailly in. Tot dusver had ik slechts het natte marsland gezien; thans kwamen wij aan het drooggemaakte marsland. Het neemt de geheele vlakte tusschen Autise en het kanaal van Fontenelle in, en strekt zich tot digt bij den weg uit, die van Fontenelle naar Luçon loopt. Het droogmaken van dit land werd door den Brabandschen edelman HUMPHRIED BRADLEY aangevangen, en vervolgens door Benedictijners en leden van de orde der Tempelheeren voortgezet. Hooge dijken, die tot aan zee loopen, beschermen het land tegen het water. Hier en daar zijn poelen zorgvuldig ingedijkt, ter opname van te veelvuldig water in den winter, uit welke in den zomer de weiden hare bewatering bekomen. Ieder veld is door eene diepe sloot omringd, die meestal met beuken beplant is, en in de grootere kanalen uitkomt. In deze inrigting berust de vruchtbaarheid en zelfs het bestaan van het drooggemaakte marsland. De grondeigenaars komen jaarlijks bijeen, tot het kiezen van een dijkgraaf tot toezigt over de dijken, van een heemraad tot het uitvoeren der besluiten, en van eén secretaris en penningmeester, die de polderlasten inzamelt, en de eigendomstitels der ingelanden bewaart.

De grond van dit drooggemaakte land bestaat voor het grootste gedeelte uit pottebakkersaarde, op welke eene laag slijk ligt, die zoo vruchtbaar is, dat men in het marsland het bemesten in 't geheel niet kent. Vroeger werd dit land door de zee overdekt, zoo als blijken kan uit de overblijfselen van schepen, die men in de bosschen aantreft, en de vaak 45 voet hooge oesterbanken, die zich in den omtrek van St. Michel-en-l'Herm verheffen.

Wij waren in het laatst van September. De ter kimme neigende zon verlichtte de velden, die, door een kort,

groen gras bedekt, zich als een tapijt ter regter en linker zijde van den weg uitstrekken. De door een frisschen oostewind voortgejaagde wolken wierpen ieder oogenblik hare schaduw op de zonnige plekken, terwijl een doorzigtige nevel den horizont flaauw verborg. Het drooggemaakte land was in groote perceelen verdeeld, wier grenzen door water en boomen waren aangeduid. Hier en daar dreven akkerlieden met moeite den ploeg door den zwaren grond. De braakliggende velden waren met tallooze kudden van paarden, koeijen en schapen bedekt. Bérard verzekerde mij, dat het grootste gedeelte dezer kudden geen ander dak had dan den hemel. Wanneer de winter gestreng was en het gras verdween, bragt men hun voeder op het braakveld.

Wij waren aan een der groote wegen gekomen, vanwaar mijn medgezel mij Blaisot's woning wees, die aan den zoom van een groot kanaal lag; aan de andere zijde van het kanaal stond de boerderij van Fier-Gas. Mijn gids zeide mij, dat hij beloofd had derwaarts te gaan en den huisgenooten kennis te geven, dat de jongman tot den volgenden dag te Marans zou blijven. »Daar zie ik juist iemand," voegde hij er bij, »die u intusschen naar Jerôme zal brengen." Hij wees op een veld, waar ik een oud man en een kind bezig vond om schapen te hoeden.

»Ziet ge dien ouden man wel?" ging Bérard voort. »Dat is een neef van Bastiot." — Ik vroeg hem, wie Bastiot was. — »Hoe?" riep hij. »Hebt gij nooit van den grooten jager van Monsireigne gehoord, van den behendigsten boschlooper, die ooit te Neder-Poitou gezien werd? Hij herkende het spoor van wild, terwijl hij op handen en voeten door het geboomte kroop, en betaalde onder de ware koningen zijne belastingen met wolfskoppen. Bij ongeluk jaagde men ten tijde van de eene en ondeelbare nog maar menschen, zoodat hij bijna verhongerd is. De oude Jacques, dien gij ginder ziet, is door hem opgevoed, en is de knapste herder in het geheele marsland."

Wij waren bij het braakveld aangekomen, en ik kon nu den ouden man naauwkeuriger beschouwen. Hij stond overeind, de schouders met eene schapenvacht bedekt, en leunde met beide handen op een gekromden staf. Zijn blik had die onbestemde uitdrukking, die men in de eenzaamheid

en te midden van groote ruimten dikwijls krijgt; op zijn gerimpeld gelaat spiegelde zich de inwendige kalmte, die hem een opgeruimd voorkomen gaf. Voor hem graasde een schaap, van zoo ongemeene grootte, dat men het voor een dier kleine zwarte koeijen had kunnen houden, die men in de bosschen van Bretagne aantreft.

»Dat is eene *Flandrine*," zeide Bérard, »van welke men in eene boerderij, uit hoofde der kosten, slechts vier of vijf kan houden; maar ieder geeft zoo veel melk als drie geiten, en meer wol dan drie schapen. Het is het schaap van den ouden Jacques; want de opperherder bezit van regtswege steeds het beste dier der kudde."

De oude man had de laatste woorden gehoord, en glimlachte. »Ja," zeide hij, »dat is *Bien-Gagnée*. Zij gelijkt den koning van Frankrijk: zij kan nooit sterven; want wanneer men haar verliest, treedt het schoonste dier na haar in hare plaats." — »Maar het is toch nog het zelfde, dat ik bij mijne laatste rondreis gezien heb," merkte Bérard aan.

De oude herder vestigde op het schaap een blik van teedere zorg, en zeide: »Als God wil, zult gij het ook bij uwe volgende komst wederzien. Ik hou veel van het beest, omdat het in 't geheel niet op de andere schapen gelijkt; want het hoort en verstaat mij."

Inderdaad had *Bien-Gagnée*, sedert Jacques sprak, den kop opgeligt en het oor naar hem toegewend, alsof hij luisterde. »Pas op! pas op!" zeide de oude man zacht. In dit oogenblik sprong de *Flandrine* op zijde en naar de schapen toe, die aan de afhelling van het kanaal graasden, en dwong hen zich bij de groote kudde aan te sluiten.

»Maar hoe weerga hebt gij het aangelegd om het beest te gewennen, dat het zoo luistert naar hetgeen gij zegt?" vroeg ik getroffen. — »Mijnheer," zeî de herder, terwijl hij den vinger vooruitstak, »de schapen moeten maar geleerd worden, net als de kinderen op school. Verstand hebben zij zoo wel van onzen Lieven Heer ontvangen als wij, menschen. Het is natuurlijk schapen- en geen menschenverstand. Welk verstand het beste is, zie, daarover wil ik nu niet oordeelen; daar ben ik te dom toe. Maar zooveel is zeker en weet ik, dat de kudde niet voor den herder gemaakt is, maar de herder zich naar de kudde rigten moet." — »Der-

halve hebt gij inzonderheid het instinct van de *Flandrine* bestudeerd, om haar te temmen?" — »Juist," zeide Jacques met eenige warmte. »En dit instinct laat het beest eenige dingen zien, die de Christen niet ziet. Ge moet, bij voorbeeld, niet denken, dat de *Flandrine* opgeruimd is, wanneer aan de boerderij een ongeluk te wachten staat; zij gevoelt het vooruit." — »Voor heden is derhalve niets te vreezen?" zeide Bérard lagchend; »want het beest heeft goeden eetlust, en Mijnheer kan naar de familie Blaisot gaan. Daar ik hem hier echter moet verlaten, zoo zult gij hem wel den kleinen herder tot gids geven."

Jacques riep het kind, dat nu de plaats van Bérard innam en den wagen tot voor de deur van de boerderij bragt. Een boer, dien ik voor Jerôme hield, kwam op het gerucht aanloopen. Toen hij een onbekende naast den kleinen herder zag, bleef hij staan, nam schielijk zijnen hoed af, en riep Loubette. Ik sprong uit den wagen en wilde mij in eene verklaring met hem inlaten; maar hij hoorde mij niet aan, en ging voort met hoe langer hoe luider te schreeuwen, tot zijne dochter zich in de deur vertoonde. Bij het eerste gezigt liep mij slechts de leelijkheid van het meisje in het oog. Zij was rijzig en wel in het vleesch, zoo als gewoonlijk de bewoners van het marsland zijn. Op haar gelaat echter was geen droppel bloeds te vinden. Men moest haar lang aanzien, om in hare door dikke oogleden half bedekte oogen een vonkje van geest of energie te kunnen opmerken, dat als eene ster door een nevel heenbrak. Het zien van mijn persoon scheen haar meer te verbazen dan te verschrikken. Zij verzocht mij binnen te komen. Al had ook Bérard nog niets gezegd, dan zou ik toch gemakkelijk hebben kunnen raden, dat het meisje het ware hoofd des gezins was. Ik gaf haar in weinig woorden te kennen, vanwaar ik kwam, en wat het oogmerk van mijn bezoek was. Toen ik den naam van Guillaume noemde, liet de oude boer een kreet van verbazing hooren; maar Loubette legde hem met haren blik stilzwijgen op.

»De brief was dus van u, dien men eergisteren gebragt heeft?" vroeg zij. — »Gij hebt hem ontvangen?" vroeg ik op mijne beurt. — »Neen," gaf zij ten antwoord: »de brievenbesteller heeft hem weêr meêgenomen." — »En dat

waarom?" — »Omdat degene, wiens naam op het adres stond, zich niet te Neder-Poitou bevond." — »Hoe? Guillaume?" — »Het is zoo waar, als er drie personen in de Heilige Drievuldigheid zijn," zeide Jerôme. — »Maar gij weet toch waar ik hem vinden kan?" — »Wij weten niets," zeide de boer schielijk. »Wie u het tegendeel zeide, heeft het uit boosheid gedaan. Guillaume is uit eigene beweging vertrokken; wij hebben er part noch deel aan. Dat zweer ik u bij de Heilige Maagd en bij alle Heiligen!" — »Nu, nu! verloochen uwen zoon niet!" zeide het meisje met vastheid en kalmte. »Gij ziet immers, dat Mijnheer slechts met een goed oogmerk naar hem vraagt."

Ik kon noch de reden van Guillaume's vertrek noch den schrik zijns vaders begrijpen. Ik zag Loubette vragend aan. Zij voorkwam echter nieuwe vragen door mij te verzoeken plaats te nemen en eenige ververschingen te gebruiken. Ik nam dit gaarne aan, inzonderheid uit nieuwsgierigheid; want het geheimzinnige begon mijne belangstelling op te wekken. De kleine herder trad nu binnen en vroeg of hij zou uitspannen. Ik moest de terugkomst van mijnen gids afwachten, en het meisje beval het paard naar den stal te brengen.

Jerôme had eene kan met ciderwijn gehaald, en zette die voor mij neder. Eenig nadenken had hem stouter gemaakt: hij kwam van zelf op het doel van mijn bezoek terug, dat ik hem met weinig woorden ontvouwde. Toen het meisje den naam van den notaris le Normant hoorde, die Guillaume had aanbevolen, trad zij digter bij, en wilde iets naders weten van den man, die zich voor den zoon van Blaisot interesseerde. Mijne ophelderingen verdreven volkomen alle wantrouwen. De boer dekte de tafel, en ik zag dat men toebereidselen tot het avondeten maakte. Ik was te zeer met de gewoonten van onze landlieden bekend, om mij tegen deze gastvrije oogmerken te verzetten; ik wist, dat ik, wanneer ik ze aannam, slechts van mijn regt als vreemdeling gebruik maakte, en dat eene ernstige ongerustheid alleen de eigenaardige verlegenheid kon regtvaardigen, die ik bij mijne komst meende te hebben opgemerkt. Ook mogt ik hopen, dat, indien ik ook inderdaad van den zoon des boers moest afzien, deze mij wel een anderen marsbewoner zou kunnen

opgeven, om het bebouwen van den drooggemaakten polder te besturen.

Gedurende deze gesprekken en voorbereidselen was de avond gevallen, voor dat ik het bemerkt had. Mijne allengs aan de duisternis gewende oogen konden nog altijd de voorwerpen in het schemerlicht van de kamer onderscheiden. Een flaauw vuur, dat door LOUBETTE van tijd tot tijd werd onderhouden, wierp nu en dan zijn schijnsel door het vertrek, en verlichtte de door den rook zwart gewordene balken. De duisternis had hare gewone uitwerking te weeg gebragt. Wij zwegen alle drie, ik op de bank, waar ik zat, met overeengeslagene armen, JERÔME voor de ciderkruik, die hij langzaam ledigde, LOUBETTE voor het vuur, waarin zij met aandacht tuurde. Men hoorde slechts het zacht pruttelen van het kokend water. Van tijd tot tijd gierde de nachtwind langs het huis, en floot door duizend onzigtbare spleten, waarop hij als een zucht in de verte uitstierf.

De meesten zullen wel den melancholischen indruk van zulk een avondtooneel hebben ondervonden. Moge het nu de uitwerking van invloed van buiten of de geheimzinnige, aan allen gemeenzame stemming van ons binnenste zijn, er zijn oogenblikken, waarin ons allen een gevoel van somberheid aantast, alsof wij het met de lucht inademen. Iets dergelijks werkte misschien ook toenmaals op LOUBETTE, haren vader en mij; want wij bleven alle drie onbewegelijk en stilzwijgend op de zelfde plaats. De vlam ging voort tegen de vochtigheid van het riet in den haard te kampen, dat zich al zuchtend kromde, en op eens ineen viel, terwijl het vuur langs den half groenen stengel heenkroop, en onder een witachtigen rook bijna geheel verdween. LOUBETTE, verschrikt door het uitgaan van het licht, dat tot dusver de omstreek van den haard beschenen had, stiet de rietbundel bijeen, en zeide met eene zachte stem, alsof zij met zichzelve sprak: »Het riet weent; een slecht teeken voor de afwezenden." — »En geen beter teeken voor hen, die aanwezig zijn," sprak de boer, wiens stem door den cider juist niet helderder was geworden. »God alleen weet, wat over ons beschoren is."

Het meisje zuchtte, en zeide naauwelijks hoorbaar: »Onze Lieve Heer bragt GUILLAUME het geluk. Ware hij maar eerst daarginder in de drooggemaakte mars, dan zou hij weldra

vergeten, wat hij toch vergeten moet. Als hij maar eene vrouw nam, en God hem kinderen schonk voor zijne oude dagen.... Maar nu...." — Zij zweeg; maar JERÔME zette de kruik, die hij in de hand hield, met hevigheid op de tafel, en riep: »Neen, neen! Het lot was altoos tegen hem. Er is geen geluk voor iemand, die in den schoot eener doode gewiegd werd."

LOUBETTE antwoordde niet. Zij was voor den haard bijeengehurkt; haar hoofd was voorwaarts gebogen; hare handen hingen langs haar neder. Ik vroeg den boer, wat hij daarmede wilde zeggen.

»Wat ik gezien heb," antwoordde hij op een toon, waarin zoowel eene zekere verbolgenheid als een gevoel van ontsteltenis lag. »Vraag maar den menschen van Vix; zij zullen u de zaak vertellen." — »Het was derhalve toen gij nog *sixtain* waart?" vroeg ik. — »Ja," zeide JERÔME. »Maar zie, de oorlog gewent de vrouwen niet aan spaarzaamheid; waar niets dan ellende is, houdt de zorg eindelijk op. Zoo lag dan ook SILLETTE — God zij hare ziel genadig! — hare handen in den schoot, en onze GUILLAUME moest lang smeeken, voordat hij kreeg wat hij noodig had. Ik zeide haar wel, dat de kinderen, die men des nachts laat schreeuwen, de oude bloedverwanten op het kerkhof wakker maken; maar zij hulde zich in hare deken, om niets te hooren. De oude CALOTTE, die in den stal sliep, had zich wel aangeboden om den kleine tot zich te nemen; maar SILLETTE weigerde uit verkeerde schaamte. GUILLAUME werd tot onzen schrik hoe langer hoe magerder. Op zekeren nacht meende ik in den slaap zijn geschrei weder te hooren. Ik rigtte mij half slaapdronken op. Het gedruisch duurde voort; maar het was het snorren van het rad. Ik stak het hoofd uit, om in de kamer te kijken, en — de Hemel ontferme zich! — daar zag ik in den maneschijn de sedert zeven jaren overledene moeder mijner vrouw aan het spinrok, terwijl zij mijn zoontje op hare knieën wiegde."

De boer zweeg, nog van de herinnering des schriks vervuld; LOUBETTE maakte eene beweging. Ik vroeg JERÔME, of hij wel goed gezien had.

»Zij was het! zij was het!" fluisterde hij. Hare grijze haren hingen onder hare muts neder. Een tip van haar voor-

schoot was opgeslagen, zoo als zij gewoonlijk deed, als zij aan het werk was. De oude vrouw had in hare kist het geschreeuw van haren kleinzoon gehoord." — »En hebt gij haar wedergezien?" vroeg ik. — »Wedergezien?" riep de boer: »dan ware het met mij gedaan geweest. Neen, de kinderen van twaalf jaren weten, dat degene, die een doode tweemaal ziet, niets meer te doen heeft dan zijne doodkist te bestellen. Ik heb niets anders gehoord en gezien dan wat ik u verteld heb; na dien tijd is GUILLAUME groot en sterk geworden." — »En gij denkt, dat hem dat ongeluk moet aanbrengen?" — JERÔME schudde met somberen ernst het hoofd, en zeide: »Ja, hij, die eenen afgestorvene heeft aangeraakt, heeft een treurig lot; want er blijft iets van den dood in hem. De kudden, die hij hoedt, worden ziek; het graan, dat hij zaait, komt nooit tot rijpheid; en de menschen, die hij lief heeft, wenden hun hart van hem af. Wij hebben het aan GUILLAUME maar al te zeer gezien. Wie weet waar zijn kwaad gesternte hem op dit uur gedreven heeft, en of niet de treurmare voor ons onder weg is."

In dit oogenblik liet zich buiten een doordringende vogelkreet hooren. De boer en zijne dochter hieven het hoofd gelijktijdig op: de eerste met alle blijken van schrik, de laatste met een uitroep van verrassing.

»Hebt gij gehoord?" vroeg JERÔME. »Dat klonk als de kreet van een uil."

Een tweede kreet, en vervolgens een derde, klonk door den nacht.

»Dat is inderdaad het vogelgeschrei," sprak de boer, het woord weder opvattende. »Maar, bij de Heilige Maagd, op dit uur heb ik het nog nooit gehoord."

»Eene voorbijvarende boot zal hen verschrikt hebben," zeide LOUBETTE, in wier stem ik eene geheime siddering meende op te merken. »Maar wanneer het thans voor de vogelen slaaptijd is, is het voor de menschen etenstijd, en de tafel is gedekt."

Zij had eene kaars aangestoken, die zij op tafel zette, en wees mij mijne plaats aan. Ik zat tegenover den boer, die het avondeten grooter eer bewees, dan ik van hem gedacht zou hebben. Eenmaal aan den gang gebragt, liet JERÔME evenveel spraakzaamheid als goede luim blijken. Hij was

een volmaakt, ofschoon ook wel wat overdreven model van den zuidelijken marsbewoner. In hem vereenigden zich ligtgeloovigheid, zelfzucht en vreesachtigheid, en hij moest geheel kunnen vertrouwen, om zich te geven zoo als hij eigenlijk was. Bij de geringste verdenking verdween iedere vrijheid van geest, en eene angstige voorzigtigheid kreeg weder bij hem het overwigt.

Het viel mij te gemakkelijker, zijn karakter te bestuderen, daar Loubette zich reeds bij het begin van het avondmaal verwijderd had. In het eerst sloeg ik daar geen acht op, daar ik mij slechts met mijnen gastheer onderhield. Langs verre omwegen en met groote voorzigtigheid was het mij gelukt het gesprek weder op Guillaume terug te brengen. De boer vertelde mij juist van een meisje, zekere Lousa, waarmede zijn zoon de verlovingsringen had gewisseld, en dat sedert met een ander in het huwelijk was getreden, toen hij plotseling door zware voetstappen en door wapengekletter gestoord werd. Bijna te gelijker tijd vertoonde zich in de geopende deur eene uniform, en de brigadier der gendarmerie van Chailly trad binnen. Jerôme werd doodsbleek, en de hand, die juist het wijnglas naar den mond wilde brengen, verstijfde. De brigadier groette ons met de ongegeneerde beleefheid, die zijnen stand eigen is.

»Smakelijk eten!" zeide hij. »Laat ik u niet storen. Ge ziet er nog altoos goed uit, vader Jerôme!" — »Goed uit?" stotterde de oude boer, die zijn glas nog altoos in de hand hield.

»In het voorbijgaan wilde ik ook eens bij u instappen," hernam de gendarme weder, terwijl hij aan zijne woorden eene ironische uitdrukking gaf. »Maar waar is Loubette?" — »Is ze daar niet?" vroeg de boer, terwijl hij omkeek. — »Dat zal je wel weten, oude vos!" antwoordde de brigadier; »en gij zult mij dadelijk zeggen waar ze is." — »Ik zal.... ik zal eens gaan kijken," zeide Jerôme, en maakte eene beweging naar de deur.

De gendarme hield hem echter tegen met de woorden: »Sta! Niet van de plaats!" — »Niet van de plaats?" vroeg de boer met steeds toenemenden schrik. »Ik wil immers Loubette maar roepen?" — »Dat wil ik juist verhinderen," antwoordde de brigadier, »en daarom heb ik ook buiten

eenige manschappen achtergelaten. Hoor, vader Blaisot! er helpt u niets meer om met ons schuilhoekje te spelen. Men weet dat uw zoon hier is." — »Guillaume?" riep de boer, met eene zoo ware uitdrukking van verbazing, dat men aan zijne opregtheid niet twijfelen kon.

Jerôme zwoer bij alle heiligen van Opper- en Neder-Poitou, dat hij van den terugkeer zijns zoons niets wist, en dat het ook zijne schuld niet was, dat deze zich aan de militie onttrokken had. Maar de brigadier kende waarschijnlijk zijnen man, bleef bij zijne overtuiging dat Jerôme den deserteur verborg, en trachtte hem vrees aan te jagen.

»Laat die gekheid!" zeide hij, terwijl hij over zijne knevels streek. »Men weet zeer goed tot welke partij gij allen hier te lande behoort. Niemand zal de overheid bij het opsporen van een deserteur ondersteunen. Gij houdt u alsof gij van de zaak niets af weet; maar men kent ieder vogel aan zijne veeren, beste vriend! en de vijanden van orde mogen zich in acht nemen."

Blaisot wilde zijne gehoorzaamheid aan de Julijregering bezweren; maar de uitvoerder der openbare magt zeide op een bijna dreigenden toon: »Laat die onnoozelheid loopen; men kent ulieden immers. Hebt gij ook uzelven niet in der tijd aan de conscriptie onttrokken? Het behoeft mij maar een woord te kosten, en gij zoudt niet alleen beboet, maar nog achter de traliën geplakt kunnen worden." — »En zoo voorts," prevelde de boer, die zich herinnerde, dat men wederspannige militair-pligtigen, en dengenen die hun eene schuilplaats gaven, gedurende den oorlog in de Vendée voor den kop heeft geschoten. — »Wat er ook moge gebeuren," vervolgde de gendarme, »ik heb u gewaarschuwd. Gij moogt het nu aan uzelven wijten, wanneer de procureur des konings kwaad wordt, en de kosten van executie u opvreten."

Bij het woord »executie" werd Blaisot nog bleeker. Wie in de streken geleefd heeft, waarin dit gehate stelsel van de republiek en het keizerrijk in bloei stond, kan begrijpen wat zulk een woord al in zich bevat. Voor de boeren in de Vendée is het inkwartieren van executietroepen het zelfde als in het lot van een veroverd land deelen. Met brooddronkene soldaten belast, wier taak het is zich onverdragelijk te maken, moeten zij den ondergang van hun gezin en elke

mogelijke schande te gemoet zien; want deze officiële wolven blijven nooit in gebreke, zich over hunnen buit vrolijk te maken, terwijl zij dien verslinden. De gedachte van zulk een lot te gemoet te gaan vervulde den ouden BLAISOT met ontzetting. Bij zijne vrees paarde zich ook eene kleine liefde tot het geld. Hij zag reeds zijne spaarpenningen en zijne hut aan de plundering prijs gegeven.

»Heilige Maagd, spreek mij niet van executie, Mijnheer DURAND!" riep hij met gevouwen handen. »Zoo waar ik gedoopt ben, weet ik niet, dat GUILLAUME is teruggekeerd. Och lieve deugd! wat zou ik er aan gehad hebben om hem te verbergen, of hem aan te moedigen om zich aan de conscriptie te onttrekken! Ik wist immers hoe het met hem stond! Daar hij een laag nommer had getrokken, moest hij zich onderwerpen. Dat heb ik hem ook gezegd, Mijnheer DURAND! Maar gij weet immers, dat de jongen hier niet vandaan wilde, en, ofschoon het meisje aan een ander toebehoort, hij nog altoos aan haar denkt." — »Derhalve is ook weerom gekomen," merkte DURAND aan, »en onze berigten zijn zeker. Gisteren heeft men hem bij Vallombreuse gezien; derhalve moet hij nog in Poitou of daaromstreeks wezen. Maar wij zullen het huis doorzoeken, en al was hij ook in het zwavelstokkenbakje gekropen, wij zullen hem vinden, of ik mag geen DURAND heeten."

Reeds wilde hij met huiszoeking beginnen, toen men van buiten de stem van LOUBETTE met die van de gendarmes hoorde. Bijna in het zelfde oogenblik trad een der laatsten binnen, met het meisje aan den arm, dat zich luid beklaagde.

»Is dat de wet handhaven," riep zij uit, »dat men de menschen vasthoudt, wanneer zij bedaard hun huis willen ingaan? Uwe uniform maakt u al zeer onbeschaamd."

Hierop volgde eenige woordenwisseling, die haar echter, zoo als een oplettend waarnemer zien kon, tijd gaf om hare tegenwoordigheid van geest te herwinnen. Maar de brigadier scheen dit ook te bemerken; want hij zeide ironisch: »Maar kan nu Mejuffer LOUBETTE ook zeggen, waar zij thans van daan komt?" — »Dat kan ik u heel goed zeggen," antwoordde het meisje op den zelfden verdrietigen toon; »maar dat zal u niet veel helpen. Ik heb den herder zijn avondeten gebragt."

»Maar zij kwam niet van den kant, waar wij de kudde gezien hebben," zeide de gendarme, die met haar was binnengetreden. — »De weg, dien wij moeten inslaan, is ons dus voorgeschreven?" hernam Loubette, nog even zoo grommig. — »Voor zijn pleizier maakt men om dezen tijd geen omweg," merkte Durand aan. — »Maar men kan hem toch kiezen, als men moet," antwoordde het boerinnetje, »en ik had aan het groote kanaal iets vergeten." — »Zoo? en wat dan?" — »Dat ziet gij immers," zeide zij, en haalde van onder haar voorschoot een kleinen sikkel van daan, dien zij achter de deur op een hoop versch gemaaid gras wierp.

Durand en zijn makker zagen elkander aan. De antwoorden van het meisje waren zoo waarschijnlijk, en werden op zulk een toon gegeven, dat beiden zigtbaar in verlegenheid geraakten; maar de brigadier liet zich niet zoo ligt van zijn stuk brengen.

»Ja, ja," zeide hij, na eene korte poos stilzwijgens: »gij zijt eene fijne vlieg en laat u zoo gemakkelijk niet vangen. Het zal wel het best wezen, dat wij u maar dadelijk de waarheid zeggen. Hoor dan, meisje! De lange Guillaume is gekregen." — »Inderdaad?" riep Loubette. — »Ja. Men heeft hem onder weg betrapt; men heeft er ons kennis van gegeven. Aan ontsnappen is niet meer te denken."

Het boerenmeisje vouwde de handen en zeide: »Die arme jongen! Moest het zoo met hem afloopen! Ik heb het wel gedacht. Maar daar gij hem nu toch eenmaal hebt, Mijnheer Durand, zal ik hem toch wel mogen zien? Hebt gij hem naar Chailly gebragt?"

De twee gendarmes wisselden weder met elkander een blik. Terwijl het meisje den brigadier bij zijn woord had genomen, had zij hem volkomen geslagen. Daar hij voor de tweede maal in zijn eigen net gevangen was, besloot hij haar met open vizier aan te vallen.

»Voor den duivel!" riep hij: »gij zoudt in staat wezen het met den besten regter van instructie op te nemen. Maar genoeg van al die praatjes! Ik zeg u, de lange Guillaume is in Neder-Poitou; wij zoeken hem, en gij hebt met hem gesproken." — »Dus alles, wat gij gezegd hebt, waren logens?" riep het meisje. — »Ik vraag u, waar gij Guillaume gelaten hebt," hernam de brigadier. Maar Loubette scheen beleedigd.

»Dat is pleizierig!" zeide zij. »Een arm meisje te bedriegen, om haar verantwoordelijk voor haren eigenen broeder te maken!" — »Voor den duivel, wilt gij niet antwoorden?" riep DURAND ongeduldig. — »Neen!" antwoordde het boerenmeisje met nadruk: »omdat gij mij bedrogen hebt, wil ik mijn mond niet meer open doen. Al hakt men mij ook in kleine stukjes, ik spreek geen woord meer." — »Wij verliezen onzen tijd met deze Chouans," riep DURAND. »Uit den vader kan men niets krijgen, en uit de dochter ook niet. Schielijk! Twee blijven hier, om het huis te bewaken; gij echter gaat met mij mede, om het groote kanaal te onderzoeken."

Hij snelde met LOUBETTE heen, en ik volgde hen. Slechts nu en dan zag men sterren aan den hemel; van tijd tot tijd vlogen groote wolken voorbij, en bedekten de aarde met eene oogenblikkelijke schaduw. Toen wij buiten kwamen, was alles in duisternis gehuld. De brigadier riep de twee mannen, die buiten de wacht hielden, en begon hun met eene zachte stem zijne instructie te geven. Maar weldra hield hij op. De nachtwind voerde een gedruisch naar ons toe, dat ik in het eerst niet onderscheiden kon.

» Het is alsof eene boot het groote kanaal afkomt," merkte een gendarme aan.

De mannen luisterden: het ruischen van water om de kiel van het kleine vaartuig werd duidelijker. In dit oogenblik begon de bootroeijer een deuntje te zingen. Hoewel de stem door den drank veranderd scheen, herkende ik haar toch: het was die van NICOSE BÉRARD. De woorden van zijn liedje troffen zoo duidelijk ons oor, dat wij niet anders konden besluiten, of de boschlooper kwam naar ons toe. Het gezang duurde eenigen tijd voort. Plotseling hield het op, en een stilzwijgen van eenige sekonden volgde; daarop hoorden wij een doffen schreeuw, een gedruisch als van iemand die gaauw wegloopt, en BÉRARD zonk ademloos bij ons neder.

»Dat is het houten been!" riep de brigadier verrast. »Hoe duivel komt die hier op dit uur? Hoe komt gij hier, vagabond, en wat is u overkomen?"

NICOSE wilde antwoorden, maar de dronkenschap en de vrees boeiden zijne tong. Half op de bank voor de hut liggende, strekte hij slechts zijne handen uit naar de wilgen aan het groote kanaal, terwijl hij afgebrokene woorden stamelde.

»Verstaat gij wat hij wil zeggen?" vroeg DURAND aan zijne manschappen. »De vent is dronken," antwoordde de gendarme, die reeds gesproken had. — »Neen," stamelde BÉRARD: »ik heb haar gezien! Ik weet het zeker: ik heb haar gezien!" Hij greep mij bij de hand, en vervolgde: »Daar, toen ik landen wilde, kwam ze uit het riet, en verdween onder de boomen." — »Maar wie dan? Wat dan?" riep de brigadier ongeduldig. — »Wel, haar," fluisterde BÉRARD, wiens stem hoe langer hoe zachter werd: »de *niole blanche*."

De gendarmes gaven hunne verwondering te kennen. DURAND haalde de schouders op en zeide: »Hij zal een straal van de maan op het water gezien hebben."

Maar de boschlooper riep: »Ik zeg u, dat ze mij voorbij gevaren is, en toen ik haar niet wilde ontwijken, riep eene stem: »Op zij! op zij! of ik werp u omver." — »Dan zult gij zeker den gelen hoester ook gezien hebben?" vroeg DURAND op een spotachtigen toon. — »Ik heb den doode gezien, dien zij wegdroeg." — »Een doode?" — »Ja. Zijn hoofd hing buiten boord van het vaartuig, en sleepte door de biezen." — »Nu, dronkaard, beken het maar: gij zijt bang geweest," zeide de brigadier. — »Neen," riep de boschlooper. »In het eerste oogenblik gaf de brandewijn mij moed, en het bewijs daarvan is, dat ik met hem gesproken heb." — »Met den voerder van de spookboot?" — »Ja; ik heb hem hardop gevraagd, wat hij in zijne schuit had, een man of eene vrouw." — »En wat heeft hij u geantwoord?" — »Hij heeft mij geantwoord: Ik heb den langen GUILLAUME."

De boer, die in de deur van zijn huis gekomen was, gaf een schreeuw; maar LOUBETTE bleef onbewegelijk. DURAND scheen geenszins door den overtuigenden toon van den boschlooper getroffen.

»Wij laten ons bij den neus rondleiden door dezen broeder van de natte gemeente," zeide hij; »en intusschen ontsnapt ons de rekruut. Gaauw, jongens, gaauw! De geweren geladen, en schielijk op de jagt!"

Wij hoorden de sloten der geweren kraken; daarop verwijderden zich de gendarmes met hunnen aanvoerder, in de rigting van het groote kanaal. Wij allen volgden hem onwillekeurig na. Ook BÉRARD liet zich mede voortslepen,

ofschoon hij steeds verzekerde, dat wij in ons verderf liepen. De brigadier bereikte het eerst het wilgenbosch. Het kanaal vertoonde zich in de duisternis van den nacht slechts als eene glimmend-zwarte, breede streep, boven welke hier en daar waterplanten uitstaken. DURAND keerde zich om, en vroeg spotachtig: » Wel nu, waar is nu de spookboot?" — » Kijk dien kant maar op," antwoordde BÉRARD, en wees een eind voor zich uit.

Aller oogen rigtten zich naar de aangewezene plek: op eene door het sterrelicht beschenen plaats in het water gleed iets voort, waarin wij allengs eene kleine, met wit doek bedekte boot herkenden. Bij dit gezigt kon zelfs de brigadier den schrik niet van zich afweren, dien allen beving.

» Dat is zij! Het is de spookboot!" riepen verscheidene stemmen. — » Ze gaat naar den grooten poel," zeide JERÔME. — » Maar zij heeft ons hare lading achtergelaten," voegde BÉRARD er bij, en wees met den vinger op een klein voorwerp, dat tot dusver door de boot bedekt was gebleven. Wij bukten allen te gelijker tijd, en ontdekten het lijk van een verdronkene.

Het lag in de biezen, met het gezigt naar den grond, en de twee armen uitgestrekt. De gendarmes klommen den oever af, bevrijdden hem uit het riet, namen hem op, en legden hem op de bank voor de deur der hut. LOUBETTE, die hen daarbij geholpen had, knielde thans bij den doode neder, en beschouwde hem naauwkeurig. Het lang verblijf onder water had zijn gezigt onkenbaar gemaakt; maar de kleederen schenen die van den achterblijver te wezen. Eindelijk deed een ring, dien men aan zijne linkerhand vond, allen twijfel verdwijnen: het was de verlovingsring, van welken mij de boer had gesproken; duidelijk las men daarop, bij eene pijnboomtoorts, de namen *Guillaume* en *Lousa*.

3.

GUILLAUME, DE ACHTERBLIJVER.

Het lijk van den drenkeling was naar de hut gebragt, waar men het in eene kleine, afgeslotene schuur nederlegde, die

aan het woonhuis was gebouwd. De brigadier Durand, die toevallig had gehoord, dat ik iets van de geneeskunst wist, verzocht mij het protocol op te stellen. Te dezen einde moesten wij tot schouwing van het lijk overgaan, om den toestand er van te herkennen, en de oorzaak van den dood te bepalen. Intusschen hadden twee gendarmes, die naar Chailly waren teruggekeerd, de mare van het voorgevallene verbreid, en ondanks den nacht stroomde men weldra uit de nabuurschap toe, om den doode te zien.

Zoo als men weet, is iedere gebeurtenis, die boeren bij elkander brengt, voor hen eene gelegenheid om te eten en te drinken. De gastvrijheid veroorlooft hen niet om hen, die deel aan de smart of de vreugde der familie willen nemen, bij zich te zien, zonder hen wijn en brood aan te bieden, deze twee oude zinnebeelden van vriendschap. Loubette bedekte derhalve de tafel met alles, wat het huis opleverde, en Jerôme nam de pligten van gastheer op zich. Hij ontving echter iedereen met niets dan klagen. Op de rouwbetooning der bezoekers, over het lot van zijnen zoon, antwoordde hij met klagen over zijn eigen lot. Wat zou er van de boerderij worden, die nu slechts door een meisje en een paar stokoude lieden aan den gang gehouden werd? De buren trachtten hem zoo veel mogelijk te troosten. Jerôme, van zijnen kant, wilde zich over de kosten, die hij nu toch maken moest, eenigzins schadeloos stellen: hij dronk namelijk ten minste zoo veel, als al zijne gasten met elkander.

Loubette daarentegen was, nadat zij de tafel gedekt en de kamer verlaten had, eenigen tijd om de buiten het huis geplaatste gendarmes heengeloopen. Haar geheele gedrag bevreemdde mij ten hoogste. Hare tranen stroomden, doch zonder de luide klagten, die gewoonlijk de smarten der landlieden vergezellen; het was veeleer een inwendige angst, dien zij van hevig snikken vergezeld deed gaan. Eindelijk ging zij in de schuur, waar men het lijk van haren broeder had nedergelegd. Dit was met een groven doek van hennep bedekt, en aan de voeten van het lijk brandden twee pijnboomtoortsen. Alle aankomende gasten wilden den doode zien; maar Loubette zat voor de deur, het gelaat met hare handen bedekt, en liet niemand binnentreden. Slechts bij de stem van den ouden Jacques sidderde zij en ligtte het hoofd op.

De oude herder stond voor de schuur, en beschouwde de voor altoos levenlooze menschelijke gedaante. Met beide handen hield hij zijnen hoed op de borst, zijn lang grijs haar viel op zijne schouders neder, en een smartelijke trek rimpelde zijn gebruind voorhoofd.

»Dat heeft men er van, als men oud wordt," zeide hij, alsof hij overluid dacht, zonder iemand in het bijzonder aan te spreken. »Zij, die men geboren zag worden, liggen op de baar, en de dochter van het huis weent aan de deur." — »God beproeft ons hart, oude JACQUES!" zeide LOUBETTE, nog altoos weenende. — »Ja," zeide de herder, terwijl hij met het hoofd knikte, »ik weet wel, dat men van God geen rekenschap kan eischen; maar somwijlen wordt het toch zwaar, om zich aan hem te onderwerpen. En is het dan waar, dat men in het geheel niet weet, hoe het gekomen is?" — »Men weet niets," zeide het meisje.

JACQUES tuurde eene poos op het lijk, en zeide eindelijk: »Men zegt altijd van de overledenen niets dan goeds; maar van dezen sprak men reeds bij zijn leven als van eenen doode. Wie is degene in het geheele marsland, die hem eene slechte daad, al ware het slechts een kwaad woord, zou kunnen te laste leggen? Waar hij was, beurde hij iedereen op, en als hij iemand in het voorbijgaan groette, was het dezen alsof hij wel honderd francs rijker was geworden." — »Dat heeft het ongeluk niet kunnen verhinderen," merkte LOUBETTE op een somberen toon aan. — »Wie zou hebben gedacht, dat de oude JACQUES hem nog moest begraven!" hernam de herder. »Wie zou dat hebben gezegd, toen hij met mijne schapen op de weide speelde, — toen ik hem rietfluitjes sneed, — toen hij mij op den kant van de sloot de geschiedenis van den grooten oorlog voorlas!"

De oude man zweeg. Deze herinneringen hadden zijne levendige aandoening doen toenemen; twee kleine tranen — de laatste, naar het scheen, uit eene langverdroogde bron — rolden langzaam langs zijne wangen neder; LOUBETTE scheen zeer getroffen.

»Zwijg, oude JACQUES!" zeide zij zacht en zonder den herder aan te zien. »Uwe woorden dringen mij als een mes in het hart. Waarom de smart te vergrooten, terwijl men zich de vreugd herinnert?" — »Gij hebt gelijk, meisje!"

hernam de oude man: »ik heb ook geëindigd; ik spreek niet meer; laat mij nog maar eenmaal den zoon van het huis zien."

Hij had eene beweging gemaakt, om de schuur binnen te treden. Loubette scheen te aarzelen, en maakte hem slechts met zigtbare wederstreving plaats. »Rep u wat, Jacques!" zeide zij: »anders komt iedereen en stoort de rust van den doode."

De oude herder trad, terwijl hij een kruis maakte, binnen. In dit oogenblik wilde ook de *Flandrine*, die achter hem stond, en op welke men tot dusver geen acht had geslagen, hem volgen.

»Laat ze maar," zeide de oude man tot Loubette, die het beest wilde terughouden. »*Bien-Gagnée* heeft wel gelijk, dat zij haren vorigen meester nog eens zien wil. En gij," vervolgde hij, zich tot het schaap keerende, »hebt gij het ongeluk niet gevoeld, dat ons getroffen heeft? Heeft onze Lieve Heer u uw instinct ontnomen, of hebt gij Guillaume vergeten?"

De *Flandrine* rigtte bij deze woorden haren kop op, en keek den herder met eene bijzondere uitdrukking van verstandhouding aan. De oude Jacques naderde nu het lijk, ligtte den lijkdoek op, en begon weder het schaap aan te spreken: »Kom, *Bien-Gagnée!* bewijs dat gij de gaaf ontvangen hebt, en herken uwen doode."

Het schaap trad langzaam naderbij, ging om den drenkeling heen, belikte een zijner handen, en verwijderde zich vervolgens onverschillig uit de hut. De herder scheen verschrikt. Hij beschouwde het onkenbare gezigt van het lijk, liet het doodskleed vallen, en prevelde met afgewend hoofd: »Ja, mensch en dier gelijken elkander; zij vergeten de afwezigen en verlaten de dooden." Daarop knielde hij bij de baar neder, sprak een kort gebed, kruiste zich op nieuw, en ging zonder een woord te spreken heen.

Ik had met de noodzakelijke lijkschouwing, ten einde het door den brigadier verlangde protocol op te stellen, nog niet kunnen beginnen, en maakte mij het oogenblik ten nutte, waarop Loubette zich met Jacques verwijderde, om daarmede een aanvang te maken. De gendarmes waren in de hut gegaan en dronken met Jérôme; ik riep Bérard, die genoegzaam

weder nuchteren was geworden, en geene zwarigheid maakte om mij te helpen. Daar hij nu zeker was, slechts met een lijk te doen te hebben, begon hij het met eene snelheid en behendigheid te ontkleeden, die hij zich slechts door langdurige oefening kon hebben eigen gemaakt. Ik vernam inderdaad, dat ook dit een tak zijner industrie was.

Terwijl hij zoo bezig was, zeide hij: »Indien het SAUVAGE LE BIEN-NOMMÉ ware, zou men het lijk, zonder mis, aan den ingang van het kerkhof onder de aarde stoppen; maar bij GUILLAUME zal de pastoor wel een oog toedoen. Zij hadden toch gelijk, toen zij te Marans zeiden, dat een kwaad gesternte over Neder-Poitou heerscht. Daar hebben nu al twee jongelui, in minder dan eene maand, in het water hunnen dood gevonden. Van SAUVAGE wil ik niets zeggen; hij was altijd beschonken, en had kracht noch moed: maar deze was altijd nuchteren; hij zwom als een eend, en kon een stier zoo maar het onderste boven werpen.”

Het lijk, dat wij voor ons hadden, liet geenszins zulk eene kracht vermoeden. Ik gaf dit aan BÉRARD te kennen.

»Dat dacht ik daar juist ook,” zeide de boschlooper verbaasd. »Ik had durven zweren, dat de lange GUILLAUME sterker van leden zou zijn geweest.”

Ik maakte hem op de dunne beenen van den doode, op zijne magere handen en smalle schouders opmerkzaam. »Men moet zijne armen zien,” zeide hij, terwijl hij het laatste kleedingstuk uittrok.

Maar plotseling hield hij stil, boog zich over het lijk heen, en gaf een schreeuw. »Wat is er?” vroeg ik. — »Wat er is?” antwoordde BÉRARD. »Zie daar eens even, op den voorarm. Wat ziet ge daar?” — »Eene tatowering.” — »Wat stelt ze voor?” — »Ja, zoo wat het zelfde als van dien boer van gisteren.” — »Een bewijs, dat ik het gestoken heb. Maar daar vóór FIER-GAS slechts één hier te lande het bezat, zoo zeg ik, dat dit niet het lijk van den langen GUILLAUME is.” — »En wiens lijk dan?” — »Dat van SAUVAGE LE BIEN-NOMMÉ.”

Hij werd door een doffen gil in zijne rede gestoord. Wij keerden ons om: LOUBETTE stond in de deur van de schuur, bleek, het hoofd omhoog, en met een harer handen vooruit.

»Kom hier, kom hier, en droog uwe oogen!” riep BÉRARD. »Uw broeder is niet dood.” — »Zwijg, bij het heil uwer

ziel!" riep het meisje, terwijl zij met drift de deur sloot. »Wat doet gij hier, en wie heeft u veroorloofd den doode aan te raken?" — »Wie?" vroeg Bérard, getroffen door den toon van Loubette. »Dat moet gij aan Mijnheer vragen."

Loubette zag mij aan, en ik gaf haar kennis van de taak, die de brigadier mij had opgedragen.

»Waarachtig, die weet nog niets!" riep Bérard. »Ik zal hem dadelijk gaan vertellen...."

Hij wilde heengaan; maar Loubette trad hem in den weg, en zeide met eene zachte, sidderende stem: »Wat kan het u baten, wanneer gij het hem zegt? Moeten zij op nieuw beginnen het geheele bosch met hunne sabels en geweren te doorsnuffelen? Weet gij dan niet, dat een achterblijver als een stuk wild behandeld wordt? Zoo lang hij nog loopen kan, jaagt men hem na, om zijn vel te hebben. Laat dezen doode begraven, opdat den levende eenige rust gegund worde." — »Derhalve wist gij, dat dit het lijk van uw broeder niet was?" vroeg Bérard. — »En uw broeder is in Neder-Poitou?" voegde ik er bij.

Zij sloot de deur met een houten grendel, zag ons daarop vast in het gezigt, en zeide met eene plotselinge vastberadenheid: »Nu ja! Maar wanneer gij mannen en Christenen zijt, dan zult gij zwijgen. Guillaume was dertien weken buiten 's lands en in veiligheid, zoo als ik meende; maar de zucht naar huis heeft hem bekropen, en hij is teruggekomen. Bérard weet wel waarom." — »Om Lousa," zeide deze. — »Om haar," vervolgde het boerenmeisje, met eene uitdrukking van misnoegen. »Gewoonlijk vergeet men eene liefde, wanneer er geen hoop meer voor bestaat; maar hij kon er zijne zinnen niet van afbrengen." — »Gij hebt hem derhalve gezien?" vroeg ik. — »Gedurende het avondeten. Mijnheer zal zich wel het vogelgeschreeuw herinneren, waarover mijn vader zoo zeer schrikte." — »Dit was dus een sein...." — »Dat mij te kennen gaf, dat Guillaume was gekomen; en inderdaad, hij wachtte mij aan het groote kanaal met het lijk van Bien-Nommé, dat hij met zijne roeispaan in den poel gevonden had." — »En toen zal het hem zeker zijn ingevallen om den verdronkene zijn ring en zijne kleederen aan te doen, ten einde zijne vervolgers van zich af te houden?" — »Terwijl hij tevens zijne boot met een witten

doek bedekte." — »Dat was derhalve eene logen!" riep Bérard, die zich begon te schamen, dat hij zich door dit bedrog had laten vangen. »Hij was het derhalve, die mij die onheilspellende woorden toeriep! Hij heeft niet geschroomd, met den dood zijn spel te drijven! Nu, de beurt zal ook aan den dood komen. Nu is het bedrog ten minste ontdekt." — »Tot dusver weet gij beiden slechts van de zaak," merkte Loubette aan, »en Mijnheer hier is geen verrader."

Ik verzekerde haar, dat ik zwijgen kon, en toen ik ook Bérard verzocht zijn mond te houden, vroeg deze onwillig: »Heb ik dan willen praten?"

Het meisje keek hem vast in de oogen; het bloed steeg weder in hare bleeke wangen, en in haren blik vertoonde zich een straal van vreugde. »Bedenk wel wat gij doet, boschlooper!" zeide zij langzaam. »Gij hebt nu de keus, of wij voor het overige van uw leven uwe vrienden of uwe vijanden zullen wezen. Tot dusver ben ik u waarlijk toegedaan geweest; maar begint gij het minste kwaad tegen Guillaume, zoo waar als wij hier bij elkander zijn, zal ik alles doen, wat ik kan, om u te benadeelen, en het zal u zwaar berouwen, mij hartzeer veroorzaakt te hebben. Ik zeg u dit zonder drift; maar het is mijn vast besluit, en vraag overal rond, of ik ooit mijn woord ontrouw ben geworden."

Er lag in den toon van het boerenmeisje zulk eene overtuigende magt, dat Bérard zigtbaar daardoor in verlegenheid geraakte. Hij deed echter, alsof hij er over lachte, en zeide spotachtig: »Och kom! Waarom zouden wij kwade vrienden worden! Denkt gij, dat ik mij door eene vrouwetong schrik laat aanjagen? Zeker niet, kindlief! Bedenk voor het overige wel, dat, wanneer ik zwijg, het niet uit vrees, maar uit pure vriendschap geschiedt; want ik verlies daarbij een voordeeltje." — Loubette scheen verbaasd. — »Ja wel, een voordeeltje," herhaalde Bérard. »Gij zijt het niet alleen, die zich voor den doode interesseert. Reeds sedert zes weken zoekt de familie van Bien-Nommé zijn lijk, om het in gewijde aarde te begraven, en wie dat lijk bezorgde, zou zich zeker niet te beklagen hebben." — »De ouders van Bien-Nommé zijn niet rijker dan die van Blaisot," antwoordde het boerenmeisje, dat den boschlooper zeer goed begreep. — »Maar misschien zijn zij milder," zeide Bérard, terwijl hij met

zijn eene oog knipte. — »Dat zal te bezien staan. Om eene dienst te betalen, moet die eerst betoond wezen." — »Maar men kan toch altoos vooraf over den prijs spreken," wierp Bérard er tusschen in. — »Doch niet hier," viel ik in de rede; »want ik hoor de sabels en sporen der gendarmes." — »Kom mede! Wij spreken daarover," zeide Loubette, terwijl zij de deur opende en met Bérard naar buiten ging.

Ik haastte mij om mijn protocol af te maken, en gaf het aan den brigadier. Deze verwijderde zich en nam Jerôme mede, die wel door het veelvuldig drinken wat los in zijn hoofd was, maar toch zijne gewone tegenwoordigheid van geest had behouden en zijne verklaring voor de mairie wilde afleggen. De buren hadden zich reeds verwijderd, en ik bevond mij alleen in huis, toen Loubette en de boschlooper binnentraden. Beide schenen het met elkander eens te zijn geworden. De boschlooper, die zich gereed maakte om den verdronkene ter aarde te bestellen, haalde eene flesch brandewijn, om zich tegen de nachtkoude te wapenen. Thans bevond ik mij met het meisje alleen, en wilde haar over Guillaume uitvragen, toen zij naar eene achterdeur liep, deze voorzigtig opende, het hoofd er uitstak, overal rondkeek, en eindelijk het klagende geschreeuw van een nachtuil liet hooren. Weldra hoorde ik voetstappen. Loubette verdween voor een oogenblik, wisselde buiten zacht eenige woorden, en kwam vervolgens met een jongen boer terug, in welken ik op het eerste gezigt haren broeder herkende. Op het zien van mij bleef de jongman onwillekeurig staan.

»Wees gerust, Guillaume!" zeide Loubette. »Mijnheer stelt belang in u, en wil u raden en helpen." — »Dan moet ik hem danken," zeide de boer, terwijl hij zijn hoed afnam.

Ik verzekerde hem van mijne genegenheid, en verklaarde hem met weinig woorden, dat ik slechts om zijnentwille te Neder-Poitou gekomen was. Hij scheen naauwelijks naar mij te luisteren, want zijne oogen dwaalden van het eene voorwerp naar het andere, en verrieden zijne verstrooijing. Daarom brak ik ook maar kort af.

»Verschooning, Mijnheer!" zeide Guillaume, die misschien vreesde mij beleedigd te hebben: »ik was in zoo langen tijd niet hier, dat ik onwillekeurig om mij heen zag, of alles nog wel op zijne oude plaats stond. Gij weet toch, dat men

de plaats lief heeft, die men als kind heeft gekend, vooral wanneer men na eenige afwezigheid terugkomt — om weder heen te gaan. Want men mag mij nu hier niet meer zien, daar men mij dood en begraven acht."

Ik wilde hem de ernstige gevolgen van zijne list doen begrijpen, die hem voor altoos van zijne betrekkingen scheidde; maar hij viel mij schielijk in de rede, en zeide: »Dat was ook noodzakelijk. Zoo lang er mogelijkheid was om terug te keeren, zou ik den drang van mijn hart niet hebben kunnen wederstaan. Zoodra de priester het *De profundis* heeft gezongen, is er van Guillaume niets meer over. Wanneer men eene boot verhinderen wil, op het water te drijven, boort men haar in den grond. Dat heb ik mijzelven gedaan." — Hij borst in een gedwongen gelach uit; Loubette loosde een diepen zucht.

»Stel u gerust, Loubette!" zeide de jongman, zich troostend tot haar wendende. »God weet het best, hoe hij ons leidt. Danken wij hem voor de weinige minuten, die hij ons thans geschonken heeft." — »Maar maak u die dan ook ten nutte," zeide het meisje. »Eet en drink, Guillaume! gij hebt het noodig."

De jonge boer trad aan de tafel, die nog met spijzen bedekt was, en wilde zich op de bank nederzetten; zijne zuster wees hem echter een stoel, die waarschijnlijk zijne gewone plaats was. Zij haalde een schoon bord en een houten lepel, waarin de naam haars broeders kunsteloos gesneden was, en reikte hem een onaangesneden brood toe. »Het is van versch koren," voegde zij er bij.

Guillaume nam het vriendelijk aan, en begon te eten. Daartusschen beantwoordde hij mijne vragen, of rigtte er ook zelf aan Loubette, over den staat der boerderij, over het zaaisel, over de paarden, en bij dit gesprek verlevendigde zich zijn blik, zijne stem werd luider, en zijne handen strekten zich uit, alsof hij den ploeg wilde vatten of het voorspan besturen. Een gedruisch, dat wij van buiten meenden te hooren, deed ons stilzwijgen. Het meisje snelde naar de deur; maar alles was stil. Ik sprak niettemin van de waarschijnlijke terugkomst van Jerôme en de noodzakelijkheid om hem te vermijden.

Guillaume gaf mij al zuchtende gelijk, stond langzaam op,

en nam zijn hoed, en stok; LOUBETTE sneed een stuk brood af, en stak het hem stilzwijgend in den zak. Ik bood hem thans eene plaats in mijn wagen aan, daar ik terstond naar Marans moest terugkeeren, en deed hem opmerken, dat dit het veiligste middel was, om ongemerkt het marsland uit te komen. Hij nam het met dank aan. Intusschen had LOUBETTE zich naar het donkere gedeelte van het vertrek begeven; ik hoorde haar in stilte weenen, en verwijderde mij, om hun laatste afscheid niet te hooren.

Toen ik de kleine schuur voorbijging, bemerkte ik BÉRARD, die met zijne begrafenis bezig was. Hij had waarschijnlijk de flesch sterk aangesproken; want zij was bijna ledig. Ik achtte het raadzaam hem te vermijden, en stoorde hem in zijne bezigheid niet. Toen ik het paard had aangespannen, ging ik weder naar de hut toe, om er GUILLAUME kennis van te geven.

Hij en zijne zuster stonden op den drempel van het huis, en hielden elkander in de hand geklemd. Toen LOUBETTE mij zag komen, wierp zij hare armen om den hals van den jongman, en borst in luid geween uit. Ik deed mijn best om haar gerust te stellen, door haar eenige woorden van hoop toe te spreken. GUILLAUME zweeg, drukte zijne zuster nog eenmaal aan zijne borst, maakte zich toen van haar los, en snelde naar buiten. Toen wij reeds op den wagen zaten, reikte zij hem nog eens de hand; hij roerde die naauwelijks aan, greep de teugels, en de wagen reed af. LOUBETTE liep nog eene poos langs het voertuig voort; maar GUILLAUME gaf het paard de zweep, en weldra was zij in de duisternis achtergebleven. Thans haalde hij diep adem, als iemand die van een last bevrijd is, en gaf de teugels aan mij over. Aan eene kromming van den weg keerde hij zich om, keek nog eens naar het huis, nam den hoed af, als tot een laatsten afscheidsgroet, kruiste daarop de armen over de borst, en wij vervolgden stilzwijgend onzen weg, tot in de nabijheid van Chailly. Hier rigtte hij zijn hoofd op, en verzocht mij hem te laten afklimmen, daar hij het overige van den weg alleen wilde afleggen.

»Wilt gij nog iemand zien?" vroeg ik. — »Niet iemand," stamelde hij; »maar eene plaats en een huis." — »En blijft gij lang?" — »Ik kom dadelijk terug." — »Waar is het

huis?" — »Daar ginder, achter de kerk." Hij wees op een gebouw, met een door eene heg omringden kleinen tuin. — »Is dat de woning van LOUSA?" vroeg ik. — Hij zag mij getroffen aan. »Wie heeft Mijnheer dat gezegd?" riep hij vol drift. »LOUBETTE zeker niet; die kan mij niet verraden."

Ik zeide, dat zijn vader er mij bij het avondeten van verteld had. GUILLAUME verheelde zijn misnoegen daarover niet, en nadat ik beloofd had op hem te zullen wachten, steeg hij af, bezocht nog eens de plaats, waar hij niet gelukkig was geweest, en keerde toen stilzwijgend naar mij terug.

Binnen weinig minuten rolde onze wagen op den grooten weg naar Marans voort. Bij Vix steeg GUILLAUME af, en nam afscheid van mij. Ik had reeds vroeger aangeboden om hem naar Tourraine te brengen, waar hij zich een nieuw huiselijk leven openen kon; hij had het echter geweigerd. »Ik kan er niet meer aan denken om als anderen te leven," zeide hij. »Om eene boerderij op te rigten, moet men trouwen, en daartoe heb ik geen moed. Ik zou met een kalmen geest moeten kunnen arbeiden, en kan toch niet kalm wezen. Bij ieder gerucht zou ik vreezen soldaten te hooren. Ik dank u, Mijnheer, voor uwe goede oogmerken; maar het is te laat. Een jaar geleden was ik nog een bruikbaar man; thans ben ik niets meer dan een keisteentje, dat men in het water werpt." — »En waar denkt gij nu heen te gaan?" vroeg ik. — »Naar menschen, die ik te Talmont ken."

Ik reikte hem de hand, en zeide: »Nu, ga dan, en het geluk vergezelle u! Misschien zien wij elkander nog eens weder." — Hij schudde het hoofd, groette mij zonder verder een woord te spreken, en verwijderde zich.

Wat er van hem geworden is, heb ik nooit kunnen te weten komen. Twee maanden na mijn vertrek borst in die streken de opstand uit, die door de Hertogin van Berry toen beproefd werd. Misschien heeft hij daaraan deel genomen, en bij die gelegenheid zijn einde gevonden.

DE GROOTE TENTOONSTELLING VAN KUNST EN NIJVERHEID TE LONDEN.

Door G. H. NAGEL.

Er is thans reeds zoo veel over die tentoonstelling geschreven, dat het onderwerp vervelend zou worden voor berigtgever en lezer, indien het einde hier niet — in een materiëlen zin genomen — het werk bekroonen moest. Zoo lang de uitgestalde goederen niet weder ingepakt en de toegekende prijzen bekend gemaakt zullen zijn, zal de belangstelling in die exhibitie — de eerste in hare uitgestrektheid en luister — bij velen levendig blijven, en kan een begonnen verslag dienaangaande niet wel worden gestaakt. En de uitstalling is mogelijk thans niet eens volkomen; want weinig dagen geleden (in Augustus) heeft de stoomboot *Africa* nog vier Indiaansche hoofden van New-York aangebragt, met onderscheidene balen, artikels van kunstwerk, door hen zelven en hunne familiën vervaardigd, bevattende; ook zijn den 4 Augustus vier aardige Chinesche dametjes *van rang en fatsoen* (?) aangekomen, om Londen te zien en deel aan de exhibitie te nemen.

Het is uit de dagbladen genoeg bekend, dat Parijs, om zijne bijzondere deelneming aan de exhibitie te toonen, om de gulle ontvangst en beleefdheid te erkennen, aan Fransche bezoekers te Londen bewezen, en zeker ook om door een schitterend onthaal en de vertooning zijner grootheid en der pracht van Versailles de algemeene aandacht voor eene poos op zich over te brengen, gedurende vijf dagen (2—6 Augustu) de aanzienlijkste overheidspersonen van Londen, met den Lord-Mayor aan het hoofd, benevens een aantal gecommitteerden voor de exhibitie, feestelijk heeft vergast.

Parijs, aldus de hand van vriendschap aan Engeland reikende, schijnt te hebben willen toonen, dat hart en hand bij eene zoodanige uitnoodiging gepaard moeten gaan. Het heeft zijnen gasten niet slechts een vrijen overtogt ter zee en

te land geschonken, maar zijn stelsel van buitenlandsche passen voor ditmaal buiten werking gesteld, en — hetgeen zeker den genoodigden nog wel het aangenaamste zal geweest zijn — hunne bagaadje vrij van doorsnuffeling aan het douane-huis gelaten, en gezorgd dat zij voor het octrooi aan de barrières geen oogenblik wierd opgehouden.

Van het begin tot het einde hebben beleefdheid en harmonie bij die *fêtes* voorgezeten; er kon trouwens ook geen dispuut plaats grijpen tusschen de voornaamste gasten, den lord-mayor van Londen en den prefect van het departement der Seine Berger *cum suis;* want terwijl de eerste voorzigtigheidshalve zijn Fransch had te huis gelaten, hebben de anderen hun Engelsch voor eene recensie *post festum* beveiligd, door stil te zwijgen en zich slechts door teekens te onderhouden; en die taal zal wel meest de schotels en fleschen hebben gegolden; althans het programma van het »*diner de l'Hotel de Ville*", den 2den Augustus gehouden, is zeer omslagtig, ofschoon de »geheel gebraden os," waar onze couranten van gesproken hebben, daar niet op figureert. Daarentegen bestaat, tot eer der Hollandsche keuken, het eerste daarin genoemde *relevé* uit »14 *turbots à la Hollandaise.*" De wijnen, die bij deze gelegenheid de eer der onderscheiding genoten, waren *Madera*, *Clos Vougeot*, *Romanée*, *Chambertin*, *Xeres*, *Haut Médoc Léoville*, *Chateau Margaux*, *Chateau Laffitte*, *Champagne*, *Malaga en Dacoret.*

Een der Engelschen, die zich bij gelegenheid der laatste feesten te Parijs bevonden, schreef aan een landsman: »Het krielt hier van Engelschen. Parijs is er nooit zoo vol van geweest. De *cafés* op de Boulevards worden rijk met den verkoop van grogs, en er is naauwelijks een winkel in de »*grande quartiers*," waar men niet boven de deur leest: »*English spoked*" of »*English spiked*," indien er maar een gebaard heer of zwartoogig juffertje is, dat vragen kan: »*How are you*, *mylord?*" of »*Rosbif*, *Plumpudding*, *Jean Bull?*" Elk Engelschman, en vooral elke Engelsche, is gretig om *emplettes* in de Parijsche winkels te doen, en er alles te koopen wat zij niet noodig hebben, omdat zij in een buitengewoon goed humeur zijn, de zakken vol vijffrancsstuk-

ken hebben, en zich stellig verbeelden, dat alles op de Boulevards goedkooper is dan in *Regentstreet*. De *restaurateurs* hebben het bijzonder drok, en de *garçons* hebben magtig veel pret met de rare bestellingen van een Britschen gast, die maar niet wijs kan worden uit die vreemde benamingen der geregten, en somtijds in een zakdictionnairetje de beteekenis van zoekt b. v. »*vol au vent*", dat hij niet anders kan overzetten dan door »vlugt, of diefstal, in den wind." Het gebeurt ook wel eens, dat zulk een *garçon* in zijn vuist lacht, wanneer een gast de Fransche 5 met eene lange staart (ſ) voor een 9 aanziet en zoo betaalt. Een vriend beklaagde zich bij mij, iets besteld te hebben, dat opgegeven was als met *champignons* klaar gemaakt te zijn, dewijl hij dat voor *Champagne* hield, en leelijk opkeek, toen hij bevond dat het een paddestoelengeregt was. Een ander, die zich »*purée aux croutons à la Crecy*" als iets bijzonder delicaats voorstelde, zat met een grommig gezigt voor een bord wortelsoep met broodkruimels."

De toekenning der prijzen door de gezworenen der Groote Tentoonstelling heeft sedert hare opening de algemeene belangstelling en verwachting gespannen gehouden, en blijft steeds het voorwerp van eene angstige onzekerheid voor velen. Allerlei geruchten, en daaronder vrij zonderlinge, zijn dienaangaande in omloop geweest. Thans is het evenwel uitgemaakt, dat, het speciale geval van landbouwkundige gereedschappen uitgezonderd, de namen der gelukkige mededingers niet eerder dan in het laatst van October officieel zullen worden bekend gemaakt. Men heeft onderscheidene reden opgegeven voor dit uitstel, en onder anderen de bezorgdheid, dat het misnoegen, bij de teleurgestelde kandidaten te verwekken, indien de toegekende belooningen nu reeds werden gepubliceerd, de belangen der exhibitie zou benadeelen. Maar indien de *jury* (of in dit geval de *juries*) onpartijdig en op hun geweten af uitspraak hebben gedaan, zou hunne beslissing door de publieke meening, die zelden van de waarheid afwijkt, worden gestaafd; terwijl de voorwerpen, aan welke de eer der gunstige onderscheiding is te beurt gevallen, daardoor een meerderen glans zouden erlangen, iets dat toch zeker met de bedoeling der gecommitteerden

zou strooken. Ieder, b. v., die eene expositie van schilderstukken bezoekt, slaat met eene vermeerderde belangstelling het oog op de voorwerpen, die met het woord »verkocht" zijn gemarkeerd. De bekendmaking der namen van de gelukkige mededingers naar prijzen bij de Groote Tentoonstelling zou de nieuwsgierigheid van het publiek doen toenemen, en ieder in de gelegenheid stellen om de billijkheid der toegekende belooningen te toetsen aan eene vergelijking der begunstigde voorwerpen met de zoodanige, die bij gelijke aanspraak dat voorregt niet hebben genoten.

Men toont in Engeland eene groote ontevredenheid over de zamenstelling der respective *juries*, dewijl de helft der leden uit buitenlanders bestaat, waarbij de Engelschen gewoonlijk te kort schieten, vermits in sommige gevallen vier of zes ervarene deskundige mannen uit het vaste land, tegenover een gelijk getal Britsche adelijken en *gentlemen*, die slechts op den naam van *liefhebbers* in het vak konden aanspraak maken, zijn gesteld. In de afdeeling *Beeldhouwkunst* zijn b. v., van de veertien gezworenen, zeven Engelschen: onder die zeven bevinden zich twee architecten, één schilder van *tableaux de genre*, één medaillesnijder, één geëmployeerde bij het Britsche Museum, wiens chef, *Signor* PANIZZI, bij de zelfde jury een volk van het vaste land representeert; de zesde is zekere Heer GIBSON, een beroemd beeldhouwer, maar die sedert vele jaren zijn verblijf te Rome en elders in Italië heeft gehouden, en slechts voor deze gelegenheid naar Londen is gekomen; terwijl de zevende een adelijke dilettant is.

Deze bezwaren der Britten zullen zeker minder deelneming dan genoegen onder de belanghebbenden bij de Groote Tentoonstelling uit andere landen kunnen te weeg brengen. De finale uitspraak der gezworenen zou wel eens de Engelsche exhibiteurs het meest kunnen teleurstellen, en de Franschen vooral in hun vuist doen lagchen. Bij het scheiden van de markt zal men de koopluî — en de waren — leeren kennen.

Het is te beklagen, dat de afdeeling *Holland* bij de groote exhibitie zoo weinig vertooning maakt; dat de voortbrengselen onzer vaderlandsche kunst en nijverheid, waarvan toch

een groot gedeelte billijke aanspraak op lof en belooning heeft, door eene ondoelmatige en smakelooze uitstalling en door de plaatsing van het hun toegewezene vak tusschen België en Oostenrijk (twee geduchte mededingers) weinig of niet in het oog vallen. (*) Daarenboven zijn een aantal belangrijke voorwerpen, die volgens de opgave (ook door ons medegedeeld) ter inzending bestemd waren door hunne bezitters hier te lande, zeker om goede en geldige redenen teruggehouden, hetgeen de exhibitie kostbare en fraaije bijdragen doet missen.

Onder de uitstallingen van allerlei aard trekt inzonderheid die van Thomas de la Rue de algemeene aandacht, daar men er steeds zijne *brief-couvert-machine* in werking ziet. Wij raden den lezer nog eens op te slaan, wat in het *Leeskabinet* voor 1849, N°. 1, blz. 86 en verv. over de la Rue en zijne uitvinding is medegedeeld. In zijne uitstalling op de Tentoonstelling ziet men zijne machine werken. De beweegkracht is stoom, zoo als altijd; zij wordt voor het overige slechts door een knaap, soms door twee, bediend.

Uit *Frasers Magazine* nemen wij het volgende over, omtrent het inwendige toezigt bij de exhibitie: »Het getal personen, die met de dagelijksche oppassing in het gebouw belast zijn, is mogelijk aanzienlijker, dan men algemeen denkt. Behalve de gewone politiedienaren en de sapeurs en mineurs, zijn er meer dan 300 personen door de committés bezoldigd, en 2000 exhibiteurs of hunne knechts dagelijks aanwezig. Bij zulk eene menigte volks binnen het gebouw en de eindelooze verscheidenheid van ongevallen, waaraan men, zoo door zorgeloosheid als anderzins, is blootgesteld, is de lezer welligt nieuwsgierig om te weten, welke voorzorgen men tegen ongelukken gebruikt. Die voorzorgen zijn zeer eenvoudig, gelijk alles wat met dit groote werk in verband staat.

(*) De Commissie hier te lande schrijft het gemis eener goede schikking der voorwerpen toe aan de armoede der bijdragen, de kortheid des tijds en het gebrek aan geldmiddelen, terwijl ook de bewaking der goederen aanzienlijke uitgaven zou hebben vereischt.

TH. DE LA RUE AND C PANY, 110, BUNHILL ROW.

Vooreerst laat men elken exhibiteur voor zijn eigen goed zorgen, zoo goed en zoo kwaad hij kan; en dit waarborgt zeker de algemeene veiligheid. Tegen brand zijn overal waterleidingen, spuiten, emmers, ijzeren bakken, die in een oogwenk kunnen gebruikt worden, aanwezig. Zoodra het noodige werk is afgeloopen (en als het donker wordt, houdt elke bezigheid zoo veel mogelijk op), steekt men al de lichten aan, en de bescherming van het gebouw wordt voor den nacht toevertrouwd aan vijftig agenten van politie, vierentwintig sapeurs en mineurs, en zes spuitgasten, die op het erf slapen. Maar hoe wordt die uitgestrekte ruimte in orde gehouden, gestofd, geveegd? Door eene »stelselmatige schikking", zoo eenvoudig als werkdadig: zes uren, van 4 des morgens tot 10, zijn tot dit doel bestemd en ruim genoegzaam. Dit is welligt het eenige voorbeeld eener groote publieke Tentoonstelling, die gedurende vier maanden door tallooze menschen is bezocht, zonder een enkelen dag gesloten te zijn geweest, om »schoon te maken" of te luchten. Het Glazen Paleis heeft dat niet noodig, gedeeltelijk ook door zijn aanleg en bouwtrant, want zijne vloeren en zijn dak voorzien daarin."

Het Glazen Paleis behoudt voortdurend de zelfde aantrekkingskracht, en het getal der dagelijksche bezoekers zal voorzeker niet verminderen, nu de toegangbilletten minder duur zijn dan vroeger. De abonnements-tickets, die van 1°. September af niet meer zullen worden uitgegeven, kosten voor de loopende maand (Augustus) slechts *f* 2.—. De prijs der entréebilletten van 5 shilling (drie gulden) is op de helft gereduceerd. Velen hadden ook gewenscht, dat de entréeprijs van 1 shilling, op de dagen, waarvoor die bepaald was, ten behoeve der mindere volksklasse, voor welke dit zelfs eene bezwarende uitgaaf is, mogt worden verminderd; maar dit zal waarschijnlijk geen plaats hebben, want men is bevreesd, dat een al te groote drang het gevolg daarvan zou zijn, en de goede orde, die tot nogtoe in het Glazen Paleis geheerscht heeft, moeijelijk zou kunnen worden gehandhaafd.

Vele bezoekers der Tentoonstelling schijnen door al het fraais, dat zij er zien, zoodanig verrukt of verstrooid te worden, dat men elken avond, na de sluiting, voorwerpen van allerlei soort op de vloeren enz. vindt liggen. Wij hebben eene lijst gezien der artikels, van 1° Mei tot ult°. Junij door hunne eigenaren verloren en op laatstgemelden datum nog niet gereclameerd; daaronder bevonden zich 271 zakdoeken, 65 braceletten, 183 broches, 118 parasols, 14 zijden en 9 katoenen parapluies, 46 sluijers en falies, 35 bossen sleutels, 57 catalogussen of andere boeken, 1 paar pantoffels, 15 horologie- en andere kettingen, 28 paar handschoenen, 25 wandelstokken, 10 brillen, 12 lorgnetten, 30 reticules en mandjes, 14 shawls, 1 vrouwerok (!), 1 zilveren horologie met snoer, 1 bankje van 5 Pruissische rijksdaalders, 3 reukfleschjes, 1 beursje met 6 pence, 1 dito met 1 shilling, 1 dito met 2 shillings en 7 pence, 1 dito met 2 shillings en 6 pence, 1 dito met 5 £ 9 shillings 4 pence (*f* 65,60), 1 dito met 6 shillings 3 pence, nog 2 dito met minder, en 3 geheel leêge; vóorts aan los geld 2 £ 10 shillings. — De politie heeft dat alles (benevens nog een aantal beuzelingen, zoo als tandestokers, vingerhoeden, speldekussens, enz., die wij uit deze lange lijst hebben weggelaten) in bewaring genomen; maar niemand van de wettige of onwettige eigenaren heeft zich, gelijk gezegd is, opgedaan, om iets terug te vragen. Waarschijnlijk is een gedeelte der voorwerpen door zakkerollers ontfutseld geweest, en hebben deze hunnen kortstondigen buit, uit ergernis wegens teleurgestelde verwachting, of uit vrees voor het scherpziende oog der politie, maar eenvoudig laten vallen.

Aan de waakzame zorg der politie is het zeker te danken, dat er tot nog toe zeer weinig artikels der uitstallingen ontvreemd zijn. Twee medailles (een gouden en een zilveren) zijn onlangs uit eene kist van een Engelschen of Ierschen exhibiteur gestolen; eenige scheermessen, daarbij gelegen hebbende, waren insgelijks verdwenen; en uit eene andere kist van den zelfden exhibiteur was nog eene zilveren medaille ontvreemd. Onmiddelijke aangifte aan de onderscheidene politie-stations en zorgvuldige, maar tot nog toe vruchtelooze nasporing hebben ten gevolge van dien diefstal plaats gehad.

Het Glazen Paleis heeft een der schoonste sieraden van den hoofdingang verloren, daar de prachtige model-fontein van THOMAS is ingestort. De middelkolom, waarop de figuren rustten, was door de werking van het water zoo broos geworden, dat alles inviel. Eenige andere voorwerpen hebben elders schade geleden.

Het Paleis zelf zal vooreerst tot 1 Mei 1852 blijven staan, tot algemeen genoegen der Londenaren, als welker orgaan een nieuwspapier dier hoofdstad zich dus uitdrukt: »Het Kristallen Paleis is behouden! De Gothen en Visigothen, de Hunnen en andere Barbaren mogen dat schoone en eenige bouwwerk niet slopen — althans niet vóór den 1sten Mei 1852. Het afbreken er van zou een onherstelbaar verlies wezen; want éénmaal weggenomen zijnde, zou het aan geld, aan plaats en aan gelegenheid hebben ontbroken, om het weêr op te rigten. Londen is niet rijk genoeg aan publieke gebouwen, die schoonheid en nut vereenigen, om het der wetgevende magt ten goede te houden, indien zij — alleen ter voldoening aan de vooroordeelen of, laat het zijn, de gegronde tegenwerpingen van eenige dames en heeren, geleid en verdedigd door Lord CAMPBELL en Kolonel SIBTHORP — bij een overijld besluit den ondergang belastte van een gebouw, dat drukpers en publiek, dat alle bezoekers uit den vreemde, van welken rang of stand ook, eenstemmig als weêrgaloos in Europa, ja op den geheelen aardbol hebben geroemd. Vóór de heropening van het Parlement zal men tijd genoeg hebben om te beslissen, of het gebouw tegen de vlagen van onzen noordewind bestand zal kunnen wezen, en of aan den zomerglans der groote exhibitie van kunst en nijverheid niet in zekere mate de palm der overwinning zou kunnen worden betwist door den winterluister, dien de Heer PAXTON er voor bestemt. In allen geval zal de beslissing van het Lagerhuis, dat het Kristallen Paleis tot aan het dagen van een nieuwen Meimorgen in stand zal blijven — al knorren er dan ook sommigen over, en daaronder voornamelijk die weinigen, welke uit gewoonte tegen alles gezind zijn, waar het algemeen zijne goedkeuring aan hecht, en niets liever doen dan al het goede en populaire te bestrijden, — de hartelijke goedkeuring van het geheele land wegdragen. De Londenaars, te wier behoeve een paar

stemmen zich hebben doen hooren, zijn er volkomen meê tevreden, een stuk van hun schoon park te verliezen, als zij maar het Kristallen Paleis in ruiling krijgen, en de inwoners der verst afgelegene plaatsen in Groot-Brittanje, waarvan elk evenveel regt op Hydepark heeft als de beste Londenaar, deelen in dit opzigt met hart en ziel in de gevoelens en wenschen der Londenaren. Het Kristallen Paleis was van den beginne af een gelukkig denkbeeld. De Groote Tentoonstelling heeft haar fortuin er aan te danken. Elk heeft nu vertrouwen er in, en gelooft, dat zijne tweede bestemming met geen minder gelukkigen uitslag zal worden bekroond dan zijne eerste."

Bij deze uitboezeming van den welmeenenden Engelschman voegen wij van onze zijde den wensch, dat Nederlands handel- en kunstvlijt uit den wereldbazaar van 1851 een vernieuwd leven, aanmoediging en hoop voor de toekomst moge wegdragen, en elk onzer vaderlandsche belanghebbenden, zijne poging welgeslaagd, zijne moeite en kosten beloond ziende, met genoegen dit jaar blijve herdenken.

DE HERTOGIN.

Naar het Engelsch van Mrs. Ward.

Eene dame, buitengemeen blank van kleur, en met donkere glanzige lokken langs het marmerwitte voorhoofd, stond onder de lustre eener schitterend verlichte balzaal. Zij had gedanst en was omringd door eene groep der aanzienlijkste heeren uit het graafschap, allen verlangend naar de eer om haar naar hare koets te leiden. Zij was niet heel jong meer, want reeds jaren lang was zij de *belle* van het graafschap geweest; en zij droeg nog met statigheid den palm, hoewel jongere mededingsters over hare pretenties glimlachten, en baardelooze studenten, met wie zij zich niet ophield, omdat hunne praatjes haar verveelden, haar minachtend *passée* geliefden te noemen.

De ochtendzon scheen helder door de rozeroode gordijnen van MATILDE GREVILLE's kamer, en spotte met het licht der waskaarsen naast haren spiegel. Voor dien spiegel zat zij en beschouwde met pijnlijke aandacht de trekken, die een uur geleden eenen glimlach hadden getoond. Groote tranen rolden over het schoone, maar reeds verwelkende gelaat. Wie zou, terwijl zij daar zat, bleek, treurig en met loshangende haren, in dat schreijende meisje de nog bewonderde, nog bekoorlijke *Miss* GREVILLE hebben herkend?

Geheel toevallig was zij dien avond ontroerd door den naam van haren eersten beminde te hooren noemen. Zij had van hem hooren spreken door iemand, die hem pas den vorigen dag verlaten had.

Tien jaren geleden was zij voor het eerst in eene balzaal verschenen, aan de zijde van dien eersten minnaar — haar eersten vriend, haar eersten speelmakker. Zij bleef nu met het hoofd in de hand zitten, en riep uit de diepte van haar geheugen zich alles voor den geest: den klank van zijn vrolijken lach, — zijn rondborstig, nog eenigzins jongensachtig uitzigt, — zijne gloeijende, ernstige woorden, — zijn pijnlijk gezigt, toen hij haar zag coquetteren met eenen man, dien zij verachtte, alleen om te beproeven of HENRY haar beminde, — zijne verwijtende klagten en haar scherp antwoord.

Wederom was zij aan zijne zijde. Hij zeide haar vaarwel, treurig, maar te gelijk met iets dat naar verachting zweemde; terwijl zij, met een hart, diep gegriefd door dien trotschen afscheidsgroet, kalm bleef glimlagchen, hem even kalm de hand gaf, als ware de scheiding haar geheel onverschillig, zich omkeerde en met vaste schreden heenging, maar zoodra zij te huis en op hare kamer was, hare deur sloot en bitterlijk schreide over de gevolgen van hare eigene ijdelheid.

Eindelijk viel zij in slaap en droomde van dien kouden, graauwen morgen, toen zij was opgestaan, om voor haar venster naar het wegrijden van zijn rijtuig te luisteren; en hoe zij, toen dat geluid in de verte wegstierf, haren blik had gevestigd op het landschap, dat voor haar lag uitgebreid, en daarbij had gevoeld — welk een onnatuurlijk gevoel voor een jeugdig gemoed! — dat al het uitwendige alle schoonheid voor haar had verloren, nu zij hem verloren had, wiens tegenwoordigheid alles voor haar opluisterde. Ach! een enkel

vriendelijk woord van hare lippen, een enkele teedere blik van haar oog, had hem kunnen terugroepen; maar de duivel des hoogmoeds hield haar in zijne strikken gevangen, en terwijl het haar griefde dat zij verlaten was, vertoonde zij een gelaat, dat het hart in haar binnenste geheel onwaardig was, want de frischheid van dat hart was nog onbevlekt. Doch de eerzucht wachtte reeds om binnen te trekken, toen de liefde de wijk nam; en zonder ooit een ander te kunnen beminnen, weifelde MATILDE tusschen rijkdom en rang, besluiteloos aan welke van die twee zij de voorkeur zou geven. Somtijds werden beide te gelijk haar aangeboden; maar nog hield de hoogmoedsduivel haar zijn bedriegelijken spiegel voor, waarin zij eene nog hoogere bestemming zag wenken.

Op den avond, waarop ik MATILDE bij den lezer heb geïntroduceerd, was zij vereerd met de onderscheiding van eenen man, die rang, rijkdom, magt en invloed vereenigde met iets, dat haar onrustig en eerzuchtig hart op nog hooger prijs stelde — met roem. Hij was een staatsman, eigenaar van uitgebreide bezittingen en de gunsteling van zijnen vorst. MATILDE ontving met een kloppend hart de hulde, welke het oog van dien grooten man haar bood. Zij leende een gewillig oor aan zijne hoffelijke complimenten. Zij zegepraalde met zijnen zeldzaam geschonken glimlach. Zij beantwoordde zijne statelijke beleefdheid met even statig welgevallen. Eenige uren van verdriet waren alles wat zij zich veroorloofde aan hare eerste liefde te geven. Voor haar lag eene akelige eenzame toekomst — met eene verwelkte schoonheid, met de verwaarloozing, neen, nog erger, met het medelijden der wereld — terwijl anderen, even schoon als zij geweest was, met den krans der jeugd versierd, hare plaats innamen.

Het was op den ochtend na het bal, dat door de aandacht, welke de Markies VAN HAUGHTONVILLE aan MATILDE GREVILLE had bewezen, tot eene merkwaardige gebeurtenis was geworden. Hij had beloofd naar *Greville-Place* te komen, om de fraaije schilderijen van haren vader te zien. Hij kwam een uur voor den bepaalden tijd. MATILDE, in haar elegant ochtendgewaad, was in de oogen van den ouden Lord nog bekoorlijker dan in haar balcostuum. Met fijn overleg was het *boudoir* gedrapeerd; geurige uitheemsche bloemheesters

verdonkerden het licht der vensters, en hare fijne blaadjes vormden een behagelijk contrast met de bleekroode gordijnen. Aan de eene zijde kwam het vertrek uit in eene oranjerie, waar een fonteintje een zilveren regen in eene uit albast gevormde schelp liet vallen, en de muziek, onzigtbaar uit een mecaniek werktafeltje klinkende, gaf het tooneel iets nog meer verrukkelijks. MATILDE zat in elegante houding op eene sofa, naar het scheen bezig aan een borduurwerk: een mandje, met allerlei schitterende kleuren van wol gevuld, stond naast haar; maar zij werkte niet en had ook niet gewerkt. Die levendige kleuren, het half geborduurde kussen, de menigvuldige kleinigheden om haar heen, alles was berekend om effect te maken — en zij slaagde.

»Welk eene elegante vrouw, en toch ook niet al te jong!" dacht de markies, toen hij in een grooten spiegel zijn eigen kaal hoofd zag.

»Welk een statig man!" dacht MATILDE. »Pas even over het best van zijn leven. En dan zijne positie! Een jonger man had die nog niet kunnen bereiken."

Met hoeveel gratie nam zij bij het *luncheon* de honneurs van haar vaders tafel waar! Hoe zacht was hare stem en dat zweempje van treurigheid in haren glimlach — dat, hoewel voor *Lord* HAUGHTONVILLE onverklaarbaar, toch voor den geblaseerden hoveling, die van vrolijkheid walgde, aanlokkelijk was.

»Het rijpe hart eener vrouw als deze," dacht de Markies, »is meer waardig dan de romaneske genegenheid van een jong onnoozel meisje. Ik heb in mijn huis eene meesteres noodig. Hier vind ik eene dame, niet te ver beneden mijn hoogen rang, en die, hoewel zij van goede afkomst, niet arm en nog schoon genoeg is, toch de eer, die ik haar bewijs, zal waarderen en mij geene oneer aandoen."

Op een ochtend verliet MATILDE *Greville-Place* met de fraaiste equipage, die men zich verbeelden kan. Een adelijk wapen prijkte op de portieren van het rijtuig. Haar *trousseau* was de volmaaktheid zelve, hare juweelen waren erfstukken, sedert eeuwen in de familie bewaard, en de gepasseerde *Miss* GREVILLE was in eene statige en tamelijk jeugdige markiezin herschapen.

Zij was nog nieuw genoeg in de groote wereld, om zich

opregt en zigtbaar te ergeren over veel dat zij hoorde en zag; en hoewel men om zulk eene preutschheid van *Miss* GREVILLE zou hebben gelagchen, vond men die bekoorlijk in de gade van den magtigen *Lord* HAUGHTONVILLE. MATILDE was eene maand lang onbeschrijfelijk gelukkig; want de geheele wereld knielde aan hare voeten. Vreemd, dat men datgene op prijs stelt wat men verachten moet!

In April was MATILDE getrouwd, en toen men in Junij *Lady* HAUGHTONVILLE door het Park zag rijden, met een stoet van cavaliers om haar rijtuig, die zich gelukkig achtten als zij hen met een trotsch knikje verwaardigde — wie zou toen het beknelde hart hebben vermoed, achter den glimlach van dat met kostbare kanten gesluijerde gelaat, dat met zulk een zachten blos prijkte — een blos van een flaauw tipje *rouge* ontleend! MATILDE had reeds veel geleerd; het *rouge* verborg de bleekheid harer wangen, de stereotype glimlach haar harteleed.

De hoffelijke *Lord* HAUGHTONVILLE — de vermaarde staatsman, de lieveling van vorsten en vorstinnen, was te huis een kwelduivel. IJdel, opgeblazen, gewoon aan het heerschen en gebieden, zijn weinigje goed humeur alleen voor het hof bewarende, was de Markies in zijn huiselijken kring even hatelijk, als hij zich daar buiten aangenaam wist te maken.

Van den tijd af, toen HENRY NUGENT het »vaarwel!" uitsprak en, na vruchteloos gewacht te hebben naar een woord of blik om hem terug te roepen, zich trotsch en droevig verwijderde, hadden MATILDE en hij elkander nooit wedergezien. Hunne liefde was geen vlugtig gevoel geweest van slechts eenige weken of maanden. Zij hadden als kinderen te zamen gespeeld, waren te zamen opgegroeid; maar de band, die door de jaren versterkt had moeten worden, was in één dag verbroken. MATILDE zag haren eersten minnaar terug — maar hij kende haar niet.

Op zekeren ochtend zat zij in haar stilstaand rijtuig voor een huis te wachten, waar zij eene vriendin zou afhalen, toen eene stem, die haar bekend voorkwam, haar in de ooren klonk. Digt bij op het voetpad, arm in arm met een heer, dien zij kende, stond HENRY NUGENT. Hij was nog maar weinig veranderd. Zijn gezigt had nog de zelfde uitdrukking

van openhartigheid, dèn zelfden genoegelijken glimlach; zelfs zijn haar was nog, gelijk voorheen, op het voorhoofd gescheiden. MATILDE's hart klopte onrustig. De heer, die met NUGENT stond te wachten, zag om, herkende haar, en boog. Haar gewezen minnaar hield op met spreken, terwijl zijn vriend haar deze beleefdheid bewees; hij keek zelfs voor een oogenblik naar haar op, maar, vol van zijn onderwerp, trok hij zijnen vriend mede, en zij gingen te zamen verder. Hij had haar vergeten. Maar hoe zou hij ook het jeugdige meisje, dat hij voorheen had bemind, in die prachtig gekleede, gesluijerde dame herkend hebben?

Het is middernacht. De Markies VAN HAUGHTONVILLE is Hertog VAN AGINCOURT geworden. Hij zit alleen in zijne bibliotheek en tuurt op zijn horlogie. Hij is ongeduldig, naar het schijnt. De deur wordt zachtjes geopend, en een heer in het zwart treedt even zacht en buigende binnen. Het is een doctor. Hij had gehoopt eerlang den Hertog te kunnen feliciteren met de geboorte van een erfgenaam van zijnen titel en zijne goederen.

De staatsman staat op, en gaat met den doctor mede, den helder verlichten trap zijner vorstelijke woning op. Het is stil in de kamer, die bijna een sterfvertrek was geweest. In de kamer, die daaraan grenst, hoort men den vader brommen. Er was eene dochter geboren — een kind, maar geen erfgenaam.

Geene woorden van blijdschap worden tusschen gelukkige ouders gefluisterd. De Hertog gaat verdrietig mompelend heen, en de Hertogin neemt haar kind in de zwakke armen, en besproeit het nog bewustelooze wicht met tranen van bittere zielesmart.

»Eene dochter!" prevelt de Hertog onvergenoegd, terwijl hij in zijne bibliotheek op en neder stapt. »Geen toekomstige Hertog VAN AGINCOURT. En ik ben al een oud man — de eerste en de laatste van den titel — geen erfgenaam zal mij volgen."

Op eenen morgen werd de Hertog VAN AGINCOURT dood gevonden. Toen een knecht de vensterluiken der bibliotheek kwam openen, zag hij zijnen meester, zoodra het licht binnenstraalde, reeds koud en stijf op de prachtige sofa liggen. Wat baatten hem nu zijne zegepralen als staatsman, wat

benadeelden hem zijne teleurstellingen! Wat verscheelde het hem, dat er geen Hertog VAN AGINCOURT meer was, en dat zijne politieke loopbaan tot het einde toe glansrijk was geweest, toen hij daar lag, door gehuurde wakers omringd! Van welke waarde was nu de Hertogskroon voor hem, die op het fluweelen kussen schitterde? Kon hij nog trotsch wezen op de titels, die op het deksel zijner doodkist prijkten? Daar lag hij op een paradebed, en onverschillige nieuwsgierigen kwamen de akelige praal bekijken.

Op een zachten zomeravond, toen de natuur en hare kinderen beide een rustuur schenen te vieren, toen de vogeltjes in de heggen zongen en de grasmaaijers zingend naar huis stapten, hield eene eenvoudige reiskoets bij den ingang van het dorpje Limewood stil, en werden de postiljons, die naar *de Linden* vroegen, naar een weg gewezen, donker beschaduwd door de boomen, waarvan het buitengoed zijnen naam ontleende. In dit rijtuig zat de Hertogin VAN AGINCOURT met haar ziekelijk dochtertje, *Lady* HELENA.

Het was een stil en afgelegen dorpje, door zijne ligging, in eene voor alle gure winden beschutte vallei, juist geschikt voor het kwijnende kind, dat de moeder derwaarts bragt, om te beproeven, of verandering van lucht der kleine nog heilzaam kon zijn. De Hertogin was daar in hare jeugd gelukkig geweest. Zij had verscheidene jaren harer kindsheid gesleten bij haren oom op de pastorij, en het was op het oude kerkhof, dat zij HENRY NUGENT voor het eerst had ontmoet, en onder die oude iepen waren zij ook gescheiden. In latere jaren plagt zij te denken, dat er iets onheilspellends was geweest in die eerste ontmoeting tusschen dooden en graven. De oude predikant lag nu reeds lang op dat kerkhof te rusten, en zijn opvolger was ook reeds bejaard.

Het was op een anderen dag tegen den avond, en de Hertogin zat voor het opene venster harer stille kamer, treurig starende naar den met klimop begroeiden toren der dorpskerk. De kleine *Lady* HELENA lag op een rustbedje en steunde in haren slaap. Stille tranen rolden over de wangen der Hertogin; zij kon niets doen, om het lijden harer lievelinge te verligten.

»Mag ik binnenkomen?" zeide eene kinderstem voor het venster.

Het was een klein meisje van acht jaren, waarmede HERMINA op hare wandelingen had kennis gemaakt. De kindermeid wist alleen, dat zij een kleindochtertje van den predikant was. De kleine zieke werd wakker, toen zij de stem van haar speelmakkertje hoorde, en vroeg om de bloemen, welke haar vriendinnetje haar beloofd had. MARY — dit was de eenige naam, waaronder het kind bekend was — had een grooten ruiker rozen medegebragt, en het zieke meisje sprong lagchend op, met gretig uitgestokene handjes, om het geurige geschenk aan te nemen. Doch de uitgestrekte armpjes zonken weder neder, eene stuipachtige beweging verwrong het gezigtje, en daarop volgde een flaauwe gil en een snik. De Hertogin schoot toe, en nam het kind op haren schoot. Men bragt licht. De moeder streek de krullende lokken weg, die over de oogen van hare kleine lievelinge hingen — de dood had die oogen gesloten.

De predikant kwam de diepbedroefde Hertogin een bezoek brengen. Het speet hem, zeide hij, dat zijne dochter juist van huis was, maar hij wachtte haar spoedig terug. De treurende moeder zou van zijne zachtaardige MARY veel hooren, dat haar troosten kon; en toen ziende, dat zijne eigene troostwoorden naauwelijks gehoord werden, ging hij weder heen.

De Hertogin VAN AGINCOURT zat weder naar den tuin en over het veld te turen. De klok van het dorpskerkje sloeg negen ure, en MARY's kleine en tengere gestalte onderschepte het schemerende licht. Het kleine meisje zag de dame ernstig in de oogen. Zij waren gezwollen van het schreijen, en op nieuw barstten hare tranen uit op het gezigt van het gezonde, levendige kind, dat voor haar stond. De rijke, elegante Hertogin en het eenvoudige landmeisje hadden elkander slechts eene maand gekend, en thans hechtte een krachtige band de eenzame moeder aan het vreemde kind.

Eens zat de vroeger eerzuchtige MATILDE, met de kleine MARY naast haar, onder de oude iepen, in bitter gepeins verzonken. Wat had hare eerzucht haar verschaft? Rijkdom? zij achtte hem niet, want zij had nooit bekrompenheid gekend. Rang? hoe gaarne had zij haren titel willen missen voor het bezit van een enkel liefhebbend hart! hoe gaarne had zij hare rijke buitenverblijven willen ruilen voor het

nederigste verblijf, waarin zij huiselijk geluk kon genieten! Terwijl zij bij het grafje van haar kind zat te treuren, hoorde zij in de stilte van den zomeravond het hek van den pastorijtuin op zijne hengsels knarsen. Welke beuzelingen kunnen somtijds de herinnering van het langgeledene doen herleven! Dit geluid verplaatste haar op eens in eenen langvervlogenen tijd. Hoe dikwijls had zij naar dat knarsende gepiep geluisterd tegen den tijd, waarop HENRY NUGENT gewoon was om haar, als hij haar niet in huis vond, onder de oude iepen te komen opzoeken!

Voetstappen kwamen nader. »Hier zijn wij, papa!" riep MARY. De Hertogin stond op. Het was niet licht genoeg meer, om terstond de gelaatstrekken te onderscheiden van hem, die hare eenzaamheid kwam storen; — maar de stem was die van HENRY NUGENT.

En zoo stonden zij wederom tegenover elkander in de plegtige stilte van het oude kerkhof. Wederom ontmoetten zij elkander tusschen de graven; maar niet zoo als zij van ouds hadden gedaan.

HENRY NUGENT herkende nu zijne eerste, hoogmoedige beminde. Zijn levensweg had hem ver van den haren verwijderd, en tot dus verre had hij weinig van haar lot vernomen. Daar hij juist eene buitenlandsche reis had gedaan in den tijd, toen *Lord* HAUGHTONVILLE een Hertogstitel ontving, zou hij zelfs de weleer beminde MATILDE GREVILLE nooit onder den naam van Hertogin VAN AGINCOURT gezocht hebben. Hij wist alleen, dat eene Hertogin van dien naam thans op *de Linden* woonde en pas haar eenig kind had verloren; en toen hij hoorde, dat zij met zijne kleine MARY op het kerkhof was, wilde hij haar noodigen om naar de pastorij te komen.

Zijne aandoeningen stonden onder het bedwang van eenen geest, die lang gewoon was den hartstogt met de rede te bekampen. MATILDE's stem haperde. HENRY bood haar zijnen arm en leidde haar naar het hek; eene dame, met een kind op den arm, stond in den tuin. MATILDE hield zich overtuigd dat het HENRY's vrouw en kind waren. De oude predikant noodigde haar om binnen te komen; en zij wees zijne gastvrijheid zoo onduidelijk af, dat hij haar vriendelijk onder den arm nam, om haar binnen te leiden. Zij brak in eenen vloed van hartstogtelijke tranen uit.

»Arme vrouw, arme vrouw!" zeide de goede grijsaard, weinig denkende, dat deze Hertogin de zelfde MATILDE GREVILLE was, die veertien jaren geleden zijnen schoonzoon eene ziekte had berokkend, welke hem bijna het leven had gekost. »Gij zijt diep bedroefd — het is Gods wil — het zou onnatuurlijk, ontzettend zelfs wezen, de hand van God niet te gevoelen, en zij heeft u zwaar getroffen. Maar Hij kan u nog helpen."

Hij ging met haar naar huis, en beloofde zijne dochter, Mevrouw NUGENT, den volgenden dag bij haar te brengen. Maar den volgenden dag bragt MARY een briefje van hare moeder, waarin deze verlof verzocht om de Hertogin te bezoeken, en waaruit MATILDE begreep, dat HENRY NUGENT zijne vrouw van haar gesproken had.

Zij zagen elkander, en toen kwam ook HENRY met zijnen schoonvader. Allen bleven kalm; MATILDE bedwong haar hart in zoo verre, dat zij haren gewezen minnaar nu met uitwendige onverschilligheid kon ontmoeten; maar zij nam ook het besluit, om *de Linden* te verlaten, en verzamelde toen moed genoeg, om te verzoeken, dat zij de kleine MARY mogt medenemen. Dit verzoek werd gereedelijk toegestaan, en er was zekere teederheid in HENRY's toon, toen hij de Hertogin aan het portier harer reiskoets vaarwel zeide. Hij had in het diepste zijner ziel medelijden met haar.

Toen het rijtuig de groene laan naar de pastorij voorbijkwam, hield de oude predikant het op, om haar zijnen zegen te geven. HENRY kwam spoedig aanloopen, en nam zijn lagchend wichtje de moeder uit de armen. Het was zoo vrolijk, dat het, naar hij vreesde, de droefheid der Hertogin slechts zou vergrooten. Later kregen de reizigers, door een bogt in den weg, nogmaals het grasperk voor de pastorij in het gezigt. HENRY NUGENT en zijne vrouw stonden daar bij elkander, zich vermakende met het kind, dat de vader op den arm had.

De belommerde linden verborgen deze groep. De postiljon floot een vrolijk wijsje; een groepje kinderen bij het tolhek juichte van opgetogenheid over de mooije koets; en de Hertogin liet haar kloppend hoofd tegen de zijden kussens van haar rijtuig zinken, en schreide die bittere tranen van teleurstelling, welke zij alleen schreijen, die hun waar geluk voor de ijdelheden der wereld hebben opgeofferd.

HENRY NUGENT en zijne vrouw gaan nu en dan bij de Hertogin VAN AGINCOURT logeren. Zonder hen zou de schatrijke dame geheel alleen op de wereld zijn. Men houdt haar voor zeer elegant en zeer exclusief, en wie haar in hare operaloge of in haar open rijtuig ziet zitten, zal niet denken, hoe vreugdeloos haar hart is.

»Ach," zeide zij, als hare gedachten tegen wil en dank naar het verledene terugkeerden, »ik heb de schaduw in plaats van het wezen gegrepen! Wat zijn rang, invloed en rijkdom, zonder liefde of vriendschap! Al wat mij in de groote wereld omringt, die ledige woorden, die onbeduidende vriendelijkheden, die niets dan wangunst verbergen, brengt mij in eene stemming als in een benaauwden droom. Ik worstel, om mij aan dien heilloozen invloed te onttrekken; maar er is niemand, die mij helpt."

En dan zwierven hare gedachten naar het afgelegen dorpje, waar al hare hoop begraven lag.

In latere jaren werd HENRY NUGENT wederom haar vriend. Zij zaten weder onder de oude iepen — de Hertogin tusschen den man en de vrouw. Niet langer schitterden hare oogen van eerzuchtigen trots, niet langer plooide een rimpel van onvergenoegdheid haar voorhoofd, en een zachte glimlach opende de vroeger bits geslotene lippen, terwijl zij zeide: »Het is goed voor mij, dat ik bedroefd ben geweest!"

EERLIJKHEID.

KIEN-LU werd door zijne landgenooten voor een man van buitengemeene wijsheid gehouden. Maar hij was een inboorling van een der Cochin-Chinesche rijken; zijne landgenooten waren derhalve blinde Heidenen, en zoo was het hem misschien gemakkelijk genoeg, den naam van een uitstekenden wijze te verwerven. Waarin de wetenschap van KIEN-LU eigenlijk bestond, kunnen wij niet zeggen; maar er is geen twijfel aan, hij wist meer dan de menschen om hem heen.

Wat hij zeide, was meestal donker en raadselachtig, en om hem tot spreken te bewegen, was altijd een geschenk noodig; want Kien-Lu behoorde niet onder die wijzen, die het geld verachten. Van heinde en ver kwam ieder, die in verlegenheid was, naar zijne woning, om hem te raadplegen, en Kien-Lu was wijs genoeg, om allen met dankbare harten en verligte beurzen weg te zenden. Bij de regering had hij zeer veel invloed; want hij onderwees deze in de kunst om het volk nieuwe lasten op te leggen, zonder gemor of tegenstand te veroorzaken, door de zelfde fijne redenering, waarmede men in onzen tijd de goede gemeente beduidt, dat het zoo en niet anders behoort. De koning zelf had den wijze een paar malen vergund, om aan zijne koninklijke tafel te eten; eene eer, die anders slechts aan zeer voorname lieden werd bewezen. Kien-Lu was met al zijne wijsheid dwaas genoeg, om dit gunstbewijs slechts te beschouwen als eene geringe belooning voor de groote diensten, welke hij der kroon had bewezen, en er dus zeer ligtvaardig over te spreken. Dit kwam den koning ter ooren, en toen werd de naam van Kien-Lu in het Zwarte Boek gezet — iets, hetwelk in dat land en in dien tijd nog veel erger en gevaarlijker was, dan later en elders.

De koning was een absoluut monarch — een man, die het hooge voorregt genoot van anderen om hals te kunnen laten brengen, wanneer en waarom hij maar wilde, en die bovendien niet aarzelde om van dit voorregt gebruik te maken, zoo dikwijls iemands gedrag zijn ongenoegen, of zijne bezittingen zijne hebzucht gaande maakten. De armen waren echter onder zijne regering tamelijk veilig; maar de rijken waren dagelijks bang voor hun hoofd, dat vooral in gevaar werd gebragt door de wet, dat het vermogen van een veroordeelde verbeurd werd verklaard en den koning ten deel viel. Toen Kien-Lu hoorde, dat de koning vergramd op hem was, lachte hij over de vrees, welke zijne broeders voor zijne veiligheid koesterden, en zeide dat hij den koning tartte. Zulk eene stoutheid vervulde iedereen met schrik, en al zijne vrienden begonnen zich van hem af te houden, uit vrees dat zij, in zijn gezelschap gezien, van eene zamenspanning tegen de regering verdacht zouden worden. Kien-Lu verachtte de lafhartigheid zijner vorige vrienden, en gaf

hun te verstaan, dat hij zich ook om hen en hunne vriendschap niet bekommerde. Kien-Lu was er gerust op, dat de koning, hoe ook verstoord, al te veel reden had om hem te sparen.

Eensklaps kwam er echter eene politieke intrigue aan het licht. Kien-Lu was daarin betrokken en werd in hechtenis genomen. Men legde hem te last, dat hij met anderen — en heimelijk door den koning gerugsteund — pogingen had aangewend, om het leger van eenen naburigen vorst om te koopen. De vreemde vorst had deze kuiperij ontdekt, en hij eischte opheldering en voldoening. De koning meende thans geen reden meer te hebben om Kien-Lu te ontzien. Hij loochende daarom alle kennis van het voorgevallene, en beloofde den vreemden vorst, dat de aanleggers dier schandelijke schelmerij gestreng gestraft zouden worden. Het heette nu, dat Kien-Lu tot zeker einde gelden van den koning had ontvangen, maar ze gebruikt om, met verdere uitzigten op eigen voordeel, het vreemde leger om te koopen. Evenwel was het raadzaam, dat de zaak dier omkooping in het duister bleef, en derhalve werd alles zoo geschikt, dat van de poging en de gedeeltelijke uitvoering niets bewezen kon worden, zoodat er tegen Kien-Lu alleen de aanklagt overbleef, dat hij het geld des konings niet verantwoord — verduisterd — gestolen had. De koning verklaarde het voor eene onmogelijkheid eene misdaad te vergeven, waardoor de schatkist was benadeeld. Indien de gevangene een moord of ander gering misdrijf had gepleegd, zou het minder bezwaarlijk zijn geweest hem genade te verleenen; doch nu moest hij zijn hals maar gereed houden.

De ministers waren blijde van Kien-Lu ontslagen te raken. Hij had veel te veel invloed op het volk; hun verstand was niet tegen het zijne opgewassen, en zij vreesden, dat hij hen weldra den voet zou ligten. Bovendien was hij de eenige bewaarder van een aantal ministeriële geheimen, waarvan de ontdekking hen in groote ongelegenheid zou brengen. Zij hadden eene moeijelijke rol te spelen. Zij beloofden Kien-Lu al hunnen invloed bij den koning aan te wenden, om genade voor hem te verwerven; maar zij wendden integendeel dien invloed aan, om hem zonder uitstel en verder gehoor te doen onthoofden.

Toen Kien-Lu de bepaalde uitspraak van zijn koninklijken meester vernam, kon hij met al zijne wijsheid niet nalaten zich ernstig kwaad te maken. Dit was dan de dankbaarheid van een koning! Zijn leven lang had hij het volk helpen uitzuigen, om de schatkist te vullen; jaren lang was hij het werktuig der ministers geweest en had hun middelen geleerd om kooplieden hunne goederen en mannen hunne vrouwen af te dwingen, om aan de hebzucht en zinnelijke lusten van hunnen meester te voldoen; die diensten wàren slechts met een ijdel eerbewijs beloond, en bij zijn eerste misdrijf tegen de kroon — want inderdaad had hij een gedeelte van het geld voor zichzelven gebruikt, anders zou hij zich wel door openbaarmaking en verantwoording gewroken hebben — zou men hem straffen, als een gewoon misdadiger!

Doch weldra bedaarde hij, en zat in de gevangenis na te denken op een middel om nog te ontkomen. Eene list was het eenige, dat hem redden kon. Het grootste gedeelte zijner wijsheid bestond in een schat van menschenkennis, en in dit oogenblik van gevaar besloot hij daarvan gebruik te maken, en, daar hij toch niets meer waagde, een stouten stap te doen. Hij liet zijnen cipier roepen, en zeide dat hij den koning nog een gewigtig geheim had mede te deelen, en alsdan bereid was om te sterven. De cipier bragt de boodschap terstond naar het hof, en wat de ministers gevreesd hadden, gebeurde: de koning liet Kien-Lu nogmaals voor zich komen.

»Wij hebben u doen komen," zeide de koning, »om te vernemen, waarin het geheim bestaat, waarop gij u beroemt. Maar gij moet op den middag sterven; haast u dus." — »Mijn koninklijke meester!" antwoordde Kien-Lu: »ik heb een middel ontdekt om boomen te doen groeijen, die gouden vruchten dragen."

In het eerst lachte de koning om deze verklaring, die hij voor eene onbeschaamde ongerijmdheid hield; maar toen zijne ministers, die evenzeer meenden dat de wijze zich met eene ijdele snoeverij poogde te helpen, hem drongen om den misdadiger gelegenheid te geven om zijne wondermagt ten toon te spreiden, gaf de koning bevel om zijnen geheelen raad te doen vergaderen, ten einde getuige te zijn van hetgeen de veroordeelde zou zeggen. Kien-Lu werd voor deze

vergadering gebragt, en vertoonde toen een gewonen houten stok.

»Deze stok," zeide hij, »naar behooren behandeld, zal een boom worden, die gouden vruchten draagt." — »Dit is slechts eene uitvlugt om uitstel te bekomen," zeide de eerste minister. — »Ik doorzie de list zeer wel," sprak de koning. »Zij zal u niet baten," vervolgde hij, zich naar KIEN-LU keerende. — »Hoor mij, o koning!" hernam de veroordeelde. »Ik vraag geen uitstel. Al wat ik vraag is, dat een eerlijk man deze stok in zijne hand neemt, en hij zal dadelijk takken schieten, die gouden vruchten dragen. Maar let wel: het hout moet door iemand worden aangeraakt, die nooit eenige oneerlijkheid, hoe gering ook, heeft bedreven. Ik bid u, o koning, neem zelf den stok in de hand."

En knielende bood hij den stok aan.

Om de waarheid te zeggen, de koning was eenigzins verbluft door dit voorstel, en eenige omstanders merkten op, dat de wangen der ministers verbleekten.

Eindelijk antwoordde de koning, tegen wil en dank blozende: »Ik herinner mij, dat ik eens, toen ik nog een knaap was, een juweel uit de schatkamer van mijnen vader heb gestolen. Hoewel dit bedrijf bij een jong kind wel te vergeven is, maakt het mij toch onbevoegd om de proef te nemen. Geef den stok aan mijnen waardigen en vertrouwden eersten minister."

De minister nam den stok aan; maar deze bleef onveranderd. En daarop begon de eerste staatsdienaar zich stotterend te verontschuldigen, dat het in zijne betrekking bijna eene onmogelijkheid was, zich voor alle oneerlijkheid te wachten. Hij reikte den stok eerbiedig aan den opperpriester toe.

»Nu zal het blijken of KIEN-LU geen ijdele woorden heeft gesproken," mompelden de aanwezigen. Maar de priester knielde nederig op den grond en zeide: »Broeders, wij allen maken ons aan overtredingen schuldig, en niemand is vrij van oneerlijkheid. Ook ik durf mijzelven niet geheel eerlijk noemen, daar mijne daden niet altijd in overeenstemming zijn met mijne leer. Ik durf voorzeggen, dat er niemand in deze vergadering is, die de hoedanigheid bezit, welke door KIEN-LU wordt geëischt, en dat ook zulk een man in het ge-

heele land niet gevonden wordt. Of is hier iemand aanwezig, die zich bevoegd verklaart om de proefneming te doen?"

Niemand sprak, en na eene poos van algemeene stilte nam KIEN-LU het woord, en wist van den indruk, dien het voorval had te weeg gebragt, zoo wél gebruik te maken, dat hij met eene vrijspraak naar huis ging. Het duurde zelfs niet lang, of de eerste minister viel in ongenade — hij had zich van de bewuste gelden nog meer toegeëigend dan KIEN-LU — en de wijze werd in zijne plaats benoemd. De geschiedenis meldt, dat onder zijn bewind de belastingen verligt werden, daar hij schrander genoeg was om zelf slechts met mate gebruik te maken van de gelegenheden tot verrijking, die zijn post hem aanbood, en zijne ondergeschikten aan den eenen kant naauwkeurig op de vingers zag, aan den anderen kant maatregelen nam om verzoekingen en gelegenheden tot oneerlijkheid van hen te verwijderen.

MENGELINGEN.

MISS HARRIETT LEE. — De beroemde schrijfster der *Canterbury Tales* enz., Mejuffer LEE, is den 1sten Augustus, in den ouderdom van 96 jaren, op haar landgoed nabij Bristol overleden. Hare oudere zuster, SOPHIA LEE, schrijfster van een vermaarden roman, *The Recess*, en van onderscheidene andere verhalen en treurspelen, was in 1824, mede hoog bejaard, gestorven.

HARRIETT LEE, van welke wij spreken, gaf door een harer Canterbury-verhalen, *Kruitzner*, de stof tot Lord BYRON's zwaarmoedig treurspel *Werner*. In de voorrede van dat sombere drama zegt BYRON: »Toen ik naauwelijks vijftien jaren oud was, las ik voor het eerst dat verhaal (*Kruitzner*), en het maakte zulk een diepen indruk op mij, dat ik mag zeggen, het bevat de kiem van veel, hetwelk ik naderhand geschreven heb. Ik heb algemeen bevonden dat, zij, die dit verhaal hebben gelezen, met mij instemden nopens de bijzondere kracht van geest en vinding, die er in doorstraalt." Lord BYRON heeft inderdaad in zijn *Werner* eenige treffende regels van HARRIETT LEE bijna woordelijk overgenomen.

De werken van fictie der Juffers Lee, die zich door hare talenten en vlijt een goed inkomen hadden verworven, worden door bevoegde *critici* — onder anderen in het bekende *Blackwood-Magazine* — gezegd, de beste Engelsche romans te evenaren, en door geen er van — die van Fielding, Smollet en Walter Scott uitgenomen — te worden overtroffen.

De Lynchwet in Californië. — In een brief uit San Francisco in Californië, d.d. 14 Junij l.l., wordt gemeld: »Er is hier den 11den dezer wat te doen geweest: de Lynchwet is voltrokken aan een dief, dien men gepakt had, terwijl hij met een geldkistje vlugtte. Drie uren, nadat het volk hem in handen had gekregen, is hij op het groote plein alhier opgehangen. Het was een lange, stevige kerel, met het voorkomen van een resoluten gaauwdief — naar zijn zeggen Jenkins genaamd en een Londenaar van geboorte. Hij hoopte tot het laatste oogenblik toe, dat de politie hem uit handen van het volk zou bevrijden, en had, toen hij reeds in hechtenis was genomen, nog bedaard eene cigaar gerookt. Maar er liepen wel honderd man voor en achter hem, met dreigende pistolen (*revolvers*) in de hand, om de agenten af te keeren. Het vonnis was tegen den dief geveld door een geheim genootschap van burgers, dat zich pas daags te voren georganiseerd had, om de gruwelijke moorden en dieverijen, die hier gepleegd worden, te beteugelen. De man werd onder een vervaarlijk geschreeuw en getier van »hang hem op! hang hem op!" gebonden als een os naar den balk gesleept, dien men tegen het oude tolhuis (de zoogenaamde *adope*) had opgezet, en daaraan geheschen. Het was donkere maan, en het geheele tooneel boven alle beschrijving wild en verschrikkelijk. Ik hoop nooit iets dergelijks meer te aanschouwen.

Zulk eene volksjustitie is hier te lande echter allernoodzakelijkst, dewijl de wet telkens door omkooping der regters ontdoken wordt, en een zak stofgoud tot nogtoe iederen moordenaar heeft doen vrijloopen."

HET

LEESKABINET.

HET

LEESKABINET.

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN.

VOOR 1851.

VIERDE DEEL.

MET PLATEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
HENDRIK FRIJLINK.
1851.

INHOUD.

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

HORTENSE,

VOORMALIGE KONINGIN VAN HOLLAND.

I.

Het staatkundig leven der voormalige Koningin van Holland behoort tot de Geschiedenis, en daarover is reeds zoo ontzaggelijk veel waars en onwaars geschreven, dat alles, wat men in dit opzigt zou kunnen zeggen, slechts eene herhaling zou wezen van hetgeen er reeds in het lange en breede over is medegedeeld. Haar bijzonder leven sedert het oogenblik, toen zij door Napoleon's val het staatkundig tooneel der wereld verliet, is misschien minder bekend, en het karakter van deze merkwaardige, ongelukkige vrouw is door velen zoo verkeerd en niet zelden zoo liefdeloos beoordeeld, dat ik, als onpartijdig regter, wel wagen durf een oordeel te vellen over hetgeen ik zelf opgemerkt, gezien en ondervonden heb. Tot eene familie behoorende, die steeds vast aan gestreng legitimistische grondbeginselen hing, en daarom onder de Napoleontische heerschappij alles behalve in gunst stond, had geen van ons, ten tijde van hare magt, de stiefdochter en schoonzuster des Keizers genaderd: eerst later, toen magt, kroon en scepter waren verdwenen, en van de Koningin niets meer overgebleven was, dan echt koninklijke manieren en eene echt koninklijke denkwijze — eerst toen bragten mij de omstandigheden ten huize der Hertogin van St. Leu, waar ik, ondanks mijne staatkundige gevoelens, ondanks de witte kokarde, die ik droeg, steeds met bijzondere minzaamheid ontvangen werd. Dit zij slechts ter loops gezegd, opdat men mijn oordeel niet voor dat van een politieken aanhanger, of van een door weldaden aan de familie Bonaparte gebonden, kortom, voor dat van een partijdig mensch houde.

In zeer verschillende en van elkander tamelijk ver verwijderde tijdvakken heb ik het huis van de Hertogin van St. Leu bezocht. Voor de eerste maal zag ik deze belangwekkende vrouw in het jaar 1815, toen zij juist Frankrijk had verlaten en niet wist waar zij haar hoofd zou nederleggen. Ondanks alle vooroordeelen, die ik toenmaals tegen alles

koesterde wat den naam van Bonaparte droeg, werd ik door innig medelijden aangedaan, toen ik deze voor weinig dagen nog zoo gevierde, thans zoo ongelukkige vrouw aanschouwde, die door alle regeringen verstooten, uit alle landen verbannen, als een gejaagd ree te Constants kwam, waar haar eindelijk, op dringende beden van hare naastbestaanden en van hare getrouwe vriendin, de Groothertogin-weduwe Stephanie, de Groothertog van Baden een toevlugtsoord verschafte. Toenmaals kon men aan de door kommer, angst, zorgen en ziekte diep neêrgedrukte vrouw naauwelijks een spoor wedervinden van die schitterende, innemende Hortense, die door haren geest, hare talenten en hare beminnelijkheid het sieraad van het keizerlijke hof was geweest. Wie zou in de vermagerde, bleeke gestalte, in de meer dan eenvoudige kleeding, de nog zoo kort geleden wegens haar schitterend voorkomen beroemde vorstin herkend hebben? Hare oogen waren mat, dof, en bijna altijd met tranen gevuld. Een drooge, aanhoudende kuch scheen aan te duiden, dat hare borst was aangedaan. Zij sprak zeer weinig, was steeds in gedachten verzonken, en treurde om haren zoon en den gevallen Keizer, om Frankrijk, waaruit zij verbannen was, om de vele dierbare vrienden, die zij daar had achtergelaten. Haar hartzeer was diep en treffend; maar te midden er van verloochende zij hare goedheid en hare deelneming voor de weinige personen, die haar gevolgd waren, geen oogenblik. Zij huurde een klein, eenvoudig gemeubileerd landhuis even buiten de stad, en verdroeg de ontelbare ontberingen en de uit haren onzekeren toestand voortspruitende onaangenaamheden met onwrikbaar geduld en zachtmoedigheid. De arme vrouw verlangde niets dan rust en het verlof om zich ongestoord aan hare smart te mogen overgeven; maar het tergende egoïsmus der lieden, uit welke haar gevolg bestond, gunde haar zelfs dit treurige genot niet. De ontevredenheid, de aanmatiging, de eeuwige klagten van hen waren voor de arme Koningin eene voortdurende kwelling, en te vergeefs trachtte zij, door woorden en door voorbeeld, hare eigenbelangzuchtige ondergeschikten, die het ongeluk van hunne meesteres vergaten en slechts aan hun eigen lijden dachten, tot bedaren te brengen. Van haren opperhofmeester, Graaf Marmol, tot aan den geringsten lakei, klaagde ieder over de hardheid

van zijn eigen lot, en ieder gedroeg zich, alsof geheel Europa om geene andere reden de wapenen had aangegord, dan om *hem* van zijnen post te ontzetten, *hem* van de aangenaamheden zijner vroegere betrekking te berooven. Bovenal waren het de Graaf MARMOL, wiens gezondheid door allerlei buitensporigheden geknakt was, en de abbé BERTRAND, de gouverneur van Prins LODEWIJK (den tegenwoordigen president der Fransche republiek), een goed man, maar een ware Sybariet, die de Koningin onophoudelijk met hunne klagten bestormden, en haar wel bedekt, maar onkiesch genoeg, het ontzaggelijke offer verweten, dat zij gebragt hadden, door haar te volgen. De dienstboden maakten het niet beter, en dagelijks moest de Koningin hunne klagten over het klimaat, de woning, het eten, de taal van het land zelfs, aanhooren.

Deze lieden, met eenige weinige menschen uit de stad, waren het eenige gezelschap der Koningin. Met lectuur of een partijtje boston werden de lange avonden, zoo al niet gekort, dan toch doorgeworsteld. Nooit hoorde men eene klagt, nooit een woord van ongeduld uit HORTENSE's mond; maar de bittere, onkiesche woorden van hare onderhoorigen griefden haar diep. Toch sprak zij somwijlen met eenige goede bekenden over hare vroegere betrekking en over de schandelijke lasteringen, die thans over haar werden uitgestrooid. Zij gewaagde er van zonder bitterheid, en kon aan den partijhaat veel vergeven; alleen de ondankbaarheid schokte haar in den hoogsten graad. — Op zekeren avond kwam ik in gezelschap van een vriend, dien zij met haar vertrouwen vereerde, bij haar; wij vonden haar in tranen badende en in hevige gemoedsaandoening. »Lees dit," zeide zij, terwijl zij op eene voor haar liggende brochure wees, in welke zij als eene Messalina, als eene bloedgierige hyena was afgemaald. »Denk niet," sprak zij, toen zij onze verontwaardiging bemerkte, »denk niet, dat het die laaghartige uitdrukkingen zijn, welke mij smart veroorzaken; neen, ik zou ze verachten, zoo de steller van het pamphlet niet iemand ware, die zijn leven en zijn geheele bestaan aan mijne moeder en mij te danken heeft." Inderdaad had deze ellendeling voorheen aan eene zamenzwering tegen NAPOLEON deel genomen, was ter dood veroordeeld, en slechts op de dringende bede van JOSEPHINE en hare dochter, welke laatste

hem nog daarenboven in Holland eene goede betrekking bezorgd had, was hem genade geschonken. De Koningin liet ons verscheidene brieven zien, die deze persoon toenmaals aan haar had geschreven, en die met uitdrukkingen der innigste dankbaarheid waren opgevuld.

Zoo verliepen eenige maanden. De tijd oefende ook hier zijnen invloed uit, en HORTENSE, wier toestand door tusschenkomst van Keizer ALEXANDER toch eenigzins verbeterd was, begon zich in haar lot te schikken. Door rust en eene geschikte geneeskundige behandeling was hare gezondheid aanmerkelijk verbeterd, en van tijd tot tijd kwam de natuurlijke opgeruimdheid van haar misschien wel wat ligtzinnig karakter weder te voorschijn. Een bezoek, dat haar broeder EUGENIUS bij haar aflegde, droeg veel bij om haar te troosten en op te beuren. Broeder en zuster beminden elkander teeder, en wie den Onderkoning ooit zag, kon zeer spoedig de hartstogtelijke bewondering begrijpen, welke HORTENSE hem toedroeg. EUGENIUS droeg op zijn gelaat een kenmerk van goedheid, openhartigheid en edelmoedigheid, dat aller harten voor hem innam. Aan een helder verstand paarde hij eene rondborstige, uit het hart komende opgeruimdheid, een gezond, juist oordeel, groote nederigheid en ongemeene minzaamheid. Hij was vergezeld door zijne gemalin, de schoone Prinses AUGUSTA, welke op den heldenroem haars ridderlijken echtgenoots nog trotscher scheen te zijn dan op hare schitterende schoonheid. Ook de familie HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN, die het aan de vriendschap van Keizerin JOSEPHINE te danken had, dat zij niet, als zoo vele andere kleine Duitsche vorsten, uit hare bezittingen was verdreven, liet zich te dien tijde tot een bezoek bij de verbannen Koningin aanmelden. De Vorstin van Sigmaringen was de vriendin der Vicomtesse DE BEAUHARNAIS, en zij was het geweest, die tijdens het schrikbewind, dat den ongelukkigen Vicomte het leven kostte, zijne beide kinderen, EUGENIUS en HORTENSE, bij zich had opgenomen, totdat hunne moeder, de latere Keizerin JOSEPHINE, de gevangenis verliet. De vorstin had bijna haar geheele leven te Parijs doorgebragt; hare fijne, teedere gelaatstrekken droegen nog sporen van groote schoonheid; zij was zeer beminnenswaardig en minzaam, en maakte in ieder opzigt een contrast met haren gemaal, die haar bijna vreemd was

gebleven, en die van niets anders wist te spreken dan van de jagt en van kaartspel, op welke beide uitspanningen hij hartstogtelijk verzot was. De toenmalige erfprins zag er eenigzins stijf en verlegen uit, en scheen zijne gemalin — eene nicht van MURAT, eene bevallige, levendige jonge vrouw, welke de wil des Keizers aan het kleine Sigmaringsche hof had verbannen, waar zij zich doodelijk verveelde — met buitengemeene koelheid te behandelen. De wensch, om hare gasten te onderhouden, wekte weder de bij de Koningin heerschende neiging tot gezelligheid op. Zij liet bij zich komedie spelen, gaf gemaskerde bals, en begon zelfs aan het gezellig leven der *beau-monde* van Constants, die haar reeds kende en beminde, deel te nemen. Den volgenden zomer reisde zij naar eene badplaats, en kreeg toen verlof om zich te Augsburg neder te zetten. Ook mij hadden mijne militaire pligten weder naar Parijs terggeroepen, en er verliepen verscheidene jaren, voordat ik de Koningin wederzag.

Zij kwam mij geheel verjongd voor. Sedert eenige jaren had zij het heerlijk gelegene, maar geheel vervallen kasteel Arenenberg gekocht, het voor een gedeelte doen afbreken en hernieuwen, zoodat het in een klein, maar fraai landhuis was herschapen, dat zij met smaak had doen meubileren. In deze lieve woning waren eene menigte voorwerpen van waarde, deels kunstwerken, deels historische herinneringen, overblijfselen van verwelkten glans, opgehoopt. Standbeelden van CANOVA, schilderijen van GÉRARD, DAVID, LEFÈVRE, VERNET, ISABEY, prachtige vazen uit de fabriek van Sèvres, heerlijke Gobelinbehangsels, Egyptische, Romeinsche, Grieksche oudheden, wapens, boeken, muziekinstrumenten, bloemen, schildersgereedschappen — alles stond, hing en lag in eene schilderachtige wanorde, zoo als men slechts bij lieden van smaak aantreft, door alle kamers verspreid.

Het woonhuis had HORTENSE met smaakvolle plantsoenen doen omringen, en de terrassen, die een heerlijk uitzigt op het meer van Constants opleverden, prijkten met allerlei zeldzame bloemen, die zij zelve begoot. Door hare huisgenooten werd zij altijd als Koningin aangesproken; voor vreemdelingen was zij de Hertogin VAN ST. LEU. In hare kleine hofhouding had zij aanmerkelijke veranderingen en beperkingen gemaakt; vele van hare bedienden waren met

een aanzienlijk pensioen naar Frankrijk teruggekeerd. Aan het hoofd van hare huishouding stond haar zoogbroeder, VINCENT ROUSSEAU, een braaf man, die de belangen der Hertogin met omzigtigheid en ijver behartigde, ja deze niet zelden tegen zijne meesteres zelve verdedigde. Graaf MARMOL lag aan eene slepende, door de uitspattingen zijner jeugd te weeg gebragte ongesteldheid op het ziekbed; de abbé BERTRAND was naar Frankrijk teruggekeerd, en zijne betrekking als opvoeder van Prins LODEWIJK was aan zekeren LEBAS overgegaan. Deze keuze was niet gelukkig. Met veel geest en grondige kennis paarde LEBAS een volslagen gebrek aan zedelijke grondbeginselen, en zijn gedrag was meer dan losbandig. In plaats van de onschuld zijns kweekelings te eeren, ontwikkelde hij in dezen eene neiging tot zinnelijkheid, waarvan de kiem toch buitendien reeds in het heete bloed der BONAPARTE's voorhanden was. Een ijverige republikein zijnde, plantte LEBAS in het hart van den jongen Prins eene gloeijende liefde voor de vrijheid, maar daarbenevens op eene onbegrijpelijke wijze de grondstellingen van het keizerlijk despotismus, en legde op deze wijze den grond tot die soort van monomanie, welke in het anders gezonde verstand van den Prins wortel geschoten en hem later tot de avontuurlijkste stappen gedreven heeft, waarvoor hij zoo lang te Ham heeft moeten boeten, zonder de dwaasheid er van in te zien.

De tegenwoordigheid van HORTENSE zou voldoende zijn geweest om het verblijf op Arenenberg aangenaam te maken; maar men kon ook nog zeker zijn van altoos een kring van belangwekkende menschen rondom zich verzameld te vinden. Gedurende den ganschen zomer verving het eene bezoek het andere. Prins EUGENIUS had geheel in de nabijheid zijner zuster een landgoed gekocht, waarop hij verscheidene maanden doorbragt. Ook de door hare schoonheid, levendigheid en beminnelijkheid zoo uitstekende Groothertogin-weduwe STEPHANIE kwam vaak voor eenige weken op Arenenberg, waar ik ook nog vele andere beroemde of merkwaardige personen heb leeren kennen. Daar zag ik de eerwaardige Madame CAMPAN, die met regt op hare beide kweekelingen, HORTENSE en STEPHANIE, trotsch scheen te zijn en door deze met waarlijk kinderlijke liefde behan-

deld werd; voorts de gemalin van den *brave des braves*, den ongelukkigen Ney, met hare veelbelovende zonen; *la Maréchalle* Duroc, eene pikante Andalusische schoone, eene vertrouwde vriendin van de Hertogin, ofschoon, zoo als men weet, Duroc hare eerste liefde is geweest; de erfgenamen *de facto* en *de jure* van den Zweedschen troon, den ridderlijken, vriendelijken Oscar, en den eenigzins stijven Gustaaf met zijne mooije vrouw, welke reeds toen geen bijzonder welgevallen in haren woordkarigen gemaal scheen te vinden; de twee jonge Hertogen van Leuchtenberg, van welke later de oudste aan de oevers van den Taag een vroegtijdig graf vond, terwijl de andere zijne schitterende kluisters aan de oevers van de Neva misschien gaarne weder met zijne vroegere, nederige, maar onafhankelijke betrekking in Beijeren had willen verwisselen. Generaal Gourgaud, de heldhaftige Madame de Lavalette, de kolonel Braque, Sophie en Delphine Gay, Casimir en Germain Delavigne, en vele andere krijgslieden, geleerden, kunstenaars, letterkundigen en beroemdheden van allerlei aard, heb ik daar ontmoet. Ook verscheidene leden der familie Bonaparte bezochten Arenenberg: Hortense's oudste zoon, Napoleon, die gewoonlijk bij zijnen vader te Florence woonde, en in 1831 in Italië stierf; Jerome, die het verlies van de Westfaalsche kroon, en inzonderheid van de daarmede verbondene inkomsten, maar niet kon verkroppen; zijne gemalin, die hem teeder beminde, hem ondanks de bevelen haars vaders in het ongeluk niet wilde verlaten, en nooit gelukkiger was, dan sedert zij van den troon was afgestegen; vervolgens de gemalin en dochter van Joseph.

Er is dikwijls verteld, dat de gemaal van de Hertogin, de voormalige Koning van Holland, haar eens in stilte op Arenenberg heeft bezocht; anderen zeggen, dat beide echtgenooten elkander in een naburig stadje hebben aangetroffen: ik geloof te mogen beweren, dat zoowel het een als het ander onjuist is. De betrekking der beide echtgenooten bleef tot aan hunnen dood zonder belangstelling aan weerszijden, en het is maar al te waar, dat Lodewijk tot aan het laatste oogenblik voor zijne gemalin en zijnen zoon niet de geringste belangstelling liet blijken, en het berigt van den dood der eerste, even als de gevangenneming van den laatsten, met de

grootste onverschilligheid ontving. De lasterlijke inblazingen, waaraan LODEWIJK gehoor had geschonken, hadden te diepe wortelen geschoten, en de wederkeerige tegenzin, waarmede beide echtgenooten, alleen om den ijzeren wil van den alvermogenden Keizer te gehoorzamen, eene gehate verbindtenis hadden aangegaan, was te groot, dan dat ooit eene vriendschappelijke betrekking tot stand had kunnen komen, ofschoon in het begin van hun huwelijk HORTENSE alles in het werk stelde, om eene zoodanige te weeg te brengen. Maar te vergeefs. De anders zoo goedhartige, zoo zachtzinnige LODEWIJK vond in zijnen haat tegen zijne vrouw de geestkracht en de middelen om haar op alle mogelijke wijzen te plagen; hij behandelde haar met de uiterste minachting, en schepte er een waar genoegen in, om haar alle mogelijke onaangenaamheden en bitterheden aan te doen. Hij had haar met spionnen omringd, die hem alle woorden, alle daden van de jonge vrouw, vergroot en verdraaid, overbragten; hij liet alle brieven openen, in welke hij steeds eene bevestiging van zijne beleedigende verdenking ten opzigte van haren minnehandel met zijnen broeder NAPOLEON verwachtte te vinden. Ook wilde hij, hetzij uit jaloezij, of omdat hij vreesde dat zijne gemalin bij den Keizer over hem mogt klagen en dezen nog meer tegen hem opzetten, de Koningin niet veroorloven de Nederlanden te verlaten, en zich naar Parijs te begeven, ofschoon de ongelukkige vrouw hem verscheidene malen dringend daarom verzocht. Hij had, om haar vertrek te verhinderen, de postmeesters-generaal op straffe van cassatie verboden, der Koningin paarden te leveren, zonder vooraf zijne toestemming ontvangen te hebben. Zij moest eindelijk, over dezen dwang verbolgen, tot list hare toevlugt nemen. Gedurende haar verblijf op het Loo gelukte het hare opperhofmeesteres en vriendin, Madame DE BROC, eenen postmeester uit de omstreek om te koopen, en HORTENSE ontvlood naar Parijs, vanwaar zij niet weder naar de Nederlanden is teruggekeerd. Korten tijd daarna kwam ook LODEWIJK te Parijs, doch nam zijnen intrek niet in het hotel zijner gemalin, maar bij zijne moeder; en op deze wijze werd factisch eene scheiding voltrokken, die waarschijnlijk aan beide partijen welkom was.

Maar laten wij naar Arenenberg terugkeeren. Alle talen-

ten, alle uitstekende personen werden daar goed ontvangen, en HORTENSE bezat in den hoogsten graad de gave om elkeen in het beste licht te plaatsen en ieder de behoorlijke opmerkzaamheid te schenken. Hoewel niet met grondige kennis toegerust, scheen zij toch met even groot genoegen naar de somwijlen wat drooge redekavelingen van den geleerden FORBIN JANSON, als naar de gesprekken van den vernuftigen Markies DE CANOUVILLE of naar die van CHATEAUBRIAND te luisteren, welken laatsten ik in gezelschap van zijne vriendin, de voorheen zoo beroemde RECAMIER, eens bij de Hertogin gezien heb. Madame RECAMIER was niet meer jong; maar nog zag men op hare gelaatstrekken de sporen van groote schoonheid, en de klank van hare stem had iets onbeschrijfelijk aangenaams.

Hoogst onderhoudend waren ook de kleine bijeenkomsten bij de Hertogin. Zij was gewoonlijk zelve zeer opgeruimd, lachte gaarne, en was nooit gelukkiger dan wanneer zij zag, dat alles om haar heen vergenoegd en vrolijk was. Men maakte muziek, men speelde, men improviseerde *scènes*, *proverbes* en *charades*, men verkleedde zich, men keerde in huis alles het onderste boven, en hoe doller het toeging, des te meer pret had de Hertogin. Niets echter kon interessanter wezen, dan die avonden op Arenenberg, waarop zich een kleine kring om de Hertogin vormde en een vertrouwelijk gesprek werd aangeknoopt. De Hertogin vertoefde alsdan gaarne bij de herinneringen aan den vervlogen glansrijken tijd van het consulaat en het keizerrijk, liet de verschillende tijdvakken van haar wisselvallig leven de revue passeren, vertelde interessante anekdoten en trekken uit het leven van beroemde mannen, lichtte menig belangrijk oogenblik uit de nieuwere geschiedenis toe, en velde gewoonlijk een zeer juist en onpartijdig oordeel over menschen en zaken.

Het liefste sprak zij over hare moeder, Keizerin JOSEPHINE, van welke NAPOLEON gezegd heeft: »Ik win slechts veldslagen, maar JOSEPHINE wint aller harten." NAPOLEON had geen zeer hoogen dunk van de vrouwen; maar JOSEPHINE beminde hij werkelijk, en het waren alleen staatkundige beweegredenen, die hem tot eene echtscheiding bewogen. Uit hoofde van hare ligtzinnigheid en hare ontzaggelijke uitgaven deed NAPOLEON haar niet zelden bittere verwijten; maar HORTENSE

verhaalde, dat zij hem slechts eene enkele maal wezenlijk boos op hare moeder gezien had. Het was bij gelegenheid van den dood des Hertogs van Enghien. Josephine en Hortense hadden beide den Eersten Consul op hare knieën gesmeekt den prins te verschoonen, en hij had juist plegtig beloofd dit te doen, toen de tijding van den dood des Hertogs van Enghien gebragt werd. In de eerste smartelijke verbolgenheid overlaadde Josephine haren gemaal met de hevigste verwijten, en zeide hem zulke harde dingen, dat hij eindelijk, plotseling verbleekende, en met eene verschrikkelijke uitdrukking in zijn vuurspuwend oog, Josephine zeer onzacht bij den arm vatte, en haar met eene vreeselijke stem toeriep: »*Taisez-vous, madame, si vous ne voulez pas que je vous brise comme un verre.*"

Bij eene andere gelegenheid hoorde ik de Hertogin vertellen, hoe Napoleon haar zelf eens had gezegd, dat de eenige vrouw, die inderdaad indruk op hem had gemaakt, de Hertogin van Weimar was geweest, welke hem, zoo als men weet, na den slag bij Jena te Weimar ontving. Over de Keizerin Marie Louise werd natuurlijk op Arenenberg met niet veel lof gesproken: men kon haar noch haar onverschillig gedrag jegens Napoleon van het oogenblik zijns vals tot aan zijnen dood, noch haar later huwelijk vergeven. Daarentegen was de Hertog van Reichstadt het voorwerp van hooge belangstelling. Verscheidene malen had men beproefd eene soort van gemeenschap met hem aan te knoopen, wat ook ten deele, maar slechts zeer onvolkomen, gelukte; en toen ik eens, na een langdurig verblijf te Weenen, waar ik den Hertog dikwijls gezien en een paar maal gesproken had, door Constants reisde en een bezoek op Arenenberg afleide, moest ik gedurende een geheelen avond een formeel verhoor ondergaan, en uit de vragen, die aan mij gerigt werden, bleek, dat op den zoon van Napoleon niet alleen al de hoop eener eenmaal mogelijke staatkundige opstanding van zijn geslacht berustte, maar ook, dat hij daarbenevens voor zijne bloedverwanten een voorwerp van innige liefde en toegenegenheid was.

II.

Toen ik na eenige jaren andermaal Arenenberg bezocht, vond ik alles veranderd. Het was niet lang na den opstand der Italiaansche patriotten. Beide zoons van de Hertogin hadden aan deze strafbare onderneming deel genomen; de oudste, de hoopvolle Napoleon, was aan eene ziekte, die hij zich bij deze gelegenheid op den hals had gehaald, gestorven, en Italië, waar de Hertogin sedert den dood van haren broeder Eugenius den winter doorbragt, was voor haar gesloten. Zij had door allerlei omstandigheden een niet onaanzienlijk deel van haar vermogen verloren; het leven op Arenenberg was nog eenvoudiger, burgerlijker geworden. Hortense leefde nog slechts voor haren zoon Lodewijk, dien zij met innige teederheid beminde. Deze scheen zich slechts met zijne studiën, inzonderheid met de theoretische en practische studie der militaire wetenschappen, onledig te houden. Hij was kapitein bij het contingent artillerie van het kanton Bern, woonde de kampementen en exercitiën der troepen van het eedgenootschap bij, verwierf zich de vriendschap zijner superieuren en kameraden, alsook de liefde zijner ondergeschikten, wijdde zich, als hij te huis was, aan kunsten en wetenschappen, of maakte somwijlen eenige practische proeven in de strategie, terwijl hij een operatieplan tot verovering van de eene of andere schoone dame ontwierp, of een stormpas tegen het argelooze hart van een mooi meisje uit Thurgau ten uitvoer bragt. Voor het overige mogt iedereen hem gaarne lijden. Zijne moeder scheen werkelijk nog maar voor hem en in hem te leven, alle eergierige droomen voor altoos te hebben vaarwel gezegd, en het geluk van een stil, afgezonderd leven van ganscher harte te genieten.

Het gezelschap der Hertogin bestond uit een Italiaansch geneesheer, een zeer geleerd en vernuftig man, die zich door zijne wel wat ultra-republikeinsche ideeën en door een energisch karakter onderscheidde, alsmede door eigenaardigheden, die den waarnemer aan de alchymisten van de middeleeuwen herinnerden; voorts uit een schilder, een jongman van een innemend voorkomen en veel beschaving, die

een groot muziekliefhebber en aangenaam prater was, en veel gehechtheid voor de Koningin liet blijken. Twee jonge Italiaansche edellieden, leden van het *giovine Italia* (jonge Italië), hadden het hun door den Prins aangeboden toevlugtsoord op Arenenberg aangenomen. De eene, Marchese V—i, was geheel met zichzelven, met zijn toilet, en met de verwoestingen, die hij, zoo hij meende, onder de harten van het schoone geslacht had aangerigt, ingenomen, en was het echte type van een Parijschen *lion;* in weerwil van deze belagchelijke buitenzijde, was het mannetje anders wezenlijk niet kwaad. De andere, Graaf A—, een jongman van een innemend voorkomen, met ernstige, veelzeggende gelaatstrekken, bezat uitstekend verstand, diep gevoel, en was van ganscher harte Prins Lodewijk toegedaan.

Somwijlen werd deze enge kring door eenige vrienden uitgebreid. De geleerde Bochon, half cynicus, half epicurist, de goede Hertogin van Ragusa, eene vriendin van Hortense van kindsbeen af, een klein rond vrouwtje, dat vroeger het mooiste gezigtje van de wereld had en door Napoleon »het roosje zonder steel" werd genoemd, en eenige andere bekenden en bloedverwanten, bragten toenmaals eenige weken bij de Hertogin door. Onder de laatsten verdient nog loffelijke melding te worden gemaakt van de schoone Vorstin Eugenie van Hechingen en van Jerome's dochter, de Prinses van Montfort, thans Gravin Demidov, en hare broeders, wier jongste, onder alle prinsen uit de familie Bonaparte, degene is, die op den Keizer, zijnen oom, het meest gelijkt.

Maar dan was er nog eene gast, die toenmaals op Arenenberg geene onbeduidende rol speelde, en, ten minste in hare eigene oogen, eene zeer belangrijke persoon was. Dit was eene zekere Mad. de S—, eene groote, hoekige figuur, die van eene vrouw niet veel meer dan naam en kleeding had. Hare stem, gang en gebaren waren geheel en al mannelijk, en daar hare gelaatstrekken eenige gelijkenis op die der Bourbons hadden, beweerde de zoo even genoemde jonge schilder, vast overtuigd te zijn, dat Mad. de S— niemand anders dan de vermiste koning Lodewijk XVII was. Ook in haar karakter had deze dame niet veel vrouwelijks: zij was barsch, hardvochtig en heerschzuchtig, en plaagde de goede Hertogin op eene onvergeeflijke wijze. Zij was in de gele-

genheid geweest om aan de laatste in Italië eene dienst te bewijzen, meende nu daardoor het regt te hebben verworven om HORTENSE in alle dingen tot leidsvrouw te moeten strekken, en nam het geweldig kwalijk, wanneer haar raad niet in alles werd opgevolgd en men op Arenenberg niet altoos naar hare pijpen danste.

Ondanks de kleine stoornissen, die somwijlen door deze despotieke dame werden veroorzaakt, en ondanks de verliezen, welke de Hertogin had geleden, was toch dit tijdvak — van 1834 tot 1837 — een der gelukkigsten van haar leven. Door allen hooggeschat en bemind, snelden hare dagen stil en ingetogen, maar tevens vrolijk heen. Ware het haar maar vergund geweest haar leven even zoo gerust en vreedzaam te eindigen! Maar de Voorzienigheid had het anders besloten.

Velen beweren dat HORTENSE zich nog op Arenenberg met staatkundige intrigues heeft ingelaten. Wat hiervan zij, algemeen bekend is het, dat HORTENSE er zeer veel aan heeft toegebragt om de terugkomst van NAPOLEON uit Elba voor te bereiden. Na aankomst van dezen te Parijs, nam zij ook de taak op zich om aan Keizer ALEXANDER te schrijven, ten einde hem van de coalisie tegen haren stiefvader af te brengen, waarop de Russische autocraat haar wel in een voor haar zeer vleijenden brief antwoordde, maar elke onderhandeling met NAPOLEON bepaald en stellig afsloeg.

HORTENSE's salon te Parijs was toenmaals de verzamelplaats der Bonapartisten, inzonderheid der jongste en ondernemenste, die — zoo als, bij voorbeeld, de vurige kolonel LABEDOYÈRE — besloten waren, alles, goed en bloed, er aan te wagen, om NAPOLEON weder op den troon te brengen. Bij HORTENSE aan huis werden de karikaturen geteekend en de verzen tegen de Bourbons geschreven, die toenmaals in zoo groote menigte te Parijs uitkwamen; bij haar werd de correspondentie met den gebannen Keizer gevoerd en alle toebereidselen tot zijne terugkomst gemaakt; in haar hotel had zij aan eenige door de politie vervolgde Bonapartisten eene schuilplaats verleend; en zij was het ook, welke de vlugt van FOUCHÉ, die zonder haar onfeilbaar in hechtenis genomen zou zijn, begunstigde. Kortom, zij deed toenmaals voor NAPOLEON en zijne zaak wat in hare magt stond, en toch werd zij door hem na zijne terugkomst vrij koel behandeld. Hij

kon haar niet vergeven, dat zij door LODEWIJK XVIII zeer genadig was ontvangen en tot Hertogin VAN ST. LEU benoemd, terwijl haren zoon het pairschap was toegezegd.

Het moet over het algemeen zeer natuurlijk voorkomen, dat HORTENSE, zoo lang er voor de familie BONAPARTE nog maar eenige redelijke hoop voorhanden was, om hunne verlorene standplaats te herwinnen, alle middelen aanwendde, die haar ten dienste stonden om dit doel te bereiken. Maar zij bezat te veel verstand en was van den wezenlijken staat van zaken te goed onderrigt, om, nadat NAPOLEON naar St. Helena was overgebragt, nog eenige hoop te koesteren. Bovendien lette zij veel op de meeningen en den raad haars broeders, Prins EUGENIUS, op wiens doorzigt zij hoogen prijs stelde.

Ik geloof voorts te kunnen beweren, dat HORTENSE, wel verre van haren zoon LODEWIJK zijne onderneming te Straatsburg te hebben aangeraden, zoo als velen denken, van zijn geheele voornemen niets heeft geweten, zoo als trouwens uit het geheele beloop der zaak reeds genoegzaam blijkt. De Prins verliet zijne moeder onder voorwendsel eener jagtpartij bij den vorst van Hohenzollern. Gedurende zijne afwezigheid liet de Hertogin geene de minste ongerustheid blijken, hetgeen, bij haar toen reeds zwakke gezondheid en groote prikkelbaarheid, onmogelijk zou zijn geweest, indien zij maar eenigzins had kunnen vermoeden, waar haar zoon zich in dit oogenblik bevond. Toen de eerste door den Prins afgezonden koerier met het berigt van het *gelukken* der onderneming — men zal zich herinneren, dat in het begin alles goed ging — op Arenenberg aankwam, was zij even zoo verbaasd als smartelijk aangedaan; het was haar onmogelijk in de vreugde dergenen, die haar omringden, te deelen; een onbeschrijfelijke angst, een treurig voorgevoel maakte zich van haar meester, en toen weinige uren later een tweede koerier de tijding der gevangennemin van den Prins bragt, was zij zeer bedaard, en scheen iets dergelijks, zoo niet iets ergers, verwacht te hebben.

In het voorjaar van 1837, terwijl LODEWIJK nog in Amerika was, zag ik HORTENSE voor de laatste maal weder; maar helaas, hoe veranderd! Hartzeer, zorgen en ziekte hadden vernielend op haar gewerkt: met holle, ingevallene wangen, matte, doffe oogen en bleeke lippen lag, in sjaals en dekens

gewikkeld, de koninklijke vrouw op eene voor haar opzettelijk ingerigte *chaise longue*, en werd zoo in den tuin rondgedragen, waar zij nog al hare geliefkoosde plekjes het eene na het andere bezocht, zonder twijfel met de gedachte, dat zij zeer spoedig er van afscheid zou moeten nemen. De aanslag op Straatsburg en de treurige gevolgen daarvan, de reis naar Parijs, welke de Hertogin in alle haast en gedurende een slecht jaargetijde ondernam, om LODEWIJK PHILIPS het leven voor haren zoon af te smeeken, de angst, door welken haar moederhart werd gefolterd, en de lange afwezigheid van haren geliefden zoon — dit alles te zamen genomen gaf haar den doodsteek, door eene langdurige, smartelijke ziekte in haar op te wekken, waaraan zij bezweek.

De Hemel gunde haar vóór haren dood nog de vreugde, waarom zij dagelijks smeekte: zij zag haren zoon weder. Tot op het laatste oogenblik verloochenden zich hare goedheid, haar geduld en haar moed geen oogenblik. Men kon haar aanzien, dat zij onbeschrijflijk veel leed; maar zelfs de smarten van den naderenden dood konden van haar bleek, uitgeteerd gelaat die eigenaardige, mij onvergetelijke uitdrukking van liefталligheid en welwillendheid niet verdrijven, en zoo veel haar mogelijk was, verborg zij haar lijden, om haren zoon en hare vrienden niet te beangstigen.

Vroom zonder bigotterie, zocht zij in het gebed de kracht en berusting, die zij noodig had; met een zachten glimlach, een zwakken druk van hare brandende, koortsachtige hand, een liefdevol woord van dank, beloonde zij iedere kleine dienst, die haar bewezen werd. Somwijlen rigtte zij haren stervenden blik met de uitdrukking van zoo innige teederheid op haren zoon, dat alle omstanders tot weenens toe getroffen werden. — Haar dood was een ongeluk voor de geheele omstreek. Ware zij als koningin gestorven, dan zou wel haar lijkstoet prachtiger zijn geweest, maar de smart van hen, die de baar zouden zijn gevolgd, had niet opregter kunnen zijn. Meer dan tweeduizend menschen van allerlei klasse vergezelden haar lijk, en weenden om haar, als om eene moeder. Terwijl God haar van deze aarde afriep, bespaarde hij aan haar hart nieuwe kwellingen; de gevangenschap haars zoons zou haar ongelukkig hebben gemaakt.

DE KLUIZENAAR AAN DEN BRETTFALL.

Naar het Hoogduitsch van J. F. LENTNER.

Er is een groot onderscheid tusschen een kluizenaar en een kluizenaar, wanneer men de zaak met verstand beschouwt. De kluizenaar van den ouden stempel is een zeer ernstig, eerwaardig persoon. Hij staat tegen andere menschenkinderen, die in het gewoel der wereld rondspartelen, regtstreeks over, is een tegenbeeld van hun doen en denken, en ademt geheel en al in eene andere atmospheer, waarin men de wereld, zij moge goed of slecht, mooi of leelijk wezen, allerbest ontberen kan. In het hoogere spraakgebruik heet deze kluizenaar daarom ook *anachoreet* of *heremiet;* onder den laatsten naam kent iedereen hem ten minste uit *der Freischütz*, en deze soort, die men dikwijls in boeken en tooneelstukken aantreft, wil wel eens wat vervelend wezen.

Een geheel ander man is de kluizenaar, die tot onderwerp van dit verhaal dient. Deze blijft, al mogt hij ook inderdaad wortelen en kruiden eten en op een steen slapen, toch altijd nog vleesch van ons vleesch, en been van ons been. Op de vriendelijkste plekken heeft hij zijne woonplaats, daar, waar men zich gaarne heen begeeft, om zich in Gods schepping te verlustigen, — waar men een ver uitzigt heeft van het gebergte in het lagchende dal, — waar het beukenwoud een grazig plekje verbergt, of de schaduwen van het dennebosch zich over eene bron uitspreiden. Zijne kluis is een geliefkoosd doel voor alle wandelaars, die, op het zien van haar dak, hunne schreden derwaarts rigten, of zich door het klokgeklep van het torentje zijner kapel laten lokken. In het kleine heiligdom gekomen, zegt hij hun, voor het altaar geknield, de gebeden voor; en verstaat hij zijne zaak, dan grijpt hij den pastoor in het handwerk, brengt den volwassenen hunne zonden onder het oog, en catechiseert met de kinderen. Hij heeft eene bank voor de deur, waarop men kan uitrusten, en eene kamer, waarin men bij onweer kan schuilen. Niet alleen

verkoopt hij gewijde kaarsen en heiligjes, maar kan u ook nog, voor geld en een goed woord, aan eene maat bier uit zijn koelen kelder helpen, en drinkt zelfs mede, om u gezelschap te houden. Er zijn er ook, die uitmuntende spekpannekoeken weten te bakken; weder andere, die zeldzame of in den reuk van heiligheid staande bloemen kweeken. Nog meer: deze kluizenaar is een doctor voor mensch en vee; hij fabriceert levens-elixir en wormkruid; somwijlen lapt hij ook oude schoenen en laarzen, zoodat zij het langer uithouden dan nieuwe; en kan hij al geen Ons Heer in hout snijden, dan is hij toch een bekwaam duivelschilder, en weet het helsche vuur met zulke scherproode kleuren af te malen, dat men niet anders zeggen kan, of het moet sprekend gelijken. Gaarne geeft men hem wat, wanneer hij, met zijne bus in de hand, zijne maandelijksche inzameling in het dorp komt doen, of als hij nu of dan een bordje blaauwbessen komt brengen, of een potje miereneijeren, voor de vogels van de kinderen. En ge moet niet denken, dat hij dan altijd een vroom gezigt zet — och neen! hij schertst en lacht somwijlen met de herderin, of hij spreekt met de boerin en den boer over dingen, die zij gaarne hooren.

Zie, zoo waren de kluizenaars geschapen, die ruim vijftig jaar geleden zich in het boven- en benedenland van Beijeren, voornamelijk in het gebergte van Tyrol, gevestigd hadden. Zoek hunne kluizen maar op, inzonderheid die aan den Schwarzlacken boven Nussdorf aan den Inn, die op den hoogen Salve, die in het Gnadenwald, enz., en gij zult zien, waarom zulke knapen zich daar nederzetteden en zich bij het volk bemind konden maken.

Tot deze vrolijk-vrome speling van den geestelijken stand behoorde ook de kluizenaar aan den Brettfall — eene verrukkelijk-schoone, afgezonderde plek, aan den zoom van het Zillerdal. Heeft een wandelaar in de omstreek naar eene plek verlangd, waar hij zich eens terdege verzadigen kan aan alle schoonheden van het gebergte, dan heeft men hem ook zonder bedenken opgezonden naar de plaats, van welke wij spreken, en leest hij dit kleine verhaal, dan prijst hij met ons de pracht en heerlijkheid van de plek, waarop zij voorvalt. Is iemand weleer het Zillerdal ingegaan ten gevalle van andere goede dingen, b. v. van een *jodler* te Fu-

gen, of van een koelen dronk bij den geliefkoosden herbergier te Zell, of omdat hij veel had hooren spreken van de bevalligheid der meisjes uit het Zillerdal, misschien ook om het bij het naderen dezer bevalligheden onmisbare pak slaag te krijgen — hoe het zij, op zijnen weg heeft hij het uitgelezen punt regts omhoog in het bosch niet kunnen over het hoofd zien. Wie maar eenmaal met den *Stellwagen* van Ratzenburg naar Schwarz gereden heeft, kent het kapelletje aan den Brettfall.

Een Lieve-Vrouwe-beeld werd daar sedert langen tijd vereerd, en daarnaast woonde de *Waldbruder*, die de misdienst in de kapel verrigtte, en voor het overige, geheel en al volgens regel en gewoonte, zijne dagen doorbragt zoo als dit aan het volk, van ouds her, in deze soort van kluizenaars beviel en hun goed te stade kwam. Hij bad en verkreeg aflaat voor levenden en afgestorvenen, verkocht gebedjes van Onze-Lieve-Vrouw aan den Brettfall, en verbrandde voor de arme zielen betaalde kaarsen zooveel men maar wilde. Op een paar Karmelieter huismiddelen en goede raadgevingen in den nood zal hij zich ook wel hebben verstaan; ook moet hij nooit een krentebrood, of een banketbammetje, of een paar flesschen rood, of een zakje tarwemeel, iemand hebben geweigerd, die het hem als een Godsloon voor zijne afzondering van de wereld aanbood. Volgens deze en dergelijke grondbeginselen leefde de eerste kluizenaar, en na hem de tweede, en na dezen een dozijn anderen, toen Keizer Jozef in edele dwaling meende, dat de wijsbegeerte zijns volks van te eenvoudig-menschelijken aard was, en het ten minste de kluizenaars ontberen kon. Hij stierf, en de kluizenaars, die men ongaarne miste, vulden zoo tamelijk de gaping, die des Keizers dood in het »Land der onmogelijkheden" had achtergelaten. Zoo gedijden zij weder voort, en bij het morgenlicht onzer eeuw zat ook aan den Brettfall een regte pijman, hoog in eere wegens zijne algemeen-verstaanbare christelijke improvisatiën, waarmede hij het volk des te meer stichtte, naarmate hij meer onbewimpeld zijnen toehoorders hun zonderegister voorhield, en iederen zondaar bij zijnen naam noemde.

Juist toen deze beminde bosch-apostel het tijdelijke met het eeuwige verwisselde, moest het land Tyrol, zoo als het

DE KLUIZENAAR AAN DEN BRETTFALL.

spreekwoord zegt, van kappen veranderen. Het ontving, in plaats der met den dubbelen adelaar gestempelde, eene andere, die met den Beijerschen leeuw versierd was. In de schaduw dezer nieuwe muts zou de verlichting gedijen, en alle oude dwaasheden verdwijnen, als de balletjes onder den hoed van een goochelaar. Ook de kluizenaars mogten de verlichting niet langer in den weg staan met hunne dikke pijen. Men schreef hun een afschaffingsdecreet. De kluizenaar aan den Brettfall moet van zoo iets de lucht hebben gekregen, en om der nieuwe regering den triomf te bederven, stierf hij voordat zij hem uit zijne cel kon verdrijven; hij vergat echter niet, eerst nog voor een opvolger te zorgen.

Dezen opvolger had hij zich reeds sedert lang uitverkoren, of, beter gezegd, op zijne manier gefabriceerd, om hem, behalve de ledige kluis en de misbedieningswaardigheid, ook de gunst en opene handen des volks te kunnen nalaten. Het was in zeker opzigt zijn aangenomen kind, zijn pleegzoon, met wien hij sedert negen jaren hut en schotels gedeeld en aan wien hij al zijne kluizenaarswijsheid langs natten en droogen weg ingegoten had. Als een bedelaarsjongen van een jaar of tien had hij zijnen Sebastiaan voor de cel aangetroffen, waar deze wel een halven dag naar de krentebroodjes had gekeken, die de kluizenaar voor het open raam te koop had gezet, en die hem wel in verzoeking hadden gebragt, maar waarvan hij toch geen enkel had weggegapt. Nadat de kluizenaar vervolgens met drie krentebroodjes de betoonde deugd beloond had, vertelde de jongen, al etende, dat zijn vader als sjouwerman reeds lang geleden gestorven en zijne moeder nergens te vinden was; waarop hij — de kluizenaar namelijk — den knaap het voorstel deed om bij hem te blijven en zijne vrome kostwinning te leeren. Het aanbod werd aangenomen, en zoo kwam het nu, dat aan het sterfbed van den ouden kluizenaar een opregt weenende zoon stond, en naar 's vaders laatste raadgevingen aandachtig luisterde.

»Wanneer het dan met mij gedaan is," zeide de stervende, »dan trekt gij mijne beste pij aan, en zet de affaire voort op de wijze zoo als gij die door mij hebt zien uitoefenen. Ik heb er altijd goed bij gestaan, en ik zou niet weten waarom het u slechter gaan zou dan mij. Gij zijt nog jong, en ik was reeds een oude steensnip, toen ik de zaak bij de hand nam."

SEBASTIAAN, de goede zoon, had in zijne leerjaren reeds zooveel doorzigt en ondervinding opgedaan, dat hij den last dezer waardigheid kloekmoedig op zich nam, en hij kuste stilzwijgend des schenkers hand.

Deze intusschen ging voort: »Maar laat u ook van uwe roeping niet afbrengen. Wanneer de Beijerschen u verjagen, zoo als men zegt dat zij alle kluizenaars zullen doen, kom dan over eene poos maar terug, en zet u weêr in uwe kluis; want de nieuwe landregter, die er u uit verjaagt, blijft er toch zelf niet in zitten, om op te passen, en als de eerste schrik van die nieuwigheid voorbij is, zal alles wel weêr zijn ouden gang gaan. Ook maakt ge er stellig rekening bij; want een beetje martelaarschap wordt altijd goed betaald. Mogt onze Lieve Heer echter eene andere roeping voor u beschoren hebben, dan kunt gij de tegenwoordige kostwinning gerust laten loopen."

Verwonderd zag SEBASTIAAN den ouden man aan. »Welke andere roeping zou Onze Lieve Heer mij dan zenden?" vroeg de knaap. — »Dat kan ik u nu niet zeggen, maar gij zult het wel ondervinden." Dus luidde het antwoord van den kluizenaar, het laatste dat hij gaf; want hij keerde zich op zijde, en was weldra niet meer.

Broeder SEBASTIAAN deed nu wat hem bevolen was, en kroop in de pij. Niemand had op de verwisseling van haren inhoud iets aan te merken. Het was toch natuurlijk, dat SEBASTIAAN, na den dood zijns pleegvaders, dezen in zijn beroep opvolgde. Hij verstond de zaak zoo goed, als de meesterknecht die verstaat, wanneer de baas dood is. Zoo krachtig preken als zijn voorganger kon hij zeker niet; daartoe had hij de schorre basstem van dezen moeten bezitten, terwijl zijne stem veel zachter, ofschoon, volgens de meening van sommigen, ook welluidender was; ook was zijn baard nog pas op het komen; en toch waren er weder, die veel liever zijn Johannesgezigt dan de Judastronie van zijnen voorganger aankeken. Deze had echter in zijne laatste oogenblikken zeer juist geprofeteerd; want »het ging" den jongen kluizenaar »niet slechter" dan zijnen voorganger. Inzonderheid trachtte de vroomgezinde schoone sekse het hem dragelijk te maken in zijne eenzame, de wereld verloochenende betrekking, opdat hij niet ook nog de bekommeringen der ontbering of

verlatenheid zou gevoelen. Voor zijn levensonderhoud zorgden weldadige handen, en voegden, aan zijne jeugd gedenkende, en allerlei hartsterkingen bij, b.v. een hoentje in de soep, een taartje in het fatsoen van een hart tot nageregt, een fleschje *rosoglio* tot versterking. En als zij dan begrepen, dat zijn maaltijd was afgeloopen, kwamen de goede zielen den berg op naar hem toe, baden haren rozenkrans af, en knoopten vervolgens een gesprek met den kluizenaar aan, dat, tot hare verbazing, soms wel een paar uren duurde. Maar men kon met broeder SEBASTIAAN zoo goed praten: ofschoon het zaligmaken van een ander eigenlijk zijn beroep was, wist hij toch ook taal en antwoord te geven, wanneer de vrome zusters over wereldsche zaken, over buurpraatjes en huiselijke rampen, over huwelijksplannen en minnarijen, haar hart voor hem wilden uitstorten. Zij hadden er zelfs dikwijls ruzie met hare mannen over, wanneer deze beweerden, dat het voor kluizenaar spelen van zulk een gezonden jongen maar luiwammeserij was; en het scheen wel alsof SEBASTIAAN van deze praatjes het een of ander ter ooren kwam; ten minste, hij had dikwijls aan hevige hartkloppingen te lijden.

Hoe was het SEBASTIAAN echter te moede, toen hij eens — juist had zijne voornaamste vriendin, de eigenares van een perenboomgaard te Strass, eene rijke weduwe, met hare dochter IDA in de kluis haar gebed verrigt en hem vervolgens opgezocht — werkelijk dit hartkloppen onder zijne pij bespeurde, nadat hij omstreeks een kwartieruurs tegenover de vrouwen had gezeten en een paar glaasjes van den Cypruswijn gebruikt, dien de weduwe hem tot hartsterking had medegebragt. Eerst meende hij dat het verbeelding was, en liet zich niet van de wijs brengen in zijn gesprek met de vrome schenksters der lafenis; ja, hij nam zich voor, haar kalm in de oogen te zien; maar het laatste scheen het kwaad juist te doen toenemen. Wanneer de weduwe met een vriendelijken blik zijne gezondheid dronk, ging het nog heen; maar keek de dochter, in hare zeventienjarige onschuld, hem zoo regtstreeks een beetje aandachtig en een beetje schelmachtig in het gezigt, dan bonsde het hem slag op slag onder de ribben, en een gloedstroom ging hem van het hart naar het hoofd, en daar weêr uit naar de vingertoppen, — een onbegrijpelijk en toch niet onaangenaam gevoel.

De vreemde wijn was er zeker oorzaak van; maar zie — ook zonder Cypruswijn meldde zich de kwaal somwijlen aan, wanneer vrouwen of meisjes, van zekeren leeftijd, en van zeker, niet afstootend voorkomen, zich met hem langer dan hoog noodig was bezig hielden, en onfeilbaar kwam zijne hartklopping, zoodra de eigenares van den perenboomgaard met hare Ida, of de laatste maar alleen, hem in zijne eenzaamheid kwam opzoeken. Na eenige geduchte aanvallen had hij intusschen waargenomen, dat deze in hevigheid afnamen, hoe langer en vaker hij met de veroorzaaksters der kwaal verkeerde, weshalve hij dan ook allen moed bijeenraapte en het gevaar trotseerde. Hij liet de schuwheid, die hem tot dusver had aangekleefd, eenige stappen achteruit treden, en verkeerde zonder zorg met de personen uit het andere geslacht. Wanneer hij Ida den berg af leidde, week de hartklopping zelfs geheel, en hij kon haar zonder gevaar de hand bieden, die zij in kinderlijke onschuld kuste. Bij een paar bezoeken, die hij aan de weduwe bragt, om haar zijnen dank te betuigen, was de ziekte volkomen geweken, — ja, hij bespeurde nog maar eenige naweeën, wanneer hij geruimen tijd zijne beide verzorgsters niet te zien kreeg.

Van zijne zonderlinge, geheime hartklopping moet intusschen toch iets zijn uitgelekt; ten minste, de ongehuwde manspersonen van Strass hadden er kennis van gekregen, en lieten dit den jongen kluizenaar ook merken. Kwam een van hen, naar het werk gaande, de kluis voorbij, dan riep hij door het openstaande venster naar binnen: »Ida van de perenboomvrouw laat u groeten!” Of zij zongen, terwijl zij den berg opkwamen, hem ter eere nieuwe straatliedjes, die hij in het eerst niet goed verstaan kon. Eindelijk werd hij toch kwaad; want nu hoorde hij duidelijk:

> De kluizenaar in 't woud
> Is nu eens warm, dan koud:
> Hij is uit zijn pij gekropen
> En de meisjes nageslopen.

Of iets anders, dat op het zelfde neêrkwam. In het eerst liet hij hen begaan, in de hoop dat er van zelf wel een eind aan zou komen. Maar dit gebeurde niet; en toen zij het op zekeren avond, of liever nacht, al te bont maakten, sprong hij zijn bed en vervolgens een achterdeurtje uit, en

viel met langverkropte woede op de rustverstoorders aan. Deze, op dien onverwachten overval niet bedacht, trachtten, door den schrik verbijsterd, een goed heenkomen te zoeken, en rolden, door den jongen kluizenaar achtervolgd, hals over kop het steile bergpad af. Met billijken trots bekeek deze den volgenden dag de kampplaats, en vond eene mooije haneveer, die een der knapen van zijnen hoed verloren had. Hij raapte dit segeteeken vol zelfvoldoening op, en hing het aan een spijker naast zijn altaar. Hij sprak echter op een ernstigen toon tot zichzelven: »SEBASTIAAN, laat u niet van den goeden weg af brengen. Dit tusschenspel is een wenk des Hemels. Gij zult toch geen wereldling en nog veel minder een uitlooper en vechter willen worden? Blijf liever wat gij zijt, namelijk de kluizenaar aan den Brettfall."

Eene tweede beproeving, van veel ernstiger aard, liet niet lang op zich wachten. Aan de Beijersche verlichting had geen mensch meer gedacht, daar zij reeds een paar jaar geléden den lande was aanbevolen, en men er nog niet veel van zien kon. Onzen kluizenaar boven liet zij ook, zonder hem lastig te vallen, in zijne duisternis zitten, tot op eens een nieuw licht in het stadhuis opging, en een scherpen straal naar hem toeschoot. SEBASTIAAN ontving van regtswege bevel om zich van zijne half geestelijke natuur te ontdoen, en als gewoon menschenkind onder zijne medemenschen terug te keeren. Daar hij op de aanmaning van den geregtsbode, ingevolge het voorschrift van zijnen leermeester, geen het minste acht sloeg, bragt men hem naar het stadhuis, en liet hem aan de genoegens der eenzaamheid over, bij water en brood in het gevangenhok. SEBASTIAAN dacht aan de beloonende vruchten van het martelaarschap, en bleef standvastig. Naauwelijks was hij weder in vrijheid, of hij liep onverwijld naar zijne kluis en nam zijn beroep met nog veel meer ijver waar. Maar de nu kwaad geworden verlichting zat hem dadelijk achterna, en smeet hem weder in het gevangenhok, op water en brood. Reeds sprak men van versche hazelnoottakken, waarmede zijne pij zou worden uitgeklopt, voordat hij tijd had haar uit te trekken; in allen geval zou hij zijn boetvertrek slechts verlaten als wereldling, in eene zondige pantalon; toen het toeval, door den ouden kluizenaar voorspeld, hem voor zulk eene schande bewaarde.

Het blaadje was omgekeerd, gelijk men zegt. De geheele nieuwe-heeren-wereld werd door de boeren omvergegooid en het land uitgeschopt, bij welke gelegenheid ook de verheveling op het stadhuis uitging en de grendels aan des kluizenaars kerkerdeur werden weggeschoven. Zijne bevrijders echter behoorden tot die knapen, die eens liedjes op hem gemaakt en zijne wereldvijandschap nooit begrepen hadden. »Mensch," zeiden zij tot hem, »in den tegenwoordigen tijd kan men zulke luiwammesen niet gebruiken. Trek ordentelijke kleêren aan, neem eene buks in de hand, en help ons den vijand verjagen. Gij zijt juist in de jaren, om dat te doen."

Deze tweede vordering, om de pij vaarwel te zeggen, was veel moeijelijker af te slaan dan die van den landregter; want het voorstel werd door vierentwintig vuisten ondersteund. Hij bezon zich eene poos. »Zij zouden waarempel wel denken, dat ik bang was," sprak hij bij zichzelven. »Neen, jongens!" riep hij uit: »ik ga meê. — Maar," dacht hij, »ik zal toch eerst mijne pij in veiligheid brengen." Waar was echter dit dierbare kleinood beter bewaard dan bij de godzalige weduwe van den perenboomgaard en bij hare engelachtige Ida!

Verscheidene maanden lang was de kluizenaar met de schutters weg, en moet zijne dingen niet slecht gemaakt hebben. Thans echter was er weder vrede in het land, en men kon het kluizenaarsleven ook weêr beginnen, met vooruitzigt op betere tijden.

In zijn schuttersrok trad Sebastiaan op zekeren dag bij zijne begunstigsters binnen, en vroeg om zijne pij. Moeder en dochter beschouwden hem zeer lang met opmerkzaamheid; er moet aan hem iets in het oog geloopen of haar misschien bevallen hebben. De schuttershoed, met de bonte pluim er op, stond hem niet kwaad bij zijn krullend kastanjebruin haar, — trouwens, dat hadden hem reeds andere vrouwen gezegd — en zijne knevels maakten hem geheel en al tot een flinken Zillerdaler-jongen. De weduwe, en ook hare dochter, dachten dan ook bij zichzelve, dat het toch jammer zou wezen, wanneer hij weder in zijne pij kroop. Hij echter hield zich aan de les van zijnen pleegvader: »Laat u niet van den weg af brengen ten opzigte uwer roeping," en dat was zeker, de taak van den soldaat — het menschen-kapot-schieten —

kon toch de »andere roeping" niet wezen, welke onze Lieve Heer hem voor het kluizenaarsleven in de plaats zond.

Ida kreeg derhalve zijne ruwe pij voor den dag, die naast haar zondagskleed had gehangen, en gaf haar den geestelijk gezinden schutter, die aldra als kluizenaar weder op zijne oude plaats zat, en geen ander hartzeer meer kende, dan dat het niet alle dagen zaturdag was, op welken dag namelijk moeder en dochter uit den perenboomgaard bij het Lieve-Vrouwe-beeld zijner kapel haar gebed verrigtten.

Maar nog waren de verzoekingen voor hem niet ten einde. De schoone Tyrolsche *bon vieux temps* was eensklaps om — op nieuw oorlog, en daarna de vreemde regering als voorheen. De heeren hadden soldaten noodig; alle jonge manschappen moesten loten; de kluizenaar behoorde ook tot deze lotelingen. Eerst veertien dagen voordat het bevel zou worden ten uitvoer gelegd, wist men er van. Nog nam een goedhartige Tyroolsche ambtschrijver zijne betrekking waar; de Beijersche, met soldaten bij zich, werd verwacht. Maar de angst en nood was nu reeds groot genoeg.

Sebastiaan liep zijne kluis uit en den berg af, naar de perenboomgaard.

»Soldaat moet ik worden!" riep hij de vrouwen toe, voordat hij nog regt in de kamer was. — »Wij weten het, en het is verschrikkelijk." — »Zeker verschrikkelijk; maar er is geen genade voor. Wanneer het lot mij treft, moet ik er aan gelooven, en het kan iedereen treffen." — »Hemel! zulk een Christelijke jongeling onder het Heidensche krijgsvolk!" zuchtte de weduwe. — »En kreupel geschoten te worden, en dat zulk een lieve...." De goede Ida sprak het woord niet uit, want reeds schoten haar de tranen in de oogen.

Sebastiaan zette zich vol beangstheid op een stoel neêr en wist geen raad; hij zag de weenende Ida aan, en had niet weinig lust om haar daarbij te helpen.

»Dus niet eens kluizenaars zijn vrij van de zaak?" vroeg de moeder. — »Die het minst, omdat men hen van den aardbodem wil uitroeijen," gaf Sebastiaan ten antwoord. — »Uitroeijen? Maar lieve deugd, gij kunt op die manier in geen geval kluizenaar blijven?" merkte de dochter hierbij aan. — »Ja, 't ziet er gek uit," zeide de troostelooze, en begreep wel dat het met zijn kluizenaarsschap ten einde ging.

Na eenig toeven vroeg de weduwe weder: »Maar is dan geen manspersoon hoegenaamd zeker voor den snaphaan?" — »De getrouwden wel, maar de ongetrouwden niet," was het antwoord. — »Wel, Bastiaan!" riep de weduwe, terwijl zij plotseling opsprong en naar hem toe liep: »dan moet gij trouwen, en wel zoo spoedig mogelijk, nog voordat het loten begint; daar zit niets anders op; want soldaat moet gij eens en vooral niet worden."

Wat brandde hem tot onder het voorhoofd, — wat veroorzaakte hem weder hartkloppigen, nog heviger dan ooit? Hoe kon zulk eene vrome vrouw zoo spreken!

»Trouwen?" stotterde hij. »Ik wil.... ik ben immers een kluizenaar. Trouwen? Dat zou immers tegen mijne roeping strijden?" — »Wat roeping? Is het heilige sakrament des huwelijks niet door God ingesteld, en geen Christelijke stand, geene Godgevallige roeping?"

Sebastiaan wist de in de dogmatiek welervarene weduwe niet te wederleggen. Hij vroeg zichzelven, of zij niet misschien door den Hemel was afgezonden om hem inderdaad eene andere roeping aan te brengen, en of nu het tijdpunt misschien was gekomen, om de oude betrekking te laten loopen, zoo als zijn pleegvader hem bevolen had!

»Bastiaan! Een Heidensch soldaat of een Christelijk echtgenoot!" riep de weduwe vol zielsangst. »Kunt gij u nog bedenken?" — Hij schudde zich in zijne pij, en zeide naauwelijks verstaanbaar: »Ik weet wel wat ik liever zou willen; maar wie zal.... ik.... trouwen?" — »Wel, mij of Ida, wie gij maar wilt, wie u het aangenaamste zou wezen." — »Nu, dan zou ik maar om Ida verzoeken," antwoordde Sebastiaan na eene poos overwegens. »Ik zal mij in mijne nieuwe betrekking zien te schikken zoo goed ik kan."

En zoo geschiedde het ook. Door schielijke hulp van den secretaris en den pastoor werd de kluizenaar aan den Brettfall tot perenboomgaardenier te Strass gemaakt, nog voordat de korporaal en de landregter kwamen, om zijn nest leêg te vinden, zonder te weten waar de vogel gestoven of gevlogen was.

Sedert dien tijd staat de kluis ledig. Ga er eens heen, waarde lezer, en onderzoek uwe roeping, gelijk de laatste kluizenaar aan den Brettfall.

BANDIETEN IN MÉJICO. (*)

(Uit een brief, den 15den Junij j.l. te Méjico geschreven.)

Ik kwam, vier dagen geleden, uit Vera-Cruz alhier aan. De Engelschen, aldaar woonachtig, waarschuwden ons voor de bandieten, die wij op weg zouden kunnen ontmoeten en waartegen men wel gewapend diende te zijn. Alle gesprekken, onze reizen naar Méjico betreffende, hadden slechts één onderwerp, en dat was »*los ladrones*." Er waren diligences geplunderd, passagiers mishandeld, en de geheele weg was onveilig. Wij verlieten Vera-Cruz met eene diligence zoo ouderwetsch als ik er nooit ééne had gezien. Zij werd door acht muilezels getrokken, en drie schraal gemonteerde dragonders van een erbarmelijk voorkomen dienden tot escorte. Eene mijl ver loopt de weg langs het strand; daarna reden wij iets hooger op, maar diep in het zand tot aan de assen; en zoo ging het, allengskens hooger, verscheidene mijlen ver. Toen het zand ophield, kwamen wij op een fraai aangelegden, maar slecht onderhouden steenweg, met gaten er in, waar de vetste os ruimte genoeg zou hebben gevonden, en ge kunt ligt begrijpen, dat er aan geen slapen dien nacht te denken was.

Des morgens reden wij het slagveld van Cerre-Gerdo over, waar in 1847, 9000 Noord-Amerikanen 20,000 Méjicanen versloegen en uit eene bijna onneembare positie dreven. Wij zagen voor het eerst de beroemde piek van Orizaba, 17,250 voet boven de oppervlakte der zee, en kwamen tegen acht

(*) Lees *Mégiko*. Daar de Spaansche *x* voorheen, op enkele uitzonderingen na, als onze *g* werd uitgesproken, en de Spaansche *j* in ieder geval, en daarenboven de Spaansche *g* voor *e* en *i*, de zelfde uitspraak heeft, is reeds in 1815 door de Spaansche Akademie van Wetenschappen besloten, om daar, waar de *x* onzen *g*-klank heeft, die letter door *j* of *g* te doen vervangen. Franschen, Engelschen en anderen, die onze *g* en *ch* niet kunnen uitspreken, behouden, zoo om deze reden, als omdat zij zich niet veel met vreemde talen bemoeijen, de oude spelling, waarin *wij* hen echter niet behoeven na te volgen.

ure voor den middag te Jalapa, vanwaar we ten twaalf ure onzen weg vervolgden, na nog veel verontrustends omtrent de bandieten te hebben gehoord. We togen door eene vulkanieke landstreek den geheelen dag, en kwamen met den donker te Perotte. Die stad gaat voor de slechtste in geheel Méjico door, en dat is veel gezegd. De piek van Perotte verheft zich 13,414 voet boven de oppervlakte der zee, en strekt tot baken voor de schepen, om de haven van Vera-Cruz binnen te zeilen. Ten vier ure in den ochtend verlieten wij Perotte, met een escorte van zes dragonders, die een paar mijlen medereden, en vervolgens, juist toen wij aan eene gevaarlijke plek waren gekomen, de gebruikelijke fooi vroegen en terugreden. Die kerels gaan altijd loopen, als zij de roovers gewaar worden, en men denkt over het algemeen, dat zij het met hen eens zijn.

Nu reden we een heerlijk landschap door, waar vulkanieke pieken zich aan alle kanten uit de vlakte verhieven. Juist, toen we uit eene fraaije *barranca* of drooge waterleiding, grazig en vlak, met overhangende boomtakken aan weêrskanten, tegen eene hoogte opreden, hoorde ik eensklaps een Méjicaan den kreet aanheffen van »*Caramba*, *los ladrones!*" gevolgd door een geroep van »*Carago alte!*" De diligence bleef onmiddelijk staan; ik stak mijn hoofd buiten het raam, en zag verscheidene mannen prachtig uitgedost en op fraaije paarden gezeten, het gezigt met zwart floers bedekt, door de bosschaadje naar ons toe galopperen en hunne pistolen en karabijnen op ons aanleggen. Oogenblikkelijk sprong ik met mijn geweer, dat van een dubbelen loop voorzien was, en waarop ik mij verlaten kon, het rijtuig uit. De voorste bandiet hield stil, toen hij mij zag, en leî een enorm pistool, dat naar een miniatuur-kanon geleek, op mij aan; maar ik was hem te gaauw, en gaf hem zijn bekomst; de volle lading van mijn trouw geweer trof hem in de borst; hij stortte achterover op zijn zadel, de teugels ontglipten hem, eene stuipachtige beweging deed hem vervolgens voorover op de manen van zijn paard vallen, dat met hem het bosch in galoppeerde. Nu schoot ik op een ander, die naar ons toe kwam rennen; ik zag hem bukken alsof hij getroffen was; daarop wendde hij zijn paard, en galoppeerde insgelijks terug: hij wendde naar het bosch; de overigen pakten zich

nu ook weg. Elk, die den eersten kerel had gezien, zeide, dat hij digt bij ons dood moest liggen; maar wij moesten ons haasten om weg te komen, daar niemand weten kon, of er nog meer roovers in de nabijheid waren.

De andere passagiers, buiten Fitz William (*) en mij, waren Engelschen en Amerikanen, die zich naar Californië begaven; zij hadden den tijd niet om te vuren, maar waren allen gewapend, en stapten ook de diligence uit, om als mannen te vechten; maar mij viel het lot te beurt om den vijand het eerst te verslaan. Bij onze aankomst te Acageto, de eerstvolgende stad, begaven wij ons naar den *alcalde*, en deden verslag van het gebeurde; hij dankte ons zeer beleefd, en zeide ons, dat we hen allen »kapot moesten maken," hetgeen gemakkelijker te zeggen was dan te doen. Hij zond evenwel volk naar de plaats van het gevecht, en de laatstaangekomene diligence heeft het berigt aangebragt, dat men omtrent veertig schreden van de plek af, waar ik gevuurd had, een man dood had vinden liggen, en een ander, die een kogel in de dij en een door het ligchaam had gekregen, en als »doodelijk gekwetst" werd opgegeven; zoo hij er van opkomt, zal hij toch zeker in de boeijen geraken, want die bende is sedert eenigen tijd de schrik van het geheele land geweest. Men betoont mij hier veel achting wegens hetgeen ik deed en meer dan ik verdien; ieder heeft er den mond vol van, en betoont mij zijne dankbaarheid als den weldoener van het land; want geen Méjicaan durft zich tegen die bandieten verzetten, zoodat zij straffeloos koetsen en wagens tot zelfs binnen Méjico aanranden. De dagbladen zelfs hebben een bijzonder gewag van dit gevalletje gemaakt, en den wensch geuit, dat de Méjicanen zich zoo goed mogten houden als de Engelschen, en een weinig courage toonen. Edward (Fitz William) is naar Guadalajara vertrokken; ik keerde naar de Vereenigde Staten terug, enz.

P.S. Ik open dezen brief weder, om u te melden, dat de *alcalde* van Puebla mij berigt heeft gezonden, dat de tweede bandiet den volgenden morgen na het geval is overleden.

(*) Zoon van den Engelschen Graaf van dien naam. Dat deze als reisgenoot wordt genoemd, schijnt voor de waarheid van het verhaal te pleiten.

NEEF EN NICHT.

Huwelijken worden in den hemel gesloten. Dit is eene onomstootelijke waarheid. Zoo beweerde ten minste oom Koos, een kort, nog al gezet jongeheer van tusschen de veertig en vijftig jaren, die maar niet begrijpen kon, hoe het zoo kwam, dat hij zelf zijne wederhelft nog niet gevonden had. Want evenzeer als hij overtuigd was, dat huwelijken in den hemel gesloten waren, was het zijn vast geloof, dat de hemel ook voor elken *hij* eene *zij* geschapen had, en dat men alleen dan ongetrouwd kan blijven, wanneer men, door een noodlottigen zamenloop van omstandigheden, zijne regte Eva niet op het spoor kan komen.

Oom Koos was niet met het zwak der meeste oude vrijers behebt, die namelijk doorgaans op de meisjes, vrouwen en het huwelijk vrij wat aan te merken hebben, en gewoonlijk stijf en sterk staande houden, dat zij voor geen geld van de wereld zouden *willen* trouwen, en enkel uit liefhebberij, uit principe, ongehuwd gebleven zijn, en blijven willen; integendeel, hij dacht over de vrouwen en over het huwelijk allergunstigst, en kwam er rond voor uit, dat het hem leed deed ongetrouwd te zijn; terwijl hij er tevens een genot in vond, jonge lieden in hunne verloving of vrijerij, zoo als hij het noemde, en in hun huwelijk regt gelukkig met elkander te zien.

Als oom Koos een paar jonge lieden, die hij wist dat elkander gaarne zagen, bij elkaâr kon brengen, zou hij het niet hebben nagelaten, en menig paartje had aan hem een gelukkig uurtje te danken. Van verscheidene huwelijken beschouwde hij zich dan ook, zoo al niet de bewerker, dan toch de bemiddelaar, en waar hij er kans toe zag, bleef hij niet in gebreke als beschermengel op te treden van een lief paar, dat hem voorkwam voor elkander geschikt te zijn, en dat hij zeker was dat elkaâr gaarne mogt lijden. Het was steeds zijn zwak, voor alle jonge lieden van zijne kennis huwelijken te ontwerpen. Natuurlijk kwamen die gewoonlijk niet

tot stand; maar oom Koos liet zich daardoor niet ontmoedigen, want in den hemel was dan anders besloten, zoo troostte hij zich, en hij had het toch goed gemeend, en den hemel maar een weinig behulpzaam willen zijn. Lukte het in dit geval niet, een anderen keer zou het des te beter gaan.

Zijne zucht om huwelijken te bevorderen strekte zich zelfs tot knapen en meisjes van jeugdigen ouderdom, tot kinderen uit, en onder anderen had hij, om zoo te spreken van hunne geboorte af, zijnen neef Jakob Kromhout tot den echtgenoot van zijne nicht Emma bestemd. Jakob, de tweede zoon van zijn oudsten broeder, ooms naamgenoot, mogt zich bijzonder in zijn ooms genegenheid verheugen. Oom Koos had dringend verzocht zich met de opvoeding zijns naamgenoots te mogen belasten; hij wilde hem als het ware tot zijnen zoon aannemen. Onder eenige voorwaarden hadden Jakobs ouders hierin toegestemd, daar zij toch in de zelfde stad woonden, en dus hun kind dagelijks zouden kunnen zien; terwijl zij van ooms goedheid dan ook genoegzaam overtuigd waren, om hunnen lieveling aan zijne zorg toe te vertrouwen.

Toen Jakob een jaar oud was, schonk zijn vaders schoonzuster hem in Emma een nichtje, een allerliefst meisje, dat, toen zij nog geen volle vier weken oud was, voor het eerst lachte, en wel tegen oom Koos, waardoor deze zich ten hoogsten vereerd en gestreeld gevoelde, en zijn nichtje zoo lief kreeg, dat hij haar oogenblikkelijk tot de aanstaande echtvriendin van zijn lieveling Jakob verkoos. Hij stelde in allen ernst Emma's moeder voor, om ook dit kind aan zijne zorg toe te vertrouwen, iets waarin echter om vele redenen niet bewilligd werd. Oom verheugde zich hierover naderhand; want, zoo redeneerde hij, had ik beide kinderen bij mij, dan zou het te veel schijnen alsof zij broeder en zuster waren, en uit hoofde des voorgenomen huwelijks was dit minder verkieslijk.

Vroeg reeds gewende hij neef en nicht elkander als bruid en bruidegom te beschouwen, en aanvankelijk mogt hij het genoegen smaken, alles tusschen hen uitermate naar wensch te zien gaan; want de kinderen hadden elkander in waarheid lief, waren gaarne bij elkander, en in gezelschap van andere kinderen zag men hen steeds te zamen, altoos voor elkander partij trekkende.

Zoo groeiden deze kinderen op, totdat op EMMA's twaalfjarigen leeftijd eene scheiding plaats vond, daar oom Koos op dringend aanraden van JAKOB's ouders besloot, den knaap naar eene kostschool te zenden. Oom Koos sloeg eerst voor, ook EMMA derwaarts te laten gaan; doch daar dit onoverkomelijke zwarigheden vond, troostte hij zich met het denkbeeld, dat JAKOB toch een paar malen in het jaar te huis vacantie zou komen houden, en hij vleide zich met de hoop, dat juist door de afwezigheid hun verlangen naar elkander versterkt zou wezen en hunne liefde toenemen. Maar door eene omstandigheid, waarop oom in het geheel niet had kunnen rekenen, werd de scheiding van veel langeren duur, dan hij zich had voorgesteld. EMMA's vader namelijk, een rijks-ontvanger, was benoemd tot controleur, maar naar eene verwijderde provincie. Dit geschiedde nog vóór dat JAKOB met de eerste vacantie te huis kwam. Hij vond alzoo zijne bruid gevlogen. Oom beloofde hem met de volgende groote vacantie naar haar toe te reizen; maar oom, hoe goed ook, was in sommige dingen vlugger met beloven dan met woord houden, en dat was vooral met reizen het geval.

Gelijk de meeste oude vrijers, die geene betrekking hebben, had oom het altoos ontzaggelijk druk en ontbrak het hem altoos aan tijd. Lid en zelfs bestuurder van onderscheidene genootschappen, vereenigingen en maatschappijen zijnde, namen de daaraan verbonden werkzaamheden, waarvan hij, tusschenbeide gezegd, zoo als het wel eens meer gaat, veel meer drukte maakte dan noodzakelijk was, al zijn tijd in beslag; en dit, gevoegd bij een aangeboren en onoverwinnelijken afkeer van reizen, was oorzaak, dat de reis naar EMMA steeds tot de volgende vacantie werd uitgesteld, en er verliepen alzoo verscheidene jaren, zonder dat bruid en bruidegom elkander zagen.

JAKOB was gereed en stond op het punt om naar de akademie te gaan. »Oom," zeide hij, »nu houd ik het niet langer uit! Voordat ik student word, wil en moet ik EMMA zien!" — »Maar beste jongen!" zeide oom, een weinig verschrikt over zijn vasten toon: »het is mij onmogelijk; ik kan niet van huis. Aanstaanden zomer...." — »Neen oom, aanstaanden zomer zoudt gij weder evenveel drukte hebben, en het op nieuw uitstellen." — »Maar begrijp dan toch, JA-

KOB...." — »Ik begrijp niets, dan dat ik haar zien wil en zien moet. Ik ben geen kind meer, oom! Als *gij* niet van huis kunt, laat *mij* dan gaan. Ik kan zeer goed alleen reizen." — »Alleen?" Daaraan had oom nooit gedacht, schoon JAKOB steeds alleen gereisd was van school naar huis en vice versa. Misschien ook had hij er niet aan gedacht of aan willen denken, omdat hij gaarne getuige zou willen zijn van het wederzien der jeugdige verliefden, en hem welligt eene heimelijke vrees bekroop, dat het zonder hem nooit goed zou gaan. Met wezenlijke welsprekendheid bragt JAKOB oom nu echter aan het verstand, dat er niets ongehoords of verschrikkelijks in stak, dat hij alleen zou reizen. Oom was genoodzaakt toe te geven. Zoo trok JAKOB heen, naar zijne nu bijna zestienjarige en er allerliefst uitziende verloofde. Hij was verrukt haar zoo schoon opgegroeid te zien, en zwoer bij zichzelven haar eeuwig te zullen beminnen. Met haar bekoorlijk beeld vervuld, aanvaardde hij kort daarna zijn studentenleven.

Wij laten JAKOB studeren en EMMA voortgaan in de verdere ontwikkeling harer schoonheid, en ontmoeten hen eerst weder nadat JAKOB zijne studiën heeft volbragt, en met lof in het gild der regtsgeleerdheid is opgenomen. In bijna vijf jaren hadden de jonge lieden elkander niet gezien. Gedeeltelijk hadden omstandigheden dit verhinderd, maar voor het grootste deel was het JAKOBS verkiezing en principe geweest, EMMA niet weder te willen zien, voor dat hij haar in allen ernst als zijne verloofde in de armen zou mogen drukken. Na zijne promotie — dit had oom Koos hem plegtig beloofd — zouden zij te zamen de reis ondernemen; het engagement zou dan in orde gemaakt worden.

Die tijd brak aan. EMMA's ouders hadden zich op de komst van oom Koos en JAKOB voorbereid. Nog slechts weinige dagen moesten er vóór die komst verloopen. »Wat zal JAKOB met drift, EMMA met vurig verlangen dat wederzien te gemoet gezien hebben!" Zoo dacht oom Koos, zoo dachten EMMA's ouders, zoo dacht een ieder, die met de voornemens der familie bekend was; en dat EMMA sinds eenige dagen stil, afgetrokken en ernstig was geworden, schreef men toe

aan de niet zeldzame gewaarwording van een jong meisje, voor wie zulk een beslissend uur nadert.

»Maar Emma," zeide hare moeder, daags voor dat oom Koos met Jakob verwacht werd, »hoe zit gij daar nu weder zoo stil en treurig? Als gij u morgen niet wat anders voordoet, zal Jakob zich zeker teleur gesteld gevoelen. U deert toch niets, kindlief?" — »Neen, moeder! maar.... maar, is het dan onnatuurlijk, dat ernstige gedachten mij bezig houden, wanneer ik, om zoo te spreken, op het punt sta van u, van vader, van mijne broeders en zusters te scheiden?" — »Dat gij dit niet met een ligtzinnig hart doet, is goed en prijzenswaard; maar er om treuren moogt gij niet, wanneer eene opregte liefde u roept, en u tot geluk zal voeren." — »Liefde! geluk!" zuchtte Emma. — »Of gevoelt gij geen liefde? Bemint gij niet, Emma?" — »Ik zou misschien gelukkiger zijn, indien ik minder beminde," zeide of liever fluisterde Emma bijna onhoorbaar. Emma's moeder schudde het hoofd eens, en dacht: »Het zal wel overgaan, als Jakob maar eerst hier is."

»Jakob, houd u nu goed, en zet al die grillen uit het hoofd," zeide oom Koos, toen zij den volgenden dag de poorten van Emma's woonplaats in het gezigt kregen. Jakob gaf geen antwoord, maar bleef met over elkander geslagen armen, en strak voor zich uitziende, onbewegelijk in het rijtuig zitten. Oom Koos keek hem eens aan, en sprak half in zichzelven, half tot zijn neef: »Ik heb nooit van mijn leven zoo'n wonderbaren snaak gezien. Sedert lange jaren bemint hij Emma; daar was vroeger geen houden aan; hij moest naar zijne verloofde toe, kon zonder dat niet leven: en thans, nu hij er werkelijk heengaat, en zij in allen ernst zijne verloofde zal worden, zet hij een gezigt alsof men hem in ketenen naar eene gevangenis voert." — »Ja, ik ben geketend! het is eene gevangenis!" zuchtte Jakob. — »Loop heen, malle vent! Maar het zal wel overgaan, als gij Emma maar ziet. Sapperloot, ik wou dat wij er al waren. Ik ben zoo verlangend, zoo verlangend! Hoe lang is 't niet geleden, sinds ik Emma zag! Zij moet knap opgegroeid zijn, zegt men algemeen, en lief is zij.... Kijk, daar moest gij den jongen Rader maar eens over gehoord hebben. Kent gij Rader?" — »Neen," was Jakobs kort antwoord. — »Jam-

mer; een aardige kerel! surmumerair of zoo iets. Hij heeft een geruimen tijd bij EMMA's vader gewerkt, en toen hij onlangs een uitstapje maakte, en ook onze stad bezocht, bragt hij mij een brief van haren vader. Maar ik verzeker u, dat hij een woord deed over EMMA! Ik dacht bij mijzelven: »Goed dat JAKOB niet hier is; hij mogt jaloersch worden...." Welkom in de stad, JAKOB! Wij zijn er, geloof ik. Eerst maar naar het logement, voerman! Zoo in ons reiskostuum kunnen wij niet dadelijk naar onze verloofde gaan."

Oom KOOS zond nu aanstonds iemand naar zijn broeder, om te berigten, dat zij aangekomen waren, en zich met een uurtje zouden vertoonen. Terwijl zij zich een weinig verfrischten en verkleedden, deed oom zijn best om JAKOB wat op te vrolijken en moed in te spreken. »Het is raar," dacht hij; »het schijnt toch wel met alle jongens zoo te gaan. Hoe veel courage zij anders in het lijf hebben, als er een meisje gevraagd moet worden, zakt de moed in de schoenen, en zijn zij allemaal uilskuikens. Maar het blijft bij de afspraak, JAKOB! Gij zult — ik heb alles met oom en tante overlegd — gij zult nog heden gelegenheid vinden om EMMA alleen te spreken, en dan moet gij maar rond voor de zaak uit komen. Gij kent haar niet sedert van daag of gisteren, bemint elkander trouw en vurig, en behoeft elkaâr dus ook niet meer op de proef te stellen; hoe eer gij het dus maar met haar afpraat, des te beter. Het is voor haar en voor u het beste. Eene kleine verlegenheid is natuurlijk; maar die moet gij overwinnen, en die zal ook maar zeer kort duren, wanneer gij wat spoedig ter zake komt. Komaan, zijt gij gereed?"

JAKOB volgde zijnen oom naar het huis van EMMA's ouders. »Lieve broeder en zuster," zeide oom KOOS, nadat allen te zamen een uurtje had zitten praten, waarbij echter noch JAKOB noch EMMA een hoog woord hadden gevoerd, »lieve broeder en zuster, ik heb u iets van veel belang mede te deelen; maar het is een geheim, en deze kinderen mogen het volstrekt niet weten. Gij vertrouwt hen immers wel bij elkaâr? Ik geloof niet dat zij elkander kwaad zullen doen. Wel nu, laat ons dan in eene andere kamer of in den tuin gaan, want ik durf het niet langer uitstellen." — Allen, behalve JAKOB en EMMA, stonden op. »JAKOB, houd u nu goed!" fluisterde oom KOOS hem nog in, voor hij met EMMA's

ouders het vertrek verliet. »Stort uw hart maar in eens uit. Met een half uurtje komen wij terug. Dan moet alles tusschen u afgepraat zijn."

Emma en Jakob bleven alleen. Beiden sloegen de oogen neder en bleven zwijgend zitten. Dat was voor een oogenblik goed; maar Jakob begreep dat aan dat zwijgen een einde moest komen, en dat hij wel het eerst diende te spreken. Het kostte hem blijkbaar eenige moeite; maar hij vermande zich, stond op, om zich vlak naast zijn nichtje neder te zetten, en vatte hare hand.

»Lieve nicht," zeide hij, »lieve Emma, ik durf het u gerust bekennen, dat ik mijne zinnen op dit oogenblik niet regt bij elkander heb, — dat ik een weinig vermoeid ben. Gij moet mij dus verschoonen, wanneer mijne taal u wat vreemd in de ooren klinkt. Ik heb mij voorgenomen opregt jegens u te zijn; dat meen ik u en mijzelven verpligt te wezen. Wees het ook jegens mij, lieve nicht, en om volgens den raad van oom Koos maar spoedig ter zake te komen, zoo antwoord mij. Weet gij wat liefde is, Emma?.... Neen, antwoord niet te spoedig; overleg eerst in uw hart, en begrijp mij wel. Ik bedoel niet de liefde, zoo als wij die in onze kinderjaren gevoelden, toen wij spelende bruid en bruidegom waren; ook niet die van nu een jaar of vijf geleden, toen wij dat uit kracht der gewoonte, en van hetgeen men ons steeds voorpraatte, spelende bleven; maar liefde, in de echte beteekenis des woords, die waarachtig uit het hart komt, die wij gevoelen vóór en zonder dat wij er onszelven rekenschap van weten te geven; liefde, waarvoor wij alles, waarvoor wij ons leven zouden opofferen, zonder welke ons leven geen waarde heeft, zonder welke geen geluk voor ons mogelijk of denkbaar is. Emma, kent gij de kracht van zulk eene liefde? En is het die liefde, welke gij voor mij gevoelt?"

Jakob zweeg. Emma, na eene krachtige poging op zichzelve, antwoordde met bevende stem: »Gij hebt beloofd opregt jegens mij te zijn, Jakob! Ik wil het ook wezen jegens u." — »O, spoedig dan, antwoord mij: kent gij die liefde?" — »Ik ken haar, en ken hare kracht; maar... vergeef mij, Jakob,... het is niet... voor u, dat ik die liefde gevoel." — »Hoe!" riep Jakob, onstuimig opstaande, uit.

»Wat zegt gij? Herhaal, ik bid er u om, herhaal die woorden....” — »Ik heb u lief, JAKOB! ik draag u eene onbepaalde hoogachting toe, — maar....” — »Gij bemint een ander?” — »Ja!” — »Goddank!” juichte JAKOB, en in blijde verrukking omarmde en kuste hij zijne nicht, zoo als nog nooit iemand, die het zalige jawoord had ontvangen, zijne geliefde heeft gekust.

EMMA schrikte in het eerst; want aanvankelijk meende zij, dat JAKOB haar niet had begrepen; maar toen hij voortging haar te omarmen en te kussen, en daarbij uit te roepen: »Welk een geluk! zij bemint mij niet!” toen begon zij te vreezen dat zijn verstand gekrenkt was, en zij, door zijne liefde te leur te stellen, hem krankzinnig had gemaakt.

Maar JAKOB loste haar spoedig zijn raadselachtig gedrag op. Hij was in zijn laatste studiejaar in kennis gekomen met de zuster van een zijner akademievrienden, in de akademiestad wonende, en had ten gevolge van deze kennismaking leeren inzien, dat zijne zoogenaamde verloving met EMMA slechts kinderspel was geweest; dat ware liefde iets geheel anders was, dan hetgeen hij voor EMMA gevoelde, gevoeld had en gevoelen kon; dat hij enkel met SOPHIA gelukkig kon zijn, en dergelijke dingen meer; uit welk alles ten duidelijkste volgde, dat hij EMMA, omdat het thans bleek dat zij hem mede niet beminde, liever had dan ooit.

Hij had echter in het denkbeeld verkeerd en gevreesd, dat EMMA's liefde voor hem opregt gemeend was, en daarom was hij met zulk een bezwaard en verlegen hart tot haar gekomen; want, eene andere beminnende, zou het thans onmogelijk zijn geweest EMMA te huwen; en door zijne eigene liefde voor eene andere, gevoelende wat het zeggen zou, van eene liefde afstand te doen, vreesde hij EMMA diep rampzalig te maken, wanneer hij haar moest bekennen, dat zijn hart aan eene andere toebehoorde, en haar nooit meer toebehooren kon. Hoe groot moest dus niet zijne blijdschap zijn, toen hij uit EMMA's mond vernam, dat hij door haar niet bemind werd; dat hij zich dus aan zijne liefde jegens SOPHIA veilig kon overgeven, zonder zich ten aanzien zijner nicht schuldig te gevoelen, of zich iets te verwijten te hebben.

EMMA vertelde nu ook op hare beurt de geschiedenis van

haar hart. Van der jeugd af aan gewoon JAKOB als haren toekomstigen echtgenoot te beschouwen — dat denkbeeld, door oom KOOS, door hare ouders steeds levendig gehouden — had zij een langen tijd geloofd dat zij hem werkelijk beminde, en zich een gelukkig leven met hem voorgesteld. Maar de jonge RADER was gekomen, en had haar een geheel ander denkbeeld omtrent liefde ingeboezemd. Eenigen tijd bij haren vader moetende werken, had zij hem dagelijks gezien, en hem leeren liefhebben, gelijk hij haar liefhad. Zij had echter zijne liefde niet durven beantwoorden, daar zij zich aan haren neef verbonden rekende, en ook van dezen te veel hield, om hem door ontrouw ellendig te maken. Hem beminnen, zoo als men een echtgenoot behoort te beminnen, was haar echter ondoenlijk, en zij had met vrees en beven zijne aankomst te gemoet gezien. Nu was echter al hare vrees weg. Nu zou zij spoedig haren RADER van het gebeurde onderrigten, en deze zoowel als zij zou JAKOB eeuwig dankbaar zijn.

Geen zweem van eenige verlegenheid was meer tusschen neef en nicht zigtbaar, nadat zij hunne wederzijdsche geheimen hadden bekend, en vertrouwelijker, dan zij nog ooit geweest waren, zaten zij nu met elkander te beraadslagen, hoe zij oom KOOS en EMMA's ouders, die voorzeker vreemd zouden staan te kijken, op de gevoegelijkste wijze van alles zouden onderrigten. Zij vreesden van deze nog wel eenige tegenstribbeling te zullen ondervinden; maar de hoofdzaak was toch, dat zij samen het eens waren, en deze gedachte maakte hen zoo gelukkig, dat oom Koos er letterlijk door bedrogen werd, en ieder ander evenzeer er door bedrogen zou zijn geworden, die, als hij, een middel had gezocht, om neef en nicht ongezien te begluren. Hij zag hen vertrouwelijk naast elkander, hand in hand, en in een drok, blijkbaar vrolijk gesprek gewikkeld.

»Alles in orde!" riep hij EMMA's ouders toe. »Veel geluk, waarde broeder en zuster! gij krijgt een flinken schoonzoon! Kom maar meê. Wij kunnen wel binnengaan, en ook onze jongeluî geluk wenschen. Ik heb het altijd wel gedacht en gezegd. Zij zijn voor elkander in de wieg gelegd. Hun huwelijk was in den hemel gesloten."

Gelukkig, alsof hij zelf een jawoord had ontvangen, ging

oom Koos voorop, door Emma's ouders gevolgd, naar de kamer, waar zij Emma met Jakob alleen hadden gelaten. Verrast door dit binnentreden, sprongen neef en nicht te gelijk op. Emma verborg haar hoofd aan moeders borst. Jakob drukte oom Koos de hand en omarmde hem. »Wij zijn gelukkig," riepen beide uit. »Wij beminnen elkander *niet!*"

Oom Koos stond als van den donder getroffen, en maar langzamerhand begon hij tot besef te komen van hetgeen hem werd verhaald; want het kostte moeite hem de ware toedragt der zaak aan het verstand te brengen. Hij was in het eerst wanhopig, noemde Jakob een ondankbaar monster, Emma een dwaas, eigenzinnig meisje, en wilde van Jakob zelfs geheel zijne handen aftrekken. Zoo was hij nog nooit bedrogen; maar het zou er de kinderen naar gaan, en voor hem zou het eene les zijn, om in het vervolg beter toe te zien, wiens geluk hij wilde maken. Hij zou voor geene ondankbaren ooit weder eenige moeite doen.

Emma's ouders droegen de teleurstelling geduldiger, en raadpleegden meer hun verstand, nadat zij van alles onderrigt waren. Op Emma's keus hadden zij niets aan te merken, daar de jonge Rader een allezins achtenswaardig en beminnelijk jongeling was, van zeer goeden huize, en wiens vooruitzigten gunstig genoeg waren, om hem het lot hunner dochter te durven toevertrouwen. Zij deden ook hun best om oom Koos te troosten, door met bedaardheid en verstand over de zaak te spreken. Dit kostte eindeloos veel moeite, maar gelukte ten laatste toch; want Sophia kwam en Rader kwam. Allen waren bij elkander, en Emma zeide: »Zie, oom, nu zijn hier twee gelukkige paren, in plaats van één. Als gij ons kunt zien en nog morren, zijt gij een monster; maar," liet zij er oogenblikkelijk op volgen, »een monster, dat ik toch wel eens kussen wil." En zij sloeg hare armen om zijnen hals, en drukte een kus op zijne lippen. Oom Koos werd verteederd. »God zegene u allen, kinderen!" zeide hij. »Als gij gelukkig zijt, ben ik het ook."

En zij waren gelukkig, en niet slechts voor het oogenblik, want oom Koos heeft jaren lang mogen zien, dat zij gelukkig waren en bleven.

Sancho.

DE PACHTER VAN BALLENGIECH.

EEN VERHAAL.

Door C. von Wachsmann.

Jakob de Vijfde van Schotland was, ofschoon reeds koning, door den adel, inzonderheid door de familie Douglas, steeds als een gevangene behandeld. Door de vlugt ontkwam hij aan het gestrenge opzigt, en van dezen tijd af zocht hij wijze en regtvaardige wetten tot bescherming der zwakken tegen de magtigen in te voeren. Daardoor haalde hij zich den haat van den Schotschen adel op den hals. De afkeer van den laatsten werd buitendien nog door verscheidene eigenheden van Jakob vermeerderd. Ofschoon een voor den toenmaligen tijd beschaafd man, dichter, toonkunstenaar, en vol ridderlijken geest, had hij echter ook eenige gebreken. In tegenstelling met zijn prachtlievenden vader, was hij overdreven spaarzaam; hij vond smaak in het gezelschap van menschen uit den minderen stand; en wanneer hij getergd werd, was hij onverzoenlijk, tot wreedheid toe. Het laatste is echter eenigzins te verontschuldigen, wanneer men de ruwheid zijner onderdanen in de eerste helft der zestiende eeuw in aanmerking neemt. De wildheid der bewoners van Schotland vertoonde zich te dien tijde inzonderheid in de hooglanden en aan de grenzen. Hier zoowel als daar bestond het clansbestuur; het opperhoofd van den clan was de onbepaalde gebieder, en de gehechtheid, die zijne onderzaten voor hem betoonden, was buitengemeen groot. Ten opzigte der roofzucht en onverschilligheid voor de wetten, staken zelfs de grensbewoners aan de hooglanders de loef af. Jakob deed wat hij kon, om aan de roofzucht van den magtigen adel paal en perk te stellen. Hij trachtte zich eerst door list van de personen der aanzienlijkste opperhoofden te verzekeren. De Graaf van Bothwell, de Lords Home en Maxwell, Scott van Buccleugh, Ker van Fairnyherst, vielen in zijne hand, en werden in

vestingen van het platteland opgesloten. Inderdaad ging de roofzucht van den Schotschen adel alle palen te buiten. De opperhoofden bepaalden het huwelijksgoed hunner dochters naar den buit, dien zij binnen vier weken na St. Michiel zouden maken, als wanneer de langer wordende nachten hunne strooptogten begunstigden.

De Koning verzamelde thans een leger; om echter een algemeenen opstand te vermijden, gaf hij voor, dat hij bij het bijeenverzamelen der troepen slechts jagtvermakelijkheden in de wilde streken ten doel had; hij noodigde de opperhoofden daarbij, en beval hun hunne beste honden mede te brengen. Hoe ongelooflijk het moge schijnen, gelukte deze list hem echter bijna overal. Alleen de omstandigheid, dat de edellieden in hun goed regt meenden te wezen en geen denkbeeld van eene der majesteit des Konings aangedane beleediging hadden, maakte dit verklaarbaar. Zoo naderde de Koning in het begin van den veldtogt het kasteel van Pier Cockhorn van Henderland, welke toebereidselen maakte om hem door middel van een groot gastmaal waardig te ontvangen, toen Jakob hem plotseling liet grijpen en onthoofden. Evenzoo ging het Adam Scott van Tushielaw.

In die dagen ging in de grensstreken, hijgende onder den last eener zware harp en doodaf van den zonnegloed, op den stoffigen grooten weg een bekoorlijk meisje voort. Zij was rank van gestalte en stond in den eersten bloei des levens. Wanneer men hare smaakvolle kleeding beschouwde, zou men eerder de dochter van een adelijk heer dan eene gewone harpspeelster in haar hebben vermoed; ten minste duidden de wijde, fijne mouwen, het naauwsluitende kleedje van fraaije stof, en het donker fluweelen, met eene paauwenveer versierde mutsje geen meisje uit de gemeene volksklasse aan. Van tijd tot tijd wischte zich het lieve kind de zweetdroppels af, die rijkelijk van hare slapen over hare rooskleurige wangen parelden. Eindelijk echter kon het meisje niet meer voort, maar zette hare harp neder, leunde er met haren arm overheen, en weende bitterlijk. Zij werd echter weldra in hare droefheid gestuit.

»Het handje zoo zacht en de wangen zoo rood,
»En evenwel wenscht het mooi meisje zich dood?
»Uit liefde, ja zeker uit liefde?"

Dus deed zich eene welluidende mannestem, deze regels uit een toenmaals geliefd volkslied neuriënde, achter haar hooren, waarop een luid gelach volgde.

Het meisje schrikte in het eerst; maar zoodra zij had omgekeken, stemde zij met de argeloosheid der jeugd in het gelach in. Een knap man, die de jongelingsjaren even voorbij was, stond naast haar. Het gelaat van den vreemdeling vertoonde eene goedhartige vrolijkheid, en toch was daarop tevens het stempel der stoutmoedigheid uitgedrukt. Bruine lokken krulden om zijn hoofd, en vereenigden zich met zijn zwaren, in het rosachtige spelenden baard. De vrolijkheid, die uit het blaauwe oog en den schalksch vertrokkenen mond lachte, de eenvoudige kleeding — die van een gewoon landman — benam der harpspeelster alle vrees.

»Nu, mooije Mary, of Betty, of hoe gij heeten moogt — niet waar? ik heb de reden van uwe treurigheid geraden?" vroeg de vreemdeling, nog altoos lagchende. — »Niet zoo geheel en al, Mijnheer!" gaf het meisje beschaamd ten antwoord. — »Maar dan toch voor een gedeelte," zeide de vreemdeling, op den schertsenden toon voortgaande. »Maar, zoo als het schijnt, moeten wij den zelfden weg op, en dus kunnen wij te zamen...." — »In dit geval zou ik gaarne eerst willen weten....." begon het meisje; maar de ander liet haar niet uitspreken. »Dat spreekt van zelf!" riep hij lagchende: »wij moeten eerst nader kennis maken. Weet derhalve, lieve Mary...." — »Katharina heet ik; Katharina Binning," viel het meisje hem in de rede. — »Binning?" herhaalde de ander nieuwsgierig. »Eene afstammeling van dien Binning, die het slot van Linlithgow uit de klaauwen der Engelschen redde, en daarvoor door Koning Robert beloond werd? (*)" — »Hij was mijn overgrootvader," zeide het meisje. — »Dat doet mij pleizier!" riep de vreemdeling. »Uw voorzaat en de mijne zijn goede vrienden geweest." — »Gij zijt....?" vroeg Katharina verwonderd. — »Ik heet James

(*) Zie de novelle van den zelfden schrijver, getiteld *Vrouwenraad*, in het *Leesk.* voor 1849, Deel I, bladz. 246 en verv.

KNATCHBULL," antwoordde de ander. »Maar onder dien naam zoudt gij moeite hebben om mij uit te vinden. De menschen noemen mij gewoonlijk slechts den *pachter van Ballengiech.* En nu, KATE, kennen wij elkander genoeg, geloof ik; laat ons derhalve onzen weg vervolgen."

Het meisje wilde weder de harp over haren schouder hangen; maar haar reisgenoot greep er dadelijk naar. »De harp is zwaar en de dag is heet. Ik wil u den last afnemen, maar onder voorwaarde, dat gij mij wat voorspeelt, als wij uitrusten, en dat gij mij eens vertelt, waarom gij zoo treurig waart, toen ik u aantrof." Zoo sprak de pachter vriendelijk, terwijl hij den riem, die tot het dragen der harp diende, over zijne schouders hing en voortstapte. »Maar nu, voor alle dingen, lieve KATE," voegde hij er bij, »moet ge mij zeggen, hoe de hardvochtige of ontrouwe minnaar heet, die u zoo veel leed veroorzaakt." — »Ach, Mijnheer! ik zou den goeden JOHN HOWIESON het grootste onregt doen, wanneer ik hem van ontrouw wilde beschuldigen; en hardvochtig is hij in het geheel niet; dat kan ik u op mijn woord verzekeren," antwoordde KATE zuchtende. — »Maar wie is het dan, die u zulke heete tranen afperst?" vroeg de pachter. — »Het is een alvermogend heer, het opperhoofd van de Buchanans, gewoonlijk de Laird van Arnprior genoemd," antwoordde KATE. — »Zoo? is die het?" zeide JAMES. »Dat 's een dolle vent, zoo ik hoor. Onlangs moet men met wild, dat men naar Stirling voor den Koning moest brengen, voorbij zijn kasteel zijn gekomen. En wat deed de Laird? Hij maakte er zich meester van. En toen men hem te kennen gaf, dat het den Koning toebehoorde, gaf hij ten antwoord: »Als JAKOB koning van Schotland is, ben ik, JAMES BUCHANAN, koning van Kippen." Dit is, moet gij weten, de naam van het regtsgebied van Arnprior. Nu, KATE, ik hoop, dat de koning van Schotland den koning van Kippen eerstdaags zal laten ophangen, en als dit gebeurt, zullen wij de pret hebben van er naar te gaan kijken." — »Dat zou van den Koning zeer wreed en van ons zeer slecht wezen," viel KATE met levendigheid in. »Wat maakt het dan toch uit, dat de oude Laird een paar herten en reeën, die voor den Koning bestemd waren, wegnam? Er waren juist eene menigte gasten in huis, het ontbrak aan wild, men vervoerde juist wat voorbij het kasteel,

en het zou dom zijn geweest, om zich niet van verschen voorraad te voorzien." — »Dat moet ik zeggen," riep de pachter, niet zonder bevreemding, »dat gij eene bijzondere soort van zedekunde hebt, KATE! Waarschijnlijk hebt gij die ten huize van den Laird van Arnprior opgedaan?" — »Juist. Het ging daar altoos christelijk en behoorlijk toe," antwoordde het meisje argeloos. »Maar ik geloof, Mijnheer, dat gij mij een beetje fopt," voegde zij er bij, terwijl zij even stilstond en den pachter scherp in de oogen keek. »Moest de oude Laird zijne gasten, in plaats van op wild, op verontschuldigingen onthalen? Het zal toch den Koning op een paar reeën of herten niet aankomen? De Laird zou ze immers met pleizier teruggeven, en nog een wild zwijn op den koop toe. Ik geloof, dat de oude Laird wel een voet van den grond zou springen, zoo de Koning eens in het geval kwam, om bij hem in te stappen en zijn rooden wijn en wildbraad voor lief te nemen; want hij houdt magtig veel van den Koning." — »Zoo? Dat heeft hij toch niet bewezen, toen hij zich aan des Konings eigendom vergreep," merkte JAMES KNATCHBULL aan. — »Ik weet niet hoe gij zoo onnoozel spreken kunt," antwoordde KATHARINA vol ijver. »Het is alsof gij in 't geheel geen denkbeeld van Schotsche gastvrijheid hebt. Hoor, Master JAMES! het is goed, dat ik uwe vrouw niet ben. Zoo een zou wat te lijden hebben. Gij schijnt mij een erge kniesoor en potkijker te zijn."

De pachter borst in een hard gelach uit, zoodat hem de tranen over de wangen liepen; eindelijk zeide hij vol ernst: »Ik geloof, dat de vermetelheid van den Laird voor hem kwade gevolgen zal hebben; want het wild behoorde in allen geval aan den Koning." — »Zoo?" zeide KATE, »het smaakte toch net zoo als ander wild; ik heb er ten minste geen onderscheid in kunnen proeven. Maar hoor, Master KNATCHBULL! het is een geluk voor u, dat gij met uwe pachtersdenkbeelden geen koning zijt geworden; gij zoudt u met zulke lettervitterij bij uwe onderdanen weinig bemind maken, en mogt gij het dan zelfs in het hoofd krijgen, om den ouden Laird te willen straffen, al ware het maar door u een paar scherpe woorden over de zaak te laten ontvallen, dan zoudt gij bij alle verstandige menschen zeer in liefde, waardigheid en aanzien verliezen."

De pachter wierp bij de laatste woorden een ernstigen blik op het meisje; maar spoedig werd hij weder vriendelijk en sprak: »Als ik wel heb, zeidet gij daar straks, dat gij u over den Laird te beklagen hadt, en toch trekt gij zoo levendig zijne partij." — »Ik trek zijne partij, omdat hij het aan mij verdiend heeft, al heb ik mij ook over meer dan een paar vodderige reebouten over hem te beklagen," antwoordde het meisje bedroefd. »Wat mij de oude Laird heeft ontnomen, is meer waard dan alle herten en reeën, die de Koning met zijne gasten zijn leven lang heeft opgegeten. Hij heeft het geluk van mijn geheele leven vernietigd." — »Mag ik misschien weten..." viel JAMES in. — »Waarom niet?" zeide KATE. »Daar steekt geen kwaad achter. Ik verloor mijne ouders vroeg. Mijn vader was pijper bij den Laird geweest; van mijne moeder, die kort na hem stierf, had ik op de harp leeren spelen. Na den dood der mijne nam de Laird mij bij zich in huis. Ik werd met zijne dochter te gelijk opgevoed, en als hare speelgenoote, bijna als een kind des huizes behandeld. Spijs en drank, kleederen, alles kreeg ik even zoo goed als Lady MARY. Verleden jaar, toen deze den Laird VAN BUCCLEUGH huwde, wilde zij mij met zich nemen; maar de oude heer liet mij niet gaan; hij was aan mijn harpspelen gewoon, en als het pootje hem plaagde, moest ik hem daarmede verstrooijen. Zoo bleef ik op het kasteel Arnprior. Verleden jaar, met kermis, leerde ik den jongen pachter JOHN HOWIESON kennen; hij woont daar ginder op Brahead, die pachthoeve, die ge daar aan den overkant van dat water ziet. Hij vrijde naar mij; wij beminden elkander en wilden trouwen, maar hielden het geheim. Ik wist, dat het den ouden Laird zou bedroeven, wanneer ik hem verliet, en ik wilde hem derhalve ons voornemen niet ontdekken voordat het tijd was, namelijk wanneer JOHN HOWIESON het goed op nieuw gepacht zou hebben, zoo als nu het geval is. Maar begrijp nu eens: de vijand, die steeds onkruid onder de tarwe zaait, voerde ook zulk een zaaijer naar Arnprior. De wilde JOHN ARMSTRONG, de Laird van Gilnockie, kwam dikwijls bij onzen heer op bezoek. Deze Sir JOHN is echter, zoo als gij misschien weet, wegens zijne wreedheid, rooflust en losbandige zeden in de geheele landstreek bekend. Wanneer hij nu bij ons op bezoek was, en ik op

de harp moest spelen en zingen, zag hij mij altoos met zulke rare oogen aan, met oogen — o, zulke leelijke oogen! Gij zult u nu mijnen schrik kunnen voorstellen, toen nog niet lang geleden onze Laird mij in zijne kamer liet komen, en mij te kennen gaf, dat een bijzonder geluk mij te wachten stond. Sir JOHN ARMSTRONG, zeide hij, had voor zijnen vertrouwdsten bediende, dien hij voor langdurige diensten een aanzienlijk landgoed had geschonken, om mijne hand verzocht, en hij, als Laird en mijn verzorger, had in de onderstelling, dat ik met beide handen zou toegrijpen, daarin toegestemd. Ik dacht, toen ik dit hoorde, dat ik door den grond zou zinken. Ik zou JOHN HOWIESON niet voor den rijksten en schoonsten man van den geheelen clan hebben laten varen; en stel u nu eens voor, die vertrouwde bediende van Sir JOHN is diep in de vijftig, loopt daarenboven mank en kijkt scheel — lieve deugd, toen de oude Laird zoo sprak, dacht ik aan niets dan aan de rare oogen van Sir JOHN, als ik op de harp speelde, en aan de scheele van zijn ouden bediende, — en het slot van de zaak was, dat ik *neen* zeide. Maar nu hadt ge eens moeten zien, hoe kwaad de anders zoo goede oude Laird werd! Dat was een tooneel! Hij noemde mij een ondankbaar kreng, dat de fortuin met voeten schopte; eene gekkin, die niet wist wat zij wilde. Toen ik nu echter — alleen om hem te overtuigen, dat ik over hetgeen mij te doen stond rijpelijk had nagedacht — het gesprek op JOHN HOWIESON bragt, werd de oude man zoo driftig als ik hem nog nooit gezien had, en verklaarde, dat, wanneer ik binnen vierentwintig uren geen besluit had genomen, om Sir JOHN ARMSTRONG voor zijn bediende het jawoord te geven, ik zijn huis moest verlaten. Dat heb ik dan nu van morgen vroeg, toen de oude heer nog sliep, gedaan, en nu wil ik naar mijne moeder gaan, die in het dorpje daar ginder woont." — »En vanwaar JOHN HOWIESON u binnen kort zal afhalen, om met hem naar het trouwaltaar te gaan," zeide de pachter glimlagchend. — »Och neen, Master KNATCHBULL, »dat zal zoo gaauw nog niet gaan," sprak KATE zuchtende. »Zoo als ge weet, heeft het opperhoofd van den clan, bij zoodanige gelegenheid, ook een woordje meê te spreken. Maar al ware dit ook niet het geval, dan zou het toch mijn pligt zijn te bedenken, dat de Laird de weldoener mijner ouders

en de mijne, ja om zoo te zeggen mijn tweede vader is geweest. Al heb ik ook geen plan om mijnen JOHN HOWIESON aan hem ten offer te brengen, ik wil echter ook den laatsten niet zonder zijne toestemming trouwen, en deze zal ik vooreerst nog wel niet krijgen." — »Wanneer hij u echter zoo lief heeft, als gij zegt...." — »Ja, als die akelige Sir JOHN er maar niet was!" riep KATE vol ijver. »Gij gelooft niet, wat een leelijk man hij is. Reeds de spotternijen en slechte woorden, die hij steeds in den mond heeft, wanneer er van den Koning wordt gesproken, zou ik hem niet kunnen vergeven, en ook de oude Laird, ofschoon hij over dezen groote magt uitoefent, kan dat niet zonder ergernis aanhooren." — »En wat zegt de oude Laird van Gilnockie dan wel zoo wat van den Koning?" vroeg Master JAMES op een onverschilligen toon. — »Veel, wat mij regt in de ziel bedroefd heeft, en wat meer dan te veel zou wezen, al was er ook de helft van gelogen," antwoordde KATE BINNING. »Vooreerst zeî hij, dat de Koning een verschrikkelijke gierigaard is — daarin mag hij misschien wel een beetje gelijk hebben, want andere menschen spreken er ook van; vervolgens beweert hij, dat hij veel van allerlei pretjes houdt, ook van die men juist niet onder de fatsoenlijkste kan rekenen — en ook daar zal misschien wel wat van aan wezen; voorts zegt Sir JOHN, dat het een arglistige, valsche kerel is. Om deze reden, zeide de Laird, had de Koning het ook toegelaten, of liever gemaakt, dat Sir DOUGLAS van Drumlanrigg en CHARIS van Amisfield, in zijne tegenwoordigheid, met groote zwaarden te zamen gevochten hebben." — »Zoo? Zeide die ellendige boschklepper dat?" riep de pachter, uitvarende. — »Zoo als ik u zeide," vervolgde KATE. »Ik heb dit, en nog veel ergers, wel twintig maal met eigene ooren uit zijnen mond gehoord. Onze heer, de oude Laird, waarschuwde hem dan wel somwijlen; maar Sir JOHN lachte dan altijd, knipte met de vingers, en zeide: »Kijk! zie zooveel geef ik om den Koning. Hij mag zijne hand aan den *koning der grenzen* hebben durven slaan — gij weet, zoo noemden zij gewoonlijk Sir ADAM SCOTT van Tushielaw — hij zal zich toch niet vermeten den *koning van Langleeholm* een haar uit den baard te trekken."

Tot dusver had de begeleider van KATE haar gesnap be-

daard aangehoord; thans echter borst hij plotseling uit:

»Hij zal den blaffenden, bijterigen hond bij zijn schurftigen hals aan den eersten den besten wilgentak laten ophangen, en dat zoo zeker, als Sint JAMES, Sint GILES en Sint DUNSTAN mijne voorbidders mogen zijn! Zoo ik hoop, is het touw, waaraan hij hangen zal, reeds gedraaid en de strik gelegd." — »Hoe kunt ge u daarover zoo boos maken, Master KNATCHBULL!" zeide KATE verwonderd. »Zoo als de Laird van Gilnockie heb ik nog vele andere adelijken hooren spreken; alleen onze oude Laird maakte eene uitzondering. Hij prees den Koning bestendig, en vond het, wel beschouwd, beter dat hij wat zuinig, dan dat hij een verkwister was, zoo als zijn vader moet geweest zijn. 't Is waar, hij dreef nu en dan den spot wel eens met die zuinigheid, en het was ook maar om den Koning te plagen, dat hij het wild liet wegnemen... Maar zie eens! Daar aan die brug, die over dat water naar Brahead loopt, legert eene menigte menschen. Als ik wèl zie, is het de troep Heidens, die gisteren het kasteel van Arnprior voorbijkwam." — »Juist, KATE! gij hebt gelijk," zeide de pachter vergenoegd. »Wij zullen er eens heengaan. Ze moeten ons eens waarzeggen en andere kunsten vertoonen, en gij kunt een paar liedjes zingen en er op uwe harp bij spelen; dat kort den tijd nog een beetje." — »Maar Master KNATCHBULL," riep KATE vol angst, »ik ben zoo bang voor Heidens! En.... ziet ge.... daarginder.... aan de andere zijde van dat water, staat een huis.... en in dat huis woont JOHN HOWIESON." — »En daar zoudt gij graag gaauw naar toe willen gaan," riep de pachter lagchende. »Nu, ik neem het u niet kwalijk, dat gij uwen minnaar zoo spoedig mogelijk een bezoek wilt geven; maar, lieve KATE, gij kunt mij ook niet kwalijk nemen, dat ik u eerst toch wel eens op de harp zou willen hooren spelen." — »Dat kan zeer goed bij JOHN HOWIESON aan huis gebeuren," merkte KATE aan. — »Ja, maar bij die Heidens is het mooijer. Die dansen en slaan op de tambourin er bij," zeide JAMES. »Eerst moeten wij dien boel eens bekijken, en dan breng ik u naar uwen minnaar, dien ik gaarne wil leeren kennen. Bovendien, KATE, ik meen het wel met u. Als uw JOHN mij zoo goed bevalt als gij, dan wil ik u beider fortuin maken, en ik beloof u het zoo ver te brengen, dat de Laird reeds morgen in uw

huwelijk toestemt, ja u daarenboven nog een goed uitzet geeft." — »Kom, kom, Master JAMES!" riep KATHARINA lagchende. »Gij ziet er zoo eerbaar uit; maar wanneer gij met zulke beloften om u heen werpt, en in Heidens zooveel pleizier vindt, dan zou ik bijna denken, dat gij meer wind onder uwe blaauwe muts hebt, dan voor den eerzamen pachter van Ballengiech nuttig en noodig is."

De laatste lachte luid, en wilde juist eenig antwoord geven, toen onze reizigers door de Heidens werden opgemerkt, en eenige oude vrouwen en kinderen hen al bedelend te gemoet kwamen. De pachter wierp hun, die het hardst schreeuwden, eenig klein geld toe, waarover zij zich in dankzeggingen uitputteden; toen hij er echter bijvoegde, dat hij eenige oogenblikken bij hen wilde vertoeven, en zich en zijne gezellin wilde laten waarzeggen, geleidden de Heidens hen onder luid gejuich naar hunne legerplaats. Tot deze hadden zij een open veld gekozen, dat aan den oever eener beek gelegen was. Daar hier eene brug over het water lag, waarover heinde en ver alles moest passeren, en ook het op een afstand van een paar honderd schreden zich uitstrekkende bosch hun hout om te branden en des noods eene schuilplaats aanbood, zoo kon men de keuze van hun kamp juist niet slecht noemen. De troep, die hier bivouakkeerde, was zeer klein: zij telde, buiten de grijsaards, slechts zes à acht weerbare mannen, doch des te meer vrouwen en kinderen. Wel waren de Heidens in die dagen zeer talrijk, en zelfs veel later schatte men, zoo als FLETCHER van Saltoun verzekert, hun getal in Schotland op nog ruim honderdduizend; maar in de grensdistricten konden zij zich nooit staande houden, dewijl de adel hunne voornaamste kostwinning, het stelen van vee, geheel bedierf, door dezen tak van nijverheid op eene nog grootere schaal dan zij uit te oefenen. De troep, dien onze reizigers ontmoetten, was dan ook slechts eene doortrekkende, en op reis naar het hoogland. Dit was ook de reden, waarom het leger, waarin zich het gezelschap bevond, eenigzins bivouakachtig was ingerigt. Tot bescherming tegen regen en wind had men eenige loofhutten gebouwd. Een paar groote honden, die aan in den grond geslagen palen geketend lagen, maakten bij het naderen der vreemdelingen een allerverschrikkelijkst leven, en benamen

dezen reeds vooraf den lust om in de hutten huiszoeking te doen. Hier en daar had men kuilen in den grond gegraven en tot haardsteden ingerigt, waarop ketels met allerlei gevogelte en groenten te vuur stonden, waarvan het opfokken en planten aan het gezelschap waarschijnlijk niet veel moeite gekost had.

De mannen, die meestal op den grond zaten of lagen, waren van een wild voorkomen. Bijzonder forsch gebouwd waren zij juist niet, maar geheel zenuw en spier. De groote hoeden met neèrgeslagen randen verborgen hunne zwarte oogen en hunne door de zon verbrande gelaatstrekken voor den blik des aanschouwers; hunne leden waren in wijde, vrij havelooze kleedingstukken gehuld, onder welke men bij allen de hooglandsche dolk zag uitblinken. De vrouwen waren grootendeels bleek en vermagerd; bijna allen droegen rokken van rood fries, terwijl een stroohoed hare in wanordelijke vlechten nederhangende, schitterend zwarte haren bedekte. De weinige meisjes echter zagen er inderdaad bevallig uit, en waren ook zindelijker uitgedost. Behalve eenige verroeste hellebaarden, drie of vier zwaarden zonder scheede, en een groot slagzwaard met dubbele greep, lagen een aantal ketels, vosse- en ottervellen, alsmede een paar doedelzakken, op den grond verspreid, en verscheidene van de mannen waren, naar het scheen uit tijdverdrijf, bezig de laatstgenoemde gereedschappen te repareren.

Katharina bekeek met veel nieuwsgierigheid het vreemde tooneel. Zij had de Heidens alleen maar in het voorbijtrekken, nooit zoo in hunne huishouding — als men hun kamp zoo noemen mogt — gezien. Haar geleider echter scheen in iets dergelijks geen nieuweling te zijn.

»Wel, hondsvotten!” riep hij lagchend, terwijl hij midden onder hen trad: »zijt gij nog al niet opgehangen? Gij moogt toch wel van geluk spreken. Zeg eens, oude heks daarginder! rol dat stuk hout, daar bij het vuur, eens even hier naar toe; dan ga ik een beetje zitten, want ik ben zoo moê als de weêrga. Zoo! heel goed. Breng nu dien ezelszadel ook hier, en leg er een wollen deken over heen; dan kan deze juffer ook wat uitrusten. Zie zoo! Daar!” vervolgde hij tot een der Heidens, terwijl hij eene beurs voor den dag kreeg, en er eene kroon uit nam: »ga gij nu eens naar dat

huis daarginder, en haal gaauw wat haverbrood en meede, of *usquebauch* (eene soort van brandewijn), wat er maar te krijgen is."

Als een havik greep de Heiden naar het geldstuk, en liep de brug over, om aan den last te voldoen.

»Komaan!" ging de pachter voort, thans een ander van den troep aansprekende. »Vertel me nu eens wat nieuws, wat pleizierigs. Gijlieden komt toch overal. Wat zeggen de menschen wel van den dood van COCKBURN van Henderland? Wat dunkt hun van den twist, dien de beide Lairds, in tegenwoordigheid van den Koning, met elkander al vechtende hebben afgemaakt?" — »Het volk juicht, en de adel vloekt," antwoordde de Heiden. »Er behoort voor het overige niet veel verstand toe, om te merken waar de Koning naar toe wil; maar ik denk, dat hij het hard te verantwoorden zal hebben." — »En waarom denkt gij dat?" vroeg de pachter glimlagchende. — »Omdat niemand bedaard zijne keel voorhoudt, terwijl zijne tegenpartij het mes reeds slijpt, om haar af te snijden," gaf de ander ten antwoord. — »Zij hebben zich niet geroerd, ofschoon er reeds een paar kelen zijn, die noch een glas wijn, noch eene kruik meê meer zullen drinken," zeide de pachter. — »Maar zij roeren zich *thans*, en dat is zeer goed; want terwijl de dog en de wolf met elkander aan het vechten zijn, heeft de vos vrij spel," sprak de zoon der heide, zich vergenoegd de handen wrijvende. »Eergisteren is op het kasteel Gilnockie zeker iets aan de hand geweest, dat den Koning volop werk zal geven." — »Zoo?" riep de pachter nieuwsgierig. »Komaan! vertel! Was de adel uit de omstreek verzameld? Zal het er gaauw op losgaan? Ik hoor heel graag wat nieuws." — »Er waren wel bij de veertig opperhoofden, waaronder verscheidene uit het hoogland, ten huize van Sir JOHN ARMSTRONG verzameld," verhaalde de Heiden. »De Laird van Gilnockie scheen zoo ter deeg het hoofd, de ziel van allen te zijn." — »Hoe weet gij dat zoo? Hebben ze u mede ten eten gevraagd?", vroeg JAMES KNATCHBULL lagchende. — »Neen, maar ik was toch in de zaal, toen zij tafelden," gaf de ander ten antwoord. »Ik ging met dat kleine, ronde meisje daarginder naar het kasteel Gilnockie, toen wij hoorden dat de edellieden daar bijeen waren. De kleine ging naar bin-

nen, om den heeren goed geluk te zeggen — gij weet, dat de hooglandsche Lairds met deze kunst nog al iets op hebben — en ik ging met haar meê, om op de citer te spelen...." — »Ja, en om te stelen, als de gelegenheid zich er toe aanbood," viel James hem droogjes in de rede. — »Om op de citer te spelen," vervolgde de ander, met een verachtelijken blik de schouders ophalende. »De bekers gingen vlijtig rond, en men kon menig woord opvangen, dat te kennen gaf, wat de heeren in het schild voerden, ofschoon Sir John alle moeite deed om de zaak op eene voorzigtige wijze te bemantelen. Hij bragt allerlei toasten uit, die op de jagt betrekking hadden — het heette namelijk, dat de bijeenkomst eene jagtpartij gold —; ook had hij bevolen de deuren van de zaal open te laten, en ieder mogt de Lairds aan tafel zien zitten: maar toen de hoofden eenmaal verhit waren, kon hij toch niet verhinderen, dat er veel te voorschijn kwam, wat hem juist niet aangenaam was. Zoo, bij voorbeeld, toen ik, alleen om te zien wat de hooglandsche Lairds daarvan zouden zeggen, een Gaelsch krijgslied begon te spelen, schreeuwde de oude Laird van Lochiel terstond om zijnen pijper, en nu moest de kerel meêspelen. Thans hadt gij het spectakel eens moeten zien! Sommigen sprongen op, scharmaaiden vol verrukking met de armen in de lucht rond, of grepen naar hunne zwaarden; en toen het lied uit was, begon er een leven, dat iemand hooren en zien verging, en wat Sir John ook deed, om hen tot bedaren te brengen, het hielp niemendal." — »En wat riepen zij al zoo?" vroeg de pachter onverschillig. — »Het waren louter drinkspreuken of de wachtwoorden van den clan, die zij uitriepen," zeide de ander. »»Dood den tiran!" schreeuwde de een, Lord Kennet. »Moge de banier met het hert niet op de strijdplaats ontbreken!" riep een ander. Toen echter het magtig opperhoofd van den clan Ronald opstond, en met eene donderende stem uitriep: »*Ganion coheriga!* (Wederstreve wie durft!)" toen ontstond er zulk een helsch rumoer, dat Sir John Armstrong opsprong en beval, dat de aanschouwers de zaal zouden verlaten, waaraan wij moesten voldoen. Bij deze gelegenheid zag ik iets... op den grond liggen, dat ik opraapte en in gedachten in mijnen zak stak." — »Zeker eene geldbeurs, of een zilveren lepel." — »Geen van

beide; het was maar een brief; ik wou dat het wat beters was geweest," antwoordde de Heiden op den zelfden toon. — Maar zie! daar komen zij aan met het brood en de meê, of den brandewijn!"

JAMES KNATCHBULL sprong bij deze woorden op. »Heidaar, vrienden!" riep hij: »hier is eten en drinken. Tast toe, zoo veel gij wilt. Maar ééne voorwaarde heb ik er bij, namelijk, dat een van u op de citer speelt; gij, KATE, kunt daarbij op de harp accompagneren, en dat meisje daarginder — ik meen die met dat roode lijfje en die lange vlechten — moet daarbij dansen en op de tambourin slaan. Ik heb dat meisje eens te Edinburg zien dansen. Ze heeft daar een ieder bijzonder bevallen, behalve aan den Koning natuurlijk, die er niet bij was; want die is een veel te ernstig man, om zich met dergelijke ijdelheden op te houden; ook is hij geen vriend van het vrouwelijk geslacht." — »Inderdaad?" riep KATE verwonderd. »Daar ziet men alweêr hoe de groote heeren dikwijls belasterd worden. Zelfs onze Laird beweerde dikwijls, dat de Koning wel eens gezelschappen bezocht, die in 't geheel niet voor hem pasten, en dat hij een erge meisjesgek was." — »Allemaal laster, vervloekte leugens, lieve KATE!" zeide KNATCHBULL. »Koning JAKOB is een zeer solide man; ik weet dit zeer goed, en ik wed, dat hij zich op dit oogenblik in het achtenswaardigste gezelschap van de wereld bevindt. Maar eet nu, en gij, KATE, begin gij wat te spelen, en gij daar te dansen. Uwe portie brood en meê zal voor u bewaard worden."

De Heidens vielen nu als een troep uitgehongerde wolven op het brood en den drank aan. KNATCHBULL zorgde voor eene regelmatige verdeeling, en nam voor zich insgelijks een stuk haverbrood en een kroes meede; vervolgens, toen KATE en een der Heidens speelden, en een meisje danste, ging hij weder bij zijn vorigen buurman zitten.

»Gij spraakt daar straks van een brief; hebt gij dien nog?" vroeg hij aan den Heiden. — »Zeker heb ik hem," antwoordde deze, terwijl hij in zijn zak greep. »Ik zou wel eens willen weten wat er in staat."

»Het wapen van JOHN ARMSTRONG van Gilnockie," sprak JAMES, terwijl hij een papier, dat de Heiden voor den dag haalde, aan alle kanten bekeek. »De brief is aan den Laird

van Keppoch. Laten wij eens zien wat Sir JOHN schrijft." Met deze woorden brak hij den brief open.

Toornig stoof de Heiden op. »De duivel moge u voor uwe nieuwsgierigheid den hals breken!" riep hij, terwijl hij den ander hij den arm greep. »Ik heb sedert eergisteren aan niets anders gedacht, dan hoe ik het zou aanleggen, dat de brief mij eenig geld opbragt, en nu rukt gij als een dolleman het zegelkoord uit het was. In het eerst wilde ik den brief aan Sir JOHN brengen, en zeggen, dat ik hem op den weg had gevonden; maar nu schiet mij niets over dan hem aan den Lord grensmaarschalk te geven. Zeker staat er iets van hoogverraad in, en krijg ik van den Lord een goed drinkgeld."

JAMES KNATCHBULL had intusschen den brief met groote opmerkzaamheid gelezen. »Hoor, vriend!" zeide hij, terwijl hij het papier weder toevouwde, »ik heb toch iets bij den Lord maarschalk te verrigten; ik zal hem den brief ter hand stellen. Hier hebt gij eene kroon er voor; gij zijt dus van de moeite, om er heen te gaan, ontslagen."

De pachter stak met deze woorden den brief in zijn zak, en reikte den Heiden het stuk geld toe; maar deze duwde zijne hand met hevigheid op zijde. »Niets van dien aard!" riep hij toornig. »Geef mij mijnen brief terug. Gij zijt een kniesoor, en een verklikker daarenboven. Niemand dan gij is het geweest, die op de markt te Glasgow den sheriff waarschuwde, toen wij met valsche dobbelsteenen speelden; en nu wilt gij den brief bij JOHN ARMSTRONG brengen, u de beurs vullen, en mij — misschien ons allen — aan de galg brengen." — »En daar zoudt gij juist op uwe plaats wezen," antwoordde de pachter bedaard, terwijl hij een slok uit zijnen kroes dronk. Maar hoor! wees geen kind. Laat mij den brief. Ik heb een verzoek bij den Lord maarschalk te doen; hij zal daardoor misschien gunstiger voor mij gestemd worden. Ik zal er u nog twee kroonen bij geven." — »Niets van dien aard, zeg ik nog eens!" riep de Heiden. »Geef mij den brief terug, en behoud uw voddegeld; ik denk met den brief meer te verdienen."

KNATCHBULL keek eens om zich heen. »Is dat zwaard, dat daar aan uwe voeten ligt, van u? Ja? Wel nu, het bevalt mij. Ik geef u twintig kroonen voor den brief en het

zwaard," sprak de pachter, terwijl hij het laatste opnam en, als om te weten hoe zwaar het was, in de hand woog.

»Ik wil u zoo min het zwaard als den brief verkoopen!" schreeuwde de Heiden, terwijl hij den ander bij zijnen arm pakte. »Geef dadelijk den brief terug, of—" Hij greep naar den dolk, dien hij in den gordel droeg.

»Vervloekte landlooper, gij durft mij bedreigen?" schreeuwde JAMES KNATCHBULL, terwijl hij opsprong en den Heiden een trap op de borst gaf, dat deze achterover tuimelde. Onmiddelijk daarna haalde hij een kleinen jagthoren te voorschijn, en blies er tot driemaal toe met hevigheid op. De toonen werden door de echo van het nabijgelegen bosch teruggekaatst. Als een hoop opgejaagd wild sprong op dit oogenblik de geheele bende overeind. »Verraad! vijanden!" dus klonk het uit twintig kelen. KATHARINA gaf een luiden gil, sprong mede op, greep hare harp, en wilde de vlugt nemen. »Gaauw de brug over! Roep JOHN HOWIESON! Maak alarm!" fluisterde de pachter, en het meisje snelde heen. De Heiden had intusschen, in de taal van zijnen stam, aan de anderen de reden van den twist medegedeeld.

»Slaat hem dood, den verklikker, den spion!" schreeuwden de Heidens van alle kanten, terwijl hunne dolken flikkerden en hunne oogen fonkelden.

»Blijft mij van het lijf, schurken, of het zal u berouwen!" riep JAMES KNATCHBULL, terwijl hij een handvol kroonen onder hen wierp, doch tevens uit den kring sprong en het zwaard ophief. Zoo lang er nog een stuk geld op te rapen viel, scheen de aftogt van den pachter, die naar de brug toe liep, verzekerd; maar vervolgens stortte de troep, al tierende en schreeuwende, hem achterna. »Weg met den verrader!" riepen de Heidens, en naauwelijks had de pachter de brug bereikt, of er begon een hevig gevecht.

Het was een geluk voor onzen bekende, dat de brug zeer smal was, zoodat er slechts een paar menschen of een enkel paard te gelijk over kon. Deze omstandigheid alleen maakte het hem mogelijk de vijf of zes mannen, die met zwaarden en speren op hem indrongen, eene poos van zich af te houden. Hoe goed hij intusschen het reusachtige slagzwaard wist te voeren, werd hij echter tot op het midden der brug teruggedrongen, kreeg eene ligte wonde aan het voorhoofd

en eene wat grooter in den arm. Daar de bloeddroppels uit de eerste hem een weinig in het zien hinderden, en hij eindelijk van afgematheid haast niet meer kon, had het voor Master JAMES ongelukkig kunnen afloopen, indien hij niet op dit oogenblik hulp had gekregen.

»Houd u goed, vriend!" riep namelijk op eenigen afstand eene forsche mannestem, en in minder dan een paar minuten stond een jongman, in de kleeding van welgestelde landlieden, met een grooten dorschvlegel gewapend, aan zijne zijde.

»Thans een beetje op zijde!" riep de knaap, iemand van Herkulische gestalte. »JOHN HOWIESON moet ruimte hebben, als hij wat goeds zal uitvoeren. — En nu, Heidensch vee! kippenstelers! veedieven! pas op je schedels, want ik zal ze aan brij slaan, al stond de duivel met zijn grootmoêr jelui ook bij!"

Met deze woorden drong de jonge landman met geweldige houwen, als razend, op de Heidens in, en in twee minuten was de brug weder door hen ontruimd. Het gevecht zou echter, desniettegenstaande, nog wel eene poos hebben geduurd, daar het tweetal, zoo het verder was voortgedrongen, kans had geloopen om door hunne partij omsingeld en in den rug aangevallen te worden; maar in dit oogenblik verhief zich in het leger der landloopers een angstgeschrei. Grijsaards, vrouwen en kinderen liepen verward door elkander, grepen karren en gereedschappen, en snelden met den kreet »Voort! voort! de ruiters komen!" naar het bosch toe. Werkelijk zag men, op een paar duizend schreden afstands, eene stofwolk oprijzen en hoorde het geluid van hoefslagen. Wild wierpen de vechtende Heidens hunne blikken naar die streek, en snelden vervolgens in vollen ren de hunnen na.

»Kom, vriend! kom schielijk naar mijn huis!" riep de jonge landman vol angst. »Dat zijn de ruiters van den Koning, die daar aankomen, en daar is geen gekscheren mede. Zij zouden *ons*, bij slot van rekening, wel voor landloopers en plunderaars kunnen houden, en wij zouden dan voor die Heidens het gelag moeten betalen. Ook dient gij gaauw verbonden te worden."

Terwijl de ruiters, die, zoo het scheen, de wegloopende Heidens hadden opgemerkt, over het open veld naar het

bosch toe galoppeerden, begaven de twee anderen zich naar de woning van Howieson. Katharina stond onder den grooten lindeboom voor de deur.

»Om 's Hemels wil, gij zijt gewond, Mijnheer!" riep zij, terwijl zij angstig de handen ineensloeg. »Dat komt er nu van, dat gij u met dat Heidensche volk hebt ingelaten." — »Wat gebeurd is, is gebeurd, Kate!" viel Howieson in. »Het had nog veel erger kunnen afloopen. Een beetje ruzie en vechterij kan tusschenbeide geen kwaad; het bloed komt er wat schielijker door in omloop. Maar thans genoeg daarvan: ik haal gaauw water, om het bloed af te wasschen, en linnen, om u te verbinden."

Nadat de goede John water gebragt en de pachter zich afgewasschen had, verbond Katharina de wonden, die gelukkig niet veel te beduiden hadden. Knatchbull zette zich op eene bank onder den lindenboom neder, en terwijl Howieson melk, brood en vleesch had gehaald, las de pachter den brief, dien hij den Heiden had afgenomen, nog eens opmerkzaam over. Daarna echter viel hij met veel graagte op de levensmiddelen aan, en begon een gesprek met zijnen gastheer. De laatste betoonde zich in zijne antwoorden als iemand van veel gezond verstand en niet minder moed. Hij zeide, toen het gesprek op zijne betrekking tot Katharina kwam, dat hij niet gaarne zonder verlof van den Laird van Arnprior, die toch in allen gevalle zijn weldoener was, het meisje wilde trouwen, en dat hij derhalve 's anderen daags naar het kasteel van den Laird wilde gaan, en alles in het werk stellen om zijn verlof te bekomen. Ook — voegde hij er bij — hoopte hij den Laird te overtuigen, dat hij zijne vrouw best kon onderhouden, daar hij ten minste zoo welgesteld was als de bediende van den Laird van Gilnockie; als hij nu nog zoo gelukkig was om het pachtgoed Brahead tot den tegenwoordigen pachtprijs weder voor twee jaren te bekomen, dan ruilde hij met geen Laird in den geheelen omtrek.

Terwijl John Howieson van zijne uitzigten in de toekomst sprak, en ook Katharina, al zuchtende, van tijd tot tijd een woordje daar tusschen voegde, lieten zich op eens hoefslagen hooren, en een troep ruiters, van omstreeks zestig man, draafde den weg af. Een, met harnas, veêren en sjerp van

de koninklijke kleuren van Schotland prijkende, galoppeerde vooruit. Zoodra hij onzen bekende in het oog kreeg, deed hij plotseling zijn paard stilhouden, en sprong af. Terwijl hij den teugel aan een der andere ruiters toewierp, stapte hij regtstreeks op KNATCHBULL aan. Maar als door ontzetting bevangen, bleef hij staan, en wees op het verbonden voorhoofd en de hand van den laatsten.

»Bij het bloed van den Heiland, gij zijt gekwetst?" stamelde de ridder. — »Het is uw geluk, Lord THOMAS van Gilsland, dat de pachter van Ballengiech geen plan heeft om den *Koning* kennis te geven, dat gij met de ruiters te laat op uwen post zijt aangekomen," sprak JAMES KNATCHBULL op een scherpen toon. »Maar genoeg van de zaak! Hebt gij de Heidens ingehaald?" — »Voor het grootste gedeelte," gaf de ridder ontsteld ten antwoord. — »Is er een kerel onder van zes voet hoog, die een beetje scheel kijkt, met een litteeken over zijne wang?" vroeg de ander. — »Hij is onder de gevangenen," antwoordde de aanvoerder der ruiterbende. — »Laat den kerel binden en aan een paard koppelen; wij willen hem medenemen. Beduid den anderen, dat zij binnen drie dagen over de grenzen moeten zijn, of dat ze allen worden opgehangen. Voor het tegenwoordige kunt gij ze laten loopen; maar breng nu twee gezadelde paarden voor."

De ruiters waren intusschen te paard gestegen, en de ridder verwijderde zich voor eenige oogenblikken, om toebereidselen te maken. »Hoort, kinderen!" zeide de pachter nu, terwijl hij zich vriendelijk tot JOHN en KATE wendde, die hem vol verbazing aanstaarden: »ik wil u iets zeggen, dat u, indien gij verstandig zijt, misschien voordeel kan aanbrengen. Ik ben eigenlijk geen regte pachter; ik ben een arme ambtenaar, en heb aan het hof eenige bekenden. Heden nog komt Koning JAKOB op Arnprior, om met den koning van Kippen wegens het afgenomen wild afrekening te houden. Is de oude Laird geen verrader, en heeft hij geen kwaad geweten, dan zal alles in goedheid en ten beste geschikt worden. Daar zich nu laat hopen, dat de Laird alsdan goed gehumeurd zal wezen, zal ik — die een bekende van hem ben — voor u een goed woord bij hem doen, en misschien zou ook bij den Koning wegens de pacht van

Braheed wel iets zijn uit te rigten. Het is derhalve noodig, dat gij morgen op Arnprior zijt.” — »Heerlijk! heerlijk!” riepen JOHN en KATHARINA uit éénen mond.

»Nu goed,” zeide JAMES. »Er is echter ééne voorwaarde bij. »Ik heb in het voorbijgaan met JOHN ARMSTRONG nog iets te vereffenen, en KATE moet, om zekere redenen, daar bij zijn. Daarom zal het best wezen, dat gij, KATE, dadelijk met mij mede gaat, en gij, JOHN HOWIESON, kunt dan *morgen* op Arnprior komen.”

JOHN zette een vreemd gezigt. »Hoor, beste Mijnheer!” zeide hij, terwijl hij zijne muts op zijn krullend haar heen en weder schoof: »als gij het niet kwalijk neemt, ga ik liever dadelijk mede.”

Meester JAMES begon hard te lagchen. »Vertrouwt gij mij niet?” riep hij. »Nu, daar komt Lord GILSLAND aan. Kent gij dien nog van vroeger?” — »Ik geloof, dat ik hem eens te Edinburg gezien heb,” antwoordde JOHN. — »Wel nu! Niet waar, Mylord, gij geeft dezen jongman uw woord van eer, dat gij zijne verloofde, tot morgen bij zijne komst, tegen iedereen zult beschermen en verdedigen?” riep JAMES KNATCHBULL. — »Als gij het beveelt, dan geef ik hierbij mijn ridderwoord en handslag,” antwoordde de Lord glimlagchende.

»Nu, als het dan niet anders zijn kan en KATE er in toestemt, laat het dan zoo wezen,” sprak JOHN, doch altijd nog met eene zekere beangstheid. — »Wat valt daar verder te bedenken? Ik ga mede!” zeide KATHARINA besloten. »De Lord heeft zijn ridderwoord gegeven; gij, Master JAMES — of zoo als anders uw naam mag wezen — ziet er ook als een braaf man uit, en ik geloof buitendien, dat een eerlijk meisje overal bescherming vindt. Maar nog eens, Mijnheer! ik ben verschrikkelijk moede.” — »Gij rijdt, lieve KATE! Gij beklimt den bruinen, dien zij daar aanbrengen, of gij plaatst u achter den Lord; want ik wil, om de jaloezij van uwen JOHN, liefst geheel uit het spel blijven,” antwoordde JAMES. — »Nu, nu! ik vertrouw u wel,” zeide JOHN, eenigzins meer getroost. »Morgen echter, met zonsopgang, ben ik op het kasteel Arnprior. Maar hoor! Nog één verzoek! Gij zeidet, dat de Koning daar zou zijn, en dat gij aan het hof bekend zijt. Wat dunkt u — maar gij moet mij de

vraag niet kwalijk nemen — zou het niet mogelijk wezen, dat ik den Koning eens te zien kreeg?" — »Waarom niet?" riep JAMES. »Vraag maar, wanneer gij op het kasteel komt, naar den pachter van Ballengiech. Men zal u alsdan in de zaal brengen. Onder de personen, die gij daar aantreft, bevindt zich de Koning." — »Ja, dat is goed en wel; maar hoe kan ik nu weten wie de Koning is, als er zoo vele menschen bij elkander zijn?" vroeg JOHN, terwijl hij zich achter de ooren krabde. »Heeft hij misschien een purperen mantel om met een langen sleep, en eene gouden kroon op het hoofd?" — »Dat niet; dat gebeurt maar bij bijzondere gelegenheden," antwoordde JAMES lagchende. »Maar ik zal u wel zeggen, waaraan gij hem kunt herkennen. Alle menschen, die gij zien zult, zijn blootshoofds, behalve de Koning; deze heeft zijn hoed op." — »Kijk, aan zoo iets zou ik nu van mijn leven niet gedacht hebben!" riep JOHN. »Ik houd mijne muts den geheelen dag op. Maar het doet mij toch pleizier, dat gij mij dit mededeelt; men kan wel zien, dat gij meer aan het hof zijt geweest."

Nog spraken beide over de wijze hoe de oude Laird te bewegen zou zijn om zijne toestemming tot het huwelijk te geven, toen een ridder in vol galop kwam aanrijden. Terstond riep JAMES hem toe: »Zoekt gij mij, Sir HUGH? Hebt gij iets aan den pachter van Ballengiech te berigten?"

De aangekomene scheen een weinig onthutst, toen zijn oog op den vragenden viel. »Ik wilde u maar zeggen," zeide hij, »dat Sir JOHN ARMSTRONG van Gilnockie, vergezeld van vierentwintig edellieden, den Koning te gemoet getrokken is, en hem bij de kapel van Carlinrigg verwacht." — »Inderdaad?" riep JAMES verheugd. »Daar moeten wij bij wezen! Dat zal eene mooije vertooning geven! Breng gaauw de paarden voor; laat de ruiters opzitten, Lord GILSLAND, en gij, Sir HUGH CHOLMONDELEY, sluit u met uw eskadron bij ons aan, zoodra wij in de nabijheid der kapel zijn. En nu moeten wij vertrekken, KATE! Geef uwen JOHN nog een kus tot afscheid, en nu gaauw te paard!"

Op een wenk van den pachter vatte een ruiter KATE om het lijf, en eer zij er aan dacht, zat zij op den rug van een vurig paard, dat de ruiter aan het zijne koppelde. Den goeden JOHN HOWIESON kwam de zaak op nieuw zeer bedenke-

lijk voor; maar eenige woorden van Lord GILSLAND, die als een achtenswaardig man bekend stond, zoowel als eene laatste herinnering van den pachter, om den volgenden dag zoo vroeg mogelijk op Arnprior te verschijnen, stelde hem weder gerust, en na weinige minuten draafde de trein voort.

Zoodra zij een eindweegs waren voortgereden, begaf zich de pachter, die tot dusver met den Lord en Sir HUGH veel in stilte gesproken en vervolgens den laatsten zijn afscheid gegeven had, aan KATHARINA's zijde, en haalde den brief van den Heiden uit zijne borst.

»Ik zal u thans," begon hij op een vrij ernstigen toon, »de namen van eenige personen voorlezen. Pas wel op, en bezin u, of gij ook den een of ander bij den Laird van Arnprior gezien hebt, en hoe zich de oude heer over den zoodanigen heeft uitgelaten."

De pachter las nu langzaam en verstaanbaar de namen van omstreeks vijftien à twintig edellieden uit de hooglanden, en zag daarop KATE vragend aan.

»Van al deze edellieden waren vijf of zes, die ik u noemen zal, op Arnprior," sprak KATHARINA op den eenvoudigen toon der waarheid. »Zij kwamen met Sir JOHN ARMSTRONG; maar de oude Laird was zeer verdrietig daarover, en ik hoorde tot hem Sir JOHN zeggen, dat zij hem bij hun plan uit het spel moesten laten, en er zelfs niet eens van spreken, want dat hij zich anders door zijnen leenseed verpligt achtte er den Koning dadelijk kennis van te geven."

Terwijl het meisje sprak, was het oog van den pachter strak op het hare gerigt, en zijne gelaatstrekken namen eene buitengemeen ernstige uitdrukking aan. »'t Is goed," sprak hij eindelijk, en op een gestrengen, bijna ruwen toon. »Ik geloof dat gij de waarheid hebt gesproken; de inhoud uwer verklaring is echter voor mij van minder belang dan de beantwoording eener tweede vraag. Gij zeidet namelijk van morgen, dat gij gehoord hebt, hoe JOHN ARMSTRONG iets van den Koning gezegd heeft, dat niet goed was?" — »En dat is ook wel degelijk zoo!" riep KATE, wie het scheen te beleedigen, dat JAMES misschien aan hare woorden twijfelde. »Denkt gij dat ik kwaad van Sir JOHN zou spreken, alleen omdat hij mij zoo raar aankeek en wilde dat ik zijnen leelijken bediende zou trouwen? Dan dwaalt gij ge-

heel en al, Master JAMES!" — »Ik heb u niet willen beleedigen, KATE!" zeide de pachter, bemerkende dat het meisje bij deze woorden de tranen in de oogen kwamen. »Het is zeker zoo als gij zegt; maar de zaak is van zoo veel belang, dat ik u moet vragen, of gij alles, wat Sir JOHN gezegd heeft, in tegenwoordigheid van den Koning zoudt durven herhalen?" — »Ieder oogenblik, al zou het ook het laatste van mijn leven zijn!" riep KATHARINA met hevigheid. »Gij hebt mij in mijne eer getast, toen gij aan de waarheid mijner woorden twijfeldet; geef mij nu ook de gelegenheid om mij te regtvaardigen." — »Gij zijt een braaf meisje, KATE, en ik zal u die gelegenheid geven. Komt alles goed uit, zoo als ik vertrouw, dan zal ik voor u en JOHN HOWIESON op eene wijze zorgen, dat uwe kindskinderen nog aan mij zullen denken."

Even zoo vriendelijk als vroeger reikte hij KATHARINA de hand, toen hij dit gezegd had, en reed toen weder naar Lord GILSLAND, met wien hij zich geruimen tijd in stilte, maar levendig onderhield.

Intusschen had zich het eskadron ruiters van zestig man tot op honderd vermeerderd; Sir HUGH CHOLMONDELEY had zich namelijk met veertig man bij hen aangesloten. Eerst nu bemerkte KATE, dat de Heiden, met wien de pachter twist gekregen had, zich midden onder de ruiters bevond, en wel aan den staart van een paard gekoppeld. Zijne handen waren hem op den rug bijeen gebonden, en hij droeg een houten knevel in den mond. KATHARINA kreeg nu toch medelijden met hem. »Och, Mylord!" riep zij, toen Lord GILSLAND toevallig in de nabijheid kwam; »ik bid u, laat den armen Heiden toch niet zoo mishandelen, en veroorloof ten minste, dat hem de knevel uit den mond worde genomen. Ik ben er bij geweest, toen die twist tusschen dien man en den pachter plaats vond, en ofschoon ik juist op de harp speelde, kon ik toch wel zoo veel bemerken, dat Master JAMES aan den twist evenzoo veel schuld had, als de Heiden."

Lord GILSLAND glimlachte bij de woorden van het meisje en reed vervolgens naar den pachter, die, na eenige door den eersten gefluisterde woorden, in een luid gelach uitborst. Na een paar minuten bemerkte KATE, dat men den

Heiden den knevel uit den mond had genomen, en hem zelfs van den staart van het paard had losgemaakt.

Op deze wijze waren onze bekenden een paar uren voortgereden, en men kreeg thans de kapel van Carlinrigg in het oog. Het kleine gebouw wat door tien à twaalf groote lindeboomen omringd, en een kleine troep ruiters was daar afgestegen. Lord GILSLAND en Sir HUGH bragten het eskadron in orde, en in vollen draf ging het op de kapel los. Zoodra onze bekenden nog driehonderd schreden ten naastenbij van deze plaats verwijderd waren, begaf de hen verwachtende JOHN ARMSTRONG zich met zijn gevolg op weg, om hen te voet te gemoet te gaan. De Schotsche Baron was een man van in de vijftig jaren, groot, dik en van een krijgshaftig voorkomen. Zijne gelaatstrekken drukten trotschheid en wildheid uit, en zijne donkere, slechts hier en daar grijzende haarlokken, benevens zijn donkere baard, vermeerderden deze uitdrukking. Zijne kleeding, van donkergroen fluweel, was met gouden borduursel overladen, en evenzoo de met eene lange struisveer versierde baret en sjerp.

Niet veel minder prachtig was de kleeding van vierentwintig edellieden, die zijn gevolg uitmaakten; men zag, dat de Baron zich door deze pracht wilde onderscheiden. Inderdaad scheen zij op JAMES KNATCHBULL grooten indruk te maken. Van toorn rood wordende, wendde hij zich tot dengenen, die naast hem reed. »Zie eens, Mylord!" riep hij uit: »wat heeft die schurk nog anders dan eene kroon noodig, om zoo prachtig te zijn als een koning?"

Na nog eenige zachter gesprokene woorden beval de Lord, dat KATHARINA aan het einde van den troep zou blijven, en beide partijen kwamen bij elkander. In het oogenblik, dat dit plaats vond, zaten Lord GILSLAND en dertig ruiters af, en de overigen, onder bevel van Sir HUGH CHOLMONDELEY, sloten om den aankomenden eenen kring. Met stoute schreden ging nu JOHN ARMSTRONG benevens zijn gevolg naar JAMES KNATCHBULL toe, die te paard was blijven zitten. Hoe was KATE verbaasd, toen de trotsche Baron en zijn gevolg op de knieën vielen, en de eerste begon: »Vergun, allergenadigste Koning en Heer...."

De pachter — die, zoo als de lezer lang geraden heeft, niemand anders dan JAKOB de Vijfde van Schotland was —

viel hem terstond in de rede. »Ik ben u niet genadig, JOHN ARMSTRONG! Ik kom om rekenschap van u te vorderen wegens uwe misdaden," riep hij uit.

Schielijk rees de Baron overeind. »Misdaden?" vroeg hij met hevigheid. »Welke misdaden kan men mij te laste leggen?" — »Gij hebt het land onderdrukt; gij hebt *black mail* (*) gevorderd," zeide de Koning. — »Slechts van Engelands grensdistricten vorderde ik *black mail*," antwoordde ARMSTRONG stout. »Sedert den slag van Floddenfield geschiedde dit door meer dan twintig Lairds der grenzen." — »Dat is niet waar!" riep Koning JAKOB. »Ook mijne onderdanen hebt gij onderdrukt. Gij en uwe medepligtigen zijt een pest voor het land; maar bij den Hemel, ik zal het zoo ver brengen, dat tienduizend schapen ongestoord in het Ettrink-bosch kunnen weiden, en dat niets dan het biesbosch de koe bewake (*the rush bush keep the cow*)!" — »Heb ik iemand onregt gedaan," zeide de Baron met eene vaste stem, »zoo moge hij klagen, en ik zal mij met het woord of het zwaard verdedigen. — Maar wat is dat?" borst hij uit, ziende dat de ruiters op een wenk van Sir HUGH de zwaarden trokken.

Lord GILSLAND trad naar hem toe, en legde hem de hand op den schouder. »JOHN ARMSTRONG van Gilnockie," zeide hij vervolgens, »ik neem u en de uwen wegens hoog verraad gevangen."

De eerste beweging van den Baron was een greep naar zijn zwaard; maar in het zelfde oogenblik wierpen zich de ruiters, die afgestegen waren, op hem en zijn gevolg, en allen werden ontwapend.

»Ik denk, Sire," zeide thans de Baron op een bitteren toon tot Koning JAKOB, »dat gij mij beter zult behandelen dan uw vader den armen DOUGLAS van Kilspindie deed, die vroeger bij hem in gunst stond, en dien hij altoos zijnen Graysteil (†) pleegde te noemen. Ik meen namelijk, dat gij mij niet onverhoord zult veroordeelen. Herinner u, dat zelfs Koning HENDRIK van Engeland, dien zeker niemand voor al te toegevend hield, bij het berigt der veroordeeling van

(*) Eene afpersing of ongeoorloofde schatting.

(†) De held eener romance uit dien tijd.

ARCHIBALD DOUGLAS, pleegde te zeggen: *A kings face should give grace.*" — »Hadt gij het ten mijnen opzigte niet erger gemaakt dan ARCHIBALD van Kilspindie ten opzigte van mijnen vader," riep JAKOB met vuur, »bij den Hemel, ik zou u, in weerwil van *black mail* en verdere knevelarij, vergiffenis hebben geschonken! Maar hier is het eene andere zaak. Lees dezen brief, verrader!"

De Baron verbleekte, toen hij een blik in den brief wierp; maar weldra vouwde hij hem weder toe, en zeide: »Deze brief is door mijne vijanden gefabriceerd, alleen om mij in het verderf te storten."

De Koning wenkte Lord GILSLAND, en deze kwam weldra met den Heiden terug. »Zeg dezen man, hoe gij aan dien brief gekomen zijt," begon hij. »Spreek de waarheid zonder schroom, en gij zult vrij wezen; doch zoo gij maar een enkel woord liegt, wordt gij dadelijk aan dien tak daarginder opgeknoopt."

»Ik zou niet weten waarom ik zou liegen," sprak de landlooper brutaal weg. »Ik heb volstrekt geen lust in hetgeen mij daar door u wordt aangeboden. Toen ik op het kasteel Gilnockie op de citer had gespeeld, gaf mij een van des Barons edellieden — het was die daarginder, geloof ik — een stuk geld. Met de regter hand nam ik de gift aan, en met de linker.... haalde ik den brief uit zijnen gordel. Ik wou wel, dat het iets beters ware geweest."

»Het woord van een dief kan niet tot getuigenis strekken tegen een man als ik," zeide ARMSTRONG met schijnbare kalmte. »Men stelle iemand, die te goeder naam en faam staat, tegen mij over. De brief is door mijne vijanden gesmeed, en de Heiden omgekocht, om deze verklaring af te leggen." — »Breng dan KATHARINA BINNING hier!" riep de Koning. — De Baron verschrikte zigtbaar.

»Meisje," sprak de monarch, »verklaar nu in mijn aangezigt, als in het aangezigt Gods: heeft deze man de woorden gesproken, die gij mij in den loop van den dag als de zijnen hebt medegedeeld?" De Koning herhaalde nu alles, wat KATHARINA omtrent JOHN ARMSTRONG verhaald had.

»Het zou mij spijten, wanneer ik den Laird met mijne verklaring in het ongeluk zou storten, maar ik kan niet liegen," sprak het meisje, toen de vorst stilzweeg. »Al wat

gij zoo even hebt gezegd, heeft Sir JOHN gesproken. Ik denk evenwel, dat hij het niet zal willen ontkennen, maar liever uwe genade inroepen."

De woorden van het meisje schenen een diepen indruk op den Baron te maken.

»Beken, verrader! beken!" riep de Koning toornig. — »Welaan!" riep JOHN ARMSTRONG. »Men zal niet zeggen, dat ik, om mijn leven te redden, mij vernederd of er om gebedeld zou hebben. Het is waar, ik heb die woorden gezegd, en ik heb mij met gelijkgezinde mannen willen verbinden, om ons van de nieuwe en onverdragelijke kluisters, waarmede gij de magt des adels wilt aan banden leggen, te bevrijden. Bedenk echter wel, dat, wanneer gij mij ter aarde werpt, gij u van een magtig werktuig tot bevestiging van uwe magt berooft. Ik wil, wanneer gij mij genade schenkt, mij steeds gereed houden u met veertig lansen overal te hulp te snellen, waar gij mij mogt bescheiden; ik wil van geen Schotsch onderdaan meer *black mail* vorderen noch hem berooven; nog meer — ik verzeker, dat er geen man in Engeland zijn zal, hij noeme zich Hertog, Earl, Lord of Baron, dien ik u niet binnen een zekeren tijd, en wanneer gij het beveelt, dood of levend zal overleveren." (*)

De toon, waarop de Baron deze woorden sprak, was vast en ruw; zijne houding gaf alle blijken van zelfbewustzijn; men zag uit beide, dat hij de man was, om zijn woord te houden. Op den Koning echter scheen een en ander een zeer onaangenamen indruk te maken. De stoutheid der woorden, de aanmatigende, bijna dreigende wijze, waarop hij zijne hand, als het ware tot handslag van vrede en verzoening, uitstrekte, scheen zijnen toorn op te wekken.

»Hoe, ellendige vrijbuiter en hoogverrader! denkt gij dat ik met u een verbond zal aangaan?" borst hij los. »Bereid u tot den dood; gij moet sterven!" — »Wat!" schreeuwde de Baron: »gij verstout u om een der magtigste edelen van het grensland...." — »Te laten ophangen!" voltooide de Koning. »Ja, bij Sint Grizzel! gij zult hangen, en al de uwen! — Lord GILSLAND! HUGH CHOLMONDELEY! Ik beveel u, laat de verraders dadelijk aan die boomen opknoopen."

(*) Historisch.

De ruiters wierpen zich terstond op ARMSTRONG en de zijnen. Toen de Baron zag, dat hij geene hoop op vergiffenis had, keerde zijne vorige stoutheid terug.

»Ik ben wel een gek," riep hij uit, »om genade van dat vermaledeide gezigt te verlangen; maar had ik geweten dat men mij zoo zou behandelen, ik zou, ondanks hem en den Koning van Engeland, aan de grenzen zijn gebleven. Ik weet zeker, dat Koning HENDRIK het gewigt van mijn beste paard in goud zou geven, zoo hij wist, dat ik heden ter dood veroordeeld ben." (*)

In weinige minuten waren JOHN ARMSTRONG en al zijne edellieden aan de boomen, die de kapel omringden, opgehangen, en ofschoon KATHARINA minder zwak van zenuwen was dan de dames uit onzen tijd, hield zij echter de handen voor het gezigt, om er niets van te zien, en zij nam er die niet af voordat de trein, thans zijnen weg vervolgende, de kapel, met al wat deze omringde, achter den rug had.

Men zal op deze wijze eén uur zijn voortgereden, toen de Koning, die tot dusver met Lord GILSLAND gesproken had, zijn paard zoo lang stilhield, tot het einde van den trein, waar KATE zich bevond, in zijne nabijheid kwam. Hij bemerkte, dat het meisje zich met de vlakke hand schielijk de oogen afdroogde.

»Gij weent, mijn kind!" sprak de vorst, naast het meisje voortrijdende. »Gelden uwe tranen die ellendelingen, welken de straf getroffen heeft, die zij sedert lang verdienden?" — »Ach ja, Uwe Genade! waarom zou ik het ontkennen!" antwoordde KATHARINA op een weenenden toon. »Wel zullen de Laird en de anderen veel kwaad hebben gedaan, en de dood nog eene regtvaardige straf voor hunne misdaad zijn; maar één ding is er toch, dat mij bijzonder treft." — »En dat is?" vroeg de Koning verwonderd. — »Dat ik door mijne praatzucht de oorzaak van hunnen dood ben," antwoordde het meisje, terwijl hare tranen heviger stroomden. Had ik gezwegen, dan zoudt gij hen misschien niet veroor-

(*) Woordelijk.

deeld hebben." — »Stel u gerust, kindlief!" zeide Koning JAKOB. »De maat hunner misdaden was vol. Ik had honderd andere bewijzen, om hen te overtuigen, en dat ik tegen den verrader iemand over stelde, die zijne woorden had aangehoord, was alleen in de hoop om hem terstond eene bekentenis te ontlokken. Bovendien was de brief insgelijks een overtuigend bewijs. Stel u derhalve gerust, meisjelief! het is alles goed zoo als het is. Ik heb den brand met een trap van mijn voet uitgedoofd. Maar KATE, beken; er is nog iets anders, dat u op het hart ligt."

Het meisje loosde een diepen zucht.

»Nu, kindlief! spreek! waarover bekommert gij u nog?" sprak Koning JAKOB goedhartig. — »Ach, Uwe Genade!" riep het meisje, terwijl hare tranen op nieuw vloten: »wanneer ik mij kan voorstellen, dat gij den ouden goeden Laird van Arnprior, dien wakkeren grijsaard met zijne witte haren, die het zoo wel met u meent, om zijn ree- en hertengebraad, dat hij u heeft afgenomen, ook zulk eene poets zoudt spelen, als dien leelijken JOHN ARMSTRONG, dan, geloof ik, zou ik het besterven."

KATHARINA snikte zoo luid, dat zij niet in staat was een enkel woord meer uit te brengen.

»Is dat de reden van uwe droefheid, beste meid?" zeide de Koning vriendelijk. »Stel u gerust. Ik geef u mijn koninklijk woord, dat de oude Laird *zeer* zacht gestraft zal worden." — »Dus toch gestraft!" riep KATE vol angst. »Och lieve Hemel! had de oude heer voor zijne gasten toch maar liever de oude magere geit laten slagten, die ik altijd zoo in mijne bescherming heb genomen, dan aan die vermaledeide reeën van den Koning te denken! Ook was er nog een vet zwijn in den stal, dat men zei dat vol puisten was. Maar daar valt mij wat in! Wat dunkt u, zoo Uwe Genade het zwijn en de geit als schadevergoeding voor het wild zoudt willen aannemen?" — »Neen, KATE, neen!" riep de Koning, hardop lagchende. »De hoedanigheden, waarvan gij spreekt, geven mij weinig lust in de beide dieren. Ik wil u een ander voorstel doen. Ik zal den Lord eene straf opleggen, en als hij zich daaraan niet wil onderwerpen, zal hij vrij wezen." — »Top, Uwe Genade! het blijft er bij!" riep KATE, den Koning in de vreugde van haar hart de

volle, ronde hand toereikende. »Zoo! Nu heb ik uw woord, en, wat den ouden heer betreft, er niets meer bij te voegen dan een klein verzoek." — »Nog een verzoek? Nu, laat hooren!" sprak JAKOB verwonderd.

»Het zou ligt mogelijk wezen," sprak het meisje vol ijver, »dat de Laird van hetgeen Sir JOHN ARMSTRONG is wedervaren, berigt had gekregen. Als hij u nu met zulk een sterk eskadron ruiters zag aankomen, dan zou hij kunnen denken dat gij verschrikkelijk boos waart, en even zulke vreeselijke rekenschap van hem wildet eischen, en dat zou den goeden man het leven kunnen kosten; hij zou op stel en sprong eene beroerte kunnen krijgen. Derhalve wilde ik u verzoeken, dat Uwe Genade de ruiters op een kwartier afstands terugliet, en met mij alleen op het kasteel Arnprior aankwam."

»Hoort eens, Lord GILSLAND en HUGH CHOLMONDELEY!" riep de Koning den beiden heeren toe, die juist in zijne nabijheid waren. »Wat dunkt u van het voorstel? KATHARINA BINNING verzoekt, dat ik u, nevens de ruiters, den ganschen nacht, zonder spijs of drank, midden op het vrije veld zal achterlaten, opdat RALPH BUCHANAN van uw gezigt niet zal schrikken."

De ridders begonnen hardop te lagchen.

»Ach lieve Hemel! Uwe Genade drijft den spot met mij, omdat ik mij zoo onnoozel uitlaat! Maar zoo was het dan toch van mijn kant niet gemeend. Ik meende maar, dat wij een kwartiertje zouden vooruitrijden en de heeren nakomen; en meer dan een kwartier zal de weg naar Arnprior toch niet van hier liggen." — »Wel nu, uw wensch zal vervuld worden!" riep de Koning. »Gij hebt van daag reeds zooveel angst uitgestaan; ik wil u thans opgeruimd en vrolijk zien."

Lord GILSLAND wilde nog eenige bedenkingen maken; maar de Koning zeide lagchende, dat hij te Arnprior zoo veilig was als op het kasteel van Stirling, en kort draafde hij nevens KATHARINA en den ruiter, die haar paard bij den teugel hield, vrolijk vooruit.

In weinig minuten hielden zij stil voor het kasteel, dat, door eenige hutten omringd, op den top van een met struikgewas omkransden heuvel lag. Het woonverblijf van

den Laird bestond uit een ronden toren, aan welks zijde zich een groot gebouw van twee verdiepingen verhief. Een zware muur, die het geheel omringde, bevatte de stallen, alsmede de woningen voor de dienstboden. Juist wilden de aankomenden door de hofpoort rijden, toen een kerel van een wild voorkomen, die eene scherp geslepene zoogenaamde Lochaber-akst op den schouder had, een der twee zware, met ijzer beslagene poortvleugels toesloeg, en hen den weg versperde.

»Gij moogt niet binnen!" riep de wachter ruw. »De Laird is aan tafel, en dan mag hij niet gestoord worden." — »Zwijg stil, Evan roy! Ik bid u, zwijg stil!" riep Kate vol angst. »Wij moeten terstond naar binnen. Gij kent mij immers, en deze heer zou zeer boos worden, zoo hij werd opgehouden. Maar Evan, val eerst op uwe knie, en meld uwen heer wie het is, namelijk...." — »De pachter van Ballengiech," sprak de Koning lagchende. »Ga, en zeg dit uwen Laird." — »Of ik gek was! Om een pachter mag mijn heer niet gestoord worden," antwoordde de man. — »O Evan roy! ongelukkige!" riep Kate vol angst. »De Koning zou boos kunnen worden. Ga en meld ons aan, of er ontstaat het grootste ongeluk uit uwe weigering."

De angstige gebaren van het meisje maakten op den ruwen Schot eenigen indruk. Daar nu bovendien juist een dienaar van het huis het voorplein overging, zoo wenkte hij dezen en ging hem eenige schreden te gemoet.

»Hoor eens, David!" zeide hij vrij luide, en zoo dat onze bekenden het konden verstaan: »daar is Kate, de harpspeelster, en bovendien nog een man met rooden baard, die zich de pachter van Ballengiech noemt; die willen volstrekt bij den Laird worden aangemeld, ofschoon hij aan tafel zit."

De bediende scheen een weinig minder moeijelijk dan de wachter tot rede te brengen, en nadat hij Kate vriendelijk had toegewenkt, ging hij het kasteel in.

Geen drie minuten verliepen, of een man met zilveren haren, door twee dienaars gevolgd, kwam met zooveel drift, als zijn ouderdom veroorloofde, het kasteel uit. Het was een grijsaard van meer dan zeventig jaren, en van sterksprekende, maar waardige gelaatstrekken. Hij ging onzeker op zijne beenen, daar het voeteuvel hem verzwakt had. Zoodra hij

op het voorplein was, schreeuwde hij zoo hard hij kon: »Doe de poort open! Gaauw wat! De pest over u, ezel!"

Verschrikt rukte de wachter de poortvleugels open, en sprong op zijde.

Zoodra de Laird in de nabijheid des Konings was aangekomen, viel hij op de knie, zonder een woord te spreken, en hief toen het hoofd op.

»Wat moet dat beteekenen, RALPH BUCHANAN?" riep JAKOB bijna verschrikt. »Sta op!"

»Ik breng u mijn oud hoofd, Sire! mijn hoofd, dat onlangs door een paar kruiken claret verdraaid was geworden," zeide de grijsaard met onderwerping. — »O, meent gij het zoo?" riep de monarch, terwijl hij den ouden man de hand reikte, om op te staan. »Ik kom zeker om u te straffen; maar ik verlang noch uw hoofd, noch de magere geit, noch het puisterige zwijn, die KATE BINNING mij in uwen naam als schadeloosstelling aanbood; ik schrijf u eene andere straf voor: gij zult uw leven lang *Koning van Kippen* heeten."

De Laird sprak geen woord, maar kuste herhaalde malen de hand des Konings, en een paar tranen rolden over de rimpelige wangen en den langen zilverwitten baard. Daarop leidde hij zijne gasten het kasteel binnen.

Naauwelijks schemerde de morgen van den volgenden dag, of JOHN HOWIESON vertoonde zich in zijn zondagspak voor de poort van het kasteel. Kruisgewijs geslingerde scharlakenroode schoenbanden versierden tot bijna aan zijne knieën zijne beenen, en het scharlakenrood brandde, als hoofdkleur van zijnen clan, ook op zijnen korten Schotschen rok; de breede muts, versierd met een iepentak, zat kittig op het regter oor.

Misschien was het de statige opschik, welke den grimmigen EVAN ROY, die ook heden met de akst op schouder aan de poort stond, gedweeër maakte; want hij graauwde den nieuwaangekomene heden niet zoo erg af, als gisteren den Koning, en zeide alleen, toen JOHN het voorplein wilde binnentreden: »Wie zijt gij, en wien wilt gij spreken?" — »Laat mij maar binnen, goede vriend!" antwoordde onze bekende. »Ik ben JOHN HOWIESON van Brahead, en heb hier

iets te verrigten." — »Dat zal zoo gaauw niet gaan, man!" sprak EVAN, terwijl hij onzen vriend van het hoofd tot de voeten bekeek. »De Koning is op het kasteel...." — »Dat weet ik, en ik wou hem juist eens even spreken," viel de jongman den wachter in de rede. — »Maar juist daarom moogt gij niet binnen," riep de wachter. »Ik heb bevel om geen onbekende binnen te laten, tenzij dat hij een borg in het kasteel heeft." — »O, ik heb er misschien wel een, aan wie ik goed bekend ben," zeide JOHN. »Het is KATE BINNING." — »Niet voldoende," antwoordde de Cerberus. »Eene vrouw is geen voldoende borg. Bedenk u, of gij ook nog iemand anders kent, en zeg mij bovenal wie en wat gij zijt." — »Wat ik ben? Ik ben een pachter, en bovendien heb ik *nog* een bekende op het kasteel; maar die zal wel te onbeduidend wezen, om voor mij borg te staan: het is de pachter van Ballengiech."

Had in dit oogenblik de bliksem den naast de poort staande ouden eik verbrijzeld, de wachter had niet meer kunnen verschrikken, dan bij het noemen van den zoo even gemelden naam.

»Het gelieft u te gekscheren, edele Laird, of Graaf, of Hertog, of wat gij zijn moogt!" riep EVAN ROY, meer dood dan levend. »Ik smeek u, ga binnen, en vergeef mij om Godswil, dat ik u een oogenblik heb opgehouden."

JOHN HOWIESON was intusschen niet minder verschrikt dan de wachter; hij dacht dat deze een krankzinnige was, en daar hij de blinkende akst in zijne vuist zag, en tevens zijn eigen wapen, den dorschvlegel, niet bij de hand had, schoot hij met een schuwen blik en een geweldigen sprong den wachter voorbij, en bevond zich in de zelfde minuut op het kasteel.

Hier was alles in drokke beweging. Niet alleen de dienaren van den Laird, en het getal van deze was niet gering, maar ook die van den naburigen adel, die in massa verschenen was, om den Koning zijne hulde aan te bieden, liepen de trappen op en af en de portalen op en neêr. Allen schenen het buitengemeen drok te hebben, en JOHN HOWIESON overtuigde zich weldra, dat het volstrekt onmogelijk was, iemand tot spreken te brengen. Hij besloot derhalve, het op zijn goed geluk te laten aankomen, of hij ook een

bekende te zien kreeg. KATE op te zoeken, was zijne tweede gedachte. — Thans deden zich de toonen eener harp uit eene openstaande zaal hooren, die met eene groote menigte menschen was opgevuld.

»Zóó speelt niemand dan zij!" zeide JOHN bij zichzelven. »Ik ga naar binnen. Zij is er in, en misschien ook onze bekende."

Met deze woorden, en in het gewoel door niemand bemerkt, trad JOHN HOWIESON de zaal in. Hier zaten eene menigte heeren en dames aan een ontbijt bijeen, dat uit allerlei gebraad, koud gevogelte en gebakken visch, benevens verscheidene soorten van wijn bestond. Daar het vertrek niet bijzonder ruim was, heerschte er vrij wat gedrang. De aanwezigen waren in groote staatsie gekleed. Fluweel, zijde, borduurwerk, allerlei vederen, zag men aan de dames; waaijende plaids van de schitterendste kleuren, flikkerende prachtwapenen bij de mannen. JOHN HOWIESON kon zich naauwelijks verzadigen in de beschouwing van de vroeger nooit door hem aanschouwde heerlijkheden. Zoodra hij intusschen zijnen kijklust eenigzins bevredigd had, trachtte hij zich een weg te banen naar het bovengedeelte der zaal, vanwaar de harptoonen zich lieten hooren. Dit scheen ook juist niet moeijelijk, daar hier de menschendrom minder digt was. Reeds ontdekte hij KATE, die juist een Schotsch volklied speelde, toen hij zijnen bekende, den pachter van Ballengiech, bemerkte, die met den heer des huizes en nog twee andere deftige personaadjen in een gesprek gewikkeld scheen. Als de pijl uit een boog schoot hij naar hem toe.

»Goddank, Master JAMES, dat ik u dadelijk aantref!" riep hij uit. »Ik was waarachtig bang, dat ik u niet vinden zou!"

JOHN HOWIESON verschrikte niet weinig, toen hij bemerkte, dat de mannen, met welke zijn bekende sprak, zich in postuur schenen te stellen om op hem aan te vallen, en hij sprong vol ontzetting een stap terug; maar hij stelde zich weder gerust, toen zijn begunstiger uitriep: »Laat hem begaan, Mijneheeren! Het is de brave JOHN HOWIESON, van wien ik u gesproken heb."

»Lieve Hemel!" zeide JOHN zacht en vol angst. »Het was mij gisteren op de brug onder de Heidens veel beter te moede dan in dit kasteel, waar toch alles zoo mooi is. Daar bui-

ten voor de poort staat een krankzinnige, met eene blanke bijl in de hand, en naauwelijks ben ik dien met groot gevaar ontkomen, of ik tref hier een troep anderen aan, met wie het ook niet pluis schijnt te wezen."

De bekende van JOHN lachte overluid.

»Gij hebt goed lagchen," begon de jonge landman, hoe langer hoe angstiger, op nieuw. »Gij schijnt hier goed bekend te zijn; maar met mij is dat juist het tegendeel. Zie maar eens, hoe de menschen mij aankijken! Ik ben verschrikkelijk bang; ook zal het wel niet lang duren voordat men mij zal verzoeken heen te gaan. Wees daarom zoo goed, en wijs mij eens even den Koning, als hij in de zaal is. Ik wil dan een paar woorden met KATE spreken, en mij daarop stil uit de voeten maken, tot gij wat meer tijd zult hebben." — »Neen, neen, jonge vriend!" riep HOWISONS begunstiger. »Juist nu is het voor u de beste tijd. — Heidaar! KATHARINA BINNING! kom hier! Hier is uw verloofde."

Met een uitroep van blijde verrassing sprong het meisje op, wierp de harp op zijde, en snelde toe. »JOHN! lieve JOHN! Denkt eens, hoe gelukkig wij zijn!" riep zij uit. »Mijn edele weldoener stemt in ons huwelijk toe." — »En ik geef nog een duchtig uitzet! Gij trouwt geene arme harpspeelster," voegde de oude Laird er bij. — »O Mijnheer, wat zijt gij goed!" riep JOHN, de hand van den vorigen aan zijne lippen drukkende. »Dat is te veel...." — »Dat is nog niets," zeide de Laird. »Het beste komt nog. De Koning schenkt u, voor den moed, dien gij gisteren hebt be oond, het pachtgoed Brahead, onder voorwaarde, dat, wanneer hij of een zijner nakomelingen ooit die brug passeeren, gij of een uwer nakomelingen hem daar, tot aandenken, eene kruik met water en een bekken zult aanbieden." — »Is het mogelijk! Waak of droom ik!" riep JOHN HOWISSON vol verrukking. Het schoone pachtgoed voor dat beetje dorschen! O Master JAMES, wijs mij schielijk den Koning! Misschien kunt gij het wel door deze edele Lairds zoo ver brengen, dat hij mij veroorlove hem zijn rokspand te kussen; want wat de *hand* betreft, daar ben ik niet voornaam genoeg toe." — »Maar vriend JOHN!" riep zijn begunstiger lagchende. »Hebt gij dan vergeten, aan welk teeken gij den Koning kunt herkennen?"

De jongman liet zijne groote oogen eene poos in de zaal rondzwerven; daarop keek hij als verschrikt zijnen bekende aan.

»Bewaar ons, Mijnheer!" stamelde hij. »De Koning moet zijn hoed op hebben. Nu is ieder blootshoofds, behalve gij en ik; derhalve moet een van ons beide het wezen!" (*)

Een gelach, waaraan geen einde scheen te komen, liet zich in den kring hooren, dien de aanwezigen gevormd hadden.

Zoodra Howieson zich overtuigd had, dat zijn bekende niemand anders dan de Koning zelf was, viel hij geheel verschrikt op zijne knieën, en verzocht om vergiffenis over de onbedachte woorden, die hem ontvallen waren. Koning Jakob rigtte hem vriendelijk op, en alle aanwezigen overlaadden den jongen landman en deszelfs verloofde met vriendschapbetuigingen.

Naauwelijks had Koning Jakob 's anderendaags het kasteel verlaten, toen de oude Laird toebereidselen maakte om het jonge paar in den echt te doen treden. Binnen weinig uren sprak de priester zijnen zegen over hen uit. Acht dagen later zetteden de pasgehuwden zich op Brahead met er woon neder.

Toen in 1822 George de Vierde in Schotland kwam, verscheen de afstammeling van John Howieson, die het landgoed bezit, dat aan zijnen voorzaat geschonken werd, en bood den Koning, uit krachte van zijnen leenpligt, water aan in eene zilveren kruik en eene dergelijke kom.

DE GROOTE TENTOONSTELLING VAN KUNST EN NIJVERHEID TE LONDEN.

Door G. H. Nagel.

De tijd van de sluiting der exhibitie is door de Koninklijke Britsche gecommitteerden thans onherroepelijk vastgesteld.

(*) Woordelijk.

Zij zal plaats hebben den 11den October, en wel zonder eenige plegtigheid. Den 15den daaraanvolgende zullen de gecommitteerden en de tentoonstellers eene vergadering houden, om de rapporten der gezworenen te ontvangen, en verder alles te verrigten, wat die gelegenheid vereischt.

Velen keuren het af, dat die groote vertooning, zoo plegtig en luisterrijk ingewijd, niet ook door een publiek gebed en dankzegging zal worden gesloten. Mogelijk komt men echter daarop terug, gelijk trouwens met meer schikkingen en bepalingen in den loop der exhibitie het geval is geweest. Zoo hebben b.v. de inzenders van goederen, aan welke, gelijk wij in een vorig artikel meldden, geen vrije toegang in het Glazen Paleis was vergund, hunne vertoogen dienaangaande met een gewenscht gevolg bekroond gezien, en zijn sedert eenigen tijd, even als de leden der juries, van entréebetaling vrijgesteld.

De vergadering, die den 15den October zal worden gehouden, maakt ieders belangstelling gaande en is het voornaamste onderwerp der gesprekken. Gecommitteerden van het vaste land, gezworenen, exhibiteurs, plaatselijke commissiën en honoraire secretarissen — allen staan daartoe uitgenoodigd te worden; en nadat de rapporten der gezworenen — voor zooveel de prijzen betreft — zullen zijn publiek gemaakt, zal de uitreiking der medailles dien ten gevolge beginnen. Men begrijpt ligt, dat eene publieke uitdeeling bij ééne enkele gelegenheid volstrekt onmogelijk zou zijn, uit hoofde van het groot aantal der geregtigden, en dat, bijaldien men eenigen uitkoos, om die onderscheiding te genieten, misnoegen en nijd onder de anderen het gevolg daarvan zouden wezen.

Behalve de medailles, aan die tentoonstellers uit te reiken, wier verdiensten door de gezworenen zijn erkend, heeft men besloten ook de diensten van deze niet zonder blijk van tevredenheid te laten, maar elk hunner insgelijks met eene medaille te vereeren. Er zijn drie onderscheidene medailles. De eerste, naar eene teekening van Bonnardel vervaardigd, is als »de groote medaille" in de wandeling bekend, en zal hoofdzakelijk tot belooning strekken voor nuttige en vernuftige uitvindingen of verbeteringen, kunst en machinerie betreffende. De tweede medaille, door B. Wyon geteekend,

is tot prijs-medaille der exhibitie bestemd, en zal een blijk zijn van verdienste in het algemeen. De derde eindelijk der medailles, waar verleden jaar premies aan zijn toegekend, die, welke naar eene teekening van ADAMS vervaardigd is, zal aan de gezworenen worden uitgereikt.

De Koninklijk-Britsche Commissie laat echter, behalve de gemelde medailles, nog twee andere slaan, ééne voor de exhibiteuren, de andere tot erkenning der diensten, door de onderscheidene officieren, opzieners, plaatselijke gecommitteerden, honoraire secretarissen en anderen bij de Tentoonstelling verrigt. Kortom, men schijnt volstrekt elkeen te willen beloonen en tevreden stellen; dit laatste is trouwens eene moeijelijke poging, maar hunner waardig, die zoo vele andere moeijelijkheden, ja schijnbare onmogelijkheden, zijn te boven gekomen. Wanneer of hoe dat alles zal geschieden, is nog onzeker.

Omtrent de latere bestemming van het Glazen Paleis zijn verschillende geruchten in omloop, maar er schijnt nog niets stelligs bepaald. Intusschen blijft de toeloop, wanneer het weder gunstig is, nog altijd groot, schoon veel minder dan in de drie eerste maanden. Millioenen menschen hebben de exhibitie bezocht en de ontvangsten gaan de uitgaven zeer verre te boven. Na de sluiting kan men eerst de juiste totalen te weten komen. De vaak heerschende koude zal de consumtie van ijs, dat per stoommachine, naar de uitvinding van zekeren heer MARTERS, in het gebouw wordt gefabriceerd, en naar gelang der zes soorten, die men bekomen kan, van 6 tot 10 pence het glas kost, wel merkelijk verminderen.

Ofschoon wijn, zwaar bier en sterke dranken in het gebouw der Tentoonstelling verboden zijn — en er natuurlijkerwijze ook niet mag worden gerookt — weten velen echter in het geheim eene of andere »hartsterking" te gebruiken; men kan toch de zakken der toeschouwers niet wel visiteren. Evenwel doen de aannemers der ververschingen zeer goede zaken; hunne lokalen zijn doorgaans vol; duizenden kopjes thee en koffij worden dagelijks geslurpt, en de flesschen gemberbier, *limonade gazeuse* en sodawater, die men, den eenen dag door den anderen gerekend, ledigt, bedragen wel 7 à 8000. De zuinigsten of matigsten behelpen zich met het heldere water der fonteinen, die gewoonlijk door honderden

dorstige bezoekers omringd zijn, welke, met glas of beker in de hand, staan te wachten, tot de beurt aan hen komt.

De Tentoonstelling heeft aan vele eigenaren van fabrieken, hoofden en opzieners van scholen en instituten, enz. de aangename gelegenheid verschaft, om op hunne kosten werkvolk of leerlingen de voortbrengselen van kunst en nijverheid te doen bewonderen; — aangenaam zeker voor de weldoeners, zoowel als voor de begunstigden, die zich het voorregt, door hen genoten, wel nooit anders dan met een dankbaar gevoel zullen herinneren. Het nut, dat uit zulke bezoeken voor weetgierige en oplettende arbeiders en leerlingen voortvloeit, heeft geen betoog noodig.

Een zonderlingen optogt heeft onder anderen het bezoek gemaakt der zoogenaamde »blaauwbuizen" of »blaauwe jongens" (*blue-coat-boys*), ten getale van omstreeks 900, onder het geleide hunner leermeesters. Dit getal werd nog overtroffen door een legertje van 1555 kinderen, uit onderscheidene scholen van Woolwich, Plumstead, enz. van verschillende gezindheden. Zij werden van Woolwich naar Westminster-bridge overgebragt, daar in processie gevormd, en marcheerden zoo, met muziek aan het hoofd en vliegende vaandels, St. Jamespark en Hydepark door naar de oostzijde van het Glazen Paleis. Het was een lange trein, die van Hydepark-gate, Piccadilly, tot aan den ingang van het gebouw reikte. Na de Tentoonstelling te hebben bezigtigd, verzamelden zij zich in de »Oost-Indische tent," aan den oostelijken ingang, werden daar op ververschingen onthaald, zongen verheugd het *God save the Queen*, en trokken vervolgens, na zich aan den oever der Serpentine in gelederen te hebben geschaard, naar het stoomschip, dat hen tot Westminster-bridge moest brengen. Van eenige schepen heeft ook de geheele talrijke bemanning *en corps* de Tentoonstelling bezocht.

Het Glazen Paleis, dat anders ten 10 ure geopend en ten 7 ure des avonds gesloten wordt, is op zaturdag niet vóór 12 ure toegankelijk voor het groote publiek. De twee voorafgaande uren zijn vergund aan zoodanige nieuwsgierigen, die wegens zwakheid of ligchaamsgebreken het gebouw niet

te voet kunnen doorwandelen, en waarvan sommigen in kunstige machines zichzelven voorthelpen, terwijl anderen gedragen of in handwagentjes gereden worden. Van Londens onmetelijke bevolking behoeven dus slechts weinigen — en dat wel zeer ongelukkigen — van het zesmaandelijke schouwspel geheel verstoken te zijn.

Een Franschman laat zich in eenen brief aldus over deze Tentoonstelling uit:

»Ge kent die groote expositie zoowel als ik; ik heb u dus geen nieuws er van te vertellen, en wat mijn gevoelen omtrent al die wonderen van kunst betreft, dat verlangt ge niet van mij te hooren.

»Ik durf u evenwel eene kleine aanmerking, die mij in het hoofd geschoten is, mededeelen. Daar men zoo veel eer toekent aan de vorsten der aarde en van het geld, aan de eersten wegens hunne bescherming der nijverheid en aan de laatsten wegens hun regt van eigendom op de duizend meesterstukken, die dat tooverachtige paleis vullen, vraag ik: waarom wordt de uitvinder, de teekenaar, de hoofdbewerker dier kunstgewrochten niet in het groote gouden boek vermeld? Waarom wordt, gelijk eertijds, wanneer hoofdkerken werden gebouwd door het geduld van handenarbeid en het vernuft der menigte, het volk, de ware schepper dier stichtingen, met stilzwijgen, als een naamlooze slaaf voorbij gegaan? — Elk voorwerp, ieder kunststuk draagt den naam, het cijfer, het merk van den meester; maar wie de werkman is, vraagt niemand; men heeft hem betaald, en daar houdt het meê op; — van zijne verwonderlijke vlijt, bekwaamheid en schranderheid wordt niet gesproken! — Het is altijd maar het oude liedje: Eere aan Prins Albert! — En dan — standbeelden van koninginnen, koningen, en fantasiebeelden, vullen het transept, de helderblinkende en roemrijke slagader van dat monumentale paleis! Waarom heeft men er niet liever de standbeelden gezet der groote mannen, vaderen van kunst en wetenschap — van Jacquard, Papin, Cellini, Stephenson, en van die andere nederige maar magtige genieën, zonder welke men thans in de rijke galerijen van het Glazen Paleis slechts de pantoffels van Ma-

rokko, het spinrokken der Koningin BERTHA en den pijlkoker van NIMROD zou kunnen zien.

»Helaas! in den tempel der nijverheid ziet men niet het kleinste standbeeld voor de scheppende vaderen, voor de groote vernuften, en slechts hoogheden zijn het, die de voetstukken dragen!"

De klagende Franschman schijnt niet te bedenken, dat speculatie op winst hier de drijfveer en GELD de hoofdzaak is.

Men twijfelt sedert eenigen tijd er aan, of wel velen der Chinezen — met den »Mandarijn'," die bij de opening der Tentoonstelling zulk eene gewigtige rol heeft gespeeld en ook den Lord-Mayor en de aldermen naar Parijs heeft vergezeld, aan het hoofd — ooit China hebben gezien. *Punch* zegt er dit van:

»Londen begint afgeloopen te worden door Chinezen, echte of valsche. De Chinesche exhibitie leverde het eerste voorbeeld op van eenen inboorling, tot een handelsartikel gemaakt, toen een paar bloemrijke jongeluî, die men zeide naar Engeland gebragt te zijn, om er hunne opvoeding te voltooijen, de toeschouwers vermaakten door over de tafels heen te springen en andere kunstjes te doen, die meer spierkracht dan beschaving bewezen. Daar wij eene soort van vaderlijk belang stelden in die knapen, die, naar men opgaf, zonen waren van een Chineesch edelman, en door hem ter voltooijing hunner opvoeding herwaarts gezonden, sloegen wij hen wat van nabij gade. Het spijt ons te moeten zeggen, dat wij een hunner, een poosje geleden, in een theewinkel der *New-Cut* achter de toonbank hebben meenen te zien, waar men hem gebruikte, om een schijn van echtheid aan de waar te geven. Men zou ook niet ligt kunnen vermoeden, dat de »heerlijke oude *Twankay* van 28 stuivers," door eenen echten Chinees gewogen, enkel uit beste wildepruimebladen bestond, of dat de »*Hyson*, ten gebruike van huisgezinnen aanbevolen," van een berkenboom afkomstig was. Kortom, wij gelooven niet, dat de helft der Chinezen, die we hier in de stad zien, meer echtheid aan zich hebben dan de *congoe* en andere schadelijke compositiën, die men zegt uit China te komen. Naar ons toedunkt, moest

het vergund zijn een nagemaakten Chinees van valschheid te overtuigen, door hem ferm aan zijn staart te trekken, of de werking van zeep en water op zijn gezigt te beproeven. Wij kunnen maar niet gelooven, dat zoo vele Mandarijns van hunne officiële werkzaamheden in China kunnen gemist worden, om zich in Londen te laten bekijken."

Er heerscht een, zoo niet vijandelijke, toch zeer piquante toon in de uitdrukkingen, waarvan de Engelsche drukpers, over Amerikaansche zaken handelende, zich bedient, terwijl de Amerikaansche wederkeerig daarin niet ten achteren blijft. Karig is dan ook de lof, door de Londensche dag- en weekbladen aan de voortbrengselen der Vereenigde Staten bij deze exhibitie toegebragt. Zoo weinig sympathie tusschen verwante volkeren! Tachtigjarige oneenigheid!

»De Vereenigde Staten," zegt een Engelsch blad, »moesten, naar de uitdrukking hunner couranten, den palm der overwinning van den »wereldbazaar" wegdragen.

»Geen wonder, dat elk Amerikaan zich vast daarvan overtuigd hield; de dagbladen toch van iedere stad, ieder dorp, van de Maine af tot aan de grenzen van Méjico, behelsden bijna niets anders. Daar nu in de Vereenigde Staten een ieder de nieuwspapieren leest, en velen geene andere lectuur er op na houden, moest het volk zich natuurlijkerwijze wel inbeelden, het »oude versletene Europa" te zullen troeven. Onze eigene plattelands-*gentlemen* dachten juist ook, dat wij, Engelschen, niets zouden hebben, waardig om naast voortbrengselen van het vaste land te worden vertoond.

»Wij zien een voorbeeld dier malle opsnijderij der Amerikaansche nieuwsbladen in den ophef, dien ze maken van een rijtuig, dat zij »de Gazelle" noemen.

»Dit rijtuig staat in het noordelijk gedeelte der Amerikaansche uitstalling; het is geheel van Amerikaansch hout gemaakt, gepolijst, ongeverwd en gevernist. Het verdient lof om zijne ligtheid en het zeer goede werk, voornamelijk der wielen en van het hout. Maar het is bij uitstek leelijk, topzwaar, en mist die bevallige bogten, die een morgenwagentje zoo tot sieraad strekken. Een vierkante bok mag gemakkelijk of

stevig zijn, maar is niet mooi. Vervolgens zijn de banken te laag en is de bak te ondiep, om gemakkelijk te kunnen zitten, terwijl de voorste wielen, zonder spaken van onderen, het in- en uitklimmen moeijelijk en het draaijen zelfs gevaarlijk maken. De »Gazelle" heeft dus weinig om het lijf; evenwel dacht haar eigenaar, de Heer WATSON, er »bij de bezoekers der exhibitie uitstekenden lof mede te zullen inoogsten, want het *Philadelphia Evening Bulletin* had hem verteld, dat het »een prachtig rijtuig," »een uitmuntend kunstgewrocht" was, en dat het te verwonderen zou zijn, indien niet ieder bezoeker der Groote Exhibitie het met verbaasde blikken aanschouwde." En elders: »Zoo Koningin VICTORIA niet verliefd raakt op dit schoone proefstuk van Amerikaansche knapheid, hebben wij het erg mis. Zij kan niets aardigers verlangen, om een *tête-à-tête*-rit met Prins ALBERT in Windsorpark te doen, en we denken eerstdaags te hooren, dat zij een rijtuig bij den Heer WATSON heeft besteld, groot genoeg om de rest der koninklijke familie te bevatten." De *Pensylvanian Enquirer* berigt zijnen lezers, dat »de Heer WATSON een prachtig wagentje voor de Londensche Tentoonstelling heeft vervaardigd, waar het voorzeker als een zegepralend proefstuk van Amerikaansche smaak en handigheid zal worden beschouwd." De *North-American Gazette* maakt er geen minderen ophef van.

»Daar nu Mr. WATSON, na al de hooge verwachting, die Philadelphiasche couranten hem van zijn werk hadden doen opvatten, weinig bewonderaars en geen koopers er voor ziet, is zijne teleurstelling natuurlijk groot en voelt hij zich gegriefd; maar een aantal Amerikaansche inzenders zijn in het zelfde geval, hoezeer ook gewapend met de gunstigste aanprijzingen hunner lokale pers.

»Aan boord eener Amerikaansche stoomboot, waarmede een onzer vrienden kort vóór de opening der exhibitie van Nieuw-York kwam, had dagelijks iedere vergadering, bij ontbijt, *luncheon*, middag- en avondeten, het magtig druk over weddingschappen van honderden dollars, dat hun land de meeste prijzen van al de mededingers der Groote Exhibitie zou wegdragen. En wij gelooven, dat de zelfde verwachting tot op den dag der opening in alle Amerikaansche gezelschappen heerschte. Kan het hen dan verwonderen, dat we

daar een beetje om lagchen, of kunnen zij twijfelen, dat ze hun voordeel met dit lagchen zullen doen?"

In het zelfde Engelsche blad wordt evenwel met veel lof gewaagd van onderscheidene Amerikaansche bijdragen, en vooral van hunne vernuftige en nuttige uitvindingen in werktuigen van landbouw.

Van Amerika gesproken: zijn Californië heeft een mededinger gekregen in een district van Nieuw-Zuid-Wales (Bathurst), vanwaar men eerstdaags in het Glazen Paleis een proefje, of nog liever, eene stevige proef hoopt te ontvangen van het stof- en klompgoud, dat men sedert Mei van dit jaar in die bergachtige streek heeft begonnen te vinden, en waarvan het gevolg is, dat de steden Bathurst en Sydney met haren geheelen omtrek even dol naar goud zijn geworden, als de Amerikanen zich sedert drie jaren hebben betoond. »Rijk en arm, kooplui, winkeliers, pachters, geëmployeerden," zegt de *Bathurst Free-press* van 17 Mei, »zijn mineurs geworden; en menige hand, die altijd *glacé*-handschoentjes droeg en niets zwaarder tilde dan de pen, heeft fermiteit gekregen om koevoet en spade te pakken, zijn plekje te zoeken, en er op los te slaan, dat het zand hem langs de ooren vliegt. De ijzersmeden te Bathurst hebben zich al heel spoedig ontdaan van hunnen winkelvoorraad, maar toch natuurlijkerwijze er genoeg aan instrumenten van overgehouden, om hunne fortuin in een aanlokkelijker metaal dan ijzer te kunnen beproeven. De wegen zijn letterlijk bezaaid met nieuwbakken mijnwerkers: de een heeft een schop, de ander een punthamer, en niet weinigen hebben waschkommen, tinnen potten en vergiettesten bij zich. De prijs van alle levensmiddelen is er geweldig door gestegen."

Zoo zal dan — als het gerucht omtrent den rijkdom van Nieuw-Zuid-Wales wordt bevestigd — eene strafkolonie in een land van belofte zijn veranderd, en de gelukkige misdadiger, wien zijne Britsche regters tot eene deportatie van tien jaren naar Australië hebben veroordeeld, zal, indien hij een beetje bij de hand is, gedurende dien tijd zijn fortuin kunnen maken in een land, waar men slechts behoeft te knielen, den grond wat om te woelen, de aarde door de

hand te laten loopen, om het kostelijke blinkende stof tusschen de vuile vingers te zien tintelen. De juries in Engeland, die sedert kort vonnissen tot deportatie naar Australië hebben uitgesproken, zouden, als zij van die goudmare iets geweten hadden, den misdadiger welligt hebben gecondemneerd om te huis te blijven, en verzocht om in zijne plaats te mogen gaan. Bathurst is de naam eener stad en van een district of graafschap in Nieuw-Zuid-Wallis; de stad ligt 114 Engelsche mijlen (38 uren) van de hoofdstad Sydney. De stad had, naar den census van Maart l.l., eene bevolking van 2252 en het geheele district van 4902 zielen.

Het stadje Bathurst is de groote markt en stapelplaats van levensbehoeften voor het uitgestrekte land er om heen, en behoeft slechts door een spoorweg met Sydney verbonden te worden, om snel in aanzien toe te nemen. Er liggen kopermijnen nabij, en nu er goud gevonden wordt, staat het een hoogen rang onder de steden van het binnenland te verkrijgen. Er komt een dagblad uit, en het is er aangenaam wonen.

De toevloed van nieuwsgierigen uit alle gedeelten van het Britsche rijk heeft de gewone bevolking van Londen, die ongeveer twee millioen bedraagt, zoo sterk vermeerderd, dat een *habitué*, in de *City* of het *West-End* wandelende, een geheel ander soort van menschen denkt te ontmoeten, dan hij er sedert jaren gewoon was te zien. Die groote drukte heeft ook eene meerdere werkzaamheid en bedrijvigheid bij vele lieden, die vroeger met bedelen of met iets ergers aan de kost kwamen, in het leven geroepen. Nu hebben zij werk, en daarmede verminderen ondeugd en misdaad. Dit valt duidelijk in het oog. Aan alle kanten ziet men den geheelen dag *cabs* (vigilanten of brommers), omnibussen, gaarkeukens, herbergen bij honderden, die duizenden kalanten in de open lucht bedienen, stalletjes, kramen in overvloed en van allerlei soort, waar men fruit, oesters, sneden podding, peperkoek en krentebrood, gemberbier en andere goedkoope waar, van een halven stuiver tot twee of drie stuivers, te koop ziet. Talrijke straatloopers, die anders niet wisten waar zij hunnen honger meê zouden stillen, komen nu gemakkelijk

aan eenige stuivers, door een of ander gering werk te doen, den weg te wijzen, iets te dragen of te bestellen, enz. Maar wat zullen die arme lieden beginnen, als het Kristallen Paleis gesloten is, en de duizenden, de honderdduizenden vreemdelingen Londen hebben vaarwel gezegd en huiswaarts zijn gekeerd? Daarover schijnt men zich nu in Londen, niet zonder reden, te bekommeren.

Een vreemd en aangenaam gezigt leveren de talrijke voorname Turken en vooral de Turksche dames op, die zich thans in het Glazen Paleis vertoonen, of in open rijtuig de straten van Londen doorrijden. Onder de uitstallingen der exhibitie mogen zij met regt een fieren blik slaan op de bevallige en schitterende kunstwerken, uit hun eigen land gezonden, en die eene verrukkelijke mengeling van kleuren vertoonen. *Burnous*, *jouba's*, *kalbashen*, *kalebsheds*, *spazturbans*, *yamani* en *telemsany*-pantoffels enz. maken de kleedingstukken uit. Voorts ziet men kostelijke en uitgezochte monsters van goud- en zilverdraadwerk, heerlijk borduursel, verwonderlijk fraai werk in leder en metalen, lekkère confijten en fijn reukwerk. Onder de lekkernijen worden *hemira*, *aryzy*, *nigida sjiby*, *mahmouds* enz. genoemd; verder allerlei haarbalsems, de *chol*, om de wenkbraauwen der schoonen zwart te maken, *swak*, om hare tanden te poetsen, sieraden en costumes van allerlei soort, waaruit men meer aangaande den physieken toestand, de zeden en gewoonten van het volk kan leeren, dan uit al de reisverhalen, die ooit in het licht zijn gekomen. Die kennis zal men dus aan de Groote Tentoonstelling te danken hebben, die echter nog veel meer nut heeft gesticht door haren vermogenden invloed op de beschaving der Turken en den bloei der bij ons gezochte wetenschappen in een land, dat vroeger alles, wat Frankisch was, *hondsch* noemde, en de Giaours (zoo als zij de overige Europeanen heetten) met spot en verachting bejegende. De Groote Heer heeft eene Akademie van Wetenschappen en Fraaije Letteren te Konstantinopel ingesteld, welker statuten en reglementen door de *Tagoimi Vequa'i*, of de officiele staatscourant, dezer dagen zijn bekend gemaakt. Aan het hoofd der veertig leden dier Akademie staat de Groot-

Vizier MOUSTAFA *Résjid-Pasja;* dan volgen AARIF-HIKMET *Effendi;* CHEIK-UL-ISLAM, bekwaam regtsgeleerde en uitstekend letterkundige; MUTERDZJIM-MEHEMET-*Pasja*, minister van oorlog, in vele talen ervaren en schrijver van een aantal werken over 's lands bestuur; RIFA'AT-*Pasja*, president van den staatsraad en schrijver van vele zedekundige werken; AALI-*Pasja*, minister van buitenlandsche zaken, een uitmuntend poëet; EMIN-*Pasja*, generaal *en chef* van Arabistan, die in de meet- en wiskunde eene Europesche vermaardheid bezit; ISMAÏL-*Pasja*, minister van koophandel, landbouw en publieke werken, doctor en lid van de *Académie de Médécine* te Parijs; TAHIR-*Effendi*, een dichter; Professor SJAKI-*Effendi*, een beroemd geleerde, enz.

Het is genoegelijk te zien, wat heilzame uitwerking deze Groote Tentoonstelling op de vereeniging van alle volkeren door kunstmin en beschaving heeft, waarvan wij door het vermelden van dit ééne voorbeeld een bewijs poogden te geven.

Een correspondent van de *Manchester Times* zegt in een artikel over de Groote Tentoonstelling het volgende: »Onder den stroom der bezoekers merkte men ook eenige Bergschotten op met hunne *kilts* (korte rokken), die de reis naar Londen hadden gemaakt, om in Lord HOLLAND's park een wedloop te houden, te dansen, en bij die »Schotsche feesten" den doedelzak te spelen. Hunne tegenwoordigheid, vertooningen en kleeding gaven velen aanleiding om te beweren, dat die lieden beter zouden hebben gedaan te huis te blijven en zich zoo mogelijk te beteren van hunne luiheid, onkunde, armoede en morsigheid, — en dat het hoog tijd was, die half-wilden te verbieden een geciviliseerd volk te beleedigen, door zich op publieke plaatsen te vertoonen zonder dat kleedingstuk, hetwelk onder alle beschaafde natiën als het onontbeerlijkste beschouwd wordt. Waren zij naar het groote nijverheidsfeest gekomen, om, gelijk de reizigers uit alle andere landen, iets te leeren, dan had men ten minste ook mogen verwachten, dat zij hunne bloote heupen zouden bedekken. Maar half naakt, morsig, lui en dom, zoo als zij zijn, heeft men hen te Londen zien komen, om

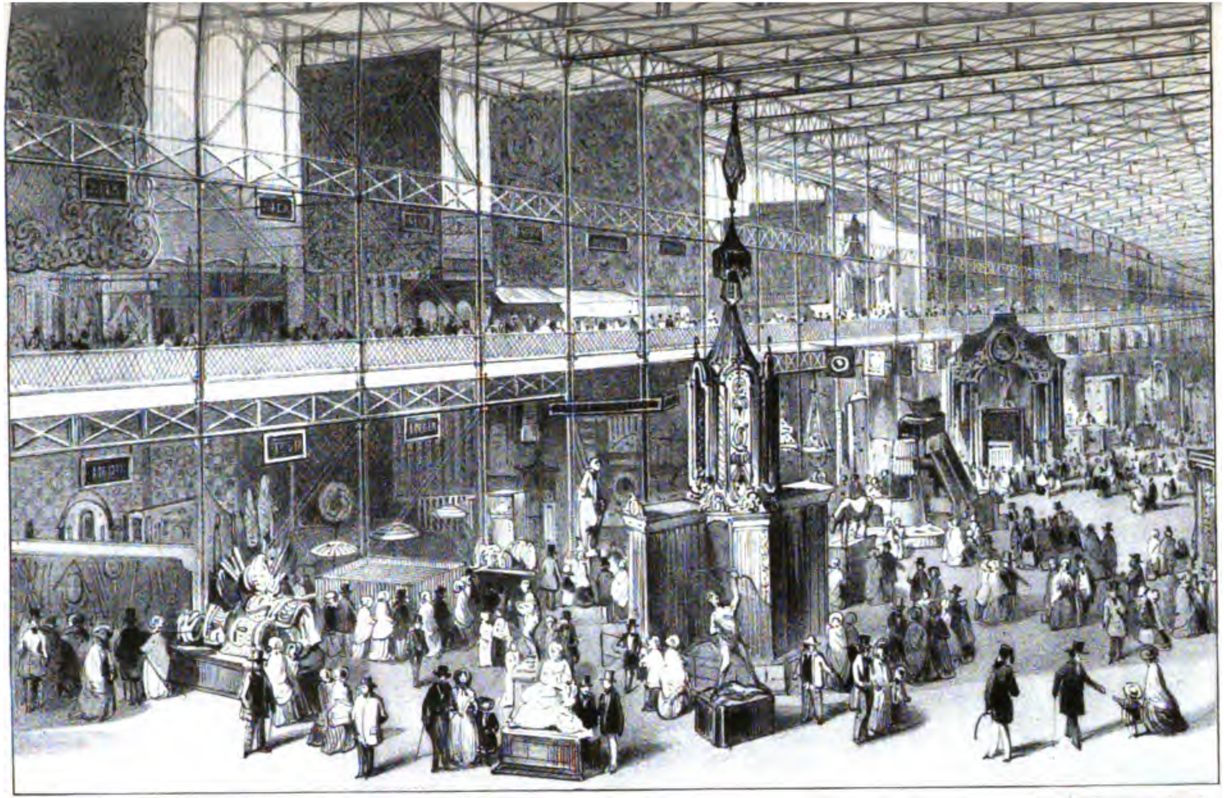
zich in hun verzuim eener alledaagsche welvoegelijkheid en in hunne verachting van nuttige bedrijvigheid te versterken, terwijl zij zich met de belagchelijke inbeelding vleijen van de schoonste menschen der wereld te zijn. Ik schrijf u, wat ik zelf heb bijgewoond, en verzeker, dat ik op de trappen van het Glazen Paleis, op sterk bezochte plaatsen der galerijen, waar fatsoenlijke dames wandelden, op landingsplaatsen der stoombooten, en op steil toeloopende paden aan de oevers der rivier, vrouwen en moeders, dochters en onschuldige meisjes, die wegens het gedrang moesten stilstaan, op het zien dier walgelijke figuren heb zien blozen. Ik zag, hoe vrouwen van goede zeden in haar gevoel voor het welvoegelijke dermate gekrenkt werden, dat, indien de hoogst edele dame, die aan het hoofd der beschaafde maatschappij in Engeland staat, zoo iets vermoedde, zij voorzeker geen dezer half naakte Bergschotten zou vergunnen, zich in de koninklijke nabijheid te wagen." Zoo schrijft men in Engeland, en men heeft gelijk. *Sans-culottes* kunnen in onze eeuw zeer wel gemist worden. Het bezoek dier bergbewoners strekt intusschen alweder ten bewijze, hoe de belangstelling in de Groote Exhibitie zich algemeen en tot in de afgelegenste en verste streken van Groot-Brittanje heeft verspreid. Velen echter hebben meer nieuwsgierigheid dan geld, en zoo heeft een enkele lombardhouder te Leeds op zaturdag den 6den September »anderhalve schepel vol" horologies beleend, die hij niet kon betwijfelen dat afkomstig waren van lieden, wien het aan geld ontbrak om met den spoortrein naar Londen tot het bezoeken der exhibitie te gaan. Ook komen thans de armste werklieden van Londen opdagen, om toch eindelijk ook die groote vertooning te zien, waarvan zij tot nog toe door den entreeprijs van een shilling zijn weêrhouden, dien zij evenwel thans wanhopen naar hunnen wensch en hunne bekrompene middelen verminderd te zien.

De Engelschen zijn, in hunne beoordeeling der ingezondene artikelen, hun eiland en Frankrijk bovenal gunstig, en zeker niet ten onregte; want de bijdragen, uit het eene zoowel als het andere land, onderscheiden zich grootendeels door kostbaarheid, kunstige en sierlijke bewerking. Dat aan

de meeste van de Amerikaansche voorwerpen weinig lof van de zijde der Britten te beurt valt, is vroeger door ons aangestipt; maar ook het *Zollverein* draagt weinig lof van zijne uitstalling weg in een artikel van het Londensche geïllustreerde Nieuwsblad, waar zekere *criticus* zich aldus uitlaat: »Indien de Groote Exhibitie eene kermis of jaarmarkt was, waar zich de ambachtsman eene tang, de dandy een cravatje, de huismoeder een pot geconfijte vruchten of een blik Leipziger leeuwerikken, met boter ingelegd, kon aanschaffen, of teedere ouders hun kindje wat lekkers of speelgoed moesten koopen, zou men voorzeker geen beteren voorraad van dat alles kunnen vinden, dan onder de Duitsche waren. Kortom, op eenige uitzonderingen na, draagt de Duitsche nijverheid bij deze Exhibitie den stempel der eentoonigheid en in zeker opzigt der trivialiteit, waardoor noch de welvaart van het volk, noch zijne grootheid in het minst worden bevorderd." Een Duitsch publicist, van die beoordeeling sprekende, zegt: »Lieve lezer, wat dunkt u daarvan? Hebben wij ongelijk, als we bij iedere gelegenheid in rondborstig Duitsch den raad geven van toch niet te gelooven, dat de Engelschen het edele oogmerk hadden om ons een geschenk te doen, en de Tentoonstelling daarom in het leven hadden geroepen, om onze Duitsche handelszaken een weinig op de been te helpen, of om ons te leeren hoe wij het moeten aanleggen om met hen te concurreren, hoeveel ophef andere stemmen ook van dien edelen wedstrijd der volkeren, hunne verzoening en eensgezindheid hebben gemaakt? We zijn geen groote Latinisten, maar herinneren ons toch nog de spreuk, in de woorden van VIRGILIUS vervat: »*timeo Danaös et dona ferentes*", en denken er telkens aan, wanneer de Engelschen ons iets aanbieden."

Kunnen wij den Engelschen beoordeelaars in dit geval ongelijk geven? Moeijelijk; want de waarheid ligt voor iederen bezoeker der Tentoonstelling bloot, en een onregtvaardig vonnis zou door elk onpartijdige worden afgekeurd, tot schande des regters. Maar ook de Duitscher kan niet worden gelaakt, dat hij partij voor zijn land trekt; zijne gemoedelijke verdediging is even nationaal als de kritiek van den Brit.

En aldus zullen de gevolgen dezer Groote Tentoonstelling kunnen bestaan in eene verheffing der kunst tot den hoog-

sten trap, waarvoor zij vatbaar is, maar voorzeker ook in concurrentie en naijver, door eigenliefde en winzucht gevoed, en handelsverkeer zal den vrede kunnen bewaren tusschen volkeren, door hoogmoed en afgunst innerlijk en voor altijd verdeeld.

Er is reeds voorloopig order gesteld op de ontruiming van het Glazen Paleis. Den 16den October zal daarmede een begin worden gemaakt, en de drie eerste dagen zijn bestemd tot het weghalen van al de voorwerpen, die geen pakkist of gepak binnen het gebouw vereischen. Maandag den 20sten zal het afbreken en inpakken een aanvang nemen. Men verwacht, dat dit een moeijelijk werk zal zijn, waarbij een onophoudelijk toezigt zal moeten worden gehouden.

Uit een artikel van het *Illustrated London News*, dato 20 September, nemen wij een en ander over omtrent de bijdragen, uit de Nederlanden aan de Groote Tentoonstelling gezonden. Er wordt over het geheel loffelijke melding van gemaakt, ofschoon, gelijk het daar heet, »de Hollanders naauwelijks iets anders hebben gezonden dan enkel *nuttige* voorwerpen, en hunne bijdragen niet strooken met de welverdiende reputatie van hun land. De Hollandsche scheepsbouwers," vinden we daar verder, »hebben zeer weinig gezonden; de Hollandsche tuiniers geene gereedschappen of producten hoegenaamd; en de bouwmeesters en ingenieurs hebben ons geenszins, gelijk wij mogten hopen, met eenig model begunstigd der velerlei keurige middelen en werktuigen, waarmede zij uit een district, dat bijna de uitgestrektheid van het graafschap York heeft, het zeewater weten te pompen en te weren."

Voorts worden in dat artikel bijzonder geprezen:

Twee groote kostbare tapijten uit de koninklijke manufactuur te Deventer, die, wat kleur, teekening, materialen en bewerking betreft, door niets van dien aard in het Tentoonstellings-gebouw worden overtroffen.

Fraai parelwit bontwerk van de Heeren Hase te 's Hage, bestaande uit een mantel, mof en manchetten van de vederen

eens zeevogels, den *Colymbus orittatus*, vervaardigd. (De prijs, die hiervan wordt opgegeven (27 £), komt den Engelschen verslaggever niet »buitensporig hoog" voor, terwijl hij overigens de Hollandsche voorwerpen over het algemeen duur vindt. Tot lof er van zegt hij tevens, dat »Hollandsche manufacturen altijd solied en echt zijn."

Een groot houten vuurscherm, fraai en kostbaar verlakt, naar een oud Chineesch model, van ZEEGERS te Amsterdam.

Een kraan van de Heeren ENTHOVEN, te 's Hage (zeer bewonderd door Engelsche ingenieurs).

Mathematische en wetenschappelijke instrumenten van BEIHER (BECKER) te Arnhem, HOHWU te Amsterdam, CAZAUX te Volhenburgh (Valkenburg) bij Leiden, CONRAD, ingenieur *en chef* te 's Hage.

Proeven van boekdrukkerij en binderij uit Haarlem, den Haag en Rotterdam.

Klokken van PETIT en FRITZEN.

Een diamanten tooisel, door een juwelier van Rotterdam gezonden (bijzonder geprezen).

En eindelijk eene reusachtige pastei van omtrent een honderd vogels in een hermetisch gesloten trommel, die men hoopt, dat op een afscheidsfeest der Exhibitie zal opengeslagen worden. »Hollandsche *soupers*," zegt de Brit, »kunnen Fransche *diners* en Schotsche *déjeûners* aan. Wij twijfelen niet, of deze monsterpastei zal evenveel roem behalen als de *patés de foie gras et de bécassine* van CHEVET, den beroemden kok van het Palais Royal."

Vaarwel, Glazen Paleis! vaarwel, groote, prachtige Tentoonstelling — schitterend, verrukkelijk schouwspel! Dit zal weldra de afscheidsgroet zijn van hen, die met een laatsten blik op het tooverachtige reuzengebouw Hydepark zullen verlaten, dat, van zijne grootste aantrekkelijkheid beroofd, toch de herinnering er aan zal doen voortleven. Is het Nijverheids-Paleis eens afgebroken — en lang zal men het zeker niet in wezen laten — dan blijft aan de ledige ruimte nog de roem: *Hic fuit Paxtonia!* En dezen naam ook zouden wij liever dan het leelijke *Hydepark*, ter eere van PAXTON's genie, aan die schoone en *fashionable* wandelplaats willen geven.

Wien dus tijd en gezondheid het reisje toelaten en Plutus niet geheel vijandig is, die haaste zich — niet langzaam, neen, het *festina lente* is eene spreuk, die hier geheel niet past, — hij reppe zich, om te Rotterdam op de stoomboot te komen, die den liefhebber voor vijftien gulden Hollandsch in de eerste kajuit opneemt en te Londen aan wal brengt, waar men dan slechts voor logies enz. en terugkeer naar het lieve vaderland heeft te zorgen. Gelukkig Parijs evenwel, in dit geval, ten opzigte der reis- en verblijfkosten! Men heeft er begrepen, dat de som van tweehonderd francs, voor een toertje naar Londen en terug, eene al te gepeperde vordering was en menigeen moest afschrikken; dat tarief is dus sedert eenige dagen op de bagatel van zestig francs verminderd, waarvoor men over land en water naar Londen wordt gestoomd, drie dagen zich aldaar moede kan loopen en rijden, en vervolgens als artikel van vracht naar zijne haardstede worden teruggevoerd. Men heeft dan het Kristallen Paleis kunnen doorwandelen, waar menigeen echter »*vor lauter Bäume*," zoo als de Duitscher zou zeggen, »*den Wald nicht seht.*" Men kan dan ook de gelegenheid waarnemen, om een aantal *societies*, *clubs* enz. te bezoeken, en onder anderen de nieuwe *Vegetarian Society*, of het genootschap der groente-eters, wel reeds sedert tien of twaalf jaren opgerigt, maar thans eerst regt in fleur, en een duizendtal leden tellende, voor drie vierde gedeelte arbeiders, mogelijk zonder werk, en sober uit *moet.* De staf evenwel dier groente-eters en klaarwater-drinkers telt eenige letterkundigen (helaas! tegen wil en dank, naar men zegt), vijf of zes geestelijken, dat niet veel is, en een honderdtal kinderen, dat nog al schikt. Mogt deze *Society* zich uitbreiden en *John Bull* allengkens een afkeer van roastbeef en beefsteak krijgen, men zou het spoedig hier te lande bemerken, en schoon eenigen zich er om zouden bedroeven, aan nog veel meer zou die Britsche gril tot voordeel en genoegen strekken.

DE SULTAN NAAR DE MOSKEE.

Naar het Fransch van A. Jal.

Er bestaat een oud gebruik, dat bij alle hervormingen onaangetast is gebleven: alle vrijdagen begeeft de Sultan zich openlijk naar eene der moskëen van Stamboul of den omtrek. Alleen in geval van eene ernstige ongesteldheid kan de Turksche Keizer het nalaten, zich aldus te midden zijner onderdanen te vertoonen. Op den dag des gebeds zijnen beheerscher te zien, is het regt van een Turk, en dit regt hebben alle Sultans, zelfs in de moeijelijkste tijden, geëerbiedigd. De muren van het serail mogen zes dagen hun geheim bewaren aangaande het leven en de gezondheid des Sultans, op den zevenden dag moet men de waarheid weten. Bovendien heeft het volk behoefte aan deze gemeenschap van eenige oogenblikken met zijn vorst, daar dit de eenige gelegenheid is, waarbij ieder hem zijne wenschen of klagten kan te kennen geven, door hem regtstreeks een verzoekschrift aan te bieden.

Des vrijdags ochtends maakt de Sultan bekend, naar welke moskee hij zich begeven wil, en terstond daarop wordt ieder, die aan den optogt moet deelnemen, bevel gegeven om ten elf ure gereed te zijn.

Op zekeren vrijdag (het was in Julij) had Abdul aangekondigd, dat hij in de moskee van Bebeck zijn gebed zou gaan verrigten.

Bebeck is een dorpje aan den Bosphorus op de Europesche zijde, op twee mijlen afstands van Tophana en tegenover de Zoete Wateren van Azië. Het is een bevallig plaatsje, zeer aangenaam op de hellingen van twee heuvelen, vlak aan de zee gelegen. Daar de Groote Heer hier een kiosk heeft, hebben speculanten het dorp verder verfraaid, door op een met statige boomen beplant plein eenige groote koffijhuizen te bouwen. Deze koffijhuizen zijn altijd vol ledigloopers, die daar zitten te praten en hunnen *nargilie* te rooken. Op den bedoelden dag werd hun aantal vergroot door

eene menigte nieuwsgierigen, die van Konstantinopel en de omliggende dorpen kwamen, om den jongen Sultan te zien. De gesprekken waren drukker, hoewel ik niet zou durven zeggen levendiger of luidruchtiger, dan gewoonlijk. De Turksche deftigheid is geenszins dof en koud: de Turk kan ook lagchen, hij schatert somtijds zelfs, maar hij houdt niet van rumoer maken. Als men onder de menigte hard en snel hoort spreken, kan men zich verzekerd houden, dat het Grieken zijn, of ook Engelschen, die overal het hoogste woord voeren.

Tegen den tijd van vertrek komen aan den voet van den trap der kade, die langs het Jani Serai loopt (het nieuwe paleis aan den Bosphorus, dat de Sultan in den zomer bewoont), vijf fraaije en kostbare barken liggen, bestemd om den vorst en zijn gevolg over te brengen. Twee van deze zoogenaamde *kaïks* zijn grooter dan de anderen. Zij hebben eene lengte van zeventig voet, te rekenen van de versierde punt, welke nog ver voor de reeds zeer spitse plecht uitsteekt, en hunne breedte bedraagt omtrent twaalf voet. Achter aan is een kamertje, met een verhemelte overdekt, dat door vier kolommen wordt gedragen. Het verhemelte is rood van kleur, met goud en versierselen. De achtersteven, die even als de plecht ver over het water uitsteekt, loopt zeer hoog op, en daaronder hangt een roer, dat dit gedeelte van het vaartuig nog smaller doet schijnen, dan het inderdaad is. Wit geschilderd, met vergulde arabesken versierd, en met vierentwintig riemen voorzien, welke door forsche roeijers in beweging gebragt worden, wier costuum in eene roode muts met blaauwe pluim, en eene soort van hemd van witte, met rood gestreepte zijde bestaat, hebben deze barken een even prachtig als bevallig voorkomen. De kleinere kaïks hebben slechts twaalf of veertien riemen en geen verhemelte; zij zijn minder rijk versierd, maar toch ook met vergulde arabesken geschilderd, en bijna even fraai als de grootere. Het schouwspel dier prachtige barken, die met eene verbazende snelheid over den effenen waterspiegel van den Bosphorus glijden, heeft iets zoo statigs en bekoorlijks te gelijk, dat men er door herinnerd wordt aan den praalstoet, waarmede Cleopatra zich in haren weelderigen luister vertoonde.

Om elf uur werd door eene bijzondere beweging aan de poort van het paleis aangeduid, dat de Sultan zich zou inschepen. Een sein gaf aan de voor anker liggende schepen te kennen dat hij verschijnen zou, en terstond daverde een salvo van al de batterijen. De schepen vlagden reeds sedert den ochtend, als op een feestdag, en op al de militaire punten van den Bosphorus was de keizerlijke standaard geheschen. De Sultan begaf zich aan boord; voor hem uit voeren in vier barken de pasja's, officieren enz., die aan den optogt deel namen. Men voer de Europesche kust langs, en overal werden door de langs den oever geschaarde troepen militaire eerbewijzingen gebragt. Deze troepen waren in kleine afdeelingen, op een pistoolschot afstands van elkander geplaatst.

Weldra hadden de barken de vaart van twee mijlen naar Bebeck volbragt. De sterke stroom werd door de bijna reusachtige roeijers gemakkelijk overwonnen, en voor den middag bereikten zij het doel. Op de landingplaats stonden wederom troepen onder de wapenen, en daarbij eene menigte hoofdofficieren, in twee rijen gerangschikt, om den Padisjah te begroeten. Abdul stapte eerst na de pasja's van zijn gevolg aan land, en trad terstond de nederige moskee binnen, welker poort geene tien schreden van den oever verwijderd is. Hij was in zijn blaauwen uniformjas gekleed, en had de groote diamanten ster om den hals, welke hij alleen draagt. Zijn hoofd was met den rooden *fez* bedekt, met zijden franje omringd, die van achteren lager afhangt dan aan de zijden. De keizerlijke mantel bedekte zijne schouders. Deze mantel, zoo kort en bekrompen als die van Crispijn in de pantomime, is lang geen sierlijk kleedingstuk.

De Sultan heeft geen opmerkenswaardig gelaat, maar zijn uitzigt is goedhartig en zacht. Zijne gezondheid schijnt niet sterk te zijn, en hij gaat eenigzins gebogen. Zijn blik is vast en vol uitdrukking. Hij is een dier Turken, welke het costuum der hervorming het minste vleit; de oude kleederdragt zou hem veel beter staan. Overigens waren er weinigen onder degenen, die hem omringden, die zich behoefden te verheugen over het bevel, dat hen van den tulband en den langen tabbaard heeft beroofd. Den meesten, kort en zwaarlijvig van gestalte, stond de naauw om het midden

sluitende jas zeer slecht. Maar nog slechter stond de rok of buis, die velen van hen droegen. Een Turksch officier, in een blaauw rokje, met eene hooge stropdas, en eene witte, boven wijde en onderaan naauwe broek, dikwijls met schoenen aan de voeten, die als sloffen zijn neêrgetrapt, heeft waarlijk een grotesk voorkomen. Onder de troepen waren eenige schoone mannen; maar de meesten waren leelijk en slordig gekleed. Het Europesche vernis heeft den Turk niet onkenbaar kunnen maken; de vreemde instructeurs hebben hem niet kunnen herscheppen. Het zal nog lang duren eer de hervormde troepen, met hunne onkundige officieren, tegen eenen slechts middelmatigen vijand kunnen stand houden.

Het gebed is weldra verrigt. De paarden, die vóór de komst des Sultans met schuiten zijn aangevoerd, worden naar de poort der moskee gebragt. De lijfwacht schaart zich om het paard van den vorst, hetwelk men bij een muurtje heeft geplaatst, dat tot stijgbeugel dient. De trommen worden geroerd, de muziek speelt een marsch, de soldaten presenteren het geweer — de Groote Heer stijgt te paard. Een gejuich laat zich hooren, even als toen hij aan land stapte. Hij rijdt heen; het is naar de kiosk vlak bij de moskee, dat zijn ros hem brengt. De etiquette laat niet toe, dat de vorst dezen afstand van vijftig schreden te voet aflegt. De muziek trekt insgelijks naar den kiosk en blijft daar spelen. Alsdan kunnen allen vertrekken, die niet tot het eigenlijke gezelschap des Sultans behooren. Zij stijgen te paard en rijden bij troepen heen. Onder de officieren, die nu voortsnellen, ziet men er een met een groenen zak: deze zak is vol met verzoekschriften, die den Grooten Heer in de verte aangeboden en door deze beambten aangenomen zijn.

Abdul bleef omtrent een half uur in den kiosk. De twee groote barken en twee der kleinere waren reeds naar Stamboul teruggekeerd. De Sultan stapte in de vijfde, om naar de Zoete Wateren van Azië over te steken, waar zijne zuster en eenige zijner vrouwen wandelden. De Zoete Wateren van Azië zijn eene bekoorlijke, zeer vermaarde plek, door groote boomen beschaduwd, onder welke een riviertje stroomt. Dien dag mogt iedereen er gaan wandelen gelijk altijd; maar terwijl de wacht ons had toegelaten op den weg tusschen de moskee en den kiosk zeer digt bij den Sultan te komen,

was dit bij de Zoete Wateren het geval niet. Men verbande onze Europesche nieuwsgierigheid op zulk eenen afstand, dat onze blikken de groote Turksche dames niet konden bereiken. De hervorming had den sluijer dier geheimzinnige schoonen opgeligt. Thans heeft er eene reactie plaats: de sluijer is weder neêrgevallen en digter geworden.

MENGELINGEN.

Belangrijke ontdekking in Oregon. — Van den grooten weg naar Tuca, bij Vancouvers-eiland, dat aan Engeland behoort, loopt zuidwaarts een groote zeeboezem, de Admiraliteits-baai genaamd, diep het noordelijk gedeelte van Oregon in. In het ten oosten van deze baai gelegen kustgebied, hetwelk een gedeelte van het Oregonsche gebied der Vereenigde Staten is, heeft men onlangs — volgens een berigt in *the Oregon Spectator*, welks geloofwaardigheid geen twijfel toelaat, — steenkolenmijnen ontdekt, wier kolen van uitmuntende kwaliteit en in zulk eene menigte voorhanden zijn, dat zij alle stoombooten op de Zuidzee eeuwen lang — zoo zegt het berigt — in beweging kunnen houden.

Een nieuw eiland. — In de nabijheid van Sicilië is onlangs een eiland weder te voorschijn gekomen, dat reeds in 1831 uit de zee opgerezen, maar helaas weder verdwenen was. De Engelschen hebben er dadelijk bezit van genomen, daar het, wanneer het nu zou willen blijven staan, voor den handel van zeer veel belang zou kunnen worden. De eerste maal, dat het zich vertoonde, hadden Engeland en Frankrijk het zich beide reeds willen toeëigenen, hoewel het door zijne ligging aan Napels zou toebehooren.

EEN DAG IN DE WIJNBERGEN VAN VOUVRAY.

Onder de aangename uitstapjes, die men in de omstreken van Tours (in Frankrijk) kan maken, is een der treffendste dat naar het dorp Roche-Corbon, aan de oevers der Loire, tot bij de bouwvallen van het kasteel Moncontour, welks lange rij van vensterlooze kamers het heldere licht van een zonnigen hemel inlaten, waardoor de oude muren op de rotsige hoogte, die hen draagt, worden beschenen.

Ik had meermalen mijne wandeling tot aan die plaats voortgezet, doch, op geen bijzonder voorwerp lettende, mij met een vlugtigen blik vergenoegd, en was dan weêr teruggekeerd. Eindelijk echter nam ik eene uitnoodiging aan van eene familie, die een merkwaardig verblijf op de rotsen van Vouvray, nabij Moncontour, bewoonde, en begaf mij dus, in gezelschap van twee vriendinnen, op weg, om den dag bij Monsieur en Madame Andraud, wier gastvrij aanzoek zich niet langer liet afslaan, door te brengen.

Een der mij vergezellende personen was eene dame, die in onzen gezelligen kring te Tours als *la Parisienne* bekend stond. Zij behoorde onder die aanvallige Fransche vrouwen, die het *talent de bien raconter* in den hoogsten graad bezitten; zij had veel gereisd, en wist hare ontmoetingen zoo wel te verhalen, dat zij ieder, die haar hoorde, door een paar juiste trekken in ééns gemeenzaam maakte met hare tooneelen en personaadjes. Zij hield dol veel van avonturen, en had er een bijzonderen schik in, als er iets treffends te ontmoeten was. Te Tours is daar trouwens zelden kans op; maar zij had, om huiselijk verdriet te ontvlugten, eene akeliger eenzaamheid gezocht, dan zelfs die vervelende stad oplevert, want zij had de kusten van Bretagne, van Croisic tot Pornic afgeloopen, om zeebaden te vinden, en was uit de laatstgenoemde plaats ontsnapt, omdat er slechts drie badgasten logeerden, en de eenige herberg, die er te vinden was, weinig om het lijf had. Te Tours had zij een veel beter logies opgedaan; maar dat begon haar ook te vervelen, zoodat zij gretig mijn voorstel aannam, om ons naar de rotsen van Vouvray te vergezellen.

Mademoiselle LORIOT, mijne andere gezellin, was eene ongehuwde juffer van zekere jaren, die zich onledig hield met les in het Engelsch te geven, wanneer zij leerlingen kon oploopen, en die, behalve deze onzekere winsten, twaalf francs maandelijksch inkomen had, waarmede zij zoo vele liefdadige werken wist te doen en zoo vele presentjes op feestdagen aan te bieden, dat men haar bijna geloof schonk, als zij ons verzekerde — want zij was eene devote Katholieke — dat de »*bonne Vierge*" haar nooit, onder welke omstandigheden ook, gebrek liet lijden. Altijd snapte of zong zij, was altijd in een goed humeur en een handig vlug ding, dat in een oogenblik zag wat iemand schortte, en voor alle kleine levensplagen troost en hulp wist.

La Parisienne en *la petite* LORIOT (zoo als men haar door de wandeling noemde) waren altijd aan het haspelen; want de eerste behoorde tot de socialistische of liberale school, en de andere, vol godsdienstijver, was eene onwankelbare legitimist.

Niettegenstaande hare uiterst bekrompene middelen had *la petite* LORIOT een sommetje weten te sparen, waarvoor zij inteekende tot den aankoop der prachtige toilettafel, die de trouwe dames van Frankrijk aan de Hertogin van Parma hebben aangeboden. Dit stuk is thans een der grootste sieraden van den wereldbazar in *Hydepark*, en zij stelt er tot op heden zulk een personeel belang in, dat ik telkens, wanneer ik de Fransche afdeeling bezoek, haar voor dat uitmuntende kunstwerk meen te zien staan, in verrukking opgetogen over het gewrocht harer eigene edelmoedigheid.

Maar aan de groote exhibitie viel nog niet te denken, toen wij vrolijk langs den oever der kabbelende rivier reden, met Roche-Corbon vóór ons in het gezigt. Zij verhaalde ons — want zij wist alles — dat de fraaije bouwval onlangs was gekocht door een speculant, die voornemens was het noodige herstel er aan te laten doen, in de hoop van het gebouw aan de eene af andere Engelsche familie te kunnen verhuren, vermits de Engelschen altijd de schilderachtigste oorden tot verblijf kiezen, en dit oord eene bijzondere aantrekkelijkheid bezit, daar men van de hoogte der rots het land mijlen in het rond kan overzien, en het oog over de Loire en hare zonnige eilandjes laten dwalen.

De bouwval herinnerde ons aan sommige dier oude huizen, welke men op de hellingen der wijnbergen langs den Rijn ziet, en die een spookachtig voorkomen hebben, maar vol dichterlijke schoonheid zijn. Zoo ligt Moncontour ook tusschen wijnstokken; want die van Vouvray nemen hier een aanvang. Dit *côteau* is berucht door geheel Touraine wegens zijn tintelenden wijn, dien men daar voor niet minder dan Champagne houdt. Hij is ook zoo vurig en vol geest, dat men — zoo als Monsieur ANDRAUD, die ons hier tegenkwam, verzekerde — hem twee of drie jaren in het vat moet laten, voordat het raadzaam is hem te bottelen, daar de flesschen er zeker van zouden springen. Het vat, dat dien fijnen geest gevangen houdt, moet, gelijk het graf eens magtigen toovenaars, met zeven hoepels van ijzer omslagen zijn, om zijne eerste onstuimige drift in bedwang te houden. Na die gevangenschap is hij oud en bedaard genoeg, om in een broozer verblijf over te gaan, en tintelt dan zoo lustig en vrolijk in het glas, als zijn oudere broeder uit Epernay.

De sierlijke wijnranken, die dezen vlugtigen geest herbergen, slingeren zich in grillige bogten bijna eene halve mijl ver langs de zonnige rots; al de monden der talrijke holen, die over hare geheele uitgestrektheid geheimzinnige verblijven teekenen, zijn met de bevallige kransen van gebladerte en blinkende vruchttrossen bedekt. De druif gelijkt in kleur en smaak naar de vermaarde »Chasselas" van Fontainebleau. Geén muur, geen poort, geen brok van een bouwval, geen boog, pilaar of hek, dat niet een fijn netwerk dier dwalende ranken draagt, en de geheele vlakte van het oneffene *côteau* blinkt van die dikke trossen.

De *Parisienne* en ik riepen het uit van genoegen over de fraaiheid dezer vertooning, en dat verrukte Monsieur ANDRAUD, die gestadig boog en lachte en de hand op het hart lei, alsof wij hem in het bijzonder een compliment maakten; maar hij hield ook zooveel van zijn *côteau*, alsof het hem alleen toebehoorde, en niets, wat de *Parisienne* ook zeggen kon, hoe buitensporig hare lofredenen ook waren, was te veel voor zijn gretigen lachlust. *La petite* LORIOT verzekerde ons, dat die geheele vruchtbaarheid ontsproot uit de gehechtheid aan die plaats van de H. Maagd van Marmontiers, en bleef, in spijt van al het gelach onzer ongeloovige

vriendin en van Mr. ANDRAUD zelven (schoon deze een Bretagner en legitimist was), volhouden, dat de heilige Patrones steeds blijken gaf van de beschermende gunst, die zij aan het *côteau* van Vouvray bewees.

Wij hadden, halfweg gekomen zijnde, met belangstelling de eerwaardige poort bezien, die thans nog alleen over is van de eenmaal groote en magtige abdij van Marmontiers, welke eeuwen lang aan de geheele landstreek wetten gaf. De nette hangbrug boven Tours, die de Loire van het eene eiland naar het andere overspant, op luchtige wieken de rivier beheerschende, heeft de zware ouderwetsche steenen brug vervangen, welke door den norschen, ouden kasteelbouwer eener lang verloopene eeuw, GRISE GONELLE, Heer van Anjou, was gesticht. Die brug voerde eertijds wel van pas den pelgrim naar de uitgestrekte muren van het beruchte klooster, en naar al de plekken, heilig gemaakt door het tal Roomsche fakiers, die, in de rotsholen van St. Radegonde en Symphorin verborgen, hunne afgezonderde levensdagen in hetgeen men de ijdelheid der heiligheid mag noemen doorbragten.

Zelfs de kleine LORIOT kon aan mijn nieuwsgierig oog nu de plaats niet wijzen, waar St. MAARTEN van Tours, St. BRICE, St. PATRICIUS, en anderen, gingen bidden en gebeden aanhooren; maar zij wees ons met trotsche geestdrift een plekje, sedert kort door den val eener rots te voorschijn gebragt, waar, volgens de getuigenis der zusters van het *Sacré Coeur*, die het klooster, zoo als het thans staat, bewonen, de echte spelonk is, waar dat gezelschap van dolende pelgrims, de Zeven Slapers geheeten, op een hunner merkwaardige bezoeken uit het verre oosten, in Touraine zouden hebben uitgerust. Geen der goede nonnen trok de feiten, die de kleine LORIOT stoutweg verhaalde, het minst in twijfel, maar elk geloofde vast, dat die overal zwervende reizigers in Touraine geboren waren, en op hunnen terugweg van een pelgrimstogt dit hol binnentraden, om er een poosje te rusten, maar, eenmaal in slaap gevallen zijnde, nooit weêr ontwaakten.

Er sprong eene fontein ter plaatse dier gebeurtenis, die, naar de *Parisienne* ten slotte van het verhaal der legende zeide, zich nuttiger betoonde dan het mirakel, daar zij het

water leverde voor de Engelsche brouwerij, die er digtbij ligt, en waar liefhebbers van dien nationalen drank zulk heerlijk bier kunnen krijgen.

»Gekheid!" riep de kleine LORIOT uit, »als de overlevering niet waar was, hoe zou ze dan zoo fraai op de vensters der kathedraalkerk van Tours geschilderd staan? En hoe zou het dan mogelijk zijn, dat die vensters door geen geweld ooit hebben kunnen worden vernield?" — »Dat is ook zoo," zeide onze gastheer: »niemand kan dat ontkennen." — »Neen, neen!" riep de devote juffer driftig uit; »en ge kunt daarboven het hol toonen, waar St. BEATRIX de wijk nam, nadat zij de wereld had vaarwel gezegd. Wie weet," voegde zij er bij, de *Parisienne* aanziende, »of nog geene andere menschen, de wereld moede, eens de rots van Vouvray tot wijkplaats zullen kiezen!"

De *Parisienne* lachte; want onze goede gastheer was weduwnaar en hield met zijne moeder huis, en eene Fransche vrouw schrikt nooit voor eene kleine vrijaadje: zij nam dus de toespeling op een afgezonderd leven in den zin, die haar het best aanstond; en daar het plotseling opgekomen denkbeeld, van een nieuw slagtoffer harer schoone oogen te maken, haar nieuwe levendigheid gaf, vervolgden wij onzen steilen weg naar de woning van den weduwnaar zoo opgeruimd als het maar kon; want wij verkozen, toen wij den voet van het *côteau* hadden bereikt, ons rijtuig terug te zenden, daar de oneffene en steenachtige weg derwaarts weinig geschikt was voor wielen.

De nette *bottines* der *Parisienne* liepen vrij wat gevaar bij dat opklimmen; maar zij stond moedig die proef uit; want nu viel de aandacht van onzen gastheer op hare aardige voetjes, en zij nam gracieuselijk zijnen arm aan, en lachte hartelijk bij iederen mistred. De Heer ANDRAUD gaf ons moed, door de schoonheid te beschrijven eener *fête*, waarvan zijn huis het tooneel was geweest, ter gelegenheid van de proclamatie der republiek. »Een tal van lieve dametjes," zeide hij, »heeft toen ferm den heuvel beklommen, om meê te dansen." — »*Ik* toch niet," zeide de kleine LORIOT, »en degenen, die bij zulk eene *fête* kwamen dansen, verdienden wel, dat ze hare schoenen in den steek lieten. En *gij* nog al, Monsieur ANDRAUD! een oude Vendeër, met zoo iets in

uwen schik te zijn!" — »Och, Mejuffer," gaf hij ten antwoord, »dat kunt ge niet kwalijk nemen. Ik liet dat maar toe, om ordet e bewaren ter eere van Frankrijk; maar ge weet zeer wel, dat van al de mannen, die er bij zijn geweest, niet meer dan drie republikeinsch waren; en toen we die klanten van de baan hadden, dronken wij op de gezondheid van HENRI V mijn besten Vouvray, al hadden we ook om den vrijheidsboom gedanst, dien ik het eerst op mijn erf heb geplant." — »En het doet me pleizier te zien, dat hij dood is!" riep de kleine LORIOT uit, terwijl wij door den lagen ingangsboog op de binnenplaats zijner woning traden. — »Ja, ja," was zijn antwoord, »ze zijn altemaal dood. Daar zit geen echte groei in, en de grond van den wijnstok deugt er niet voor. Wij zullen het geheele boêltje gaauw aan een kant maken. Maar laat mij u het overblijfsel toonen van een voordezen sterk kasteel van een dier gezagvoerende heeren aan de Loire, die in alles hunnen zin deden, en geen meester erkenden." — »En toch konden zelfs die heeren," dus riep de levendige *Parisienne* uit, daar zij zich een verhaal te binnen bragt, dat haar door een republikeinschen vriend was gedaan, »toch konden zelfs die magtige heeren niets tegen het souvereine volk uitrigten, wanneer het zijn wil bleef doorzetten. Hoe kwam het anders, dat de groote abt van Marmontiers door het volk zijne torens moest zien afbreken, die hij op den weg had gebouwd, om het te beletten zich van zijn regt te bedienen en dien weg over te gaan? Ge weet, dat het opstond en al de steenen wegnam, voordat ze tot de volle hoogte waren opgemetseld." — »O ja, maar ge vergeet daarbij," hernam onze gastheer, »dat de wijze abt toch zijn wil deed; want hij rigtte beneden de plaats, waar hij den bouw hervatte, eene galg op, die aan de stoutsten der rebellen haar werk deed, en zoo de overigen afschrikte om dien weg voortaan meer te proberen." — »Torens en alles zijn nu toch verdwenen," hernam de schoone republikeine, en wij zullen dergelijke gevallen niet meer zien gebeuren. Maar wat een raar verblijf hebt ge hier? Is het mogelijk, dat ge 't geheele jaar door in zulk een kot kunt leven?"

Monsieur ANDRAUD lachte om hare drift, en leidde ons verder zijn hof in, dat inderdaad een vreemd voorkomen had, en,

schoon aangenaam gelegen in den zomertijd en gedurende den wijnoogst, des winters een akelig verblijf moest wezen.

»Wij verlaten onze kelders," zeide hij, »zoodra het koude weder regt begonnen is, en betrekken dan mijne nederige kamers te Tours; maar vroeger hebben we ook den winter hier doorgebragt, en het is er dan zoo koud niet als gij denkt. Als het niet geweest was om het gevaar, dat wij van den grooten wolf hebben geloopen, zouden we onze *gîts* niet hebben verlaten, dat verzeker ik u; want met goede blokken aan het vuur weten we onze kelders warmer te houden dan gijlieden uwe getapijte kamers." — »De groote wolf?" zeide de *Parisienne:* »daar beef ik van! Hebt gij inderdaad gevaar uitgestaan, van zoo'n verschrikkelijk dier? Ik heb er laatst een opgezet gezien bij MERLIN, maar ben den winkel uitgeloopen van angst, al kon het beest ook geen kwaad doen." — »Dan hebt ge den zelfden wolf gezien, die het land, van Loches af tot Vouvray toe, heeft verwoest," riep onze gastheer uit, »en dien ik mij beroemen mag geschoten te hebben met de buks, die ge daar boven de kast ziet hangen! Als ge mij het pleizier wilt doen, om na het drinken van een glaasje tintelenden Vouvray met mij naar dat vervallen terras te klimmen, waar gij die festons ziet hangen, dan zal ik u de plek toonen, waar de vijand is gevallen, juist toen hij mijne trouwe *Ninine*, die in de bijliggende kleine weide graast, wilde aanvallen."

Wij volgden onzen tractant, en traden zijne voorkamer binnen, waar zijne moeder ons welkom heette, eene snapachtige oude dame, die de *honneurs* van haar zoons huis maakte, en de tafel met koekjes en druivetrossen had bedekt. Nu zette zij glazen van allerlei fatsoen op, waaruit het eene gewoonte was, dat wij onderscheidene *cruës* van den Vouvray-Champagne moesten drinken, — een toestel, die sobere luidjes, bij het overwegen der kracht van dien wijn, kon doen huiveren.

De kamer, die wij binnengetreden waren, had een modern voorkomen in ameublement. Zij was, met verscheidene andere, te midden der ruïnen van het rotsachtige kasteel gebouwd, en men bevond er zich op zijn gemak; maar langs de vier zijden van het buitenhof stonden massive muren, twintig tot dertig voeten hoog, sommige met dikke houten

deuren en andere met groote gewelfde vertrekken, die ver weg naar ontelbare duistere gangen leidden. Het grootste dier vertrekken, in de rots zelve uitgehouwen, was opgemaakt geweest voor de republikeinsche *fête*, waarvan wij gehoord hadden, en een deel der meubelen stond er nog, daar men het nu en dan voor eetkamer gebruikte.

Midden op den hof bevond zich een groote en diepe put, die vroeger het kasteel van water had voorzien, dat, ongemeen zuiver en helder, ook thans de huisgenooten een genoegzamen voorraad er van opleverde. Wij beklommen een vervallen wenteltrapje, en bevonden ons aldra op het terras, rondom hetwelk zich andere muren verhieven, met wijnranken bedekt, en daarboven een tweede naauw terras, op gelijke wijze versierd. Men zag duidelijk, dat deze indeelingen de verdiepingen hadden uitgemaakt van het oorspronkelijke gebouw; maar het was niet gemakkelijk het juiste fatsoen er van te bepalen, zoozeer waren de muren en uitstekken begroeid. Wij klommen naar het overblijfsel eener aardige kapel, die, gelijk uit de steenen versieringen bleek, van de tijden der kruistogten afstamde, en stonden eindelijk op platten grond, in eenen tuin vol bloemen en groenten. Hier zetteden wij ons neder, om het fraaije uitzigt te genieten op het diepe ravijn onder bij het kasteel, twee steile rotsheuvels vaneen scheidende, en, naar het scheen, de bedding van een thans uitgedroogden bergstroom; wijngaarden strekten zich, zoo ver het gezigt reikte, over de bergen uit, aan den eenen kant naar digte donkere bosschen, die den afstand beperkten, terwijl aan den anderen kant de breede, door de zon bestraalde Loire voor onze voeten lag. Die rivier was bedekt met blanke zeilen en snel voortschietende stoombooten, welke elkander op haren weg naar Orleans en Nantes kruisten.

Vlak naast ons lag een grasplekje, waar eene gladde, vette ezelin vastgebonden stond, die op den naam van *Ninine* antwoordde, en naar den rand der steenen afsluiting draafde, zoo ver het touw haar toeliet, om kennis met de nieuw aangekomenen te maken.

Dit was, naar wij vernamen, de heldin der historie van den grooten wolf, die wij onzen gastheer verzochten ons te verhalen, terwijl wij allen daar neêrzaten onder de schaduw

zijner wijnranken, en omstreeks honderd voeten naar beneden in zijnen hof zagen.

»Zoo gijlieden ooit deze rivier in den winter hebt gezien," dus begon hij, »zoudt gij haar moeijelijk herkennen voor het zelfde ondiepe stroompje, waarvan het bed met zand is gevuld, en dat men in de warme zomerdagen met misnoegen aanschouwt. Zelden is de rivier in den herfst zoo vol als ze nu is; maar de laatste zware regens hebben haar zoo buitengemeen doen zwellen. Doch in den winter is het eene zeer schoone rivier; en wanneer er ijs aan het kruijen is, waant men een tooneel van de Noordpool te zien, zulke ijsmassa's drijft de snelle stroom tusschen de bogen van onze bruggen door, zeewaarts naar Nantes. Dat is een verheven schouwspel. Vaak heb ik uren lang op de lange fraaije brug te Tours gestaan, om de ijsbergen te zien afdrijven.

»Het was juist zulk een tooneel omtrent drie jaren geleden, toen de koude allervinnigst was en al onze velden weken lang eene sneeuwvlakte waren. Zelden hooren wij van wolven in de nabijheid onzer woonplaats, hoe velen er ook in de bosschen mogen zijn, die de oude, donkere stad Loches omringen; maar dezen winter hadden we reden om er van te hooren, want de honger dreef hen tot binnen de meest bewoonde districten.

»Mijn zoontje Camille, die juist op het collegie te Tours was gekomen, en dien gij, Mademoiselle Loriot, altoos zoo vriendelijk op bonbons tracteert en zoo verwent, bevond zich toen alhier te huis onder de zorg zijner grootmoeder, en sliep in het torenkamertje boven de poort, dat met deze weide gemeenschap heeft door het venstertje met zijn lagen boog daarginder, waar de deur leidt naar de benedentrappen. Hij en *Ninine* waren magtig groote vrienden, en zij was gewoon bij hem aan het venstertje daar te komen, om brood uit zijne hand te nemen. Camille was een wilde, ondernemende knaap, en zijne grootmoeder heeft mij later meer dan eens verteld, dat hij soms, wanneer wij allen meenden dat hij reeds te bed was, bij mooi weêr zijne kamer verliet, door die naauwe opening uit te kruipen, de ezelin losmaakte, er opklom, en als een *loup-garou* over de heuvels galoppeerde, terwijl hij zorg droeg om niet te lang uit te blijven, uit vrees dat ik zijne afwezigheid mogt bemerken.

»Zijne grootmoeder kwam zijne *escapade* te ontdekken en deed hem zweren nooit weêr zulke nacht-avonturen te beginnen, — en nu kon zij gerust naar bed gaan, want zij had hem gedreigd, dat ik er van zou verwittigd worden, en hij wist, dat er dan wat op zou zitten — die kleine *gamin!* Evenwel was hij op een avond door de vertelsels, die een paar buren hem gedaan hadden, omtrent de vernielingen door de wolven aangerigt, en vooral omtrent den last dien men van een dezer dieren had, zoozeer in verzoeking geraakt, dat hij, na ons ter ruste te hebben zien gaan — en dat was zeker lang vóór middernacht, zoodat hij ten minste in dat opzigt zijne gelofte niet brak — zijn verlangen naar avonturen niet kon bedwingen; ook werd hij, als ik het wel heb, aangespoord door een jongen vriend, die toen bij hem sliep: die twee besloten dan, nadat al de lichten uit waren, zich bij de wolfjagers te voegen, die zij hoorden, dat ongeveer twee mijlen vandaar bijeen zouden komen, om den grooten wolf, indien hij zich liet zien, te vervolgen; zij stegen dus op de arme *Ninine*, en draafden weg. Het was een koude, sterrenlichte nacht, en er lag veel sneeuw, die evenwel zoo hard als marmer gevroren was. De twee jonge klanten vonden echter de jagers niet ter plaatse waar zij gedacht hadden, zoodat zij omkeerden en weêr naar huis wilden.

»Zij waren het kruis van St. Brice — ge kent de plaats wel, Mademoiselle LORIOT, waar het boschje tusschen de twee heuvels ligt — nog niet ver voorbij, toen het weder veranderde, de sterren verduisterd werden, en een ruwe wind akelig begon te fluiten. De jongens begrepen dat ze haast moesten maken; maar *Ninine* was zulk hard werk niet gewoon; het arme dier was bekaf, en wou niet in den draf. Mijn CAMILLE verligtte haar door af te springen, en dreef, terwijl hij naast haar liep, haar al roepende voort. Plotseling begon zij te beven, en bleef stokstijf staan: eene zware windvlaag bulderde langs hen heen; maar sterker nog verhief zich het gehuil van een wolf, dat de harten der kinderen met ijzing vervulde. Het scheen niet ver van daar te komen. CAMILLE sprong weêr op *Ninine's* rug, spoorde het arme dier uit al zijne magt aan, en het sprong, even ontsteld als de *cavaliers* zelve, met hen over berg en dal,

terwijl de stem van den wolf, die hen naliep, van tijd tot tijd hun gehoor trof.

»Mijne moeder, die nog zeer aangedaan was door hetgeen zij had hooren vertellen, kon intusschen niet slapen, en daar zij ongerust was, hoe de jongens in den toren het maakten, stond zij op, stak hare lantaren aan, en sukkelde de trappen op naar de legerstede der knapen. Zij luisterde een oogenblik onder den boog; doch hunne ademhaling niet hoorende, ligtte zij de lantaren op, en ontdekte tot hare ontsteltenis, dat hare verbeelding haar geen trek had gespeeld, maar dat de kleine drommels weg waren!

»Daarop keek zij het venster uit, dat zij open vond staan; en geen spoor van hen ontwarende, kwam zij heel ontdaan beneden naar mijne kamer, klopte hard aan, en deed mij ontwaken.

»Toen ik de afwezigheid van den jongen ondeugd vernam, die wijzer had moeten zijn dan zijn kameraad, was ik minder gramstorig dan bekommerd; want moeder sprak mij van de mogelijkheid, dat zij gevaar liepen van wolven te ontmoeten. Ik kleedde mij en greep mijn geweer, zonder een woord te spreken; en het terras opsnellende, wilde ik *Ninine* uit haar hok halen, maar zag al dadelijk, dat zij mede op de vlugt was.

»Het regende nu geweldig, en de wind brulde tusschen de ruïnen. Ik sprong de steenen borstwering over, en liep uit op vlakken grond. Ik riep zoo hard ik kon, en repte mij hier en daar heen, totdat ik aan het huis van een buurman kwam, dien ik nog op vond. Ik zeide hem in haast wat ik verlangde, en hij stond weldra met zijn jagtgeweer naast mij.

»Wij wilden juist den heuvel naar Ste Radegonde af gaan, toen onze ooren ten zelfden tijde door een luid geroep en het verre gehuil van een wolf werden getroffen. Er was geene vergissing mogelijk: de jagers waren er op uit, en vervolgden waarschijnlijk den schrik van het land. Doch waar was mijn zoon met zijn makker? Die gedachte deed mij ijzen.

»Ik meende de stemmen der onvoorzigtige kinderen te hooren, terwijl het geschreeuw naderde, en had terstond een tooneel voor mij, dat mij schier buiten mijzelven bragt.

»Bij het licht der bliksemstralen, die het witte sneeuwpad voor mij uit beschenen, zag ik de twee jongens aan den rug van het voortsnellende dier geklemd, dat nu hunne eenige kans op behoud was, en, bijna op het punt om hen met eene verschrikkelijke vaart in te halen, een zwart monster, welks afzigtelijke gedaante duidelijk bij de vale lucht afstak. Ik gaf een luiden kreet, toen het vreemde *cortège* mij en mijn buurman bijna rakelings voorbij vloog, en straks daarna zag ik *Ninine* waggelen en neêrvallen, terwijl zij een harer ruiters over haren kop wierp. De wolf sprong toe, en had het liggende kind reeds gepakt, toen een kogel uit elk onzer geweren het ondier te gelijk trof, en het met een lang gerekt jammergehuil voorwaarts neêrstortte, en met zijne geheele lengte den grond bedekte.

»Ons geschreeuw had intusschen eenige dorpelingen uit de vallei doen toeschieten, en wij zagen ons aldra omringd door vrienden met fakkels, bij wier licht ik mijn armen CAMILLE half platgedrukt onder het ligchaam van den dooden wolf zag liggen, terwijl zijn kameraadje eenige schreden van daar buiten kennis lag, en de arme *Ninine* aan al hare leden stond te beven en zich te schudden; het dier kon geen stap meer doen, en zag er even naar uit als hare ruiters.

»Daar ge dat zelfde dier opgezet bij MERLIN hebt gezien, zal ik u niets van zijne geweldige grootte, van de vervaarlijke opstaande manen, de sterkte zijner leden en zijne lange scherpe tanden zeggen. Mijn zoon had moeite om er van op te komen, en zijne stoutheid kwam hem duur te staan; maar toch was hij de aanleidende oorzaak, dat het land van dien geesel werd bevrijd: dus heb ik hem ook niet hard gestraft. Beide jongens raakten met een lesje vrij, en leeren nu betere manieren, naar ik hoop, op hun collegie. *Ninine*, zoo als ge ziet, is er ook van opgekomen, en weêr zoo vlug als ooit; ze haalt water uit den put op naar den aard, en is altijd klaar, als men iets voor haar te doen heeft; maar van de wolvenjagt wil ze niets meer weten."

»Zie maar eens aan!" riep de kleine LORIOT uit, terwijl zij een kruis sloeg: »de H. Maagd is altijd gereed om degenen te helpen, die haar aanroepen, en *la bonne mère* heeft zeker niet vergeten haar te bidden, terwijl gijlieden weg waart." — »Zeker heb ik gebeden," zeide de oude dame, die zich bij

ons had gevoegd, »en geloof maar, dat ik ook de heilige BEATRIX heb aangeroepen, want dat is mijne patrones."

Ik herinnerde de kleine, dat wij de legende dier heilige nog niet hadden gehoord, die toch, naar het scheen, in deze landstreek te huis behoorde.

»Dat is ook zoo," zeide Mademoiselle LORIOT, »en ze komt hier nog beter te pas, omdat de heilige in hare zondige dagen bijna de zelfde liefhebberij had, als mijn goede jonge vriend CAMILLE, die wel een wildeman is, maar denkelijk aanstaande jaar bij de prijsuitdeeling meer dan ééne medaille zal winnen. Ik zal u de opregte legende van St. BEATRIX vertellen. Gij ziet daar dat hol in de roode rots, niet heel ver van de plek waar *Ninine* struikelde; daar was het, dat de gezegende heilige haar tijdelijk verblijf nam.

»Zij was de jongste van vijf dochters van den Graaf DE ROCHE-CORBON, en van hare vroegste jeugd aan Onze Lieve Vrouw gewijd. Toen zij als kind in het klooster van Marmontiers kwam, was hare vroomheid allerstichtelijkst, en toen zij, vijftien jaren oud, de gelofte verkoos af te leggen, kon men dit onmogelijk weigeren aan eene, die zoo jong in jaren, maar zoo oud in devotie was; men liet haar dus toe, ofschoon zulks tegen de regels streed, en eigenlijk niet had mogen geschieden. Evenwel, ofschoon de jongste van al de zusters zijnde, was zij tevens de ernstigste, ordelijkste en devootste van allen.

»De post, haar opgedragen, was gewigtig: zij was *sacristaine* of bewaarster der sieraden van het groot-altaar van Onze Lieve Vrouw, en niets overtrof het schoone genoegen, dat zij schepte in het uitdossen der heilige beeldtenis met bloemen en juweelen, en het bezorgen van den opschik der nis. Zij borduurde ook in goud, zilver en zijde met meer smaak dan eene der zusters, en wanneer het beeld van Onze Lieve Vrouw de kleederen droeg, die zij had vervaardigd en geschikt, moest elk toestemmen, dat haar talent hare vroomheid evenaarde.

»Het gebeurde omstreeks dezen tijd, dat er tijding in het klooster kwam wegens den aanstaanden togt door Touraine van ik weet niet welken vorstelijken ambassadeur met een schitterend gevolg. Deze verlangde, als een zeer vroom man, het altaar van St. MAARTEN van Tours te bezoeken. Eene

zuster van Beatrix was verloofd aan een jongen ridder uit het gevolg van dien ambassadeur. Men vertelde wonderen van de schoonheid der jonge edelen, van de pracht hunner uitrusting, den glans hunner wapenen en juweelen, en Beatrix voelde voor het eerst een sterk verlangen om buiten de kloostermuren een tooneel van pracht te aanschouwen, dat zij dacht der H. Maagd zelve waardig te zijn.

»Het *cortège* moest op zijnen weg naar Tours het klooster voorbij, en de vrome ambassadeur wilde ook eene nabestaande, die er in woonde, bezoeken. Beatrix, haar verlangen niet kunnende bedwingen, deelde het aan de non mede, die den buitensten toren bewaakte, welke op het voorplein uitzag, en verzocht haar om de vergunning van door een venstertje te mogen kijken, waaruit men den geheelen stoet kon zien.

»De non aarzelde een poosje, maar gaf toch hare toestemming, denkende, dat zoo rein eene maagd niets onbehoorlijks kon verlangen.

»Zoo begaf zich dan Beatrix, zonder dat iemand anders er iets van wist, naar den toren, en nam post aan het venstertje. Was zij verbaasd en verrukt geweest bij het zien van den optogt der *Fête-Dieu*, de eenige processie, die zij ooit had aanschouwd, — hoe veel sterker werd zij getroffen en bedwelmd door de grootere aantrekkelijkheid van dit schouwspel, waarin zoovele knappe jonge ridders optraden, elk al schitterender en flinker dan zijn makker. Zij beefde terwijl zij er naar keek; duizenderlei gedachten kwamen bij haar op, en terwijl zij gretig aldus staarde, liet zij haren rozenkrans naar buiten uit de hand glippen. Straks waren honderd flikkerende oogen op de plaats gevestigd, waar zij slechts ten halve verborgen was; gelach, vrolijke woorden en handkussen volgden, terwijl zij vol verwarring als het voorwerp eener onverheelde bewondering daar stond.

»Lang, nadat de lustige *cavalcade* voorbij was, stond zij nog te kijken, en lang daarna zweefde het betooverende schouwspel haar nog voor de oogen. De booze was dien dag aan het werk, en helaas! zij bestreed hem niet bij dien aanval.

»Eene groote verandering greep bij Beatrix plaats. Haar geluk was vervlogen; de sieraden van het altaar hadden

hunnen luister in haar oog verloren; zij bekreunde zich niet meer om haar werk en hare pligten; zij kon niet slapen van verdriet, dat eene wereld, die zij zoo zeer bewonderde, voor haar gesloten was.

»Op een morgen, dat zij door kommer en schaamte, maar ontembare begeerten buiten zichzelve was, knielde zij neder voor het altaar in de kapel, die zij sedert hare kindsheid had bediend, en daar het stille beeld der Maagd, dat lagchend en onbewogen als altijd op haar nederzag, aansprekende, uitte zij haar smartgevoel in deze woorden:

»»Madonna! heb ik u niet, mijn geheele leven, dag en nacht, trouw gediend? Heb ik ooit mijne pligten jegens u verzuimd, of iets ter uwer eere vergeten? Ik kan niet meer. Ik kan die afzondering van eene wereld, die ik verlang te zien, niet langer verduren. Herneem de sleutels, die zoo lang in mijn bezit zijn geweest. Ik geef ze u te bewaren."

»Dit zeggende, legde zij de sleutels achter het standbeeld der H. Maagd, en vlood heen.

»Vijftien jaren lang leefde BEATRIX in de groote wereld, en werd met al hare ijdelheden bekend. Aan het einde van dien tijd walgde haar dat leven, en keerde zij, vol wroeging, naar het klooster terug, klopte aan de poort, voor welke zij als eene vreemde pelgrimme stond, en vroeg aan de nieuwe bewaarster van den toren, of zij ooit eene non had gekend, die BEATRIX heette, en wat van haar geworden was. — »Of ik die gekend heb?" was het verbaasde antwoord. »Dat zal wel waar zijn; zij is genoeg bekend, en heeft nooit dit klooster verlaten, waar zij de kapel van Onze Lieve Vrouw gestadig bedient. Zij is een voorbeeld van vroomheid en aandacht voor ons."

»Buiten zichzelve van verwondering, ging BEATRIX van daar, dwaalde langs de heuvels, en kwam zoo in dat hol daarginder. Zij verborg er zich, en jammerde over hare zonden. Eens, toen zij voor een ruw kruis, dat zij zelve van een stuk hout had vervaardigd, neêrknielde, werd zij door eene plotselinge verschijning verrast, en zag de H. Maagd voor zich staan.

»»BEATRIX!" dus sprak de hemelsche gedaante: »ik heb gedurende vijftien jaren den post waargenomen, dien ge mij

hadt overgegeven; vijftien jaren heb ik uw kleed gedragen en uw werk gedaan. Nu is het mijne beurt om af te treden. Niemand vermoedt de zonde, die gij bedreven hebt. Keer dus terug, doe boete voor uw slecht gedrag, en herneem uwe plaats. Gij zult de sleutels vinden, waar ge die gelaten hebt."

»BEATRIX keerde in het klooster terug; niemand heeft ooit het geval geweten, behalve haar biechtvader, toen zij op haar sterfbed lag. Door hare langdurige penitentie en innerlijk berouw heeft zij te regt aanspraak op de eerbewijzen, die zij sedert haren dood geniet."

Aldus eindigde *la petite* LORIOT hare legende, die *la Parisienne* niet bijzonder had gesticht, want zij was gedurende het verhaal met onzen vriendelijken gastheer, dien zij een beetje had aangehaald, weggekuijerd. Wij, die toegeluisterd hadden, verlieten nu onze met wijnranken omslingerde zitplaats, en vervolgens gingen wij gezamenlijk ons met een afscheidsglas Vouvray tot onze terugreis naar Tours versterken.

HET LEVEN VAN EEN MOERASDOCTOR IN LOUISIANA.

I.

FRANK EN DE PROFESSOR.

Over een paar dagen zouden de voorlezingen een aanvang nemen. Ik had een kosthuis gevonden, de noodige boeken en kaartjes aangeschaft, en drentelde nu de stad door, om mij met al die vreemde vertooningen te vermaken, waar een ingezetene geen acht op slaat, maar die zoo aantrekkelijk zijn voor een deftig buitenman, — toen een kennis uit de zuiderstreken mij praaide, een snapachtige roodbol van Iersche afkomst, tot bewijs waarvan hij altijd het puntje zijner tong vertoonde.

»Hoe gaat het, TENSAS? Wanneer ben je hier gekomen? Veel naar de andere wereld gestuurd in den gepasseerden

zomer? Ik heb er voor mijn part weêr bijgebragt, terwijl ik ze opensneed; want de groote jury wist mij in dertien gevallen van moord te betichten. Komaan, een wippertje! Ha, ha! Nu moet ik je toch eens vertellen, wat met dien ouden X— is gebeurd, die met zijn kop als een suikerbrood. Zie je, TEN, ik had een recommandatiebrief aan den ouden snaak, dien ik begreep spoedig te moeten afgeven, om hem tot vriend te maken, voordat de winterkwalen begonnen. Je weet toch wel, dat hij weduwnaar is, — dat hij een boek schrijft en diep in schulden steekt, — dat hij stilletjes boven in het collegie woont, en zijn eigen potje kookt. Wel, ik stapte naar zijne kamer, terwijl alles om en in het collegie stil was, en dacht, dat we al heel lief over de wetenschap zouden praten. Ik verbeeldde mij, dat de oude heer, zoodra hij vernam dat ik een jager was, mij de vraag zou doen, waarom de ringen aan een *racoen*-staart niet parallel met de as van zijn langen diameter, maar wel van zijn korten stonden; of, aan welk pluimgedierte een jonge eend de meeste kinderlijke liefde schuldig was, aan de eend, die het ei had gelegd, of aan de kip, die het uitbroedde. En meer vragen van die soort, waar groote geesten alleen over peinzen.

»Ik vond den ouden heer wel te pas: hij stond juist, met zijn beddejak aan, *grog* te maken in een theepot, terwijl hij de laatste hand lei aan eene inleiding voor zijn werk.

»»Professor Y—, als ik 't wel heb?" zeide ik, terwijl ik aan de deur tikte, na haar reeds geopend te hebben; want ik vergat het eerder te doen, en wilde niet ongemanierd schijnen. — »De zelfde," zeide hij heel bedaard, terwijl hij zijn geschrijf in de theestoof stiet, zijn *grog* liet omvallen, en de helft van zijn *suberculus* aan een spijker liet, zoo gaauw sprong hij de kamer daarnaast in. Onderwijl trok ik mijne laarzen uit, dronk de *grog* op, die niet gestort was, en riep hem toe, geen moeite te doen om zijne beste kleêren aan te trekken, of niet veel omslag voor het *diner* te maken, daar ik een hartig *lunch* had gebruikt.

»Hij kwam nog al spoedig terug, en scheen zeer in zijn schik met mijne ongegeneerde manier van handelen.

»Ik merkte intusschen aan zijn opgetrokken gezigt, dat hij kiespijn had, en wilde hem wat opbeuren, om maatjes

met hem te worden: ik vroeg hem dus, hoe lang zijne vrouw al dood was, en of hij wezenlijk aan het vrijen was in *Fifth-street;* ook vroeg ik hem, of hij zijn Ierschen brandewijn bij de kan of bij het vat kocht. Hij deed alsof hij die vriendelijke woorden niet hoorde, maar vroeg mij, of ik geen brief aan hem had.

»»Of ik een brief heb? daar hebt ge hem," antwoordde ik, terwijl ik hem eene rekening van vijftig dollars toereikte. »Dat rekeningetje is van mij, en ik ben Frank Mac—. Trek den prijs uwer wintercollegies daarvan af, en met de rest zullen we zien wat men hier in de stad kan krijgen."

»Hij was in eens zijne kiespijn kwijt.

»»Het doet me pleizier, kennis met u te maken," zeide hij; »ge zijt uit de zuidelijke moerassen van daan. Laat mij u een paar pagina's voorlezen van mijn geschrift over dat onderwerp, en zeg me dan wat gij er van denkt." — »Met alle pleizier," zeide ik: »permitteer me, dat ik inteeken op uw werk; trek dat maar van de vijftig af." Hij begon een verslag te lezen over de Missisippi-koorts. Ik huiverde er van; want ik dacht aan den laatsten stoot, dien ik er van had, terwijl ik op een modderig blok aan den oever van de Missisippi de stoomboot zat te wachten, en duizenden muskieten om mij heen snorden. Ge hadt hem moeten hooren, hoe aandoenlijk hij van de uitwerking dier leelijke koorts op de milt onzer lieve meisjes sprak, en hoe hare aardige gezigtjes er door leden; zijne stem beefde daarbij, en had veel van het gekir eens tortels.

»»Het is dan," las hij, »als de schadelijke uitwasemingen der tot bederf overgaande vegetatie in de binnenste en mysterieuze verborgenheden van de ligchamelijke bestanddeelen der zedelijke wezens zijn doorgedrongen, dat menschlievendheid den weldadigen mensch aanspoort, om met treurigen weedom de waarschijnlijke gevolgen te bepeinzen, die uit de voortduring van ziekelijke impressiën voortspruiten."

»Ik was verrukt door de eenvoudigheid en helderheid zijner uitdrukkingen, en wilde hem mijne bewondering stamelen, toen zich een tikje aan de deur liet hooren.

»De professor lette daar niet op, en vervolgde: »En zelfs de schoonheid" — klop! klop! — »en de natuur assimileren-

derwijze" — klop! klop! — »weent heete tranen over het zwijgende" — bom! bom! ging het eindelijk buiten de deur. »Voor den drommel, wie is daar? Kom binnen!" De deur ging open, en eene jonge vrouw, met een schoon doch treurig en vervallen gelaat, trad binnen. »Ga zitten, Mejuffer!"

»»Ik zal wel eens terugkomen, professor!" zeide ik. — »Neen, neen, Mijnheer! blijf zitten, blijf zitten! Mejuffer, wat is er van uwe dienst?" — »Ik heb haast, professor!" zeide ik, nogmaals mijn hoed nemende. — »Neen, Mijnheer, ge *moet* blijven. Wat wilt ge, Jufvrouw?" En de arme professor sprong van zijn stoel naar de deur en van de deur naar zijn stoel, en vroeg, bijna grommig: »Wat wilt ge toch, Jufvrouw?" — »Ik ben eene arme weduw met een hoop kinderen; men zeide mij, dat hier zulk een liefdadig heer woonde; daarom...." — »Professor, ik kan dat aandoenlijk verhaal niet langer aanhooren. Mejuffer! hier is een bagatel geld voor u. Ge moet me wezenlijk excuseren. Ik zal mijne tranen niet kunnen bedwingen." — »Neen, Mijnheer, blijf, ik gelast het u, blijf! — Vrouw, wat wilt ge? In den naam der deugd, wat moet ge hebben?"

»De weduw begon hare treffende aanspraak; maar ik hield het niet langer vol, en snelde de kamer uit, gevolgd door de stem van den ongelukkigen professor, die, vreezende dat zijne reputatie geheel in den grond was geboord, wederom riep: »Vrouw, voor den donder, wat wil *jij* toch van me?"

II.

DE RARE WEDUW.

Gedurende mijn eersten cursus kwam ik in den kost bij eene weduwvrouw, de gelukkige moeder van drie dochters; dat viertal bezat zooveel van de onderscheidende karakteristiek der zachtere sekse, dat ik vaak niet begrijpen kon, in welken hoek van hare kleine schedels het overschot van hare vermogens mogt steken.

In de kamer, die ik betrok, logeerden nog twee studenten uit de zelfde landstreek als ik, en bijna even zoo gehumeurd. In één ding vooral waren wij van het zelfde gevoe-

len, namelijk in het verfoeijen van alle dol-nieuwsgierige vrouwen; want nooit waren arme drommels erger met onderzoek gekweld dan wij. Geen zakje onzer kleêren, die wij in de kamer lieten, bleef onbetast, geen brief ongelezen op onze tafel, en wij konden schier geen woord te zamen spreken, of een zacht ademhalen aan het sleutelgat gaf te kennen, dat er luistervinken aan de deur waren. Het liep eindelijk zoo ver, en men plaagde ons zoo erg, dat slechts de moeijelijkheid, om elders goed onder dak te komen, ons weêrhield van een teeder vaarwel aan de weduw te zeggen en te beloven, dat hare rekening zou betaald worden, zoodra ons geld kwam.

Daar dat ongemak dus vooreerst nog geen einde stond te nemen, smeedden wij een plan, om aan hare onverzadelijke nieuwsgierigheid een einde te maken; en wij deden dit op de wijze, die wij thans zullen mededeelen.

Ons kosthuis was een groot gebouw van twee verdiepingen, met een trap aan de eene zijde, die van de straat naar de tweede verdieping leidde, zoodat de commensalen des nachts te huis konden komen, zonder dat de voordeur behoefde opengemaakt of de familie gestoord te worden. Het weder was zeer koud, en wij hadden het tot laat in den nacht druk op de snijkamers. Terwijl we dan zoo uit moesten zijn, nam de weduw haar slag waar, om alles na te kijken. Het voorwerp, waar wij mede bezig waren, was een der afgrijselijkste *specimina* der menschheid, die ooit door hun gezigt deden ijzen. De ellendeling had zijn leven van de galg gered, door daags voor de executie te sterven, en wij werden op de eene of andere manier bezitters van zijn lijk. Slechts mijne dolle liefhebberij voor de anatomie kon mij tot het ontleden van dat allerakeligste voorwerp overhalen, en toen ik reeds eene week lang aan hem gesneden had, kreeg ik nog telkens de nachtmerrie er van. Het was een van dat bijzondere menschenras, *Albino's* of *witte negers* genaamd. Elke gelaatstrek was misvormd en onnatuurlijk, een afzigtige hazelip tot halfweg zijn neus gespleten, en een paar slagtanden, die buiten de bovenkaak uitstaken, figureerden op de lijst der afgrijselijkheden. Het was met hem, of eigenlijk met zijn gezigt, dat wij onze hospita van hare snuffelzucht wilden genezen.

Er waren maar eenige minuten noodig om het gelaat van den schedel te snijden en zoo te schikken, dat het, van welken kant ook gezien, ontzettend moest zijn. Eene el wasdoek aangeschaft hebbende, naaiden wij dat tegen het gezigt, rolden het netjes op, en sloegen een aantal enveloppes er om heen, elk afzonderlijk vastgemaakt, zoodat de nieuwgierigheid der dames den hoogsten trap moest bereiken, alvorens het pak geheel los was gemaakt. Op het gewone uur keerden wij met ons *Zerrbild* naar huis; maar we huiverden er zelven van.

Toen wij onze kamer waren binnengetreden, zagen wij terstond, dat er weêr iemand aan het snuffelen was geweest, ofschoon men alles nog al wel had laten liggen, zoo als het lag.

Met eene hartige verwensching van alle nieuwsgierige wijven gebruikten wij ons koud soupeetje, dat de goede waardin — want het was anders inderdaad een braaf mensch — steeds klaar zette, en begaven ons ter ruste. Maar aan slapen was niet te denken; dat allerleelijkste gezigt keek mij door zijne enveloppes heen zoo dreigend aan, dat de winterzon, door het venster schijnende, mij nog wakker vond. Bij het ontbijt deed het goedige en onschuldige gezigt onzer waardin bijna mijn voornemen in duigen vallen; maar ik dacht aan mijne minnebrieven, die gelezen —, aan de rekeningen van *heeren*, die onder het neusje der dames gekomen waren, — aan mijne dichtproeven, die aan de kritiek van ongevoelige zielen waren onderworpen geweest, — en — het moest er door.

Het sneeuwde den geheelen dag, en wij beklaagden ons 's avonds bitter van naar het collegie te moeten, om den geheelen nacht te blijven snijden; anders, zeiden wij, zouden we zoo pleizierig te huis kunnen blijven, en op ons gemak de brieven beantwoorden, die wij pas van huis hadden gekregen. Maar »het werk gaat altijd voor," was onze spreuk, en na de familie verwittigd te hebben, dat we eerst laat te huis zouden komen, trokken we onze snijkleederen aan, en begaven ons in schijn naar het collegie, doch stapten, in plaats daarvan, een niet ver afgelegen koffijhuis binnen, waar we eene cigaar opstaken. Eer die uitgerookt was, kon de weduwe wel tijd hebben gehad, om het paket na

te zien, dat we in den zak van een rok, die aan den kapstok hing, hadden gestoken.

Wij keerden vervolgens naar ons kosthuis terug, trokken bij den trap gekomen zijnde onze laarzen uit, en slopen stil naar boven; de buitendeur hadden we aan laten staan. Er was een gangetje, dat naar de deur onzer kamer leidde, welke wij gesloten hadden, doch nu op een kier vonden staan. Zachtjes traden we naderbij, en zagen de weduwe, die het pakje van alle kanten bekeek, en zeker bestudeerde hoe de knoopen en strikjes goed los en weder vastgemaakt moesten worden. Zij scheen dat weldra te begrijpen, en zij opende het eerste couvert, toen het tweede haar verraste en weder een poosje bekeken werd. Zes of acht maal gebeurde het zelfde; maar eindelijk kwam de arme oude dame aan het wasdoek. Dáár stond zij met den bril op haren neus, zoo diep gezakt, dat men haar half gelaat maar zag, — uitgestrekten hals, — lippen, sinds lang door de roos der jeugd verlaten en nu wijd open, dik tandvleesch en oude fragmenten van tanden toonende. Met het pakje in de eene en het einde van het wasdoek in de andere hand, begon zij het langzaam te ontrollen, uit vrees, dat eene of andere bijzonderheid der schikking haar ontgaan magt, — en nooit zal ik de uitdrukking van dat oudewijvengezigt vergeten, toen de laatste rol het helsche figuur in al zijne afgrijslijkheid op hare uitgestrekte vingers ten toon stelde.

Zij viel evenwel niet in flaauwte, maar stond sprakeloos er op te staren, alsof zij hare oogen er nooit van zou kunnen aftrekken. Wij dachten reeds, dat ons fraai plan mislukt was, en dat het oudje geene vrees kende; dus stapten we naar binnen, om met woorden uit te drukken, wat ons met daden zoo slecht gelukte, toen zij eensklaps in lagchen uitbarstte. Zij zag ons nog niet regt, en we merkten, dat het een stuiptrekkende lach was. We spraken haar aan, schudden haar bij den schouder; maar nu lachte zij nog veel harder en aanhoudender. Men hoorde het beneden, en zelfs op straat; men begon te roepen en te vragen, wat er te doen was; er werd reeds hard aan de deur geklopt, en we begonnen ongerust te worden. Wij poogden het vreeselijk voorwerp uit de handen der dame te trekken; maar ja wel, zij hield het stijf vast en lachte als eene bezetene. »Ze is gek,"

dachten we; »we moesten ons maar wegpakken. Maar juist kwamen de dochters met een hoop straatvolk de kamer instuiven, en nu hield de weduwe terstond met haar gelach op, zette een gezigt van de uiterste verachting, en zeide koeltjes: »Pardonneert me, heeren, dat ik me zoo raar heb aangesteld! Ik *glimlachte*, maar *hardop*, er over, dat die studenten zoo mal zijn van mij bang te willen maken met een dooden neger, terwijl ik twintig jaar lang bij een dronken man heb geslapen." De toeschouwers gingen meesmuilende heen, en wij moesten de oude dame bewonderen.

DE TWEE SCHILDERS.

Naar het Engelsch.

»De knaap is u dus in goeden staat ter hand gekomen, zoo als wij in de City zeggen?" vroeg de oude Heer Thornton, eenen heer van nog geen middelbare jaren aansprekende, dien hij bij de eerste begroeting Brackenbury had genoemd. »Ja, gisteren," was het antwoord; »en hij zit nu bij mijne vrouw." — »En denkt gij dat er iets van hem te maken zal zijn?" — »Dat zullen wij zien. Het zal in korten tijd blijken. Hij schijnt wel schrander te wezen." — »En de conditiën, die ik u aanbood, toen ik laatst met u sprak?" — »Geen woord meer. Ik dank u. Zeer aannemelijk." — »Wel nu!" hervatte de oude Heer Thornton: »laat ik u dan vertellen, hoe die jongen onder mijn toezigt is gekomen. Eenige jaren geleden, toen ik pas uit Italië was teruggekeerd, logeerde ik in *Newman-street*. De kamers waren gemakkelijk en goed gemeubeleerd; maar het duurde toch niet lang, of ik ontdekte dat de vrouw van den huize, eene weduw, zoo arm was als de winter. Zij had maar dit eene kind, toen nog een kleine jongen, die altijd in den gang speelde. Nu, dat manneke was ook altijd aan het morsen met krijt of houtskool, en teekende daarmede op den vloer en de muren op eene manier, die ten minste den wil, zoo niet de bekwaamheid toonde, om af te beelden wat hij zag." — »Zoo!"

zeide BRACKENBURY met belangstelling. — »Ja, hij was zoo knap in het gang-bemorsen, dat zijne moeder er haast wanhopig onder werd. Ik ging weder buiten 's lands. Toen ik vier jaren later terugkwam, vond ik hem met penseelen en verwdoos bezig, met al den ijver, en haast ook met den ernst, van een lid der koninklijke akademie. Zoo kreeg ik lust om eene proef te nemen, en zond hem naar school. En nu hij zooveel geleerd heeft als noodig is, breng ik hem bij u, om een tweeden Raphaël van hem te maken." — »O Mijnheer," zeide BRACKENBURY, »zulk een genie komt nooit weêrom."

Op dit oogenblik trad de vrouw des schilders, door den knaap vergezeld, de kamer binnen. De nieuwe leerling scheen omtrent vijftien jaren oud te zijn, en had een zachtaardig en schrander uitzigt, maar voor het overige weinig, dat hem van andere jongens van gelijken ouderdom kon onderscheiden, behalve iets nadenkends in zijn voorkomen, dat zijne jaren eenigzins vooruit was.

»Die knaap, HENRY, dien gij nu tot uw last zult krijgen, is een wees," zeide THORNTON thans, Mevrouw BRACKENBURY aansprekende. »Maar het zou toch niet aangaan, zulk eene jeugdige dame, als gij zijt, te verzoeken om eene moeder voor hem te zijn." — »Wij zullen zeer goede vrienden worden, daarvan houd ik mij zeker," antwoordde de dame met een glimlach. — »Ik denk het ook wel," zeide THORNTON hierop, die opgemerkt had, met welk een blik HENRY de dame aanzag.

Bij het afscheid nemen, drukte THORNTON den Heer BRACKENBURY met hartelijkheid de hand en noemde hem PIETRO PERUGINO. De schilder haalde lagchend de schouders op; maar zoodra THORNTON zich had omgekeerd, om heen te gaan, werd zijn gezigt weder ernstig.

De vriendschap tusschen de twee heeren, die wij bij den lezer hebben geintroduceerd, was nog niet van oude dagteekening, en toch waren zij reeds zeer vertrouwd en gemeenzaam met elkander geworden. Zij hadden elkander ontmoet ten huize van eenen edelman, die zich door zijne liefhebberij voor de kunsten onderscheidde, en hadden — om deze uitdrukking te bezigen — aanstonds zin in elkander gekregen. BRACKENBURY bewonderde het conversatie-talent van den ouden THORNTON, en de oude heer was met den schilder

ingenomen, dewijl deze niet alleen een geduldig, maar ook schrander luisteraar was. THORNTON was de zoon van een Londensch koopman, maar was zelf nooit in den handel geweest. Daar hij eene uitmuntende opvoeding had ontvangen en een aanzienlijk vermogen bezat, had hij veel gereisd en veel van de wereld en de menschen gezien. Bovendien had hij veel gelezen en niet weinig nagedacht, en bezat, bij een krachtig verstand, iets origineels in zijne denkwijs, zoodat er weinig onderwerpen waren, waarover hij niet kon medespreken, en waaraan hij niet, door zijne manier van ze te behandelen, iets nieuws scheen te geven. In de schatting van zijnen vriend behoorde zijne kennis van schilderijen geenszins onder de geringsten zijner talenten; en wanneer BRACKENBURY een goed stuk had gemaakt, was hij zeker dat er ten minste één mensch op de wereld was, die in staat was om schoonheden er van te ontdekken, en genegen om ze te prijzen.

BRACKENBURY was een zeer goed, maar geen groot schilder. Hij had zijne kunst bestudeerd en was met een fijnen smaak begaafd; en door geduld en arbeid had hij zich in staat gesteld om werken voort te brengen, die niemand kon afkeuren — neen, die iedereen moest goedkeuren. Alleen de beste kenners waren het, die aarzelden om ze bewonderenswaardig te noemen. Terwijl er niemand was, die de regelen der groote meesters meer in eere hield, en hunne schoonheden vaardiger kon aanwijzen of met meer warmte prijzen, was het toch opmerkelijk, dat BRACKENBURY's stukken, hoewel hij geen navolger van iemand anders was, geene kenmerkende eigenaardigheid bezaten, waardoor zij van de werken van andere verdienstelijke schilders onderscheiden werden.

Hij had opgang gemaakt. Hij was een man van talent, en wat hij maakte werd gezocht en gewaardeerd, omdat er geene gewaagde nieuwigheden, geene vreemde wijzen van zien en opvatten in waren. Zacht van aard en beschaafd van manieren, was zijn voorkomen hem overal eene aanbeveling. Zijn oordeel over het werk van anderen was regtvaardig en onpartijdig; en hoewel hij met niemands bekwaamheden bijzonder ingenomen scheen, kon men toch niet beweren dat hij dit met zijne eigene was; want het zou toch niet billijk zijn te

zeggen, dat iemand eene hooge meening van zichzelven moet koesteren, omdat hij met iedereen weltevreden en op een goeden voet is. Bij het begin van ons verhaal was hij nabij de veertig; maar zijne vrouw was vele jaren jonger, en zij waren nog niet lang getrouwd.

Thornton kwam dikwijls zien, hoe de knaap het maakte, dien hij onder zijne bescherming had genomen, en toonde zulk eene levendige blijdschap, als Brackenbury van zijne snelle en buitengemeene vorderingen sprak, dat de schilder niet nalaten kon te vermoeden, dat het verhaal, hetwelk de oude heer hem van die weduw in *Newman-street* had verteld, een sprookje was, en er tusschen zijnen leerling en deszelfs begunstiger eene naauwere betrekking bestond, dan de laatste wel wilde bekend maken. In de manier, waarop de knaap met zijnen weldoener omging, was echter niets, hetwelk kon doen denken, dat zulk eene betrekking hem bekend was, en zelfs de fijnste gelaatkenner had naauwelijks durven beweren, dat er tusschen deze twee de minste gelijkenis bestond. In minder dan een jaar werd Brackenbury's vermoeden eensklaps gelogenstraft. De oude Heer Thornton stierf, en liet hem bij testament de som van duizend pond na, maar aan Henry Algar niet meer dan twintig guinjes. Voor dit zonderling karige legaat was in het testament eene reden opgegeven, welke Brackenbury eenen treurigen, bijna bitteren glimlach afperste. De erfmaker gaf zijne meening te kennen, dat een man van genie nooit meer waarschijnlijkheid had om duurzamen roem te verwerven, dan wanneer hij alles van zijne eigene verdiensten moest verwachten, en zich door alle bezwaren eenen weg banen. Thornton bezat veel menschenkennis, en beschouwde vele dingen op eene originele manier; maar hierbij verviel hij toch in de gewone en jammerlijke dwaling, van te veronderstellen, dat, dewijl het genie somtijds bezwaren overwint, het daarom altijd bezwaren behoort te ontmoeten. Een streven naar het hoogste doel in elke werkzaamheid van den geest vereischt, dat hij, die zoo streeft, zich naar ziel en ligchaam op zijn gemak bevindt, en onder al de tegen bezwaren kampende geniën, waarvan men melding gemaakt vindt, is er geen, die niet een grooter man zou zijn geworden, indien hij voor dien kamp bewaard of vroeg daaruit gered was. En hoevelen zijn er in omge-

komen, of hebben zich wanhopig aan den strijd onttrokken! Hoe groot is de lijst van gesneuvelden en gekwetsten!

Doch Henry dacht er niet aan, dat zijn weldoener hem had verwaarloosd. Hij kende de waarde van het geld nog niet als een middel, had het zich natuurlijk nooit als doel voorgesteld, en was zeer dankbaar voor hetgeen er voor hem gedaan was, en voor de positie, waarin hij zich bevond. Bovendien, daar hij jong was, hoopte hij veel, en voelde in zichzelven kracht tot het besluit om door zijn eigen voorbeeld te bewijzen, dat de oude Heer Thornton in zijne meening gelijk had gehad. Hij was bij Brackenbury en zijne vrouw bijna zoo gelukkig als hij maar zijn kon. Beide behandelden hem met de grootste vriendelijkheid; en daar hij hartelijk en teergevoelig was, koesterde hij voor beide eene genegenheid, die, hoewel zij door eenen sluijer van eerbiedige onderdanigheid werd gezien, daardoor slechts des te treffender en innemender werd.

»Die Henry is toch iets buitengemeens," zeide Brackenbury dikwijls tegen zijne vrouw. »Zijne vlugheid van begrip is verbazend. Een wenk is voor hem reeds zooveel als eene geheele verklaring. Hij begrijpt het geheel, eer men nog een gedeelte heeft aangeduid. Het gelijkt wel naar eene ingeving."

Bij eene gelegenheid, toen hij zijn leerling op dergelijke wijs had geprezen, merkte zijne vrouw met een glimlach aan: »Als dat zoo voortgaat, Leonard, zou het mij niet verwonderen, als hij eens zijn meester overwon."

Brackenbury keek een oogenblik ernstig, en antwoordde toen: »Wel nu — en al deed hij?" Hij zweeg eene poos, en vervolgde toen op afgemeten toon: »Het schilderen, gelijk ik u dikwijls gezegd heb, Agnes, is eene experimentale kunst. Men moet vergelijken en combineren. De studie heeft mij gemaakt wat ik ben. Henry zal alles van mij krijgen, dat ik hem geven kan. Hij is jong en knap, en kan het nog verder brengen. Ja, hij mag een beter schilder worden, maar ik zal toch zijn meester geweest zijn."

Henry was ruim twee jaren bij Brackenbury geweest, toen de schilder eens zijnen leerling eene teekening aan zijne vrouw zag vertoonen, en de gedeelten daarvan met veel vuur hoorde uitleggen. Agnes scheen zich ernstig in den geest

der teekening te verdiepen, en die met ingespannen aandacht te bezien.

»Wat hebt gij daar?" vroeg BRACKENBURY, nader komende. — »Zulk eene geestige, stoute teekening!" antwoordde zijne vrouw. »Loop er niet mede weg, HENRY! Laat zien!"

HENRY gaf de teekening met zekere verlegenheid aan zijnen meester over, en sloeg dezen met ernst gade, terwijl hij er mede naar het venster ging. Op het eerste gezigt der schets sloeg de schilder een paar verbaasde oogen op. Toen bezag hij het blad van nabij en met scherpe oplettendheid.

»Wat *is* dit?" vroeg hij eindelijk. HENRY naderde schroomvallig, en noemde het onderwerp. »Maar wat is dit, en dit, en dit?" vroeg de meester verder, snel met den vinger hier en daar wijzende.

HENRY, aldus om verklaring gevraagd, was genoodzaakt in bijzonderheden te treden, en hoewel hij verlegen was, deed hij zulks met vlugheid en duidelijkheid.

»Hm!" zeide BRACKENBURY langzaam, nogmaals de teekening aanziende, maar ditmaal met half geslotene oogen. »Hm — wel!" Daarop wees hij verscheidene fouten aan, gaf zijnen leerling het blad terug, streek toen snel de hand door het haar, alsof hij eensklaps iets bedacht, keerde zich om, en ging heen.

De knaap was blijkbaar gekrenkt en werd bloedrood; en AGNES, die het tooneel had gadegeslagen, was niet minder verdrietig. Zij riep hem bij zich.

»Trek u dat niet aan, HENRY!" zeide zij. »Ik houd het er bij, dat het goed geteekend is. Ik ben er zeker van. Mijn man heeft zeker iets gehad, dat hem kwelde."

De arme HENRY had nu ook iets dat hem kwelde, maar hij was toch niet geheel ontmoedigd. Na verloop van eenige maanden had hij, in zijne tusschenuren, eene compositie van grooter omvang voltooid, die hij, na veel inwendig overleg en met eenigen schroom, naar BRACKENBURY bragt. Deze tweede proeve werd langer bezigtigd dan de eerste.

»Wel zoo!" zeide BRACKENBURY eindelijk, met zekere neteligheid, terwijl hij de teekening teruggaf. »Ja, die dingen zijn vrij goed — vrij goed in die manier; — maar gij ziet zelf wel, dat is *onze* manier niet." — »Maar, Mijnheer," zeide HENRY zeer nederig, »ik voor mij zou aan dat vak van

kunst de voorkeur geven. Ik geloof, dat mijn genie...." — »Uw genie," riep BRACKENBURY spottend uit. — »Verschooning!" antwoordde HENRY, bloedrood wordende: »ik meende dat mijne neiging tot het historieschilderen overhelt. Ik wilde, als ik kon....". — »Ja," viel de schilder hem weder in de rede. »Ik weet wel, dat gij zoudt willen, als gij kondt. De jeugd *wil* groote dingen doen; maar het *kunnen* is de vraag; en menigeen sterft van ouderdom, eer hij die vraag heeft opgelost." — »Maar, Mijnheer!" zeide HENRY eerbiedig, hoewel zijn toon zekere vastheid begon aan te nemen, »er kan toch niets lakenswaardigs of onbehoorlijks gelegen zijn in eene poging om uit te munten." — »Hoor eens, Mijnheer ALGAR!" zeide BRACKENBURY nu met koude strengheid: »het is van groot belang, dat gij u aan mijne leiding onderschikt, zoo lang gij mijn leerling zijt. Ik ben de beste beoordeelaar, of behoor het te zijn — maar onze wederzijdsche betrekking verzekert er mij van, dat ik de beste beoordeelaar ben van de rigting, die uwe studiën behooren te nemen. Gij zijt door den Heer THORNTON bij mij in de leer geplaatst. Dit zegt genoeg. *Behoef* ik meer te zeggen, of *verlangt* gij, dat ik meer zeg?" — »Neen, Mijnheer," antwoordde HENRY, en ging heen, ontmoedigd, bijna afgeschrikt, maar niet overtuigd.

Dat zijn anders zoo gemeenzame en vriendelijke meester hem voor de eerste maal »Mijnheer ALGAR" had genoemd, deed hem innig leed. En wat had hij toch gedaan, om die onvriendelijkheid te verdienen? Hij kon maar niet begrijpen, welke reden tot ongenoegen hij gegeven had.

Van dien tijd af behandelde BRACKENBURY zijnen leerling met minder hartelijkheid. Hij sprak den jongeling nu altijd als »Mijnheer ALGAR" aan, en deze manier van toespraak was nu niet zoo ongepast meer; want de behandeling, die HENRY had ondervonden, had zijne gedachten en gewaarwordingen reeds tot mannelijke kracht doen rijpen. Hij beoefende nu in het geheim het vak van kunst, dat hem aanlokte, maar legde zijne proeven nooit weder aan zijnen meester voor, en ontweek dus in zoo verre berisping en verwijt. Doch in zijne beoefening van dat kunstvak, hetwelk hem door BRACKENBURY ten pligt werd gesteld, deed hij, zonder het te willen of te weten, in de borst van zijnen meester aandoeningen ontwaken, waaraan het nog moeijelijk was den reg-

ten naam te geven. De oude schilder kon — of, laten wij liever zeggen, durfde — geen lakende aanmerkingen maken op de treffende effecten, die hij niet had geleerd, tot welker ontdekking het bestuderen van zijnen stijl niet leiden kon, en die zijn eigen smaak toch niet weigeren kon, schoon, waar en origineel te noemen.

Indien deze blijken van genie zich alleen in zijn eigen kunstvak hadden ontdekt, is het waarschijnlijk, dat Brackenbury ze met blijdschap zou hebben begroet; maar dat zijn leerling zoo groot — want groot moest hij het noemen — in het landschap zou zijn, terwijl hij toch, volgens zijne eigene bekentenis, aan het historie-schilderen de voorkeur gaf, — dat hij zijnen meester bijna evenaarde in een vak, hetwelk hij met tegenzin beoefende — dit was voor den ouden schilder eene innige kwelling.

De hartstogtelijke aandoening, die hem vervulde, en waaraan nog geen bepaalde naam te geven was, groeide dagelijks in kracht, gelijk ook niet anders kon, daar zij bijna met opzet werd gekoesterd. Het kwam Brackenbury ongeloofelijk voor, dat die knaap zich tot een man van genie zou ontwikkelen. Zoo blind was hij reeds geworden, dat hij niet zien kon, dat men van elk genie, dat ooit geboren was, op den een of anderen tijd den zelfden twijfel had kunnen koesteren. Zoo geheel vergat hij de geschiedenis van vele groote schilders, dat hij het bezit van genie in zijne gedachten niet van zeker pralend zelfvertrouwen, zekere vermetele stoutheid kon afscheiden. Hij kon het zich niet opdringen, hij kon het niet verduren, dat die bedeesde, bescheidene knaap — dat kind van niemand — zoo zacht en nederig van uitzigt en manieren, bestemd zou zijn om een groot man te worden. Maar was hij inderdaad een kind van niemand? De oude Thornton, dit herinnerde hij zich, had somtijds gezegden geuit, die hem verbaasden. Hij had somtijds aanmerkingen gemaakt, die niet alleen zijn oordeel en zijne ervaring toonden, maar ook een diep inzigt in de kunst, eene bewustheid van datgene, waartoe de kunst in staat was. Hij had zelf wel kostbare wenken van Thornton ontvangen. Ja, het moest zoo zijn. Die knaap was zijn zoon, en had zijnen buitengemeenen aanleg geërfd. Hij zocht en vond er eenen onedelen troost in, dat zijn leerling datgene, wat hem zoodanig

bevreemdde en verstoorde, van een ander had ontleend, — dat hij niet de Raphaël was, waarvoor zijn vader hem met zegepralende, bijna boosaardige blijdschap had uitgegeven. Maar was HENRY ALGAR geen Raphaël, evenmin was zijn meester een Perugino; want welke bekwaamheden de jongeling ook bezitten mogt, — hoe hoog of laag men die ook wilde schatten, — het was duidelijk, dat BRACKENBURY geen deel had aan de vorming of leiding van het talent, dat zich onder zijne wangunstige opmerkzaamheid ontwikkelde.

Het is niet te denken, dat HENRY blind of ongevoelig kon zijn voor de verandering, die er in de denkwijs van BRACKENBURY te zijnen opzigte had plaats gevonden, of dat ook de vrouw des schilders kon nalaten die verandering met leedwezen op te merken. Zij schreef die stemming toe aan eene of andere ligchamelijke ongesteldheid, die zich nog niet uitwendig vertoonde, maar reeds invloed op het gemoed had, en bood haren echtgenoot troostredenen of ried hem middelen aan, die den ongelukkige bijna tot razernij dreven. Ook het gedrag van HENRY was niet geschikt, om zijne ziekelijke verbittering te verzachten. Zijn eigen gedrag schreef zijnen leerling de handelwijs voor, die hij te volgen had. Nu de oude vriendelijke gemeenzaamheid was afgeschaft, bleef HENRY niets anders over, dan zijnen meester met stijven eerbied te bejegenen, die BRACKENBURY voor eene honende geveinsdheid hield, welke zich heimelijk met spot en verachting schadeloos stelde. Altijd had hij dat ernstige en strakke gezigt voor zijne oogen, en zijn wrevelig ongenoegen ging weldra in haat over.

De dag naderde, waarmede HENRY's leertijd zou ten einde loopen. Eens herinnerde BRACKENBURY zijne vrouw aan die omstandigheid.

»Over eenige weken, Goddank," zeide hij, »zal ALGAR mijn leerling niet meer zijn." — »Ik heb lang gezien," antwoordde zij, »en met spijt gezien, dat gij geen genoegen meer in hem hebt." — »Genoegen? Ik heb nooit het minste genoegen in hem gehad. Onthoud dit maar — als zijn leertijd om is, blijft hij geen oogenblik langer in huis." — »Weet gij dan dat hij dit zou verlangen?" — »Daar weet ik niets van, en het kan mij ook niet schelen," — »Het moet mij toch verwonderen dat gij zulk een tegenzin in hem

hebt," merkte Mevrouw BRACKENBURY schroomvallig aan. »Het moet zeker aan het een of ander misverstand liggen, dat met eenige woorden zou te regt te brengen zijn." — »Niets van dien aard," antwoordde hij scherp: »hij is verwaand en ondankbaar." — »Maar melieve!" — »Wel, wat wilde melieve zeggen?" hervatte hij snel, op een smalenden toon. — »Dat ik nooit het minste bewijs van verwaandheid of ondankbaarheid van hem gezien heb," antwoordde zij met warmte. »Al was hij mijn eigen broeder, LEONARD, dan kon ik hem niet hartelijker genegen zijn, of meer reden daartoe hebben." — »Zoo is het, dat die geslepene huichelaars de harten van onnoozele vrouwen binnensluipen!" zeide BRACKENBURY, op een toon, welks hartelijkheid niet opregt was. »Ik wenschte, dat gij hem zoo goed kendet als ik doe, AGNES!"

Hij poogde daarop zijne vrouw te beduiden, dat ALGAR een koude, eigenlievende veinsaard was, maar was buiten staat om haar daarvan te overtuigen, hoewel zij geen woord meer sprak, om haren jeugdigen vriend te verdedigen. Het gelukte hem beter, toen hij haar zocht over te halen om HENRY kennis te geven, dat hij op den bepaalden dag het huis moest ruimen. Hoe pijnlijk deze taak ook wezen mogt, begreep Mevrouw BRACKENBURY toch, dat zij best aan haar was toevertrouwd.

Het was niet zonder diep leedwezen en zigtbare aandoening, dat zij de onaangename boodschap overbragt. ALGAR hoorde die met verdriet, maar zonder bevreemding. Hij keerde zijn gezigt om, en na eene poos stilzwijgens zeide hij haastig:

»Ik heb genoeg geleden, om mij te verzekeren, dat ik hier niet langer blijven kan. Ik heb Mijnheer BRACKENBURY verstoord; maar hoe, dit weet ik niet. Weet gij het, Mevrouw?" — »Neen, waarlijk niet." — »Denkt gij, als ik het vragen wilde, dat hij genoeg achting of genegenheid voor mij over heeft, om tot eene verklaring te komen?" — »Waarlijk, lieve HENRY..." begon Mevrouw BRACKENBURY, »ik vrees...." — »Het is niet, dat ik voor mij hier wensch te blijven," viel hij haar met eene verschoonbare opwelling van trots in de rede. »Al wat ik verlang, is alleen zijne achting te behouden." — »Gij zult die herwinnen, dat zult gij zeker," antwoordde Mevrouw BLACKENBURY,

hem de hand drukkende. — »Zeg hem, hoe dankbaar ik hem ben voor al wat hij voor mij gedaan heeft," zeide HENRY bij het scheiden. »Al wat ik ooit worden zal, indien ik ooit iets word, heb ik hem te danken."

De jongeling zeide niets anders dan wat hij inderdaad gevoelde, en om de waarheid te zeggen, zijne dankbaarheid was niet overdreven. Hij had inderdaad veel aan BRACKENBURY te danken, hoewel zijn meester zelf dit niet inzag, of niet wilde inzien. Het genie heeft nog nooit iets voortgebragt, dat de aandacht der menschen waardig is, wanneer het niet geleerd heeft zich binnen de grenzen der kunst te bewegen; en dit had HENRY ALGAR van zijnen meester geleerd.

ALGAR verliet het huis, zonder dat BRACKENBURY hem de hand drukte, of zelfs maar een woord toesprak. En deze man, nadat hij zijn gewezen leerling met hardheid, bijna met smaad, zijne deur had uitgezet, was hij nu tevreden? Verre van daar. Hoe de nijd ook de ziel binnentrede, het zij als een indringer of als een genoodigde gast, zeker is het, dat hij niet alleen het gemoed verlaagt, maar ook de geestvermogens krenkt. Indien BRACKENBURY al geen afkeer van zijne kunst begon te koesteren, had hij toch bijna allen lust daarin verloren. Wanneer hij zich te schilderen wilde zetten, was zijn hoofd dof en zijne hand zwaar. Hij scheen betooverd te wezen. Zijne gedurige gedachte was: »Wat zal ALGAR daarvan zeggen, als hij het ziet? Hij zal er luchtig oordeel over vellen, hier en daar met den vinger wijzen, een wenk geven van een enkel gebrek, en onverschillig zeggen, dat het hem niet bevalt, om te gelijk zijne minachting en zijne meerderheid te toonen. Hij zal misschien zeggen, dat ik *hem* heb willen volgen." En dan wierp hij met een vloek zijn penseel neêr, en snelde naar buiten, om door ligchaamsbeweging zijne ontroering te dempen.

Intusschen was het niet zoo spoedig, dat ALGAR in omstandigheden geraakte om iemands wangunst op te wekken. Het gebeurt niet dikwijls, dat het genie, hetwelk niets anders tot aanbeveling heeft dan zichzelven, spoedig erkend wordt. Hiervoor bestaan redenen, welke men gemakkelijk vinden kan, zonder dan nog die omstandigheid aan boosaardigheid en wangunst toe te schrijven. ALGAR werd niet

beroemd; maar het ontbrak hem toch niet aan eene belooning voor zijnen arbeid, waarmede hij tevreden was. Hij genoot de bewondering van eenige vrienden, wier oordeel hij op prijs stelde, en die hem toekomstige grootheid voorspelden. Eén was er echter, wiens goedkeuring hij miste, en die hem op zulk eene onverklaarbare wijs zijne vriendschap had onttrokken. Maar hij wilde niet langer vervreemd van hem blijven. Hij wilde naar hem toe gaan, en hem door openhartigheid dwingen om hem te zeggen, waarmede hij hem verstoord had, opdat hij het misdrevene vergoeden kon. Hij had eene schilderij voltooid, welke hij wenschte hem te laten zien, om hem te toonen dat zijn leerling uit zijn onderwijs nut had getrokken. Verscheidene vrienden van Algar poogden hem dien stap te ontraden. Zij waren zeker, zeiden zij, dat Brackenbury zijn vijand was, en gaven zelfs te kennen, dat zij daarvan meer hadden gehoord, maar wilden niet zeggen wat. Dit deed hem besluiten te gaan.

Toen hij tegenover de woning van Brackenbury de straat overstapte, zag hij dezen voor het venster zijner voorkamer staan, en met over elkander geslagene armen naar hem staren. Voor een oogenblik was Algar ontzet over de uitdrukking van zijn gezigt; maar hij wilde zich niet laten afschrikken van de vervulling van een besluit, waartoe hij zichzelven met eenige moeite had moeten brengen. Hij klopte aan en werd in de spreekkamer gelaten, waar, na eene korte poos, Mevrouw Brackenbury bij hem kwam. Zij ontving hem met hartelijkheid, maar tevens met blijkbare verlegenheid. Op zijne vragen naar Brackenbury antwoordde zij door te zeggen, dat deze lang zeer ongesteld was geweest; dat hij zoo zenuwachtig, prikkelbaar en opvliegend was, dat zij somtijds vreesde — zij wist niet wat, en dat zij hem vooral op het oogenblik voor de geheele wereld niet wilde storen.

Algar verklaarde wat hem daar gebragt had, en verzocht met aandrang terug te mogen komen, om zijn ouden vriend en meester weder de hand te drukken. Zij hoorde hem treurig aan, en toen hij zweeg, barstte zij in tranen uit.

Op dit oogenblik werd de deur geopend, en trad Brackenbury binnen. Hij stapte regtuit naar zijne vrouw, als wilde

hij haar aanspreken, maar bleef halverwege staan, en met eenen barschen blik naar ALGAR vroeg hij:

»Waarom is die heer hier?" — »Lieve, het is Mijnheer ALGAR." — »Mijne oogen zijn goed genoeg om dat te zien. Ik vraag niet *wie* die heer is; ik vraag *waarom* hij hier is."

ALGAR wist niet wat te zeggen. Er was geene woestheid in den blik of de manieren van BRACKENBURY; dan zou hij dezen voor krankzinnig hebben gehouden. Evenwel was het blijkbaar hopeloos, hem op dit oogenblik te willen bevredigen. Het was echter noodig iets te zeggen.

»Ik ben eens aangekomen, Mijnheer...." — »Aan het verkeerde huis, Mijnheer! Gij zijt bij iemand aangekomen, die u niet wenscht te zien of te kennen. Uwe tegenwoordigheid hier is tot overlast. Vertrek!"

ALGAR ging naar de deur, toen Mevrouw BRACKENBURY hare hand op zijnen arm legde en hem tegenhield.

»Dat moet zoo niet blijven," zeide zij. »Om 's Hemels wil, LEONARD, laat dat vreemde geheim toch opgehelderd worden! Waarom zoudt gij hem haten? Wat heeft hij ooit gezegd? Wat heeft hij ooit gedaan?" — »Niets in de wereld, Mevrouw," antwoordde BRACKENBURY, »dat u reden kan geven om u belagchelijk te maken. Zie maar, Mevrouw, hoe uw jonge vriend, de groote man — de groote man, Mevrouw! — lacht om uwe voorbarige tusschenkomst." — »Gij doet mij ongelijk, Mijnheer, bij mijne ziel, dat doet gij!" riep HENRY nu uit. »Hij doet mij ongelijk, Mevrouw!" — »Laat hem gaan, AGNES! *Hij is een genie!*" schreeuwde BRACKENBURY, en zette zich neêr, die woorden nog verscheidene malen herhalende op eenen toon, dien zijne vrouw niet kon hooren, en met een gezigt, dat zij niet kon aanzien.

Zoo akelig was de manier, waarop die weinige woorden werden uitgesproken, dat Mevrouw BRACKENBURY terstond ALGAR's arm losliet. Het geheim was eensklaps ontdekt, en HENRY nasnellende, eer hij de straatdeur had bereikt, legde zij hare handen op zijnen schouder, en liet schreijende haar hoofd daarop neêrzinken.

»Lieve HENRY!" zeide zij eindelijk met eene haperende stem: »gij zijt geboren om een groot schilder te worden. Ik dacht zoo van het begin af. Mijne beste wenschen vergezellen u, en zullen dat altijd doen. Maar verlaat ons, ver-

laat ons, en kom nooit weder hier. En toch — als ooit de tijd mogt komen — maar om 's Hemels wil, verlaat ons nu!"

De gemoedstoestand, waarin Algar te huis kwam, zou moeijelijk te beschrijven zijn. Nooit was zijn gevoel zoo diep gekwetst. Hij was tot in de ziel gegriefd. Hij had wel willen schreijen, maar, gelijk bij den man meestal plaats heeft, diepe zielesmart bedwong zijne tranen. Hij plaatste zijne schilderij in het licht, en bezag haar lang en ernstig. Of hij zijn werk nog evenzeer goedkeurde als te voren, weten wij niet; maar hij zeide met bitterheid: »Ik had zijn lof willen hebben. Waarom niet? Waarom mogt dat niet wezen? Den lof van iemand, die weet wat goed is, — die zeggen kan of dit goed is, — den lof van den man, die mij zoo heeft leeren schilderen!" Hij zette het stuk weder op den ezel, gaf het verachtelijk een tik met de hand, en vervolgde: »Waarom zal men kunst, of iets anders op de wereld, najagen, als men er haat mede wint van hen, die men het meeste liefheeft! De onverschilligheid der wereld — kritiek, blaam, verguizing, hoe groot, onregtvaardig en boosaardig ook, zou ik kunnen dragen, gemakkelijk dragen; maar dit kan ik niet dragen. Ik mag nog lang leven en beter werk maken; maar het schoone, het frissche, het streelende van het leven is voor altijd verdwenen."

Hetzij Brackenbury de laatste woorden zijner vrouw tot Algar had gehoord — want zij had de kamerdeur open gelaten — en daaruit vermoed, dat zij ontdekt had, welk gevoel hem ten aanzien van zijn gewezen leerling bezielde, hetwelk hij zelf ook nu nog niet voor nijd wilde erkennen, of dat hij zich schaamde over de onwaardige behandeling, welke hij iemand, die hem nooit had beleedigd, had aangedaan, — zeker is het, dat zijne zielekwaal van dien dag af eenen anderen vorm aannam. Hij was niet meer opvliegend en wrevelig, maar steeds in de diepste neêrslagtigheid verzonken. Hij deed lange, eenzame wandelingen, kwam dan afgemat te huis, en wees alle toespraak van zich af, maar deed zulks met aandoenlijke zachtheid. Zijne vrouw sloeg hem met medelijden en angstige bekommering gade.

Op zekeren dag scheen hij kalmer dan gewoonlijk, en toen zijne vrouw in de kamer kwam, zeide hij zacht, maar

met zekere droefheid: »Het komt mij voor, AGNES, dat ik twee jaren of langer in eene dwaling ben geweest. HENRY ALGAR heeft mij nooit beleedigd." Zijne vrouw kon niet spreken, en hij vervolgde: »Gisteren heb ik Lord MONTACUTE ontmoet, en hij zegt mij, dat HENRY eene schilderij op de tentoonstelling heeft, over welker verdiensten de beste kenners geschil hebben. *Hem* beviel zij niet, zeide hij; want hij was altijd gaarne van mijne meening in zaken van kunst, en ik sprak nooit ten voordeele van mijnen leerling. Maar ik heb toch ook nooit tot zijn nadeel gesproken." — »Maar misschien," merkte Mevrouw BRACKENBURY aan, »zal de bekende vervreemding tusschen u beiden Mylord hebben doen vermoeden, dat gij geene hooge gedachten van HENRY hebt." — »Neen, neen; Mylord is een domkop. Het zou mij niet verwonderen, dat het een mooi stuk was, en als het dat is, zal ik het HENRY zeggen." — »Dat zal edel van u zijn," riep AGNES uit. Zij bedacht zich. »Ik wil zeggen, hoe trotsch zult gij HENRY maken, en hij mag wel trotsch wezen op uwe goedkeuring!"

BRACKENBURY zweeg en bedwong zijne ontroering. »Hij is ziek, gevaarlijk ziek, naar ik hoor," zeide hij. »Ik zal zijn stuk van middag gaan zien. Neen; gij moet niet met mij medegaan."

Hij ging. Het was reeds laat in het saizoen en laat op den dag. Er waren dus weinig menschen in de zaal, en hij had gelegenheid om het stuk op zijn gemak te bezien. Het was een werk van waar genie, wat de compositie —, van meesterlijke kunst, wat de uitvoering betrof. Terwijl hij het met bewondering aanstaarde, werd al de laagheid, die zijn gemoed was binnengeslopen, daaruit verdreven, en kreeg de liefde voor het schoone en ware, het edele en groote weder de overhand. Het onderwerp van het tafereel was de ontmoeting van EZAU en JAKOB. Daar waren de vrouwen en kinderen en dienstmaagden des eenen, en de gewapende volgelingen des anderen, en daar stonden de twee over elkander in het midden. Daar stond de slimme, behendige man van de wereld, die zijnen broeder met listig bedrog zijnen zegen en zijn geboorteregt had ontroofd, laag neêrgebogen voor den woesten jager — den edelmoedigen, vergevensgezinden — die hem ophief, om hem te omhelzen en hem den kus des vredes te

geven. BRACKENBURY dacht er niet aan, hoe dit tafereel op hem en ALGAR toepasselijk was: EZAU als eene type van het genie, JAKOB als die van het talent.

Hij ging langzaam de zaal uit, met zijne oogen nog op de schilderij gevestigd; maar eens buiten het gebouw, begon zijn hart ongeregeld te kloppen, en beving hem eene zenuwachtige siddering. Hij moest terstond — terstond — den schilder zijne schatting van hulde gaan brengen, en hem bidden om het verledene te vergeven en te vergeten. Hij vermoedde niets kwaads, toen eene vrouw de deur opende; maar zij begreep uit de ontroering in zijn gelaat en voorkomen, dat hij wist wat hij daar kwam zien. Zij bragt hem dus naar boven, en plaatste zich stijf regtop aan het hoofdeinde der kist, waarin dat akeligste voorwerp lag, dat men op de wereld kan aanschouwen — het lijk van een mensch, dien men heeft liefgehad, dien men verongelijkt heeft, en die gestorven is, zonder vergiffenis uit te spreken. BRACKENBURY kon geen woord uitbrengen. Eene poos lang wist hij niet of hij zelf leefde. Hij gaf de vrouw een wenk om heen te gaan; maar zij begreep die beweging verkeerd en schoof het deksel der doodkist weg. Daar lag ALGAR in de rust — dit kon men niet betwijfelen; — in vrede met de geheele wereld — dat was niet te ontkennen; maar ware rust en vrede hebben niet gelaat des doods. Zijn gelaat stond als dat van eenen mensch, in wiens oor het woord gefluisterd is, dat allen eens moeten hooren, — een bewaarder van het eeuwige geheim, dat nooit kan ontdekt worden. Daar was het voorhoofd, nog meer peinzend dan in het leven, eens de uitdrukking van den geest, die idealen van schoonheid kon scheppen; daar was de behulpzame hand, die deze idealen gedaante gaf. Waar was nu de nijd? waar was nu de triomf?

BRACKENBURY nam nooit het penseel weder op.

DE IVOORMIJN.

1.

JAKOETSK.

Jakoetsk is eene der hoofdsteden van Siberië, een land, welks naam, ten gevolge der overdrevene denkbeelden, die men er zich van gemaakt heeft, gelijkbeteekenend met dorheid en troosteloosheid is geworden. In alle rigtingen doorsneden van rivieren met groene eilanden, die overal de plaats van groote wegen vervangen, — bedekt met door geboomte bewassene bergen, vruchtbare dalen, groene heuvelen, lagchende weilanden en bloemrijke tuinen, — in overvloed voorzien met de gewassen, die tot onderhoud des levens noodig zijn, en met een onuitputtelijken handel in pelswerk en ivoor begunstigd, — biedt Siberië, met uitzondering van zijne noordelijkste provinciën, even als vele andere landen, veel aan, wat den bewoner voor de buitengewone gestrengheid van zijn klimaat schadeloos stelt. Jakoetsk ligt geheel in het noorden, aan de rivier Lena. De stad heeft breede straten, maar ook armzalige houten hutten, in welke voor het grootste gedeelte het ijs des winters nog de plaats van vensterruiten vervangt. Een beroemd reiziger heeft ons verhaald, dat de stad, toen hij haar bezocht, 500 huizen en 4000 inwoners had; ook waren er toen drie uit steen, twee uit hout gebouwde kerken, en een klooster.

Maar dat is toch jaren geleden. Ook in dat verafgelegen land blijft de tijd niet stilstaan; de vooruitgang baant zich door alles eenen weg. Allengs worden de houten door steenen huizen vervangen, en onder de laatsten bevindt er zich een, dat van binnen zelfs op zekeren luister aanspraak kan maken. Het is het groote middelpunt van den handel, waarheen de voortbrengselen uit alle landen van het noorden gebragt worden, van de Anubra tot aan de Behringstraat, van de oevers der IJszee tot aan den berg

Aldana, en zelfs van Ochotsk en Kamtsjatka. Gedurende het schoone jaargetijde komen kooplieden, om pelterijen, robben- en mammouths-tanden, waarvan uitmuntend ivoor wordt gemaakt, tegen tabak, koren, meel, thee, suiker, sterken drank, lakens, gewerkte katoen en zijde, enz., in te ruilen.

De inwoners der stad zijn voor het grootste gedeelte kooplieden, die van de Jakoetsche jagers pelterijen tot lage prijzen inkoopen, en ze met een soort van geheim weder aan de agenten overdoen, die de Russische kooplieden hen toezenden. Gedurende den tijd der jaarlijksche mis sluiten zij hunne waren in hunne huizen op, waar iedere koop in stilte gesloten wordt. Deze kooplieden zijn van Russischen oorsprong; de inboorlingen van Jakoetsk zijn slechts handwerkslieden. De Rus brengt in deze afgelegene kolonie zijn pasgeboren kind bij eene Jakoetsche min; en wanneer het kind volwassen is, en lezen en schrijven kan, rigt men het tot den pelterijhandel af, en zijne opvoeding is voltooid.

Ivan Ivanovits (*) was te Jakoetsk geboren en daar grootgebragt. Zijne ouders hadden hem daar de gewone opvoeding gegeven, en lieten hem voor eenigen tijd vrijheid om zich een beroep te kiezen. Ivan werd jager. Zijn hartstogt voor deze bezigheid had hem reeds in de steppen gedreven, en onder de Jakoetsche jagers had hij eene groote behendigheid in de jagt op marders, hermelijnen en losschen verworven. Op zijne lange schaatsen gelukte het hem het rendier en het eland in hunnen snellen loop in te halen; hij had zelfs zijne uitstappen tot hoog in het noorden uitgestrekt, om robben op te zoeken. Hierdoor bezat hij op zijn twintigste jaar eene grondige kennis van zijn beroep, en wist alle goede jagtplaatsen, welke den rijkdom der Siberiërs uitmaken. Toen hij echter het zittende leven van een koopman zou aanvangen, vond hij deze taak minder gemakkelijk. De harde, moeijelijke levenswijze, die hij tot dusver gevoerd had, maakte hem het verblijf in de stad onverdragelijk, en hij leide daarvoor die trotsche verachting aan den dag, welke elken nomade karakteriseert, hij moge een roodhuid, Arabier, Tataar of Siberiër zijn.

(*) Jan Jansen; in het Russisch het zelfde, wat bij ons *de Heer N. N.* of bij de Franschen *Monsieur un tel* is. Red.

Men had echter aan IVAN gezegd, dat hij zijn fortuin in de wereld zelf maken moest. Zijne ouders, die gestorven waren voordat hij den mannelijken leeftijd had bereikt, hadden hem in geld en pelterijen een klein vermogen nagelaten, dat bij arbeid en volharding hem den weg tot fortuin zou kunnen banen en in zijne geboortestad de grootste eer verschaffen. Gehoorzaam aan de goede raadgevingen en dringende beden zijner vrienden, liet hij zijn rondzwervend leven varen, en betrok zijn vaderlijk huis. Hij bragt zijne huiden en zijn ivoor in pakhuizen, kocht nieuwe waren, en bragt alles voor de eerstvolgende jaarmarkt in gereedheid. De kooplieden van Irkoetsk, de hoofdstad der provincie, kwamen bij hem, en daar hij vol ijver was en zijn best deed, maakte hij goede zaken. Toen echter pelterijen en ivoor in thee, tabak, brandewijn en laken herschapen waren, vond hij zich niet meer zoo gelukkig. Hem ontbraken de onafzienbare woestenijen, de steile bergen, de heldere meren, de avontuurlijke jagten, de kampementen bij nacht, met de wonderbare en ijzingwekkende vertellingen der oude Jakoeten. Boven alle feestmalen der stad gaf hij de voorkeur aan de bevroren boter der jagers, of aan hun *struganina*, een mengsel van visch en rendierhersens, een alles behalve fijn geregt, dat hem echter aan zijn onafhankelijk leven herinnerde. Zijne trouwste vrienden rieden hem te trouwen. Zonder eene vrouw, zeiden zij, had het leven geen bekoorlijkheid, en het huwelijk zou hem wel den lust benemen om onder beeren en wilden te leven.

IVAN geloofde hun op hun woord, en gehoor gevende aan hunnen raad, werd hij gezelliger, dat is, hij bezocht vaker de gastronomische bijeenkomsten, waarmede men zich in het slechte saizoen den tijd verdreef. De goede inwoners van Jakoetsk beschouwden, even als alle volken, die den toestand meer nabijkomen, welken men den »natuurstaat" noemt, de tafelgenoegens als de belangrijkste bezigheid des levens. Men vertelt elkander allerlei ongeloofelijkheden over de ontzaggelijke massa's van geregten, die de Eskimo's bij hunne feesten nuttigen. Hoe het ook wezen mag, zooveel is zeker, dat te Jakoetsk een groot *diner* altijd met het naar binnen slaan van vette, olieachtige geregten en eene tamelijke hoeveelheid sterken drank begint. Als dan de maag op

deze manier zooveel mogelijk is opgevuld, steken de patriarchen hunne pijpen aan, en beginnen een spelletje kaart, waarbij zij hun glas punsch drinken, terwijl de dames thee zetten, en daarbij groote noten oppeuzelen, waarschijnlijk met oogmerk om de vertering te bevorderen. De jonge lieden nemen deel aan hun gesprek, terwijl zij de noten roosteren, en de voornaamste saletjonkers uit den troep wagen van tijd tot tijd, bij het geluid van de viool of den *goesli* — eene soort van guitar — eenen Siberischen dans.

Ivan nam een werkzaam deel aan deze vermakelijkheden. Hij rookte met de rookers, dronk punsch of grog met hen, roosterde noten voor de dames, en vertelde wonderbare geschiedenissen, die steeds zijne toehoorders boeiden, behalve wanneer eene nieuwe mode — sedert verscheidene jaren natuurlijk te Parijs vergeten — over Petersburg, Moskou en Irkoetsk haren weg eindelijk ook in het noorden van Siberië gevonden had. Daarop zweeg hij; want de dames hadden toch genoeg stof tot onderhoud, ook zonder dat zij nog tot kwaadsprekendheid hare toevlugt behoefden te nemen. Desniettemin had Ivan een onfeilbaar middel om zich bij de dames aangenaam te maken. Even als bijna alle Russen, die eene reis door koude landen hebben gedaan, wist hij de voorkeur van een kop thee boven een glas punsch naar waarde te schatten. Hij had uit ondervinding geleerd, dat een trekpot meer wezenlijke warmte in zich bevat dan eene punschkom. Men weet, dat het grootste gedeelte der Russische officieren in dit gevoelen deelt.

Verscheidene malen had de jongman zijne opmerkzaamheid op eene jonge weduwe gevestigd, met name Maria Vorotinska, die de bewondering van geheel Jakoetsk tot zich trok. Haar echtgenoot had haar, behalve een aanzienlijk vermogen, een fraai, net gemeubeleerd huis nagelaten, iets wat in Siberië het *non plus ultra* van menschelijk geluk uitmaakt. Men zeide algemeen, dat Maria, zoo jong zij ook ware, den handel beter verstond dan iemand op de wereld. Zij kocht hare huiden minder duur in dan de andere kooplieden, en verkocht ze tot hoogere prijzen dan iemand op de wereld. Deze eigenschappen, meende men, moesten haar aan Ivan, die noch van den in- noch van den verkoop bijzonder slag had, tot een grooten schat maken. Desniettemin

bleef deze geruimen tijd volkomen onverschillig voor de huiselijke voordeelen en de ligchamelijke bekoorlijkheden der dame. Hij trof haar dikwijls aan, en roostte voor haar zelfs meer noten dan voor een ander; een duidelijk bewijs, dat hij haar de voorkeur gaf; maar niettemin ging hij voort met eten, slapen en zich te vermaken, zoo als de eerste maal toen hij haar gezien had.

Op zekeren avond echter bood MARIA hem zijne thee met een koek aan, die zoo uit den oven kwam. Het zij nu, dat deze daad op zichzelve gedachten aan een huwelijk bij hem opwekte, of dat IVAN in haren glimlach iets bijzonders vond, hij scheen zeer bewogen, en den volgenden morgen vroeg hij plegtig om hare hand. MARIA glimlachte, maakte met haar hoofdje allerlei bewegingen, antwoordde eenige vriendelijke woorden, en voerde eindelijk, zonder hem juist af te wijzen, zijne jeugd, zijn gebrek aan bedrevenheid in handelszaken, en zijn gering vermogen, als hinderpalen eener onverwijlde verbindtenis aan. IVAN verklaarde ijverig, dat hij de beste jager van Jakoetsk was, en bij gevolg de meeste ondervinding voor den handel had, en besloot eindelijk zijne rede met eene optelling van al wat hij bezat.

»Het is juist het vierde gedeelte van hetgeen mijn dierbare overleden man mij heeft nagelaten," gaf de verstandige weduwe ten antwoord. — »Maar als ik wil, kan ik de rijkste koopman van Siberië worden." — »Op welke wijze?" vroeg MARIA nieuwsgierig; want bij het enkele woord *rijkdom* werd zij levendig, als het strijdpaard bij den reuk van kruid. — »Daar ik zoo wat de eenige Rus ben, die onder de Jakoeten heeft geleefd, ken ik het geheim om pelterijen goedkooper en gemakkelijker dan iemand anders te bekomen. Indien ik voor het overige eene lange reis wilde ondernemen, zou het mij gemakkelijk vallen groote massa's ivoor bijeen te zamelen. Ik heb al voor jaren van eene ivoormijn in het noorden hooren vertellen, en ik weet van een ouden Jakoet, dat alles, wat men daaromtrent vertelt, gegrond is." — »Dat is mogelijk," antwoordde MARIA: »ik weet wel, dat er groote massa's fossiel ivoor zijn geweest; maar de handelmaatschappijen, die ook u bekend zijn, hebben sedert langen tijd die mijnen uitgeput." — »Deze niet," riep IVAN; »deze is nog onaangeraakt. Zij ligt ver, zeer ver, aan de oevers

van de IJszee, en om haar op te sporen, wordt beproefde moed en groote geestkracht vereischt. Twee Jakoeten hebben haar eens ontdekt: de een werd door de inboorlingen doodgeslagen; de ander ontkwam. Hij is thans een grijsaard." — »Wanneer gij deze mijn kunt vinden," zeide Maria, »moet gij de aanzienlijkste man van Siberië worden, en de Saar zelf zou u met eer overladen." — »En gij?" vroeg Ivan smeekend. — »Ivan Ivanovits," antwoordde Maria bedaard, »ik bemin u meer dan eenig ander man van Jakoetsk; maar den grooten ivoorhandelaar zou ik aanbidden."

Ivan was verrukt. Hij begreep niet geheel het karakter dezer vrouw, die, nadat zij een oud man om zijn vermogen gehuwd had, bij een tweede huwelijk geldbelang en liefde scheen te willen vereenigen. Hoe het ook zij, Ivan overlegde zijn plan, dat hem reeds vóór zijnen plotselingen hartstogt bij voortduring had bezig gehouden. Gedurende zijne vroegere jagttogten had een beroemd jager, met name Sakalar, die zich voor den afstammeling van den beroemden Tataar, den vader der Jakoeten, uitgaf, veel van zijne reizen op de IJszee en van de ontdekking eener ivoormijn verteld, die hij zeide gedaan te hebben, namelijk van een dier ontzaggelijke beddingen van mammouthsbeenderen, die men gewoonlijk in groote diepten onder de aarde vindt, doch welke ditmaal open en bloot lag voor het oog van ieder, die er zijn voordeel mede wilde doen. Hij sprak daarvan als van eene jeugdige dwaasheid, die zijnen besten vriend het leven gekost had, en die het hem nooit in den zin zou komen te herhalen.

Ivan besloot het avontuur te ondernemen, en niemand anders dan Sakalar zelven tot gids te kiezen.

2.

DE JAKOETSCHE JAGER.

Er verliepen eenige dagen voordat onze held zich tot vertrek kon gereed maken. Hij kocht twee paarden, en pakte alles in, wat hij tot zijne reis noodig had, inzonderheid ook zulke voorwerpen, die zijnen vriend, den ouden jager, het aangenaamst waren, namelijk thee, rum, brandewijn, tabak,

kruid, enz. Voor zijn persoonlijk gebruik nam hij twee geweren, een paar pistolen, dikke en warme kleedingstukken, een ijzeren rooster, een theeketel en verscheidene andere voorwerpen mede, die voor eene reis in de noordelijke gewesten onmisbaar zijn. Ieder, die in het noorden heeft gereisd, weet, dat doelmatig voedsel en drank, zoo als thee met olieachtige vette spijzen, het best tegen de koude beschermen; doch voor de laatste levensmiddelen behoefde Ivan niet te zorgen: zijn vriend, de Jakoet, kende de waarde van het vet en walvischtraan op reis; het is bij zoodanige gelegenheden de luxe der Siberiërs, der Kamtsjadalen en der Eskimo's.

Ivan's naaste doel moest noodzakelijk de *joerta* (*) of woning van Sakalar zijn, zonder wiens hulp hij niet hopen kon het voorwerp van zijn verlangen ooit te bereiken. Hij had genoegzaam vertrouwen in zichzelven, om zich alleen naar de vlakte van Mioere te wagen, waar de oude jager zijn verblijf hield. Te dien einde vertrok hij dan op zekeren morgen, zonder iemand anders dan Maria van zijn vertrek kennis te geven, en drong moedig in de met ijs bedekte steppe door, die zich van Jakoetsk tot aan de IJszee uitstrekt.

Het land bestaat hier bijna slechts uit moerassen, uitgestrekte duinen, wilde bosschen en rotsen, die zelfs in September met sneeuw bedekt zijn, in welke maand Ivan zijn reis begon. De vijf paarden, die hij bij zich had, waren de een achter den ander vastgemaakt; hij reed op het eerste, en kwam slechts langzaam voort, dewijl hij van tijd tot tijd moest nazien, of achter hem alles nog in behoorlijke orde was. Des nachts spreidde hij een beestenvel onder den een of anderen boom uit, stak een groot vuur aan, maakte zijn avondmaal gereed, en leide zich ter ruste, nadat hij zich met al zijne kleederen bedekt had. Met het aanbreken van den dag vulde hij zijnen theeketel met sneeuw, plaatste dien op het rooster, en zette zich thee.

Na het nuttigen hiervan bragt hij zijne kleine karavaan weder in orde, en vervolgde zijnen weg. Men kan zich zulk eene reis niet moeijelijk genoeg voorstellen. Een gebaanden

(*) *Joerta* is eigenlijk de vilten tent van zwervende volken in Siberië, doch wordt over 't geheel op allerlei soort van ruw opgeslagene woningen toegepast.

weg is in die streken niet te vinden; groote meren, uit de overstroomingen der rivieren ontstaan, stremmen den reiziger bij iedere schrede, en noodzaken hem tot omwegen, die niet alleen zijne reis verlengen, maar ook de gevaren vermeerderen.

Op den morgen van den derden dag bevond Ivan zich in eenige verlegenheid over de rigting, die hij nemen zou. De bergen, die hij zeer goed in de verte zag, wezen hem wel het doel van zijnen togt aan; maar hij wilde een groot moeras vermijden. Voor hem lag eene toegevrorene rivier, en aan de andere zijde bevond zich een kleine heuvel. Hij bond de paarden los, en liet het aan hen zelven over, om zich naar eigen verkiezing een weg te zoeken. Hij zelf sprong op het beste, en dreef het naar de rivier, om deze over te steken. Voorzigtig reed hij op het ijs voort, toen zich plotseling een dof gekraak liet hooren. Het aan alle kanten gebroken ijs zonk onder zijne schreden, en een oogenblik later verdwenen man en paard in de diepte. Maar in plaats van een doodelijken val in een snelstroomend water te doen, zag Ivan zich in een ontzaglijk gewelf, in welks midden eene kleine beek kabbelde. Dit verschijnsel heeft dikwijls plaats; Ivan kende het. De rivier was toegevroren, toen hare wateren hoog waren opgezwollen; sedert dat oogenblik was de ijskorst gebleven, ofschoon de rivier weder was uitgedroogd.

Ivan, die zich in geen toestand bevond, om op zijn gemak de sombere galerij te bewonderen, welke zich, zoo ver het oog reikte, ter regter en ter linker zijde uitstrekte, klom op den rug van zijn paard, en spande alle krachten in, om weder van onder het ijsdak uit te komen. Het arme beest liet hij vooreerst beneden; zoodra hij echter weder aan den oever was, maakte hij een gat in het ijs, waaruit ook het verstandige dier weldra te voorschijn kwam, dat niet minder hartelijk verlangde, zijne koude gevangenis te verlaten. Nadat Ivan op deze wijze aan een ernstig gevaar ontkomen was, zocht hij te voet een beteren weg op, en kon eindelijk tegen den middag zijne reis met gerustheid vervolgen.

Na verloop van eenige uren bereikte hij de vlakte Mioere, waar hij de legerplaats van zijn vriend Sakalar hoopte te vinden. Hij had eene woestijn verlaten, en bevond zich plotseling aan den zoom van een verrukkelijk dal, dat bui-

tengemeen vruchtbaar, en bezaaid met heerlijke, vischrijke vijvers, eenen kring vormde, welks middellijn zes mijlen bedroeg. Dit geheele dal was misschien vroeger een meer geweest. Hier en daar bemerkte men de joerta's der Jakoeten, en op de weilanden zag men paarden en kudden van allerlei soort ronddwalen. IVAN, die het land kende, reed naar eene alleenstaande joerta toe, waar zijn oude vriend de jager woonde. De hut was, door de raadgevingen van IVAN en de zorgvuldigheid der dochter van SAKALAR, grooter en zindelijker dan de overige. De laatste was namelijk door IVAN's moeder, gedurende het rondzwervend leven van den jongman, te Jakoetsk opgevoed, had hier stadsgewoonten aangenomen, en betoonde zich in ieder opzigt als boven hare medezusters in den stam uitmuntende.

Zoo stak dan de hut van binnen eigenaardig tegen de naburige hutten af; want de Jakoeten, een herdervolk van Tataarschen oorsprong, zijn verschrikkelijk morsig en ruw, en komen hierin met alle andere wilde volken overeen. De dichters en philosofen beweren, dat onwetendheid, armoede, ellende, en gebrek aan geestbeschaving, de zelfde uitwerkselen te weeg brengen, zoowel in de savanen van Amerika als in de woestenijen van Siberië, in de hut van den Ier even als in de bedompte woningen onzer volkrijke steden; maar van den Jakoet kan men inderdaad beweren, dat hij de ingekankerde morsigheid is. Voor het overige bezit hij de uitmuntendste inborst van de wereld. Ook heeft de voortdurende aanraking met de Russen hem zelfs rijk gemaakt. Hij bezit talrijke kudden, en in iedere hut of tent vindt men steeds *koemies* om te drinken en paardenvleesch om te eten. Aan vermoeijenissen en ontberingen is hij gewoon, en geduldig verdraagt hij de vreeselijkste koude. In den felsten winter reist hij zonder tent of pels, slaapt op de sneeuw, met zijn zadel tot hoofdkussen, het paardendek tot matras, en zijnen mantel tot deken. Zijne nuchterheid is verwonderlijk en zijn oog zoo scherp, dat zekere Jakoet eens aan een beroemd Russisch reiziger vertelde, dat hij gezien had hoe eene groote blaauwe ster verscheidene kleine sterren opat, en er zich een oogenblik later weder van ontlastte. De wilde had met het bloote oog de bedekking van Jupiter's trawanten door deze planeet gezien. Even als de Noord-Amerikaansche Indiaan herinnert

zich de Jakoet elken heuvel, elk moeras, elk boschje en elken steen, en vindt daardoor zijnen weg; nooit dwaalt hij, hoe groot ook de afstand moge wezen, dien hij heeft af te leggen.

Zijn voedsel bestaat uit ossen- of paardenvleesch en koe- of paardenmelk. Zijn lievelingsgeregt is raauw of gesmolten vet. Evenwel hangt de deugdzaamheid van een maal voor hem meer van de *hoeveelheid* dan van de *hoedanigheid* der levensmiddelen af. De Jakoet bereidt zich ook eene soort van pastei uit visch, meel en vet, waarbij hij een zekeren bast mengt, die echter, zoo men wil, alleen dient om het geregt in omvang te doen toenemen. Mannen en vrouwen rooken steeds, en slikken den rook in, zoo als ook velen in geciviliseerde staten doen, ondanks het gevaar dezer schadelijke gewoonte. De brandewijn is hun liefste drank; zij geven daaraan verre de voorkeur boven hunnen koemies, dien zij niet sterk genoeg vinden. In den zomer gaan zij op den hooioogst, en wonen dan onder tenten; des winters vertoeven zij in hunne joerta of hut, die den vorm van een bijenkorf heeft, met aarde, leem en graszoden bedekt is, en vensters van doorzigtig ijs heeft. De armeren wroeten een hol in den grond, en begraven hunne hutten drie voet diep in de aarde; de rijkeren hebben in hunne hutten een houten vloer, benevens ruw getimmerde banken, die langs de wanden rondloopen en den bewoners dienen om te slapen. De haard is in het midden van het vertrek, digt bij de deur, en van eene buis of pijp voorzien, die den rook naar buiten leidt.

Het was bijna nacht, toen Ivan voor de hut van Sakalar stilhield. Behalve dat zij veel grooter was dan die, welke haar omringden, had zij ook nog verscheidene bijgebouwen en stallen, die vol koeijen waren. Twee herders zaten hunne pijp voor de deur te rooken; aan een van hen gaf Ivan zijne paarden over, waarna hij de hut binnentrad. Sakalar was juist aan zijn avondmaal begonnen. Hij was een man van omstreeks vijftig jaren, rijzig en welgemaakt van gestalte. Voor hem op tafel stond een groote schotel met eene soort van soep, waarvan de hoofdbestanddeelen uit vleesch en visch bestonden. Een meisje van omstreeks achttien jaren, behoorlijk gekleed, zindelijk en bevallig — alle hoedanigheden, die zij aan haar verblijf te Jakoetsk te danken had — bediende den ouden jager.

Op het zien van den binnenkomenden vreemdeling gaf het meisje, dat juist weêr een bordje van zoo even gemelde soep kwam opdragen, een gil van ontsteltenis, zoodat een heele plas soep op den grond viel.

»Ben je mal, Kolina?" riep de jager, die een kwak van de heete soep tegen zijn been had gekregen, en nu zijne kuit wreef. Toen hij echter Ivan ontdekte, vervolgde hij: »Wees gegroet, mijn zoon! Wees hartelijk welkom! Het doet mij pleizier, dat ik u zie, Ivan, en op dit oogenblik gevoel ik in mijne oude borst vuur genoeg om ijsbergen te smelten. Schielijk, Kolina! een bord, een beker, de beste flesch brandewijn, en mijne roode pijp uit Moskau!"

Deze herinneringen waren overtollig. Kolina, vlug als een jong rendier, was dadelijk heen gesneld, en had vervolgens al het tafelgereedschap opgezet, dat anders slechts op feestdagen gebruikt werd. Reeds was zij zelfs begonnen eene soort van dikkekoek te bakken, dien Ivan haar geleerd had klaar te maken; want zij had niet vergeten, dat de jongman niet van een maaltijd hield, waar geen brood bij was.

»Waar gaat gij naar toe?" vroeg Salakar, toen Ivan zijn honger een weinig gestild had. — »Naar de IJszee, om de groote ivoormijn op te zoeken," gaf deze zonder aarzelen ten antwoord.

Kolina bleef van verbazing als vastgeworteld staan, terwijl Sakalar op den jongman een ongerusten en vragenden blik rigtte, die genoegzaam te kennen gaf, dat, volgens zijne meening, zijn lieve zoon gek was geworden. Maar Ivan stond op, en liet door de bedienden van den rijken Jakoet zijne bagaadje brengen, opende vervolgens zijne kisten, en liet zijne schatten zien. Hier was thee voor Kolina, en voor Sakalar rum, brandewijn, kruid, geweren, tabak, messen, kortom, alles wat eenen Jakoet maar bekoren kan. Vader en dochter bekeken dat alles in het eerst met groote belangstelling; maar de laatste schudde weldra het hoofd, alsof hij voor eenig ongeluk vreesde.

»Ivan," zeide Sakalar, »gij hebt al deze schatten medegebragt, om den armen Jakoet te verleiden, en hem over te halen om de ijswoestijnen door te trekken. Het is veel, dat is waar, maar toch niet genoeg om mij het verstand te doen verliezen; de mijn wordt door een boozen geest bewaakt.

Maar kom, jongman! spreek op! Wat spoort u aan tot zulk eene onderneming?" — »Kolina, geef mij eene pijp!" zeide Ivan. »Ik wil u mijne geschiedenis verhalen." En nadat de jonge koopman zijn glas had gevuld, verhaalde hij de geschiedenis zijner liefde, en wat hij verder met de schrandere weduwe had afgesproken.

»En voor zulk eene vrouw zonder hart," riep Kolina diep bewogen, »wilt gij uw leven in de vreeselijke woestenijen der IJszee wagen? Een Jakoetsch meisje zou ongetwijfeld minder zelfzuchtig zijn geweest. »Blijf, Ivan!" zou zij gezegd hebben; »wees de mijne, en al het ivoor van de mammouths blijve onder de ijsvlakten van de noordpool voor altoos begraven!" " — »Hij zal toch gaan, en sterven als een hond," zeide Sakalar meer bedaard, na deze uitbarsting van vrouwelijke misnoegdheid. — »Gij moet met hem meêgaan, vader!" hernam Kolina, terwijl zij een blik van medelijden op Ivan wierp. »En daar uw kind niet alleen kan blijven, zal Kolina u volgen."

Sakalar dacht een oogenblik na, nam daarop een schielijk besluit, en antwoordde:

»Wij zullen vertrekken, wanneer de paarden vijf dagen gerust en wat versterkend voedsel gebruikt zullen hebben. Wij nemen u mede, Kolina! want Ivan's reis zal twee jaren duren."

Ivan twijfelde zeer, dat de weduwe zoo lang op hem zou willen wachten; maar Sakalar bewees hem, dat zulk eene reis naauwelijks in twee jaren tijds afgelegd kon wezen. De oude jager bragt hem onder het oog, dat zij zich in de eerste plaats naar de stammen in den omtrek van Kolimskoi moesten begeven, waar zij alleen honden en sleden konden vinden, om de IJszee te bereizen. Met deze reis en verscheidene toebereidselen zou de eerste winter verloopen. Gedurende den zomer kon men niets doen; eerst met het naderen van den winter zou men, ten minste gedurende eene maand, naar de noordpool kunnen voortdringen, en, wanneer men de mijn bereikte, daar den overigen tijd van den winter doorbrengen. Den zomer moesten zij te baat nemen om het ivoor op te delven en in te pakken, en de honden te mesten. Eerst den derden winter kon men er aan denken om terug te keeren.

Bij dit betoog gevoelde IVAN, hoe zijn besluit mooi aan het wankelen raakte; maar de oude jager was bij het spreken over de reis geheel warm geworden, en voordat hij zich ter rust begaf, gloeide hij van verlangen om de plekken weder te aanschouwen, welke getuigen van de gevaren zijner jeugd waren geweest. KOLINA had reeds, zoo als wij hebben gezien, plegtig verklaard, dat zij de reis zou meêdoen. — Zoo besloten derhalve deze van de beschaafde wereld afgescheidene menschen, aan schielijke en stoute besluiten gewoon, in een enkelen nacht tot eene reis, van welke men overal elders vijftig jaren gesproken zou hebben voordat men haar had durven ondernemen.

Gedurende dezen nacht sliep KOLINA weinig. Onder het zelfde dak, in een naburig vertrek, bevond zich degene, dien zij sedert hare kindsheid als het ideaal van haren aanstaanden echtgenoot had aangezien. En hij, op wien zij den geheelen winter had gewacht, dien zij in den zomer had gehoopt weder te zien, was plotseling bij haren vader gekomen, met oogmerk om eene lange en gevaarlijke reis te doen, ten einde de hand eener hebzuchtige weduwe te veroveren. KOLINA zag hare schoonste droomen verdwijnen en het afgodsbeeld van haar hart tot stof vervallen. In weerwil van dit alles gevoelde zij geen tegenzin van IVAN, en haar eenmaal opgevat plan, om de getrouwe gezellin van haren vader en haren jongen vriend op de vreeselijke reis naar de eilanden van de IJszee te zijn, werd daardoor niet veranderd.

3.

KOLIMSKOI.

De vijf dagen, welke SAKALAR tot de voorbereidselen der reis bepaald had, waren naauwelijks toereikend; want men had duizend boodschappen te doen, elkander duizend dingen te vertellen, en dan had men eene lange reis voor zich, nog voordat men aan het doel der avontuurlijke onderneming gekomen was. Om IVAN van alle gevaren der reis naauwkeurig te onderrigten, verhaalde SAKALAR hem nog eens met de kleinste bijzonderheden al het lijden, dat hij

eens had doorgestaan; maar niets kon den moed van den jongen koopman aan het wankelen brengen. Hij behoorde tot die mannen, uit welke, onder gunstige omstandigheden, reizigers als COOK, PARRY en FRANKLIN te voorschijn komen.

IVAN's vijf paarden werden tegen andere verruild, die voor deze soort van reis beter geschikt waren. Elk der avonturiers kreeg er een, en vier waren voor de bagaadje bestemd, welke bij voorkeur uit zulke artikelen bestond, waarmede men de huur der honden en der sleden dacht te betalen. De drie reizigers waren goed gewapend; zij droegen de zelfde kleeding; want KOLINA had manskleeding aangetrokken. Boven hare gewone kleeding had zij een buis van vossenvel, een vest van pelterij, kousen van hazenvel, lange slobkousen uit zacht rendiervel, en sterke laarzen van de zelfde stof. Een overtrek van pelterij bedekte hare knieën. Eindelijk was zij nog in een mantel van hertenvel gewikkeld, die van lange armen en eene kapoets voorzien was. Maar dat was nog niet alles: haar gezigt was door een masker beschermd, en eene spitse pelsmuts bedekte haar hoofd.

Ieder was met een geweer, een paar pistolen, eene kleine bijl en een jagtmes gewapend, aan welks bandelier, voor zoo ver de mannen betrof, de pijp en de tabaksbuidel hingen. Zij hadden niet gezegd waar de reis naar toe ging; maar het geheele dorp wist, dat zij een gevaarlijken togt wilden ondernemen; en toen zij wegreden, trad iedereen naar buiten, en riep hun moed toe en een vaarwel na; sommigen der ijverigste bewonderaars van KOLINA ontzagen zich niet haar luide hunne afkeuring te kennen te geven, dat zij de gevaren van zulk eene reis durfde trotseren.

Weldra lieten onze reizigers de vlakte van Mioere achter zich, en sloegen dan weg naar de IJszee in. Half toegevroren moerassen en waterpoelen stremden vaak hunne schreden. Maar SAKALAR reed vooruit, en zijne ondervinding als jager beveiligde hen voor ieder gevaar. Weldra bereikten zij eene ontzaglijke vlakte van driehonderd mijlen in omvang, die geheel en al onbewoond was, en uit kale rotsen en streken moeras bestond, welke hare diepte door een voet dik altoosdurend ijs verborgen. Bij geluk viel er vorst in, zoodat de oppervlakte de paarden dragen kon. Maar eerst na-

dat de reizigers nog hardere vorst hadden afgewacht, waagden zij zich in deze moerassige streek. Wanneer de rivieren breed waren, behoefden zij niet op ijs te wachten, om ze over te steken. Zoo voeren zij dan ook de Adana in eene soort van vlot of schietschouw over, waarin gewoonlijk de overtogt gedaan wordt. Des nachts hielden zij stil, en maakten onder een boschje, met behulp van boomtakken, die zij tot elkander bogen, en rendiervellen, eene tent. Kolina maakte het avondmaal gereed, en de mannen zochten een stuk weiland op, dat niet geheel en al bevroren was, om de paarden daar te laten grazen. Het was de laatste plaats, waar zij nog deze soort van voedsel konden vinden; want eenige dagen later moesten de arme beesten zich met een klein rantsoen hooi vergenoegen.

In deze dorre vlakte, waar toch nog eenige boomen groeiden, drongen zij hoe langer hoe verder door, reden op ondiepe plaatsen over de rivieren, vermeden de moerasgronden, en vonden hier en daar enkele met gras begroeide plekken. Op den derden dag echter begon de sneeuw met hevigheid te vallen, en de donkergraauwe kleur der aarde verdween schielijk onder het eenkleurig witte hulsel. Bijna ieder teeken, waaraan men den weg had kunnen herkennen, was verdwenen, en de eenige gidsen, die hen waren overgebleven om de vlakte over te steken, waren de heuvelen in het verschiet en de sterren aan den hemel. Maar de oude jager wist ook van deze zoo goed gebruik te maken, dat hij in zijne berekening van het eene nachtleger tot het andere zelden eenige schreden miste. Tot nachtleger koos hij altoos de westzijde van een heuvel, die doorgaans met eenige oude boomstammen en struiken was bezet, om een groot vuur aan te maken.

Op den morgen, na den vijfden dag nadat zij de vlakte waren ingetrokken, sliepen Ivan en Kolina bij het aanbreken van den dag nog; Sakalar alleen kon geen rust vinden. De uiterste grens van deze vreeselijke woestenij moest weldra bereikt wezen, en de borst van den ouden jager werd door het voorgevoel van een nieuw gevaar verontrust. Zij bevonden zich thans op het gebied van de wilde Tsjoektsjen, en hun vuur had hen aan deze kunnen verraden. Zoo Sakalar alleen was geweest, zou hij zonder vuur, op de

sneeuw, den nacht hebben doorgebragt; want hij kende het gevaar eener ontmoeting met den wilden stam der Tsjoektsjen, die eerst sedert kort, en alleen voor den vorm, aan Rusland onderworpen waren geworden.

De groote menigte sneeuw, die sedert twee dagen gevallen was, vermeerderde nog het gevaar. Op eenen boomstam gezeten, met de pijp in den mond, bekeek SAKALAR met de grootste opmerkzaamheid den gezigteinder. Tot dusver had zijn blik niets gezien. Plotseling bemerkte hij in de verte op de sneeuw eene zwarte massa, die zich snel naar de legerplaats toe bewoog. SAKALAR herkende eene kudde rendieren: het waren de sleden der Tsjoektsjen, die over de bevroren sneeuw voortgleden.

»Op!" riep de jager, en zoodra zijne medgezellen op de been waren, vervolgde hij: »Gaauw de geweren gegrepen! De vijand is in de nabijheid. Maar wij zullen hem staan, opdat hij ondervinde wat onze kogels waard zijn!"

IVAN en KOLINA namen bedaard hunne posten in, en verwachtten de verdere bevelen van SAKALAR. Geen minuut was er verloren gegaan. De wilden kwamen hoe langer hoe nader bij, en een oogenblik later sprongen zij uit hunne ligte voertuigen, gaven elkander de hand, en drongen op hunne lange schaatsen vooruit. Zij waren twaalf in getal. Het gelijktijdige vuur van de geweren onzer vrienden, van welke een kogel, die van SAKALAR, het hoofd der bende trof, bewoog hen om stil te staan, en vervolgens achteruit te trekken, om met elkander te raadplegen. Het was blijkbaar, dat zij geen schietgeweer bij zich hadden, hetgeen de gedachte aan een wezenlijk gevaar geheel verwijderde. IVAN en KOLINA zadelden en belaadden schielijk de paarden, en toen alles gereed was, brak de kleine karavaan op, door deze Bedoeïnen van Siberië op eerbiedigen afstand gevolgd.

Maar de reizigers werden desniettemin verontrust. Den volgenden dag bragten zij aan den oever van den Toekoelane, aan den voet van den Vercho-Jansk-berg, door. Het moeijelijkste gedeelte der reis lag voor hen; want thans ging de weg over steile rotsen, onpeilbare afgronden, over sneeuwen ijslawinen. Nu eens moesten zij aan den rand van ontzettende afgronden voorttrekken, op een zoo smal voetpad, dat een enkele valsche stap onmisbaar den dood ten gevolge

had; dan eens waren zij genoodzaakt zich een weg te banen over rotskloven, die met sneeuw waren opgevuld, waarin de paarden tot aan den buik verzonken, en waar zij weder uitgewerkt moesten worden. Bij geluk is het Siberische paard, ofschoon klein van gestalte, sterk en onvermoeid, en kan drie maanden lang van verdord gras en half bevrorene en verrotte wortelen leven. Den avond sloegen zij hunne legerplaats op het hoogste punt van den weg op, waar zij wel door hooge rotsen beschermd waren, maar toch nog veel van den wind te lijden hadden.

Tegen het midden van den volgenden dag kwamen zij in eene andere vlakte, weinig beter dan die, welke zij zoo even hadden verlaten, doch die aan het oog een minder treurig gezigt opleverde, en waar men van tijd tot tijd eene joerta vond, om zich voor het ruwe jaargetijde te beschermen. De koude was zeer hevig geworden, en IVAN wenschte zich thans geluk, dat hij de Siberische kleeding droeg, die hem in het begin zeer lastig gevallen was. Het groteske voorkomen van KOLINA en haren vader deed hem glimlagchen, wanneer hij zich voorstelde, wat MARIA VOROTINSKA wel van haren zoo zonderling toegetakelden en dubbel zoo dik geworden minnaar gezegd zou hebben, als zij hem zoo gezien had.

De kampementen bij nacht werden thans langer, en kwamen ook vaker voor; want het ijs der rivieren was zoo glad, dat de paarden zich er niet op konden staande houden. Men moest derhalve vuur aanleggen en zich eene toereikende hoeveelheid asch bezorgen, om een smal voetpad te bestrooijen, dat de schrandere dieren nooit nalieten te kiezen. Eindelijk, nadat de reizigers koude en honger verdragen, ijs- en sneeuwwoestijnen doortrokken, bergen en afgronden overklommen hadden, bereikten zij bijna uitgeput Opper-Kolimskoi. KOLINA, die aan zulke marschen niet gewoon was, kon zich naauwelijks meer op de been houden.

Onze avonturiers bevonden zich bijna aan den oever van de IJszee.

Opper-Kolimskoi ligt ruim 17 graden ten noorden van Amsterdam, en is nog digter bij de pool dan Boothia-Felix, waar Kapitein Ross vier jaren lang door het ijs werd vastgehouden. Het plaatsje werd voor twee eeuwen door een rondtrekkenden Kozak gesticht. Men kan naauwelijks begrijpen,

wat eenig mensch heeft kunnen bewegen om tot woonplaats zulk eene plek te kiezen, die door de zon wordt verlicht, zonder er door verwarmd te worden, — waar men een dag heeft, die 52 der onzen in zijnen duur omvat, en een nacht, die 38 van onze nachten insluit, — waar de natuur ondankbaar is, zonder lente of herfst, en er slechts drie maanden een schijnbare zomer heerscht, — waar de winter het overige gedeelte des jaars inneemt, — waar eenige dwergwilgen en kreupelgras den geheelen plantengroei uitmaken, — waar eindelijk, weinige voeten beneden de oppervlakte, de aarde eeuwig bevroren is. Intusschen levert het land in den omtrek, als eene soort van schadeloosstelling, eene menigte rendieren, elanden, bruine en zwarte beeren op; ook treft men er wolven aan, alsmede den vos van de noordpool, *usatis* genaamd; voorts zwanen, ganzen, eenden, patrijzen, snippen in groot aantal, en in de rivieren een grooten rijkdom van visch.

Ofschoon de tegenwoordige bevolking van dit gedeelte der provincie gering is, en men den juisten datum van haren oorsprong weet, moet men toch erkennen, dat deze gewesten vroeger door een talrijken volkstam bewoond waren, van welks steden en dorpen thans nog overblijfselen voorhanden zijn. Tegenwoordig bedraagt de bevolking van het geheele district omstreeks 5000 zielen, onder welke zich 300 Russen bevinden, nazaten van personen, die vroeger naar Siberië verbannen waren. Deze bevolking bewoont huizen, opgetimmerd uit stukken hout, die aan de kust geworpen en jaren lang met geduld opgezameld worden. Muren van kleiaarde en mos maken de overige bestanddeelen van het gebouw uit. De vensters bestaan des winters uit dik ijs, des zomers uit diervellen. De welgestelde inwoners zijn welvoegelijk, zindelijk en zelfs niet zonder smaak gekleed. Dit is het beste, wat men ter gunste van dit half beschaafde volk zeggen kan.

De bewoners zijn voorts ondernemend, krachtvol en arbeidzaam. Zoodra het jaargetijde het veroorlooft, zich met werkzaamheden buiten 's huis bezig te houden, wijden zij zich aan de vischvangst, de jagt en het toebereiden van eetwaren voor den langen wintertijd. In hunne ligte sleden of op hunne vlugge schaatsen, gewapend met netten en lan-

sen, wijden zich de bewoners aan die bezigheden, welke het saizoen juist veroorlooft. Tegen het einde van hunnen langen winter, juist in den tijd, waarin ellende en hongersnood de bevolking het meeste drukt, komen zwanen, eenden en ganzen in groote menigte, en mannen, vrouwen en kinderen verlaten hun huis, om op de jagt te gaan. Het dooiweêr brengt de visch terug; en dit is ook de tijd voor de rendierjagt. De geheele zomer wordt met veel overleg besteed om de verschillende soorten van voedselmiddelen voor het lange jaargetijde op te sporen, waarin de natuur niets meer aanbiedt. De vrouwen verzamelen gras en wortelen; en wanneer de zomer ten einde loopt, komt de haring bij groote menigte aanzwemmen, en levert eene nieuwe bron van levensmiddelen op. Als het nu wat verder in het jaargetijde is, maken zij in het ijs gaten, en werpen daarin hunne netten uit.

Opper-Kolimskoi is niet geheel zonder handel. Maar ook Neder-Kolimskoi, dat eenige mijlen zuidwaarts aan de zelfde rivier — de Kolima — ligt, heeft zijn aandeel aan het verkeer. De kooplieden, die de pelterijen zoeken, welke de Tsjoektsjen van de Noord-Amerikaansche Indianen tot aan de Beringstraat koopen, houden hier stil, en ruilen thee, tabak, brandewijn en andere artikelen daartegen.

Toen Ivan met zijn reisgezelschap te Opper-Kolimskoi kwam, was het juist ten tijde van den langen nacht. Het was tijd dat zij aankwamen, want de koude werd vreeselijk, en de bewoners van het plaatsje waren niet weinig verbaasd, in dit jaargetijde een bezoek van reizigers te ontvangen. Deze hadden het geluk van eene volkomen gemeubileerde woning te vinden; want de Kozak, die weduwnaar was, bood hun de helft van zijn huis aan.

4.

DE IJSZEE.

Ivan werd weldra bij de aristocratie van het plaatsje met vreugde ontvangen; want ieder was verrukt den jongen koopman van Jakoetsk bij zich te zien. Toen hij blijken liet, dat zijne schatten — zijne thee, zijn brandewijn, zijn

rum en zijn tabak — tot huurprijs voor honden en sleden besteind waren, vond hij eene menigte liefhebbers, ofschoon niemand aan de expeditie wilde deelnemen, om de honden te vergezellen en er op te passen. SAKALAR had dit verwacht, en was derhalve niet uit het veld geslagen. Hij verzocht IVAN zich zoo goed mogelijk te amuseren, en nam zelf de taak op zich om alle toebereidselen te maken; maar IVAN schepte er grooter behagen in, om KOLINA het weinige te leeren, dat hij wist, dan de voorname kringen van Kolimskoi te bezoeken. 't Is waar, niet altijd kon hij zich van de verpligting ontslaan om aan de talrijke uitnoodigingen te beantwoorden, die hij voor de soirées en bals ontving. Wij zeggen *soirées;* want ofschoon er geen dag was, nam men evenwel gestreng de indeeling der uren in acht, en de assemblées begonnen steeds ten vijf ure des namiddags, en eindigden ten tien ure. Men zong, men danste, men praatte, en dronk thee, van welke ieder een dozijn groote koppen naar binnen sloeg. Om kort te gaan, ondanks de eenvoudige natuur der inwoners van het plaatsje en die der omstreken, geleken deze gezelschappen niet kwalijk naar die van Parijs en Londen; ofschoon al de kleeding, de gezelschapszaal en de tijd van bijeenkomst zeer verschillend en de conversatie minder verfijnd was, de zaak echter was de zelfde.

Toen het karneval kwam, gevoelde IVAN zich zeer beleedigd, dat KOLINA van de beschaafde Russische kringen van het stadje werd uitgesloten; hij zorgde er voor om haar zoo goed mogelijk te verstrooijen, en wijdde aan haar alle uren van den dag. Intusschen ging SAKALAR van joerta tot joerta, en won berigten en raadgevingen in voor hunne reis in den volgenden winter. Hij huurde nu ook de voor een dergelijken togt ingerigte sleden of *narta's*, alsmede 39 honden, om ze te trekken, 13 voor elke slede. Ook kocht hij bevrorene en gedroogde visch voor de beesten, en andere levensmiddelen voor de karavaan. Eene omstandigheid echter wekte de bijzondere opmerkzaamheid van iedereen, namelijk de moeite, die hij zich gaf, om iemand op te sporen, die in eene vierde slede de reis zou willen mededoen. Eindelijk echter verklaarden zich, tot verbazing van allen, drie jonge lieden daartoe bereid, en zoo werden dan ook nog drie andere sleden uitgerust.

De winter verliep schielijk. Toen de zomer kwam, vereenigden zich IVAN en zijne vrienden met de jagers, om zich zoo nuttig te maken, als mogelijk was. Daar de inboorlingen van Kolimskoi bij de jagt zich op groote afstanden waagden, tot zelfs aan kaap Swiatoi, en dit het punt was, waar onze avonturiers het land verlaten en de IJszee betreden moesten, droegen zij zorg om aan deze verwijderde jagtplaats levensmiddelen neder te leggen. Tot dit oogmerk dolven zij een kleinen kuil, dien zij met stukken hout bedekten, legden daarin gedroogde visch neder, en overdekten alles met zware steenen, om den voorraad voor de tanden van den *isatis* of ijsbeer te bewaren.

Wederom was de winter daar, en sloeg het zoo vurig verlangde uur van vertrek. De sleden waren gereed: zij waren, zoo als gezegd is, zes in getal, en met zoo veel levensmiddelen beladen, als zij dragen konden. Desniettemin moesten de reizigers, uit hoofde van het groot aantal honden en van den langen tijd, er zeer spaarzaam mede omgaan; ja, het was zelfs vooruit te zien, dat, wanneer de stoute avonturiers niet nog den een of anderen buit onder weg opdeden, zij er niet mede zouden toe komen.

Iedere slede droeg 800 pond levensmiddelen, daarenboven zijnen voerman, en werd door zes paar honden getrokken, aan wier hoofd een dertiende stond, om de anderen tot gids te dienen. De reizigers namen geen hout mede, maar lieten het aan hun goed geluk over, dat zij dit onontbeerlijke hulpmiddel onder weg zouden aantreffen. Zij namen voor, hunnen togt langs de IJszee tot aan kaap Swiatoi te nemen, dewijl zij aan den oever der zee veel hout hoopten te vinden, dat gewoonlijk, zoodra het ijs smelt, door de golven aan de kust geworpen wordt. Eene der sleden was minder met levensmiddelen beladen dan de anderen; maar daarentegen droeg zij eene tent, een groot stuk blik, om op het ijs vuur aan te leggen, eene lamp, en eenig keukengereedschap.

Op zekeren morgen in de maand November, terwijl de lange nacht nog voortduurde, setteden zich de zes sleden in beweging. Eenige dagen te voren hadden de avonturiers met hunne honden geëxerceerd, en zich eene zekere behendigheid verworven in de kunst om hen te mennen. SAKALAR leidde de eerste slede, KOLINA de tweede, IVAN de derde;

daarop volgden de mannen van Kolimskoi. Zij reisden over de sneeuw naar den mond van de rivier Tsjoektsja, en kwamen reeds tegen het einde van den eersten dag aan de uiterste grenzen van den plantengroei. Thans kwamen zij in eene ontzaglijke, oneindige sneeuwvlakte, op welke de sleden met verbijsterende snelheid voortgleden. Des namiddags van den tweeden dag verzamelde zich een onweder boven hunne hoofden; de sneeuw viel bij groote menigte neder, en de wind woei met eene onverdragelijke koude. De honden schenen niet verder te willen; maar Sakalar rigtte hunnen loop naar een heuvel toe, die men in de verte zag, en waar, zoo als de gids zeide, eene hut tot schuilplaats te vinden was. Plotseling stortte de slede van Kolina om; men moest stilhouden.

Ivan was de eerste, die zijne schoone reisgenoote te hulp snelde. Na pijnlijke inspanningen en ofschoon de vorst hunne handen verstijfde, konden zij weldra hunne reis weder vervolgen. Sakalar had niet op hen gewacht. Men zag hem in de verte, terwijl hij van zijne zitplaats was afgestapt en een ontzaglijken sneeuwhoop doorzocht. Hij had de hut gevonden, die echter volkomen in de sneeuw begraven was. Eenige minuten later waren onze reizigers, ondanks den woedenden storm, aan het werk. Ook de honden krabbelden gaten in de sneeuw, waarin zij vervolgens kropen, zoodat uit de naauwe opening slechts hun neus uit kwam steken, en ook dezen wisten zij onder de lange haren van hunnen staart tegen de koude te beschermen.

Na verloop van een uur was de hut van de sneeuw bevrijd, en had men van drooge takken er een vuur in aangelegd. Ieder snelde naar binnen en wierp zich op den grond neder, half stikkende van den dikken rook, die evenwel minder onverdragelijk was dan de snijdende wind van de IJszee. De rook kon niet goed wegtrekken wegens het digte en harde sneeuwdak, dat nog altoos op de hut lag; zijn eenige uitweg was de smalle opening, die als deur diende. Van lieverlede echter verbrandde het hout en liet slechts een hoop gloeijende kolen achter, met welker behulp de reizigers thee zetteden en een rijkelijk maal gereed maakten. Toen zij zich behoorlijk te goed gedaan en verwarmd hadden, gaven zij ook den honden te eten.

Intusschen was de storm gaan liggen, en een heerlijk noorderlicht ging voor hen op. Het licht was zoo schitterend als dat der maan, wanneer zij vol is. Bleekroode lichtstralen vertoonden zich van tijd tot tijd, en verdwenen dan weder oogenblikkelijk, en in de plegtige stilte, die op den storm gevolgd was, hoorde men een dof, verwijderd rollen. Het natuurverschijnsel duurde eenige minuten; daarop verbleekte het, en alles zonk in duisternis en stilzwijgen terug.

Ieder liet een uitmuntenden eetlust blijken, en na den maaltijd begon een zeer levendig gesprek over de in deze streken gewone avonturen. SAKALAR was geen snoever; de jongelieden van Opper-Kolimskoi echter bezaten alle karakteristieke kenteekenen van jagers en visschers. Zij verhaalden, met sterke overdrijvingen, lange geschiedenissen van hunne jagttogten, geschiedenissen, die alleronwaarschijnlijkst waren, zelfs dan, wanneer men ze niet voor regtstreeks onmogelijk verklaren moest. Eindelijk kwam de nacht, en ieder, gewikkeld in zijne dikke kleêren, de voeten naar het vuur gekeerd, viel in een diepen slaap; alleen IVAN en KOLINA spraken nog eenigen tijd zacht tot elkander, tot vermoeidheid en s aap ook hen overvielen.

Des anderen daags drongen de reizigers nog verder naar de noordpool voort, en op den avond van den derden dag sloegen zij hun leger op aan den oever van de groote IJszee, die, naauwelijks van de aarde te onderscheiden, zich voor hunne blikken uitstrekte. Van eene hoogte wierpen zij een blik op dezen onbewegelijken oceaan, en konden naauwelijks gelooven, dat datgene, wat zij voor zich zagen, eene zee was. Inderdaad, op de zee zoowel als op het land, vertoonden zich aan het oog slechts sneeuwvlakten, van steile bergen doorsneden, over welke vreeselijke wervelwinden heengierden, die van tijd tot tijd ontzaglijke streken doorzigtig ijs zigtbaar maakten, als op de meren van Siberië. Alles was koud, onvruchtbaar, somber, en nergens vond het ontmoedigde oog een rustpunt. Het denkbeeld aan eene reis over deze troostelooze vlakte tastte smartelijk de ziel aan. Maar niets kon IVAN's moed aan het wankelen brengen: hij zag het doel zijner wenschen voor zich; hij wist dat aan gene zijde der zee rijkdom en roem hem toewenkten.

Men rigtte eene tent op, en bevestigde die aan alle kanten met een dikken muur van sneeuw, eene voorzigtigheid, die hoogst noodzakelijk is in deze streken, waar de magt des winds met niets vergeleken kan worden. In het midden der tent, die rondom met een dubbel rendiervel gevoerd werd, legde men een groot vuur aan, terwijl de honden, door de sleden beschermd, zich achter eene hooge rots hadden neêrgevlijd. Volgens gewoonte legden zich de reizigers na een rijkelijk avondmaal te slapen. Tegen middernacht echter werden allen onder het pijnlijk gevoel van verstikken wakker. SAKALAR sprong terstond op, en liep bij het schijnsel van den hoop kolen naar de deur toe. De sneeuw had haar geheel en al gesloten. De oude jager herstelde terstond de opening, en ging naar buiten. De sneeuw viel in zulk eene menigte, dat de tent weldra onder de dikke vlokken verdween, en een der reizigers wakker moest blijven, om den ingang open te houden.

Op eens vermengden de honden hun klagend gehuil met het loeijen van den storm. Dit teeken was te veelbeduidend, om het over het hoofd te zien. De waakzame dieren hadden den wilden beer der IJszee geroken, die, wederom door eigen reuk gelokt, de tent naderde. SAKALAR was op zijne hoede, en toen de schrandere dieren hun gehuil verdubbelden, zag hij door de digte sneeuwwarreling een log gevaarte regtstreeks op de tent afkomen. Hij legde met zijn geweer aan, gaf vuur, greep daarop eene bijl, en wachtte bedaard den vijand af. De beer was in het eerst blijven staan, doch vloog nu met een woedend gehuil op hem aan. Ook IVAN en KOLIMA schoten, en de honden grepen het beest moedig aan, zoodat SAKALAR het verder met een bijlhouw kon afmaken. Toen dit geschied was, gingen de honden heen; want in zijn vleesch hadden zij geen trek. Zoo lang het beerenvleesch versch is, hebben zij er een afkeer van; maar wanneer het bevroren is, eten zij het gaarne.

Na deze heldendaad keerden de jagers naar de tent terug, om nog eenige uren te slapen. Eerst echter staken zij eene lamp aan, welker breede pit, bij gebrek aan vuur, eenige warmte zou verspreiden in het kleine vertrek, dat door zes menschen was ingenomen. Maar alle moeite, om in slaap te komen, was te vergeefs. Zij hadden een beer gedood,

en daar dit beest zelden alleen op weg is, kon de wederhelft van het paar wel niet ver af wezen. Natuurlijk was de gedachte aan zulk eene nabuurschap alles behalve aangenaam. Daarom was het dan ook met de rust voor dien nacht voorbij, en vroeger dan naar gewoonte vervolgden zij hunnen togt.

De levenswijze der reizigers was nog altoos de zelfde. Elken morgen dronken zij, om zich te verwarmen, thee zonder melk of suiker; daarop volgde een hartig ontbijt, dat tevens voor middagmaal dienen moest. Hierop werden de honden gevoèrd en de sleden weder overeind gezet, daar men ze des avonds steeds op zijde legde en van onderen de ijzers nat maakte, opdat het daaruit ontstaande ijs ze schielijker zou doen voortglijden. Daar de beer, dien men des nachts gedood had, nu reeds half bevroren was, kregen de honden er een gedeelte van; het overige werd op de sleden verdeeld; vooral droeg men zorg voor het vel, dat uitmuntend als deken voor den nacht dienen kon. Op dezen dag had de reis half te land, half ter zee plaats. Zij was zeer moeijelijk, en de sleden kwamen slechts langzaam voort. De pooten der honden, en even zoo de andere teedere deelen van hun ligchaam, waren omwikkeld geworden; eene voorzigtigheid, die hen wel voor de koude beschermde, maar hen ook minder vlug maakte. Op eene vlakte valt het doorgaans niet moeijelijk een met honden bespannen voertuig te besturen, als maar de voorste hond van goed ras en goed gedresseerd is. Dit is de hoofdzaak, en zonder dat is het niet mogelijk eene regte lijn te houden. Zoodra de honden het spoor van een beer, een vos of eenig ander wild in den neus hebben, drijft hen hun jagtinstinct voort, en den voerman der sleden is het niet mogelijk hen tegen te houden. Maar wanneer de eerste hond goed afgerigt is, neemt hij eene tegenovergestelde rigting, en snuffelt alsof hij een nieuw spoor heeft, en wanneer hem dit gelukt, volgt hem de geheele trein, en blijft op goeden weg.

Sakalar, die zich steeds aan het hoofd der karavaan bevond, was tegen den middag een geheel eind vooruit op de zee, aan den voet van een hoogen ijsberg, toen hij zijne honden plotseling hunne schreden zag verhaasten, zonder evenwel den goeden weg te verlaten. Hij liet hen hun gang

gaan, ofschoon hij het doel van dezen verdubbelden ijver wel inzag. Zij beklommen met vreeselijke snelheid de helling eens bergs, en bereikten weldra den top. De oneffenheden van het ijs leverden hier buitengewone hinderpalen op; de sleden konden niet verder, en de honden rukten eindelijk door hunne inspanning de lijnen aan stukken, en stortten met bliksemsnelheid aan de andere afhelling neder. SAKALAR was den val slechts ontgaan, door terstond er uit te springen. Terwijl hij alleen naast de omgevallen slede stond, tastte hem voor een oogenblik de angst aan, dat dit ongeluk de geheele onderneming verijdelen zou. Maar weldra herkreeg hij zijne koelbloedigheid, greep zijn geweer, en snelde de honden na, die reeds uit zijn gezigt verdwenen waren. Op zijne lange jagtschaatsen was hij in een oogenblik aan den voet van den berg, waar een ijsdam zijnen loop tegenhield. Hij keek thans rond, om naar zijne medgezellen te zien; maar zij waren te ver van hem verwijderd. Om zich te oriënteren, kroop hij, zoo goed het gaan wilde, op de kleine hoogte, die hem den weg afsloot. Toen hij op den top er van was, vond hij eene soort van ronde kom van vrij aanmerkelijke uitgestrektheid, waarvan het ijs zeer dun en zelfs met water doormengd was.

Hij wilde afklimmen, toen hij iets zich zag bewegen. Onwillekeurig bleef hij staan; want zijne neiging voor de jagt kreeg de heerschappij over hem. Toen hij scherper toekeek, herkende hij het leger van een ontzaglijken beer. Het was eene soort van hol, dat uit de zamenstorting van twee ijsschotsen ontstaan was, die zich aan elkander sloten, en daardoor eene galerij met dubbelen uitgang vormden. Onder deze soort van hut lag het slimme dier in zoete rust op zijn ijsbed uitgestrekt. Of hij daar reeds lang was, kon natuurlijk niemand zeggen. Maar in het oogenblik, dat SAKALAR bukte, om het hol naauwkeuriger te onderzoeken, rees een zeehond naar boven, om adem te scheppen, en vlijde zich digt bij zijn vreeselijken buurman neder. Terstond strekte deze zijn geweldigen klaauw uit het gat van het hol uit, en de arme zeehond bezweek onder dezen slag. Een natuurkundige zou zonder twijfel het verstand en de behendigheid van het lompe dier bewonderd en daarop zijnen weg vervolgd hebben; de Siberische jager echter verhief zich niet

tot zulk eene wijsgeerige gedachte, maar schoot het dier, zoodra het naar buiten kwam, om zijnen buit te grijpen, met zijnen niet missenden kogel dood.

Na deze overwinning begon SAKALAR zijne reisgenooten weder op te zoeken, wier hulp hem volstrekt noodzakelijk was om uit dezen nieuwen buit voordeel te trekken. Hij keek naar alle kanten rond, toen een klagend gehuil zijn oor trof. Hij volgde het geluid, en vond, nadat hij een kwartier lang was voortgegaan, aan den ingang van een smallen doorloop, zijne honden, die hier met den disselboom zich hadden vastgeloopen, en nu van ongeduld en woede zulk een gejank aanhieven. SAKALAR greep den teugel, die zijnen handen voor weinige oogenblikken ontsnapt was, maakte vervolgens de honden los, en bragt hen, hoewel niet zonder moeite, naar de plaats waar het wild lag. Nadat hij zich van den reeds bevroren beer en zeehond had meester gemaakt, sloot hij zich weder bij zijne reisgenooten aan.

Verscheidene dagen lang hadden zij met de zelfde moeijelijkheden te kampen, tot zij eindelijk aan de plek kwamen, waar zij den vorigen zomer levensmiddelen voor zich hadden begraven. Alles was nog in goeden staat, en daar er aan deze plaats veel hout was aangespoeld, hielden zij daar stil, om de honden te laten uitrusten en de sleden op nieuw te beladen. Van deze plek verliet de karavaan geheel het vaste land, en reisde, over het ijs der Poolzee, in noordoostelijke rigting verder.

5.

OP HET IJS.

Ondanks het vuur, dat de reizigers op hunne ijzeren plaat in het midden der tent onderhielden, was de koude toch onverdragelijk. Het was tegen het einde van December; de noordewind woei met zulk eene hevigheid, dat zij dikwijls genoodzaakt waren, midden in den nacht op de sneeuw driftig heen en weêr te loopen, om het verstijven hunner leden te verhinderen.

Na twee dagen was alles tot hun vertrek gereed. De zon

vergulde des morgens de uiterste randen van den gezigteinder, en beloofde beter weêr. Vóór hen verhief zich een ijsmuur, dien zij, hoe onoverklimbaar hij ook scheen, toch over moesten. De honden, door hunne tweedaagsche rust weder versterkt, klouterden met ijver tegen dezen berg op, en bereikten weldra zijnen top. Van hier af strekte zich eene onafzienbare vlakte aan hunne voeten uit; de sleden gleden pijlsnijl daarop voort, en op den avond van dien dag waren zij dertig mijlen van den oever verwijderd, in eene ijsvallei, waar zij besloten te overnachten.

Het was een zonderling oord. Van alle zijden verhieven zich ijsbergen, misschien zoo oud als de wereld, ten hemel, terwijl hun voet waarschijnlijk op den bodem des oceaans rustte. Sommige dezer ijsbergen hadden den vorm van ontzaglijke suikerbrooden; anderen boden de grilligste vormen aan: men zou gedacht hebben paleizen van albast, gebrokene kolonaden, eindelooze galerijen, omgevallen kegels, piramiden van elke hoogte, doorzigtige meren en diepe valleijen te zien, terwijl, ten gevolge van een aan dit klimaat eigen optisch bedrog, aan den gezigteinder zich groene weiden en eene opene zee vertoonden. Dit nachtleger bood den reizigers eene nuttige rust aan, die hen tot de groote inspanningen van den volgenden dag, het opzoeken van het land, voorbereidde.

Hier en daar zag men sporen van vossen en beeren, maar geen dier liet zich zien. Weldra veranderde het voorkomen van het oord. Hoe meer men naar het noorden voortrukte, des te meer kwamen de drijvende ijsschotsen bijeen, en vereenigden zich, om nieuwe vlakten te vormen, terwijl van alle zijden ijsspitsen omhoog staken, en den togt hoe langer hoe moeijelijker maakten. Tegen het einde van den dag kwam de karavaan aan den zoom eener groote waterkom, welker hier en daar vochtige oppervlakte te kennen gaf, dat zij eerst kort geleden ontstaan was. Een stok, dien men in de dunne ijskorst stiet, waarmede zij bedekt was, drong er geheel in door. Op eene zoo gevaarlijke vlakte rustte het heil van hen, die daarover heentogen, slechts in de snelheid van den togt.

Op een gegeven teeken werden de honden zoo schielijk mogelijk vooruit gedreven. Zij vlogen meer dan zij liepen, en dit redde allen; want hoe meer zij voorwaarts kwamen,

dès te meer kraakte het ijs aan alle kanten onder den last der sleden. Zoodra men weder vast ijs bereikt had, hield de karavaan stil, en ieder dankte God uit den diepsten grond van zijn hart, en haastte zich om het leger te helpen opslaan, ten einde dien nacht behoorlijk rust te kunnen nemen.

Maar het weder veranderde. De wind, welken men in die streken de warme wind noemt, had den geheelen dag gewaaid, en tegen den avond verhief zich een vreeselijke orkaan. Terwijl de reizigers na het avondeten nog hunne pijp zaten te rooken, voelden zij het ijs onder hunne voeten sidderen; een dof, angstwekkend gedreun trof hunne ooren, en gaf hun te kennen, dat de zee allerwege borst. Hun nachtleger, op een kleinen berg opgerigt, die door ontzaglijke schotsen gevormd was, gaf hun voor een oogenblik veiligheid. Maar om zich heen hoorden zij het water woedend komen aanzwellen. De Poolzee vriest nooit geheel en al toe. Wanneer de orkaan waait, worden de niet toegevrorene plekken vreeselijk geteisterd; hare ontzaglijke golven en ijsbergen werpen zich op de digtgevrorene gedeelten, en doen die dikwijls vaneenbarsten.

Dit geschiedde ook nu. Tegen middernacht voelden onze reizigers, die in vreeselijken angst verkeerden, hunne groote schots voortdrijven; de schokken en zwaaijingen waren ontzettend. Sakalar alleen bewaarde zijne koelbloedigheid. De mannen van Kolimskoi waren in wanhoop, rukten zich de haren uit het hoofd, en schreeuwden dat men hen op onmenschelijke wijze een onzekeren dood had te gemoet gevoerd. Kolina smeekte knielend en met gevouwene handen den Hemel om hulp; terwijl Ivan zich bittere verwijten deed, dat hij de oorzaak van al deze rampen was.

Hun ijsveld onderging vreeselijke schokken van andere drijvende ijsgevaarten. Nu eens bleef het in zijn vroegeren toestand, dan eens werd de eene zijde der oppervlakte omhoog geheven, en vormde met de zee een hoek van bijna 45 graden, zoodat zij op het punt waren van om te vallen. Ieder had zijne ziel aan God bevolen en wachtte stilzwijgend zijn lot af, toen een vreeselijke schok, heviger dan de vorigen, de schots weder in hare vorige rigting, maar tevens de reizigers op den grond wierp. Het was de laatste.

De stormwind ging liggen, de zee werd kalm, de sneeuw

viel in digte vlokken, en de ontzaglijke ijsvlakte nam weder haar eentoonig voorkomen aan, terwijl de koude op nieuw de puinhoopen bijeenvoegde, en weldra het uitgestane gevaar deed vergeten. Maar de mannen van Kolimskoi stonden er op om terug te keeren. Sakalar was echter onverzettelijk, en ondanks de vermoeijenissen van zulk een nacht gaf hij met het aanbreken van den dag het teeken tot vertrek. De weg was verschrikkelijk en bijna onbruikbaar. Gelukkig waren de sleden goed gebouwd en met banden van vischbeen voorzien, die aan elke ruwheid van den weg weêrstand boden. De honden liepen den ganschen dag, zonder dat men evenwel een verren weg kon afleggen. Toen de nacht viel, hield men stil. De natuur had hare plegtigheid hernomen, en de zon vond de reizigers nog slapende.

Thans moesten zij een doolhof van ijsbergen doordringen. De beeren schenen hieromstreeks de eigenlijke meesters te zijn, en elken nacht zwierven de wolven om het leger rond, het oogenblik afwachtende om iets voor hunnen honger weg te halen. De keus van den weg vereischte de grootste voorzigtigheid, opdat de sleden niet omvielen; desniettemin zwierven aller oogen langs den gezigteinder, want ieder vreesde beeren te ontmoeten. Des namiddags kwamen zij in eene enge ijsvallei, waar de honden in de diepe sneeuw zonken en naauwelijks meer vooruit konden. In dit oogenblik versperden hun twee reusachtige witte beeren den weg. De honden snelden den vijand te gemoet; maar op dezen wankelbaren grond kon hunne gewone hevigheid niets uitrigten. De jagers waren op hunne hoede; de beeren kwamen regtstreeks op hen los; het scheen alsof de honger hunne wildheid nog meer aanzette. Zonder een oogenblik te verliezen, kozen Sakalar en Ivan ieder eene tegenpartij. Zij schoten beide te gelijker tijd. Sakalar's beer keerde zich om, ten einde de vlugt te nemen; maar die, op welken Ivan geschoten had, snelde woedend op zijnen vijand toe. Ivan wachtte hem bedaard en met opgeheven bijl af; maar toen hij hem met de scherpe bijl een slag op den snoet wilde geven, gleed hij uit, en het monster sprong op hem los, en wilde hem met zijne klaauwen aanpakken. Kolina gaf een hartverscheurenden gil. Sakalar, die den door hem gekwetsten beer was nageloopen, was te ver verwijderd, om zijnen vriend te hulp te komen.

Bij geluk snelden de mannen van Kolimskoi onverwijld toe, om IVAN te helpen. Twee van hen gaven vuur op het beest, terwijl de derde het met zijnen lans aanviel. De beer verliet thans zijne eerste tegenpartij, om zijne nieuwe vijanden te gemoet te gaan. Voor deze was de strijd minder ongelijk, en na verloop van een half uur kreeg de voorraad van levensmiddelen een nieuwen toevoer van vleesch en pelterij.

Maar wanneer de levensmiddelen al vermeerderden, het hout verminderde zigtbaar, en men moest meer dan ooit voor keukengebruik spaarzaam wezen. Somwijlen trof men wel een tusschen de ijsschotsen vastgevroren boom aan; maar gewoonlijk kon men slechts op de warmte der lamp en op de dierlijke warmte van zes in eene bekrompene ruimte opgeslotene personen rekenen.

Na verloop van zes dagen kwam men aan land. Het was een klein eiland met eene baai, waarin zich veel hout had opgehoopt. SAKALAR was ten hoogste verblijd: hij bevond zich inderdaad op den regten weg, en herkende weder het pad, dat hij reeds eenmaal begaan had. Hier maakte men halt, ontstak een lekker vuurtje, en de geheele karavaan veroorloofde zich ditmaal een glas rum. Gewoonlijk werd met dezen drank spaarzaam omgegaan, daar hij veel meer geschikt is om de koude regt gevoelig te maken, dan haar uit het ligchaam te doen verdwijnen.

De jagers sloegen een gat in het ijs, in de hoop van eenige zeehonden te vangen. Zij konden er maar een enkelen magtig worden; maar dit was toch al iets, en zoowel dit beest, als een nieuwe voorraad van hout, vulde weder de plaats op de sleden, die door het dagelijks voederen der honden ledig was geworden. Hoe aangenaam hun echter ook het vinden van dit eiland was, bemerkte men weldra, dat het dikwijls door beeren bezocht werd. De jagt was dan ook mild genoeg: vijf beeren en elf vossen vielen door hunne kogels. Desniettemin moest men elken nacht groote vuren aanleggen, om de overige beeren af te schrikken. Met deze nieuwe soort van levensmiddelen beladen, zette zich de karavaan op nieuw in beweging. Hoe verder men evenwel naar de noordpool voortdrong, des te ongelijker werd de zee, en het ijs bood tallooze gevaren aan. Breede kloven, bergen en afgronden — niets ontbrak; alleen het wild werd hoe langer

hoe zeldzamer. Ook kwam men slechts langzaam vooruit: nu eens moest men groote omwegen maken, dan eens over bruggen van ijsschotsen gaan, die men te voren zelf gemaakt had, om over een gapenden afgrond heen te komen. Ook de koude nam meer en meer toe. De zon, die zich verscheidene uren achtereen vertoonde, scheen alleen te dienen om de atmospheer nog kouder te maken, zoo als dit in noordelijke streken dikwijls het geval is.

Eindelijk, na twintig dagen vreeselijke inspanning, vertoonde zich het lang gewenschte land aan den gezigteinder. Men vuurde den ijver der dieren op nieuw aan; want de levensmiddelen liepen mooi ten einde, en men moest zich reppen om bij tijds het doel te bereiken. In dit oogenblik bevonden zich onze avonturiers op den top van een hoogen ijsberg vereenigd. Vóór hen verhieven zich de rotsspitsen van Nieuw-Siberië; ter regter zijde opende zich eene onafzienbare zee; en aan hunne voeten, zoo ver het oog reikte, strekte zich een smal kanaal uit, welks sterkstroomend water ontzaglijke ijsklompen met zich voortrukte, die door de magt des strooms verhinderd werden zich in eene vaste massa te vereenigen.

Ieder staarde met ontzetting op dit troostelooze tafereel. Maar zonder van zijn stuk te raken, reed Sakalar regtstreeks op den mond van het kanaal los, en toen langs hetzelve opwaarts, totdat hij gevonden had wat hij zocht, namelijk eene ijsschots, die, als een schiereiland, nog gedeeltelijk aan het overige ijs vast zat, en groot genoeg was om de geheele karavaan te dragen. Toen de karavaan op deze reusachtige schots vereenigd was, doorkliefden de mannen met hunne bijlen de smalle strook, die de schots met het overige ijs verbond, en lieten haar in zee afdrijven. Dit vlot van nieuwe uitvinding draaide zich in het eerst verscheidene malen om zichzelf, en volgde toen den stroom. De sleden en de honden waren in het midden geplaatst; de vijf mannen stonden aan den rand, en bestuurden, zoo goed zij konden, met hunne jagtspietsen den loop der schots.

Na eenige minuten rukte de magt van den stroom haar met hevigheid voort, en stiet hen bij voortduring tegen andere nog aanzienlijker ijsgevaarten aan. De mannen van Kolimskoi achtten zich verloren, toen zij zagen, hoe zij te-

gen dezen oneindigen oceaan werden heengeslingerd, die in voortdurende golvende beweging naar de noordpool is; maar de onverschrokkene SAKALAR schreeuwde hen met eene gebiedende stem toe, dat zij vast op hunnen post moesten blijven. Het zonderlinge vaartuig, dat niet altoos in volkomen evenwigt bleef, dreef eindelijk bedaard voort, en bevond zich weldra onder de bescherming van een ontzaglijk ijsgewelf. Eenige minuten later bereikte men den zoo vurig verlangden oever.

Nadat de reizigers om eenige rotsen hadden heengestevend, opende zich een eng dal voor hen, met eene rivier in het midden, die van den eenen oever tot den anderen toegevroren en met sneeuw bedekt was.

»Dat is de ivoormijn!" zeide SAKALAR zacht tot IVAN, die hem met met blik vol erkentenis zijnen dank betuigde.

6.

DE IVOORMIJN.

Het doel van deze gevaarlijke en zoo nieuwe reis was derhalve eindelijk bereikt, maar de uitslag der onderneming altoos nog twijfelachtig. De gestrengheid van het jaargetijde verhinderde de avonturiers dadelijk aan het opzoeken van het fossiele ivoor te gaan, daar hunne eerste dringendste zorg het oprigten van eene woning voor den winter zijn moest. Bij geluk bevond zich op deze plaats een aanzienlijke voorraad van stukken hout, gedeeltelijk half verrot, gedeeltelijk nog bruikbaar. Ook vond men hier een regelmatig gebouwden kuil, die waarschijnlijk door eenige der nomaden van Nieuw-Siberië, welke even als de Eskimo's in de sneeuw leven, was achtergelaten. In dezen kuil bevond zich eene groote menigte bevroren visch, waarvan zij zich onverwijld meester maakten; echter besloten SAKALAR en IVAN deze levensmiddelen gedurende den zomer weêr terug te geven. Van het hout bediende men zich, om eene hut op te rigten; maar ook sneeuw en ijs leverden veel bouwstof op. Toen de hut gereed was, werd zij zoo vast en hard, en men bekleedde de wanden van binnen zoo goed met beeren- en andere vellen, dat eene groote lamp toereikend was, om haar van binnen bij

dag en nacht te verwarmen. De keuken rigtte men in een klein zijvertrek op, dat aan het grootere grensde. De honden liet men aan de zorg voor zichzelve over; zij woelden zich in de sneeuw in, digt bij de hut, en konden hier op hun gemaak van hunne laatste vermoeijenissen uitrusten, daar zij in een land, welks hulpbronnen men niet kende, niets te doen hadden.

Zoodra de dringendste werkzaamheden ten einde waren, begonnen de reizigers vossenvallen en andere toebereidselen voor de jagt te maken. Men hakte ook eene bijt in het ijs der baai, waarbij de mannen van Kolimskoi de wacht hielden, om op de robben te loeren. Zij vingen er ook eenigen; visschen echter vertoonden zich niet. Na twee rustdagen zochten Sakalar en Ivan de beste honden uit, en gingen op de jagt. Ook schoten zij verscheidene ijsbeeren, en bragten ze met behulp der honden naar de hut.

Reeds waren zij tien dagen op het groote eiland, toen Sakalar, die steeds de waakzaamste was, een nieuw gevaar ontdekte. Hij verzamelde zijne reisgezellen om zich heen, en wees hen in de verte, op de sneeuw, een troep zonderlinge wezens, die naar hen toe kwamen. Het waren twaalf wilden, niet groot, maar anders van een kloek voorkomen, gewapend met lange lansen, en als de Eskimo's gekleed. Hunne oogmerken schenen niet zeer vreedzaam, in zoo ver men die uit hunne gebaren kon opmaken. Op raad van Sakalar ontving men hen met een salvo uit geweeren, die men in de lucht afschoot. De wilden bleven staan, zagen vol angst om, en namen schielijk de vlugt. Het schietgeweer had derhalve zijne tooverkracht op deze wilden nog niet verloren.

»Zij. zullen terugkomen," zeide Sakalar, het voorhoofd rimpelende. »Zoo deden zij ook op mijne eerste reis. Zij kwamen terug, en doodden des nachts mijnen vriend. Mijzelven gelukte het hun te ontsnappen."

Men hield terstond raad, en kwam na rijp overleg tot het besluit om dag en nacht gestrenge wacht te houden, en zich inzonderheid op het waakzaam instinct der honden te verlaten. Over dag hield een man de wacht; des nachts sloot men zich vast in zijne hut op. Toen verscheidene dagen verloopen waren, zonder dat zich iets bijzonders zien liet, nam Sakalar de mannen van Kolimskoi met zich op

de jagt, en liet IVAN bij KOLINA. De jongman had de uitmuntende hoedanigheden van dit half wilde meisje leeren schatten. Aan haren vader en hare vrienden geheel toegedaan, konden noch ontberingen, noch lijden haar de geringste klagt ontlokken. Zij beurde den moed van IVAN op, door hem in de gloeijendste kleuren de toekomst, die hem te wachten stond, af te malen. Men kon zeggen, dat zij, terwijl zij de aandoeningen van haar hart onderdrukte, en geheel vergat, dat IVAN al deze gevaren slechts trotseerde om de hand eener weduwe van Jakoetsk te erlangen, in den vriend harer kindsheid slechts den man ontwaarde, die met het noodlot worstelde. IVAN daarentegen gevoelde in zijn hart rouw en kommer oprijzen. Hij zag wel, dat hij reeds lang in zijne geboortestad moest vergeten zijn, en zuchtte; ook kwam zeer dikwijls twijfel aan den gelukkigen afloop zijner stoute onderneming bij hem op.

Op zekeren dag, toen hij zich in deze stemming bevond, zocht KOLINA zijne somberheid te verminderen, zoo niet te verdrijven, door hem voor te stellen, om met hem naar de bijt te gaan, die men iederen morgen op nieuw openhakte, om te zien of er ook robben waren aangekomen. De jongman nam dit voorstel aan, en beide gingen vrolijk naar de baai toe. Er waren echter geen robben te zien. Nadat zij daar eene poos vertoefd hadden, keerden zij naar de hut terug, omdat zij de honden hoorden blaffen. In de omstreek was geen spoor van eenig mensch of dier te zien, en toch gingen de schrandere dieren voort met van uit hun sneeuwleger te blijven voortjanken. IVAN ligtte het voorhangsel op, dat den ingang der hut afsloot, en trad met het geweer in de hand naar binnen, in de zekere onderstelling van er het een of ander beest in te vinden, dat hij als wild zou kunnen neêrschieten. De lamp was uit; duisternis omringde hem. In het zelfde oogenblik wierpen vier mannen zich op hem, en namen hem gevangen.

KOLINA deinsde een stap achteruit, en legde haar geweer aan; maar de vreemde mannen, tevreden met hunne vangst, omringden IVAN, bonden hem de handen, en lieten hem voor zich uit gaan. Hij moest zich overgeven. Aan hunne kleeding, zoowel als aan hunne wilde en dreigende blikken bemerkte IVAN, dat het Tsjoektsjen waren, welke krijgshafte

stam zijne jagttogten tot aan de Poolzee uitstrekt. Deze nomaden doorvaren de Beringstraat in barken van huiden, en uit zoodanige uitstapjes, die nu en dan ook naar het eiland Nieuw-Siberië plaats vinden, hebben eenige reizigers verkeerdelijk besloten, dat dit land bewoond is.

In het eerst wist Kolina niet wat zij doen zou; maar weldra nam zij vier honden met zich, en volgde de vreeselijke bende.

De wilden sleepten Ivan zoo schielijk mogelijk voort. Zij stegen in eene diepe kloof af, die zich weldra in tweeën verdeelde. Hier betraden zij de smalste van beide, en kwamen weldra aan hunne woning. Dit was een hol van groote uitgestrektheid, dat slechts een engen toegang had. Door dezen stieten zij Ivan naar binnen.

Het ruime, door de natuur in verscheidene afdeelingen gesplitste hol was door een twintigtal mannen, nagenoeg even zoo vele vrouwen en een groot aantal kinderen bewoond. Het werd verwarmd gedeeltelijk door een vuur van hout, gedeeltelijk door eene lamp, die met traan onderhouden werd. Ook bevond zich hier eene warme, eenigzins zwavelachtige bron, die door eene kleine spleet heen borrelde, en zich in de IJszee verloor. Een verstikkende damp drong door de spleten der rots. Ivan werd, aan handen en voeten gebonden, in eene soort van cel vol pelterijen geworpen, die overblijfselen waren van de huiden der vaartuigen, van welke deze ruwe nomaden zich nog altoos bedienen, om de gevaarlijkste zeeëngten te doorstevenen.

Nog geheel en al bedwelmd van zijne onaangename ontmoeting, lag Ivan daar, zonder eene gedachte te kunnen vasthouden. Toen hij echter allengs begon bij te komen, onderzocht hij zijne nieuwe verblijfplaats. Eene digte duisternis omringde hem. Slechts van boven drong een zwak schijnsel van het daglicht naar binnen, dat echter door de rookwolken werd verdonkerd, die door de andere rotsspleten heenkwamen. Hij verwachtte den dood; want hij wist, dat het wilde ras der Tsjoektsjen alle vreemdelingen doodelijk haat, die vermetel genoeg zijn om op hun gebied te jagen; ook had hij wel reden om te gelooven, dat deze niet in gebreke zouden blijven om aan hem het verlies der levensmiddelen te wreken, die men hun bij het land en op het

eiland ontnomen had. Hoe groot was derhalve zijne verbazing, toen hij van de hoogte der rots af eene zachte stem zijnen naam hoorde uitspreken! Was het een droom? Digt bij hem, in het naburig vertrek, was intusschen een hevig rumoer ontstaan; mannen, vrouwen en kinderen namen daaraan deel; toen hij voor de tweede maal zijnen naam IVAN hoorde roepen. »KOLINA!" gaf hij terstond ten antwoord, doch met eene zachte stem, zoodat zij alleen hem hooren kon. In het zelfde oogenblik viel een mes aan zijne voeten; doch daar hij gebonden was, kon hij het niet oprapen. Niet lang daarna echter verscheen boven zijn hoofd, in de enge opening, eene menschelijke gedaante, die zich tot hem liet afglijden, en de onverschrokkene en moedige KOLINA stond voor hem.

Van zijne boeijen bevrijd en met eene bijl gewapend, was het hem mogelijk te ontvlugten. Met behulp van de bijl werden schielijk treden in de rotskloof gehouwen, en reeds beklommen IVAN en zijne gezellin deze trappen, toen een vreeselijk gehuil hen plotseling tegenhield. De twee vlugtelingen hadden nog even tijd, om zich in het donkerste gedeelte der grot te verbergen.

Toen de wilden bij het lamplicht zagen, dat hun gevangene verdwenen was, snelden zij heen, om hem te vervolgen. IVAN en KOLINA hadden geen tijd te verliezen. Zij traden onverschrokken het hol in, met de bijl en een mes in de hand, verspreidden schrik onder de vrouwen, en voordat deze van hare verbazing waren bekomen, hadden zij den ingang bereikt, en bevonden zich in de opene lucht. Eene poos lang doolden zij in het duister rond, toen zij plotseling stemmen in hunne nabijheid hoorden. Zij begaven zich terstond onder de naaste rots, en verscholen zich zoo goed mogelijk in de sneeuw. De stemmen naderden.

»Ik zie hun spoor nog," fluisterde SAKALAR. »Misschien is er nog hoop!" — »Vrienden!" riep IVAN. — »Vader!" riep KOLINA, en in het zelfde oogenblik waren allen vereenigd.

Twee woorden waren toereikend, om SAKALAR te doen besluiten wat hij thans doen moest.

Zij stormden allen het hol in, en namen daarvan zonder slag of stoot bezit; want de vrouwen en kinderen konden

niets uitrigten. Men bragt hen in een hoek, onder bescherming der mannen van Kolimskoi, en pleegde vervolgens raad. SAKALAR, als de ervarenste, gaf op wat hun het eerst te doen stond. Hij wist wat in zoodanig geval bedreigingen kunnen uitrigten. Een der gevangene vrouwen werd heengezonden, om den wilden te zeggen wat er was voorgevallen. Zij ontving den last om een vredesvoorstel aan te bieden, waarna de vrouwen, indien de partijen het eens waren, aan hunne mannen, en de hut aan hare regtmatige eigenaars zou worden teruggeven. Tevens gaf men ook het oogmerk te kennen, dat SAKALAR en zijne medgezellen vier knapen als gijzelaars met zich mede zou nemen, om die eerst dan uit te leveren, wanneer men zich van de opregtheid der Tjoektsjen overtuigd zou hebben. De afgezant kwam weldra met de volledigste ratificatie van het verdrag terug. De overwinnaars kozen derhalve vier kleine jongens, en verlieten vervolgens het hol.

SAKALAR, die voor eene hinderlaag bevreesd was, liet de gijzelaars vooruit gaan; zoo bereikte men de hut. Hier werd terstond voor de gijzelaars eene nieuwe hut opgerigt, rondom welke men eene wacht van honden plaatste, opdat zij niet konden ontvlugten. Maar toen SAKALAR de kinderen aan het verstand bragt, dat de honden hen zouden opeten, indien zij er uit kwamen, hielden zij zich zoo stil als muizen, en de gedachte kwam niet bij hen op, om aan den loop te gaan.

Na afloop van den maaltijd verhaalde IVAN wat er dien dag was voorgevallen. Hij kon geen woorden vinden, om den moed en de trouw van KOLINA met genoegzaam levendige kleuren af te malen, die, door hare natuurlijke scherpzinnigheid, aan de dunne rookzuilen, welke uit den grond kwamen, zijne gevangenis ontdekt en ook hemzelven herkend had, ondanks de donkerheid der cel, waarin hij lag. SAKALAR daarentegen schetste zijne ontroering en zijnen angst, toen hij naar zijne hut teruggekeerd en hunne sporen op de sneeuw gevolgd was.

Des anderen daags kwamen reeds vroegtijdig de moeders, en bragten in alle onderdanigheid levensmiddelen voor hare gevangene kinderen. Men gaf haar eenige kleine geschenken, en zij gingen geheel opgetogen van daar. Tegen den middag

verscheen de geheele stam, zonder wapenen, op geringen afstand van de hut, en stelde eene ruiling van goederen voor. De wilden bragten eene menigte visch, en wenschten daarvoor tabak in te ruilen. SAKALAR, die hunne taal zoo tamelijk sprak, gaf hun dadelijk eene rol, met de aanmerking, dat dit tot betaling van de visch zou dienen, die hij zich zonder hun verlof had toegeëigend. Deze edelmoedige handelwijze verdrong geheel en al ieder vijandelijk gevoel, en de vrede werd gesloten. SAKALAR geloofde nu ook de gijzelaars te moeten teruggeven.

Van dezen dag af maakten beide gedeelten slechts één gezelschap uit, en elke gedachte aan vijandelijkheden was voor altoos verbannen.

7.

DE ZOMER EN DE HERFST.

De tijd verliep met jagt, ruilhandel en meer of minder verwijderde uitstapjes met de nieuwe bondgenooten, en allengs vertoonde zich de zomerzon aan de reizigers. Al smeltende vormde de sneeuw aan elken heuvel een waterval, die naar de zee toestortte; doch de hut bleef onwrikbaar; men behoefde, om haar in stand te houden, maar een weinig zand op de sneeuw te werpen, die haar bedekte. Troepen van wilde ganzen en eenden zetteden zich weldra op het eiland neder; de aarde liet eenige sporen van plantengroei ontwaren, en de lang geboeide zee begon zijne ijskorst te doen springen. Inzonderheid echter wekte de menigte van fossiel ivoor, dat men aan den rand der rivier ontdekte, de opmerkzaamheid der avonturiers. Eenige dagen waren toereikend om meer daarvan bijeen te zamelen, dan de sleden in twaalf reizen hadden kunnen wegvoeren. IVAN beschouwde zijne schatten met heimelijk misnoegen. Als hij al dit ivoor te Jakoetsk had, dan zou hij de rijkste koopman van Siberië zijn; maar het derwaarts te vervoeren, scheen eene onmogelijke zaak te wezen. Maar zie, daar kwamen de ondernemende en vermetele Tsjoektsjen, en boden aan om tegen een zeker loon, in tabak en andere waren betaalbaar, eene

aanzienlijke hoeveelheid ivoor met hunne vaartuigen naar het vaste land te vervoeren, en het daar op eene te voren bepaalde plek aan de kust van Siberië te deponeren. Geheel verbaasd over de vermetelheid dezer wilden, nam Ivan het voorstel aan, en beloofde hun zijnen geheelen voorraad te geven. Toen de zaak op deze wijze geklonken was, keerde ieder naar zijne zomerbezigheden terug. Van beide zijden werd gevischt, gejaagd, en de vaartuigen en sleden werden verbeterd. De booten der Tsjoektsjen waren geheel van huiden gemaakt, terwijl het geraamte van binnen uit vischbeenderen en hout bestond. Zij waren intusschen breed genoeg om groote lasten te dragen. Zoodra het dooiweêr de ijsschots overal gebroken had, maakte de wilde stam zijne toebereidselen tot vertrek, besloten om de vreeselijke gevaren dezer moeijelijke scheepvaart te trotseren.

Wanneer deze onversaagde lieden eene vrije ruimte voor zich hebben, stellen zij ijverig de riemen in het werk, en als zij een gevaar voorzien, zoeken zij hunne toevlugt op de ijsschotsen. Wanneer een dier ijsbergen in eene goede rigting voortdrijft, klemmen zij zich daaraan vast. Is dit niet het geval, dan verwijderen zij zich zoo schielijk mogelijk van daar, en sturen hunne booten midden door gevaren van allerlei aard heen, die zij in hunne onverschrokkenheid in het geheel niet schijnen te zien.

De vischvangst en de toebereiding van de gevangen visch namen eene geheele maand weg. Eene ontzaglijke menigte robbenvleesch, olie en vet werd in een diepen kuil gelaten, waar eene voortdurende vorst dezen kostbaren voorraad steeds goed houdt. Eindelijk staken de booten der Tsjoektsjen op zekeren morgen, door een labberkoeltje begunstigd, in zee, en onze karavaan bleef alleen.

Onze avonturiers bragten hunne sleden in orde, sloegen de tent op, en maakten zich tot eene tweede reis gereed. De sleden werden niet alleen verbeterd, maar ook grooter gemaakt, opdat zij de grootst mogelijke vracht zouden kunnen vervoeren. Desniettemin konden zij niet de helft medenemen van hetgeen zij gaarne gehad zouden hebben. Zoo onverzadelijk is de mensch, ofschoon Ivan thans eigenaar was van meer dan een ton ivoor! De sleden waren reeds lang gereed voordat de zee begaanbaar was. Intusschen ging

men voort met op de jagt te gaan, opdat de op reis medegenomene levensmiddelen zoo lang mogelijk zouden rekken. Ieder gevoelde zich afgemat van de oneindige lengte van een dag, die reeds acht weken duurde; uit dien hoofde werd dan ook de eerste witte vos met vreugde begroet. Van lieverlede verlieten de eenden en ganzen het land, de visch werd hoe langer hoe zeldzamer, en verdween eindelijk geheel; de beeren maakten de omstreek van het kamp weder onveilig; en het geheele land wikkelde zich op nieuw in een sneeuwhulsel. Eindelijk viel de winter met al zijne gestrengheid in. De zee hield op zich te bewegen, de ijsschotsen vertraagden haren loop, en eindelijk waren de oceaan en het land eng met elkander verbonden, en beiden maakten slechts eene enkele vlakte uit. De lange nacht was gekomen; de zon was verdwenen.

Gedurende den zomer had men de honden behoorlijk gevoed; daarom lieten zij zich nu ook bereidwillig voor de sleden spannen. Zoodra het ijs op zee sterk genoeg was, brak de karavaan op. SAKALAR besloot met versnelde marschen, in regte lijn, de zee te doorsnijden.

De fortuin was den reizigers gunstig. De vorst was heviger dan naar gewoonte, en het ijs dikker dan in het vorig jaar. Verscheidene dagen lang vervolgden zij hunne reis, zonder eenig ongeval. In het eerst echter sloegen zij niet den zelfden weg in, dien zij gekomen waren, maar rigtten zich meer naar het oosten. Weldra echter hervonden zij de sporen van hunnen eersten togt, hetgeen hun bewees, dat gedurende den zomer eene geheele ijsvlakte wel honderd mijlen oostwaarts gedreven was. Op deze wijze werd de zaak ten minste door SAKALAR uitgelegd. De mannen van Kolimskoi daarentegen beweerden, dat men op een verkeerden weg was. Hieruit ontstond een twist, die de scheiding der karavaan bijna te weeg gebragt zou hebben; doch IVAN verklaarde, dat ieder, die aan de bevelen van SAKALAR niet gehoorzaamde, geen loon van hem ontvangen zou. Deze bedreiging werkte, en bragt de drie weêrspannelingen tot gehoorzaamheid terug.

De moeijelijkheden van den weg namen nu weder toe. De voorraad van hout verdween; de honden werden van het bevroren vleesch en visch, dat hun gegeven werd, niet verzadigd,

en nog had men den weg over de zee niet half afgelegd. Met de inspanning der wanhoop vervolgde men de reis. Ieder keek naar alle kanten rond, om te zien of hij ook eenig wild ontdekken kon. Men vond slechts een vos, die op het ijs verdwaald was. Ieder zweeg; want ieder was in zijn rantsoen verkort, en de honger vertoonde zich voelbaar. Op rijkdommen gezeten, zagen zij den hongerdood te gemoet. Van dag tot dag dreef men de honden meer aan; maar het ivoor had zooveel plaats ingenomen, dat er weldra voedsel noch brandstof meer voorhanden was. Niemand wist hoe ver zij nog van de kust verwijderd waren. Hun toestand scheen wanhopig. Weldra sprak men er van, om eenige honden te dooden, en Ivan en Sakalar hoorden de verwijten, die men hun wegens hunne hebzucht maakte, welke het leven van een mensch dus in de waagschaal stelde.

»Zie daarheen!" riep plotseling de oude jager, terwijl hij vol blijdschap den arm naar het zuiden uitstrekte.

Aller oogen wendden zich naar dezen kant. Op geringen afstand verhief zich een digte rook. Dit was het met de Tsjoektsjen afgesproken sein. Zij hadden beloofd bij voortduring een groot vuur te onderhouden, om hunnen bondgenooten de rigting aan te wijzen.

Men dreef op nieuw de honden aan. De arme, verhongerde en afgematte dieren konden bijna niet meer voort; maar toen zij van den top des ijsbergs de kust en de vlam zagen, vertiendubbelden zij hunnen ijver, en toen de wind hun den reuk van het naburige leger toevoerde, snelden zij als een stormwind voort. Hunne aanvoerders, die hen niet meer konden regeren, hielden zich gereed om uit de sleden te springen, wanneer deze op het punt zou wezen van om te storten.

Gelukkig had er geen ongeval plaats, en de honden bereikten met hunne sleden de hutten der Tsjoektsjen, waar zij ademloos en uitgeput nederzonken.

De bondgenooten van het voorjaar hadden hun woord gehouden. Zij verdeelden onder menschen en dieren de voedselmiddelen, die deze zoo zeer noodig hadden, en toen de honger eenmaal gestild was, zochten de reizigers in den slaap herstelling van hunne uitgestane vermoeijenissen.

De Tjoektsjen hadden hunne reis met buitengewoon geluk

en groote snelheid afgelegd, en hadden zelfs nog tijd gevonden om een goeden voorraad van visch bijeen te zamelen, dien zij met IVAN deelden. Groot was echter ook hunne blijdschap, toen deze alles, wat hij nog aan tabak en rum over had, als ook een gedeelte van zijne thee, aan hen overliet. Twee dagen rustten onze avonturiers bij deze Tsjoektsjen, met wie zij nu beste vrienden geworden waren (bij het scheiden van de markt leert men de kooplui kennen), uit. Meer tijd mogten zij niet verliezen; want zij hadden nog een verren weg voor zich, en aan levensmiddelen alles behalve overvloed.

De Tsjoektsjen, die van hunne zijde reeds sedert vier jaren op avontuur rondzworven, keerden almede naar het land der rendieren terug, om hunne hutten en hunne vrienden weder te zien. Zij behoorden welligt tot de stoutste reizigers van eenen stam, die wegens zijne liefde voor kruistogten vermaard is. De mannen van het oosten keerden weder naar de Beringstraat, en met opregte verzekeringen van achting en vriendschap namen de beide karavanen van elkander afscheid.

8.

DE TERUGKEER.

IVAN's terugkeer had niet onder zeer gunstige omstandigheden plaats. De levensmiddelen waren wederom aanmerkelijk verminderd, en de eenige hoop om ze te vermeerderen, hing van den toestand der rivier Utsjivaja af, welker stroom op vele plaatsen zoo snel is, dat zij zelden geheel toevriest. SAKALAR en zijne vrienden besloten zich regtstreeks daarheen te begeven. Eerst wilde men een gedeelte van het ivoor begraven, om het later te kunnen afhalen; maar de levensmiddelen namen zoo weinig plaats in, dat zij bijna alles met zich konden nemen. Van de Utsjivaja wilde men onmiddelijk naar Kolimskoi vertrekken, ofschoon dit gedeelte van den weg hun bijna geheel onbekend was. Zij moesten inzonderheid acht slaan op den tijd; want de geringe voorraad hunner levensmiddelen riep luide om toch vooral den kortsten weg in te slaan.

Het in het eerst vrij vlakke land veroorloofde den honden

schielijk voorwaarts te gaan. Des avonds echter kwamen zij in eene heuvelachtige streek, van waar men aan den gezigteinder hooge gebergten ontdekte. Overeenkomstig het oorspronkelijke plan verminderden de reizigers hun eigen rantsoen tot op de helft, terwijl zij den honden rijkelijk voedsel gaven. Des anderen daags volgden zij den loop eener kleine, geheel en al toegevrorene rivier, en daalden vervolgens in de rivier zelve af, omdat de weg hier vlakker was. Na eene poos te zijn voortgegaan, vond zich echter de karavaan plotseling in eene enge kloof ingesloten, die door rotsen gevormd werd, van welke des zomers een waterval nederstortte, die evenwel thans ook al bevroren was. Men moest derhalve omkeeren en den oever weder opzoeken. De eenige weg liep langs hooge rotsen, en werd na verloop van eenigen tijd zoo eng, dat de honden langs een vreeselijken afgrond heenliepen. Men liet hen thans alleen hunnen weg gaan, en ieder sprong veiligheidshalve uit zijne slede. Eindelijk kwamen zij aan een breed en diep dal, waar zij eene poos stilhielden, daar er een storm was opgekomen, dien zij wilden laten voorbijtrekken. Nadat dit geschied was, vervolgden zij hunnen weg, die thans door eene kloof tusschen twee bergen heen liep. Ondanks het akelige van dit oord, keerde de vreugde in ieders hart terug; want aan de afhelling van een der bergen zag men eenige *argali* of Siberische schapen. Deze dieren zijn, benevens de beeren en vossen, het eenige wild, dat men des winters in deze oorden vinden kan. KOLINA bleef bij de sleden en honden achter, terwijl de mannen de *argali* najaagden. Deze dieren krabbelden de sneeuw weg, om mos of eenige grashalmen te vinden, toen het vuur der jagers drie er van nedervelde. De overigen namen zoo schielijk mogelijk de vlugt naar den top der bergen. IVAN bemerkte, dat een vierde schaap gekwetst was, en liep het na. Toen het dier zag, dat het vervolgd werd, snelde het langs de andere zijde van den berg af. IVAN wilde het niet laten varen, en de afhelling was zeer steil. Maar de jager, die slechts zijn wild in het oog had, gleed met ontzaglijke snelheid den berg af, en haalde het schaap in. Toen hij wilde blijven staan, was het te laat; een diepe afgrond opende zich aan zijne voeten. Met een enkelen blik erkende hij het gevaar; daarop zag

hij niets meer, tot hij zich in zijnen val door eene uitstekende rots vond tegengehouden. Zoo van een gewissen dood bevrijd, dankte IVAN den Hemel, en klauterde voorzigtig weder tegen de gevaarlijke afhelling op, zonder zich verder om het schaap te bekommeren.

De reis ging nu langzaam voort. De levensmiddelen namen zigtbaar af, en toch hadden de reizigers ten minste nog twaalf dagreizen voor zich. Eindelijk kwam het lang gevreesde oogenblik: het avondmaal verslond hunnen laatsten voorraad van vleesch en visch. Daar zij zich aan den voet van een kleinen berg bevonden, besloten zij dezen nog te beklimmen, zoo hunne krachten het uithielden. Twee uren daarna hadden zij den top bereikt, en bevonden zich op eene hoogvlakte, zonder boom of struik, waar een voortdurende wind hun niet veroorloofde te blijven. Zij moesten derhalve verder, om eene gunstiger legerplaats te zoeken.

Den volgenden morgen ontbrak het den honden aan voedsel, en de menschen hadden slechts thee, om hunnen honger te stillen. Zij gingen echter verder, en besloten een paar honden te dooden, indien zij voor den volgenden dag niets gevonden hadden. Men kan begrijpen hoe lang en pijnlijk deze dagreis was. Eindelijk hielden zij stil in een boschje van lage dennen. Menschen en dieren keken elkander wantrouwend aan. De vierendertig honden zouden voorzeker de oplossing der vraag gevonden hebben, indien zij niet in vrees voor de menschen waren groot gebragt; voor het oogenlik echter lagen zij ademloos en uitgeput op den grond. Plotseling echter sprongen zij op en hieven een kreet van woede aan: een beer was in de nabijheid geraakt. SAKALAR gaf vuur, en het geheele rot wierp zich op den buit. Het zou niet alleen nutteloos, maar ook gevaarlijk voor de menschen geweest zijn, indien zij de honden een gedeelte daarvan hadden willen betwisten; voor het overige konden zij zich geluk wenschen, dat ten minste de dieren nieuwe kracht door het stillen van hunnen honger vonden.

SAKALAR echter wist wel, dat zijne reisgenooten, minder sterk dan hij, den volgenden dag geen voetstap zouden kunnen doen, indien zij slechts thee voor hun avondeten gehad hadden: hij nam derhalve zijne toevlugt tot een middel, dat

hij van zijne jagttogten nog kende. De jongste der denneboomen werd omvergehouwen en van zijnen buitensten bast beroofd. De tweede, binnenste bast, die zachter en minder taai is, schilde hij af, sneed hem in stukjes, en wierp deze in zijn ijzeren kookpot, waarin reeds water aan de kook was. Ieder drong om dit nieuwe geregt heen, en verwachtte met ongeduld het oogenblik, waarop hij het kon nuttigen. Sakalar echter, zelfs in dit oogenblik zoo kalm als naar gewoonte, bleef bedaard bij zijnen kookpot staan, en schuimde met een lepel het hars af, dat bovenop dreef. Allengskens smolt de bast, en er bleef in den pot nog slechts een dik, geleiachtig deeg achter, dat zeer voedzaam bleek te wezen. De moed keerde terug, hoe meer de honger gestild werd, en later hadden de gasten ook de voldoening, dat zij de honden meer dan verzadigd naar het leger zagen terugkeeren.

Den anderen morgen vervolgden onze avonturiers, na met deze nieuwe soep ontbeten te hebben, hunne reis. Vóór hen spreidde zich eene tweede onafzienbare vlakte uit, even zoo dor als de eerste, en zonder de minste golving van den grond, om de doodelijke eentoonigheid weg te nemen. De honger deed zich op nieuw gevoelen, en niemand kon zeggen, wanneer er een einde aan deze sneeuwwoestijn komen zou. Des avonds hield men aan den oever eener groote, met eenige boomen bezette rivier stil. De breedte er van en de snelheid van haren loop hadden haar verhinderd geheel toe te vriezen; men mogt derhalve niet wanhopen. Aan eene opene plek werden de netten uitgespannen, waar ze dien nacht moesten blijven; want slechts om dezen tijd was eenige vangst mogelijk.

Ieder voelde zijne krachten verzwakt. De honden lagen afgemat op de sneeuw, en hun honger was niet zonder gevaar voor de reizigers. Ivan ging intusschen voor het groote vuur, dat men in de nabijheid der tent had aangestoken, op en neder. Zijn blik zwierf naar alle kanten rond, maar nergens vertoonde zich redding. Niets kon thans het denkbeeld van hem afweren, dat hij de oorzaak van al dit lijden was; alleen hij had zijne reisgenooten uit hunne betrekkingen gerukt; op zijn hoofd viel al het gewigt dezer rampen, die door al zijne medgezellen, en bovenal door de teedere en getrouwe Kolina, gedragen werden.

Dit meisje zat stilzwijgend in het vuur te staren. Plotseling trad IVAN naar haar toe, en zeide met een ernst in zijnen toon, waaraan plaats en omstandigheden iets plegtigs gaven: »KOLINA, zult gij mij kunnen vergeven?" — »Wat dan?" antwoordde het meisje zacht. — »Dat ik u van uw vaderland herwaarts gelokt heb, om te sterven." — »Wat maakt dat uit," riep KOLINA met eenige drift, »wanneer mijn vader maar gered wordt!" — »Maar KOLINA! ik had voor u op lange dagen van geluk gerekend," zeide IVAN: »want ik zou mijne schatten met uwen vader hebben gedeeld, en gij zoudt het rijkste meisje van de vlakte van Mioere zijn geworden." — »En zouden dan uwe schatten mij gelukkig hebben gemaakt?" riep zij treurig. — »Welaan, hoor mij dan, gezellin mijner jeugd!" zeide de jongman met vuur. »Ik moge sterven of blijven leven, ik ben slechts een dwaas. Ik heb mijn vaderland en mijne vrienden verlaten, om het ijs van de pool te trotseren, en rijkdommen te zoeken, die mij gelukkig zouden maken. Maar had ik maar oogen gehad om te zien, dan zou ik dit geluk in de vlakte van Mioere hebben gevonden, die ik nooit had moeten verlaten. Daar vond ik een meisje, zachtzinnig en goed en edel, van wier liefde ik van kindsbeen af zeker was. Maar, dwaas die ik was! ik sprak met haar slechts van mijne liefde voor eene eigenbelangzuchtige weduwe, en de Jakoetsche maagd heeft in mij slechts een broeder gezien." — »IVAN!" zeide KOLINA, bevende van aandoening, »IVAN! wat wilt gij zeggen?" — »Wat ik zeggen wil?" zeide IVAN. »Dat is, met weinig woorden, dit. Wanneer wij naar de joerta van SAKALAR mogten terugkeeren, dan zou ik gaarne al wat ik bezit aan zijne voeten willen nederleggen, en mijnen ouden vriend smeeken om mij de hand van zijn kind toe te vertrouwen. Nu omringt ons de dood; maar voordat ik sterf, wenschte ik gaarne te weten, wat KOLINA geantwoord zou hebben." — »Maar MARIA VOROTZINSKA?" vroeg het meisje, dat meende te droomen. — »MARIA is reeds lang vergeten," zeide IVAN. »Hoe was het mogelijk, dat ik niet aan de vriendin mijner kindsheid, mijne speelgenoote, honderdmaal de voorkeur kon geven! KOLINA, hoor de stem van mijn hart, vergeef en vergeet mijne dwaze liefde voor de weduwe van Jakoetsk, opdat ik hier zonder gewetenswroegingen sterven kan!"

Wij zullen dit gesprek niet vervolgen. Een openhartig en gunstig antwoord vervulde den koopman van Jakoetsk met verrukking, en de volgende uren verliepen schielijker in de mededeelingen van hetgeen ieder der beide gelieven reeds lang op het hart had gehad. Immers, nu reeds sedert drie jaren hadden Ivan en Kolina in elkanders bijzijn geleefd, en toch nooit de perken durven overschrijden, welke eene levendige, maar geheime neiging van elkander scheidde. Maar daarom schenen hunne uitstortingen des harten nu ook geen einde te zullen nemen. Ivan had zich tot Kolina getrokken gevoeld van het oogenblik af, dat de dochter van Sakalar zichzelve had aangeboden om in zijne gevaren te deelen; maar eerst in de grot van Nieuw-Siberië was zijn hart volkomen overwonnen.

De uren verstreken onder deze minnekozerij zoo ras, dat er door de jonge lieden aan slaap niet gedacht werd. Alleen het gevoel van hunnen vreeselijken toestand vervulde hunne ziel, en onwillekeurig begaven zij zich eindelijk naar den oever, om te zien hoe het met het net gesteld was. Zij vreesden het ergste; maar hunne vrees werd gelukkig niet vervuld. Toen zij het net langzaam naar zich toe trokken, werden zij verrast door de zwaarte er van, en toen zij het buiten het water hadden, zagen zij dat het vol visch was. Men bevond zich inderdaad aan de vischrijke rivier Utsjivaja. De visch, die aan den oever werd uitgeschud, was ontelbaar.

Ivan schreeuwde, in de vreugde van zijn hart, zijnen vrienden toe, om gaauw naar buiten te komen. Vervolgens zocht hij in der haast voor zich en zijne reisgezellen de beste visschen uit, en liet de rest aan de honden over.

Deze uitgehongerde beesten wierpen zich als dol op het hun aangeboden voedsel, terwijl Sakalar en de mannen van Kolimskoi van hunne verbazing niet konden bekomen, en naauwelijks hunne oogen vertrouwden. Terstond werd een rijkelijk maal gereed gemaakt. Hoeveel visch er bij deze gelegenheid georberd werd, zullen wij niet vertellen, om onzen lezers niet te veel schrik voor de maag onzer helden op het lijf te jagen. Een uur later waren het niet meer de zelfde menschen; inzonderheid de gelieven waren naauwelijks te herkennen, ondanks den wakend doorgebragten

nacht. Men besloot ten minste nog vierentwintig uren te dezer plaats te blijven; want de mannen van Kolimskoi wilden het bij deze eerste vischvangst niet laten, maar den ganschen dag blijven doorvisschen; dat fortuintje was naar hun inzien te groot, om er niet zooveel mogelijk partij van te trekken.

Zij begaven zich terstond aan het werk. Intusschen liet de gelukkige Kolina aan de vreugde van haar hart vrijen loop. Sakalar, die nog van niets af wist, stond er niet weinig van te kijken. En toen hij nu vernam, dat hij gedurende dezen vreeselijken nacht een zoon gevonden had, meende hij bijna zijn verstand te verliezen.

Wat de mannen van Kolimskoi hadden vooruitgezien, gebeurde. De rivier leverde zooveel visch, dat zij voor den overigen tijd van hunne reis geen honger meer te vreezen hadden, en daar Sakalar de rigting van den weg thans kende, bejegenden zij geen verder gevaar. Men belaadde de sleden met levensmiddelen, en volgde in het eerst den loop der rivier. Zoo als men verwacht had, was het bovengedeelte er van geheel toegevroren, zoodat zij er veilig konden overtrekken, en na weinige dagreizen kwam de karavaan, tot groote verbazing der inwoners, die hen reeds verloren hadden geacht, te Opper-Kolimskoi aan.

Het geheele stadje vierde de gelukkige terugkomst der stoute avonturiers met schitterende feesten. Daar Ivan nog eenigen tijd te Kolimskoi moest vertoeven, om het aan de zeekust nedergelegde ivoor af te wachten, vierde hij reeds hier zijne verloving met Kolina.

Toen de zomer naderde, reisde het jonge paar met Sakalar naar Jakoetsk, waar zij in September aankwamen. Maria Vorotinska was reeds getrouwd; maar Ivan gevoelde zich daardoor niet bijzonder beleedigd. Daarentegen verbaasde de voormalige weduwe niet weinig over Ivan's terugkeer en over zijne schatten.

Het volgende jaar kwam uit de hoofdstad eene boodschap voor Ivan. De Keizer dankte hem voor zijne belangrijke mededeeling — want hij had een verslag van zijnen togt naar Petersburg opgezonden — en benoemde hem tot eersten magistraatspersoon van Jakoetsk. Tot dusver was Maria nog voor iets aanzienlijker doorgegaan dan Kolina; dit echter

besliste voor de laatste. Maar buitendien: KOLINA was zoo zacht, beminnelijk en goed, dat zij zich reeds de achting en genegenheid der geheele stad verworven had.

DE GROOTE TENTOONSTELLING VAN KUNST EN NIJVERHEID TE LONDEN.

Door G. H. NAGEL.

Eene kostbare bijdrage heeft het Glazen Paleis in den laatsten tijd ontvangen uit de Britsche kolonie Nieuw-Zuid-Wales, district Bathurst, namelijk een klomp goud van ruim vier ponden gewigts en 350 £ (*f* 4200) waarde. De Heeren DUNBAR & ZONEN te Londen, aan wie dat stuk met meer andere proeven van het zelfde metaal was gezonden, hebben onder andere berigten dienaangaande, voorkomende in brieven uit Sydney (de hoofdstad der kolonie), het volgende publiek gemaakt, waardoor het door ons vroeger reeds gemelde hier nader wordt toegelicht.

»Alles is te Sydney in rep en roer; want de tijdingen, die dagelijks met den postwagen van Bathurst aankomen, bevestigen ten overvloede alles wat men van de goudmijnen aldaar vertelde. Ieder, die maar weg kan, loopt de stad uit naar het goudland; honderden welbeklante ambachtslui en winkeliers sluiten hunne huizen, en laten hunne affaires in den steek, om maar gaauw weg te komen. Zestien passagiers van een schip, dat naar Nieuw-Zeeland zeilree lag, en eenendertig passagiers van twee schepen, DIE NAAR CALIFORNIË WAREN BESTEMD, hebben de schepen kort vóór het afzeilen verlaten, de passagegelden er aan gegeven, en den weg naar Bathurst ingeslagen. Het meel is te Bathurst binnen veertien dagen van 20 £ tot 63 £ per ton opgeslagen, en dan heeft men nog moeite, om het voor dien prijs te krijgen. Een tweeponds brood kostte nu zeven *pence* (stuivers), juist tweemaal zooveel als voor tien dagen. Te Sydney is het meel nog duurder: een koopman heeft een ton er van verkocht, af te leveren bij de goudgroeven, voor 70 £ —

comptante betaling; — en men zegt, dat de ton reeds 80 £ geldt. Twee der voornaamste brouwers te Sydney hebben al hun werkvolk tien shillings (zes gulden) opslag van weekloon gegeven, met belofte van verdere verhooging, om de luî maar aan het werk te houden. Ik heb heden een brief ontvangen van een achtenswaardig heer, die een aantal jaren in het district Bathurst heeft gewoond, en niet in staat is om de waarheid te overdrijven, waarin hij schrijft, dat een gezelschap van vier personen op éénen dag 34 oncen goud inzamelde, en dat eene andere partij binnen veertien dagen voor 1600 £ aan goud had opgedolven."

In latere brieven uit Sydney heet het:

»De Bathurstsche post brengt nog verbazender nieuws. Smaragden en robijnen zouden in de goudstreken worden gevonden. Elk wordt al meer en meer verhit op zulk een kostelijken buit; matrozen vorderen 76 tot 80 £ voor de tehuisreis, in plaats van 15 £ of nog minder. De agenten van politie willen geen dienst meer doen, zonder verhooging van soldij. De brievenbestellers hebben gezamentlijk hunne betrekking er aan gegeven, om naar de goudmijnen te gaan. Nog eenig nieuws van dezen aard, en Sydney staat geheel leêg.

»Er is weder een klomp goud, 4 ponden zwaar, te Sydney aangebragt, en men zegt, dat er brokken van vijf, zes tot acht ponden zijn opgehaald. Het meeste geluk, voor zoover ik gehoord heb, is een armen Schot ten deel gevallen, die voor zich alleen in vier dagen tijds een hoop goud bijeenraapte, waarvoor hem 282 £ werd betaald. Acht anderen hebben ieder 36 £ in eene week tijds gewonnen. Honderden hebben meer of minder geluk.

»Matrozen verlaten hunne schepen, en van één schip is de geheele bemanning weggeloopen, waarbij elk matroos 17 of 18 £ (*f* 184 of *f* 216) in den steek liet."

Een Engelsch blad zegt omtrent die goud-ontdekking in Australië hetgeen volgt:

»Wij denken, dat de eerste uitwerking van dit gewigtige nieuws zal bestaan in het staken van ons deportatiestelsel,

voor zoover Australië betreft; want als schelmen en gaauwdieven eene verbanning daarheen kunnen verwerven met de daaruit spruitende gelegenheid om goud te delven, zou het getal van kandidaten voor die straf al te sterk toenemen, om aangenaam of geriefelijk voor den goeden burger te zijn. Overigens gelooven wij niet, dat de mijnen van dat land, hoeveel goud zij ook mogen bevatten, veel invloed zullen hebben op de handelsbetrekkingen der wereld of op de waarde van het goud, als muntspecie of sieraad. Al de schatten van Californië hebben te naauwernood eene zigtbare verandering daarin bewerkt, en het staat te betwijfelen, of het goud der Oeral-bergen en van Californië te zamen genomen wel veel meer heeft gedaan, dan in de behoefte der wereld aan muntspeciën en huiselijk tooisel te voorzien. Goud dient tot zoo velerlei gebruik en met de bevolking der beschaafde landen neemt de behoefte aan het edele metaal zoozeer toe, dat, zelfs met Australië als eene nieuwe goudbron, de dag ons nog verre schijnt, waarin de betrekkelijke waarde van goud tegenover behoeften of weelde eenigen stoot van belang zal ondergaan."

In *ons* land, waar de gouden specie buiten koers is gesteld, verdient het aangehaalde artikel wel eenige opmerkzaamheid. Er schijnt waarheid in te liggen.

Zekere dame, die, een paar weken geleden, in de Oostenrijksche afdeeling op eene behendige wijze van 4 £ 10 shill. (*ƒ* 54.—) werd beroofd, is ook meer nieuwsgierig dan voorzigtig geweest. Zij werd sedert eenigen tijd in het Glazen Paleis, waar zij ook ging, door een deftig heer gevolgd, die één groenen bril op den neus droeg, en aan elken arm een juffertje leidde, die telkens, wanneer de dame, waar het op gemunt was, bij een of ander interessant voorwerp stilstond, zich met sympathetische nieuwsgierigheid aan hare zijden drongen, om meê te kijken. Intusschen wist de eerwaardige brilleman de zakken der dame te ledigen. Deze waagde het in de eerste twee of drie dagen niet haren man er iets van te zeggen; maar eindelijk moest het er toch uit, en de politie kreeg kennis van het geval. Dat deze overal naar den groenen bril heeft gezocht, is zeer waarschijnlijk;

maar die bril zal wel terstond, na de gelukte expeditie, door den gaauwdief zijn ingepakt. Weinige dagen na dit geval wist een behendige dief een zilveren servies ter waarde van 150 £ (*f* 1800.—) te ontvreemden, en, schoon hij volstrekt een portier voorbij moest gaan, onbemerkt met zijn buit weg te geraken. Een andere diefstal van ernstiger aard heeft op den zelfden dag tot een even gestreng, maar even vruchteloos onderzoek aanleiding gegeven. Uit de kist N°. 441, klasse 10, waren bij inbraak gestolen verscheidene gouden verhemelten en stellen tanden in goud gezet en op de kostbaarste wijze met robijnen en brillanten belegd, zijnde het eigendom van een heer in *Burlington-street* en op eene aanzienlijke som geschat.

Op een anderen dag was de politie van het Glazen Paleis in rep en roer: er waren op twee verschillende dagen, bijna in het zelfde uur, telkens twee stukken vestjesgoed uit nagenoeg de zelfde plaats ontvreemd, ofschoon reeds de eerste diefstal door een naauwlettend toezigt was gevolgd geweest. Wat moeite de politie ook deed, om den dief te ontdekken, zij kon dien eerst niet op het spoor komen. In een ander gedeelte der exhibitie werd eenige dagen later een Duitscher betrapt, terwijl hij een pak chocolaad stal, en men vond, bij het onderzoeken van zijn logies, niet minder dan zeven artikels, alle uit de Tentoonstelling ontvreemd, en daaronder een der vermiste vestjesstukken. Die ontdekking werd ras gevolgd door overtuiging des misdadigers voor het centraal geregtshof. Men veroordeelde hem tot eene gevangenisstraf van zes maanden.

Een oud vrouwtje had op een der laatste dagen van September eene lange reis te voet afgelegd, om de Tentoonstelling te zien. In het Glazen Paleis, waar zij het voorwerp der algemeene nieuwsgierigheid was, eenigen tijd rondgedwaald zijnde, begaf zij zich naar het *Mansion-house*, de woonplaats van den Lord-Mayor, en verzocht hare opwachting bij dezen en Mevrouw de Mayoress te mogen maken. Zij werd toegelaten, en trad met eene mand op het hoofd,

waarin zij hare reisbehoeften droeg, binnen. Zij had haren naam opgegeven als MARY CALLINACK, oud 84 jaren. »Wel, vrouw CALLINACK," dus sprak de Lord-Mayor haar aan, »zijt ge zoo gekomen, om mij eens te bezoeken?" — »Ja, God zegen je!" was het antwoord: »ik ben nog nooit in zoo'n plaats geweest als hier, zoo oud als ik ben, en ik ben toch al de vierentachtig gepasseerd." — »En waar komt ge zoo van daan?" vroeg de Lord-Mayor. — »Van Lands-End," antwoordde vrouw CALLINACK. — »Heel van Lands-End? En uit welk gedeelte?" — »Uit Penzance; daar ben ik vóór vijf weken van daan vertrokken, en ben al dien tijd te voet komen loopen, om Londen te zien." — »En waarom?" — »Ik had er iets te doen, en vooral wilde ik de Tentoonstelling bekijken. Ik ben er gisteren en van daag geweest, en wou er morgen weêr naar toe." — »En wat denk je er wel van?" — »Me dunkt, dat het een heel goed ding is. Maar mijn geld is op; dat is te zeggen, ik heb nog maar vijf en een halve stuiver."

Na nog een poosje met de oude ziel, tot groot vermaak en gelach der aanwezigen, gepraat te hebben, schonk de Lord-Mayor haar een sovereign, maar zeide tevens, dat ze er goed op moest passen, omdat er een hoop dieven in Londen waren. Het arme vrouwtje stortte tranen van blijdschap bij het ontvangen van die gift. »Nu zal ik weêr naar huis kunnen gaan," snikte zij, en verzocht om ook de Lady-Mayoress te mogen begroeten. Deze onderhield zich een geruimen tijd met haar, en liet haar op thee onthalen — een drank, die haar, naar haar zeggen, liever was dan de lekkerste wijn, en dien zij in geen zestig jaren over de lippen had gehad. Vervolgens dankte zij voor de genotene gastvrijheid, en verliet het *Mansion-house*, om nog eenmaal de Tentoonstelling te gaan zien, en dan naar huis te keeren.

De waarschuwing, door den Lord-Mayor aan het oude vrouwtje gedaan ten opzigte van hare beurs, was zeker niet ongegrond, en men mag hopen, dat zij die ter harte genomen, haar laatste bezoek der Tentoonstelling zonder ongeval afgelegd, en wel en tevreden hare verre woonplaats weder bereikt heeft.

Met de groote eenheid der volkeren, die het gevolg dezer

exhibitie moest wezen, zal het denkelijk eveneens gaan als met de famenze *Einheit* van Duitschland. Een Engelsch blad zeide onlangs in zijne ergernis over de Franschen: »De Groote Tentoonstelling zou elken Franschman eene even diepe wonde slaan als Waterloo, indien de nationale verwaandheid, waarmede zij overal en altijd hun eigen lof uitbazuinen, hun niet te hulp kwam. Elke Franschman — het zij ernstig of grappig van gezigt — zingt het onveranderlijke deuntje: »Frankrijk is het eerst op dat denkbeeld (van de Groote Exhibitie) gekomen," en »Frankrijk overtreft alle volkeren in alle opzigten." De dagblagschrijver, de geleerde, de kwast — de een zoowel als de ander — zien in deze groote bijeenkomst van alle natiën enkel hunne verbazende, alles overtreffende grootheid. Zij ergeren zich, dat aan Engeland de eer is ten deel gevallen der uitvoering van een plan, dat men in Frankrijk veel beter ten uitvoer zou hebben gebragt; maar zij stellen zich schadeloos met den troost, dat »Frankrijk het eerst tot dat plan heeft aanleiding gegeven." Ja wel! zoo als de erwtenblazer tot het kanon heeft gedaan. Maar heeft Engeland eenigen roem van de exhibitie? Bitter weinig: »*la France y tient la première place.*" Aan Frankrijk komt de glorie er van toe! In het begin kon men voor de aardigheid met een glimlach naar dat slaan der nationale trommel luisteren; maar het verveelt eindelijk. Het is zoo kinderachtig, altijd te hooren roepen: »Kijk ereis, wat een goeje jongen ik ben! Zoo knap, een boel knapper as andere jongens!" De Franschen bedwelmen zich met den damp hunner nationale ijdelheid. Michel Chevalier geeft er een glansrijk bewijs van in de *Débats*. In een hoofdartikel van dat blad trekt hij een parallel tusschen Engeland en Frankrijk op de Tentoonstelling. Dat artikel is hoogst onderhoudend. Met alle deftigheid beweert hij, dat de Franschen de Engelschen in weverij, machinerie, messenmakerij enz. uit het veld sloegen. Wie twijfelt er aan, dat zij hen overal hebben geslagen? Sloegen ze hen misschien ook niet bij Waterloo?"

Men begrijpt ligt, dat zulke uitdrukkingen de eenheid en broederschap der volkeren weinig bevorderen.

Intusschen heeft de *gedachte* aan zulk eene algemeene Tentoonstelling, als men thans aanschouwd heeft, weinig te be-

teekenen, en het behoeft geen bijzonder schrandere bol te zijn, in wien zulk een denkbeeld opkomt; maar de eer der *uitvoering* komt ontegenzeggelijk aan Engeland toe, en kan door Frankrijk niet aan zijn magtigen mededinger betwist, veel min ontnomen worden.

Wat ook nijd en nationale trots er tegen inbrengen, geen land of stad ter wereld kon het schouwspel vertoonen, dat het magtigste en overal invloedrijkste volk der aarde thans in de grootste en rijkste van alle steden heeft doen bewonderen.

Alle edellieden, waar ook, mogen zich bij andere gelegenheden spiegelen aan de edele handelwijze van den Britschen Hertog VAN NORTHUMBERLAND. Deze heeft, in de derde maand der tentoonstelling, 155 zijner arbeiders (smids, landbouwers, ingenieurs enz.) uit zijn landgoed Northumberland, voor den tijd van acht dagen, op zijne kosten naar Londen laten gaan, en zelf het volgende programma voor hunne reis opgemaakt, dat zijne mildheid in het schoonste licht stelt.

LET OP HET VOLGENDE:

Maandag 21 *Julij*. Aankomst bij het station van *Easton-Square*, ten 1 ure 15 minuten. Gaat naar *De zwaan met twee halzen*, in *Leadlane-Cheapside*. Eet er des middags. Bezoekt de Westminster-Abdij ten 4½ ure des namiddags. Bezoekt vervolgens *Northumberland-house*. (*)

Dingsdag 2 *Julij*. *Guildhall* van binnen ten 5 ure des morgens te bezoeken. Weest ten half 9 in den *Tower* te Londen. Vaart met de stoomboot van *London-bridge* naar den *Teems-tunnel*. Keert met de stoomboot naar *Westminster-bridge* terug. Gaat naar het station van *Waterloo-road*, en rijdt van daar langs den spoorweg naar het station van Brantford. Gaat van daar naar *Sion-house*, en keert langs den zelfden spoorweg naar het station van *Waterloo-road* terug.

Woensdag 23 *Julij*. De Groote Tentoonstelling in *Hydepark*.

Donderdag 24 *Julij*. De Groote Tentoonstelling in *Hydepark*.

(*) Het prachtige paleis van den Hertog, met kostbare schilderijen en kunstwerken.

Vrijdag 25 *Julij.* Parlementshuis, 9 ure des morgens, Britsch-Museum, *Regentspark* en Zoölogische Tuin.

Zaturdag 26 *Julij.* De St. Pauls-kerk. — Gaat en beziet de voornaamste gebouwen der City van buiten. — Keert terug naar *Newcastle-upon-Thyne.*

Het werkvolk, aldus op kosten van den Hertog de Groote Tentoonstelling bezocht hebbende, dankte hunnen milden weldoener in een adres, dat te dien einde werd opgesteld en aangeboden.

Onder de talrijke nieuw uitgevondene werktuigen, die men in de Groote Tentoonstelling vond, behoorden ook geneeskrachtige of als zoodanig opgegevene kettingen, waarvan een, door haren uitvinder »hydro-electrieke ketting" genoemd, aan zinverzwakte lieden werd aanbevolen. Deze ketting moet om den hals worden gedragen, en heeft onmiddelijk ten gevolge, dat de »geesten worden opgewekt, neêrslagtigheid verdreven en elk ander zenuwachtig gevoel te niet gedaan."

»Men behoeft niet te twijfelen," zegt de Londensche *Charivari*, »of er zullen weldra getuigschriften worden publiek gemaakt van nagenoeg dezen inhoud:

GETUIGSCHRIFT, N°. 1.

»Mijnheer! Een pleidooi voor de regtbank moetende doen, »heb ik het zoo geweldig op de zenuwen gekregen, dat ik »geen woord kon uitbrengen. Een deurwaarder, die gelukki»gerwijze mijne verlegenheid bemerkte, leende mij een uwer »hydro-electrieke kettingen, dien ik nog naauwelijks om den »hals had, of mijn *flux-de-bouche*, die een oogenblik gestremd »was geweest, keerde zoo ongedwongen en in zoo ruime »mate terug, dat ik flink en vlugweg een goed uur lang heb »gesproken. Me dunkt, dat ieder advokaat uwen ketting om »den hals dient te hebben.

»Uw dienaar
J. VAN HAKKELEN."

GETUIGSCHRIFT, N°. 2.

»De Heer BEERSCH heeft de eer den uitvinder van den hydro-
»elektrieken ketting zijn compliment te maken, en hem te dan-
»ken voor een genot, dat hij vroeger altijd heeft moeten ont-
»beren, te weten een aangenaam onderhoud met een schuld-
»eischer, *vulgo* »beer." De Heer BEERSCH, zijnen kleermaker
»van de straat ziende komen, kreeg het naar oude gewoonte
»op de zenuwen, en stond reeds op het punt om de huisdeur
»digt te werpen, toen hij op de gedachte kwam om uw ket-
»ting te proberen; en de uitwerking er van was zoo uitmun-
»tend, dat hij zich niet alleen in staat bevond om zijn onge-
»lukkigen schuldeischer onder de oogen te zien, maar zelfs
»om hem met een geforceerden sprong van de trappen te
»dreigen. Vermits de Heer BEERSCH binnen kort een aantal
»rekeningen te wachten is, zou hij gaarne een dozijn dier
»hydro-elektrieke kettingen willen, om in staat te zijn deze
»rekeningen — of beter gezegd de toonders er van — met
»gepaste onverschrokkenheid te ontvangen."

Men had er sterk aan getwijfeld, of het getal bezoekers in de laatste week der Tentoonstelling wel het hoogste bedrag der vorige dagen, dat is 74,000, zou bereiken. Maar tot ieders verwondering overtrof het aantal bezoekers op maandag 6 October elk vorig totaal; — 107,815 personen betraden dien dag het Glazen Paleis, en de ontvangst aan shillings bedroeg 5175 £ 16 Sh. Den volgenden morgen bragt men vijftien centenaars zilver naar de Bank van Engeland. Er heerschte voorts op dien dag eenige wanorde, die echter slechts van korten duur was. Door de uitgestrekte vleugels van het gebouw verspreidde zich op eens, hier het gefluister, daar de kreet: »*The Duke*" »*The noble Duke of Wellington! The iron Duke!*" Het was inderdaad de grijze Hertog, wiens onverwachte komst in het transept die opschudding veroorzaakte. Elk drong om het zeerst, vol angstig verlangen om den grijzen held te zien. Bij die opschudding brak een staketsel; eene dame en eene porseleinen vaas werden omvergeworpen, de laatste verpletterd, en de eerste doodelijk ontsteld. De politie schoot toe met hare zwarte stokjes, en door hare zorg werd de orde in weinig minuten her-

steld. De Hertog moest onder het geleide der agenten retireren — eene hem vreemde beweging — maar het hartelijk en geestdriftig gejuich van het volk, binnen en buiten het gebouw, volgde hem, toen hij aan den zuidelijken ingang te paard steeg, en scheen geen einde te zullen nemen. Toen de hoopen nieuwsgierigen in den avond na de sluiting huiswaarts keerden, was het een onafzienbare optogt, als van het talrijkste leger. De telegraaf was dien dag druk in werking, om de getallen, door de politie opgegeven, bekend te maken; want er waren zware weddingschappen hangende, of het getal bezoekers al dan niet tot het voorbeeldelooze bedrag van 100,000 zou klimmen. Den volgenden dag (dingsdag) was de toeloop echter nog grooter, en telde men 109,912 personen. Was er tegen het midden van den dag geen zware regen gevallen, die een uur lang duurde, dan zou dit getal zeker nog zijn toegenomen.

Op woensdag den 8sten werd de Tentoonstelling door 109,760 personen bezocht. Het getal bezoekers maakte in drie dagen een getal uit van 327,490, en eene ontvangst, enkel in shillings, van 15,690 £, 9 sh. (*f* 188,285, 40.)

Donderdag den 9den hield het ongunstige weder vele liefhebbers en nieuwsgierigen terug, en stoorde grootendeels het genoegen van hen, die moedig den regen, welke den geheelen dag viel, trotseerden, gedeeltelijk ook om een gezelschap dames in het nieuwe (zoogenaamd *Bloomer*) kostuum te zien, en met hare kozakkenbroeken den spot te drijven. Hierdoor ontstond weder eenig gedrang; doch de politie wist order te bewaren: 90,816 personen bezochten dezen dag — den laatsten shillingsdag — de Exhibitie.

Van al degenen, die de Tentoonstelling hebben bezocht, is niemand — zelfs niet de Koningin Victoria — het voorwerp eener grootere nieuwsgierigheid, bewondering en toejuiching geweest, dan de grijze Hertog van Wellington. Het moet den held van Waterloo wel hebben gestreeld zich het voorwerp der hulde te zien van zijne landgenooten, die hem 21 jaren vroeger (in 1830) op eene waarlijk canailleuze manier behandelden, hem op straat uitjouwden, met steenen en vuiligheid wierpen, zijne beeltenis verbrandden, de gla-

zen van zijn hotel insloegen, straten, die naar hem genoemd waren, herdoopten, uithangborden, die zijn portret droegen, neêrrukten, en den vroeger gelijk later zoo gevierden geen schimp bespaarden.

Zoo kan de volksmeening veranderen!

De Hertog VAN WELLINGTON is, niettegenstaande zijn bijna drieëntachtigjarigen ouderdom, nog tamelijk vlug en van een sterk gestel. Zijne landgenooten noemen hem in meer dan éénen zin »*the foremost man of all the world.*" Hij verzuimt geene openbare plegtigheid, en is, hoewel doof, een trouw bezoeker der schouwburgen, wanneer hij zich in de stad en niet op zijn prachtig kasteel *Strathfieldsaye* bevindt. Hij rijdt somtijds te paard, maar doorgaans in eene chais van bijzonder maaksel, lang en smal van kast, en zeer hoog op de wielen, — eene machine, die oud en jong reeds in de verte kennen. Hij houdt hoofd en schouders eenigzins gebogen en is van middelmatige lengte, in dit opzigt geenszins naar de schilderijen of platen gelijkende, die men van hem heeft, en naar welke men denken zou, dat hij ten minste zes voet lang is.

De Hertog is onmetelijk rijk; als een bewijs daarvan zegt men, dat hij aan zijne schoondochter, de Markiezin VAN DOURO — zijne lieveling en eene beeldschoone dame, die hem trouw gezelschap houdt — op haren bruiloftsdag een stel diamanten, ter waarde van 70,000 £, ten geschenke gaf. »Hij had die toevallig in een kabinet gevonden, en wist niet eens, dat hij ze had."

De Hertog gaat altijd ligt gekleed, welk weder het ook zij; zijne kleeding vertoont militaire eenvoudigheid, met uitstekende netheid gepaard. Op den eersten warmen dag kan men zeker zijn van hem met een witten paletot, wit vest, broek en das, en somtijds witten hoed, gekleed te zien. Dit kostuum, gevoegd bij zijn sneeuwwit haar, geeft hem een allerzonderlingst voorkomen in het oog van hen, die den ouden krijgsman voor het eerst ontmoeten. Somtijds geeft hij buitengewone proeven van zijne gehardheid tegen guur weder en koude. Zoo bleef hij b.v., toen de begrafenisplegtigheid der Koningin-weduwe ADELAÏDE plaats had, ruim twee uren in het gewelf van St. George op den steenen vloer staan, ofschoon het vinnig koud was, en hij slechts zijn

dunnen militairen mantel om had; eene zorgeloosheid, die te meer in het oog viel, daar de vermaarde minister CANNING, drieëntwintig jaren vroeger, op de zelfde plaats, bij de begrafenis van den Hertog van York, de koude had gevat, die zijnen dood veroorzaakte; terwijl Lord ELDON (wijlen de bekende staatsman) vaak zeide, dat hij het zelfde lot ontging, door zijn hoed onder zijne voeten te leggen, en er op te gaan staan.

Zijn laatste bezoek der Tentoonstelling — alleen, te midden der tallooze menigte van allerlei natiën — heeft een sterk bewijs opgeleverd der geestkracht, waardoor zich de IJzeren Hertog onderscheidt.

Den 10den October bedroeg het getal der bezoekers van het Glazen Paleis naauwelijks zooveel als vroeger op een gewonen vrijdag, en daags daarna, den dag der sluiting voor het publiek, ruim 53,000.

Den 14den heeft Koningin VICTORIA met Prins ALBERT en al hunne kinderen er het laatste bezoek gebragt. Buiten hen waren slechts de inzenders en hunne vrienden, een vrij sterk getal uitmakende, aldaar tegenwoordig,

Den 15den des namiddags had de finale sluiting der Groote Tentoonstelling door Prins ALBERT plaats. Behalve een aantal der aanzienlijkste personen, waren de leden der Koninklijke Britsche Commissie, de architect en aannemers van het gebouw, al de gecommitteerden, gezworenen, enz. daarbij tegenwoordig. Eene tallooze ontzettende menigte had, niettegenstaande het ongunstige weder en den zwaren regen, reeds ten 10 ure *Hydepark* en den toegang tot het Paleis bezet, en begroette de komst van den Prins met onbeschrijfelijke geestdrift en eindeloos gejuich. De redevoering van den Prins — in antwoord op het verslag van Lord CANNING, als President van den Raad der Gezworenen, bij den aanvang der plegtigheid voorgelezen — was treffend en maakte een diepen indruk, die nog toenam door het plegtige en heerlijke orgelspel, dat, eerst bij de komst der processie aangeheven, zich thans voor de tweede maal deed hooren, en gevolgd werd door een gebed, hetwelk de Bisschop van Londen met gevoel en zalving uitsprak. Een *Hallelujah*,

koorsgewijze onder geleide van een der groote orgels gezongen, maakte het einde uit der plegtigheid, die slechts vijfendertig minuten had geduurd.

Volgens het verslag van Lord CANNING, betreffende de prijzen, door de gezworenen toegekend aan inzenders van verdienstelijke bijdragen, is het getal der *council-medals* 170, dat der *prize-medals* 2918.

Wat met de winst, die het Glazen Paleis heeft opgeleverd, zal gedaan worden (*), moet de tijd leeren; maar het is voor Engelands eer en de tevredenheid van alle belanghebbenden en belangstellenden in de beschaafde wereld te hopen, dat er een goed en loffelijk gebruik van zal worden gemaakt, opdat er voor den menschelijken geest eene streelende herinnering blijve aan het grootsche en zoo wel tot stand gebragte ontwerp, dat de rijkste verzameling van kunstschatten, ooit door de wereld aanschouwd, vereenigde in een onmetelijk toovergebouw, hetwelk, door millioenen bezocht en bewonderd, gedurende zes gedenkwaardige maanden de zinnen heeft bekoord, de wetenschap verlicht en bevorderd, kunstmin gekweekt en aangemoedigd door de wonderen, die het onder zijn kristallen dak besloten hield.

Aan de volgende inzenders van goederen uit Nederland zijn door de uitspraak der gezworenen, volgens de officiële lijst daarvan publiek gemaakt, medailles toegekend:

BLEEKRODE (Prof. S.), voor zink-oxyde.
BRANDON (N. D.), » stearine-kaarsen.
ENTHOVEN, » ijzeren kraan, om te ligten en te wegen.
DE HOLLANDSCHE IJZEREN SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ, » model van spoorweg-wipbr.
HONIG (B. EN F.), » velin dubbel olifants schrijfpapier.

(*) De geheele ontvangst van entréegelden, verpachtingen enz. bedraagt ruim 505,000 £. De onkosten en uitgaven worden op omstreeks de helft dier som berekend; er zou dus een overschot zijn van omstreeks 3,030,000 gulden.

JENKIN (W.),	voor een ploeg.
KROONENBERG (W. F.),	» een groot tapijt.
LOGEMAN (W. M.),	» uitmuntende magneten (*eene raads-medaille*).
PETIT EN FRITZEN,	» klokken met toestel.
PRINS (C. C.),	» aardappelenstijfsel.
REGOUT,	» kandelabres, 2 groote en 2 kleine, en glaswerk (*twee medailles*).
ROMIJN (D.),	» gezette juweelen.
SCHÖNEVELD EN WESTERBAAN,	» stijfsel.
SCHUTZ (L. N.),	» gegoten zinkwerk.
ZAALBERG (J. C. & ZOON),	» pronkdeken.
ZEEGERS (F.),	» Japansch vuurscherm.

MENGELINGEN.

Executie van een zendeling-priester in Cochin-China. — Een brief uit Hong-kong, aan den redacteur van het Fransche dagblad *l'Union* gezonden, geeft het volgende berigt van de voltrekking der doodstraf te Sion-baai, in Cochin-China, aan den Heer SCHOEFFLER, priester en zendeling.

Op den 1sten Mei, tegen den middag werden op last van den grooten Mandarijn olifanten en paarden gereed gezet, en twee regimenten handlangers der dwingelandij stonden onder de wapenen. De geweren werden geladen, en ieder dacht, dat men eene expeditie tegen de oproerlingen bedoelde, of eenig rooverneest wilde aanvallen. Spoedig evenwel lekte het uit, dat al die toebereidselen tot de doodstraf van den Heer SCHOEFFLER werden gemaakt. De Mandarijn, vreezende dat de Christenen hunnen *missionaris* met geweld zouden trachten te ontzetten, wilde hen door die militaire vertooning afschrikken. Toen dat voornemen bekend werd, werd de geheele stad in de grootste droefenis gedompeld. De cipiers, de gevangenen en al degenen, die den gevangene kenden, toonden zich aangedaan en bekommerd. De Heer SCHOEFFLER daarentegen was getroost en blijmoedig, en kleedde zich zoo ligt mogelijk, om des te ge-

makkelijker naar de strafplaats te kunnen gaan. De Mandarijn vreesde voor oproer, en plaatste zich op den wal, te midden zijner strijdvaardige troepen. De executie greep plaats buiten de stad. De stoet, die den martelaar omringde, trok in deze orde heen: Voor hem marscheerde een soldaat, die op een staak een houten bord droeg, met dit opschrift: »Niettegenstaande het strenge verbod tegen de religie van Jezus, heeft een Europesche priester, Augustinus genaamd, zich heimelijk onderstaan hier te komen, om voor het volk te prediken en het te verleiden. In hechtenis genomen zijnde, heeft hij alles bekend; zijne misdaad is openbaar. Dat men Augustinus het hoofd afhouwe en in de rivier werpe. Vierde jaar van Tu-Du, eerste dag van de derde maan." Acht soldaten marscheerden met bloote sabels aan de zijden van den Heer Schoeffler; honderd man, met geweren of lansen gewapend, vormden het hoofd der processie; twee olifanten maakten de achterhoede uit. De martelaar hield, onder het gaan, zijne ketens in de hoogte; hij trad haastig voort, als spoedde hij zich ter zegepraal, en sprak aanhoudend dankgebeden. Eene tallooze menigte omringde hem; de meeste dier Heidenen werden door eene godsdienstige bewondering getroffen, schoon eenigen spotteden en lasterden. Op de strafplaats gekomen, viel de martelaar op de knieën, kuste driemaal het crucifix, en trok, op verzoek van den beul, zijn rok uit en den kraag van zijn hemd neêr. Toen de beul hem vervolgens de handen op den rug had gebonden, zeide hij tot dezen: »Doe uw werk, zoo spoedig gij kunt." — »Neen, neen," dus viel de Mandarijn uit, dien men kennis gaf van hetgeen de Heer Schoeffler had gezegd: »rigt u naar het sein der timbalen, en slaat niet voordat gij ze hoort." Het sein werd gegeven; de hand des beuls beefde, hij bragt zijn slagtoffer drie slagen in den hals toe, en moest toch eindelijk het vleesch met een mes doorsnijden, om het hoofd van den romp te krijgen.

In Cochin-China verwijderen de toeschouwers zich terstond na zulk eene strafoefening; maar bij deze gelegenheid, schoon het grootste gedeelte der aanwezigen uit Heidenen bestond — want er zijn slechts weinig Christenen in Sionbaai — schoten zij toe, om eenige droppelen van het bloed op te vangen, en een stuk der kleederen van den martelaar

te krijgen. Men merkte op, dat een Mandarijn van minderen rang, een Heiden, vóór de executie een wit zijden kleed en een wit linnen doek voor de voeten van den martelaar wierp, in de hoop, dat ze met zijn bloed zouden geverwd worden. De Heer SCHOEFFLER, zeker denkende dat ze aan een of anderen Christen behoorden, nam ze op, en stak ze binnen zijn hemd, op zijn hart. Toen de Opper-Mandarijn vernam wat zijn ondergeschikte had gedaan, deed hij hem eenige stokslagen geven; maar de man ging toch heen vol blijdschap over zijne kostelijke reliqui. De Christenen verkregen het ligchaam van den Heer SCHOEFFLER; maar zijn hoofd werd in de rivier geworpen, en was, bij het schrijven van den hier mededeelden brief, nog niet gevonden.

KOSSUTH en zijne vrienden. — Terwijl men in Engeland, en met name te Southampton, toebereidselen maakte tot eene hartelijke en vleijende ontvangst van KOSSUTH en de andere Hongaren, die door het Turksche gouvernement op vrije voeten zijn gesteld, heeft den 22 September op de Groote Markt te Pesth, de hoofdstad van Hongarije, de executie dier vaderlanders op de volgende wijze plaats gehad: De troepen van het garnizoen vormden een carré, in het midden waarvan men eene gewone galg zag. De kommanderende officier las het vonnis van den krijgsraad voor, waarbij de volgende personen *per contumaciam* (als voortvlugtigen) wegens hoogverraad waren veroordeeld, om in effigië gehangen te worden. Vervolgens werd de beul gelast om zijn werk te doen, hetgeen geschiedde door eene rij zwarte borden op te hangen met de namen: PAUL ALMASY, JULIUS G. ANDRASY, J. BALOGH DE GALANTHA, Graaf CASIMIR BATTHYANYI, EUGENIUS BEOTHY, LODEWIJK CSERNATONI, STEPHAN GOROVE, RICHARD GUYON, PAUL HAJNICK, FRANCISCUS HARMANN, MICHAEL HOWARTH, DANIËL IRANYI, Baron N. JOSICA, GEO. KMETHY, KAREL KORNIS, LODEWIJK KOSSUTH, JOH. LODEWIJK LADISLAUS MADARASS, Baron Y. NAJTHENYI, MAURITS MERIC, LAZAR MESSAROS, JOS. OROSSHEGYI, MAURITS PERCZEL, NICOLAAS PERCZEL, NICOLAAS PEKY, JOH. RAKOCZY, JULIUS SAROZY, ANTON SOMOGYI, Baron L. SPLENYI, Baron E. M. STEIN, BARTHOLOMEUS SZEMERE, SAMUEL SONNTAG, MICHEL TARESZES, Graaf TELEKI, A. VON DEGGENFELD en S. MIKOVICH.

Gepensioneerde officieren in Engeland. — In Engeland zijn thans op heel en half pensioen of non-activiteit: 195 luit.-kolonels, 285 majoors, 987 kapiteins, 1090 eerste luitenants, 168 vaandrigs en tweede luitenants, 93 betaalmeesters, 24 adjudanten, 186 kwartiermeesters, 320 officieren van gezondheid, 20 kapelaans. De oudste luit. kolonel, PHILIP WALSH, dateert van het jaar 1800; de oudste majoor, A. RIBE, van 1807; de oudste kapitein, T. ASKUE, van 1794; de oudste luitenant, CHARLES GRANT, van 1778 (sedert 73 jaren eerste luitenant!); de oudste vaandrig, LYLE, van 1780; de oudste betaalmeester, G. CARTERET, van 1798; de oudste officier van gezondheid, J. BOLTON, van 1791; de oudste kwartiermeester, J. MINGAY, van 1783.

Het zou de moeite waard zijn, zulk een gezelschap van *oud*-gedienden bijeen te zien, die, als hun geheugen niet in non-aciviteit is, nog al wat te vertellen moeten hebben.

Ouderdom der dieren. — Een beer wordt zelden ouder dan twintig jaren; een hond leeft twintig, een wolf insgelijks; een vos veertien of vijftien jaren. De gewone leeftijd van eene kat is zeventien jaren; van een eekhoorn, haas of konijn vijf of acht jaren. Olifanten leven, naar men zegt, vierhonderd jaren; de rhinoceros vijftig jaren; een paard kan tweeënzeventig jaren oud worden, maar leeft gewoonlijk slechts vijfentwintig of dertig. Te Weenen is een arend gestorven, die honderd en vier jaren oud was; raven leven honderd jaar en langer. Eenige soorten van papegaaijen insgelijks. Eene schildpad heeft honderd en negentig jaren geleefd. Pelikanen worden ook zeer oud. Herten insgelijks. Een schaap leeft zelden langer dan tien en eene koe meer dan vijftien jaren.

Een woord van LOUIS PHILIPPE. — Toen deze koning een ministerie zocht zamen te stellen, liet hij den bekenden Heer DUPIN roepen; maar het onderhoud van koning en gedeputeerde liep vruchteloos af. Monsieur DUPIN bleef stijf bij zijn stuk, en zeide onder het heengaan: »We kunnen het stellig niet eens worden, Sire!" — »Dat heb ik ook gedacht," sprak de koning; »maar ik was verlegen, om het u te zeggen."

DE GASTRONOMIE,

HISTORISCH EN PROEFONDERVINDELIJK GESCHETST.

Door een Liefhebber.

Wie met oordeel en verstand de reusachtige bladeren der wereldgeschiedenis, d. i. van onze kleine planeet, doorziet, merkt gewis met leedwezen op, hoe vaak beschaving, met moeite en tijdverloop verkregen, eensklaps van hare glansrijkste hoogte weder naar beneden stort, en in den nacht der barbaarschheid verzinkt. Wie denkt hier niet met aandoening en huivering aan de groote namen van Griekenland en Rome? In het vaderland van ARISTIPPUS behoort tegenwoordig een stuk bokkevleesch onder de lekkernijen, en het magtige Rome, dat drie Apiciussen voortbragt, sukkelt thans aan de tering met zijne vastendagen.

Terwijl de helden van HOMERUS reeds met verstand en smaak wisten te schransen, lieten de latere Spartanen zich op het flaauwe diëet eener schrale zwarte soep zetten, en waren zulke lompe uilskuikens in het eten, dat zij NAUKLIDES uit hun land wilden verbannen, omdat die brave man er wat dik en vet uitzag, waaruit men opmaakte, dat hij een lekkerbek was.

De beroemde Romeinsche staatsman, regtsgeleerde en redenaar, Consul QUINTUS HORTENSIUS, maakte zijne tijdgenooten aan zich verpligt daardoor, dat hij de eerste aanleiding gaf om paauwen klaar te maken en te eten. MARCUS AUFIDIUS LURCO vond de kunst uit om paauwen te mesten, waardoor hij weldra een rijk man werd. Ook bij de oude Grieken stonden de paauwen in groot aanzien. Wie geeft er nu nog iets om? wie eet ze?

AUSONIUS bezong met geestvervoering den lof der oesters. Na dezen dichter verloren zij op eens haar aanzien, en bleven eeuwen lang in een kwaad blaadje staan.

De beroemde MAECENAS heeft aanspraak op de verdienste van het eerst de aandacht der wereld op het ezelsveulen te hebben doen vallen, en er belang in te doen stellen. Maar hij was naauwelijks dood, of de natie verloor hare deelne-

ming in die lekkernij, en men ontbeerde dit genot, totdat de vernuftige kanselier van Frankrijk, de Kardinaal ANTOINE DUPRAT, het weder in het leven riep. Maar niettegenstaande de lekkerheid en voedzaamheid dier spijs, waar de ferme vent zoo'n schik in had, dat hij zijne tafel hol moest laten uitsnijden, om plaats voor zijn buik te krijgen, — niettegenstaande de magt van dit voorbeeld, werd de zaak door tijdgenoot en nakomeling vergeten.

PLINIUS vertelt, dat ten tijde van TRAJANUS de steur, die vroeger zoo in aanzien stond, volstrekt niet meer geteld werd. Even zoo is het ook gegaan, indien HORATIUS de waarheid zegt, met den zeevisch Rhombus, de ooijevaars en de gebraden waterduikers.

Maar genoeg voor het oogenblik hiervan! De begrippen omtrent de waarde of onwaarde van enkele spijzen zijn niet alleen aan dergelijke wisselvalligheden onderworpen geweest, ook met die aangaande het eten zelf heeft dit plaats. Hoe zou, nog geen vijftig jaar geleden, iemand in Duitschland doctor hebben kunnen worden, zonder een doctorsmaal — een *Doctorschmauss* — te geven, en wie denkt er thans nog aan? Even min denkt men hier te lande nog aan de oude akademische ontgroenpartijen.

»Toen ik," dus verhaalt een Duitscher, »geëxamineerd werd, stonden blinkende, met wijn gevulde glazen, smakelijk aangesnedene hammen, ossetong, *saucis de Bologne*, taarten en koeken op de eerwaardige tafel. Men herinnerde zich daarbij aan de koeken, die den helhond *Cerberus* werden toegeworpen. Etende examinatoren zijn niet half zoo deftig en schrikwekkend. Hoe lief zag dat alles er uit! Daar kreeg men nog moed bij, en de geheele anders zoo lastige bezigheid verscheen daarbij in het schoonste licht, terwijl de diepste en omvangrijkste kundigheden gemakkelijk en aantrekkelijk schenen. Maar bij de tegenwoordige examina hebben noch examinatoren noch examinanden regten appetijt."

Dusverre de Duitscher. Hier te lande zijn de examina bijzonder geschikt, om reeds bij anticipatie den eetlust aan hen, die ze ondergaan moeten, te benemen.

Met dat al moet men zich verheugen over den zoo blijkbaren vooruitgang van het menschelijk geslacht in eten en

drinken. Tegenwoordig wordt althans een *commis voyageur* beter bediend dan de Goden van Griekenland, die zelfs geen vorken of servetten kenden.

Maar op wat hoogen prijs de zalige Goden het eten stelden, leert hunne verkeering met het menschelijk geslacht, het zij in vriendschap of kwaadheid. Welk gunstbewijs verwierven PHILEMON en BAUCIS niet van ZEUS voor een ganzengebraad! Hoe dankbaar was CERES niet jegens CELEUS, die haar een avondmaal had voorgezet! Een der heilrijkste geschenken, die den bewoners van Delos voor hunne gastvrijheid jegens LATONA ten deel vielen, was de ontdekking om hoenders te mesten. ARISTAEUS, zoon van APOLLO en CYRENE, vond de kaas uit. Het menschdom wist dat op prijs te stellen, en bewees hem derhalve eene even goddelijke eer als aan BACCHUS, ja legde hem zelfs den bijnaam JUPITER ARISTAEUS toe. Ook bij de Romeinen had iets dergelijks plaats. FULVIUS HERPINUS werd onder de goden geplaatst, omdat hij de kunst uitvond om slakken te mesten en vet te maken.

Wanneer echter de Goden ter dege wilden straffen, geschiedde dit door het eten, gelijk bij ons tegenwoordig nog geschiedt door het aanlokkelijk bijvoegsel: »op water en brood." Den misdadiger PHINEUS zonden zij de onappetijtelijke Harpijen, die hem alle spijzen, welke hij nuttigen wilde, uit de handen rukten of bemorsten. TANTALUS ging het, zoo als ieder weet, nog slimmer. Want terwijl men PHINEUS den eetlust bedierf, dat zeker al erg genoeg is, werd TANTALUS tot een eeuwig ongestilden honger veroordeeld, en deze straf is door alle gevoelige zielen ten allen tijde als de allervreeselijkste beschouwd. Eenige zwaarmoedige lieden van lateren tijd hielden haar zelfs voor een zinnebeeld van het lot der stervelingen in het algemeen. — Zulke dwaze bespiegelingen heeft men te wachten, als de mensch niet juist de waardij en het doel van het eten inziet.

De ouden waren verstandiger en vrolijker dan het tegenwoordige menschengeslacht. Zonder te klagen en te huilen, liet men zich den kost toenmaals goed smaken. Thans maakt men overal zooveel fratsen en omslag, lijdt vaak op zoo'n malle manier honger, en houdt zich zoo deftig aan tafel, dat er geen aardigheid meer aan is. Het was nog al iets te zeg-

gen, toen de arme NIOBE op éénen dag twaalf kinderen verliezen moest:

»Zes der lieflijkste dochters en zes ontluikende zonen,"

gelijk een oud hexameter het heeft.

»Toch vermoeide haar 't schreijen, en dacht zij, de treurende, aan eten.

Bij ons behoeft maar het minste te gebeuren, b. v. een vrouwtje heeft slechts haren man te verliezen, en meteen denkt ze, dat het niet past te dineren, en drinkt enkel een paar kopjes koffij.

Het beste geschenk, dat PROMETHEUS den menschen, nadat hij ze gemaakt had, meende te kunnen geven, was het vuur, dat hij den Goden ontstal. Nu konden de stervelingen braden, koken, poffen en stoomen, en de Goden hadden weinig op hen vóór. De verschrikkelijke straf, waarmeê PROMETHEUS getuchtigd werd, bewijst ten volle, welk gewigt de Goden aan het vuur, als *conditio sine qua non* der kook- en eetkunst, hechtten.

Het is naar om te lezen, hoe ellendig de menschen waren, toen zij nog geen vuur hadden, en voordat VESTA hen leerde, zich aan den heiligen haard den noodigen kost klaar te maken. Daarbij moet men in het oog houden, dat men toenmaals nog geen glaasje wijn tot troost kon gebruiken. De arme oude Arkadiërs voedden zich, naar het berigt van AELIANUS, voornamelijk met eikels, de Atheners met vijgen, de Tirynthers met appels, de Indianen met riet, de Karamanen met gras, de Meötiers en Sauromaten met gierst. Hoe beestachtig!

Maar zelfs toen de menschen vuur hadden, was het daarmeê niet afgedaan, zoo lang men niet aan het vleescheten ging. Gelijk de veefokkerij reeds een vooruitgang der menschheid doet kennen, die zich vroeger bloot op veld- en tuinbouw toeleî, zoo is het ook met de vleescheterij. Ongelukkigerwijze hield de ultra-conservative TRIPTOLEMUS, door een verbod, het volk maar al te lang van dien vooruitstap terug, totdat de menschen verstandig genoeg werden om zich daar niet meer aan te storen.

En nu begint een nieuw tijdvak der beschaving. Lust, moed en kracht ontwaken, een liefeijke dageraad beschijnt

de velden, de helden eten ossen- en kalfsgebraad, en Homerus begint te zingen:

»Wel is iedere dood een schrik voor het lijdende menschdom;
»Maar het meest ellendig is hij, die sterft van den honger."

Van *gekookt* vleesch schijnt Homerus niet te hebben geweten; van *gebraden* daarentegen spreekt hij ontelbare malen, b. v.:

»Sneden behendig het vleesch aan stukken en staken 't aan spitten,
»Brieden het dan voorzigtig, en trokken het al naar beneden."

In de *Iliade* schransen overwinnaars en overwonnenen vóór en na de gevechten, hetgeen niet anders dan verstandig kan heeten. Karakteristiek toont zich de gastvrijheid in het gebruik van de tafel niet af te nemen. Alle schotels bleven er op, totdat de gasten weg waren. Bezoekers moesten eerst eten en drinken, eer zij er van mogten spreken, waar zij om kwamen of wat zij eigenlijk wilden. Ook zaken van hooger belang werden altijd met eten en drinken behandeld. Offeren ging nooit zonder eten.

Toen de goddelijke varkensdrijver Odysseus, dien hij slechts voor een bedelaar hield, te gast had, nam hij niet minder dan twee speenvarkens,

» — en offerde beide ten gastmaal —
» Zengde vervolgens en sneed en stak het vleesch aan de spitten.
» Toen het nu lekkertjes bruin was geworden, bragt hij het Odysseus,
» Sissende nog aan de spitten, met meel, dat hij eerst er op strooide."

Het *θερμ' ἀυτοις ὀβελοισιν* is eene der appetijtelijkste klassieke plaatsen, die ik ken, en ik kan haar nooit lezen zonder te watertanden. Over het algemeen wist men toen te leven. Tot een bloot ontbijt werd voor Achilles door zijne kameraden een schaap geslagt, groot en dik in de wol. Maar niet alleen zulke schapen, benevens witgetande speenvarkentjes, loom voortstappende runderen, ferme geiten, vetgemeste zwijnen, — ook oesters werden (Iliad. XV: 746) reeds genuttigd. Van toespijzen vinden wij het eerst vermeld:

Moed-versterkend brood, en meel, het merg der mannen.

We ontmoeten evenwel reeds kunstiger geregten, b. v. geitenmagen, met vet en bloed gevuld, en op gloeijende kolen gebraden, en tevens vlijtig omgekeerd, waarmede de goddelijke lijder ODYSSEUS, die zich slapeloos heen en weêr wentelt, vergeleken wordt. Hier ziet men dus reeds de eerste aanleiding tot de velerhande later uitgevondene soorten van worst. Oók schijnt eene wijnpap, uijen, »tot drinken noodigende," geelachtige honig en de »heilige" bloem van meel, met op een ijzeren rasp gewrevene geitenkaas en Pramnischen wijn gemengd, zeer bemind te zijn geweest. In de *Ilias* wordt dit geregt voor de oogen der gasten klaar gegemaakt door de lokkige, met godinnen vergelijkbare HEKAMEDE, — hetgeen zeker wel trek in het kostje moest doen krijgen.

Men mag niet uit het oog verliezen, dat men toenmaals reeds een best begrip er van had, om de lekkerste beetjes te kiezen. Zoo vindt men b. v. meermalen gewag gemaakt van het ruggestuk van het gebraad, als bijzonder lekker. De schenkels, die de kroon spanden, werden aan de goden geofferd, hetgeen zeker een vroom gebruik was, maar tevens de uitvinding der ham moest vertragen.

Hoe het vleesch door voorsnijden beter gehalte en smaak aanneemt, schijnt aan die tijden van barbaarschheid nog niet bekend te zijn geweest. Nergens wordt daar gewag van gemaakt.

Wat de Lotos der Lotophagen (of Lotos-eters), die zoo heerlijk smaakte, dat men zijn eigen vaderland er door vergat, eigenlijk geweest zij, is moeijelijk te zeggen.

Na van het eten en de lekker bereide spijzen te hebben gesproken, mag van het drinken niet gezwegen worden. Dit ontbrak nooit; ja, de Homerische helden dronken, zoo al geen »wijn van 't *jaar elf*," toch (volgens *Odyssea* III, vers 391) elfjarigen wijn. Een belangrijke stap in de beschaving! Nadat zij gesmuld en het hart door spijs gesterkt hadden, vergaten zij geenszins het drinken, en het referein van een gastmaal klinkt steeds:

> »Nadat het verlangen naar drank en spijze voldaan was,"

Of iets van dien aard:

> »Terwijl we ons met vleesch en liefelijken wijn verkwikten,"

Wat nu het tafelgereedschap en de manieren bij het eten betreft, zoo had men allezins door het uitvinden der tafel reeds veel gewonnen. Daar men niet wel zonder tafel kan eten, was het historisch noodzakelijk, dat de tafel werd uitgevonden, gelijk zij dan ook uitgevonden is. Men behoeft niet te twijfelen, of de tafel is alleen uitgevonden wegens het eten. »Eten" en »aan tafel gaan" is nog altijd één en het zelfde; een »goede tafel," »na de tafel," »tafelvrienden," »van tafel en bed gescheiden," enz. enz. geven genoeg te kennen, wat men door *tafel* verstaat. Toen nu de tafel uitgevonden was, moest de stoel van zelf volgen.

Vóór en ten tijde van HOMERUS at men zeer verstandig, aan tafels zittende. Maar nu komen we alweêr aan een achteruitgang; want in lateren tijd werd de gewoonte der Perzen, om bij het eten half te liggen, schier algemeen aangenomen. Dit zou geheel onverdragelijk zijn geweest, zoo men de ligplaatsen niet met beweegbare kussens had bedekt, die elke gast naar welgevallen kon schikken. Maar ook zoo was het nog ongemakkelijk en lastig genoeg. De gasten lagen op de linker zijde, het hoofd naar de tafel gekeerd en de voeten naar den hoek, met de regterhand over zichzelven heen naar de spijzen tastende en etende. Op deze wijze keerde elk zijn buurman den rug toe, en moest zich omwenden, om met hem te praten.

Daar zij evenmin als de Engelschen soep aten, hadden zij ook geen lepels noodig. Hierbij kan men nu niet wèl inzien, hoe zij b. v. met de hierboven gemelde wijnpap te regt kwamen, of ze moest zoo dun zijn geweest, dat men ze kon drinken. Misschien doopten zij er stukken brood in. De vorken zijn eene uitvinding van veel lateren tijd; omtrent die van de lepels heb ik, in weêrwil van al de geschiedkundige of liever *on*kundige moeite, die ik mij getroost heb, niets stelligs te weten kunnen komen. Het is niet te ontkennen, dat goden, helden en menschen onmiddelijk met de vingers hebben gegeten. Ik zie deze schaduwzijde in 't geheel niet over het hoofd, maar kom met leedwezen er voor uit. Indien zij voor 't overige niet bestond, zouden wij al heel weinig bij hen voor hebben.

Was nu de voortijd van het schoone Griekenland reeds in die mate beschaafd, — had SOLON reeds de fijngevoelige

wet verkondigd, dat de bruiden vóór het huwelijksfeest een kweeappel moesten eten, om de liefelijkheid van den kus te verhoogen, — zoo toonen andere natiën daarentegen zich nog lang daarna in de diepste barbaarschheid verzonken.

De Egyptenaren aten, zoo als PROSPER ALPINUS uitvoerig meldt, uiterst armoedig, en dronken geen wijn. Doorgaans met één geregt tevreden, dat meestal uit rijst of andere veld- en peulvruchten, groenten of wortels, ook wel enkel melk bestond, aten zij slechts bij bijzondere gelegenheden visch of kameelvleesch, en hoewel het voorsnijden reeds kennende, pasten zij die kunst toch alleen op hamels toe. Dat het volk uijen en kool aanbad, is bekend; het is ook waar, dat de Egyptische ajuin allerlekkerst van smaak is. Eerst ten tijde van PROSPER ALPINUS begonnen weinigen, die meer beschaving bezaten en van vreemde kooplieden een lesje gekregen hadden, hoendervleesch te eten. Maar wat kan men ook van dat akelige en wonderlijke volk verwachten?

Volgens WINCKELMANN kregen de jonge worstelaars onder de Grieken melkspijs te eten. WINCKELMANN heeft denkelijk *kaas* bedoeld; maar dat woord zal hem niet fraai genoeg voorgekomen zijn. Even hard moet het mij vallen te berigten, dat de oude Romeinen in den eersten tijd bijna geheel alleen van een *brij* leefden, die uit tarwemeel, somtijds ook uit spelt, rogge en haver werd bereid. Naar CAESAR's beschrijving leefden de oude Helvetiërs bijna van gelijken kost, en PLINIUS berigt, dat de Duitsche volkeren zich buiten den haverbrij van geen anderen bedienden. TACITUS voegt daar nog ooft en zure melk bij.

Doch ik spoed mij, om van zulke voorwerpen af te komen; alleen wil ik nog aanstippen, dat men op de kracht en ligchaamssterkte dier slecht etende volkeren niet zoo erg behoorde te pogchen. De Homerische *roastbeef*-helden slingerden met ééne hand steenen, die een heel dozijn van zulke latere brij-eters gezamenlijk niet eens konden optillen. En dan is nog de vraag, wat de oude Duitschers wel zonder hun bier zouden geweest zijn.

De philosophische gastmalen der Grieken verdienen meer door dat, wat er bij gesproken werd, dan door hetgeen men er at, eenige opmerking, en het zal voldoende zijn, er slechts ter loops van te hebben gerept. Maar bij de oude

Romeinen moet men eene nobele handelwijze bij sommige gastmalen bewonderen. Eens werden b. v. voor Antonius en *eenige weinige vrienden* acht wilde zwijnen gebraden, die men alle met korte tusschenpoozen aan het spit had gestoken. Toen Philotas, een geneesheer, zijne verwondering over die toerustingen te kennen gaf, antwoordde de kok, dat men daarom zooveel gebraad klaar maakte, om er zeker van te zijn, dat ten minste één spit den hoogsten graad van voortreffelijkheid had bereikt, wanneer Antonius er om riep, en dat die hoogste graad van volmaaktheid in de meesterstukken der kookkunst, gelijk in andere werken van vernuft en smaak, kort van duur en snel voorbijgaande was.

Wie zou niet eenen Lucullus regt laten wedervaren, die in zijne paleizen onderscheidene eetzalen deed inrigten, welke, ieder naar eene Godheid genoemd, den huishofmeester tevens den aanleg en de kosten der gastmalen, er in te geven, aanduidden, terwijl b. v. een maaltijd in de zaal van Apollo gewoonlijk 10,000, volgens anderen meer dan 150,000 guldens kostte. Bij een collation, dat de komediant Aesopus (een rijker kerel dan de fabeldichter!) gaf, moet zelfs een enkele schotel 450,000 guldens hebben gekost. De koers van het toenmalige geld is echter niet genoeg bekend, om van de juistheid dier berekening geheel zeker te zijn.

Eene grootsche vinding waren bij de oude Romeinen ook de etablissementen ter mesting van allerlei vischsoorten, uit alle rivieren en zeeën, van vogels uit elke luchtstreek, van slakken, oesters, wilde zwijnen enz., die zoo elk oogenblik ter dienste van de maag gereed waren. Eene grondige studie bewijst de kunst om oesters lang versch te houden, uitgevonden door zekeren Apicius (een der drie Apicii, welke te Rome leefden). Deze kunst werd zoo door hem veredeld, dat hij den Keizer Trajanus in het verre land der Parthen, zonder spoorwegen, versche oesters wist te bezorgen. Hoe gelukkig was ook toen het denkbeeld, varkens met gedroogde vijgen te mesten! Even zoo verdienen de van binnen verzilverde kookgereedschappen, gelijk men ze te Herculanum heeft gevonden, allen lof. In Engeland heeft men dat model onlangs weêr ingevoerd.

Daarentegen is het eene dwaasheid om dure spijzen, alleen wegens hare duurte, voor lekker te houden, en goedkoope,

hoe aangenaam ook van smaak, te verachten, omdat ze weinig kosten. De zinnelooze Romeinsche weelde der paauwetongen enz. is genoeg bekend. Men gaf zelfs te Rome kostbare parelen, die volstrekt geen smaak hebben, den gasten te drinken.

Gelijk reeds aangestipt is, hadden de Grieken zoo min als de Romeinen vorken; de laatsten echter maken aanspraak op de uitvinding der servetten. Winckelmann, de beroemde Duitsche schrijver over de gebruiken der oudheid, zegt, dat, gelijk bij de Grieken geen neusdoeken bekend waren, maar zelfs aanzienlijke lieden zich met hunnen mantel de tranen afdroogden, zoo ook de servetten eerst in latere tijden door Romeinen werden gebruikt. De genoodigde gast bragt evenwel zulk een doek (*mappa*) zelf mede.

Maar tot wat gruwelijk gebruik dienden die zoogenaamde servetten! Wanneer een gast het een of ander kostje lekker vond, stopte hij het met vergunning van den tractant in het servet, en zond het zoo naar huis. Die onmanierlijke naar-huis-sleperij had, helaas! ook bij de Atheners plaats. Elke gast bragt zijn knecht meê, en liet door dezen alles, wat hij van de onderscheidene geregten, waar men hem eene rijkelijke portie van voorzette, niet opat, en wat maar transportabel was, b. v. stukken wildbraad, worst, hoenders, visch, wild gevogelte, taart, enz., in een tot dat einde medegebragten korf of zak steken en naar huis dragen. Bij onderwetsche burgerluî in eenige onzer provinciën treft men, helaas! die gewoonte nog ten huidigen dage aan. Te Amsterdam, Rotterdam en 's Hage is men zoo gek — dat is zoo scheutig — niet.

Daarentegen verdient de gewoonte, om het voorsnijden in scholen naar vaste regelen te leeren, bij ons weder ingevoerd te worden. Dat echter bij groote gastmalen de Romeinsche voorsnijders naar de maat der tafelmuziek trancheerden, getuigt weder van de overdrijving, die wij zoo even gispten.

Men heeft den Romeinen verweten, dat zij ratten aten. Winckelmann zegt, dat men daar eene soort van veldmuizen onder verstaan moet, die zich in kastanjebosschen ophield en met kastanjes voedde, en welke men nog daarenboven in kooijen aanfokte en mestte. Ook dit verdiende weder in de

mode te komen. Vreemd klinkt het, wat de zelfde schrijver berigt, dat namelijk de citroenen door de Romeinen niet werden gegeten of bij spijzen gebruikt.

Het wordt evenwel tijd, om van de Grieken en Romeinen te scheiden. Wij doen dus een sprong voorwaarts naar de middeleeuwen, maar willen *en passant* een woordje van KAREL den Grooten zeggen. De maaltijden van dien magtigen vorst bestonden gewoonlijk uit vier geregten, waaronder eijeren met wildbraad. Kalfsnieren, snoekstaarten, barbeelkoppen en ganzenvel werden voor eerste lekkernijen gehouden. Wild, runderen, varkens, geiten, duiven, fazanten, eenden, patrijzen, ganzen, visch, ooft, groenten, melk, boter, kaas, eijeren, meel, azijn, honig, granen, mostaard enz. moesten steeds in ruimen voorraad op zijne goederen aanwezig zijn. Maar de vastendagen, door de kerk geboden, werden zoo dol gerespecteerd, dat vleeschproeven op zulk een dag met den dood werd gestraft. Koningen en vorsten zonden certificaten van doctoren en theologanten aan den Paus, met onderdanigst verzoek om vleesch te mogen eten. Ook op bijzondere spijzen waren Pausen gebeten. Paus ZACHARIAS verbood zelfs hazengebraad. Onder Paus JOHANNES XXII streden de Franciskanen er over, of zij de soep, die zij aten, werkelijk bezaten, of slechts het vruchtgebruik er van hadden. Daar slechts drie à vier hunner werden verbrand, maar noch troonen omvergeworpen, noch landen verwoest werden, rekent VOLTAIRE dat onder de *sottises paisibles*.

Bidden, kastijden, vasten en hongerige bedevaarten raken nu al meer en meer in zwang, en de bankbliksems der Pausen bederven elken eetlust geheel en al. Wat baat het, dat de kruisvaarders perziken, kersen, pruimen enz. uit het Oosten meêbragten? Wie verstond de kunst om ze fatsoenlijk te eten?

In dien tijd treffen wij, behalve het waarschijnlijk zeer noodige wasschen der handen, niets Grieksch meer. (De bevalligheid van manieren was, tot snorkens toe, ingesluimerd.) Wegens dat gebruik werd het aan tafel roepende hoorngeschal het »waterblazen" genoemd.

Ik misken het schoone en groote niet, dat de middeleeuwen in de bouwkunst en andere vakken opleverden; maar

voor de eetkunst deden zij bijna niets. Vrij wat meer voor het drinken. Strenge bevelen schreven in dien romantischen tijd den mensch voor, wat en hoeveel hij eten mogt. Aan de rijken waren slechts twee geregten en twee vleeschsoorten vergund. Kooplieden en ambachtslui mogten niet meer dan bij één maaltijd daags vleesch eten, en moesten zich bij de anderen met melk, boter en groenten vergenoegen. Het spreekt van zelf, dat prelaten en baronnen van dit verbod uitgezonderd waren. Dezen mogten eten zooveel en wat zij goedvonden.

Doch ook deze tijd liep tot leedwezen van menigen huidigen liefhebber eindelijk, gelijk alles, ten einde. Paus LEO X hield eene kostbaarder tafel dan al zijne voorgangers. Een zijner ontvangers, AUGUSTIJN CHIGI, onthaalde hem eens te gelijk met het geheele heilige collegie en de vreemde gezanten. Bij elken keer, dat er op nieuw werd opgedragen, werden de gebruikte schotels en borden, schoon alle van zilver, in den Tiber geworpen, en tot besluit enkel papegaaitongen, op verschillende wijzen klaargemaakt, opgedischt. Dat was op zijn oud-Romeinsch! Het is zeker, dat de dienaar niet meer deed dan zijn meester. Door een nieuw uitgevonden ragoût kon men zich de hoogste gunst bij LEO verwerven. Hij zelf vond eene soort van kleine worsten uit, over wier kostbaarheid zijn navolger ADRIANUS VI, onze landsman, ontstelde, toen hij dien post in de rekeningen aantrof. Ofschoon de laatstgenoemde zoo dol op stokvisch was, dat deze weldra, nadat hij het pausschap had aanvaard, geweldig opsloeg, was hij evenwel in andere opzigten matig. Maar LEO was het in geen enkel opzigt. Hij had ook altijd geldgebrek. Zijn *commis voyageur* TETZEL mogt niet luijeren met den verkoop van aflaten.

Voor de historie der eetkunst is de gewigtigste uitvinding van dit tijdvak, die der vorken. Zij komen in Frankrijk het eerst om dezen tijd voor; in Engeland veel later. De schoone MARIA STUART bediende zich nog van hare vingers, in stede van eene vork. Men maakte ze van ijzer, en in het begin slechts met twee tanden. Het valt ieder in het oog, dat de later ingevoerde, met drie of vier tanden, veel doelmatiger zijn. Daarentegen toonen de nieuwere zilveren vorken, waarmeê men niet ferm kan pikken, niets naar den mond

brengen, zonder gevaar te loopen van het onder weg te laten vallen, stellig een achteruitgang.

Gelijktijdig met de vorken vonden de servetten een algemeenen ingang. De eigenlijke servetten werden het eerst te Rheims in Frankrijk gemaakt. Wat nu de uitvinding der boekdrukkunst voor de wetenschappen en van het buskruid voor de krijgskunde is geweest, dat was voor de eetkunst de uitvinding der vorken en servetten.

Het kortelijk hier medegedeelde moge genoegzaam zijn, om te toonen, hoe de menschheid zich van eten tot de eetkunst heeft weten te verheffen.

Gelijk echter de helden der oudheid zich in het algemeen door de sterkte hunner knokkels en de kracht hunner spieren boven de overige menschen onderscheidden, — gelijk, in één woord, de quantiteit toen alles was, — zoo hebben ook degenen, die zich in vroegere tijden als uitstekende eters deden kennen, dien roem hoofdzakelijk gestaafd door de massa en de menigte van hetgeen zij nuttigden. Milo van Crotona sloeg, naar wij verhaald vinden, met éénen slag een os dood, laadde hem op zijn schouders, droeg hem op een draf weg, en at hem vervolgens ook heelemaal op. Lapraeus Elaus, de ossenvreter bijgenaamd, deed het zelfde, en overwon in eetkamp zelfs de geweldige kracht van Hercules. De beroemde muzikant en dansmeester Herodotus van Megara at gewoonlijk twintig pond vleesch, en even zoo veel brood. Keizer Maximinus at in eenen keer 40 tot 60 pond vleesch, en dronk een emmer wijn, om het door te spoelen. Maar hij trok ook een zwaar geladen wagen met ééne hand zoo maar voort, en sloeg een paard met éénen slag alle tanden uit den bek.

Een latere tijd heeft den roem der bekwaamheid uit de plompe maag in het denkende hoofd overgebragt. Wat onderscheid! Kunst werd nu de leus.

Lodewijk XIII maakte confituren. Lodewijk XV zette zelf zijne koffij. Frederik de Groote deed zich elken avond de keukenlijst voor den volgenden dag brengen, en dat moest even prompt geschieden als een staatsrapport. Met belangstelling las hij die lijst door, verheugde zich als hij zijne geliefkoosde geregten, *polenta* en aalpastei, er op vond, *als een mensch*, koos en corrigeerde.

De diepzinnige wijsgeer KANT zorgde met lust en liefde voor zijne tafel, en hield gaarne discoursen over het eten.

Volgens de *Mémoires* van den beroemden *restaurateur* CARÊME, — die naar waarheid zegt, dat personen, die *eten* verstaan, even zeldzaam zijn als goede kookkunstenaars — was NAPOLEON noch een eter, noch een kenner, en kon CAMBACÉRÈS zoo min als SAVARIN naar den aard eten. »De echte eters van mijn tijd," zegt CARÊME, »waren de Prins DE TALLEYRAND, MURAT, JUNOT, FONTANES, Keizer ALEXANDER, GEORGE IV en de Markies DE CUSSY."

Voor een paar duizend jaren vrat, gelijk gezegd is, MILO een geheelen os op; voor een paar jaren bood een Parijsche restaurateur aan, 500 menschen tegen 2 sous (nog geen 5 cents Holl.) daags te voeden, en wel enkel door stoom, uit vleesch en beenderen, soep en gebraad oprijzende. Hij beweerde (volgens eigene ondervinding, daar de meeste koks weinig eten en toch dik worden) acht dagen in zulke voedzame dampen te kunnen leven, zonder iets te eten.

2.

Wij gaan nu eene soort van eetreis beginnen, en doen — het Oosten, vanwaar die beschaving is uitgegaan, tot punt van vertrek kiezende — allereerst het »Hemelsche Rijk" aan.

De Chinees legt een bijzonder karakter aan den dag, door alles te eten, wat hij krijgen kan. Valken, uilen, arenden, ooijevaars, vleesch van oude trekossen, paardevleesch, honden, katten en muizen staan overal publiek te koop, en maken de keur hunner geregten uit. Ook rupsen en ander ongedierte worden door hen met smaak gegeten. Reizigers verzekeren, dat de gemeste katten, die op de tafel der rijke luî in China verschijnen, alles behalve slecht smaken; maar in gepofte nachtuilen en gekookte half-broed-eijeren kunnen zij niet veel lekkerheid vinden. Gelijk men bij ons dolle liefhebbers van oesters vindt, zijn daar lieden, die gebraden hondenribbetjes boven alles schatten. Evenwel wordt varkensvleesch daar in het algemeen liefst gegeten, en maakt steeds de basis hunner ragouts uit. Naar het getuigenis van reizigers kan men niets smakelijkers vinden dan eene Chinesche ham, zoo als dan ook over het geheel hun varkensvleesch door

eene uitmuntende mesting veel beter moet zijn dan het onze. Dat wij hun de suiker te danken hebben, is bekend.

De Chinezen zijn knappe koks, en weten met eenige boonen, rijst, koren, en een paar specerijen en kruiden, een aantal, naar het heet, »welsmakende" geregten klaar te maken. Gelijk de thee hun drank *par excellence* is, zoo is rijst hunne gewone en voornaamste spijs. Te Canton maakt men eene soort van gebak, dat uit meel en maagsterkende kruiden bestaat, en zeer goed smaakt. Een der goedkoopste en gezochtste spijzen is een groote koek van boonendeeg, 5 à 6 duim dik, dien men raauw, of in water met kruiden gekookt, of in boter gebraden, ook wel gedroogd en gerookt met komijn bestrooid, pleegt te eten. Men geeft aan dien koek zelfs boven jonge hoenders de voorkeur.

De meest gewone vormen der Chinesche spijzen zijn ragouts van gehakt vleesch, met kruiden en peulvruchten, — soepen van varkensreuzel, met bouillons van varkens, — eenden, hoenders en *hâchés* met kruiden, — naar gelang van het jaargetijde. Maar het heerlijkste van alle Chinesche geregten, en dat bij geen gastmaal van belang mag ontbreken, zijn hertepezen en de beroemde vogel- of zwaluwnestjes. De eerstgemelde worden in de zon gedroogd, in peper en muskaat opgerold, bewaard, en in een bouillon van geitenvleesch met groenten gekookt. De vogelnestjes vindt men op de kusten van Tong-king, Java en Cochin-China in de rotsen. Zij zien er in het eerst wit uit; gedroogd worden ze graauwachtig, hard en doorschijnend. Zij bestaan uit zeegewassen, bijzonder *Tang*-soorten, die zeer kleverig en geleiachtig zijn, vermengd met velerlei deelen van zeedieren en met slijm eener plantensoort.

Beerepooten en voeten van verscheidene andere dieren, die men gezouten uit Siam, Camboya en Tartarije brengt, zijn slechts snoeperijen voor de rijke luî.

Aan elk gevogelte, aan hazen, konijnen en ander wild, hoe goedkoop het ook in de groote steden te krijgen is, trekt de Chinees honden- en paardenvleesch voor.

Het onverdragelijkste bij de Chinesche gastmalen is de Chinesche beleefdheid. Wat komplimenten en ceremoniën, niet om uit te staan! De meest aristocratische Franschman of Duitscher toont zich ongegeneerd, daarbij vergeleken.

Men heeft in China twee soorten van gastmalen: een gewoon, van twaalf tot vijftien schotels, en een plegtig, waarbij op ieder tafel tachtig schotels met veel omslag worden voorgezet.

Om het ceremonieel behoorlijk te vullen, moeten de gasten door drie biljetten genoodigd worden. De eerste reis een of twee dagen vooraf; de tweede op den morgen van het feest, ten einde de gasten aan hun engagement te herinneren, en te verzoeken hun woord te houden; de derde, wanneer alles in orde is. De waard wil daardoor zijn ongeduld, om de genoodigden bij zich te zien, aan den dag leggen.

De zaal, met bloempotten, schilderijen en porseleinwerk versierd, bevat juist zooveel tafels, als men gasten wacht. Zelden worden, wegens de menigte der genoodigden, twee, nog zeldzamer drie, aan eene en de zelfde tafel gezet. De tafels staan op rijen langs de muren, en de gasten zitten tegenover elkander in leuningstoelen. Elke tafel is, gelijk een altaar, van voren met een geborduurden zijden doek behangen, en, wel is waar, met laken noch servetten bedekt, maar daarentegen fraai verlakt. Aan weerskanten staan pyramidale figuren van spijzen.

Zoodra de heer des huizes zijne gasten in de zaal heeft geleid, begroet hij den eenen na den anderen, en, nadat hij zich een kostbaar kommetje wijn heeft laten brengen, keert hij zich met het gelaat naar de groote plaats van het huis, en gaat naar het einde der zaal. Hier heft hij de oogen hemel- of beter gezegd zolderwaarts, en giet een gedeelte van den wijn op den vloer, om daarmede te kennen te geven, dat hij alles, wat hij bezit, aan de genade des Hemels te danken heeft. Daarop laat hij weder eene groote zilveren of porseleinen schaal met wijn vullen, en zet ze op de tafel, die voor hem bestemd is. Vooraf evenwel maakt hij eene buiging voor den aanzienlijksten persoon van het gezelschap, en deze beantwoordt die beleefdheid daarmede, dat hij eene bijzondere haast toont, om eene dergelijke schaal met wijn te vullen, en op de tafel des gastheers, die altijd de laagste is, te zetten, om hem dus de moeite er van te besparen. De huisheer houdt hem echter door andere complimenten daarvan terug, enz.

Vervolgens brengt de huishofmeester, in plaats van vor-

ken, staafjes van ivoor, en legt ze parallel op elke tafel. Eindelijk geleidt de gastheer zijn voornaamsten gast naar deszelfs met onderscheiding versierden leuningstoel, en noodigt hem, met nieuwe buigingen, om er plaats in te nemen. De gast wijst met veel complimenten die eer van de hand, en de waard wil haar allen aanwezigen aanbieden; maar niemand laat toe, dat hij zich zooveel moeite geeft.

Zoo lang staat nog ieder. Eindelijk zet men zich. In dit oogenblik treden vier of vijf tooneelspelers in de zaal, en begroeten het gezelschap met vier buigingen, zoo diep, dat zij met het voorhoofd den vloer raken. Den voornaamsten van het gezelschap wordt nu een boek aangeboden, waarin de titels van vijftig of zestig komedies met gouden letters zijn opgeteekend, welke de acteurs van buiten kennen, opdat hij er een uitkieze. Dit wijst hij evenwel van de hand, en nu wordt het met een dergelijk verzoek aan zijn buurman gereikt, vervolgens aan een ander, en zoo vervolgens, totdat het aan alle tafels is geweest en weder bij den eersten terugkomt. Deze laat zich nu eindelijk overhalen, kijkt het boek even in, en kiest het stuk, dat naar zijne meening het aangenaamste voor het gezelschap is. De tooneelspelers laten elk den titel zien, en ieder geeft door een knikje zijne goedkeuring te kennen. Eene *ouverture*, met trommels, trompetten en fluiten, in den smaak van Spontini, kondigt nu het begin der voorstelling aan, waarbij de dames, buiten de zaal, achter jaloeziën mogen tegenwoordig zijn.

Tot op dat oogenblik heeft nog niemand een beet geproefd. Men begint het feest altijd met een glas zuiveren wijn. De huishofmeester roept, op eene knie ter aarde gebogen: »Mijneheeren! men verzoekt u, de schaal te nemen.” Straks vat ieder de zijne aan, heft haar op tot aan zijn hoofd, brengt haar weder tot onder de tafel, en drinkt haar dan heel langzaam in drie of vier teugen uit. Men keert vervolgens de schalen om, ten blijke dat ze ledig zijn. Dit wordt twee- of driemaal herhaald. Intusschen wordt op elke tafel een schotel met ragoût gezet, die zoo klaargemaakt is, dat men geen mes er bij noodig heeft. De huishofmeester verzoekt, dat men ete, en ieder bedient zich nu handig van zijne twee staafjes. Zoodra men heeft opgehouden van eene spijs te eten, brengen de dienaren eene andere, en presenteren wijn

terwijl de hofmeester onophoudelijk tot eten en drinken noodigt. Twintig tot tachtig schotels volgen elkander op deze wijze, en men is genoodzaakt even zoo dikwijls te drinken. De schotels worden niet weggenomen, als er nieuwe opgezet zijn, maar blijven alle tot het einde van het gastmaal staan. Tusschen de vijf en vijf, of zes en zes schotels, worden soepen of pappen rondgediend met kleine koekjes of pasteitjes, die men door middel der staafjes er in doopt. Tot dusverre heeft men alleen wijn gedronken; maar nu komt de thee aan. Deze wordt, even als de wijn, warm gepresenteerd, en de dienaren zijn bestendig in de weer, om warmen wijn en thee in te schenken en de koud gewordene weg te nemen. De laatste schotel moet in het zelfde oogenblik worden opgebragt, als de komedie eindigt, en nadat nu nog rijst, wijn en thee toegediend is, staat men op, de gasten maken den waard hunne komplimenten, en deze leidt hen in den tuin of in een ander vertrek.

Daarmede is het maal nog geenszins afgeloopen. Als het dessert van tachtig schotels met confituren, gelées, vruchten, ham, gedroogde en gezouten eendvogels, visch enz. in orde is gebragt, geeft een dienaar den heer des huizes knielend berigt daarvan. Aanstonds zwijgt het gansche gezelschap. De gastheer staat op, en verzoekt zijnen gasten weder in de zaal te gaan. In het eerst blijven allen naast elkander staan; eindelijk zet ieder zich, na het maken van eenige ceremoniën, weêr op zijne oude plaats. Nu komen grootere kommen of schalen, en men wordt genoodigd meer te drinken. Tot afwisseling begint alles weêr van voren af aan; men kiest weder eene komedie uit, die ook weêr gespeeld wordt.

Bij den aanvang dezer tweede tafel laat ieder gast zich kleine pakjes van rood papier brengen, die een drinkgeld voor den kok, den hofmeester, de acteurs en de knechts bevatten. Elk dezer lieden toont zijn pakje aan den heer des huizes, die, na eenige bedenkingen geopperd te hebben, de aanneming er van vergunt.

Gewoonlijk duurt zulk een feest vier of vijf uren. Het begint des avonds en eindigt te middernacht. Met honderd ceremoniën gaat het gezelschap uit een. Den volgenden morgen zendt ieder gast een briefje van beleefde dankbetuiging voor het feest.

Waar de gastmalen zóó gevierd worden, krijgt men wis geen »ruzie onder het eten", en de goede manier der Chinezen verdiende dus wel deze omstandige vermelding.

De Hindostaners, Perzen, Arabieren, Mooren en andere Oosterlingen hebben volstrekt geen slag er van, om fatsoenlijk te eten. Reizigers verbazen zich over de ongelooflijk geringe hoeveelheid voedsel, waar die volkeren genoeg aan hebben, en dat nog voor het grootste gedeelte uit het plantenrijk komt. En dan zulke vervelende, eentoonige kost! Rijst, maïs en dadels! — dadels, maïs en rijst! — Is het dan wel te verwonderen, dat zoo vele millioenen, die geen vleesch eten, door een hoopje *roastbeef* etende Engelschen in toom worden gehouden?

Dat men de slechtste koffij dáár drinkt, waar zij groeit, is eene treurige waarheid, waarvan men ook op Java de ondervinding kan opdoen.

Het eten van sprinkhanen verdient eene bijzondere melding. Perzen en Arabieren — de Bedoeïnen bovenal — eten ze zeer gaarne. Ze worden een weinig geroosterd, in de zon gedroogd, in zakken gepakt, en wat zout er bij gedaan. Men brengt ze als geen bijzonder maal op tafel, maar ieder neemt een handvol er van, als hij honger heeft. De Bedoeïnen eten ze met huid en haar. De weinige Syriërs, die ze mogen eten, breken den kop er af, en halen de ingewanden er uit, alvorens ze te droogen. Forbes (een Britsch reiziger) zag ze, nadat de pooten en vleugels door het braden er afgevallen waren, met melk en dadels of met zout en specerijen klaar gemaakt, nuttigen. Prokesch (een Rus) vond overigens bij de Bedoeïnen de tafel nog al zoo slecht niet, en prijst het in boter gebraden schapenvleesch, het in asch gebraden jonge kameelvleesch en het goede tarwebrood, maar bovenal de hartelijke vriendelijkheid en het fijne gastvrijheidsgevoel zijner waarden. Te drinken was er nu juist niet, kemelmelk uitgenomen.

De voorname Arabieren in Syrië en Palestina eten op de volgende wijze. Men spreidt tapijten op den grond, en zet in het midden er van eene lange tafel, die slechts eene span hoog en anderhalve el breed is, zonder tafellaken of ander belegsel. Dan draagt men verscheidene groote schotels met *pilau* of gekookte rijst op, en zet in het midden een

grooten, heel gekookten hamel, in welks buik een overvloed eener andere soort van *pilau* steekt. Gaat het getal der gasten de dertig te boven, dan discht men meer dan éénen hamel op. Vele kleine schotels, met gekookte groenten en op allerlei wijzen toebereid vleesch, en kommen met gestremde karnemelk, worden tusschen de hoofdschotels ingeschoven. Dunne en vrij slecht gebakkene koeken vervangen de plaats van brood. Eenige beenen of houten lepels maken het gansche tafelgereedschap uit. Is het eten nu opgezet, dan wasschen zich allen zorgvuldig de handen, trekken het schoeisel uit, en plaatsen zich voor de tafel. De waard doet een gebed aan God, de overigen insgelijks, en dan hurken allen neêr op de tapijten, naar de wijze der kleermakers. Een der dienaren spreidt een lang servet over de knieën van al de aanwezigen, en de maaltijd vangt aan. Ofschoon er lepels op de tafel liggen, maakt men toch schaarsch gebruik er van, maar steekt zonder complimenten de hand in de *pilau*, neemt eene greep er uit, maakt een balletje er van, en eet het zoo als toespijs.

In onze Indische bezittingen gaan blanken zoowel als inlanders even zoo met de gekookte rijst om, schoon elk aan fatsoenlijke tafels zijn schoteltje naast het bord heeft.

Water is, benevens melk, de gewone drank, die uit aarden kommen of kokosnootschalen, zelden uit glazen gedronken, en door de bedienden (gelijk men de *dienenden* beleefd, maar verkeerd noemt) aangeboden wordt.

Men blijft maar zeer kort aan tafel. Allen staan te gelijk op, danken God, wasschen weder even zorgvuldig handen en mond, en men neemt plaats aan eene andere tafel, die met vruchten en zoet goed beladen is. Na daarvan iets gebruikt te hebben, blijft men, terwijl de tafel weggenomen wordt, even zoo zitten koffij drinken en tabak rooken. Daar verloopt een geruime tijd meê. Intusschen nemen de domestieken des gastheers, en na hen de jonge kinderen, plaats aan de eerste tafel, verzadigen zich met hetgeen er op gebleven is, en eindelijk wordt het overschot der eerste en tweede tafel in de geheime vertrekken der dames gedragen.

De weinige uitzonderingen op deze armoedige Oostersche manier zijn van de akeligste soort, b. v. het liederlijke vreten op Malabar, waar, gelijk een Duitsch reisbeschrijver

(Grosse) verhaalt, het aantal der gasten, die zich te barsten eten, als maatstaf voor de plegtigheid van het gastmaal dient.

DE OVERLAND-POST NAAR INDIË.

Naar al de berigten, die Engeland, en in navolging er van andere landen, over den tegenwoordigen post- en reisweg over land naar Indië hebben publiek gemaakt, zou men kunnen denken, dat de gemeenschap met dat werelddeel vroeger alleen over zee geschiedde, of ten minste, wanneer men gedeeltelijk te land daarheen wilde geraken, aan zware belemmeringen onderhevig was en een buitengemeen tijdverlies veroorzaakte. Evenwel blijkt uit een werk, reeds in 1783 door een kolonel in dienst der Engelsch-Oostindische compagnie, James Capper, te Londen bij Ribson in het licht gegeven, dat men toen reeds in negenenvijftig dagen op zijn minst, in achtenzeventig op zijn hoogst, en in achtenzestig en een halven dag naar gemiddelde berekening, uit eene Europesche haven in Bengalen wist te komen, wanneer namelijk de Sultan van Turkije de reis door zijne staten niet belette of belemmerde.

»In Mei, Junij en Julij," schreef Kolonel Capper, »heerschen op de Middellandsche zee de noorde- en westewinden, en daardoor beloopt de overtogt in die maanden, van Marseille, Livorno of Venetië naar Alexandrië, met een schip, dat geen zeer slechte zeiler is, zelden meer dan achttien dagen, en dikwijls *slechts tien of twaalf.* Van Alexandrië kan men ligt binnen acht dagen te Suez komen, van daar tot Ajengo heeft men eene reis van vijfentwintig dagen, tot Bombay van achtentwintig, tot Madras van vijfendertig, tot Bengalen van veertig dagen." Thans evenwel kan men per stoom in zeven dagen van Marseille te Alexandrië komen, van daar in drie dagen te Suez, en van Suez in vijftien dagen te Bombay, dus in iets meer dan de helft van den tijd, dien men vroeger noodig had. Dat de reis voorheen aan vele moeijelijkheden en groote onzekerheid blootstond, laat zich

wel begrijpen. De togt naar Alexandrië geschiedde met kleine, doorgaans traag zeilende koopvaardijschepen; van daar werd de weg tot Suez (of Cossier) afgelegd op ezels of kameelen, en de reiziger moest aan het toeval overlaten, of hij van daar, de Roode zee af, naar Indië kon geraken.

Tusschen de jaren 1823 en 1840 heeft men, op voorstel en aanhouden van wijlen den Britschen luitenant der genie THOMAS WAGHORN, onderscheidene pogingen aangewend, om eene geregelde linie tusschen Engeland en Indië daar te stellen; maar eerst in 1840 is de tegenwoordige Overlandweg tot stand gekomen, nadat de Britsche regering een verdrag met MEHEMED-ALI, den Onderkoning van Egypte, had gesloten, om den togt van reizigers, de overbrengst van goederen en brieven door de woestijn van Suez niet slechts toe te laten, maar ook bevorderlijk te zijn. Men stoomt thans van Southampton, Marseille of Triëst naar Alexandrië, eene stad beroemd in de oudheid, en eenmaal de zetel van den Oosterschen handel, van letterkunde en beschaving, maar thans, buiten zijn gewigtig belang als aanlegplaats en het mogelijk gegronde vooruitzigt op hernieuwde beschaving, weinig aantrekkelijkheid bezittende.

Van Alexandrië begeven de reizigers zich door het kanaal van Mahmoud (aldus genoemd ter eere van den vorigen Sultan) naar Affé, eene plaats van weinig beteekenis, aan den Nijl gelegen, waar stoombooten gereed liggen, om passagiers en goederen naar Kaïro, de hoofdstad van Egypte, te brengen. Deze oude en beroemde stad, ruim 250,000 inwoners bevattende en de grootste van Afrika, wordt door de Arabieren *el Kayirah*, »de stad der overwinning," genoemd. Men aanschouwt hier de Oostersche bouwkunst in al hare verscheidenheden, aangenaam afwisselende met het loof der schoonste soorten van boomen, die de stegen en bazaars omperken; want men vindt in heel Kaïro geen ruimte, die bij ons den naam van straat zou verdienen. Het Mokattan-gebergte strekt zich in eene stoute lijn langs de stad uit, en vormt een bekoorlijk natuurtooneel. De passagiers vinden hier ruime en goede hotels, waar zij blijven, totdat de telegraaf, waardoor Suez met Kaïro correspondeert, het sein geeft der aankomst van de stoomboot, die hen naar Indië moet brengen. Somtijds blijft dat schip drie of vier

dagen langer dan de bepaalde tijd uit; maar het gebeurt ook wel, dat het eerder te Suez aankomt, dan de stoomboot uit Europa te Alexandrië is geland. In het eerste geval hebben de reizigers tijd om de pyramiden, het versteende bosch, het paleis van den Pasja, de tuinen van Sjoubra en andere merkwaardigheden te bezigtigen.

Vervolgens trekken de reizigers in de daarvoor bestemde rijtuigen, die elk zes personen bevatten en met vier vlugge paarden zijn bespannen, de woestijn door, waar men alle 8 of 10 Engelsche mijlen een klein posthuis vindt, om van paarden te verwisselen. Het grootste dier posthuizen ligt half weg, en daar houdt men drie of vier uren stil, om het middagmaal of avondeten te houden met gebraden kippen, die naar het kunstmatige Egyptische stelsel zijn uitgebroeid.

Te Suez, eene koopstad van weinig belang, aangekomen, gaan de reizigers op nieuw scheep. Men passeert Jedda, in welks haven zich jaarlijks duizenden pelgrims naar Mekka en Medina inschepen. Te Aden, eene kleine stad nabij den mond der Roode zee, sedert kort in het bezit der Engelschen en in bevolking en handel toenemende, neemt men steenkolen in, en kunnen de reizigers zich in een hotel, nabij de ankerplaats en op korten afstand van de stad, op gebakken visch vergasten, die hun door de eigenaars (inboorlingen van Bombay) wordt voorgezet. Men kan er ook ezels huren, om de stad en vestingwerken van Aden te gaan bezien.

Men passeert verder Point de Galle op het heerlijke eiland Ceilon, en ziet er het oude Hollandsche fort. Na weêr steenkolen ingeladen te hebben, stoomt men verder naar Madras, naar Calcutta, naar Singapore, naar Batavia, al naar dat de bestemming des reizigers vordert.

Wij hebben slechts eene zeer beknopte schets van deze zoogenaamde overlandreis willen geven, zonder van den tijd, dien elk bijzonder transport vereischt en die natuurlijk van omstandigheden afhangt, te spreken.

Van Southampton weet men, dat het, pas een twintigtal jaren geleden, slechts eene gezochte badplaats was, die dokken noch magazijnen, spoorwegen noch handel bezat, terwijl het thans eene der aanzienlijkste havens van Engeland is, die van jaar tot jaar nog in bevolking toeneemt, en wier

ondernemende *Mayor* of burgemeester, RICHARD ANDREWS — die zich uit den laagsten stand in de maatschappij, door schranderheid en vlijt, tot rijkdom en eer heeft weten te verheffen, en thans een der grootste rijtuigfabrikanten van Engeland is — zich onlangs bijzonder heeft onderscheiden door de genegene en plegtige ontvangst van den edelen ex-dictator van Hongarije, den banneling KOSSUTH.

Omtrent den spoorweg, dien men thans in Engeland het plan zou hebben van Alexandrië tot Suez aan te leggen, en waardoor de overtogt van Londen naar Calcutta een reisje van zeven dagen zou worden, zal denkelijk wel niets komen, en wij reppen er slechts voor memorie van.

DE ROTS BEZOCHT.

Door een Engelsch officier.

Tegen het einde van een ruwen winter, dien ik in het garnizoen eener vervelende Iersche stad had doorgebragt, kreeg ik last het Smaragden-eiland te verlaten, om met een gedeelte van mijn regiment aan boord te gaan van een oud, rottig schip, dat overbeladen werd met troepen, vrouwen, kinderen en allerlei voorraad. Die geheele levende en levenlooze lading werd door ons edelmoedig bewind *sans gêne* toevertrouwd aan de vriendelijke zorg van winden en golven, om, zoo goed en zoo kwaad als het ging, haren weg te vinden naar een onzer militaire posten in de Middellandsche zee. En zoo wordt het schuim onzer gevangenissen, onze overtuigde schelmen en schobbejakken, met de oplettendste zachtheid, en onder aanbeveling eener liefderijke behandeling aan boord, naar de heerlijkste gewesten der aarde gedeporteerd, terwijl de moedige en trouwe verdedigers en handhavers der vaderlandsche eer, onafhankelijkheid en magt maar al te vaak op een ellendig schip — en dat soms voor hun geheel leven — naar een pestilentiëlen afgelegen hoek der wereld worden verbannen.

En o! wat gebrek en onaangenaamheid moet men dikwijls

niet uitstaan op zulk eene drijvende doodkist, als gewoonlijk tot zulk eene reis voor Harer Majesteits trouwe en brave soldaten wordt aangewezen!

Een graauw morgenlicht was op den elfden dag na ons vertrek uit de haven van Cork even aangebroken, toen de blijde kreet »land voor den boeg!" door elk aan boord werd herhaald.

Welk een boekdeel der historie opent zich als het ware voor den reiziger, bij het inzeilen der straat van Gibraltar!

Bij het aanschouwen van de »Rots van Taric" (*), terwijl men het beschaafde Europa achter zich en Afrika's barbaarsche kusten, zijne nog gedeeltelijk onbekende wouden en moerassen, woestenijen en wildernissen vóór zich heeft, raakt de geest geheel verward onder de ijdele poging, om met een enkelen blik eene zooveel omvattende bladzijde der historie, met fabel doormengd, te overzien, — eene bladzijde, zoo overladen met de herinnering eener lange reeks van gebeurtenissen, van de grijze oudheid af tot op den huidigen dag!

Aan deze zijde Europa (†), nog tusschen de golven het hoofd opstekende, beurtelings door de blaauwe wateren der Middellandsche zee besproeid en met het schuim der Atlantische golven omspat, — aan de andere zijde de Numidische en Carthaagsche kust, die zich ver oostwaarts strekt, te midden van een aantal nog heden in barbaarschheid gedompelde stammen, — waarheen wij ons ook wenden, geschiedenis, dichtkunst, fabelleer. Herodotus en Homerus, Ovidius en Virgilius komen uit de collegie-dagen ons voor den geest. Pheniciërs en Carthaginenzen dringen zich voor onze verbeelding op het tooneel; hunne galeijen roeijen of zeilen ons door de straat voorbij, koers houdende naar de in die tijden nog wilde eilanden van Groot-Brittanje, om hunne ruwe voortbrengselen te halen.

Hannibal, met zijne Carthaagsche benden en zwarte Numidische ruiterij, steekt in onze verbeelding, op tallooze galeijen

---

(*) De naam *Gibraltar* is afgeleid van een Arabisch woord, *Berg van Taric* beteekenende, terwijl het er tegenover liggende voorgebergte van Abila dikwijls de *Apenberg* wordt genaamd, uit hoofde van het getal zich aldaar ophoudende apen, die men zegt, dat vandaar naar de rots van Gibraltar zijn gekomen door een onderaardschen gang over de straat.

(†) Punt Europa, het zuidelijkste voorgebergte van Europa.

der eerste marine van de oude wereld, deze zeeëngte over, terwijl Iberië siddert op het gezigt van den vervaarlijken olifant — den mammouth onzer tijden —, die zijn voet voor het eerst op hare stranden zet.

Maar HANNIBAL keert terug, — SCIPIO verschijnt op het tooneel, — de koninklijke stad van DIDO bestaat niet meer, — de verbannen groote Romein rust op hare puinhoopen uit, — JUGURTHA en MASINISSA en BELISARIUS volgen elkander snel op dat tooneel, van het welk Karthaginenzen en Numidiërs, GENSERIC en zijne vandalen, de een na den ander zijn verdwenen. Allah! Illah! de vloed van geturbande Sarracenen stort zich wild voorwaarts over Libya's zandwoestijnen naar den »Heuvel der Apen." Calpe wordt nu de Rots van Taric, — de halve maan wordt ontplooid, en de naam van MOHAMMED voor het eerst aan het verbaasde Europa van hare rotsige en barre hoogten verkondigd! Op nieuw verandert het tooneel: de dappere Mooren worden eindelijk van Iberiës (Spanjes) vruchtbaren bodem verdreven; het kroost der Chalifen wordt door FERNANDO en ISAVEL verjaagd; — COLUMBUS zeilt van Cadiz uit, om onbekende landen te zoeken, en zijne ontdekkingen geven aan de oude wereld eene nieuwe gedaante. Spanje beleeft een nieuw tijdperk van grootheid, rijkdommen en veroveringen, snel gevolgd door dwingelandij, onderdrukking en verval. De inquistie, dat helsche gewrocht van priesterbedrog en onverdraagzaamheid, rigt zijne edelste krachten te gronde; ras daalt het weder van de trotsche hoogte af, waarop het nog zoo kortelings stond; vreemde legers verwoesten zijnen vruchtbaren bodem; zijne kusten worden door barbaarsche zeeschuimers afgeloopen, geplunderd door meêdoogenlooze roovers ter zee en te land. Maar zie! eene nieuwe ster is in het verre noordwesten opgegaan, en schittert te midden dier streken, op welke Tyrus en Carthago nederzagen, gelijk wij (Britten) thans op de onbekende poollanden zien.

Dit zijn de herinneringen en gepeinzen, die den geest onwillekeurig boeijen bij het inloopen der merkwaardige straat, die de wateren der Middellandsche zee met die van den onmetelijken Atlantischen oceaan verbindt.

Het briesje, dat ons bijna onmerkbaar er in bragt, werd plotseling gevolgd door eene doodsche kalmte, waarbij de

zee zich als een eindelooze spiegel vertoonde, en Abila, of de Apenberg, waarheen de stroom ons zachtjes dreef, door de helderblaauwe wateren van het diepe kanaal, dat aan zijn voet sluimerde, werd herkaatst. Als door eene onzigtbare en geheimzinnige magt voortgedreven — want de zeilen hingen nu slap langs ra's en masten — kwamen wij al nader en nader bij, en de meesten onzer kregen een ontembaren lust om het vreemde land, dat zoo uitlokkend onder ons bereik stond, in oogenschouw te nemen. Derhalve verzochten eenigen van ons gezelschap den kommanderenden officier om de vergunning van aan wal te mogen gaan, en toen hij dat toestond, spraken wij den scheepskapitein aan om eene boot; maar deze ried ons, zulk een toertje uit onze gedachten te zetten, vermits de inboorlingen, tot het oorspronkelijke ras der Berbers behoorende, naar zijne beschrijving een wreed en bloeddorstig slag van volk waren, en elken vreemdeling, die hun ongastvrij strand bezocht, aanvielen, zoodat zij nog kort geleden een Britsch officier, die van een transportschip met twee of drie makkers aan wal was gegaan, om, even als ons plan was, het oord te bezien, op de onmenschelijkste wijze hadden vermoord. Men kan wel begrijpen, dat wij ons plan nu opgaven, en daar het restant van een westerbriesje ons nu juist van pas te hulp kwam, geraakten wij naar wensch voor anker in de baai van Gibraltar, juist toen de wind plotseling naar het oosten draaide, hetgeen ons, indien we een paar uren later waren gekomen, zou belet hebben de straat door te komen.

Alvorens de reis onzer bestemming, die meer oostwaarts lag, voort te zetten, moesten wij een voorraad krijgsbehoeften te Gibraltar ontschepen, en dat werk zou, naar mij berigt werd, waarschijnlijk een gedeelte van den volgenden dag vereischen, waarna wij, zoo wind en weder het toelieten, onzen togt zouden vervolgen. Intusschen maakte ik mij dat korte uitstel ten nutte, om met spoed een bezoek af te leggen op de Rots, zoo als die van Gibraltar steeds bij uitnemendheid wordt genoemd. Ik zal hier niet uitweiden over de zoo vaak vermelde schoonheden dezer beroemde baai, maar alleen zeggen, dat wij ons ten laatste ergens tegenover den neutralen grond veilig voor anker bevonden; dat, na de gewone visite der Sanita en behoorlijk gekregen verlof, ik

door een paar stevige Genuesche varensgasten in een sloepje naar de Rots werd geroeid, waar ik kort vóór het ondergaan der zon voet aan land zette op eene plek, die menige latere en verdrietige wacht mij te diep in het geheugen hebben gegrift, om er ooit uit verloren te gaan.

De vreemdeling, die voor de eerste maal deze vermaarde plaats betreedt en den gemengden aard der bevolking en van de toevallige bezoekers er van naar genoegen wil aanschouwen, dient voor zijne landing de zelfde plek en het zelfde tijdstip te kiezen, als ik. De toren van Babel zelf heeft zulk een verward mengelmoes van volk niet kunnen bevatten, als ik onder mijne verbaasde oogen kreeg, zoodra ik den voet zette op den havendam, die in de baai loopt buiten de Waterpoort. Spanjaarden, Genuezen, Grieken en Mooren, jolige pikbroeken, Barbarijsche Joden, Andaluzische boeren en Schorpioenen van de Rots (*) schenen, uit de eene of andere onbekende aanleiding, elkander in haast te dringen en te stooten en allen te gelijk hunne tong te roeren, hetgeen eene harmonie te weeg bragt om dol te worden.

Toen het schot mij den volgenden ochtend wekte, kreeg ik een gewoel onder de oogen, dat ik niet knap genoeg ben en geen ruimte genoeg heb om te beschrijven. Ik bedoel de zonderlinge drukte, die gemeenlijk kort na dit vroege uur op de marktplaats te Gibraltar, die vlak tegenover het wachthuis der Waterpoort ligt, plaats heeft. Daar ontmoet men de zonderlingste mengeling van koopers en verkoopers, en men vindt er alle levensbehoeften — slagtersvleesch, zoo ik wel heb, uitgezonderd — die een mensch verlangen kan.

De Andalusische boer, in zijn bevallig en passend kostuum, veilt hier zijn voorraad van wild, groenten en vruchten; de struische, zwarte Moor biedt kippen, eijeren, oranjeappels en dadels te koop; de Genuesche visscher ligt op zijne koele met lood overdekte stalletjes de schoonste met angel en net gevangen visch ten toon; houtskoolverkoopers op arme ezeltjes gezeten, die er schier even zwart als hunne meesters uitzien, brengen hier hunne waar, uit het Kurkbosch af-

(*) De inboorlingen van Gibraltar zijn door de wandeling bekend onder de benaming van Rots-Schorpioenen.

komstig; terwijl troepen van wilde, ruigharige geiten, werkelijke Schorpioenen, dat is inboorlingen der Rots, hare melkschatten voor des koopers ontbijt laten vloeijen.

Om kort te gaan, eene volledige beschrijving van den *mercato* van Gibraltar zou een hoofdstuk op zichzelf vereischen. Ik zal dus alleen zeggen, dat ik met een vriend de marktplaats over drentelde, totdat hij van zijn post — want hij kommandeerde daar digt bij — werd afgelost, en toen met hem en de manschappen der oude wacht meêging, om de plegtigheid bij te wonen van het ontladen der geweren (*), waarna ik mijnen vriend te huis bragt. Hij logeerde in het zuidelijk gedeelte der stad.

»Komaan," zeide hij, »vóórdat we ontbijten, willen we eens zien, waar we het best den tijd meê kunnen passeren, terwijl ge hier op de Rots zijt, dat weêr niet lang zal duren." — »Ik stel me geheel onder uwe leiding," was mijn antwoord. »Ik heb permissie om aan wal te blijven, zoo lang onze oude tobbe in de baai ligt; het lossen kan eerst laat in den namiddag zijn afgeloopen, en de schipper, dat een goed kereltje is, heeft me onder vier oogen gezegd, dat hij stellig niet onder zeil zal gaan, of de wind moet opperbest zijn." — »En dat zal op zijn minst nog wel twee of drie dagen aanloopen," hernam S. »Het gebeurt maar zelden, dat een Levantijn, zoo als we hier den oostewind noemen, welkom is; evenwel, hoe langer die snaak ons nu gezelschap houdt, hoe beter, want zooveel te langer zal ik u bij me houden. Ik ben er voor, dat we van daag een galopje maken naar het Kurkbosch, hetgeen u een goed staaltje van wilde Spaansche natuurtooneelen zal doen zien. Morgen kunnen we een kijkje gaan nemen bij de galerijen, de seinpost en fort St. Michael, — en dan kunnen we later eens zien, waar we verder heen willen." — »Best, best," zeide ik: »ik plaats mij onder uw geleide; *yo estoy a la disposicion de usted*, gelijk we in het noorden van Spanje plagten te zeggen." — »Wel zoo!" hernam mijn vriend: »ik was heel vergeten, dat ge iet of wat van de volkstaal moet kennen; en ofschoon *non hablamos* hier het zuiverste Castiliaansch, zult ge u toch wel door de *Señorita's* der Rots kunnen doen verstaan. Ik

(*) De wacht trek altijd met scherp geladene geweren te Gibraltar op.

hoop u dezen avond bij eenige er van te introduceren op een *tertullia* ten huize van Señora DE LA LUZ. Intusschen zullen we nu ontbijten en ons gereed maken voor den togt naar het Kurkbosch."

»TERRY," riep hij brullend, ter oproeping van zijn knecht, een echten Ier, met een schalksch, half schelmachtig uitzigt. — »Meneer?" zeî de knecht, die dadelijk verscheen, op een vragenden toon, terwijl hij in de positie van » geef acht" bleef staan. — »Gaauw, TERRY! leg mijn Spaansch kostuum gereed, breng het ontbijt, loop naar LORENZO, zeg hem, dat hij zijn besten knol hier stuurt, en zadel mijn paard op." — »Moet Meneer LAURENZI *Tauro* sturen, Meneer?" vroeg de stipte TERRY. — »Ja, *Toro*, *Demonio*, of wat maar een poot heeft, om op te staan, — en nu scheer u op een draf!" — »De kapitein wil zeker een pretje hebben van daag," hoorde ik, terwijl de deur aanstond, TERRY, denkelijk tegen een collega in den gang, zeggen.

Wij ontbeten in haast, maar goed. S— trok zijn Andalusisch kostuum aan, dat hem als aan het lijf gegoten stond. Ik kleedde mij met een regimentsbuisje, witte pantalon en politiemuts, — eene grillige uitrusting, maar de eenige, die mij mogelijk was — en wij stegen te paard, mijn vriend op zijn fraaijen schimmel, en des lezers onderdanige dienaar op den bovengemelden *Toro*, een treurig proefje van het paardenras, en zoo reden wij de Landpoort uit, op onzen voorgenomen togt naar het Kurkbosch.

In spijt van den Levantijn of oostewind, dien de inwoners der Rots verwenschen, omdat hij op ziel en ligchaam een nadeeligen invloed heeft, door zijn mistigen damp de kleederen bederft, aan alle vreugde een einde maakt, en als een looden gewigt de moede leden drukt, totdat de heilzame Poniente of westewind den dampkring zuivert en elk weder ruim doet ademen, — in weerwil dan van den Levantijn, waren wij beiden, ik vooral, die zoo lang tusschen scheepsplanken had opgesloten gezeten, ten uiterste vrolijk en opgeruimd.

»Wel, oude jongen!" zeide mijn vriend: »men mag te regt zeggen, het is al een heel kwade wind, die geen het minste goed toewaait. Ik mag dien Levantijn — al noemen de Schorpioenen hem *el maledito*, den vervloekten, — nu best

lijden, omdat hij u hier houdt; laat hem dus maar blazen en razen!" — »*Viva el Levante y muera el Poniente!* (Vivat de oostewind en dood aan den westewind!)" riep nu mijn uitgelaten wilde kameraad op eens uit al zijne magt, terwijl hij midden onder een hoop ruiters sprong, die bedaard op een kort drafje van Gibraltar over de zandvlakte, tusschen het noordelijke front der Rots en de Spaansche liniën liggende, voortreden. Deze vlakte heet, naar ik vernam, de neutrale grond."

Die *caballeros* (*) waren *contrabandistos* of smokkelaars, en bevonden zich denkelijk op weg voor hun beroep; de meesten waren knappe, stevige klanten, die er niet uitzagen, alsof zij zich straffeloos lieten beleedigen of lastig vallen. Er volgden dan ook verwenschingen van *carajos* (†), *punyetas* en *demonios*, die ons beiden naar het hoofd werden geworpen. Het scheen mij zelfs toe, dat eenige handen tusschen de plooijen der *faja* (§) tastten, en ik begon slechte gevolgen voor mijn baldadigen vriend en ook voor mij onschuldige te duchten. Er gebeurde evenwel niets kwaads. Zoodra hij stilhield, scheen men hem terstond te herkennen, en de smokkelaars spraken hem aan als *el capitan loco*, of »den dollen kapitein." Men begroette elkander beleefd, en bood over en weêr cigaren aan. Ik werd behoorlijk aan die gaauwdievengezigten gepresenteerd, en wij draafden vriendschappelijk te zamen voort. Eene voorafgaande, hoewel thans bijna geheel vergetene kennis der Spaansche taal stelde mij, schoon met eenige moeite, in staat om deel aan het gesprek te nemen.

»Waar gaat de reis heen?" vroeg mijn *loco* vriend aan een zeer proper op zijn Andalusisch uitgedosten snaak, met duchtige knevels, die chef van den troep scheen te zijn, en José Alvarez werd genoemd. — »*Pues, caballero!* dat kunnen we zoo precies niet zeggen," antwoordde hij, de cigaar uit zijnen mond nemende, en eene dikke rookwolk uitblazende: »ergens naar die bergen toe, aan den kant van Ximena." —

(*) Uitspraak *kavaljéros*.

(†) Uitspr. *karagos*, daar de *j* in het Spaansch als onze *g* luidt.

(§) Uitspr. *faga:* eene roode sjerp van sajet, waarmede de Andalusiërs gewoon zijn hunne lendenen te omgorden, en waarin zij doorgaans hun breed en geducht knipmes, *cuchillo's* of *navaja*, dragen, dat zij om een haverklap uittrekken, en vaak met een doodelijk gevolg.

»Dan gaan we één en den zelfden weg," hernam *el loco*. »Ik wil mijn vriend hier, die pas in de *Plaza* (*) is gekomen, *San Roque*, de *Almoraïma* en *la venta del Aqualcahijo* (†) laten zien." — »Wilt ge hem ook misschien aan DOLORES of LA PAQUITA vertoonen?" vroeg JOSÉ met een knipoog. »Don GUILLELMO," vervolgde hij, zich tot mij keerende en op S— wijzende, »*es un demonio con las muchachas* (§) (een schrikkelijke vent onder de meisjes). Intusschen," dus ging hij voort op een min of meer vermanenden, maar altijd vriendelijken toon, en wees daarbij even op de plooijen van zijn breeden gordel, waar zijn geweldig knipmes zekerlijk tusschen stak, »wees voorzigtig, hoe ge u daar houdt. DOLORES heeft vele minnaars, en daaronder een jongen, stevigen monnik, dien zij best mag lijden. De *carboneros* zijn gevaarlijke klanten, vooral wanneer ze door een priester worden opgestookt, en ze hebben dat leelijke geval nog niet vergeten, dat verleden jaar bij de *venta del Aqualcahijo* heeft plaats gehad. Daar gaan we nu heen." — »*No tenga usted cuidad* (laat dat maar loopen)," antwoordde mijn vriend losjes, schoon zigtbaar beteuterd. »Mijn kameraad hier zal even JUANITA's *gaspacho* in de *venta* proeven, en ik trakteer u alleen op *seco* of *dulce*. We zullen over de *Almoraïma* terugkeeren en den ouden *padre* Don JUAN een bezoekje geven." — »*Y de* DOLORES *tambiam*," fluisterde *sotto voce* JOSÉ ALVAREZ, de cigaar aannemende, die hem door den *loco* in vriendschap werd aangeboden.

Nu zou ik in een wijdloopig relaas kunnen treden van hetgeen ik toen zag en opmerkte. De Spaansche liniën, met al hare geschiedkundige herinneringen van den ouden ELLIOTT en het groote beleg (*), — het morsige dorpje Lampaniento, met zijne lange kronkelende straat, talrijke havenlooze kinderen en blaffende honden, — de klassieke puinhoo-

---

(*) Zoo noemen de Spanjaarden gewoonlijk Gibraltar.

(†) —*higo;* niet —*heio*, zoo als men ligt zou uitspreken.

(§) Lees *moe-tsjá-tsjas*.

(*) Uit de geschiedenis van 1782 bekend. Gibraltar werd toen door Sir GEORGE ELLIOT tegen de vereenigde magt van Frankrijk en Spanje, die het ter zee en te land blokkeerden, manhaftig en zegerijk verdedigd.

pen van Cartega, met hunne schaarsche Phenicische overblijfselsen, verborgen onder de te droogen liggende netten der arme visschers, — het nette stadje San Roque, door cactus en aloëheggen omheind, met zijne witte huizen de kegelvormige hoogte bekroonende, waarop het zich zoo in het oog vallend vertoont in den helderen zonneglans der eerste lentedagen, — de duistere gruwelen der Pinales of van het Pijnbosch, — het romantische *défilé* verder op, bij het garnizoen bekend als de Pas van Aberfoil, — het vergezigt op de oude Moorsche torens van Castellar, hier en daar tusschen de afgeknotte boomstompen, takken en klimopranken van het eerwaardige oude Kurkbosch, in welks lommerrijke diepten wij drongen, — dat, en dat alles in het gezelschap van onzen rooverachtig uitzienden troep, — dat alles, toenmaals nieuw en vol aantrekkelijkheid voor mij, zou, hoe vlugtig ook beschreven, de grenzen van dit artikel te buiten gaan, en het geduld des lezers op eene al te groote proef stellen.

EEN DUEL.

IERSCH VERHAAL.

Bij het schetsen van Iersche zeden en gewoonten, heeft men wel eens gezegd, dat niemand eene dame van Cork onder het souper kon aankijken, of zij mompelde op vriendelijken toon: »Een glaasje *port*, als ik verzoeken mag!" of ten tweeden male met iemands zuster dansen, zonder verzekerd te zijn, dat hij den volgenden morgen, voor dat men nog in de kleêren was, zou komen binnenvallen, om te vragen of men de jonge dame dacht te trouwen. Het is maar al te waar, dat een tal ongelukkige huwelijken door bemiddeling van pistolen zijn tot stand gekomen, en er schiet mij een ongelukkig geval te binnen, waarbij de liefde aan de zijde der juffer was, en een knap, geestig, jong getrouwd heer, die de beste vooruitzigten in de wereld had, onverwacht, en terwijl hij nog geen drie weken door een gelukkigen echt was vereenigd, het leven verloor.

R— was een zeer schoon man, zonder ooit te doen blijken dat hij dat wist, of er zich in het allerminst hoovaardig op te toonen. Eene jonge dame zag en beminde hem, en bewust van de nadeelige gevolgen, die het verbergen van zulk een hartstogt op gezondheid en bekoorlijkheden heeft, gaf zij hare genegenheid aan het voorwerp er van te kennen. In antwoord openbaarde de arme R— onbewimpeld zijnen toestand aan de dame. Hij had reeds om de hand verzocht van het eenige meisje, dat hij beminde, en zou den volgenden maandag er mede in den echt treden.

Henriette M— was schoon, eigenzinnig en trotsch. R— stond ten opzigte van geldelijk vermogen met haar gelijk, maar was van minder aanzienlijke afkomst. Zij gevoelde eene hevige, bittere spijt er over, dat haar aanzoek niet geslaagd was; zij achtte zich vernederd, omdat hare hand en haar fortuin afgewezen waren, en de dochter van een dorpspredikant, die buiten hare jeugd, schoonheid en onschuld niets in de wereld had, aan haar was voorgetrokken.

De duivel spoort nooit tot een wanbedrijf aan, of hij weet ook het werktuig er toe te verschaffen. Henriette had een neef, zekeren George Pemberton, luitenant bij een regiment infanterie, arm als Job, ofschoon hij geweldig veel uitgaven had te bestrijden. Hij was fier van aard, en aan wat vernederingen is een kwaad gehumeurd mensch met eene leège beurs al niet blootgesteld! George Pemberton kwam met verlof over, om, zoo mogelijk, wat geld op te loopen, of anders zijne officiersplaats te verkoopen. Hij bezocht zijne nicht Henriette, die juist in een dagblad melding had gevonden van R—'s huwelijk, met breede opgave der schoonheid van het »gelukkige paar, dat de wittebroodsweken te *** was gaan doorbrengen."

In zulke wederzijdsche geestgesteldheid kwamen de neef en nicht bijeen. Pemberton wilde van zijn regt van bloedverwantschap gebruik maken, om zijne schoone nicht te omhelzen; maar zij trok haar hoofd op zijde, bekeek zijn kort en gansch niet bevallig postuur met verachting, en sprak op een koelen toon:

»Een handje is voldoende, George, want ge zijt op mijn woord te leelijk, dat zelfs eene nicht u zou kussen." — »Altijd even lief en even moedwillig! Wel Henriette, ik

meende u bleek en afgevallen te zien; maar me dunkt dat ge uwe blaauwe scheen nog al geduldig draagt."

De dame keek geweldig zuur. »Genoeg daarvan!" zeide zij: »ik weet waar ge om hier komt. Ge hebt tweehonderd *pounds* noodig, en mijn vader wil u nog zoo veel *pence* niet voorschieten, al kon hij u er meê van de galg redden." — »Dan moet ik mijne aanstelling verkoopen en mijn regiment in den steek laten." — »Of ge moest een gek vinden, die aan een doorbrenger, als gij, geld zou willen leenen."

PEMBERTON stond ontevreden en gemelijk te kijken.

»Kom, GEORGE! ge zijt al leelijk genoeg buitendien, zonder uwe rosse wenkbraauwen zoo te fronsen. Ik heb het geld; zoudt ge het willen verdienen?" — »Ik zou er voor naar den duivel willen loopen, liever dan uit armoê mijn regiment te verlaten. Wat moet ik doen?"

Zij sloeg hare zwarte en flikkerende oogen op hem, en wees, na eene halve minuut zwijgens, op het artikel der courant, waarin het hatelijke nieuws gemeld werd. Terwijl zij vervolgens hare stem tot een nadrukkelijk gefluister liet dalen, waarbij zij de lippen digt bij haar neefs oor hield, hernam zij: »Lees dit! Bederf me die wittebroodsweken, en het geld is u!"

Nooit had de aartsvijand van het menschdom een beter handlanger kunnen kiezen dan GEORGE PEMBERTON. Hij was een twistzoeker, en tevens onbevreesd en doorzettend; daarbij kwam nog eene reden, die zijner wraakzuchtige nicht onbekend was, en hem volkomen tot de taak geschikt maakte. Hij wist dat de rijke officieren van zijn regiment, die hem om de verwaandheid, waarachter hij zijne armoede zocht te verbergen, niet mogten lijden, over zijn gedwongen afscheid zouden juichen, en vervolgens koesterde hij zelf een doodelijken wrok tegen den echtgenoot van LUCIA MEADOWS. Hij had deze in het geheim, maar vurig bemind, en het ontbrak haar aan tact en voorzigtigheid om den afkeer, dien zij van hem gevoelde, te verbergen. Terwijl hij de werkelijke oorzaken op den achtergrond hield, die hem op het leven eens mans deden toeleggen, tegen wien hij geen personelen haat kon voeden, meende hij, dat eene beleediging, zijner schoone nicht aangedaan, stof genoeg tot een aardig krakeeltje moest opleveren, en hij begaf zich dus in gezelschap

van een kameraad, die met een even helschen geest als de zijne bezield was, onverwijld naar de afgelegene badplaats, waar het schoonste en gelukkigste paar, dat men twintig uren in het rond had kunnen vinden, naar hunne eigene gedachten een hemel van genoegen stond te smaken.

Het was avond. R— had zich bezig gehouden met de beantwoording van felicitatiebrieven, en was met zijne missives naar de post gegaan. Lucia keek hem uit het venster der herberg na, en dacht, dat haar man er nooit zoo lief had uitgezien, als toen hij bij het draaijen om den hoek glimlachte en haar eene kushand toewierp. Zij zag de zon glorievol in het verre westen dalen, en hare breede schijf tusschen een vloed van goud in de onmetelijke wateren der Atlantische zee verbergen. Het arme kind kon helaas niet droomen, dat de opkomende maan eenen nacht stond aan te voeren, door welks diepe, digte duisternis geen straal van hoop immer meer zou breken.

Pemberton en zijn makker wachtten hun bedoeld slagtoffer op, en hadden weldra een krakeel met hem aangesponnen; maar R— wilde van hunne uitdaging niets weten; hij gevoelde zich al te gelukkig in Lucia's bezit, om iets te wagen, dat zijn heil kon in den weg zijn. Tegen de eerlooze daad, die hem te laste werd gelegd, bragt hij een bedaard vertoog in, en wierp elk opzet, om de dame, voor welke men het harnas aantrok, in het minst te beleedigen, verre van zich. Te vechten weigerde hij, — ten minste voor en aleer hij een vriend kon ontbieden en raadplegen. Pemberton werd nu nog onbeschofter in zijne uitdrukkingen, en ging eindelijk tot geweld over. R— was te edelaardig en te moedig, om met geduld en onverschilligheid den slag te verdragen, dien de karwats van den schoft hem toebragt. Hij vroeg onmiddelijke voldoening; de schimp, hem aangedaan, moest in bloed worden afgewasschen. Men liep den tuin der herberg in, en binnen de tien minuten, nadat R— het afscheidsknikje aan Lucia had toegeworpen, dat hij niet kon denken zijn laatste groet te zijn, lag hij dood op de kolfbaan der herberg uitgestrekt.

Wat Lucia leed, kan men ligt beseffen. Menschelijke ellende kon niet verder gaan. In één oogenblik was zij, van den top der aardsche vreugde, in de diepste duisternis der

wanhoop gestort. Men verbeelde zich haren toestand, dien wij niet met woorden kunnen schetsen.

En wat gevoelde zij, de misdadige vrouw, bij het vernemen der ellende, door hare wraakgierigheid te weeg gebragt?

Voordat haar zendeling nog halverwege ter plaatse zijner bestemming was, had HENRIETTE berouw van hare overijlde en booze daad, en zou duizenden hebben willen geven, om haren neef terug te kunnen roepen. Wij willen liefderijk veronderstellen, dat haar gekwetste hoogmoed eene zachter wraak zocht dan moord. En zeker, de indruk, dien het akelige nieuws op haar maakte, zou dat geloofbaar doen schijnen. Zij kreeg een hevig zenuwtoeval, gevolgd door eene ijlende koorts, en toen zij na twee maanden bedlegerigheid herstelde, had zij haar verstand verloren, en eindigde weinige jaren daarna in een gesticht voor krankzinnigen haar ellendig leven.

Nog nooit had manslag in een duel meer voordeel aan den overwinnaar of gepriviligeerden moordenaar verschaft, dan in dit geval. HENRIETTE in een dolhuis, haar vader in het graf, — twee gevallen, die in ééne maand tijds plaats hadden — gaven aan GEORGE PEMBERTON, als wettigen erfgenaam, het beheer der goederen, en droegen hem de bewaring der krankzinnige op. Hij besloot dan ook, dat zijne schoone nicht zou opgesloten blijven zoo lang hij leefde, en het noodlot stemde vriendelijk daarin toe.

Het was op een valen herfstavond, dat PEMBERTON, die formeel bezit van zijns ooms huis had genomen, twee vreemdelingen, die hij des morgens op eene naburige kermis had ontmoet, bij zich te eten noodigde. Hij reed met hen tot aan de poort van zijn park, opende haar, en zeide, terwijl hij zich naar zijne gasten keerde: »Dit is de eerste maal, Heeren, dat ik u op *Mount-Hasle* ontvang: mag ik hopen, dat het niet de laatste zal zijn?” De vreemdelingen bogen; maar eene stem herhaalde als eene echo de woorden: »de laatste!” Er viel een geweerschot; PEMBERTON waggelde en stortte neêr; de paarden der vreemdelingen renden weg. Een der ruiters wist zich in den zadel te houden; maar de andere werd afgeworpen, en viel op eene ruwe wijze in de gracht, die tot zijn geluk bijna droog was, en vanwaar hij in doodsangst den afloop van het treurspel bespiedde.

Een lang man, in een duffelschen overjas, stapte langzaam van achter eene heg naar het lijk toe, beschouwde een oogenblik de glazige oogen en bloedelooze lippen, en leî zijn geweer schuins over het lijk heen. Daarop trok hij een beschreven papier uit zijn zak, en maakte het op de borst van den doode vast. Dit alles geschiedde met eene bedaarde zorgvuldigheid; het papier werd aan elken hoek met eene speld vastgestoken, en die spelden hadden netjes aan eene mouw van des moordenaars jas gezeten. Vervolgens laadde hij koeltjes het afgeschoten geweer. De vreemdeling in de gracht merkte op, dat het geweer, tot gemakkelijk verbergen er van en uitvoeren van den moord, een voet korter aan den loop was gemaakt. De moordenaar bekeek het lijk eene minuut lang; maar zijne hand kwam niet bij de zakken van zijn slagtoffer, behalve toen hij een goud horologie er uit haalde, mompelde: »het was half acht," en daarna het uurwerk weêr voorzigtig in zijne plaats stak. De moord dus naar zijn genoegen volvoerd zijnde, steeg hij op een paard, dat digt bij de plaats vastgebonden stond, en reed stapvoets heen. Half dood van schrik, luisterde de vreemdeling naar het zich verwijderende paardgetrappel, en kroop zachtjes de gracht uit. Hij huiverde bij het aanschouwen van het lijk; want de borst van den doode toonde de weinige, met groote letters geschrevene woorden: BLOED VOOR BLOED!

En wie was de moordenaar nu?

Een onechte broeder van R—, die altijd ten sterkste aan dezen was verknocht geweest, èn ook vele blijken eener edelmoedige vriendschap van hem had ontvangen. De dood zijns broeders had hem ten diepste getroffen, en hij zwoer er wraak over te zullen nemen. Hij was te voren sterk aan den drank verslaafd geweest, en over het geheel had men veel op zijn gedrag te zeggen gehad; maar nu veranderde hij plotseling: geen *whiskey* kwam hem meer over de lippen, en hij vermeed markten en kermissen, waarvan hij steeds een trouw bezoeker was geweest. Zijne kameraden hielden hem voor betooverd; maar andere en verstandige lieden dachten er anders over, en voerden het spreekwoord aan: »Stille waters hebben diepe gronden." En zij hadden gelijk; want WILLIAM HALLIGAN of LIAUMB VADDAGH (lange WILLEM), gelijk de jongman door de wandeling heette, verbeidde slechts

eene gunstige gelegenheid, om bloedige wraak over zijns broeders dood te nemen. Acht maanden waren reeds sedert dat geval verstreken, totdat hij PEMBERTON, dien men reeds meermalen gewaarschuwd had, op de kermis te *** ontmoette. Dien dag legde hij den rouw, welken hij sedert R—'s dood had gedragen, af, dronk zich eene halve roes, en zeide tot zijne kennissen, die zich over zijne uitgelatenheid verwonderden, dat het heden de verjaardag van R—'s geboorte was, en dat hij dien dag wilde vieren.

Men had opgemerkt, dat, zoodra PEMBERTON tegen den avond zijne paarden voor de deur der herberg had doen komen, LIAUME VADDAGH op een draf de poort van het stadje uit reed, en een anderen weg, naar diens kasteel leidende, insloeg, dan PEMBERTON zelf gewoonlijk nam. Hoe hij zijn lang gekoesterd wraakontwerp ten uitvoer bragt, heeft men hierboven gezien.

LUCIA R— zat, in haar weduwkleed gedost, peinzende in de voorkamer van haar huis. De somberheid van den schemeravond strookte volkomen met de droefheid harer ziel; want het tijdstip naderde, dat een wezen, reeds vaderloos lang vóór zijne geboorte, de zorg eener moeder zou vorderen. Het verledene was haar een treurig herdenken, de toekomst een akelig vooruitzigt. Moeder en weduwe in haar twintigste jaar! Zoo in sombere bespiegelingen gedompeld, hoorde zij niet dat de deur open ging, totdat eene lange gedaante, in het schemerlicht voor haar tredende, haar deed opzien.

»Wie zijt ge?" vroeg de treurende vrouw. — »WILLIAM HALLIGAN, Mevrouw, die voor altijd afscheid van u komt nemen." — »Waar gaat ge heen, WILLIAM?" — »*Dat* kunnen de Hemel en het toeval alleen beslissen." — »Maar ik heb bescherming noodig, WILLIAM! De verstokte ellendeling, hij, die mijn man vermoordde, is gisteren langs mijn venster gereden." — »Hij zal u dat affront niet meer aandoen," hernam lange WILLEM bedaard. »Maar ik heb haast; leven en dood hangen voor mij aan een paar minuten. Als het verwachte kind een zoontje mogt zijn, zoo geef hem dit tot een dierbaar aandenken." Hier trok hij een kort geweer

van onder zijn jas te voorschijn, en legde het op de tafel. »Zeg hem dat een kruis diep gevijld zit in den loop, die *hem*"...... — »Wien, wat, in 's Hemels naam?" — »Zijns vaders moordenaar heeft gestraft. En nu, vaarwel! vaarwel voor eeuwig!"

Hij viel op de knieën, greep de hand der dame in de zijne, en bedekte haar met kussen. Een kort schel gefluit deed zich onder het venster hooren.

»Het is het sein. Moge de Hemel u zegenen en troosten! Vaarwel, Mevrouw! vaarwel voor eeuwig!"

Zijn laatste groet was naauw gehoord, of hij was snel verdwenen, gelijk hij gekomen was.

Ieder wist dat de moordenaar van George Pemberton niemand anders was dan Liaume Vaddagh, en onder eene wilde bevolking, die wraak als eene deugd beschouwt, blijft zijn aandenken nog in achting, als van iemand, die eene dienst aan het land heeft bewezen.

Hij vertrok naar Amerika, zocht er een verblijf in de verre wouden van Illinois, leidde er een jagersleven, en stierf in een Indiaanschen wigwam.

Het is slechts noodig hier bij te voegen, dat de familie van den gewetenloozen duëllist sedert dertig jaren is uitgestorven, terwijl de afstammeling van den vermoorden echtgenoot in voorspoed en aanzien leeft.

HET TESTAMENT VAN MIJNEN OOM.

Naar het Engelsch.

Ooms zijn toch waarlijk eene hoogst nuttige klasse der maatschappij! Laat ik echter aanmerken, dat, indien een losbandige chirurgijns-leerling, of een student in de regten, of een pas benoemde kornet bij de zware dragonders, of een jong edelman die pas van Cambridge is gekomen, of een andere zwierbol, hoe ook genaamd of getiteld, zich verbeelden mogt dat ik met »ooms" die hoogst fatsoenlijke klasse van handelaren bedoel, die er hun beroep van maken om op voorwerpen

van persoonlijk eigendom geld te schieten — zulk een heer zwierbol zich geheel en al vergist. Het zijn de echte en werkelijke broeders van onze vaders of moeders, die ik meen.

Wat zouden toch de schrijvers van blijspelen en kluchten beginnen zonder ooms? Waar zouden zij die komieke, rijke, driftige, beroerteachtige oude heeren van daan halen, die zulke wonderlijke vloeken in den mond hebben? Wien zouden zij dan nemen om tegen den »jongen *rascal*" uit te varen, dat interessant mengelmoes van vrolijkheid en domheid, met eene min of meer doorblinkende neiging tot schelmerij, de elegante minnaar en held van het stuk? Wie zou dan dien jongen held bij tijds met een bankiersbriefje uit den klem helpen? Wie zou dreigen hem te onterven en hem naderhand schatrijk te maken, nadat de jonge heer hem op eene slimme manier een honderd pond of wat uit den zak had geklopt? Vaders zouden daartoe niet deugen. Iemand kan niet met fatsoen zijn eigen vader bedriegen of voor een karigen ouden schobbejak uitschelden, zelfs in een kluchtspel; maar een oom — dat is geheel iets anders.

Lezer, ik heb een oom gehad. En laat ik u mogen verzoeken u te verbeelden, dat ik een zucht slaak, zwaar genoeg om eene kaars uit te blazen, bij de gedachte, dat ik tegenwoordig niet meer in het bezit ben van zulk een schat. En inderdaad, weinig menschen hebben het geluk van een oom te hebben, als de mijne geweest is. Hij was oud, rijk en ongehuwd, welke drie eigenschappen ik voor de ware kenmerken van het echte oomschap houd. Als iemand arm, jong of getrouwd is, mag hij uw vaders of moeders broeder wezen; maar hij is evenmin een oom, in mijnen zin van het woord, als men eene Havana van een *penny* eigenlijk eene cigaar kan noemen.

Mijn oom had buitengemeen veel genegenheid voor mij, hetgeen ik geneigd ben als eene zeer vergefelijke zwakheid te beschouwen. Het was door zijne tusschenkomst, dat ik van de verfoeijelijke kostschool van Dionysius Slowooach werd afgenomen, waar ik met mager schapenvleesch en deegachtige podding werd gevoed, en veertien uren daags moest werken, en naar Eton werd gezonden, waar ik niet meer leerde dan een fatsoenlijk jong heer behoort te leeren, en eene tafel had gelijk een Christenmensch voegt. Het was ook

door hem, dat ik naar de universiteit werd gezonden, waar ik met den laagsten graad promoveerde en voor tweeduizend pond schulden maakte, die hij betaalde, nadat hij zich niet langer dan tien dagen kwaad en hard had gehouden. Eindelijk was het door hem, dat ik voor de ijselijkheden van een soliciteurskantoor werd behoed, waaraan mijn vader mij wilde overgeven, en in plaats daarvan slechts verwezen werd tot de slechte tafel van den *Temple*, waar ik mij zou voorbereiden om eene regtsgeleerde pruik en tabbaard te dragen.

Gedurende den tijd, dat ik daarmede bezig was, maakte ik natuurlijk vele kennissen onder de jonge heeren van den *Temple;* doch het is maar van één onder hen, dat ik nu spreken wil — van Robert Weasel, die een groot vriend van mij werd, en mij bij zijne familie introduceerde. Deze familie bestond uit papa en mama Weasel, Miss Julia en Miss Kate Weasel, en den bovengemelden Robert, bij verkorting Bob genoemd.

De oude Weasel was een koopman in mahonihout of iets van dien aard; van handelszaken weet ik niet veel. Bob was zijn eenige zoon en oudste kind — een fatsoenlijke jongen, maar een beetje een hals. Julia was de oudste dochter en had eene besliste overhelling tot het romaneske. Zij hield een album, en dwong al hare vrienden en vriendinnen om daarin te schrijven of te teekenen. Bob had haar gezegd dat ik een »drommels knappe jongen" was, hetgeen wel waar kon zijn, schoon ik niet begrijp hoe hij het ontdekte, en toen werd ik terstond geplaagd om een versje in het album te schrijven, origineel natuurlijk. Ik was eerst wat weêrspannig, maar liet mij toch eindelijk overhalen, en schreef een versje zoo sentimenteel als ik noodig achtte. Ik weet er mij niets van te herinneren, dan dat ik het half, of meer dan half, uit Byron had gestolen, en in de laatste regels verklaarde, dat, indien mijn geest de wereld ontvlood, mijn hart op dat blad zou begraven blijven.

Julia vond dit versje keurig, en *zoo* origineel; Bob noemde het verbazend, en Kate beet meesmuilend op hare lippen.

Kate verdient echter wel eene afzonderlijke beschrijving. Zij was een aardig, lief meisje, met donker haar, blaauwe oogen, zwellende, lagchende lipjes, een eenigzins opgewipt neusje, een sierlijk, ongedwongen figuurtje, en een voetje

en een handje om een beeldhouwer in extase te brengen. Zij was schrander en geestig, een beetje vrijpostig, zonder vinnig of ongemanierd te zijn; zij was — maar het is niet noodig een omhaal van woorden te maken, want de lezer begrijpt de zaak toch al: ik was smoorlijk op KATE WEASEL verliefd, toen ik haar voor de tweede maal had gezien; ik zou er zelfs niet op durven zweren, dat het niet reeds bij de eerste maal was. En ik behoefde niet lang te twijfelen, of ik had zelf een zeer gunstigen uitdruk op haar gemaakt.

De oude Heer WEASEL, die door zijnen zoon behoorlijk van mijne vooruitzigten was onderrigt, had blijkbaar begrepen, dat het geene kwade speculatie zou zijn, eene zijner dochters aan mij te verpassen; maar als een voorzigtig man, wenschte hij de oudste het eerst kwijt te raken. JULIA echter, met haar vlasblond haar, bleeke wangen en neiging tot poëzij, was volstrekt niet naar mijn smaak. Vruchteloos was het, dat de oude WEASEL mij gedurig hare deugden en talenten in de ooren liet galmen. Ik vond de aardige KATE een dozijn meisjes gelijk hare zuster waardig, hoewel zij mij somtijds half dood kon plagen, en in mijn bijzijn mijn albumversje liet lezen aan iedereen, die den diefstal kon ontdekken.

Wij vrijden echter ons best, en het was lang zulk een gemakkelijk werk niet met KATE te vrijen, als met de meeste andere meisjes. Zij was zoo vervaarlijk antisentimenteel, dat, als wij eens vrolijk met elkander geschertst hadden, en het gesprek dan naar den teeren kant scheen over te glijden, zoodat ik poëtisch of romanesk werd, en reeds het begin van een gezegde op de tong had, dat haar had moeten treffen, zij mij altijd stoorde met een: »Wil ik JULIA's album voor u halen, Mijnheer TOMKINS, met pen en inkt?"

Dat drommelsche versje heb ik wat verwenscht. Tot op den huidigen dag doet het gezigt van een album mij huiveren. Altijd verwacht ik mijne eigene Byronianen voor mij te zien oprijzen. Maar ik dwaal van mijn onderwerp af. Ik had het laatst aangemerkt, hoe moeijelijk het is met een meisje te vrijen, dat een plaaggeest is, — altijd op den uitkijk naar een zweempje van het belagchelijke, — altijd gereed om eene komieke wending te geven aan den minsten trek van sentimenteel gevoel, die u ontsnapt.

Eens poogde ik haar te pikeren, door hare zuster eene in het oog loopende attentie te bewijzen; maar zij scheen daardoor nog vrolijker dan ooit te worden. Zij zag mij door en door, en begreep zeer wel, dat, al hield ik mij alsof ik op koud kalfsvleesch belust was, ik er toch nooit smaak in zou krijgen.

Eindelijk vond ik toch de regte manier, namelijk om haar in hare geliefkoosde luim te houden van jokkernij over alles en iedereen. In het midden van haar gelach stuitte ik haar toen eens, door de groote vraag te doen. Op mijne eer, dat deed ik, en toen zag ik voor het eerst van mijn leven KATE WEASEL ernstig worden; en toen? Neen, Mijnheer, ik zal uwe nieuwsgierigheid niet voldoen door een tafereel te teekenen van het tooneel, dat toen volgde. En als gij de impertinentie hebt van te vragen wat het antwoord op mijne vraag was, zal ik u alleen zeggen, dat uw twijfel bewijst, hoe weinig gij uwen gehoorzamen dienaar HORATIO SPENCER TOMKINS kent.

Mijn oom zat bij zijn ontbijt de courant te lezen. Hij las altijd de courant van het begin tot het einde, en leerde het nieuws van buiten, van het laatste schip, dat te Valparaiso was aangekomen, tot aan den tijd van hoogwater aan de Londensche brug.

»Wel, mijn jongen," zeide de oude heer, »wat nieuws?" — »Misschien zult gij beter in staat zijn om mij nieuws te vertellen, oom!" antwoordde ik, naar de *Times* wijzende. — »Ha, ha, die is wel aardig," zeide hij lagchende, want de oude heer was spoedig voldaan met eene kleine geestigheid. »Maar gij hebt het toch mis, jongen! Er staat tegenwoordig nooit nieuws in de courant. Wel, wat hebt gij nu het laatste bestudeerd?" — »WEASEL, *de matrimonio*," antwoordde ik ernstig. — »Kom, dat is goed. Studeer maar braaf, en gij zult wel voortkomen. In mijn jongen tijd...."

Als een oud heer op die manier begint, is zijn toehoorder een man, met wien ik met hart en ziel medelijden heb. Hij kan zeker zijn eene redevoering van ten minste een half uur lengte te zullen hooren over de deugden van den ouden tijd, en vooral over dat groote sieraad van dien tijd, den spreker zelf. Welke jokkens vertellen die oude lieden niet van zichzelven! Wij jonge lieden bluffen nu en dan ook wel een beetje; maar dat haalt niet bij de vlugt, welke de ver-

beelding van die oudjes neemt. De oude SNOOZLE, die zijn leven lang het volmaakste model van een melkmuil is geweest, zal u het geheim vertellen van zijne verwonderlijke ligtmis-feiten, uit den tijd van GEORGE III. De oude BULLIONDUST, wiens vader een kolossaal fortuin maakte, eer hij in de wereld kwam, en hem groot bragt, om nooit iets te doen, behalve nu en dan eens een weinigje door de Bank te kuijeren, heeft de onbeschaamdheid van zijn zoon voor oogen te houden, »hoe wij plagten te werken, jonge heer, toen *ik* jong was." De oude COWDY CUSTARD, die uit de Puddledocksche vrijwilligers werd weggejaagd, omdat hij met wapenen en uniform op den loop ging voor een dronken wijf, dat hem met hare vuisten dreigde, heeft eene stereotype historie van een duel, dat hij in Vlaanderen heeft gehad »met den eersten schermer van geheel Europa, Mijnheer!"

Dit alles is eigenlijk zeer gewetenloos; want wij jonge lieden zijn verpligt om te luisteren, alsof wij ieder woord van die histories geloofden, en worden zoo gedwongen tot de zonde van met ons gezigt te liegen, terwijl de oude heeren dit met de tong doen. Dit was mijn ongelukkige toestand bij de bedoelde gelegenheid. Eindelijk werd de welsprekendheid van mijnen oom door eene hoestbui en gebrek aan adem gestuit, en kreeg ik tijd om over den staat van mijn hart te spreken. Hij hoorde mij met ernstige aandacht aan, en vroeg toen, »hoe ik dacht eene vrouw te onderhouden."

Dit was eene lastige vraag. Ik kon hem toch kwalijk zeggen, dat ik daartoe zijn geld op het oog had. Ik stotterde een hoop dwaasheden uit, van nog jong te wezen, — veel van mijn vak te verwachten (ik had N.B. nog nooit een regtsgeleerd boek ingekeken), — van nog wel te kunnen wachten — kortom, ik kraamde zooveel onzin uit, dat ik mij voor mijzelven schaamde. Ik hield dus maar op en snoot mijn neus, nagenoeg met het gevoel van een zakkenroller, wien voor de regtbank op eene beleefde manier gevraagd wordt, »of hij ook eenige reden weet, waarom hij niet zou gevonnisd worden."

Mijn oom zeide daarop: »Eer wij verder over de zaak spreken, zal ik u mijn testament eens voorlezen." Met deze woorden stond hij op en ging de kamer uit. Verduiveld! Ik had toch niemand bestolen; ik was geen GEORGE BARN-

WELL, en toch ontwaarde ik een gevoel van schuldbesef, zoo erg als die interessante personaadje maar hebben kon.

Mijn oom kwam terug met het testament. Het was in allen gevalle zeer kort, zoodat ik niet lang in spanning zou blijven. Hij opende het en las, om de inleiding maar over te slaan: »Ik maak en legateer aan mijnen neef, HORATIO SPENCER TOMKINS, de som van vijfhonderd pond; en al het overige van mijn vermogen en eigendom maak en legateer ik aan mijne oude getrouwe dienstmaagd, MARTHA WIGGINS" enz.

Nadat hij dit fraaije document gelezen had, vouwde mijn oom het weder op, en zeide: »Laten wij nu verder over uwe huwelijksvoornemens spreken." En daarbij keek hij zoo koud als ijs.

Hoe wij het met elkander maakten, weet ik mij volstrekt niet voor te stellen. Dat ik zeer woest en ongeregeld moet gepraat hebben, hiervan ben ik zeker; maar ik herinner mij niets anders, dan mijne standvastige betuigingen om, wat er ook van komen mogt, KATE WEASEL te trouwen. Mijn oom prees mijnen moed en gaf mij zijnen zegen.

Dien zelfden avond had ik een afzonderlijk gesprek met WEASEL *père*. Ik zeide hem dat ik zijne dochter beminde, en vroeg om hare hand. De goede papa deed zijn best om een traan uit te persen (maar hij wilde niet komen), toen hij mij de hand drukte, en breedvoerig over al de zedelijke, geestelijke en uitwendige volmaaktheden van zijn lievelingskind uitweidde, alsof ik zelf er niet veel meer van wist dan hij. Hij zeide mij ook, welk eene smart het voor hem wezen zou van haar te scheiden, maar dat natuurlijk zijn gevoel zwichten moest voor haar geluk, en dat hij zeker was, dat zijn »lieve jonge vriend" alles wezen zou wat hij in den echtgenoot zijner dochter kon verlangen. Zoo het sentimentele gedeelte der zaak afgehandeld hebbende, kwam hij tot het finantiële, en zeide, dat, naar hij vernomen had, mijne vooruitzigten van mijnen waardigen oom uitmuntend waren.

»Niet meer dan vijfhonderd pond, Mijnheer!" viel ik hem in de rede. — »'s Jaars natuurlijk," zeide de papa: »wel nu, gij kunt u wel behelpen...." — »Verschooning, Mijnheer!" zeide ik weder. »Het is niet zooveel 's jaars, maar de enkele som van vijfhonderd pond." — »Maar lieve vriend, gij steekt er zeker den gek mede?"

Ik vertelde hem de geheele historie van het gesprek met mijnen oom.

Zoodra ik had uitgesproken, werd ik door papa WEASEL aangevallen, alsof ik zijne zilveren lepels had gestolen. Hij scheen inderdaad half genegen om een politieman te laten roepen. Ten slotte werd ik verzocht het huis te verlaten, van welks gastvrijheid ik misbruik had gemaakt, en ik snelde in eene zeer romaneske vlaag van razernij de deur uit.

Als iemand zijn hart ergens op zet, heeft hij ten minste meer kans, dan wanneer hij den moed laat zakken. Zoo ging het ook met mij. Ik gaf den *Temple* den zak, kreeg eene plaats als ondersecretaris bij eene spoorweg-compagnie op tweehonderd pond 's jaars, behartigde mijne zaken, en was in een half jaar een geheel ander mensch geworden, behalve in dat eene opzigt — mijn besluit om KATE WEASEL te trouwen.

Eer het jaar om was, had ik ook dit doel bereikt, tot woedende verontwaardiging van papa, die ons een brief schreef, waarin hij ons beiden *voor altijd* verzaakte. Natuurlijk deed de arme KATE haar best om den ouden heer te verzoenen; maar hij was en bleef onverzettelijk.

Omstreeks eene maand na mijn huwelijk was ik verwonderd eenen brief van mijnen oom te ontvangen, vol lof en goedkeuring. Hij verheugde zich over de verandering, welke *hij* in mijn karakter en gedrag had te weeg gebragt, en deelde mij verder mede, dat hij zeer ziek was en mij verlangde te zien. Ik ging er heen, en nam mijne vrouw mede. De oude heer was zeer met haar ingenomen, en zeide haar dat zij een goed man had, een man, van wien hij meer hield dan van iemand anders op de wereld. Hij was inderdaad zeer vriendelijk en gaf ons vele milde geschenken, zoodat wij veel minder moeite hadden om rond te komen, dan wij gedacht hadden.

Eens, terwijl wij voor veertien dagen naar Brighton waren, ontving ik een brief van mijn ooms notaris, waarin mij zijn plotselinge dood werd berigt, met verzoek om naar Londen te komen en het testament te hooren lezen. Hij dacht weinig dat ik het reeds gehoord had. Evenwel, de oude heer was toch een goede oom geweest; en om dus zijne nagedachtenis niet te kort te doen, ging ik naar de stad, woonde de begrafenis bij, en trad toen met den regtsgeleerden heer

en nog een paar personen de zelfde kamer binnen, waar ik omtrent anderhalf jaar geleden naar het zelfde testament had zitten luisteren, uit den mond van hem, die het gemaakt had.

De notaris las: »Dit is de laatste wil en testament van mij THOMAS HOPKINS, enz. Ik maak en legateer aan mijne oude en getrouwe dienstmaagd MARTHA WIGGINS de som van vijfhonderd pond; en al het overige van mijn vermogen en eigendom maak en legateer ik aan mijnen neef HORATIO SPENCER TOMKINS."

»Wat?" riep ik uit. »Dat moet eene vergissing zijn!" — »Eene vergissing, Mijnheer?" zeide de notaris. »Ik lees het testament, dat ik hier voor mij heb." — »Maar zijt gij zeker, dat dit het *laatste* testament is?" vroeg ik. — »Zekerlijk, Mijnheer, en het eenige: ik heb het zelf helpen maken." — »Mag ik vragen wanneer?" — »Twee en een half jaar geleden, Mijnheer!"

Ik zweeg. De notaris gaf mij een briefje over, door mijn goeden oom eigenhandig geschreven. Hij vroeg mij vergiffenis voor zijn bedrog, dat hij alleen gebezigd had »om een man van mij te maken." De lezer mag lagchen, als hij wil, maar ik schreide op dat oogenblik.

En zoo was ik erfgenaam, of liever bezitter, van drieduizend pond 's jaars, in plaats van klerk met tweehonderd.

Eerbied voor ooms!

WEASEL *père* is nu bijzonder op mij gesteld.

NOORD EN ZUID.

EEN VERHAAL.

Door C. VON WACHSMANN.

»Naar Batavia! Naar Batavia, om daar het geluk of een graf te vinden!" Zoo was in de vorige eeuw de kreet van vele Duitsche en andere avonturiers, die, met zichzelve en de wereld in onmin geraakt, over den oceaan naar Neêrlandsch Indië toestroomden. Zeer weinigen zagen den eersten

de meesten den laatsten wensch vervuld. Naar Batavia te vertrekken, werd toenmaals voor een wanhopig besluit gehouden. Men noemde die stad — waaronder men natuurlijk geheel Neêrlandsch Indië verstond — slechts »het graf der Europeanen." Voor de meesten was zij dit ook in korten tijd, door eigen schuld. In de onderstelling van een, zoo zij meenden, »moorddadig klimaat" op den duur toch niet te kunnen weêrstaan, wilden zij zich hunne laatste levensdagen zoo aangenaam mogelijk maken, en zoo ledigden zij den beker der verderfelijkste levensvreugde met volle teugen tot op den bodem.

Zulke levensvreugde bood inderdaad geen ander land ter wereld aan losbollen aan. Daar in die dagen het vooroordeel, ten opzigte van het doodelijk klimaat, in Europa overal verbreid was, en ook de Nederlanders daarin deelden, kon hij, die te Batavia was aangesteld, op een groot inkomen rekenen. Hij werd daardoor in staat gesteld een leven te voeren, zoo weelderig als hij het in zijne vorige betrekking nooit had kunnen droomen. Maar dit niet alleen, zelfs eer en aanzien wachtten somwijlen hem, die Europa onteerd en geschandvlekt verliet. Reeds de blanke kleur van den Europeaan was op Java één soort van adelsdiploma. Met eerbied nam de Maleijer, bij het ontmoeten van een blanke, den breeden Chineschen hoed van het hoofd, en zelfs de Javaansche *râdeen* (vorst) liet niet na, hem beleefd te groeten. De Duitscher, uit het een of ander doodarm landje, die van kindsbeen af gewoon was zijn eigen dienaar en nog meer die van een ander te wezen, bevond zich »*ungemein behaglich*," nu hij zich door bedienden van allerlei aard omringd zag. Was hij bij hem te lande naauwelijks in staat om een »*Dreier*" daags te verdienen, ten einde den knellendsten honger te bevredigen, des te meer frappeerde het hem nu, lekkernijen, die in Europa slechts voor veel geld op de tafels der aanzienlijken konden prijken, b. v. uitmuntende ananassen, meloenen, oranjeappelen, vijgen, enz., voor eene kleinigheid in overvloed te kunnen bekomen. De voor weinig tijds aangekomen kale Duitscher beschouwde zichzelven in de vorige eeuw, bij zijne aankomst te Batavia, als een man van aanzien, en het ruime leven, benevens de soort van achting, die hem door de inboorlingen alleen om zijne blanke kleur bewezen werd,

versterkten hem in deze verbeelding. Naauwelijks had hij eene nog zoo geringe ambtenaarsplaats bekomen, of hij begon een leven, dat hij zich zoo pleizierig mogelijk dacht te maken, daar het, zoo als hij zeide, — en hij had dikwijls gelijk — toch niet lang duren zou.

Had hij nu eene fraaije woning, equipage, bediening en uitmuntende tafel erlangd, dan ontbrak hem, naar zijne meening, nog maar ééne zaak — eene schoone vrouw. Deze was moeijelijk en toch ook weder gemakkelijk te bekomen: moeijelijk, wanneer het eene Europeaansche moest wezen — want zelfs zoodanige meisjes of vrouwen, die op speculatie naar Batavia waren vertrokken, pleegden daar zich te laten gelden; gemakkelijk, wanneer de verlangende zich met een Maleisch meisje, dat er wat wel uitzag, wilde vergenoegen. Hierbij had intusschen eene bijzondere omstandigheid plaats. Met eene inboorlinge kon, daar zij eene Mohammedaansche was, geen wettig (dat is kerkelijk) huwelijk voltrokken worden. Maar al had zij zich ook willen laten doopen, dan zou dit toch de zaak niet verbeterd hebben. Een Europeaan, die zich met eene bekende inboorlinge wilde laten trouwen, had, naar de koloniale vooroordeelen, een *faux pas* begaan, en zich daardoor als 't ware van alle goed gezelschap uitgesloten. Daar evenwel de behoefte tot dergelijke verbindtenissen eenmaal bestond, zoo had men — insgelijks op den weg des vooroordeels — eenen uitweg gevonden. Vond een Europeaan eene inboorlinge, waarmede hij zich wenschte te verbinden, dan verstond hij zich met hare bloedverwanten, die eene eer in deze verbindtenis zagen; hij betaalde eene zekere huwelijksgift, beide beschouwden elkander als man en vrouw, en werden ook door iedereen als zoodanig beschouwd.

Aan vele Europeanen echter was deze betrekking nog te lastig: deze hielden eene menigte mooije Maleische meisjes tot hunne bediening er op na, en evenwel maakte niemand zwarigheid om aan zoodanig man zijne dochter te geven, zoodra hij haar ten huwelijk mogt vragen, in welk geval hij slechts zijnen harem had af te schaffen, of ook niet, al naardat zijne aanstaande in dit opzigt meer of minder vrijzinnig dacht. Dit laatste hulpmiddel, ofschoon het minst zedelijke, kwam het allermeest voor; want ofschoon een huwelijk, met

eene Maleische aangegaan, geen kracht van wet had, en het slechts van den man afhing om zijne vrouw weg te zenden zoodra hij wilde, had dit echter nu en dan wel eens noodlottige gevolgen gehad, daar zich de bloedverwanten der laatste daardoor beschimpt achtten en hunne eer trachtten te wreken.

Het was op een schoonen zomeravond, toen de luitenant von Klingstein, een Duitscher in Hollandsche dienst, op een Arabisch paardje, den grooten weg van Weltevreden naar Meester Cornelis opdraafde. De landstreek prijkte, daar het tegen het einde van den regentijd was, in het heerlijkste groen. Eene frissche lucht streek door de toppen der tamarinden en kanarieboomen, en de sawahs of rijstvelden schitterden in de kleuren van het smaragd. Het eene landhuis van welgestelde Europeanen volgde op het andere, en stak door zijne fraaiheid sterk af bij de bamboeshutten der inboorlingen, die de tusschenruimten aanvulden, en van welke zich slechts eene door hare netheid, grootte en de omstandigheid, daar zij midden in een heerlijken oranjeboomgaard lag, van de anderen voordeelig onderscheidde.

Een paar honderd schreden van deze Maleijerswoning boog de luitenant van den weg af, en draafde naar een fraai landhuis toe, dat te midden van een palm- en kanarieboschje bekoorlijk gelegen was. Voor het huis, dat slechts uit ééne verdieping bestond, bevond zich een fraaije bloemtuin en een terras of ruim voorplein. Eene breede, sierlijk met traliewerk afgeslotene galerij of veranda liep langs het geheele front van het gebouw heen. Alles zag er even bekoorlijk en uitlokkend uit. Zoodra de luitenant stilhield en afsteeg, vlogen een paar Maleische dienaren de deur uit, om hem zijn paard af te nemen, en de officier trad, nadat een der bedienden zijne vraag, of Mijnheer Braamkamp te huis was, met eene diepe buiging had beantwoord, het huis in.

De luitenant Klingstein was wel niet schoon, maar werd toch, wat zijn voorkomen betrof, te Batavia en omstreken voor een knap man gehouden. In allen gevalle verdiende hij dit predicaat dubbel, ja drievoudig, wanneer men hem

met den Heer BRAAMKAMP vergeleek, in wiens woonvertrek hij, als vriend des huizes, onaangemeld binnentrad. Deze was een doodmager en doodsbleek man van even in de dertig jaren, dien men echter even zoo goed voor een grijsaard van zeventig jaren had kunnen houden. Naar het scheen, had hij juist zijn middagslaapje geëindigd; want hij zat, of liever lag, alleen met een pantalon van het fijnste lijnwaad en een batist hemd aan, op eene elegante sofa. Twee vrij bevallige Maleische meisjes waren met zijn toilet bezig. Een daarvan knielde voor de sofa, en trok met eene voorzigtigheid, alsof zij een ouden podagrist moest aankleeden, den Heer BRAAMKAMP een paar zijden kousen aan de bloote voeten; de andere stak hem eene reeds aangestoken cigaar voorzigtig in den mond, en liep vervolgens naar een zijden sarong — eene soort van slaaprok — om hem dezen insgelijks zoo behoedzaam mogelijk aan te trekken. Wie den jongman in dezen toestand zag, zou misschien gedacht hebben, dat hij doodziek was; dit was echter in 't geheel het geval niet. Inspanningen in dienst der Compagnie, zoo als hij beweerde, — uitspattingen van allerlei aard, zoo als anderen zeiden, — hadden hem in dien afgeleefden toestand gebragt. Desniettemin ging de Heer AMBROSIUS BRAAMKAMP voor een bekwaam ambtenaar door, en daar hij buitendien in Holland aanzienlijke bloedverwanten had en zeer rijk mogt heeten, was hij zelfs het voorwerp der speculatie van versch aangekomene trouwgrage Europesche dames, van welke echter nog geene enkele in staat was geweest hem te boeijen.

Zoodra de luitenant het vertrek was binnengetreden, verwelkomde de heer des huizes hem meer met een wenk zijner oogen, dan met zijne zwak opgehevene hand. Een der Maleische meisjes plaatste zich met een grooten vliegenwaaijer aan het hoofd van haren heer, terwijl de andere heenging, om door de bedienden allerlei ververschingen te laten binnen brengen.

»Gij hebt Weltevreden reeds vóór zonsondergang verlaten?" zeide BRAAMKAMP eindelijk met eene langzaam uitgerekte stem tot onzen bekende. »Wat zijn die Duitschers toch sterke kerels! En dat op zoo'n warme dag, als van daag! Ik heb van morgen maar een enkel uur op het *kantor bahroe* bij het departement van financiën gewerkt, en ben nog op

dit oogenblik heelemaal kapot." — »Ik zal," zeide KLINGSTEIN glimlagchend, »binnen kort nog eene geheel andere hitte hebben door te staan. Ons bataillon gaat binnen veertien dagen naar Celebes, waar onlusten zijn uitgebarsten." — »Daar heb ik van morgen van gehoord," antwoordde BRAAMKAMP. »Ja, dat is een gek ding. Daar zult gij het hachje bij inschieten; dat kan niet anders. Maar al kwaamt gij er ook heelshuids af, dan zult gij hier toch niet vooruit komen. Voorspraak hebt gij niet; en daarom rekent men u tot de gewone klasse van Europesche aankomelingen. Twintig, dertig jaar geleden was dat nog anders; toen kon iemand, die berooid en wel uit Europa aankwam, hier nog een fortuintje maken; maar tegenwoordig gaat dat niet meer."

KLINGSTEIN was misschien van het gevoelen van zijn vriend; hij haalde de schouders op en zweeg.

»Ik heb," vervolgde BRAAMKAMP, »den ganschen dag over uw lot nagedacht. Eindelijk heb ik toch wat gevonden, dat het zou kunnen verbeteren. Gij moet uw afscheid nemen." — »Mijn afscheid?" riep de ander. »Maar dan ben ik immers een bedelaar?" — »Gij moet in eene andere dienst overgaan. Uit de dienst van Mars in die van Venus. Zeg eens! Hebt gij den resident VAN DER MEER op Amboina gekend? Niet? Nu, dat komt er ook niet op aan. Hij was nog niet oud, maar stijf van de jicht, en te dom om voor den duivel te dansen; en het was een geluk voor de regering, dat hij stierf; want hem zijn ontslag geven kon men niet wel, omdat zijn broeder in den Raad van Indië het hoogste woord voert. De man heeft eene weduwe nagelaten, die vijfmaal honderdduizend gulden bezit, en eene achternicht van mij is. Die moet gij trouwen." — »Maar ik ken haar niet," begon KLINGSTEIN, »en zoover ik weet, kent zij mij even min." — »Dat doet niets tot de zaak; trouw maar gerust; zij heeft vijfmaal honderdduizend gulden," hernam de andere. »Ik zal het huwelijk wel klaar krijgen; verlaat u daar op. Maar daarom behoeft gij geen kat in den zak te koopen. Zij komt binnen kort op Buitenzorg. Daar rijden wij heen. Zij zal zoowat bij de dertig wezen, en dat is hier zeker al oud genoeg; maar voor hare jaren ziet zij er toch nog lang niet kwaad uit. Men vertelt hier wel van iets, dat zij in haar jongen tijd gehad heeft, en waarom zij haren man, die een

nare vent was, maar heeft getrouwd, om gaauw hier te komen; maar dat kunnen wel allemaal praatjes wezen." — »Ik ben u dankbaar voor uwe belangstelling," zeide KLINGSTEIN glimlagchend; »maar ik ben juist op het punt om te trouwen, en opzettelijk hier gekomen, om u dit mede te deelen." — »Ook goed," merkte BRAAMKAMP aan, terwijl hij met het hoofd knikte. »Zeker eene mooije Liplap (*), die nog meer dan vijfmaal honderdduizend gulden bezit? Gij moogt echter goed hebben gespeculeerd, maar zult er weinig pleizier van hebben. Die vrouwen weten van niets dan zich op te schikken en te dansen, en zijn bij slot van rekening bijzonder vervelend." — »Het is geen Liplap, die ik wil trouwen," merkte de luitenant aan, »het is eene inlandsche." — »Ah zoo!" hernam de andere. »Dan zou mijne weduwe toch nog in aanmerking komen. Maar mijn vriend, ik moet u doen opmerken, dat, zoo ik geloof, Mevrouw VAN DER MEER in dit opzigt niet met zich laat schertsen. Ik twijfel er aan, of zij wel eene Indische *njei* (maitres) bij zich zal dulden, en zou u derhalve raden, van de zaak liever af te zien." — »Dat is onmogelijk!" riep KLINGSTEIN vol drift uit. »Ik bemin het meisje grenzenloos, en kan derhalve aan geen huwelijk met eene Europesche vrouw denken. Mijne geheele ziel hangt aan dat aanminnig wezen." — »Zijt gij bezeten?" schreeuwde BRAAMKAMP, terwijl hij zich half oprigtte. »Een *mariage d'inclination*? Misschien wel eene Platonische liefde voor een Maleisch meisje? Nu, de Hemel beware uw verstand! Dat is echt-Duitsch! Dat past voor Java even zoo als een paar schaatsen, die ik eens een landsman van u uit zijne pakkaadje zag halen. Hoor, vriend!" vervolgde hij, na eene poos, meer bedaard: »het komt mij voor, alsof gij eene gekheid zult begaan, die u eeuwig zal berouwen. Gij zijt jong, welgemaakt, en bij de *beau-monde* van Weltevreden bijzonder gezien. Dat zijn dingen, die gij op waarde moet weten te houden, en in het doen van een rijk huwelijk zult gij zeker slagen. Bevalt u het een of ander Maleisch meisje, wel nu, neem haar bij u — ofschoon het voor een huwelijkskandidaat juist niet zeer staatkundig gehandeld is — en laat haar vervolgens weêr loopen, als het

(*) Dochter van een Europeschen vader en eene Maleische moeder.

nieuwtje er af is. Maar *trouwen*, al ware het ook maar *à la mode du pays* — dat gaat volstrekt niet. Uwe actiën zouden dadelijk vijftig percent dalen." — »Ik moet u doen opmerken," hernam KLINGSTEIN op een eenigzins verdrietigen toon, »dat wij elkander in 't geheel niet schijnen te verstaan. Ik bemin het meisje met al het vuur mijner ziel, en zal nooit een ander huwelijk aangaan, al moest ik mij ook al mijn leven in eene ondergeschikte betrekking behelpen."

BRAAMKAMP beschouwde langen tijd stilzwijgend den spreker, zoo als men iemand wel eens beschouwt, van wien men niet regt weet, of hij al dan niet dronken of gek is, en zeide daarop, al hoofdschuddende:

»Maar waar en hoe hebt gij dan die Maleische houri, die u het hart ontroofd heeft, gevonden?" — »Dat zal ik u zeggen," antwoordde KLINGSTEIN. »Ik reed van Meester Cornelis naar Weltevreden. Daar zie ik een jongen Maleijer — hij woont niet ver van hier — in zijn tuin bezig met oranjeappels te plukken. Onwillekeurig houd ik stil, en zie toe. De jongman treedt beleefd aan de tuinheg, en vraagt, of de *toewan wolanda* (Hollandsche heer) niet wil binnenkomen en een paar oranjeappels proeven. Hij vroeg dit op een zoo vriendelijken toon, dat ik zijn verzoek onmogelijk kon afslaan. Ik stijg derhalve van het paard, en ga den tuin in. Naauwelijks heb ik daar plaats genomen en met den jongman een gesprek aangeknoopt, toen ik door eene verschijning word verrast, die mij bijna de spraak berooft. Het was een meisje van omstreeks achttien jaren. Volgens hare gelaatskleur, ja zelfs hare wezenstrekken, had men haar eerder voor eene Spaansche of Siciliaansche dan voor eene Maleische kunnen houden. Wat zal ik u verder van het heerlijke wezen zeggen! Zij was het schoonste Javaansche meisje, dat mijne oogen ooit hadden aanschouwd. Ik was verrukt, betooverd. De jonge Maleijer stelde mij haar als zijne zuster voor. Ik was naauwelijks in staat om twee woorden met haar te spreken; maar ik gevoelde, dat mijn hart haar eeuwig toebehoorde. Van dien dag af zag ik haar bijna dagelijks. De broeder van het meisje scheen eene eer in mijn bezoek te stellen, en behagen in mijnen omgang te vinden. Ook mij beviel de jonge mensch. Zijne beschaving onderscheidt zich voordeelig van die zijner landgenooten, en hij

is gewoon met Europeanen te verkeeren. Ook zijne zuster scheen al dadelijk belang in mij te stellen, en reeds na weinige dagen kwam het tusschen ons tot eene verklaring. Ik wendde mij thans tot den broeder, en verzocht ADILÉ tot vrouw. De jongman scheen te verschrikken; daarop verklaarde hij, nooit zijne toestemming te zullen geven, dat zijne zuster zich zou verlagen om de maitres van een Europeaan te worden. Ik antwoordde, dat ik zulk eene gedachte verfoeide; dat ik zijne zuster tot gade begeerde, en dat slechts het onderscheid van godsdienst en de daaruit voortspruitende onmogelijkheid van eene volstrekt wettige verbindtenis mij belette mij op deze wijze met haar te verbinden. Lang duurde nog zijn wederstand; alleen de tranen en beden zijner zuster konden die overwinnen. Eindelijk stemde hij toe."

»Vriend!" zeide BRAAMKAMP, toen KLINGSTEIN zijn verhaal geëindigd had: »gij hebt daar niet alleen een onnoozelen streek begaan, maar zijt ook op het punt om uwe geheele carrière te vernietigen en u in groot gevaar te storten. Uw Maleisch meisje mag schoon, voor mijn part ook beminnelijk zijn, maar u voor uw geheel leven te boeijen, daartoe is zij buiten staat. De geestrigting van die menschen is geheel anders dan de onze. Eene andere betrekking tusschen u beiden dan van zuiver materiëlen aard, is eene onmogelijkheid. In zeer korten tijd zult gij dit zelf klaar en duidelijk inzien. Maar dan zijt gij gebonden; gij voelt de kluisters, die gij zoo ligtzinnig zelf gesmeed hebt; gij wilt ze afwerpen, maar dit is telkens met gevaar verknocht. Kwam er nu nog bij, dat uwe uitverkorene niet geheel uit de laagste volksklasse — maar gij hebt mij den naam van haren broeder nog niet genoemd." — »Gij kent hem misschien wel," zeide KLINGSTEIN. »Hij woont daarginder, en heet TJAKRA-API." — »Daar hebben wij het al!" riep BRAAMKAMP. »Niet alleen eene domme, maar zelfs dolle streek is het, die gij wilt begaan. Dat zijne zuster schoon moet zijn, heb ik ook reeds van anderen gehoord; maar hij zelf behoort tot de klasse der *mantri's* (edellieden), en wil, geloof ik, zelfs een *râdeen* wezen. Gaat gij de voorgenomene verbindtenis aan, dan zijt gij gedurende uw geheele leven een slaaf er van, en aan eene ontbinding van het huwelijk valt nooit te denken. De wraakzucht, de eergierigheid van den Ma-

leijer, misschien ook de jaloezij der vrouw, alles zou zich vereenigen om u in het verderf te storten, zoodra gij zulk een denkbeeld maar mogt opvatten." — »Gij vergeet," antwoordde KLINGSTEIN met vuur, »dat ik het nooit zal opvatten, — dat mijn geheel inwendig bestaan aan deze verbindtenis hangt, — dat ik alleen in haar mijn geluk kan vinden. Nooit zal het mij in den zin komen om van ADILÉ te scheiden, en hierdoor is uwe ongerustheid van zelf weggenomen." — »En nogtans zult gij in dit huwelijk weldra eene onverdragelijke kluister zien!" riep BRAAMKAMP. »Wilt gij echter volstrekt deze dolle streek begaan, verwen dan uwe uitverkorene ten minste niet. Gewen haar om in u haren heer en gebieder te zien, en verdraag niet de minste aanmatiging. Zoo gij dezen raad, die op naauwkeurige kennis van het karakter der Maleijers gegrond is, niet stiptelijk opvolgt, zult gij het later bitter te berouwen hebben. De inboorling moet in den waan worden gehouden, dat de Europeaan, als het ware, een geheel ander, een hooger wezen is, dan hij. Is hij in dit geloof, dan zal hij, van nature zacht, vrolijk, kinderlijk als een kind, het kwade zoowel als het goede met kalmte ontvangen. Plaatst gij u daarentegen met hem op één trap, dan zal hij, insgelijks als een kind, gramstorig, eigenzinnig en weêrbarstig zijn. Die waan houdt zelfs zijn hoofdgebrek — wraakzucht — onder den duim. Hij ziet in dit geval een hem aangedaan onregt als een onvermijdelijk kwaad aan, waartegen niets valt in te brengen, terwijl hij, wanneer het hem van zijns gelijken wedervoer, er eene beleediging, een hoon in zien zou, en dezen bloedig trachten te wreken. Openhartig gezegd," dus besloot BRAAMKAMP, met grooten ernst in zijnen toon, »vertrouw ik u geenszins de noodige vastheid van karakter toe, om u zonder nadeel in de betrekkingen te bewegen, waarin gij u begeven wilt, en evenmin, wanneer ze u tot last zullen zijn geworden, er u weêr van te ontslaan. De zaak is van ernstigen aard. De familie, van welke hier gesproken wordt, behoort tot eene hoogere klasse, en daardoor is eene verbindtenis dubbel gevaarlijk."

Langen tijd sprak BRAAMKAMP nog op deze wijze tot KLINGSTEIN; maar de laatste bleef onwrikbaar. Hij zou, zoo hij zeide, aan het geluk van ADILÉ de zijne te noemen, alles, zelfs het leven, met vreugde opofferen, en geen gedachte

aan eenig kwaad, dat uit deze verbindtenis mogt kunnen voortvloeijen, zou hem kunnen weêrhouden haar te sluiten. Zijn vriend gaf derhalve weldra alle hoop op om hem van zijn voornemen af te brengen, en vermaande hem nog alleen dringend, om zich tegen zijne uitverkorene steeds meer als heer dan als echtgenoot, of, wat nog erger zou wezen, als teeder minnaar te gedragen.

Zoodra Klingstein het landhuis van Braamkamp had verlaten, snelde hij, zoo vlug als zijn paard wilde draven, naar het huis van Tjakra-Api, dat midden in een donker oranjeboschje, met bamboes omtuind, gelegen was. De hut van den Maleijer onderscheidde zich meer door de grootere zindelijkheid en netheid, dan door haren bouwtrant, van die van andere Indianen. Naauwelijks was de jonge officier van het paard gestegen, of een meisje vertoonde zich in de huisdeur. Zij was in een ligt geplooid gewaad gekleed, dat door een zilveren gordel om de heupen werd vastgehouden. Het Javaansche meisje was schoon; maar de aanminnigheid, die over haar geheele wezen scheen uitgegoten, zoowel als hare heerlijke, in ieder opzigt geëvenredigde taille, vielen nog meer dan de schoonheid van hare gelaatstrekken in het oog. De laatsten waren buitengemeen zacht; zij hadden iets teeder maagdelijks, bijna kinderlijks.

»Vergeef," sprak zij, Klingstein zacht bij de hand vattende, »vergeef dat mijn broeder u niet, zoo als aan uw rang voegt, aan de deur van het huis te gemoet komt; maar een priester is bij hem, en in dit geval past het niet, dat hij hem verlaat." — »Heeft hij met hem beraadslaagd? Is zijne uitspraak goedkeurend?" vroeg Klingstein schielijk. — »O ja; maar gij moet eene plegtige gelofte afleggen, dat gij mij niet zult verstooten," gaf het meisje ten antwoord. — »Alles, wat gij wilt, zal geschieden," zeide Klingstein, en trad, met zijne beminde aan den arm, in huis.

Aan den ingang van een vertrek, dat er eenvoudig, maar zindelijk uitzag, kwam hun de heer des huizes, een jongman van naauwelijks dertig jaren, te gemoet, met een grijsaard bij zich. Adilé's broeder was bijna donkerbruin van gelaatskleur, en zijne scherpgeteekende physiognomie gaf hem

iets Chineesachtigs, dat door de vele ceremoniën, waarmede hij den jongen officier ontving, nog meer in het oog liep.

»Gij weet, Mijnheer," zeide hij tot KLINGSTEIN, »hoe ik het mij tot voorwaarde stelde, dat, wanneer gij bij uw besluit mogt blijven om eene verbindtenis met mijne zuster aan te gaan, gij de plegtige verklaring zoudt moeten afleggen van haar nooit te verlaten, en haar als uwe regtmatige gade te behandelen, en daarom heb ik den eerwaarden SALEH-ED-DIN verzocht om u uwe gelofte af te nemen." — »Ik heb," sprak de grijsaard thans, »aan TJAKRA-API en zijne zuster onder het oog gebragt, dat de vereeniging van een Europeaan met eene vrouw van hoogere klasse niet alleen zelden, maar bijna nooit, zonder kwade gevolgen is voorgekomen, en ik waarschuw ook u, Mijnheer, nogmaals voor zulk eene verbindtenis. Blijft gij er echter op staan, dan ben ik bereid u uwe belofte af te nemen." — »Ik stem in alles toe; ik beloof ADILÉ eeuwig te beminnen, haar nooit te verlaten, en haar steeds als mijne eenige en regtmatige gade te beschouwen!" riep KLINGSTEIN, terwijl hij zijne hand als tot een eed ophief.

»Ik heb," zeide TJAKRA-API somber, »de Europeanen wel bij dingen van minder belang een heilig gegeven woord zien breken. Zoudt gij kunnen besluiten, uwe woorden ook op *onze* wijze te bekrachtigen?" — »Op *elke*. wijze!" riep de jongman. — »Welaan!" zei de Maleijer. »Wij hebben van onze vaderen een eedformulier overgenomen, dat slechts bij de belangrijkste voorvallen wordt toegepast. Wat echter kan van meer belang voor mij zijn, dan het welzijn mijner zuster en de eer van mijnen naam!"

Met deze woorden haalde hij de kris (Maleische dolk) uit zijnen gordel, nam zijne zuster bij de hand, en streek het mes even over haren vinger. De twee of drie bloeddroppels, die er uit kwamen, liet hij in een met water gevuld glas vallen, dat op tafel stond. Even zoo ging hij met KLINGSTEIN te werk.

»Drinkt beide daaruit, en geeft elkander de hand," zeide hij vervolgens overluid. »Gij," sprak hij tot KLINGSTEIN, »belooft, deze als uwe wettige gade te beschouwen, en haar nooit te verlaten. Gij, ADILÉ, zweert hem te beminnen, hem gehoorzaam te zijn, en even zoo, wanneer hij u mogt willen verstooten, u naar de zeden en gewoonten van ons land te

wreken." — »Zoo zij het!" sprak het meisje, en proefde even uit het glas. — »Ik zal mijne belofte houden!" riep Klingstein, en nam even zoo een teugje.

»En zoo zeker," riep Tjakra-Api met opgeheven arm, »zoo zeker, als dit bloed nooit weder in zijne aderen terugkeert, zoo zeker zal ik over de vervulling van uwe eeden waken!" Met deze woorden schudde hij het overschot van het bloedige water op den grond.

»Allah is Allah, en Mohámmed is zijn profeet! Allah alleen weet wat goed is. Gaat in vrede, en denkt bestendig aan dit uur!" voegde de oude priester er op een bastoon bij.

»Gij moet nog," zeide Klingstein tot den Maleijer, terwijl hij eene beurs uit zijn zak haalde, »naar de gewoonte des lands den bruidschat ontvangen. In deze beurs zijn vijftig Spaansche matten. Ik schaam mij bijna, dat ik u slechts deze kleinigheid kan aanbieden." — »Het is maar eene formaliteit, maar die toch in acht genomen moet worden," sprak Tjakra-Api glimlagchend, terwijl hij de beurs aannam. Hij nam er een enkel goudstuk uit, stak het in zijnen gordel, en gaf toen de beurs aan zijne zuster.

»Gij zult dit geld best kunnen gebruiken, als gij met uwen echtgenoot naar Celebes vertrekt," zeide hij. — »Maar denkt gij dan, dat ik Adilé derwaarts zou medenemen?" riep Klingstein vol drift uit. »Dit teedere schepsel blootstellen aan een krijgstogt van zoo vermoeijenden aard?" — »En waarom," viel Adilé hem in de rede, »zou ik u in Celebes niet kunnen bedienen en beminnen even als hier?"

Zij sprak deze woorden op een zoo kinderlijken, liefderijken toon uit, dat Klingstein, tot antwoord, haar slechts teeder in zijne armen sloot, en een kus op hare lichtbruine, zacht blozende wang drukte.

»De vrouw behoort haren man in leed en vreugde, in nood en dood!" sprak de Maleijer kalm. »Toen mijne zuster besloot uwe gade te worden, kon zij er niet aan denken uitzonderingen te maken. Zij zou moeten achterblijven, zoo gij het mogt bevelen; maar zij zou treuren. Bovendien kan zij u, daar gij u eerst sedert weinig tijds in dit land bevindt, en de zeden en gevaren er van nog zoo weinig kent, op uwen togt van groot nut wezen. Het is gebruikelijk, dat de bevelhebbers van uwe soldaten hunne vrouwen met zich ne-

men, en zoo zou toch ADILÉ u moeten vergezellen, zoo gij het tegendeel niet verlangt."

KLINGSTEIN, die er slechts met droefheid aan gedacht had, dat hij zich binnen kort van zijne beminde zou moeten scheiden, was ten hoogste verblijd, toen deze omstandigheid zoo tegen alle verwachting uit den weg geruimd kon worden, en stemde er met vreugde in toe, dat ADILÉ bij hem bleef.

Reeds des anderen daags trok de pasgehuwde in KLINGSTEIN's woning. De jonge Duitscher voelde zich gelukkig in de armen der schoone Maleische. Wat haar aan Europesche beschaving ontbrak, vergoedde zij door een natuurlijk verstand, vlug begrip, inzonderheid echter door hare grenzelooze ondergeschiktheid aan en vurige teederheid voor haren echtgenoot. Weinige dagen verliepen, en zij was zoo ver, dat zij elken blik zijner oogen kon raden; zij snelde heen, om al zijne wenschen te bevredigen, voordat ze nog waren uitgesproken. Dagelijks ontdekte KLINGSTEIN nieuwe voortreffelijkheden van geest en hart in ADILÉ, en hij verzuimde niet tegen BRAAMKAMP, dien hij dikwijls een bezoek gaf, zijn geluk te roemen. Wanneer deze er iets tegen in wilde brengen, ruimde KLINGSTEIN elke bedenking uit den weg, met te zeggen, dat zijn vriend eerst dan over ADILÉ zou kunnen oordeelen, wanneer hij haar had gezien en nader leeren kenken. Hij rustte ook niet voordat BRAAMKAMP had beloofd, hem een bezoek te zullen geven. Dit was binnen kort het geval. BRAAMKAMP beschouwde KLINGSTEIN's jonge gade geruimen tijd met opmerkzaamheid. Hij sprak echter geen woord over haar voordat KLINGSTEIN hem in de avondkoelte naar zijn landhuis vergezelde. De laatste kon zich eindelijk niet langer weêrhouden om BRAAMKAMP naar zijne meening omtrent ADILÉ te vragen.

»Vriend!" zeide de Hollander: »gij wilt het, en ik wil openhartig met u spreken. Uwe vrouw is zonder tegenspraak de schoonste en beminnelijkste van alle Maleische vrouwen, die mij ooit zijn voorgekomen. Zoo lang zij jong, schoon en teeder is, zult gij u in haar bijzijn gelukkig gevoelen. Gebrek aan geestbeschaving zult gij niet bij haar opmerken, en hoe langer hoe meer aan haar gewoon raken. Maar dat zal slechts weinig jaren duren; want de Maleische vrouwen worden spoedig oud: de schoone vormen zullen verslappen, de

volle wangen rimpelig, de jeugdige trekken scherp en hoekig worden. De genegenheid uwer vrouw, hare oplettendheid op al uwe wenschen, zal u dan slechts als eene gewone pligtvervulling voorkomen, hare teederheid u onverschillig wezen, misschien zelfs tegenstaan. Ware zij uwe vrouw niet, maar alleen datgene, wat de Maleijer met het woord *njei*, de Franschman met dat van *bonne amie* aanduidt, dan zoudt gij u gemakkelijk van haar kunnen afmaken; ook zou zij dit natuurlijk vinden, daar zij niets anders kon verwachten. Wee u echter, wanneer zoo iets u jegens Adilé in het hoofd mogt komen! Dit duifje zou plotseling in een gier herschapen worden, en gij zoudt verbaasd staan te kijken over den spoed, waarmede de herschepping te werk ging. Ik breng den broeder van Adilé daarbij niet eens in aanmerking. Zij zelve, met al hare zachtmoedigheid en kinderlijke eenvoudigheid, zou eene verwaarloozing van uwe zijde — ik wil nu nog niet eens van eene verstooting spreken — vreeselijk wreken. Gij glimlacht? gij gelooft mij niet?" vervolgde Braamkamp na eene poos. »Een mijner Negers had eene dier kleine, bonte, maar desniettemin vergiftige koraalslangen getemd. Hij speelde met haar; zij sliep in zijnen boezem; hij wikkelde haar dikwijls even als een doek om zijnen hals. Dit alles liet zij geduldig toe. Op zekeren dag echter trapte hij haar bij ongeluk op den staart; zij sloeg hare gifttanden in zijne kuit, en binnen drie uren was hij een lijk. Neem u in acht! Uwe Maleische vrouw is zulk eene bonte koraalslang."

Klingstein was geheel verbolgen door de woorden van den Hollander, nog meer echter door de bedaardheid, waarmede, en den toon van overtuiging, waarop hij dit alles zeide. Hij nam een koel en kort afscheid van Braamkamp, hoe dringend deze hem ook uitnoodigde om bij hem te blijven souperen, en hij besloot, zich van een man, die de innigste aandoeningen van zijn hart op eene zoo ruwe wijze beleedigd had, voor altijd los te maken. De gelegenheid hiertoe scheen zich van zelve aan te bieden. Toen Klingstein te huis was gekomen, vond hij eene order om zich met een detachement van honderd man gereed te houden om binnen vier dagen naar Celebes te worden ingescheept. De opstand, die daar had plaats gevonden, was wel reeds onderdrukt, maar eenige

rondzwervende troepen Macassars verontrustten de omstreken van het fort aan de kust, en de kommandant van de troepen aldaar had eene versterking verlangd. KLINGSTEIN verheugde zich, dat zijn chef hem tot bevelhebber van het detachement had uitgekozen. Het was een vrij zelfstandig kommando, en derhalve was hem een uitzigt geopend, om zich te onderscheiden, en, als het geluk hem dienen wilde, eene bevordering of belooning te erlangen. Hij was verrukt, wanneer hij zag, met welke zorgvuldigheid ADILÉ alles voorbereidde, wat tot zijn gemak op reis of gedurende den veldtogt dienen kon. Zij vergat niets wat noodzakelijk of nuttig was, en alles gold slechts haren echtgenoot. Iedere kleinigheid, waarvan hij zich pleegde te bedienen, werd zorgvuldig schoongemaakt en ingepakt. Alleen wat hare persoon aanging, werd aan niets gedacht. Maakte KLINGSTEIN haar daar opmerkzaam op, dan gaf zij ten antwoord, dat hij, aan het klimaat en de levenswijze nog niet genoegzaam gewoon, van niet te veel middelen voorzien kon wezen, om die te verdragen, terwijl zij, met beide vertrouwd, in Celebes zoowel als op Java, in gebergte en bosschen zoowel als in eene stad of een dorp, te huis zou wezen.

Nadat de vierde dag om was, ging de jonge Duitscher met zijne gade aan boord van het transportschip, waarop zich bereids zijn detachement bevond. De overtogt was voorspoedig. Eindelijk verrees de bergachtige kust van Celebes aan den gezigteinder, en weldra stapte men bij een digt aan den oever liggend fort aan wal. De kleine vesting, die slechts uit aarden wallen bestond, die met eenige stukken geschut voorzien waren, lag aan den oever eener diepe baai, in eene heerlijke schaduwrijke streek. Te midden van groepen vruchtboomen, zoo als de keerkringsgewesten opleveren, lagen hutten der inboorlingen, naar de wijze des lands op palen gebouwd. Eene derzelve werd door den kommandant van het fort aan onzen bekende en zijne gade tot verblijf ingeruimd; het detachement kampeerde in een palmboschje, welks breede kroonen een natuurlijk dak vormden. KLINGSTEIN vernam hier, dat de troep rebellen, die het fort blokkeerden, een paar dagen geleden meer naar den voet van het gebergte waren teruggetrokken, en zich thans bezig hielden de kampongs (dorpen) der stille ingezetenen te brandschatten. Hij ontving

tevens het bevel, om na een paar dagen uitrustens zich op marsch te begeven, ten einde de rondzwervende troepen Macassers naar het gebergte terug te drijven.

Toen de tijd van vertrek naderde, drong hij bij ADILÉ aan, om in het fort tot den tijd zijner terugkomst te blijven, terwijl hij haar onder het oog bragt, dat de togt, dien hij voor had, voor eene zwakke vrouw te vermoeijend, in allen gevalle niet zonder gevaar zijn zou. ADILÉ hoorde hem glimlagchend aan. »Waarom," zeide zij, toen hij had uitgesproken, »ben ik anders uwe vrouw geworden, dan om lief en leed met u te deelen? Ik geloof integendeel, dat, wanneer gij en uwe Europesche soldaten doodelijk uitgeput zult wezen, ik nog geen vermoeijenis zal bespeuren, daar ik met het klimaat, en de middelen om de verderfelijke uitwerkselen er van te ontgaan, beter bekend ben dan gij. Een gevaar? Ik ben voor geen gevaar bang, ten minste niet voor mijzelve."

ADILÉ zeide dit alles zoo eenvoudig, zij scheen het offer, dat zij te brengen had, zoo gering te achten, dat KLINGSTEIN niet langer zwarigheid maakte zijne gade te veroorloven, dat zij den togt in het gebergte mede deed.

Weldra had hij gelegenheid om zich te overtuigen, dat hij en zijn geheel detachement zich gelukkig konden achten, de jonge Maleische vrouw bij zich te hebben. Zoo lang de trein door bevolkte streken ging, ontmoette men weinig hinderpalen en geen vijand liet zich zien; zoodra men echter de bergketen naderde, die zich midden door het eiland uitstrekt, veranderde het tooneel. De dorpen hielden op; de afgezonderd liggende woningen stonden meestal ledig, of de bewoners hinkten op twee gedachten. Het terrein was vol bergkloven en bosschen; men had kundige gidsen noodig. Hier liet ADILÉ blijken, van hoeveel nut zij was. Zoodra men zich van een inboorling verzekerd had, die tot wegwijzer zou dienen, begon zij zich met hem in een gesprek in te laten. Zij deed hem eene menigte vragen, die niet alleen strekten om berigten in te winnen, maar ook om te weten te komen hoe de ondervraagde gezind was. Als dan haar verhoor — om het eens zoo te noemen — was afgeloopen, wendde zij zich tot KLINGSTEIN, en zeide tegen dezen in het Hollandsch, maar op een bedaarden toon, alsof het om eene eenvoudige huiselijke zaak te doen was: »Op dien man kunt

gij staat maken." Of: »Zend dien man heen; hij is niet te vertrouwen." Zeer verrast was KLINGSTEIN, toen, na een dergelijk gesprek, ADILÉ zich met den zachtzinnigsten blik harer oogen tot hem wendde, en zeer bedaard zeide: »Laat dien man doodschieten. Hij is door de Macassars afgezonden, om u in het verderf te lokken."

Een omstandig verhoor bewees den jongen officier, dat ADILÉ zich niet bedrogen had: de Maleijer bekende zijne schuld, en werd geboeid, om, bij den terugkeer naar het fort, aan den kommandant te worden overgeleverd, ten einde zijn vonnis te ondergaan. Het was bewonderenswaardig, hoe zeker instinct, misschien ook mededeelingen van hare landslieden, de jonge vrouw maatregelen van voorzigtigheid aan de hand gaven, waaraan, zonder haar, noch KLINGSTEIN, noch een zijner soldaten gedacht zou hebben. ADILÉ waarschuwde bestendig, om nooit uit een put, maar altoos uit stroomend water te drinken, daar het eene gewoonte der vijanden was, om door middel van schadelijke inwerpselen het water in de putten te vergiftigen.

Nog had men geen vijand gezien. Evenwel beweerde ADILÉ, dat men door dezen werd gadegeslagen, en zich ieder oogenblik gereed moest houden hem te ontmoeten. Daar men uit hoofde der hitte zich meestal eerst na zonsondergang op marsch begaf, stond de jonge Maleische vrouw er op, dat de Indiaansche gids, gevolgd door een paar soldaten, steeds op een boogschot afstands van het detachement zou vooruitgaan. Het was, zoo zij zeide, eene zeer gewone list der Maleijers, om zich in donker ter zijde van den weg in hinderlaag te leggen, over den weg zelf een dun touw te spannen, en zoodra dit werd aangeraakt, in die rigting vuur te geven. Ofschoon KLINGSTEIN daarbij ongeloovig glimlachte, en deze krijgslist kinderachtig noemde, werd hij den volgenden nacht er echter van overtuigd. Een twintigtal schoten vielen in het donker. De Maleische gids en een soldaat, die hem vergezelde, werden gedood. Hadden die schoten het in militaire orde marcherende detachement bereikt, dan zou het verlies welligt tienmaal zoo groot zijn geweest.

Na dit voorval viel er niet meer aan te twijfelen, of men was aan alle kanten door den vijand omringd. Het ergste hierbij intusschen was de omstandigheid, dat men met eene

onzigtbare, overal uitwijkende tegenpartij te doen had. Bevond men zich al op het spoor van een troep rondzwervende Macassars, dan was het toch altijd nog onmogelijk hen tot een gevecht te brengen. Schoten uit het geboomte, van bergtoppen af, was alles waarmede de vijand zich inliet.

Zoo drong Klingstein met zijn detachement hoe langer hoe verder het gebergte in. Hier werden de voetpaden, die naar de plek liepen, welke als de hoofdzetel der oproerlingen beschouwd werd, hoe langer hoe moeijelijker; de vijand kon ongezien de kolonne naderen, en men moest dubbele voorzigtigheid in acht nemen. Daar de temperatuur in het gebergte koeler was, zoo kon men bij dag marcheren, en ook de hoe langer hoe meer noodiger wordende voorzigtigheid gebood zulks.

Het was op zekeren middag, toen men in eene vallei in de nabijheid van een bergstroom het bivouak opsloeg. Klingstein en zijne manschap waren uitgeput; men besloot een paar uren te rusten, en dan in de avondkoelte verder te marcheren. Een paar schildwachts bewaakten de gekoppelde geweren, terwijl de overige manschap zich in de schaduw van het geboomte aan de rust overgaf. Klingstein rustte ter zijde van een rotsklomp, die door eene digte heg omringd was; naast hem lag een ligt infanteriegeweer, waarvan hij zich voorzigtigheidshalve voorzien had. Adilé zat naast hem, en het kwam hem voor, alsof zij nu en dan scherp toeluisterde. Van lieverlede scheen de jonge vrouw slaperig te worden; zij legde zich, met het gezigt naar het geboomte gekeerd, in het gras, en sloot de oogen, om ze nu en dan eens even te openen. Klingstein meende, dat zijne gade door al de inspanning was uitgeput; hij hield op met spreken, en was juist op het punt om in te sluimeren, toen Adilé plotseling opsprong, het geweer van Klingstein greep, en met de bajonet tweemaal achter elkander in het geboomte stiet.

Een kreet deed zich plotseling hooren. Een Macassar, door een steek in de borst en nog een in de zijde gewond, tuimelde het geboomte uit, en viel vervolgens ter aarde. Als eene getergde tijgerin wierp Adilé zich op hem, en doorboorde den stervende met verscheidene bajonetsteken.

Klingstein sprong verschrikt op. Alles was het werk van eenige sekonden. Zoo schielijk Adilé de daad volbragt had,

zoo schielijk was zij weder tot hare vorige bedaardheid teruggekeerd.

»Ik zag hem," sprak zij, »als eene slang zich herwaarts kronkelen. Ik zag de korte lans in zijne hand slechts eene span van uw hoofd af, en doodde hem. Had ik vroeger gerucht gemaakt, dan zou hij de vlugt hebben genomen. Ik had hem reeds sedert een half uur in het oog."

Zij zeide dit zoo eenvoudig en bedaard, alsof zij van een spinnekop of ander insekt sprak, dat zij had doodgetrapt. Haar gelaat bleef kalm als te voren; hare stem sidderde niet het allerminste. Klingstein was ten hoogste aangedaan. Vol vreugde en dankbaarheid viel hij Adilé om den hals. Toen het detachement weder op marsch was, kon hij niet nalaten over het voorval op nieuw na te denken.

De bezonnenheid van Adilé in het oogenblik van gevaar, het met vaste hand ter dood brengen van den vijand, de woede, waarmede zij zich op den reeds doodelijk gekwetste had geworpen, de kalmte na de daad — alles kwam hem zoo buitengewoon, zoo zonderling contrasterend voor; hij kon het gebeurde met het anders zoo zachtzinnige, kinderlijke, onbevangene karakter van Adilé zoo weinig rijmen, dat hij er telkens op nieuw over begon na te denken. Zoo veel werd hem duidelijk, dat Adilé's gevoel van hetgeen hij er zich van had voorgesteld, te veel verschilde, dan dat het naar den maatstaf van den Europeaan gemeten kon worden, en onwillekeurig schoten hem de woorden van Braamkamp, dat deze duif een gier zou kunnen worden, te binnen. Hoe zacht ook hare oogen op hem staarden, hoe liefderijk zij haren arm ook om zijnen hals sloeg en met hare zachte hand zijne wangen streelde, altijd zag hij deze oogen van woede fonkelen, en deze hand eenen reeds doodelijk gekwetsten de bajonet herhaalde malen in de borst steken.

Des anderen daags ontving Klingstein het berigt, dat de bewoners van het bergdorp, dat men als den zetel van het oproer had aangeduid, bereid waren om zich zonder tegenstand te onderwerpen, en hem lieten uitnoodigen om vreedzaam bij hen binnen te trekken. Het plaatsje was eene goede dagreis verwijderd, maar kon toch wel in den loop van een dag bereikt worden. Vervuld van den wensch om zijn volk zoodra mogelijk in de gelegenheid te stellen om van de ver-

moeijenissen een weinig uit te rusten, had KLINGSTEIN aan de afgevaardigden der inwoners reeds te kennen gegeven, dat hij tegen den avond van den volgenden dag bij hen zou komen, en hen met dit berigt laten vertrekken, toen ADILÉ er zich levendig tegen verzette. Zij beweerde ten stelligste, dat deze uitnoodiging slechts eene list was, om de troepen in het verderf te lokken. De opstandelingen hadden, volgens haar, berekend, dat de soldaten doodmoede bij hen zouden aankomen en derhalve alle voorzigtigheid uit het oog verliezen. Dit oogenblik zou de vijand te baat willen nemen, om hen den daarop volgenden nacht om het leven te brengen. Zij stond er derhalve met hardnekkigheid op, dat KLINGSTEIN met zijn detachement wel naar die plaats zou marcheren, maar daar buiten stilhouden, om den volgenden dag de plaats eerst binnen te rukken, en de hem te gemoet komende aanzienlijkste inwoners als gijzelaars bij zich te houden. Alle bedenkingen van haren man hiertegen wees ADILÉ af met de woorden, dat hij het karakter der inboorlingen niet kende, en alleen om deze reden den strik niet bemerkte, dien men voor hem wilde spannen. Niet door betoogen, alleen door overmagt liet de Maleijer zich onderwerpen, daar het tegengendeel voor lafhartigheid doorging. Over hetgeen zijne vrouw met zooveel grond van waarheid in het midden bragt, nadenkende, besloot KLINGSTEIN eindelijk zijn plan te veranderen, en den inwoners der plaats berigt toe te zenden, dat hij eerst den morgen van den tweeden dag bij hen zou aankomen. Hij begaf zich derhalve langzamer, dan tot dusver geschied was, op marsch. Nog had hij den weg niet half afgelegd, toen eene nieuwe deputatie verscheen, die hem nog dringender dan te voren uitnoodigde, terwijl zij aanvoerde, dat de inwoners eene menigte toebereidselen voor dezen avond gemaakt hadden en het hun zeer spijten zou de blijde ontvangst der troepen op deze wijze verijdeld te zien. Toen KLINGSTEIN intusschen bij zijne weigering bleef volharden, verzochten zij, dat hij ten minste tot op zekere plek, die zij hem aanwezen en als zeer bekoorlijk afschilderden, zou willen voortrukken, en veroorloven, dat zij, tot onderhoud der troepen, eenige danseressen van Macassar derwaarts mogten vooruitzenden. KLINGSTEIN, om alle wanorde te vermijden, wilde juist dit verzoek afslaan, toen ADILÉ,

die hierbij voor tolk diende, haren echtgenoot te kennen gaf, dat zij het verzoek reeds had toegestaan, en de afgezanten zich onmiddelijk daarop vrolijk verwijderden.

»Zij denken *ons* beet te hebben, maar wij hebben *hen* beet, die verraders!" riep zij, toen zij met KLINGSTEIN alleen was, met eene soort van wilde vreugde.

Zij verzocht haren gade dringend om tot het door den vijand aangeduid punt voort te rukken, daar, nadat het van alle kanten onderzocht zou wezen, het leger op te slaan, en de rest dan aan haar over te laten.

Het was een vrij eng, met geboomte omringd dal, dat een engen ingang had, en even zulk een uitgang, waar men zou overnachten. De positie scheen gevaarlijk, en KLINGSTEIN onderzocht haar te voren aan alle kanten.

Daar men volstrekt niets verdachts kon bespeuren, en daar de eenige beek, die te dezer plaatse vloeide, vrij breed en de plek inderdaad zeer bekoorlijk was, liet KLINGSTEIN zijn detachement kamperen en zond de voorposten uit. Het duurde niet lang, of er kwam een transport van levensmiddelen aan, dat hem door de inwoners der plaats, die den volgenden dag bezet zou worden, werd toegezonden. De overbrengers proefden er van, ten teeken dat niets vergiftigd was, en verwijderden zich welgemoed. Toen de avond viel, verschenen de danseressen, waarvan gesproken was. Zij zagen er bijna allen bekoorlijk uit en waren in hare beste kleêren gedost. Tevens kwamen er eene menigte kruiken aan, met arak gevuld; doch deze werden door KLINGSTEIN dadelijk in beslag genomen. De danseressen waren weldra met de soldaten zeer gemeenzaam, en begonnen hare vertooningen. KLINGSTEIN stond niet weinig verbaasd, toen ADILÉ zich onder haar vermengde, in korten tijd zeer gemeenzaam met haar was, en zich zeer vertrouwelijk met haar onderhield. De avond was intusschen gevallen, het dansen duurde voort, en het gejuich was groot, toen ADILÉ haren echtgenoot ter zijde nam.

»Tracht zoo ongemerkt mogelijk een gedeelte uwer soldaten uit het gewoel te trekken," zeide zij vol drift. »Plaats hen aan den ingang van het dal in eene hinderlaag, en geef den anderen bevel, dat zij zich niet van hunne wapens verwijderen; maar laat het dansen voortduren." — KLINGSTEIN

zag ADILÉ getroffen en vragend aan. — »Gij zult," vervolgde deze, »van nacht ten een ure door honderd Macassars en de inwoners van het dorp, die u hebben uitgenoodigd, overvallen worden. Zij komen door dien hollen weg daargin-der. Zoodra zij dien gepasseerd hebben, ontvang hen dan met een levendig kleingeweervuur. Op dit sein moeten uwe soldaten uit hunnen schuilhoek te voorschijn komen, en hen in den rug aanvallen, en gij zult hen bijna zonder tegenstand, tot op den laatsten man, kunnen van kant maken." — »En hoe," vroeg KLINGSTEIN verbaasd, »hebt gij dat alles vernomen?" — »Ik gaf mij bij de danseressen voor eene gevangene uit, die vrij wensohte te worden; zij lieten zich hierdoor om den tuin leiden, en vertelden mij alles."

Nu begon KLINGSTEIN de voorkomendheid der inboorlingen te begrijpen. Hij kon er niet langer aan twijfelen, of alles was zoo als ADILÉ opgaf, en hij nam in stilte zijne maatregelen. Zij bleken van goed gevolg te wezen, en alles kwam uit zoo als de jonge Maleische vrouw gezegd had. Een vrij aanzienlijke troep Macassars verscheen na middernacht. Hun aanval was levendig, en er was niet weinig inspanning noodig om den eersten schok te wederstaan. Toen zij echter in den rug werden aangevallen, keerden zij zich om, en namen de vlugt. Allen, die in het geboomte de wijk namen, werden gedood; ruim honderd gesneuvelden van den vijand vond men op de plaats van het gevecht. De danseressen waren reeds bij het begin der schermutseling verdwenen.

Toen KLINGSTEIN den anderen morgen naar het dorp liet voortrukken, vond hij het ledig en door de bewoners verlaten. Allen hadden de vlugt genomen, uit vrees dat men wraak aan hen zou nemen. ADILÉ drong ten sterkste bij KLINGSTEIN aan, om het geheele dorp in brand te laten steken. Alle edelmoedigheid te dezen opzigte zou, volgens hare meening, voor lafheid of onverstand worden gehouden. Niets maakte, zoo zij zeide, op den Maleijer een slechter indruk, dan eene dergelijke grootmoedigheid. Hij veracht den vijand, die nalaat zich te wreken, wanneer hij er toe in staat is. — Een paar uren later was het dorp een aschhoop.

De slag, die KLINGSTEIN den oproerlingen had toege-

bragt, besliste het einde van den kleinen veldtogt. De verstrooid liggende dorpen in het gebergte zonden afgezanten, en verzochten om verschoond te blijven. In weinig dagen kon het detachement naar het fort terugkeeren. De kommandant er van leverde een gunstig rapport aan den gouverneur-generaal in, en weldra kwam, met het bevel om naar Batavia terug te keeren, eene dagorder, waarbij de luitenant Klingstein, met loffelijke vermelding van het door hem verrigte, tot kapitein werd benoemd. Hij gevoelde zich eenigzins beschaamd, wanneer hij bedacht dat hij deze bevordering en loftuitingen alleen aan Adilé te danken had. Het denkbeeld, dat hij aan eene jonge, onervarene vrouw leven en eer verschuldigd was, werkte op eene verootmoedigende wijze op hem. Dit gevoel werd echter te vaker in hem opgewekt, naarmate men hem, en dikwijls in Adilé's tegenwoordigheid, over zijne dapperheid, inzonderheid over zijn schrander bestuur der expeditie, de grootste lofspraken deed, en hij meende zelfs te bemerken, dat dan de blik zijner vrouw met eene satirieke uitdrukking op hem rustte.

Onaangenaam was de indruk, dien dit alles op hem maakte. Maar over 't geheel was de dweepzieke liefde voor zijne jonge echtgenoote magtig bekoeld. Was hij met haar alleen, dan werd het onderhoud soms vrij koel en eentoonig. Het liep meestal over huiselijke zaken en beuzelingen, en inderdaad zou, daar de vroegere aandrang van liefde hoe langer hoe meer verflaauwd was, bezwaarlijk een ander onderhoud hebben kunnen plaats vinden, daar de gedachtenkring der jonge Maleische vrouw vrij beperkt was. Het denkbeeld, om aan Adilé eene soort van Europesche beschaving te geven, had Klingstein spoedig moeten laten varen, en naauwelijks was er een jaar sedert zijn huwelijk verloopen, toen hij zich bijna overal meer op zijn gemak gevoelde dan te huis. Dat hij onder zulke omstandigheden het laatste met wrevel verliet, en er met eene kwade luim weder in terugkeerde, was niet te verwonderen. Toen het vuur der liefde was uitgebluscht, meende hij in Adilé al die gebreken te bespeuren, die het karakter van hare landslieden kenmerken; ten minste was hij genegen om hare wijze van doen daaraan toe te schrijven. Op deze wijze verliep een geheel jaar.

Op zekeren dag was Klingstein bij den gouverneur-gene-

raal genoodigd. Hij vond daar groot gezelschap. Ook Braamkamp, dien hij sedert zijn vertrek naar Celebes niet gezien had, was daar. Daar deze hem vriendelijk te gemoet kwam, werd tusschen beide vrienden weldra een gesprek aangeknoopt, en Klingstein, over zijn huwelijksleven ondervraagd, bekende zijnen vriend onverholen, het geluk, dat hij zich in de armen van Adilé had voorgesteld, niet gevonden te hebben.

»Heb ik het u niet gezegd?" sprak Braamkamp glimlagchend. »Een Maleisch meisje is geen vrouw voor uwe Duitsch-poëtische *Schwärmerei.* Gij hadt u met de geheele zaak niet moeten inlaten, en er behoort een vaster karakter dan het uwe toe, om er u weder uit los te maken. Een groot geluk is het, dat gij geen kinderen hebt; want dan zoudt gij het juk, dat gij u zelf hebt opgelegd, tot den dood moeten dragen. Maar in allen geval is uw lot nog erg genoeg. Wegzenden kunt gij uwe schoone wederhelft niet, al staat er ook wettelijk niets tegen in den weg. Adilé zou zich wreken, en deed zij het niet, dan zou haar broeder het doen. Gij zoudt geen minuut uw leven zeker wezen. Wilt gij u van de kluisters, waarin gij u bevindt, bevrijden, dan moet gij het zoo zien aan te leggen, dat *zij* verlangt van u te scheiden, en daar gij uwe vrouw zeker behoorlijk verwend zult hebben, door haar *à l'Européenne* te behandelen, zoudt gij, om uw doel te bereiken, slechts *à la Malaye*, namelijk als heer en gebieder in uw huis, moeten optreden, en daartoe — ik kom er rond voor uit — geloof ik niet dat gij den moed bezit."

Klingstein wilde juist antwoorden, toen er eene algemeene beweging in het gezelschap plaats had, en men zich naar het eetsalon begaf. Zoodra Klingstein had plaats genomen, zag hij zich tusschen twee dames, van welke de eene in hoogen graad zijne opmerkzaamheid trok. Het was eene vrouw van even dertig jaar, allerbekoorlijkst van voorkomen, en wier blanke tint, van het Indische klimaat onaangetast gelaten, door het donkere haar nog meer uitkwam. Hare gelaatstrekken waren geestrijk, haar oog was vurig, de toon van hare stem welluidend en aangenaam. Met weinig moeite was Klingstein in een levendig gesprek met haar gewikkeld. Dit was van zooveel te meer belang voor hem, daar hij sedert lang geen gelegenheid had gehad om zich met eene

vrouw van zoo uitstekende geestbeschaving, als deze dame was, te onderhouden. Zij scheen KLINGSTEIN's betrekking tamelijk van nabij te kennen, sprak van den roem, dien hij in den korten veldtogt op Celebes had verworven, en merkte schertsend aan, dat deze, maar misschien nog meer zijne liefde voor eene Indische schoone, haar de gelegenheid om vroeger kennis met hem te maken, had benomen, toen een harer bloedverwanten hem bij haar had willen introduceren.

KLINGSTEIN kon zich volstrekt niet herinneren, bij welke gelegenheid dit had plaats gehad; bovendien liep de dame zoo snel over dit onderwerp heen, dat hij er niet opzettelijk naar vragen kon. Maar voor dat nog de tafel was afgenomen, was hij door zijne schoone geburin zoo betooverd, dat hij, toen men opstond, in allerijl naar BRAAMKAMP liep, om naar haren naam te vragen. »Kent gij haar niet?" vroeg deze. »Het is die nicht van mij, van wie ik u vroeger heb gesproken, en die gij toen niet wildet trouwen; het is Mevrouw VAN DER MEER."

KLINGSTEIN was als van den bliksem getroffen. Dat was derhalve de weduwe, die vijfmaal honderdduizend gulden bezat, en aan wier hand BRAAMKAMP hem had willen helpen, maar die hij om ADILÉ had afgewezen. Had hij zich tot dusver niet willen bekennen, dat de gedane stap hem berouwde, des te beslissender en te stelliger kwam dit gevoel thans bij hem op. Hij gevoelde wat hij in eene vlaag van oogenblikkelijke zinsverbijstering — want uit dit oogpunt begon hij nu zijne liefde voor ADILÉ aan te zien — had opgeofferd. Reeds dikwijls had het hem in eene kwade luim gebragt, wanneer hij in gezelschap van Europeanen eene menigte echtparen zag verschijnen, die zich over de gebeurtenissen van den dag onderhielden, terwijl hij bij zoodanige gelegenheden steeds onvergezeld was, en het hem, te huis gekomen, ook niet baatte, of hij er ADILÉ iets van mededeelde, daar zij in dergelijke dingen geen belang stelde. Thans gevoelde hij dit meer dan ooit, en juist wilde hij ongemerkt het gezelschap verlaten, toen Mevrouw VAN DER MEER naar BRAAMKAMP toe trad.

»Weet gij al, neef," sprak zij, »dat ik het landhuis van DE LEEUW heb gekocht, en binnen kort, zoo te zeggen, uwe buurvrouw zal worden? Jammer, dat mijne allernaaste bu-

ren niet van wat beter allooi zijn. Want ik woon tusschen eene oude zenuwachtige *Française*, een nog ouder podagreus heer, en een Maleijer — Tjakra-Api, gij kent hem misschien wel —, en met dergelijke menschen kan men natuurlijk niet converseren. Ik hoop, neef," dus besloot zij met een schalksch lachje, »dat gij thans al de bezoeken, die gij mij op Buitenzorg hebt beloofd, zonder er aan te voldoen, ten uitvoer zult brengen, en wanneer gij uwen vriend, kapitein Klingstein wilt medebrengen, dan zal hij mij insgelijks welkom wezen. Gij, kapitein," vervolgde zij, terwijl zij zich tot dezen rigtte, »zult het mij niet euvel duiden, wanneer eene vrouw eenen heer tot een bezoek uitnoodigt. Gij zijt lang genoeg in de Oost, om te weten, dat een verstandig onderhoud hier eene nog grootere waarde dan in Europa heeft. Men leeft den halven dag, van de hitte bijna versmachtende, tusschen zijne vier muren; kwam er nu nog de verveling bij, dan zou het niet zijn om uit te houden."

Toen Klingstein naar huis terugkeerde, gaf dit bezoek hem rijkelijk stof tot nadenken, en het gevolg daarvan was, dat hij, te huis gekomen, zich nog verdrietiger bevond, dan naar gewoonte. Alles, wat Adilé thans zeide, om hem op te beuren, kwam hem, vergeleken met het onderhoud der weduwe, onnoozel en onbeduidend voor. Daarbij kwam eene zekere jaloezij, veroorzaakt door de bewustheid, dat hij zijne tegenwoordige betrekking en beroemdheid niet aan zichzelven, maar aan Adilé te danken had. Wat meer is, de militaire dienst in een tropisch klimaat begon hem zeer te verdrieten; hij begreep dat het bezit eener schoone, geestrijke vrouw, met een aanzienlijk vermogen, veelvoudig zou hebben opgewogen tegen zijne tegenwoordige betrekking en beroemdheid, en verwenschte het oogenblik, dat hij Braamkamp's voorstel verworpen had.

Een dag of wat later ontving hij van zijnen vriend eene uitnoodiging om hem naar Mevrouw van der Meer te vergezellen. Deze was thans beminnelijker dan ooit, en Klingstein besloot zijne bezoeken dikwijls te herhalen. Dit geschiedde van nu af bijna dagelijks, en weldra waren beide op een zeer vriendschappelijken voet met elkander. De weduwe behandelde hem als een ouden vriend des huizes; zij was zoo vrolijk en vertrouwelijk, alsof zij elkander reeds

jaren lang hadden gekend: toen hij echter hoe langer hoe teederder jegens haar begon te worden, zeide zij spotachtig, dat zij niet besluiten kon, het hart van een man, hoe genegen zij hem anders ook zijn mogt, met eene Maleische vrouw te deelen.

Eenige maanden later trad Tjakra-Api op zekeren avond de kamer zijner zuster binnen. Hij was sedert een half jaar niet bij haar geweest, omdat Klingstein hem in een aanval van kwade luim koel en met minachting bejegend had. Adilé vloog hem vriendelijk te gemoet, en kuste, naar de gewoonte van haar volk, haren broeder de hand. De blik van den Maleijer was somber. Zijne zuster verzocht hem te gaan zitten en eenige ververschingen te gebruiken.

»Ik kom niet om te eten en te drinken," antwoordde hij ruw, terwijl hij op den divan plaats nam. »Ik kom u over uwe beleedigde eer spreken; uw man behandelt u slecht." — »Hij is mijn heer," antwoordde Adilé, na een kort stilzwijgen. — »Hij bemint u niet meer, en verwaarloost u op alle mogelijke wijzen." — »Hij is niet meer als voorheen tegen mij," zeide de jonge vrouw zuchtende. — »Hij is u *ontrouw*," vervolgde de ander. — »Dat is niet waar!" riep Adilé met een vlammenden blik. — »Men zegt, dat hij eene blanke weduwe wil trouwen, die vijfmaal honderdduizend *roepies* (gulden) bezit." — »Het is niet waar!" riep Adelé nog heviger. — »Hij bezoekt haar; zij woont digt bij mij; ik zie hem dagelijks bij haar binnentreden."

Adilé zag haren broeder strak in het gezigt. Zij zweeg eene poos; vervolgens zeide zij op een smartelijken toon: »Die Europesche vrouwen moeten zeer beminnelijk zijn, en vele kunsten verstaan, die den mannen genoegen geven. Ik versta niets van al die mooije dingen." — »Niet om die kunsten bezoekt uw man haar; hij gaat er heen, omdat hij haar bemint," sprak de Maleijer op een stelligen toon. — »Ik bid u, broeder, spreek niet uit overijling of uit haat een woord uit, welks gewigt gij kent!" zeide Adilé met buitengewonen ernst. — »Ik zeg niets, dan wat ik weet," antwoordde de Maleijer koel. »Ook ben ik niet de eenige, die er van spreekt." — »Bij eene zaak, waar het om geluk

en leven te doen is, moet een man, als Tjakra-Api, niet op het gebabbel der menschen acht slaan." — »Ik sla er geen acht op. Van hetgeen ik zag heb ik bewijzen." — »Bewijzen?" borst Adilé uit. »Ik verlang, dat gij mij die geeft."

Tjakra-Api zweeg eene poos. Hij scheen inwendig ontroerd, en streed zigtbaar met een besluit. Zijne zuster schudde haar hoofd. »Het staat den zoon van onzen vader niet wel, eenen man, dien hij haat, zonder bewijzen te beschuldigen," zeide zij daarop kalm en met zekere waardigheid.

Nog altoos zweeg haar broeder; eindelijk zeide hij: »Bemint gij uwen man?" — »*Niet* meer, wanneer hij ontrouw is," antwoordde Adilé op een vasten toon. — »En *indien* hij het is, wilt gij u dan van hem scheiden?" — »Scheiden? Hij mag niet leven!" riep Adilé met een vlammend oog. »Versta mij wel, broeder," zeide zij na eene poos, meer bedaard, maar hare lippen sidderden. »Niet de menschen geloof ik; zij kunnen liegen. Ook u — vergeef mij! — kan ik niet vertrouwen; gij haat hem, en kondet u bedriegen. Ik vertrouw niemand dan mijzelve en mijne eigene oogen. Kunt gij mij bewijzen verschaffen?" — »Dat kan ik," antwoordde Tjakra-Api. »Neem uwen mantel, en ga met mij mede." — »Is het mogelijk, broeder? Is het mogelijk?" riep Adilé met ontzetting. — »Ga met mij mede, en gij zult u overtuigen," zeide de ander.

Adilé liep schielijk in een zijvertrek, en kwam met een ligten mantel van donkere stof terug. Juist wilde zij hem over hare schouders werpen, toen zij hem ter aarde liet vallen, en een stroom van tranen uit hare oogen welden. De Maleijer scheen ontroerd; hij ging somber en zonder een woord te spreken de kamer op en neder, en scheen in een zwaren tweestrijd verzonken. Eindelijk vatte hij haar bij de hand. »Gij kent onze zeden en wetten van eer," zeide hij eindelijk. »De dochter van Tjakra-Negoro kon de vrouw van een blanke worden; maar zich laten verstooten of tot een bijzit vernederen, dat mag zij niet. Hangt uw hart aan dezen man, dan wil ik het niet breken, door u en mij te wreken, ofschoon het mijn pligt ware; ik wil met hem spreken, en mijne woorden zullen even zoo scherp, als het voorwerp, dat mijn naam beteekent (*), zijn hart treffen." —

(*) Tjakra-Api = vuurpijl.

»Nooit!" riep ADILÉ, terwijl zij zich vermande en het haar ontvallen kleedingstuk om de schouders sloeg. *Is* hij ontrouw, *ben* ik beschimpt, dan zal ik mij wreken, gelijk de wetten der eer en de zeden des lands vorderen." Met deze woorden gaf zij haren broeder den arm, en beiden gingen de deur uit.

Een ligt rijtuig wachtte hen; zij stapten er in, en reden naar den woning van den Maleijer.

Zoodra zij hier waren aangekomen, wierp TJAKRA-API een donkeren kabaai om, en ging met zijne zuster den tuin uit en den grooten weg op.

Weinig honderd schreden verder bevond zich een fraai landhuis, naar hetwelk een pad liep, en dat midden in een tuin lag. De avond was reeds gevallen. Uit een tuinpaviljoen schitterde helder licht. Toen onze wandelaars aan een klein poortje waren gekomen, dat zich nabij het paviljoen in eene bamboeshegge bevond, liet de Maleijer een zacht fluitenden toon hooren, als die van de Javaansche vledermuis, en dadelijk ging het poortje open. Een jonge Maleijer kwam naar buiten.

»Is hij er nog?" vroeg TJAKRA-API schielijk. — »Ja, Mijnheer! in het paviljoen," gaf de ander ten antwoord.

TJAKRA-API greep zijne zuster bij de hand, en beide volgden den Maleischen bediende op een smal voetpad tot aan het paviljoen. Daar dit van bamboes was gebouwd en de vensters, volgens landsgebruik, niet van glas, maar van gaas waren, kon men alles zien en hooren wat van binnen voorviel.

ADILÉ beet hare lippen hevig te zamen; zij vreesde zich door eenig geluid te zullen verraden, toen zij KLINGSTEIN naast Mevrouw VAN DER MEER zag zitten, met zijnen arm om haren hals geslagen.

»Morgen derhalve zult gij haar zeggen, dat gij besloten hebt u van haar te scheiden?" sprak de weduwe tot KLINGSTEIN op een teederen toon. — »Morgen spreek ik met haar," antwoordde deze. »Ik ben overtuigd, dat de scheiding niet veel moeite zal kosten; want zij kan haren tegenwoordigen toestand slechts onaangenaam vinden, waartoe ik trouwens in den laatsten tijd aanleiding genoeg gegeven heb." — »En toch moet ik u verzoeken vooral voorzigtig te wezen. Die Maleijers zijn even wraakzuchtig als arglistig," zeide Mevrouw VAN DER MEER op een ongerusten toon. — »Zoo als ik u

gezegd heb, verwijder ik mij nog den zelfden dag. Ik heb mij bij het gouvernement eene zending naar Sumatra weten te bezorgen. Ik stel haar voor, om zich gedurende mijne afwezigheid naar haren broeder te begeven. Niemand kan zich daarover verwonderen. Wanneer ik na eenige maanden terugkeer, is alles spoedig vergeten. Bovendien veroorloof ik haar, overal te verhalen, dat de scheiding hare eigene verkiezing is geweest, en binnen vier maanden zijt gij voor altoos de mijne."

Terwijl KLINGSTEIN sprak, scheen eene koortskoude het geheele ligchaam van ADILÉ te doen sidderen. Hare hand beefde in die van haren broeder, en hare tanden klapperden zigtbaar op elkander. Toen bij de laatste woorden van den spreker Mevrouw VAN DER MEER hem een vurigen kus op de wang drukte, keerde ADILÉ zich om, en rukte haren broeder met zich voort. »Laat ons gaan!" riep zij hijgend: »ik heb genoeg gehoord."

TJAKRA-API keerde met zijne zuster naar zijne woning terug. Het kleine rijtuig stond voor de tuindeur ingespannen. Beide stegen er in, en reden in galop naar Weltevreden. Zoodra ADILÉ hare kamer was binnengetreden, wilde haar broeder beginnen te spreken over hetgeen hun thans te doen stond; maar ADILÉ viel hem terstond in de rede. »Geen woord, broeder!" sprak zij, terwijl zij het sidderen van hare stem met geweld poogde te onderdrukken. »Ik heb hem grenzeloos bemind, zoo lang hij mij beminde. Toen zijne liefde was uitgebluscht, leefde ik in mijnen pligt. Van dezen heeft hij mij thans zelf ontslagen, en de dochter van TJAKRA-NEGORO weet, wat haar eed en de wetten der eer haar voorschrijven. Wij zien elkander nog vóór het aanbreken van den dag terug. Maak alles tot eene snelle vlugt gereed."

Zoodra TJAKRA-API het huis verlaten had, trad ADILÉ naar eene kast, nam er suiker en oranjeappels uit, en maakte eene soort van limonade gereed. »Breng dit in het slaapvertrek," zeide zij tot een bediende, die door de kamer ging. »Neen," voegde zij na een oogenblik bedenkens er bij, »neem het mede naar buiten, en doe er in, wat ik u zal bevelen."

Stilzwijgend ging zij eene poos in het slechts flaauw verlichte vertrek op en neder; eindelijk hoorde men hoefslag, en kort daarna trad KLINGSTEIN binnen.

»Zijt gij nog op?" riep hij verdrietig. »Ik dacht, dat gij al lang in bed zoudt wezen. Gij zult gestoord worden. Ik sta vroeg op, daar ik order heb ontvangen om met een transportschip naar Sumatra te vertrekken...." — »Wel nu!" zeide ADILÉ, terwijl zij hem strak aanzag; »dan zal ik gaauw ons goed bijeenpakken." — »*Ons* goed? *gij* kunt niet meêgaan," viel haar echtgenoot haar met drift in de rede. — »En toch heb ik u naar Celebes vergezeld. Ik was bij u, toen de lans van den Macassar een span van uw hoofd verwijderd was."

KLINGSTEIN was verward; maar weldra scheen hij zich te herstellen, en antwoordde vrij ruw: »Ditmaal is het onmogelijk. De aard mijner zending noopt mij tot verscheidene snelle reizen. Gij zoudt mij hinderlijk wezen. Gij kunt intusschen zoo lang bij uwen broeder gaan." — »Geen voetstap uit dit huis, zoo lang ik uwe vrouw ben!" zeide ADILÉ koel, doch haren gade scherp aanziende. — »Wat? verzet gij u tegen mij?" riep KLINGSTEIN hevig. — »Waar waart gij van avond?" vroeg ADILÉ, zonder op zijnen toorn te letten. — »Wat gaat dat *u* aan? Moet ik u misschien verlof vragen, waarheen ik gaan mag?" riep hij verwoed. — »Waar waart gij van avond?" herhaalde ADILÉ, doch op hoogeren toon. »Gij waart," vervolgde zij, toen hij zweeg, »bij de blanke weduwe, die gij dagelijks bezoekt." — »Voor den duivel, ja!" riep KLINGSTEIN. »Ik was daar, en zal er zoo dikwijls wezen, als mij behaagt. Dat ontbrak er nog aan, dat gij mij met jaloezij moest plagen, en mijne gangen bespieden. Heb ik u ooit verhinderd uwen broeder te bezoeken, ofschoon ik overtuigd was, dat hij u tegen mij opzette? Ga thans naar hem toe, voor zoo lang gij wilt, en als gij nooit terugkomt, ben ik best tevreden."

ADILÉ zag haren echtgenoot, hoe driftiger deze werd, des te koeler aan. »Wilt gij mij veroorloven u naar Sumatra te vergezellen?" vroeg zij op een bedaarden, vasten toon, toen hij uitgeraasd scheen te hebben. — »Neen!" riep hij, op nieuw in toorn losbarstende. »Gij gaat naar uwen broeder!" — »Wilt gij mij uw woord van eer geven, om die vrouw, die gij dagelijks en nog heden bezocht hebt, nooit weder te zien?" ging zij met somberen ernst voort. — »Neen, en duizendmaal neen!" schreeuwde de ander met meer toenemende woede. »Ik zal doen wat mij behaagt, en morgen vroeg

zult gij mijne overige besluiten vernemen. Ga naar uwe kamer; ook ik wil naar bed gaan."

Met groote bedaardheid trok ADILÉ aan een schelkoord. De bediende van zoo even trad binnen. »Mijnheer wil naar bed. Licht voor, en breng zijne limonade," zeide zij met groote kalmte. KLINGSTEIN stormde zijne kamer in.

Toen na eenige minuten de bediende terugkeerde, vroeg ADILÉ: »Is Mijnheer naar bed? Heeft hij zijne limonade gedronken?" — Toen de bediende dit met *ja* beantwoord had, vervolgde zij, altoos even bedaard: »Sluit het huis, breng mij den sleutel, en leg u dan te slapen."

Zoodra de bediende den sleutel gebragt en zich verwijderd had, sloot ADILÉ de deur, die naar KLINGSTEIN's slaapvertrek leidde; daarop ging zij naar eene kast, en nam er eenige vrouwekleederen uit, waarvan zij een pakje maakte. Dit alles ging zeer bedaard te werk; alleen scheen zij nu en dan te luisteren. Zoo verliep omstreeks een uur. Thans nam zij den sleutel en het pakje, blies het licht uit, en verliet het huis.

Drie dagen daarna las men in de Bataviasche courant: »Den 24sten dezer vond men des morgens Kapitein ADOLPH VON KLINGSTEIN, van het ***ste regiment, dood in zijn bed. Men vermoedt, dat hij aan vergift gestorven is. Daar de bij hem wonende Maleische vrouw ADILÉ, benevens haar broeder, de landeigenaar TJAKRA-API, zich den voorafgaanden nacht plotseling verwijderd hebben, is er alle reden om te onderstellen, dat de daad door dezen is gepleegd."

Het artikel besloot met eene van wege het gouvernement onderteekende uitnoodiging, om ADILÉ en haren broeder, waar men hen vinden mogt, in hechtenis te nemen. Alle nasporingen bleven echter vruchteloos. Volgens een gerucht had ADILÉ met haren broeder in het gebergte, naar een der daar woonachtige, weinig beschaafde stammen de wijk genomen, waar aan eene uitlevering niet te denken viel.
